

डा० लालचन्द्रजी, सुपुत्र ला० शोभारामजी सखूजा
शाहपुर सिटी, सरगोधा (पंजाब) ने

ऋग्वेद-मुद्रणके लिये दो सहस्र रु० का दान धर्मभावसे दिया
जिससे यह ऋग्वेदका मुद्रण हुआ है

ऋग्वेद-संहिता ।

अथ प्रथमं मण्डलम् ।

॥ १ ॥

१-९ मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । अग्निः । गायत्री ।

अग्निमीळे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम् । होतारं रत्नधातमम् ॥ १ ॥
अग्निः पूर्वभिर्ऋषिभिरीड्यो नूतनैरुत । स देवाँ एह वक्षति ॥ २ ॥
अग्निना रयिमश्नवृत्पोर्पमेव दिवेदिवे । यज्ञसं वीरवत्तमम् ॥ ३ ॥
अग्ने यं यज्ञमध्वरं विश्वतः परिभूरसि । स इहेवेषु गच्छति ॥ ४ ॥
अग्निर्होता कुविक्रतुः सत्यश्चित्रश्रवस्तमः । देवो देवेभिरा गतम् ॥ ५ ॥ [१]
यदङ्ग दाशुषे त्वमग्ने भद्रं करिष्यसि । तवेत्तत्सत्यमङ्गिरः ॥ ६ ॥
उप त्वाग्ने दिवेदिवे दोषावस्तथिया वयम् । नमो भरन्तु एमसि ॥ ७ ॥
राजन्तमध्वराणां गोपामृतस्य दीदिविम् । वर्धमानं खे दमे ॥ ८ ॥
स नः पितेव सूनवेऽग्ने खपायनो भव । सचस्वा नः स्वस्तये ॥ ९ ॥ [२] (९)

॥ २ ॥

१-९ मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । १-३ वायुः; ४-६ इन्द्र-वायुः;
७-९ मित्रावरुणौ । गायत्री ।

वायवा याहि दर्शतेमे सोमा अरंकृताः । तेषां पाहि श्रुधी हव्यम् ॥ १ ॥
वायं उक्थेभिर्जरन्ते त्वामच्छा जरितारः । सुतसोमा अहविर्दः ॥ २ ॥
वायो तव प्रपृञ्चती घेना जिगाति दाशुषे । उरुची सोमपीतये ॥ ३ ॥
इन्द्रवायु इमे सुता उप प्रयोभिरा गतम् । इन्द्रवो वामुग्रान्ति हि ॥ ४ ॥
वायुविन्द्रश्च चेतथः सुतानां वाजिनीवव । तावा यांतमुषं द्रवत् ॥ ५ ॥ [३]
वायुविन्द्रश्च मुन्वत आ यांतमुषं निष्कृतम् । मन्विष्येत्था धिया नरा ॥ ६ ॥ (१५)

मित्रं हुवे पूतदक्षं वरुणं च रिशार्दसम् । धियं घृताचीं सार्धन्ता ॥ ७ ॥
 क्रुतेर्न मित्रावरुणावृतावृधावृतस्पृशा । क्रतुं वृहन्तमाश्रथे ॥ ८ ॥
 कवी नो मित्रावरुणा तुविजाता ऊरुक्षया । दक्षं दधाते अपसम् ॥ ९ ॥ [४] (१८)

॥ ३ ॥

१-१२ मधुच्छन्दा वैश्वामिनः । १-३ अश्विनोः; ४-६ इन्द्रः;

७-९ विश्वे देवाः, १०-१२ सरस्वती । गायत्री ।

अश्विना यज्वरीरिपो द्रवत्पाणी शुभस्पती । पुरुंभुजा चनुस्यतम् ॥ १ ॥
 अश्विना पुरुदंससा नरा श्वीरया धिया । धिष्ण्या वनतं गिरः ॥ २ ॥
 दसो युवाकवः सुता नासत्या वृक्तचहिपः । आ यातं रुद्रवर्तनी ॥ ३ ॥
 इन्द्रा याहि चित्रमानो सुता इमे त्वायवः । अण्वीभिस्तना पूतासः ॥ ४ ॥
 इन्द्रा याहि धियेपितो विभ्रजूतः सुतावतः । उप ब्रह्माणि चापतः ॥ ५ ॥
 इन्द्रा याहि त्तुजानु उप ब्रह्माणि हरिवः । सुते दधिष्व नध्वनः ॥ ६ ॥ [५]
 ओमासध्वर्षणीष्टतो विश्वे देवासु आ गंत । दाश्वांसो दाशुषः सुतम् ॥ ७ ॥
 विश्वे देवासो अप्तरः सुतमा गन्तु तूर्णयः । उसा इव स्वसराणि ॥ ८ ॥
 विश्वे देवासो असिध एहिमायासो अद्रुहः । मेधं जुपन्त वह्ययः ॥ ९ ॥
 पावका नः सरस्वती वार्जेभिर्वाजिनीवती । युज्ञं वष्टु धियावसुः ॥ १० ॥
 चोदयित्री मूर्त्तानां चेतन्ती सुमतीनाम् । युज्ञं दधे सरस्वती ॥ ११ ॥
 महो अर्णः सरस्वती प्र चेतयति केतुना । धियो विश्वा वि राजति ॥ १२ ॥ [६] (३०)

॥ ४ ॥

१-१० मधुच्छन्दा वैश्वामिनः । इन्द्रः । गायत्री ।

सुरूपकृन्तुमृतयं सुदृषामिभ गोदुहे । जुहूमसि धर्विधवि ॥ १ ॥
 उप नः मयुना गीहि गोमस्य सोमपाः पिप । गोदा इद्रेयतो मर्दः ॥ २ ॥
 अर्था तु अन्तमानां विद्याम सुमतीनाम् । मा नो अति ख्य आ गीहि ॥ ३ ॥
 परं हि निग्रमस्तुमिन्द्रं पृच्छा निपुश्रितम् । यस्ते सतिभ्य आ वरम् ॥ ४ ॥
 उत भुवन्तु नो निद्रो निरन्यतधिदागत । दर्शाना इन्द्र इहुवेः ॥ ५ ॥ [७]
 उत नः सुभगां अरिवांनियुदेम कृष्टयः । सामेदिन्द्रस्य शर्मणि ॥ ६ ॥
 पमानुमानं भर यमधियं नृमार्दनम् । पतयन्मन्दयन्तारुम् ॥ ७ ॥
 अग्न्य पीन्या घेतनो घुना वृषाणामभयः । प्रातो वजेषु वाजिनम् ॥ ८ ॥ (३८)

तं त्वा वाजेषु वाजिनं वाजयामः शतक्रतो । धनानामिन्द्र सातये ॥ ९ ॥
 यो रायोऽवनिर्महान्तसुपारः सुन्वतः सखा । तस्मा इन्द्राय गायत ॥१०॥ [८] (४०)

॥ ९ ॥

१-१० मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । इन्द्रः । गायत्री ।

आ त्वेता नि पीदतेन्द्रमभि प्र गायत । मखायः स्तोमवाहमः ॥ १ ॥
 पुरूतमं पुरूणामीशानं वार्याणाम् । इन्द्रं सोमं सचा सुते ॥ २ ॥
 मघा नो योग आ भुवत्स राये स पुरंध्याम् । गमद्वाजैभिरा न नः ॥ ३ ॥
 यस्य संस्थे न वृष्वते हरीं समत्सु शर्चवः । तस्मा इन्द्राय गायत ॥ ४ ॥
 सुतपात्रे सुता इमे शुचयो यन्ति वीतये । सोमांसो दध्याशिरः ॥ ५ ॥ [९]
 त्वं सुतस्य पीतये सुयो वृद्धो अजायथाः । इन्द्र ज्यैष्ठ्याय सुक्रतो ॥ ६ ॥
 आ त्वा विशन्वाश्वः सोमांस इन्द्र गिर्वणः । शं ते सन्तु प्रचेतसे ॥ ७ ॥
 त्वां स्तोमां अवीवृधन्त्वामुक्था शतक्रतो । त्वां वर्धन्तु नो गिरः ॥ ८ ॥
 अक्षितोतिः सनेदिमं वाजमिन्द्रः सदृस्त्रिणम् । यस्मिन्विश्वानि पौंस्या ॥ ९ ॥
 मा नो मर्ता अभि द्रुहन्तूनानामिन्द्र गिर्वणः । ईशानो ययया वृधम् ॥१०॥[१०](५०)

॥ ६ ॥

१-१० मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । १-३ इन्द्रः; ४, ६, ८, ९ मन्तः;

५, ७ मरतः इन्द्रश्च; १० इन्द्रः । गायत्री ।

युञ्जन्ति ब्रह्मरूपं चरन्तं परिं तस्युषः । रोचन्ते रोचना दिवि ॥ १ ॥
 युञ्जन्त्यस्य काम्या हरी विपक्षसा रथे । शोणा धृष्णू नृवाहमा ॥ २ ॥
 केतुं कृण्वन्केतवे पेशो मर्या अपेशसे । समुपाद्भिरजायथाः ॥ ३ ॥
 आदहं स्वधामनु पुनर्गर्भत्वमेरिरे । दर्धाना नाम यजियम् ॥ ४ ॥
 वीळ चिदारुजत्सुभिर्गुहां चिदिन्द्र वह्निभिः । अविन्द उस्त्रिया अर्तु ॥ ५ ॥ [११]
 देवयन्तो यथा मतिमच्छां विदद्वं मुं गिरः । महामन्वत श्रुतम् ॥ ६ ॥
 इन्द्रेण सं हि दक्षसे संजगमानो अविभ्युपा । मन्दू ममानवर्चमा ॥ ७ ॥
 अनवधैरभिद्युभिर्मरुः सहस्वदर्चति । गर्णरिन्द्रस्य काम्यं ॥ ८ ॥
 अतः परिज्मन्ना गेहि दिवो वा रोचनादधि । मरामिचृञ्जते गिरः ॥ ९ ॥
 इतो वा सातिमीमहे दिवो वा पार्थिवादधि । इन्द्रं महो वा रजमः ॥१०॥ [१२] (६०)

॥ ७ ॥

१-१० मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । इन्द्रः । गायत्री ।

इन्द्रमिन्द्राग्निना बृहदिन्द्रसुकेभिर्गुकिर्गः । इन्द्रं वाणीग्न्युपत ॥ १ ॥
इन्द्र इन्द्रयोः मत्वा मंभिरु आ वंचोयुजा । इन्द्रो वुजी हिरुप्ययः ॥ २ ॥
इन्द्रो दीवोयु वधम् आ ह्यै रंइयदिवि । वि गोभिरंरंरैरयत् ॥ ३ ॥
इन्द्रु वाजेयु नोऽव नृहन्प्रयनेयु व । उग्र उग्रार्मित्तिभिः ॥ ४ ॥
इन्द्रं वयं मंदायुन इन्द्रमभे हवानदे । युजे वृत्रेयु वृजिणम् ॥ ५ ॥ [१३]
म नो इयद्रमुं वन मवादावृत्रपा इयि । अन्मम्युमप्रतिपृतः ॥ ६ ॥
मुजेतुंवे य उरं नोना इन्द्रस्य वृजिणः । न विन्धे अस्य सुष्टुतिम् ॥ ७ ॥
वृता युयेव वंमंगः वृष्टीरियत्वंजना । इन्द्रानो अग्रतिपृतः ॥ ८ ॥
य म्केश्वरानां वधुतामिगुत्यति । इन्द्रः पञ्च द्वितीनाम् ॥ ९ ॥
इन्द्रं वो विश्वतुम्परि हवामदे जनम्यः । अस्माकमन्तु केवलः ॥ १० ॥ [१४] (७०)

॥ ८ ॥

१-१० मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । इन्द्रः । गायत्री ।

एतं नानुमि गुवि वृजिन्वानं नद्रानहम् । वपिष्टमुजये मर ॥ १ ॥
नि येनं वृष्टिद्वन्द्या नि वृथा रुगधानदे । न्वानामा न्वर्वना ॥ २ ॥
इन्द्रु न्वानानु आ वयं वत्रे वृना दंश्रीमदि । जयंम मं वृधि मृधः ॥ ३ ॥
वयं श्रेणिसृष्टिनिन्दु न्वया वृत्रा वृथम् । नानुधामे पृवन्त्यतः ॥ ४ ॥
इन्द्रं इन्द्रः एन्द्रु नु मंदिन्वर्मन्तु वृजिणं । दानं प्रथिना शर्वः ॥ ५ ॥ [१५]
इन्द्रं इन्द्रु व आश्रुतं नन्वोऽकम्यु मनिना । विप्रानो वा विवायवः ॥ ६ ॥
यः इन्द्रिः मंदिनाननः मनुष्टुदं वृन्धे । उर्वोगपो न क्रावृदः ॥ ७ ॥
एवा दंम्य ननुतां विगुथी गोमती मही । पका शाखा न दाशुपे ॥ ८ ॥
एवा हि नु विभृत्वय अतयं इन्द्रु मावते । मयदिवत्सन्ति दाशुपे ॥ ९ ॥
एवा दंम्य काम्ना न्नामं उक्थं वु शंस्या । इन्द्राय नोमपीतये ॥ १० ॥ [१६] (८०)

॥ ९ ॥

१-१० मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । इन्द्रः । गायत्री ।

इन्द्रेहि मन्मन्वयो विधेमिः नोमुपवमिः । मुहाँ अंभिष्टिगोजसा ॥ १ ॥
एमंनं वृवता मुने मन्दिमिन्द्राय मन्दिने । चक्रि विश्वानि चक्रये ॥ २ ॥ (८२)

मत्स्वा सुशिग्र मन्दिभिः स्तोमैर्भिर्विश्वचर्पणे । सचैषु सवनेषुवा ॥ ३ ॥
 असुप्रमिन्द्र ते गिरः प्रति त्वामुदहामत । अजौपा वृषभं पतिम् ॥ ४ ॥
 सं चोदय चित्रमूर्वाग्राधे इन्द्र वरेण्यम् । असदिचे विश्व प्रभु ॥ ५ ॥ [१७]
 अस्मान्सु तत्र चोदयेन्द्र राये रभस्वतः । तुर्वियुम्न ययस्वतः ॥ ६ ॥
 सं गोमदिन्द्र वाजवदस्मे पृथु श्रवो बृहत् । विश्वायुर्धेहाक्षितम् ॥ ७ ॥
 अस्मे धेहि श्रवो बृहद्युम्नं सहस्रसार्तमम् । इन्द्र ता रथिनीरिपः ॥ ८ ॥
 वसोरिन्द्र वसुपति गीर्गिर्गृणन्त ऋग्मियम् । होम गन्तारमृतये ॥ ९ ॥
 सुतेसुते न्योकसे बृहद्बृहत् एदरिः । इन्द्राय शूपमर्चेति ॥ १० ॥ [१८] (१०)

॥ १० ॥

१-१२ मधुच्छन्दा वैश्वामित्रः । इन्द्रः । अनुष्टुप् ।

गार्यन्ति त्वा गायत्रिणोऽर्चन्त्यर्कमर्किणः । ब्रह्माणस्त्वा शतक्रतु उद्गुशमिव येमिरे ॥ १ ॥
 यत्सानोः सानुमारुहद्भूर्यस्पष्ट कर्तवम् । तदिन्द्रो अर्थं चेतति यूथेन वृष्णिरेजति ॥ २ ॥
 युक्ष्वा हि केशिना हरी वृषणा कक्षुग्रा । अथा न इन्द्र सोमपा गिरामुर्पश्रुतिं चर ॥ ३ ॥
 एहि स्तोमो अभि स्वराभि गृणीहा रुव । ब्रह्म च नो वसो सचेन्द्र यज्ञं च वर्धय ॥ ४ ॥
 उक्थमिन्द्राय शंस्यं वर्धनं पुरुनिष्पिधे । शक्रो यथा सुतेषु णो रारणत्सख्येषु च ॥ ५ ॥
 तमित्सखित्व ईमहे तं राये तं सुवीर्यं । स शक्र उत नः शक्रदिन्द्रो वसु दयमानः ॥ ६ ॥ [१९]
 सुविवृतं सुनिरजमिन्द्र त्वादतमिद्यशः । गवामपं व्रजं वृधि कृणुष्व राधो अद्रिवः ॥ ७ ॥
 नहि त्वा रोदसी उमे ऋवायमाणमिन्वतः । जेषुः स्वर्वतीरुपः सं गा अस्मभ्यं धनुहि ॥ ८ ॥
 आश्रुत्कर्ण श्रुधी हवं नूचिद्विध्व मे गिरः । इन्द्र स्तोममिमं मम कृष्वा युजश्चिदन्तरम् ॥ ९ ॥
 विद्वा हि त्वा वृषन्तमं वाजेषु हवनश्रुतेम् । वृषन्तमस्य ह्रह्म क्रुतिं सहस्रसार्तमाम् ॥ १० ॥
 आ तू न इन्द्र कौशिक मन्दसानः सुतं पिव । नव्यमायुः प्रहृतिर कृधी सहस्रसामृषिम् ॥ ११ ॥
 परिं त्वा गिर्वणो गिर इमा भवन्तु विश्वतः । बुद्धायुमनु वृद्धयो जुष्टा भवन्तु जुष्टयः ॥ १२ ॥ [२०] (१०२)

॥ ११ ॥

१-८ जेता मधुच्छन्दसः । इन्द्रः । अनुष्टुप् ।

इन्द्रं विश्वा अवीवृधन्तसमुद्रव्यचसं गिरः । रथीतमं रथीनां वाजांनं सत्पतिं पतिम् ॥ १ ॥
 सख्ये तं इन्द्र वाजिनो मा भेम शवसस्पते । त्वामभि प्र णानुमो जेतामर्पराजितम् ॥ २ ॥
 पूर्वोरिन्द्रस्य रातयो न वि दस्यन्त्युतयः । यदी वाजस्य गोमंतः स्तोत्रभ्यो महंते मघम् ॥ ३ ॥ (१०५)

पुरां भिन्दुर्गुवां कविरमितौजा अजायत । इन्द्रो विश्वस्य कर्मणो धृता वृत्रो पुरुषदुतः ॥४॥
 त्वं बलस्य गोमतोऽपावरत्रिवो विलम् । त्वां देवा अर्धभ्युपस्तुज्यमानास आविपुः ॥५॥
 तशहं शूर रातिभिः प्रत्यायुं मिन्धुमावदेन् । उपातिष्ठन्त गिर्विणो विदुष्टे तस्य कारुष्यः ॥६॥
 मायाभिरिन्द्र मायिनं त्वं शुष्ममवातिरः । विदुष्टे तस्य मेधिंरास्तेषां श्रत्रांस्युचिरं ॥७॥
 इन्द्रमीशानमोजसाभि स्तोमां अनूपत । सहस्रं यस्य रातय उत वा सन्ति भूयसीः ॥८॥ [२१] (११०)

॥ १२ ॥

१-१२ मेधातिथिः काण्वः । अग्निः, ६ निर्मेध्याहवनीयावग्नी । गायत्री ।

अग्निं दूतं वृणीमहे होतारं विश्वेदसम् । अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम् ॥ १ ॥
 अग्निमग्निं हवीमभिः सदा हवन्त विशपतिम् । हव्यवाहं पुरुषियम् ॥ २ ॥
 अग्नें देवां इहा वह जज्ञानो वृक्तवर्हिषे । असि होता न ईद्व्यः ॥ ३ ॥
 तौ उशतो वि बौधय यदग्ने यासि दूत्यम् । देवैरा सत्सि वर्हिषि ॥ ४ ॥
 धृताहवन दीदिवः प्रति प्म रिपतो दह । अग्ने त्वं रक्षस्विनः ॥ ५ ॥
 अग्निनाभिः समिध्यते कविर्गृहपतिर्गुवा । हव्यवाद् जुहास्यः ॥ ६ ॥ [२२]
 कविमग्निशुषं स्तुहि सत्यधर्माणमध्वरे । देवममीव चार्तनम् ॥ ७ ॥
 यस्त्वामग्ने हविर्पतिर्दूतं देव सपर्यति । तस्य स्म प्राविता भव ॥ ८ ॥
 यो अग्निं देववीतये हविष्मो आविषासति । तस्मै पावक मृळ्य ॥ ९ ॥
 स नः पावक दीदिवोऽग्ने देवां इहा वह । उप यज्ञं हविश्रं नः ॥ १० ॥
 स नः स्तान् आ भेर गामृत्रेण नवीयसा । रयिं वीरवतीमिषम् ॥ ११ ॥
 अग्नें शुक्लेण शोचिपा विश्वाभिर्देवर्हिषिभिः । इमं स्तोमं जुषस्व नः ॥ १२ ॥ [२३] (१२२)

॥ १३ ॥

१-१२ मेधातिथिः काण्वः । अर्थासक्तं = [१ इध्मः समिद्धोऽग्निर्वा, २ तनूनपात्, ३ नराशंसः, ४ इद्व्यः, ५ वर्हिः, ६ देवोः हारः, ७ उपासातका, ८ देव्यौ होतारौ, प्रचेतसो, ९ तिस्रो देव्यः सरस्वतीळाभारत्यः, १० त्वष्टा, ११ वनस्पतिः, १२ स्वाहाकृतयः ।] गायत्री ।

सुसेमिद्धो नु आ वह देवां अग्ने हविष्मते । होतः पावक यक्षि च ॥ १ ॥
 मधुमन्तं तनूनपायज्ञं देवेषु नः कवे । अद्या कृणुहि वीतये ॥ २ ॥
 नराशंसमिह प्रियमस्मिन्नुज्ञ उप ह्वये । मधुजिह्वं हविष्कृतम् ॥ ३ ॥
 अग्ने मुखतमे रयं देवां ईद्वित आ वह । असि होता मनुर्हितः ॥ ४ ॥
 स्तृणीत वर्हिंरानुपगृन्तपृष्ठं मनीषिणः । यत्रामृतस्य चर्क्षणम् ॥ ५ ॥ (१२७)

वि श्रयन्तामृतावृधो द्वारो देवीरसुश्चतः । अद्या नूनं च यष्टवे ॥ ६ ॥ [२४]
 नक्तोपासा सुपेशसास्मिन्यज्ञ उप ह्वये । इदं नो बृहिरासदे ॥ ७ ॥
 ता सुजिह्वा उप ह्वये होतारा दैन्या क्वी । यज्ञं नो यक्षतामिमम् ॥ ८ ॥
 इला सरस्वती मही तिस्रो देवीर्मियोभुवः । बृहिः सीदन्त्वास्त्रिधः ॥ ९ ॥
 इइ त्वष्टारमाग्रियं विश्वरूपमुप ह्वये । असाकमस्तु केवलः ॥ १० ॥
 अथ सृजा वनस्पते देवं देवेभ्यो हविः । प्र ढातुरस्तु चेतनम् ॥ ११ ॥
 स्वाहा यज्ञं कृणोतनेन्द्राय यज्वनो गृहे । तत्र देवाँ उप ह्वये ॥ १२ ॥ [२५] (१३४)

॥ १४ ॥

१-१२ मेघातिथिः काण्वः । विश्वेदेवाः । गायत्री ।

ऐभिरग्ने दुवो गिरो विश्वेभिः सोमपीतये । देवेभिर्याहि यक्षि च ॥ १ ॥
 आ त्वा कण्वा अह्वयत गुणन्ति विप्र ते धियः । देवेभिरग्ने आ गहि ॥ २ ॥
 इन्द्रवायु बृहस्पति मित्राग्रि पूषणं भगम् । आदित्यान्मारुतं गुणम् ॥ ३ ॥
 प्र वो भ्रियन्त इन्द्रो मत्सुरा मादयिष्णवः । द्रप्ता मध्वश्चमूपदः ॥ ४ ॥
 ईकृते त्वामवस्यवुः कण्वासो वृक्तवहिपः । हविष्मन्तो अरुक्तः ॥ ५ ॥
 घृतपृष्ठा मनोयुजो ये त्वा वहन्ति वह्ययः । आ देवान्तसोमपीतये ॥ ६ ॥ [२६]
 तान्यजत्राँ ऋतावृधोऽग्ने पत्नीवतस्कृधि । मध्वः सुजिह्वा पायय ॥ ७ ॥
 ये यजत्रा य ईड्यास्ते तै पिबन्तु जिह्वया । मधोरग्ने वपदकृति ॥ ८ ॥
 आकीँ सूर्यस्य रोचनाद्विश्वान्देवाँ उपवुधः । विप्रो होतेह वक्षति ॥ ९ ॥
 विश्वेभिः सोम्यं मध्वग्ने इन्द्रेण वायुना । पिवाँ मित्रस्य धामभिः ॥ १० ॥
 त्वं होता मनुँद्वितोऽग्ने यज्ञेषु सीदासि । सेमं नो अध्वरं यज ॥ ११ ॥
 युक्ष्वा हरुपी रथे हरितो देव रोहितः । तामिँदेवाँ इहा वह ॥ १२ ॥ [२७] (१४६)

॥ १५ ॥

१-१२ मेघातिथिः काण्वः । ऋतवः [ऋतुदेवताः = १ इन्द्रः २ मरुतः, ३ त्वष्टा, ४ अग्निः, ५ इन्द्रः, ६ मित्रावरुणौ, ७-१० द्रविणोदाः, ११ आदिवनौ, १२ अग्निः] । गायत्री ।

इन्द्र सोमं पिबं ऋतुना त्वा विशन्तिवन्दवः । मत्सुरासुस्तदोक्तः ॥ १ ॥
 मरुतः पिबत ऋतुना पोत्राद्यज्ञं पुनीतन । यूयं हि ष्ठा सुदानवः ॥ २ ॥
 अभि यज्ञं गृणीहि नो भ्रात्रो नेष्टः पिबं ऋतुना । त्वं हि रत्नधा असि ॥ ३ ॥
 अग्ने देवाँ इहा वह सादया योनिषु त्रिषु । परि भूष पिबं ऋतुना ॥ ४ ॥ (१५०)

ब्राह्मणादिन्द्र राधसः पिवा सोममूर्त्तनुं	। तवेद्वि सख्यमस्तृतम्	॥ ५ ॥
युवं दक्षं धृतव्रत मित्रावरुण दूळभम्	। ऋतुना यज्ञमाशाये	॥ ६ ॥ [२८]
द्रविणोदा द्रविणसो प्रार्वहस्तासो अध्वरे	। यत्तेषु देवमीळिते	॥ ७ ॥
द्रविणोदा देदातु नो वस्त्रनि यानि शृण्विरे	। देवेषु ता वनामहे	॥ ८ ॥
द्रविणोदाः पिपीपति जुहोत प्र च तिष्ठत	। नेष्ट्राद्दतुभिःरिप्यत	॥ ९ ॥
यच्चा तुरीयमुतुभिर्द्रविणोदो यजामहे	। अर्धं स्मा नो दृदिर्भव	॥ १० ॥
अर्धिना पिर्वतं मधु दीर्घशी शुचिव्रता	। ऋतुना यज्ञवाहसा	॥ ११ ॥
गार्हपत्येन सन्त्य ऋतुना यज्ञनीरसि	। देवान्देवयुते यज	॥ १२ ॥ [२९] (१५८)

॥ १६ ॥

१-९ मेधातिथिः काण्वः । इन्द्रः । गायत्री ।

आ त्वा वहन्तु हरयो वृषणं सोमपीतये	। इन्द्रं त्वा सरचक्षसः	॥ १ ॥
इमा धाना धृतस्नुवो हरी इहोप वक्षतः	। इन्द्रं सुखतमे रथे	॥ २ ॥
इन्द्रं प्रातर्हवामह इन्द्रं प्रयत्यध्वरे	। इन्द्रं सोमस्य पीतये	॥ ३ ॥
उप नः सुतमा गृहि हरिर्गिरिन्द्र केशिभिः	। सुते हि त्वा हवामहे	॥ ४ ॥
सेमं नः स्तोममा गृध्रुपेदं सर्वनं सुतम्	। गौरो न र्त्पितः पिब	॥ ५ ॥ [३०]
इमे मोमासु इन्देवः सुतासो अर्धि बृह्निषि	। तौ इन्द्र सहसे पिब	॥ ६ ॥
अयं ते स्तोमो अग्रियो हृदिस्पृगस्तु शतमः	। अथा सोमं सुतं पिब	॥ ७ ॥
विश्वमिन्सर्वनं सुतमिन्द्रो मदाय गच्छति	। वृत्रहा सोमपीतये	॥ ८ ॥
सेमं नः काममा पृण गोभिरथैः शतक्रतो ।	स्तवाम त्वा स्वाध्व्यः	॥ ९ ॥ [३१] (१६७)

॥ १७ ॥

१-९ मेधातिथिः काण्वः । इन्द्रावरुणौ । १-३, ६-९ गायत्री, ४-५ पादनिघृत् (ह्रस्वीयसी वा) ।

इन्द्रावरुणयोरहं सम्राजोरव आ वृणे	। ता नो मृळत ईदृशे	॥ १ ॥
गन्तरा हि स्योऽर्वसे हवं विप्रस्य मावतः	। धर्तारा चर्पणीनाम्	॥ २ ॥
अनुकामं तर्पयेथाभिन्द्रावरुण राय आ	। ता वां नोदिष्ठमीमहे	॥ ३ ॥
युवाकु हि शचीनां युवाकु सुमतीनाम्	। भूयामं वाज्रदानाम्	॥ ४ ॥
इन्द्रः सहस्रदानां वरुणः शंखानाम्	। क्रतुर्भवत्युक्थ्यः	॥ ५ ॥ [३२]
तयोरिदवसा वुपं सनेम नि च धीमहि	। स्यादुत प्ररेचनम्	॥ ६ ॥ (१७३)

इन्द्रावरुण वामहं हुवे चित्राय राधसे । अस्मान्सु जिग्युर्पस्कृतम् ॥ ७ ॥
 इन्द्रावरुण नू नु वां सिपासन्तीषु धीष्वा । अस्मभ्यं शर्म यच्छतम् ॥ ८ ॥
 प्र वामश्रोतु सुष्टुतिरिन्द्रावरुण यां हुवे । यामूधार्थे सुधस्तुतिम् ॥ ९ ॥ [३३] (१७६)
 ॥ १८ ॥

१-९ मेधातिथिः काण्वः । १-३ ब्रह्मणस्पतिः, ४ ब्रह्मणस्पतिः इन्द्रः सोमश्च, ५ इन्द्रः सोमः ब्रह्मणस्पतिः
 दक्षिणा च, ६-८ सदसस्पतिः, ९ सदसस्पतिः नराशंसो वा गायत्री ।

सोमानं स्वरणं कृणुहि ब्रह्मणस्पते । कृक्षीर्वन्तं य औशिजः ॥ १ ॥
 यो रेवान्यो अमीवहा वंसुवित्पुष्टिवर्धनः । स नः सिपक्तु यस्तुरः ॥ २ ॥
 मा नः शंसो अररूपो धूर्तिः प्रणङ्मर्त्यस्य । रक्षा णो ब्रह्मणस्पते ॥ ३ ॥
 स धा वीरो न रिप्यति यमिन्द्रो ब्रह्मणस्पतिः । सोमो हिनोति मर्त्यम् ॥ ४ ॥
 त्वं तं ब्रह्मणस्पते सोम इन्द्रश्च मर्त्यम् । दक्षिणा पात्वंहसः ॥ ५ ॥ [३४]
 सदसस्पतिमद्भुतं प्रियमिन्द्रस्य काम्यम् । सनिं मेधार्मयासिपम् ॥ ६ ॥
 यस्मादृते न सिर्ध्वति यन्नो विपश्चितश्चन । स धीनां योगमिन्द्रति ॥ ७ ॥
 आदधोति हविष्कृतिं प्राञ्चं कृणोत्यध्वरम् । होत्रा देवेषु गच्छति ॥ ८ ॥
 नराशंसं सुधृष्टममर्षशं सप्रथस्तमम् । दिवो न सर्वमखसम् ॥ ९ ॥ [३५] (१८५)

॥ १९ ॥

१-९ मेधातिथिः काण्वः । अग्निमरुतश्च । गायत्री ।

प्रति त्वं चारुमध्वरं गोपीथाय प्र हूयसे । मरुद्भिरग्न आ गंहि ॥ १ ॥
 नहि देवो न मर्त्यो महस्तव क्रतुं परः । मरुद्भिरग्न आ गंहि ॥ २ ॥
 ये महो रजसो विदुर्विश्वे देवासो अद्रुहः । मरुद्भिरग्न आ गंहि ॥ ३ ॥
 य उग्रा अर्कमानुचुरनाधृष्टासु ओर्जसा । मरुद्भिरग्न आ गंहि ॥ ४ ॥
 ये शुभ्रा घोरवर्षसः सुक्षत्रासो रिशार्दसः । मरुद्भिरग्न आ गंहि ॥ ५ ॥ [३६]
 ये नाकस्पाधि रोचने दिवि देवास आसते । मरुद्भिरग्न आ गंहि ॥ ६ ॥
 य ईह्वर्यन्ति पर्वतान् तिरः समुद्रमर्णवम् । मरुद्भिरग्न आ गंहि ॥ ७ ॥
 आ ये तन्वन्ति रुदिमभिस्तिरः समुद्रमोजसा । मरुद्भिरग्न आ गंहि ॥ ८ ॥
 अभि त्वा पूर्वपीतये सृजामि सोम्यं मधु । मरुद्भिरग्न आ गंहि ॥ ९ ॥ [३७] ? *
 (१९४)

॥ २० ॥

१-८ मेधातिथिः काण्वः । ऋभवः । गायत्री ।

अयं देवाय जन्मने स्तोमो विप्रैर्भिरासया । अकारि रत्नधातमः ॥ १ ॥
 य इन्द्राय वचोयुजा ततक्षुर्मनसा हरीं । शमीभिर्वृक्षमाशत ॥ २ ॥
 तक्षन्नासत्याभ्यां परिज्मानं सुखं रथम् । तर्क्षन्धेजुं संवृद्धुधाम् ॥ ३ ॥
 युवाना पितरा पुनः सत्यमन्त्रा ऋजूयवः । ऋभवो विष्टयकृत ॥ ४ ॥
 सं वो मदासो अमृतेन्द्रेण च मरुत्वता । आदित्येभिश्च राजभिः ॥ ५ ॥ [१]
 उत त्यं चमसं नवं त्वष्टुर्देवस्य निष्कृतम् । अकृतं चतुरः पुनः ॥ ६ ॥
 ते नो रत्नानि धत्तन् त्रिरा साप्तानि सुन्वते । एकमेकं सुशस्तिभिः ॥ ७ ॥
 अधारयन्तु बह्व्योऽमजन्त सुकृत्यया । भागं देवेषु यज्ञियम् ॥ ८ ॥ [२] (२०२)

॥ २१ ॥

१-६ मेधातिथिः काण्वः । इन्द्राग्नी । गायत्री ।

इहेन्द्राग्नी उप ह्वये तयो रित्स्तोममुश्मसि । ता सोमं सोमपातमा ॥ १ ॥
 ता यज्ञेषु प्र शंसतेन्द्राग्नी शुम्भता नरः । ता गायत्रेषु गायत ॥ २ ॥
 ता मित्रस्य प्रशस्तय इन्द्राग्नी ता हवामहे । सोमपा सोमपीतये ॥ ३ ॥
 उग्रा सन्ता हवामह उपेदं सर्वानं सुतम् । इन्द्राग्नी एह गच्छताम् ॥ ४ ॥
 ता महान्ता सदस्पती इन्द्राग्नी रक्ष उव्जतम् । अग्रजाः सन्त्वत्रिणः ॥ ५ ॥
 तेन सत्येन जागृतमभिं प्रचेतुनें पदे । इन्द्राग्नी शर्म यच्छतम् ॥ ६ ॥ [३] (२०८)

॥ २२ ॥

१-२१ मेधातिथिः काण्वः । १-४ अश्विनौ; ५-८ सविता; ९-१० अग्निः; ११ देव्यः;
 १२ इन्द्राणीवरुणान्यग्नाथ्यः; १३-१४ चावापृथिव्यौ; १५ पृथिवी, १६ विष्णुदेवो वा,
 १७-२१ विष्णुः । गायत्री ।

प्रातर्षुजा वि वीधयाधिनावेह गच्छताम् । अस्य सोमस्य पीतये ॥ १ ॥
 या सुरथा रथीतमोभा देवा दिविस्पृशा । अधिना ता हवामहे ॥ २ ॥
 या वां कशा मधुमत्यधिना सूनृतावती । तया युज्ञं मिमिक्षतम् ॥ ३ ॥
 नहि वामसिं द्रुके यत्रा रथेन गच्छथः । अधिना सोमिनो गृहम् ॥ ४ ॥
 हिरण्यपाणिमृतये सवितारमुषं ह्वये । स चेत्ता देवता पदम् ॥ ५ ॥ [४]
 अपां नपातमर्धमे सवितारमुषं स्तुहि । नस्यं ब्रूतान्युश्मसि ॥ ६ ॥ (२१४)

विभक्तारं हवामहे वसोश्चित्रस्य राधसः ।	सधितारं नृचक्षसम् ॥ ७ ॥
सखाय आ नि पीदत सधिता स्तोम्यो नु नः ।	दाता राधांसि शुम्भति ॥ ८ ॥
अग्ने पत्नीरिहा वह देवानामुशतीरुप ।	त्वष्टारं सोमपीतये ॥ ९ ॥
आ ग्रा अत्र इहावसे होत्रां यविष्ठ भारतीम् ।	वरुत्रां धिपणां वह ॥ १० ॥ [५]
अभि नो देवीरवसा महः शर्मणा नृपत्नीः ।	अच्छिन्नपत्राः सचन्ताम् ॥ ११ ॥
इहेन्द्राणीसुप ह्ये वरुणानीं स्वस्तये ।	अग्रायां सोमपीतये ॥ १२ ॥
मही द्यौः पृथिवी च न इमं यज्ञं मिमिक्षताम् ।	पिपृतां नो भरीमभिः ॥ १३ ॥
तयोरिद्धतवृत्पयो विप्रा रिहन्ति धीतिभिः ।	गन्धर्वस्य ध्रुवे पदे ॥ १४ ॥
स्योना पृथिवि भवानक्षरा निवेशनी ।	यच्छा नः शर्म सप्रथः ॥ १५ ॥ [६]
अतो देवा अवन्तु नो यतो विष्णुर्विचक्रमे ।	पृथिन्याः सप्त धामभिः ॥ १६ ॥
इदं विष्णुर्वि चक्रमे त्रेधा नि दधे पदम् ।	समूहमस्य पांसुरे ॥ १७ ॥
त्रीणि पदा वि चक्रमे विष्णुर्गोपा अदाभ्यः ।	अतो धर्माणि धारयन् ॥ १८ ॥
विष्णोः कर्माणि पश्यत यतो व्रतानि पस्पशे ।	इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥ १९ ॥
तद्विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः ।	दिवींश्चक्षुस्राततम् ॥ २० ॥
तद्विप्रांसो विपन्यवौ जागृवांसः सर्मिन्वते ।	विष्णोर्यत्परमं पदम् ॥ २१ ॥ [७] (२२०)

॥ २३ ॥

- १—२४ मेधातिथिः काण्वः । १ वायुः; २—३ इन्द्रवायुः; ४—६ मित्रावरुणौ, ७—९ इन्द्रो मरुत्वान्,
१०—१२ विश्वे देवाः, १३—१५ पूषा; १६—२२ आपः; २३ आपः आग्निश्च, २४ अग्निः ।
१—१८ गायत्री, १९ पुरजणिक, २१ प्रतिष्ठा; २०, २२—२४ अनुष्टुप् ।

तीव्राः सोमांस आ गंध्याशीर्वन्तः सुता इमे ।	वायो तान्प्रस्थितान्पिच ॥ १ ॥
उभा देवा दिविस्पृशेन्द्रवायू हवामहे ।	अस्य सोमस्य पीतये ॥ २ ॥
इन्द्रवायू मनोजुवा विप्रा हवन्त ऊतये ।	सहस्राक्षा धियस्पती ॥ ३ ॥
मित्रं वयं हवामहे वरुणं सोमपीतये ।	जज्ञाना पूतदक्षसा ॥ ४ ॥
ऋतेन यावृतावृथावृतस्य ज्योतिपस्पती ।	ता मित्रावरुणा हुवे ॥ ५ ॥ [८]
वरुणः प्राविता भुवन्मित्रो विश्वाभिरुतिभिः ।	करतां नः सुरारधमः ॥ ६ ॥
मरुत्वन्तं हवामह इन्द्रमा सोमपीतये ।	सजृग्णेनं वृषतु ॥ ७ ॥
इन्द्रज्येष्ठा मरुद्वणा देवांसः पूषरातयः ।	विश्वे मम श्रुता हवम् ॥ ८ ॥
हत वृत्रं सुदानव इन्द्रेण सहसा युजा ।	मा नो दुःशंस ईशत ॥ ९ ॥
विश्वान्देवानहवामहे मरुतः सोमपीतये ।	उग्रा हि पृथिमातरः ॥ १० ॥ [९] (२३०)

जयतामिव तन्यतुर्मरुतामिति धृष्णुया । यच्छुभं याथनां नरः ॥११॥
 हस्काराद्द्विद्युतस्पर्शतो ज्ञाता अवनतु नः । मरुतो मृलयन्तु नः ॥१२॥
 आ पूषञ्चित्रवर्हिपमाधृषे धरुणं दिवः । आज्ञां नष्टं यथा पशुम् ॥१३॥
 पूषा राजानमाधृषिणरपंगूळं गुहां हितम् । अविन्दञ्चित्रवर्हिपम् ॥१४॥
 उतो स महामिन्दुभिः पद्युक्ता अनुसेर्षिघत् । गोभिर्यव न चर्कृपत् ॥१५॥[१०]
 अम्बयो यन्त्यध्वभिर्जामयो अध्वरीयताम् । पूञ्चतीर्मधुना पर्यः ॥१६॥
 अमूर्या उप सूर्ये यामिर्वा सूर्ये सह । ता नो हिन्वन्त्वध्वरम् ॥१७॥
 अपो देवीरुर्ष ह्वये यत्र गावः पित्रन्ति नः । सिन्धुभ्यः कर्त्व्यं हविः ॥१८॥
 अप्सवन्तरमृतमप्सु भेषजमपामुत प्रशस्तये । देवा भवत वाजिनः ॥१९॥
 अप्सु मे सोमो अत्रवीदन्तर्विधानि भेषजा । अग्निं च विश्वशंशुवमारपश्च विश्वभेषजीः ॥२०॥[११]
 आपः पृणीत भेषजं वरुणं तन्ने इ मम । ज्योक् च सूर्यं दृशे ॥२१॥
 इदमापः प्र बहत यत्किं च दुरितं मयि । यद्वाहमभिदुद्रोह यद्वा शेष उतानृतम् ॥२२॥
 आपो अद्यान्वचारिपुं रसेन् सर्मगस्महि । पर्यस्वानग्न आ गहि तं मा सं सृज वरुषसा ॥२३॥
 सं माग्ने वरुषसा मृज सं प्रजया समायुषा । विद्युमं अस्य देवा इन्द्रो विधात्सह ऋषिभिः ॥२४॥[१२]
 ॥ २४ ॥ (२५३)

१-१५ शुनःशेष आजीमर्तिः कृत्रिमो देवरातो वैश्वामित्रो वा । १ कः; २ अग्निः, ३-५ सवित्ता
 ५ भगो वा, ६-१५ वरुणः । १, २, ६, १५ विष्टुष्टु, ३-५ गायत्री ।

कस्य नूनं कंतमस्यामृतानां मनामहे चारुं देवस्य नाम ।
 को नो मृद्या अर्दितये पुनर्दात्पितरं च दृशेयं मातरं च ॥ १ ॥
 अग्नेर्वयं ग्रथमस्यामृतानां मनामहे चारुं देवस्य नाम ।
 म नो मृद्या अर्दितये पुनर्दात्पितरं च दृशेयं मातरं च ॥ २ ॥
 अमि त्वा देव सवित्परीशानं वार्याणाम् । सदावन्भ्रागमीमहे ॥ ३ ॥
 यश्चिद्धि तं इत्था भगः शशमानः पुरा निदः । अद्वेषो हस्तयोर्दधे ॥ ४ ॥
 भगभक्तस्य ते वयमुर्दशेभु तवावसा । मूर्धानं राय आरभे ॥ ५ ॥[१३]

नहि तं क्षत्रं न सहो न मन्थुं वयश्चनामी प्तयन्त आपुः ।
 नेमा आपो अनिमिपं चरन्तीर्न ये वातस्य प्रमिनन्त्यभ्वम् ॥ ६ ॥
 अचुध्ने राजा वरुणो वनस्योर्ध्वं स्तूपं ददते पूतर्दक्षः ।
 नीचीनाः स्धुरूपारिं बुध्न एषामस्मे अन्ननिहिताः केतवः स्युः ॥ ७ ॥ (२६०)

उरुं हि राजा वरुणश्चकार सूर्याय पन्थामन्वैतवा उ ।
 अपदे पादा प्रतिधातवेऽकरुतापवक्ता हृदयाविधंश्चित् ॥ ८ ॥
 शतं तै राजन् भिपजः सहस्रामूर्ध्नी गभीरा सुमतिष्टे अस्तु ।
 वार्धस्य दूरे निर्कीतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्र मुमुग्ध्यस्मत् ॥ ९ ॥
 अमी य ऋक्षा निहितास उचा नक्तं ददृश्रे कुहं चिद्विष्युः ।
 अदब्धानि वरुणस्य व्रतानि विचारकश्चन्द्रमा नक्तमेति ॥ १० ॥ [१४]
 तच्चा यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदा शस्ते यजमानो हविर्भिः ।
 अहंलमानो वरुणेह वोध्युरुंशंस मा नु आयुः प्र मोपीः ॥ ११ ॥
 तदिन्नक्तं तदिवा महामाहुस्तदयं केतो हृद आं वि चष्टे ।
 शुनःशेषो यमहृद् गृभीतः सो अस्मान् राजा वरुणो मुमोक्तु ॥ १२ ॥
 शुनःशेषो ह्यहृद् गृभीतस्त्रिज्वादित्यं द्रुपदेषु वद्भः ।
 अर्वेन राजा वरुणः ससृज्याद्विद्वौ अदब्धो वि मुमोक्तु पाशान् ॥ १३ ॥
 अर्व ते हेळो वरुण नमोभिरव यज्ञेभिरीमहे हविर्भिः ।
 क्षयन्नस्मभ्यमसुर प्रचेता राजन्नेनांसि शिथथः कृतानि ॥ १४ ॥
 उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदचाधमं वि मध्यमं श्रथाय ।
 अथा वयमादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम ॥ १५ ॥ [१५] (२६८)

॥ २५ ॥

१-२१ शुनःशेष आजीर्णतः । चरुणः । गायत्री ।

यच्चिद्धि ते विशो यथा प्र देव वरुण व्रतम् । भिनीमसि द्यविद्यवि ॥ १ ॥
 मा नो वृथाय हृत्तवे जिहीलानस्य रीरधः । मा हृणानस्य मन्वये ॥ २ ॥
 वि मृळीकार्यं ते मनो रथीरश्वं न सन्दितम् । गीर्भिर्वरुण सीमहि ॥ ३ ॥
 परा हि मे विमन्वयवः पतन्ति वस्येष्टये । वयो न वसतीरुष ॥ ४ ॥
 कदा धंत्रश्रियं नरुमा वरुणं करामहे । मृळीकार्योरुचक्षसम् ॥ ५ ॥ [१६]
 तदिर्त्समानमाशते वेनन्ता न प्र युच्छतः । धृतव्रताय दाशुपे ॥ ६ ॥
 वेदा यो वीनां पदमन्तरिक्षेण पतताम् । वेदं नावः समुद्रियः ॥ ७ ॥
 वेदं मासो धृतव्रतो द्वादश प्रजावतः । वेदा य उंपजायते ॥ ८ ॥
 वेदं वार्तस्य वर्तनिमुरोर्ऋषस्य वृहतः । वेदा ये अध्यासते ॥ ९ ॥
 नि पसाद धृतव्रतो वरुणः पुस्त्याइस्वा । माम्नाज्याय मुञ्चतुः ॥ १० ॥ [१७] (२७८)

अतो विश्वान्यद्भुता चिकित्वाँ अभि पश्यति । कृतानि या च कर्त्वा ॥११॥
 स नो विश्वाहा सुकृतरादित्यः सुपथां करत् । प्र ण आयूपि तारिपत् ॥१२॥
 त्रिभ्रंद् द्रापिं हिंरुण्यं वरुणो वस्त निर्णिजम् । परि स्पशो नि पदिरे ॥१३॥
 न यं दिप्सन्ति दिप्सवो न द्रुह्वाणो जनानाम् । न देवमभिमातयः ॥१४॥
 उत यो मनुपेष्वा यश्शक्के असाम्या । अस्माकमुदरेष्वा ॥१५॥ [१८]
 परां मे यन्ति धीतयो गावो न गच्युतीरुत् । इच्छन्तीरुचक्षमम् ॥१६॥
 सं नु वोचावहै पुनर्यतो मे मध्वाभृतम् । होतैव क्षदसे प्रियम् ॥१७॥
 दशं नु विश्वदर्शतं दशं रथमधि धामि । एता जुपत मे गिरः ॥१८॥
 इमं मे वरुण श्रुधी हवमद्या चं मृळय । त्वामवस्युरा चके ॥१९॥
 त्वं विश्वस्य मेधिर दिवश्च गमथं राजसि । म यामनि प्रति श्रुधि ॥२०॥
 उदुत्तमं मुमुग्धि नो वि पाशं मध्यमं चृत । अवाधमानि जीवसे ॥२१॥ [१९](२८९)

॥ २६ ॥

१-१० शुनःशेष आजगितिः । अग्निः । गायत्री ।

वसिष्वा हि मियेध्य वस्त्राण्यूर्जां पते । सेमं नो अध्वरं यज ॥ १ ॥
 नि नो होता वरेण्यः सदा यविष्ठ मन्मभिः । अग्नें दिवित्मता वचः ॥ २ ॥
 आ हि पर्मा सूनवे पितापिर्यजत्यापये । सखा सख्ये वरेण्यः ॥ ३ ॥
 आ नो वही रिशादसो वरुणो मित्रो अर्यमा । सीदन्तु मनुषो यथा ॥ ४ ॥
 पूर्ये होतरस्य नो मन्दस्व सख्यस्य च । इमा उ पु श्रुधी गिरः ॥ ५ ॥ [२०]
 यच्चिद्धि शर्थता तना देवेदेवं यजामहे । त्वे इदूयते हविः ॥ ६ ॥
 प्रियो नो अस्तु विश्वपतिर्होता मन्द्रो वरेण्यः । प्रियाः स्वग्नयो वयम् ॥ ७ ॥
 स्वग्नयो हि वर्य देवासो दधिरे च नः । स्वग्नयो मनामहे ॥ ८ ॥
 अथा न उभयेषामभृत मर्त्यानाम् । मिथः संन्तु प्रशस्तयः ॥ ९ ॥
 विश्वेभिरग्ने अग्निभिरिमं यजामिदं वचः । चनो धाः सहसो यहो ॥१०॥ [२१](२९९)

॥ २७ ॥

१-१३ शुनःशेष आजगितिः । १-१२ अग्निः, १३ देवाः । १-१२ गायत्री, १३ त्रिष्टुप् ।

अत्र न त्वा वारवन्तं वन्दध्या अग्नि नमोभिः । सम्राजन्तमध्वराणाम् ॥ १ ॥
 म वा नः सनुः शर्वमा पृथुप्रगामा सुशेवः । सिद्धिवाँ अस्माकं चभूयात् ॥ २ ॥ (३०१)

स नो दूराच्चासाच्च नि मर्त्यादद्यायोः । पाहि सदमिद्विद्वायुः ॥ ३ ॥
 इमम् पु त्वमस्माकं सनिं गायत्रं नव्यांसम् । अग्रे देवेषु प्र वीचः ॥ ४ ॥
 आ नो भज परमेष्वा वाजेषु मध्यमेषु । शिक्षा वस्त्रो अन्तमस्य ॥ ५ ॥ [२२]
 विभक्तार्सिं चित्रभानो सिन्धोर्हूर्मा उपाक आ । सुद्यो दाशुषे धरसि ॥ ६ ॥
 यमये पृतसु मर्त्यमत्रा वाजेषु यं जुनाः । स यन्ता शश्वतीरिपः ॥ ७ ॥
 नर्करस्य सहन्त्य पर्येता कयस्य चित् । वाजो अस्ति श्रवाय्यः ॥ ८ ॥
 स वाजं विश्वचर्षणिर्षीङ्गिरस्तु तरुता । विप्रैर्भिरस्तु सनिता ॥ ९ ॥
 जराबोध तद्विविद्धि विशेविशे यज्ञियाय । स्तोमं रुद्राय दशीकम् ॥ १० ॥ [२३]
 स नो महौ अनिमानो धूमकेतुः पुरुञ्चन्द्रः । धिये वाजाय हिन्वतु ॥ ११ ॥
 स रेवोऽिव विश्वपतिर्देव्यः केतुः शृणोतु नः । उक्थैरग्निर्वृहद्भानुः ॥ १२ ॥
 नमो महद्भ्यो नमो अर्भकेभ्यो नमो युवभ्यो नम आशिनेभ्यः ।
 यजाम देवान्यदिं शक्रवाम मा ज्यायसः शंसुमा वृक्षि देवाः ॥ १३ ॥ [२४] (३१२)

॥ २८ ॥

१-९ शुनःशेष आर्जागतिः । १-४ इन्द्रः, ५-६ उल्लखलं, ७-८ उल्लखलमुसले ९ प्रजापतिः
 हरिश्चन्द्रः चर्म सोमो वा । १-६ अनुष्टुप्, ७-९ गायत्री ।

यत्र ग्रावां पृथुवुध्न ऊध्वो भवति सोतवे । उल्लखलसुतानामवेद्विन्द्र जल्गुलः ॥ १ ॥
 यत्र द्वाविंश जघनाधिपवर्ण्या कृता । उल्लखलसुतानामवेद्विन्द्र जल्गुलः ॥ २ ॥
 यत्र नार्यपच्यवसुपच्यव च शिशते । उल्लखलसुतानामवेद्विन्द्र जल्गुलः ॥ ३ ॥
 यत्र मन्थां विश्वधेतै रश्मीन्यमितवाडव । उल्लखलसुतानामवेद्विन्द्र जल्गुलः ॥ ४ ॥
 यच्चिद्धि त्वं गृहेगृह उल्लखलक युज्यसे । इह धूमत्तमं वद जयतामिव दुन्दुभिः ॥ ५ ॥ [२५]
 उत स्म ते वनस्पते वातो वि वात्यग्रमित् । अथो इन्द्राय पातवे सुनु सोममुल्लखल ॥ ६ ॥
 आयजी वाजसार्तमा ता ह्युषा विजभूतः । हरींइवान्धांसि वपसता ॥ ७ ॥
 ता नो अद्य वनस्पती क्रुण्वावृष्वेभिः सात्तृभिः । इन्द्राय मधुमत्सुतम् ॥ ८ ॥
 उच्छिष्टं चम्बोर्भैर सोमं पवित्र आ सृज । नि धेहि गोरधि त्वाचि ॥ ९ ॥ [२६] (३२१)

॥ २९ ॥

१-७ शुनःशेष आर्जागतिः । इन्द्रः । पंक्तिः ।

यच्चिद्धि संत्य सोमपा अनाशुस्ताडव स्मसिं ।

आ तू न इन्द्र शंसय गोप्त्रक्षेषु शुभ्रिषु सहस्रेषु तुर्वामय ॥ १ ॥

(३२२)

शिप्रिन्वाजानां पते शुचींस्तव दंसना ।

आ तू न इन्द्र शंसय गोप्वश्वेषु शुभ्रिषु सहस्रेषु तुवीमघ ॥ २ ॥

नि प्वापया मिथूदशा सुस्तामवुध्यमाने ।

आ तू न इन्द्र शंसय गोप्वश्वेषु शुभ्रिषु सहस्रेषु तुवीमघ ॥ ३ ॥

ससन्तु त्या अरांतयो वोध्रन्तु शर रातयः ।

आ तू न इन्द्र शंसय गोप्वश्वेषु शुभ्रिषु सहस्रेषु तुवीमघ ॥ ४ ॥

समिन्द्र गर्दभं मृण नुयन्तं पापयामुया ।

आ तू न इन्द्र शंसय गोप्वश्वेषु शुभ्रिषु सहस्रेषु तुवीमघ ॥ ५ ॥

पताति कुण्डुणाच्या दूरं वातो वनादधि ।

आ तू न इन्द्र शंसय गोप्वश्वेषु शुभ्रिषु सहस्रेषु तुवीमघ ॥ ६ ॥

सर्वं परिक्रोशं जेहि जम्भयां कृकद्राथम् । -

आ तू न इन्द्र शंसय गोप्वश्वेषु शुभ्रिषु सहस्रेषु तुवीमघ ॥ ७ ॥ [२७] (३२८)

॥ ३० ॥

१-२२ शुनःशेष आजीगतिः । १-१६ इन्द्रः, १७-१९ अध्विनां, २०-२२ उपा ।

१-१०, १२-१५, १७-२२ गायत्री, ११ पादनिचृद्रायत्री, १६ त्रिष्टुप् ।

आ व इन्द्रं क्रिषिं यथा वाज्यन्तः शतक्रतुम् । महिष्ठं सिञ्च इन्दुभिः ॥ १ ॥

शतं वा यः शुचीनां सहस्रं वा समाशिराम् । एदुं निम्नं न रीयते ॥ २ ॥

सं यन्मदाय शुष्मिणं एना हंस्योदरं । समुद्रो न व्यचो दधे ॥ ३ ॥

अयमुं ते समतसि कुपोतइव गर्भधिम् । वचस्तार्षिन्न ओहसे ॥ ४ ॥

स्तोत्रं राधानां पते गिर्धीहो वीरु यस्य ते । विभृतिरस्तु सूनता ॥ ५ ॥ [२८]

ऊर्ध्वस्तिष्ठा न ऊतयेऽस्मिन्वाजं शतक्रतो । समन्येषु ब्रवावह ॥ ६ ॥

योगैयोगे तुवस्तरं वाजैवाजे हवामहे । सखाय इन्द्रमूतये ॥ ७ ॥

आ घां गमद्यदि श्रवत्सहस्रिणींभिरूतिभिः । वाजैभिरुवं नो हवम् ॥ ८ ॥

अतुं प्रुनस्यौकसो हुवे तुविप्रतिं नरम् । यं ते पूर्वं पिता हुवे ॥ ९ ॥

तं त्वां वयं विश्ववारां शसामहे पुरुहूत । सर्वे वसो जरितृभ्यः ॥ १० ॥ [२९]

अस्माकं शिप्रिणीनां सोमपाः सोमपात्राम् । सर्वे वज्रिन्तसखीनाम् ॥ ११ ॥

तथा तदस्तु सोमपाः सर्पे वज्रिन्तथा कृणु । यथा त उश्मसीष्टये ॥ १२ ॥

रेवतीर्निः सध्माद् इन्द्रं सन्तु तुविवाजाः । क्षुमन्तो याभिर्भवेम ॥ १३ ॥ (३४)

आ घ त्वावान्मनासः स्तोतृभ्यो धृष्णवियानः । ऋणोरक्षं न च्चक्रयोः ॥ १४ ॥

आ यहुवः शतक्रतुवा कामं जरितृणाम् । ऋणोरक्षं न शचीभिः ॥ १५ ॥ [३०]

शश्वदिन्द्रः पोषुथद्भिर्जिगाय नानदद्भिः शश्वसद्भिर्धनानि ।

स नो हिरण्यरथं दंसनावान्त्स नः सनिता सुनये स नोऽदात् ॥ १६ ॥

आश्विनावश्चावत्येपा यातुं शवीरया । गोमदस्त्रा हिरण्यवत् ॥ १७ ॥

समानयोजनो हि वाँ रथो दस्त्रावमर्त्यः । सुमुद्रे अश्विनेरथे ॥ १८ ॥

न्युध्न्यस्य मूर्धनि चक्रं रथस्य येमधुः । परि धामन्यदीयते ॥ १९ ॥

कस्त उपः कधप्रिये भुजे मतीं अमर्त्ये । कं नक्षसे विभावरि ॥ २० ॥

वयं हि ते अर्मन्महान्तादा पराकात् । अश्वे न चित्रि अरुपि ॥ २१ ॥

त्वं त्येमिरा गृहि वाजेभिर्दुहितदिवः । अस्मे रथि नि धारय ॥ २२ ॥ [३१] (३५०)

॥ ३१ ॥

१-१८ हिरण्यस्तूप आङ्गिरसः । अग्निः । जगती; ८, १६, १८ विष्टुप ।

त्वमग्ने प्रथमो अङ्गिरा ऋषिर्देवो देवानामभवः शिवः सखा ।

तवं व्रते कवयो विद्मनापुसोऽजायन्त मरुतो आजहृष्टयः ॥ १ ॥

त्वमग्ने प्रथमो अङ्गिरस्तमः कविर्देवानां परि भूपसि व्रतम् ।

विभ्रुधिर्धस्मं भुवनाय मेधिरो द्विमाता श्रुयुः कतिधा चिदायवं ॥ २ ॥

त्वमग्ने प्रथमो मातरिश्चन आविर्भव सुक्रतुया विवस्वतं ।

अरेजतां रोदसी होतृवृष्येऽसन्नोर्भारमर्यजो म्हो वमो ॥ ३ ॥

त्वमग्ने मनत्रे धामवाशयः पुररवसे सुकृते सुकृतरः ।

श्रात्रेण यत्पित्रोमुच्यसे पर्या त्वा पूर्वमनयन्नापरं पुनः ॥ ४ ॥

त्वमग्ने वृषभः पुष्टिवर्धन उच्यतसुचे भवसि श्रवाप्यः ।

य आहुतिं परि वेदा वपदकृत्तिमेकायुरग्रे विश आविवांसमि ॥ ५ ॥ [३२]

त्वमग्ने वृजिनवर्तनि नरं सक्रमन्पिपि विदधे विचपणे ।

यः शरसाता परितकम्ये घनं दग्नेभिश्चिन्त्समृता हेमि भवमः ॥ ६ ॥

त्वं तमग्ने अमृतत्वं उत्तमे मतीं दधामि श्रवंसं दिवेदिव ।

यन्तातृपाण उभयाय जन्मने मयः कृणोपि प्रय आ चं मूर्यं ॥ ७ ॥ (३५७)

त्वं नो अमे सुनये धनानां शशरां क्वां कृणुहि स्ववानः ।
 ऋध्याम कर्मापसा नयेन देवैर्घावापृथिवी प्रार्वतं नः ॥ ८ ॥
 त्वं नो अमे पित्रोरूपस्थ आ देवो देवेष्वनवद्य जागृविः ।
 तनुकृद्रोधि प्रमतिश्च कारये त्वं कल्याण वसु विश्वमोधिपे ॥ ९ ॥
 त्वमग्ने प्रमतिस्त्वं पितारि नस्त्वं वंगुस्कृत्तव जामयो वृयम् ।
 सं त्वा रायः श्रुतिनः सं सहस्रिणः सुवीरं यन्ति व्रतपामदाभ्य ॥ १० ॥ [३३]
 त्वामग्ने प्रथममायुमायवे देवा अकृण्वन्नुपस्य विश्वपतिम् ।
 इळामकृण्वन्मनुपस्य शासनीं पितुर्यत्पुत्रो मर्मकस्य जायते ॥ ११ ॥
 त्वं नो अग्ने तव देव पायुभिर्मघोनों रक्ष तन्वश्च वन्द्य ।
 शता तोकस्य तनये गवामस्यनिमेषं रक्षमाणस्तव व्रते ॥ १२ ॥
 त्वमग्ने यज्यवे पायुरन्तरोऽनिपङ्गाय चतुरक्ष ईध्यसे ।
 यो रातहृव्योऽवृकाय धार्यसे कीरेश्चिन्मन्त्रं मनसा वनोपि तम् ॥ १३ ॥
 त्वमग उरुवांसाय वाषते स्पार्हं यद्रेवर्णः परमं वनोपि तत् ।
 आभ्रस्य चित्रमतिरुच्यसे पिता प्र पाकं शास्ति प्र दिशो विदुष्टरः ॥ १४ ॥
 न्वमग्ने प्रयतदक्षिणं नरं वमेव स्यूतं परिं पासि विश्वतः ।
 स्वादुक्ष्वा यो वसतौ स्योनकृजीवयाजं यजते सोपमा दिवः ॥ १५ ॥ [३४]
 इमामग्ने शुरणि मीमृषो न इममध्वानं यमगाम दूरात् ।
 आपिः पिता प्रमतिः सोम्यानां भूमिरस्युषिकृन्मर्त्यानाम् ॥ १६ ॥
 मनुष्वदग्ने अङ्गिरस्वर्दङ्गिरो ययातिवत्सर्दने पूर्ववच्छुचे ।
 अच्छं याहा वहा देव्यं जनमा सादय वृहिपि यक्षि च प्रियम् ॥ १७ ॥
 एतेनाग्ने ब्रह्मणा वावृधस्व शक्तीं वा यत्तं चकृमा विदा वा ।
 उत प्र षोष्यभि वस्यो अस्मान्त्सं नः सृज सुमत्या वाजवत्या ॥ १८ ॥ [३५] (३६८)

॥ ३२ ॥

१-१५ हिरण्यस्तुप आङ्गिरसः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

इन्द्रस्य नु वीर्योणि प्र वोचं यानि चकारं प्रथमानि वृञ्जी ।

अहन्नहिमन्युपस्ततर्द्धं प्र वृक्षणा अभिन्तुपर्वतानाम्

॥ १ ॥

(३६९)

अहन्नहिं पर्वते शिश्रियाणं त्वष्टास्मै वज्रं स्वयं ततक्ष ।
 वाश्राहव धेनवः स्यन्दमाना अङ्गः समुद्रमव जग्मुरापः ॥ २ ॥
 वृषायमाणोऽवृणीत सोमं त्रिकद्रुकेष्वपिवत्सुतस्य ।
 आ सायकं मधवाद्दत्त वज्रमहन्नेन प्रथमजामहीनाम् ॥ ३ ॥
 यदिन्द्राहन्प्रथमजामहीनामान्मायिनामर्मिनाः प्रोत मायाः ।
 आत्स्वयं जनयन्धामुपासं तादीत्ना शत्रुं न किला विवित्से ॥ ४ ॥
 अहन्वृत्रं वृत्रतरं व्यसमिन्द्रो वज्रेण महता वधेन ।
 स्कन्धासीव कुलिशेना विवृक्णाहिः शयत उपपृक्वृथिव्याः ॥ ५ ॥ [३६]
 अयोद्वेव दुर्मद आ हि जुह्वे महावीरं तुविवाधमृजीपम् ।
 नातारीदस्य समृतिं वधानां सं रुजानाः पिपिप इन्द्रशत्रुः ॥ ६ ॥
 अपादहस्तो अपृतन्यदिन्द्रमास्य वज्रमधि सानो जघान ।
 वृष्णो वधिः प्रतिमानं वृभूपन्पुरुत्रा वृत्रो अशयद्वचस्तः ॥ ७ ॥
 नदं न भिन्नममुया शयानं मनो रुहाणा अति युन्त्यापः ।
 यार्थिद्वत्रो महिना पर्यतिष्ठत्तासामहिः पत्सुतःशीर्विभूव ॥ ८ ॥
 नीचारवया अभवद्दृत्रपुत्रेन्द्रो अस्या अव वर्षर्जभार ।
 उत्तरा सरधरः पुत्र आसीद्दार्तुः शये सहवत्मा न धेनुः ॥ ९ ॥
 अतिष्ठन्तीनामनिवेशनानां काष्ठानां मध्ये निहितं शरीरम् ।
 वृत्रस्य निष्णं वि चरन्त्यापौ दीर्घं तम आशयदिन्द्रशत्रुः ॥ १० ॥ [३७]
 दासपत्नीरारिगोपा अतिष्ठन्निरुद्धा आपः पणिनेव गावः ।
 अपां विलमपिहितं यदासीद्दृत्रं जघन्वा अप तद्वधार ॥ ११ ॥
 अश्वयो वारो अभवत्तादिन्द्र सुके यत्वा प्रत्यहन्देच एकः ।
 अर्जयो गा अर्जयः गृ सोममवास्तुजः मर्तवे सप्त मिन्धन ॥ १२ ॥
 नास्मै विद्युन्न तन्यतुः मिपध न यां मिहमकिरद् ध्रादुनि च ।
 इन्द्रश्च यथ्युधाते अहिश्चोतापरीभ्यो मघना वि किग्ने ॥ १३ ॥
 अर्ह्यतारं कर्मपथ इन्द्र दृदि यत् जघनुषो भीर्गच्छत् ।
 नच च यश्नुनि ज्ञा सर्वन्तीः श्येनो न भ्रान्तो अतरो र्जाणि ॥ १४ ॥

इन्द्रो यातोऽवसितस्य राज्ञा शर्मस्य च शुद्धिणो वज्रवाहुः ।
सेदु राजा क्षयति चर्षणीनामरात्र नेमिः परि ता वभूव ॥१५॥ [३८] २* (३८३)

॥ ३३ ॥

१-१५ हिरण्यस्वरूप आङ्गिरसः । इन्द्रः । विष्टुप् ।

एतायामोषं गुव्यन्त इन्द्रमस्माकं सु प्रमतिं वावृधाति ।
अनामृणः कुविदादस्य रायो गवां केतं परमावर्जते नः ॥ १ ॥
उपेदहं धनदामप्रतीतं जुष्टां न ज्येनो वंसतिं पतामि ।
इन्द्रं नमस्यन्नुपमेभिर्कर्यैः स्तोतृभ्यो हव्यो अस्ति यामन ॥ २ ॥
नि सर्वसेन इपुधीरसक्त समर्यो गा अजति यस्य वाष्टि ।
चोष्क्यमाण इन्द्र धूरिं वामं मा पणिर्भूरसादधि प्रवृद्ध ॥ ३ ॥
वधीहिं दस्युं धनिनं घनेन एकश्वरंक्षुपशाकेभिरिन्द्र ।
धनोरधि विपुणक्ते व्यायुन्नयज्वानः सनुकाः प्रेतिभीयुः ॥ ४ ॥
परां चिच्छीर्षा ववृजुस्त इन्द्रायज्वानो यज्वभिः स्पर्धमानाः ।
प्र यहिवो हरिवः स्थातरुग्र निरव्रतां अधमो रोदस्योः ॥ ५ ॥ [१]
अवुयुत्सन्ननवद्यस्य मेनामयातयन्त क्षितयो नवग्वाः ।
वृपायुधो न वध्र्यो निरष्टाः प्रवद्भिरिन्द्राश्चितयन्त आयन् ॥ ६ ॥
त्वमेतार्धुदतो जक्षतश्वायोधयो रजस इन्द्र पारे ।
अवाद्दहो दिव आ दस्युमुचा प्र सुन्वतः स्तुवतः शंसमावः ॥ ७ ॥
चक्राणासः परीणहं पृथिव्या हिरण्येन मणिना शुम्भमानाः ।
न हिन्वानासस्तिरुस्त इन्द्रं परि स्पशो अदधात्स्वैरण ॥ ८ ॥
परि यदिन्द्र रोदसी उभे अवुभोजीर्महिना विश्वतः सीम् ।
अमन्वमानां अभि मन्यमानैर्निश्रेष्ठाभिरधमो दस्युमिन्द्र ॥ ९ ॥
न ये दिवः पृथिव्या अन्तमापुर्न मायाभिर्धनदां पर्यभूवन् ।
युजं वज्रं वृषभश्रूक इन्द्रो निज्योतिषा तर्षसो गा अदुक्षत ॥१०॥ [२]
अनु स्वधामक्षरन्नापो अस्वार्वर्धत मध्य आ नाव्यानाम् ।
सधीचीनैन मनसा तमिन्द्र ओजिष्ठेन हन्मनाहन्मिध्यून् ॥११॥ (३९४)

न्याविध्यदिलीविशंस्य हृक्हा वि शृङ्गिणामभिनच्छुष्मिन्द्रः ।

यावत्तरो मघवन्यावदोजो वज्रेण शत्रुमवधीः पृतन्युम् ॥ १२ ॥

अभि सिध्मो अजिगादस्य शत्रुन्वि तिग्मेन वृषभेणा पुरोऽभेत् ।

सं वज्रेणासृजद्वृत्रमिन्द्रः प्र स्वां भृतिमतिरच्छाशदानः ॥ १३ ॥

आवः कुत्समिन्द्र यस्मिञ्चाकनप्रात्रो युध्यन्त वृषभं दशद्युम् ।

शुफच्युतो रेणुर्नक्षत् घामुच्छैत्रेयो नृपाहाय तस्थौ ॥ १४ ॥

आवः शर्म वृषभं तुग्न्यासु क्षेत्रजेपे मघवच्छ्रियं गाम् ।

ज्योक् चिदत्र तस्थिवांसो अक्रच्छत्र्यूतामघरा वेदेनाकः ॥ १५ ॥ [३] (३९८)

॥ ३४ ॥

१-१२ हिरण्यस्तूप वाहिरसः । अश्विनौ । जगती-९, १२ विष्णुप ।

त्रिश्चिन्नो अद्या भवतं नवेदसा विशुर्वा याम उत रातिरश्विना ।

युवोहि यन्त्रं हिम्येव वासतोऽभ्यायसेन्या भवतं मनीषिभिः ॥ १ ॥

त्रयः प्वयो मधुवाहने रथे सोमस्य घेनामनु विश्व इद्विदुः ।

त्रयः स्कम्भासः स्कभितास आरभे विरक्तं याथस्त्रिर्वाश्विना दिवा ॥ २ ॥

समाने अहन्त्रिरवद्यगोहना त्रिरथ युजं मधुना मिमिक्षतम् ।

त्रिर्वाजवतीरिपो अश्विना युवं दोषा अस्मभ्यमुपसंध पिन्वतम् ॥ ३ ॥

त्रिर्वर्तिर्यातं त्रिरनुव्रते जने त्रिः सुग्राच्ये त्रेधेवं शिक्षतम् ।

त्रिर्नान्धं वहतमश्विना युवं त्रिः पृक्षो अस्मे अक्षरेव पिन्वतम् ॥ ४ ॥

त्रिर्नो रयिं वहतमश्विना युवं त्रिर्देवतात्ता विरुतायतं धियः ।

त्रिः मौमगृत्वं विरुत श्रौमि नखिष्टं वां श्रेरं दुष्टिता रुहद्रथम् ॥ ५ ॥

त्रिर्नो अश्विना दिच्यानि भेषुजा त्रिः पार्थिवानि त्रिरु दक्षमद्भयः ।

ओमानं ग्रयोर्ममकाय सूनवे त्रिधातु शर्म वहतं शुभम्पती ॥ ६ ॥ [४]

त्रिर्नो अश्विना यजता दिवेर्दिवे परि त्रिधातु पृथिवीमशायतम् ।

तिस्रो नामत्या ग्न्या परानत आत्मेन चातः स्वसराणि गच्छतम् ॥७॥

त्रिरश्विना मिन्युभिः नृमर्मावभिर्गर्ष आहावाग्नेषा हविष्कृतम् ।

तिस्रः पृथिवीरुपारि प्रवा द्विवो नार्कं रथेये शुभिरक्तुर्मिर्तितम् ॥ ८ ॥ (४०६)

कृत्री चक्रा ध्रिवृतो रथस्य कृत्री त्रयो वन्दुरो ये सनीजाः
 कृदा योमो वाजिनो रासभस्य येन यज्ञं नासत्योपयाथः ॥ ९ ॥
 आ नासत्या गच्छतं हूयते हविर्मध्वः पिवतं मधुपेभिरासभिः ।
 युयोहिं पूर्वं सवितोपसो रथमृताय चित्रं घृतवन्तामिपर्षति ॥ १० ॥
 आ नासत्या त्रिभिरेकादशैरिह देवेभिर्यातं मधुपेयमधिना ।
 प्रायुस्तारिष्टं नी रपांसि मृक्षतं सेधतं द्वेषो भवतं मचाभुवा ॥ ११ ॥
 आ नो अधिना ध्रिवृता रथेनार्वाञ्चै रथिं ब्रह्मतं सुवीरम् ।
 शृण्वन्तां वामवसे जोहवीमि वृधे च नो भवतं वाजसातो ॥ १२ ॥ [५] (४१०)

॥ ३५ ॥

१-११ हिरण्यस्तूप आङ्गिरसः । १ जग्निमित्रावरुणौ रात्रिः सविता च ।

२-११ सविता । १,९ जगती, २-८, १०, ११ त्रिष्टुप् ।

ह्ययाम्यग्निं प्रथमं स्वस्तये ह्ययामि मित्रावरुणाविहावमे ।
 ह्ययामि रात्रीं जगती निवेशनीं ह्ययामि देवं सवितारमृतये ॥ १ ॥
 आ कृष्णेन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च ।
 हिरण्ययेन सविता रथेना देवो याति भुवनेनानि पश्यन् ॥ २ ॥
 याति देवः प्रवता यात्युद्धता याति शुभ्राभ्यां यजतो हरिभ्याम् ।
 आ देवो याति सविता परावतोऽप विद्यां दुरिता वार्धमानः ॥ ३ ॥
 अभीवृतं कृशनेविश्वरूपं हिरण्यशम्यं यजतो बृहन्तम् ।
 आस्थादथं सविता चित्रमानुः कृष्णा रजांसि तविषीं दधानः ॥ ४ ॥
 वि जनाञ्छयावाः धितिपादो अख्यत्रथं हिरण्यप्रउगं ब्रह्मन्तः ।
 शश्वद्विशः सवितुदैव्यस्योपस्थे विश्वा भुवनेनानि तस्युः ॥ ५ ॥
 तिस्रो धारवः सवितुर्धा उपस्थां एकां शुभस्य भुवने विरापाद् ।
 आग्निं न रथ्यममृतायि तस्युरिह ब्रवीतु य उ ताचिकेतत् ॥ ६ ॥ [६]
 वि सुपर्णो अन्तरिक्षाप्यख्यद्भीरवेष्ठा असुरः सुनीथः ।
 क्वेषुदानीं सूर्यः कश्चिकेत कतमां ध्यां रश्मिरस्या ततान ॥ ७ ॥
 अष्टौ न्यस्यत्ककुर्मः पृथिव्यास्त्री धन्व योजना सप्त सिन्धून् ।
 हिरण्याक्षः सविता देव आगाह्यद्रतां दाशुपे वार्याणि ॥ ८ ॥ (४१८)

हिरण्यपाणिः सविता विचर्षणिरुभे द्यावापृथिवी अन्तरीयते ।

अपामीवां वाधते धेति स्वर्गमभि कृष्णेन रजसा धामृणोति ॥ ९ ॥

हिरण्यहस्तो असुरः सुनीथः सुमृलीकः स्वर्वां याल्वावाङ् ।

अपसेधन्नक्षसो यातुधानानस्थाद्देवः प्रतिदोषं गृणानः ॥ १० ॥

ये ते पन्थाः सवितः पून्यासोऽरेणवः सुकृता अन्तरिक्षं ।

तेभिर्नो अद्य पृथिभिः सुगोभी रक्षा च नो अर्थि च ब्रूहि देव ॥ ११ ॥ [७] (४२१)

॥ ३६ ॥

१-२० कण्ठो घोरः । अग्निः, १३-१४ यूपः । प्रगाथः=(विपमा) बृहती-(समा) सना बृहती ।

प्र वो य्हं पूरूणां विशां देवयतीनाम् ।

अग्निं सूक्तेभिर्वचाभिरीमहे यं सीमिदन्य ईळते ॥ १ ॥

जनासो अग्निं दधिरे सहोवृधं हविष्मन्तो विधेम ते ।

स त्वं नो अद्य सुमना इहाधिता भवा वाजेषु सन्त्य ॥ २ ॥

प्र त्वा दूतं वृणीमहे होतारं विश्ववेदसं ।

महस्ते सतो वि चरन्त्यर्चयो दिवि स्पृशन्ति भानवः ॥ ३ ॥

देवासस्त्वा वरुणो मित्रो अर्पमा सं दूतं प्रत्नमिन्धते ।

विश्वं सो अग्ने जयति त्वया धनं यस्ते ददाशु मर्त्यः ॥ ४ ॥

मन्द्रो होता गृहर्पतिरग्ने दूतो विशामसि ।

त्वे विश्वा संगतानि व्रता ध्रुवा यानि देवा अकृष्वत ॥ ५ ॥ [८]

त्वे इदग्ने सुभगे यविष्ठथ विश्वमा ह्यते हविः ।

स त्वं नो अद्य सुमना उतापुरं यधि देवान्सुवीर्या ॥ ६ ॥

तं धेमिन्त्या नमस्विन्न उर्प स्वराजमासते ।

होत्राभिरग्निं मनुष्यः ममिन्धते तितिवासो अति स्विधः ॥ ७ ॥

मन्तो वृत्रमंतरत्रोदसी अप उरु धयाय चक्रिरे ।

भुवत्कण्ठे वृषां द्युमन्याहुतः क्रन्ददश्नो गर्विष्टिपु ॥ ८ ॥

सं सीदस्व महो असि शोचस्व देववीतमः ।

वि धुमममे अरुषं मिष्येप्य सुज प्रयास्त दर्शतम् ॥ ९ ॥

यं त्वा देवामो मनवे द्युतिह यजिष्ठं हव्यवाहन ।

यं कण्ठो मेप्यातिधिर्धनुस्वृतं यं वृषा यमुपस्तुतः ॥ १० ॥ [९] (४३१)

यमग्निं मेध्यातिथिः कर्णं ईधं क्रुतादधि ।
 तस्य प्रेषो दीदियुस्तमिमा ऋचस्तमग्निं वर्धयामसि ॥ ११ ॥
 रायस्पृधिं स्वध्रुवोऽस्ति हि तेऽग्ने देवेष्वाप्यम् ।
 त्वं वाजस्य श्रुत्यस्य राजमि स नो मृळ महो असि ॥ १२ ॥
 ऊर्ध्वं ऊ पु णं ऊतये तिष्ठा देवो न संविता ।
 ऊर्ध्वो वाजस्य सानेता यदञ्जिभिर्वाघद्विर्विह्वयामहे ॥ १३ ॥
 ऊर्ध्वो नः पाद्वहमो नि केतुना विश्वं समग्निं दह ।
 कृधी नं ऊर्ध्वाश्चरथाय जीवसे विदा देवेषु नो दुर्वः ॥ १४ ॥
 पाहि नो अग्ने रक्षसः पाहि धूर्तरराव्यः ।
 पाहि रीपत उत वा जिघांसतो बृहद्भानो यविष्ठय ॥ १५ ॥ [१०]
 घनेव विप्रग्नि जह्यराव्यस्तर्पुर्जम्भ यो अस्मध्रुक् ।
 यो मर्त्यः शिशिति अत्यक्तुभिर्मा नः स रिपुरीशत ॥ १६ ॥
 अग्निर्वेने सुवीर्यमग्निः कर्णाय सौभगम् ।
 अग्निः प्रारब्धन्मत्रोत मेध्यातिथिमग्निः साता उपस्तुतम् ॥ १७ ॥
 अग्निना तुर्वशं यदुं परावर्त उग्रदैवं हवामहे ।
 अग्निर्नयन्नवास्त्वं बृहद्रथं तुर्वीति दस्यवे सहः ॥ १८ ॥
 नि त्वामग्ने मनुर्दधे ज्योतिर्जनाय शश्वते ।
 दीदैध कर्णं क्रुतजात उक्षितो यं नमस्यन्ति कृष्टयः ॥ १९ ॥
 त्वेषासो अग्रमवन्तो अर्चयो भीमासो न प्रतीतये ।
 रक्षस्विनः सदभिघातुमार्वतो विश्वं समग्निं दह ॥ २० ॥ [११] (४४१)

॥ ३७ ॥

१-१५ कण्वो घौरः । मरुतः । गायत्री ।

श्रीकं वः शशो मारुतमनुर्वाणं रथेशुभम् । कर्णो अभि त्र गायत ॥ १ ॥
 ये पृथतीभिर्कृष्टिभिः साकं वाशीभिरञ्जिभिः । अजायन्तु स्वमानवः ॥ २ ॥
 इहेव शृण्व एषां कशा हस्तेषु यद्ददान् । नि यामञ्जिन्नमृज्जते ॥ ३ ॥
 प्र वः शशीय धृष्ये त्वेषुधुन्नाय शुष्मिणे । देवत्तं ब्रह्म गायत ॥ ४ ॥
 प्र शसा गोप्त्र्यं श्रीकं यच्छधो मारुतम् । जम्भे रसस्य वावृधे ॥ ५ ॥ [१२] (४४६)

को वो वरिपिण्ड आ नरो दिवश्च भ्रमश्च धृतयः । यत्सीमन्तं न धृनुथ ॥ ६ ॥
 नि वो यामाय मानुषो दध्र उग्राय मन्यवे । जिहीत पर्वतो गिरिः ॥ ७ ॥
 येषामज्मेषु पृथिवी जुजुर्वाइव विश्वतिः । भिया यामेषु रेजते ॥ ८ ॥
 स्थिरं हि जानमेषां वर्यो मातुर्निरैतवे । यत्सीमन्तु द्विता शर्वः ॥ ९ ॥
 उदु त्ये सुनवो गिरः काष्ठा अज्मेष्वन्नत । वाथा अभिनु यातवे ॥१०॥[१३]
 त्यं चिद्धा दीर्घं पृथुं मिहो नपातममृग्रम् । प्र च्यावयन्ति यामभिः ॥११॥
 मरुतो यद्ध वो बलं जनाँ अचुच्यवीतन । गिरीरचुच्यवीतन ॥१२॥
 यद्ध यान्ति मरुतः सं हं व्रुवतेऽध्वना । शुपोति कश्चिदिषाम् ॥१३॥
 प्र यात शीभंमाशुभिः सन्ति कर्णेषु वो दुवः । तत्रो पु मांदयाध्वे ॥१४॥
 अस्ति हि प्मा मदाय वुः स्मसिं प्मा वयमेषाम् । विश्वं चिदायुर्जावसे ॥१५॥[१४](४५६)

॥ ३८ ॥

१-१५ कण्ठो घोरः । मरुतः । गायत्री ।

कद्ध नूनं कंधप्रियः पिता पुत्रं न हस्तयोः । दधिध्वे वृक्तवर्हिपः ॥ १ ॥
 कं नूनं कद्धो अर्थं गन्तां दिवो न पृथिव्याः । कं वो गात्रो न रण्यन्ति ॥ २ ॥
 कं वः सुम्ना नन्यांसि मरुतः कं सुविता । छोइविश्वानि सौभंगा ॥ ३ ॥
 यद्युयं प्रश्निमातरु मतीसुः स्यातन । स्तोता वो अमृतः स्यात् ॥ ४ ॥
 मा वो मृगो न यवसे जरिता भूदजोप्यः । पथा यमस्य ग्रादुर्ष ॥ ५ ॥[१५]
 मो पु णः परांपरा निर्ऋतिर्दुर्हृषा वधीत् । पदीष्ट तृणया सह ॥ ६ ॥
 सत्यं त्वेषा अमवन्तो धन्वश्चिदा रुद्रियासः । मिहै कृष्वन्त्यवाताम् ॥ ७ ॥
 वाश्रेवं विद्युन्मिमाति वृत्सं न माता सिपक्ति । यदेषां वृष्टिरस्तंजि ॥ ८ ॥
 दिवा चित्तमः कृष्वन्ति पर्जन्येनोदवाहेन । यत्पृथिवीं व्युन्दन्ति ॥ ९ ॥
 अथ स्वनाम्नरुतां विश्वमा सन्न पार्थिवम् । अरेजन्तु प्र मानुषाः ॥१०॥[१६]
 मरुतो वील्लपाणिभिश्चित्रा रोधस्वतीरनु । यातेमखिद्रयामभिः ॥११॥
 स्थिरा वः सन्तु जेमपो रथा अन्धास एषाम् । सुसंस्कृता अमीशवः ॥१२॥
 अच्छा वदा तनां गिरा जुरायं ब्रह्मणस्पतिम् । अग्निं मित्रं न दर्शतम् ॥१३॥
 मिमीहि श्लोकमास्व्यं पर्जन्यइव ततनः । गायं गायत्रमुक्य्यम् ॥१४॥
 वन्दस्व मार्कतं शणं त्वेषं पनस्युसुकिर्णम् । अम्ने वृद्धा अमश्निह ॥१५॥[१७](४७१)

॥ ३९ ॥

१-१० कण्वो घौरः । मरुतः । प्रगाथः=(विपमा) बृहती, (समा) सतो बृहती ।

प्र यदित्था परावर्तः शोचिर्न मानमस्येथ ।

कस्य कृत्वा मरुतः कस्य वर्षसा कं याधु कं ह धृतयः ॥ १ ॥

स्थिरा वः सन्त्वार्युधा पराणुदे वीळ् उत प्रतिष्कभे ।

युष्माकमस्तु तविपी पतीयसी मा मर्त्यस्य मायिनः ॥ २ ॥

परा ह यस्थिरं ह्य नरो वर्तयथा गुरु ।

वि याथन वनिनः पृथिव्या व्याशाः परेतानाम् ॥ ३ ॥

नहि वः शत्रुर्विचिदे अधि क्षवि न भूम्यां रिशादसः ।

युष्माकमस्तु तविपी तना युजा रुद्रासो नू चिदाधुपे ॥ ४ ॥

प्र वेपयन्ति परेतान्वि विञ्चन्ति वनस्पतीन् ।

प्रो आस्त मरुतो दुर्मदाह्व देवासः सर्वया विशा ॥ ५ ॥ [१८]

उपो रथेषु पृषतीरयुग्ध्वं प्रार्थिर्वहति रोहितः ।

आ वो यामाय पृथिवी चिदश्रोदवीभयन्त मानुषाः ॥ ६ ॥

आ वो मूक्षू तनाय कं रुद्रा अवा वृणीमहे ।

गन्ता नूनं नोऽवसा यथा पुरेत्था कण्वाय विभ्युपे ॥ ७ ॥

युष्मेपितो मरुतो मर्त्येपित आ यो नो अभ्व ईपते ।

वि तं युयोत शर्वसा व्योजसा वि युष्माकाभिरुतिभिः ॥ ८ ॥

असामि हि प्रयज्यवः कण्वं दद प्रचेतसः ।

असामिभिर्मरुत आ नं उतिभिर्गन्ता वृष्टि न विद्युतः ॥ ९ ॥

असाम्योजो विभुधा सुदानवोऽसामि धृतयः शर्वः ।

ऋषिद्विपे मरुतः परिमन्यव इपुं न सृजत द्विपम् ॥ १० ॥ [१९] (४८१)

॥ ४० ॥

१-८ कण्वो घौरः । ब्रह्मणस्पतिः । प्रगाथः=(विपमा) बृहती, (समा) सतो बृहती ।

उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते देवयन्तस्त्वेमहे ।

उप प्र यन्तु मरुतः सुदानव इन्द्र प्राशूर्भवा सचा ॥ १ ॥

त्वामिद्वि सहसस्पुत्र मर्त्ये उपवृते धने हिते ।

सृवीर्यं मरुत आ स्वश्रन्वं दधीत यो व आचुके ॥ २ ॥

(४८३)

प्रैतु ब्रह्मणस्पतिः प्र देव्यैतु सूनुता ।
 अच्छा वीरं नर्यं पङ्क्तिराधसं देवा यज्ञं नयन्तु नः ॥ ३ ॥
 यो वाघते ददाति सूनरं वसु स धत्ते अक्षिति श्रवः ।
 तस्मा इज्यां सुवीरामा यजामहे सुप्रतृतिमनेहसम् ॥ ४ ॥
 प्र नूनं ब्रह्मणस्पतिर्मन्त्रं वदत्युक्थ्यम् ।
 यस्मिन्निन्द्रो वरुणो मित्रो अर्यमा देवा ओकांसि चक्रिरे ॥ ५ ॥ [२०]
 तमिन्द्रोचिमा विदथेपुं शुभुवं मन्त्रं देवा अनेहसम् ।
 इमां च वाचं प्रतिहर्यथा नरो विश्वेद्वामा वो अश्ववत् ॥ ६ ॥
 को देवयन्तमश्ववृजनं को वृक्तवर्हिपम् ।
 प्रप्रं दाश्वान्पस्त्याभिरस्थितान्तुर्वावृत्क्ष्यं दधे ॥ ७ ॥
 उप क्षत्रं पृञ्चीत हन्ति राजभिर्भये चित्सुक्षितिं दधे ।
 नास्यं वर्ता न तरुता महाधने नार्भे अस्ति वृज्जिणः ॥ ८ ॥ [२१] (४८९)

॥ ४१ ॥

१-९ कण्वो घौरः । १-३, ७-९ वरुणमित्रार्यमणः, ४-६ भादित्य । गायत्री ।

यं रक्षन्ति प्रचेतसो वरुणो मित्रो अर्यमा । नू चित्स दभ्यते जनः ॥ १ ॥
 यं वाहुतेव पिप्रति पान्ति मर्त्यं रिपः । अरिष्टः सर्व एधते ॥ २ ॥
 वि दुर्गा वि द्विषः पुरो भन्ति राजान एषाम् । नयन्ति दुरिता तिरः ॥ ३ ॥
 सुगः पन्था अन्धर आदित्यास क्रुतं युते । नात्रावखादो अस्ति वः ॥ ४ ॥
 यं यज्ञं नयथा नर आदित्या क्रुजुना पथा । प्र वः स धीतये नशत् ॥ ५ ॥ [२२]
 स रत्नं मर्त्यां वसु विश्वं तोकमुत त्मना । अच्छा गच्छत्यस्त्वतः ॥ ६ ॥
 कथा रोधाम सरायुः स्तोमं मित्रस्वार्यम्णाः । महि प्मरो वरुणस्य ॥ ७ ॥
 मा यो भन्तं मा शपन्तं प्रति वोचे देवयन्तम् । मुम्नैरिदु आ विवामे ॥ ८ ॥
 चतुराधिददमानाद्भिर्भीयादा निर्धातोः । न दुरुक्तार्यं स्पृहयेत् ॥ ९ ॥ [२३] (४९०)

॥ ४२ ॥

१-१० कण्वो घौर । पूषा । गायत्री ।

मं पूषन्नर्चनस्तिर व्यंही विमुचो नपात् । मर्त्या देव प्र णस्पृगः ॥ १ ॥
 यो नः पूषन्नघो वृको दुःश्रेयं आदिदेवति । अर्पं म्म तं पर्यां जंदि ॥ २ ॥ (५००)

अप् त्वं परिपन्थिनं मुपीवाणं हुरथितम् । दूरमधिं सुतेरज ॥ ३ ॥
 त्वं तस्य द्रयाविनोऽघशंसस्य कस्य चित् । प्रदाभि तिष्ठ तपुषिम् ॥ ४ ॥
 आ तत्तं दस मन्तुम्ः पूषन्नवो वृणीमहे । येन पितृनचोदयः ॥ ५ ॥ [२४]
 अर्धा नो विश्वसौभग हिरण्यवाशीमत्तम । धनानि सुपर्णा कृधि ॥ ६ ॥
 अति नः सुधतो नय सुगा नः सुपर्था कृणु । पूर्षन्निह क्रतुं विदः ॥ ७ ॥
 अभि सुयवसं नय न नवज्जारो अध्वने । पूर्षन्निह क्रतुं विदः ॥ ८ ॥
 शग्धिं पूधिं प्र यंसि च शिशीहि प्रास्युदरम् । पूर्षन्निह क्रतुं विदः ॥ ९ ॥
 न पूपर्णं मेथामसि सूक्तरभि गृणीमसि । वरानि दुस्ममीमहे ॥ १० ॥ [२५] (५०८)

॥ ४३ ॥

१-९ कण्वो घोरः । १, २, ४-६ रुद्रः, ३ मित्रावरुणां, ७-९ सोमः । १-८

गायत्री, ९ अनुष्टुप् ।

कद्रुद्राय प्रचेतसे मीळ्हुष्टमाय तर्चसे । वोचेम शतमं हृदे ॥ १ ॥
 यथा नो अदितिः कर्त्तव्ये नृभ्यो यथा गवे । यथा तोकाय रुद्रियम् ॥ २ ॥
 यथा नो मित्रो वरुणो यथा रुद्रधिकेतति । यथा विश्वे सजोपसः ॥ ३ ॥
 गाथपतिं मेधपतिं रुद्रं जलापभेजम् । तच्छ्रयोः सुममीमहे ॥ ४ ॥
 यः शुक्रइव सूर्यो हिरण्यमिव रोचते । श्रेष्ठो देवानां वसुः ॥ ५ ॥ [२६]
 शं नः कर्त्तव्येते सुगं मेपायं मेप्यं । नृभ्यो नारिभ्यो गवे ॥ ६ ॥
 अस्मे सोम त्रियमधि नि धेहि ज्ञतस्य नृणाम् । महि श्रवस्तुविनृष्णम् ॥ ७ ॥
 मा नः सोमपरिबाधो मारांतयो जुहुरन्त । आ न इन्दो वाजे भज ॥ ८ ॥
 यास्तै प्रजा अमृतस्य परस्मिन्धामन्नतस्य ।
 मूर्धा नाभां सोम वेन आभूर्पन्तीः सोम वेदः ॥ ९ ॥ [२७] (५१७)

॥ ४४ ॥

१-१४ प्रस्कण्य काण्यः । अग्निः, १-२ अग्नि, आश्विनौ, उषा ।

प्रगाथः=(विपन्ना) बृहती, (स्वमा) स्वतो बृहती ।

अग्ने विपस्वदुपसंक्षिन्नं राधो अमर्त्यं ।

आ दाशुर्षं जातयेदो बह्ना त्वमद्या देवो उपर्षुधः

॥ १ ॥ (५१८)

- जुष्टो हि दूतो असि हव्यवाहनोऽग्ने रथीरध्वराणाम् ।
 सञ्जरश्चिभ्यामुपसा सुवीर्यमस्मे धेहि श्रवो बृहत् ॥ २ ॥
- अद्या दूतं वृणीमहे वसुमग्निं पुरुप्रियम् ।
 धूमकेतुं भाक्रजकीं व्युष्टिषु यज्ञानामध्वरश्रियम् ॥ ३ ॥
- श्रेष्ठं पविष्ठमतिथिं स्वाहुतं जुष्टं जनाय दाशुषे ।
 देवाँ अच्छा यातवे जातवेदसमग्निमीळे व्युष्टिषु ॥ ४ ॥
- स्तविष्यामि त्वामहं विश्वस्मानृत भोजन ।
 अग्ने त्रातारममृतं मियेष्य यजिष्ठं हव्यवाहन ॥ ५ ॥ [२८]
- सुशंसो बोधि गृणते यविष्ठय मधुजिह्वः स्वाहुतः ।
 प्रस्कण्वस्य प्रतिरन्नायुर्जिवसे नमस्या दैच्यं जनम् ॥ ६ ॥
- होतारं विश्ववेदसं सं हि त्वा विश इन्धते ।
 स आ वह पुरुहूत प्रचेतसोऽग्ने देवाँ इह द्रवत् ॥ ७ ॥
- सवितारमुपसमश्चिना भर्गमग्निं व्युष्टिषु क्षयः ।
 कण्वासस्त्वा सुतसोमास इन्धते हव्यवाहं स्वध्वर ॥ ८ ॥
- पतिर्ध्वराणामग्ने दूतो विशामसि ।
 उपवृध आ वह सोमपीतये देवाँ अद्य स्वदृशः ॥ ९ ॥
- अग्ने पूर्वा अनुपसो विभावनो दीदेथ विश्वदर्शतः ।
 असि ग्रामेवविता पुरोहितोऽग्निं यज्ञेषु मानुषः ॥ १० ॥ [२९]
- नि त्वा यज्ञस्य सार्धनमग्ने होतारमृत्विजम् ।
 मनुष्वदेव धीमहि प्रचेतमं जीरं दूतममर्त्यम् ॥ ११ ॥
- यदेवानां मित्रमहः पुरोहितोऽन्तरो यामि द्रुत्यम् ।
 मिन्धोरिष प्रस्वनितास ऊर्मयोऽग्नेर्भोजन्ते अर्चयः ॥ १२ ॥
- श्रुधि श्रुत्कर्णं चर्द्धिमिदं चरंभे सुयार्वभिः ।
 आ मीदन्तु वृत्तिपि मित्रो अर्यमा प्रतयार्वाणो अध्वरम् ॥ १३ ॥
- शृण्वन्तु स्तोमं मूर्ध्नेः सुदानयोऽग्निजिह्वा क्रंतावृधेः ।
 पिपेतु मोमं चकलो धृतप्रतोऽश्चिभ्यामुपसा सञ्जः ॥ १४ ॥ [३०] (५३१)

॥ ४५ ॥

१-१० प्रस्कण्वः काण्वः । अग्निः, १० (अर्धर्चः) देव । अनुष्टुप् ।

त्वमग्ने वसैरिह रुद्राँ आदित्याँ उत । यजाँ स्वध्वरं जनं मनुजातं घृतमुषम् ॥ १ ॥
 शुष्ठीवानो हि दाशुषं देवा अग्ने विचेतसः । तान्नोहिदश्व निर्वणस्त्रयंस्त्रिसातमा वह ॥ २ ॥
 प्रियमेधवदत्रिवजातंबेदो विरूपवत् । अद्भिररवन्महिद्वत् प्रस्कण्वस्य श्रुधी हवम् ॥ ३ ॥
 महिकेव उतर्ये प्रियमैधा अहपत् । राजन्तमध्वराणामग्निं गुक्तेण शोचिषा ॥ ४ ॥
 घृताहवन सन्त्येमा उ पु शुष्ठी गिरः । याभिः कर्षसा सुनवो हवन्तेऽवसे त्वा ॥ ५ ॥ [३१]
 त्वां चित्रश्रवस्तम् हवन्ते विश्व जन्तवः । शोचिष्क्रेडं पुरुप्रियाग्रे हृद्याय वोळ्हेवे ॥ ६ ॥
 नि त्वा होतारमृत्विजं दधिरे वंसुवित्तमम् । श्रुत्कणं सप्रथस्तमं विप्रा अग्ने दिर्विष्टिषु ॥ ७ ॥
 आ त्वा विप्रा अञ्जुच्यवुः सुतसोमा अभि प्रयः । बृहद्वा विश्रतो हविरग्ने मर्ताय दाशुषे ॥ ८ ॥
 प्रातर्याव्णाः सहस्कृत सोमपेयाय सन्त्य । इहाद्य देव्यं जनं वहिरा सादया वसो ॥ ९ ॥
 अर्वाञ्च देव्यं जन्मग्ने यक्ष्व महूतिभिः । अयं सोमः सुदानवस्तं पात तिरोअह्वयम् ॥ १० ॥ [३२]
 (५४१)

॥ ४६ ॥

१-१५ प्रस्कण्वः काण्वः । अश्विनो । गायत्री ।

एषो उषा अपर्व्या व्युच्छति प्रिया दिवः । स्तुपे वामश्विना बृहत् ॥ १ ॥
 या दसा सिन्धुमातरा मनोतरा रयीणाम् । धिया देवा वंसुविदा ॥ २ ॥
 वच्यन्ते वां ककुहासो जूर्णायामधि विष्टपि । यद्वां रथो विभिष्पतात् ॥ ३ ॥
 हविषा जारो अपां पिपतिं पपुंरिर्नरा । पिता कुटंस्य चर्षणिः ॥ ४ ॥
 आदारो वां मतीनां नासत्या मतवचसा । पातं सोमस्य धृष्णया ॥ ५ ॥ [३३]
 या नः पीपरदश्विना ज्योतिष्मती तमस्तिरः । तामस्मे रासाथाभिर्मपम् ॥ ६ ॥
 आ नो नावा मतीनां यातं पाराय गन्तवे । गुज्जाथामश्विना रथम् ॥ ७ ॥
 अरित्रं वां दिवस्पुथु तीर्थे सिन्धूनां रथः । धिया युयुज्ज इन्दवः ॥ ८ ॥
 दिवस्कण्वास इन्दवो वसु सिन्धूनां पदे । स्वं वधि कुहं धित्सथः ॥ ९ ॥
 अभूद्दु भा उ अंशवे हिरण्यं प्रति सूर्यः । व्यंरयञ्जिह्वासांसितः ॥ १० ॥ [३४]
 अभूद्दु पारमेतेव पन्था क्रतस्य साधुया । अदर्शि वि स्रुतिदिवः ॥ ११ ॥
 तच्चदिदश्विनोरवो जरिता प्राति भूपति । मदे सोमस्य पिप्रतोः ॥ १२ ॥ (५५३)

दावसाना विवस्वति सोमस्य पीत्या गिरा । मनुष्वच्छभू आ गंतम् ॥ १३ ॥
 युवोरुपा अनु श्रियं परिज्मनोरुपाचरत् । क्रुता वनथो अकुभिः ॥ १४ ॥
 उभा पिंवतमश्विनोभा नः शर्मं यच्छतम् । अविद्रियाभिर्रूतिभिः ॥ १५ ॥ [३५] ३ *
 (५५६)

॥ ४७ ॥

१-१० प्रस्कण्वः काण्वः । अश्विनौ । प्रगाथः= (विपमा) बृहती, (समा) सतो बृहती

अयं वां मधुमत्तमः सुतः सोमं क्रुतावृधा ।
 तमश्विना पिंवतं तिरोअह्वयं धत्तं रत्नानि दाशुपे ॥ १ ॥
 त्रिवन्धुरेण त्रिवृता सुपेशसा रथेना यातमश्विना ।
 कर्वांसो वां ब्रह्म कृष्वन्त्यध्वरे तेषां सु शृणुतं हवम् ॥ २ ॥
 अश्विना मधुमत्तमं पातं सोममृतावृधा ।
 अथाद्य दत्ता वसु विभ्रता रथे दाश्वान्समुप गच्छतम् ॥ ३ ॥
 त्रिपधस्थे बर्हिषि विश्ववेदसा मध्वा यज्ञं मिमिक्षतम् ।
 कर्वांसो वां सुतसोमा अभिघ्नवो युवां हवन्ते अश्विना ॥ ४ ॥
 याभिः कर्षमभिष्टिभिः प्रावतं युवमश्विना ।
 ताभिः प्वस्मौ अंवतं शुभस्पती पातं सोममृतावृधा ॥ ५ ॥ [१]
 सुदासे दत्ता वसु विभ्रता रथे पृक्षो बहतमश्विना ।
 रपिं संमुद्रादुत वो दिवस्पयस्मे धत्तं पुरुस्पृहम् ॥ ६ ॥
 यन्नासत्या परावति यद्वा स्यो अधि तुर्वशे ।
 अतो रथेन सुवृता न आ गंतं साकं सूर्यस्य रुमिभिः ॥ ७ ॥
 अर्वाञ्चो वां सप्तपोऽध्वराश्रियो बर्हन्तु सवनेदुप ।
 इपं पृथ्वन्तां सुकृते सुदानव आ बर्हिः मीदतं नरा ॥ ८ ॥
 तेन नासत्या गंतं रथेन ध्यैत्वचा ।
 येन शश्वद्बृहधुर्दाशुपे वसु मध्यः सोमस्य पीतये ॥ ९ ॥
 उक्थेभिर्वागवसे पुरुवर्ध अर्कश्च नि ह्वयामहे ।
 गश्वत्कर्वाणां सदेभि प्रिये हि कुं सोमं पृषधुरश्विना ॥ १० ॥ [२] (५६६)

॥ ४८ ॥

१-१६ प्रस्कण्वः काण्वः । उपा । प्रगाथः=(विपमा) बृहती, (ममा) सतो वृहती ।

सह वामेन न उपो व्युच्छा दुहितर्दिवः ।

सह द्युम्नेन बृहता विभावरि राया देवि दास्वती ॥ १ ॥

अश्वीवतीगोमतीविश्वसुविदो भूरि च्यवन्त वस्तवे ।

उदीर्य प्रति मा सूनृता उपश्वोद राधो मघोनाम् ॥ २ ॥

उवासोपा उच्छाच्च नु देवी जीरा रथानाम् ।

ये अस्मा आचरणेषु दग्निरे संमुद्रे न श्रवस्ववः ॥ ३ ॥

उपो ये ते प्र यामेषु युञ्जते मनो दानार्य सूर्यः ।

अत्राह तत्कर्ष एषां कण्वतमो नाम गृणाति नृणाम् ॥ ४ ॥

आ घा योपेव सूनर्युपा याति प्रसृजती ।

जर्यन्ती वृजनं पददीयत् उत्पातयति पृक्षिणः ॥ ५ ॥ [३]

वि या सृजति समनं व्यथिनः पदं न वेत्योर्दती ।

वयो नक्लिष्टे पमिवांस आसते व्युष्टौ वाजिनीवति ॥ ६ ॥

एपायुक्त परावतः स्वयस्वोदर्यनादधि ।

शतं रथैभिः सुभगोपा इयं वि यात्यभि मानुषान् ॥ ७ ॥

विश्वमस्या नानाम् चक्षसे जगज्ज्योतिष्कृणोति सूनरी ।

अप द्वेषो भुषोनी दुहिता दिव उपा उच्छदप सिधः ॥ ८ ॥

उप आ भ्राहि भानुना चन्द्रेण दुहितर्दिवः ।

आवहन्ती भर्षस्मभ्यं सौभगं व्युच्छन्ती दिविष्टिपु ॥ ९ ॥

विश्वस्व हि प्राणनं जीवनं त्वे वि यदुच्छसि ह्नरि ।

सा नो रथेन बृहता विभावरि धुधि चित्रामघे हवम् ॥ १० ॥ [४]

उपो वाजं हि वंस्व यश्चित्रो मानुषे जने ।

तेना वह सुकृत्वो अध्वरो उप ये त्वा गुणन्ति वह्यः ॥ ११ ॥

विश्वान्देवो आ वह सोमपीतयेऽन्तरिक्षादुपस्त्वम् ।

मास्मासु धा गोमदश्वोदुग्ध्युसुपो वाजं सुवीर्यम् ॥ १२ ॥

यस्या रुशन्तो अर्चपः प्रति भद्रा अदक्षत ।

या नो रयि विश्ववारं सुपेशसमुपा वंदात् सुगम्यम् ॥ १३ ॥

ये चिद्धि त्वाप्तृपयः पूर्वं ऊतयं जुहुरेऽवसे महि ।
 सा नः स्तोमौ अभि गृणीहि राधुसोपः शुक्रेण शोचिषा ॥१४॥
 उपो यदद्य भानुना वि द्वारावृणवो दिवः ।
 प्र नो यच्छतादवृकं पृथु च्छदिः प्र देवि गोमतीरिपः ॥१५॥
 सं नो राया वृहता विश्वपेशसा मिमिक्ष्वा समिळाभिरा ।
 सं द्युम्नेन विश्वतुरोपो महि सं वाजैर्वाजिनीवति ॥१६॥ [५] (५८२)

॥ ४९ ॥

१-४ प्रस्कण्यः काण्यः । उपा । अनुष्टुप् ।

उपो भद्रेभिरा गहि दिवश्चिद्रोचनादधि । वहन्त्यरुणप्तव उप त्वा सोमिनो गृहम् ॥१॥
 सुपेशंस सुखं रथं यमध्यस्था उपस्त्वम् । तेना सुश्रवसं जन् प्रावाद्य दुहितदिवः ॥२॥
 वयश्चित्ते पतत्रिणो द्विपचतुष्पदजुनि । उपः प्रारंभुर्त्तरु दिवो अन्तेभ्यस्परि ॥३॥
 व्युच्छन्ती हि रश्मिभिर्विश्वमाभासिरोचनम् । तां त्वाप्तृपवसूयवो गीर्भिः कर्णा अहूपत ॥४॥ [६]
 (५८६)

॥ ५० ॥

१-१३ प्रस्कण्यः काण्यः । १-१३ सूर्यः (११-१३ रोगघ्न उपनिषद्, १३ अन्त्योऽर्धर्चः द्विपग्नश्च) ।
 १-२ गायत्री, १०-१३ अनुष्टुप् ।

उदु त्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः । इशे विश्वाय सूर्यम् ॥ १ ॥
 अप त्ये तायवो यथा नक्षत्रा यन्त्युक्तुभिः । स्राय विश्वचक्षसे ॥ २ ॥
 अदश्रमस्य केतवो वि रश्मयो जनां अतु । आजन्तो अग्रयो यथा ॥ ३ ॥
 तरणिविश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य । विश्वमा भासि रोचनम् ॥ ४ ॥
 प्रत्यङ् देवानां विशः प्रत्यङ्कुदेषि मारुपात्र । प्रत्याङ्क्षिं स्तृष्टेशे ॥ ५ ॥ [७]
 येना पावक चक्षसा भुरण्यन्तो जनां अतु । त्वं वरुण पश्यसि ॥ ६ ॥
 वि घामेषि रजस्पृथ्वहा मिमानो अक्तुभिः । पश्यञ्जन्मानि सूर्य ॥ ७ ॥
 सप्त त्वा हरितो रथे वहन्ति देव सूर्य । शोचिष्केशं विचक्षण ॥ ८ ॥
 अयुक्त सप्त शुन्धुवः घरो रथस्य नृप्यः । ताभिर्याति स्वयुक्तिभिः ॥ ९ ॥
 उद्भयं तमसस्परि ज्योतिष्पश्यन्त उत्तरम् । देवं देवत्रा सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम् ॥१०॥
 उघन्नद्य मित्रमह आरोहन्नुत्तरां दिवम् । हृद्रोगं मम सूर्य हरिमाणं च नाशय ॥११॥ (५९७)

शुकैषु मे हरिमाणं रोपणाकासु दध्मसि । अथो हारिद्रुवेपुं मे हरिमाणं नि दध्मसि ॥१२॥
 उदगाद्यमादित्यो विश्वेन सहसा सह । द्विपन्तं महीं रन्धयन्मो अहं द्विपते रधम् ॥१३॥ [८]
 (५९९)

॥ ५१ ॥

१-१५ सव्य आङ्गिरसः । इन्द्रः । १-१३ जगती, १४-१५ त्रिष्टुप् ।

अभि त्यं मेपं पुंरुहूतमुग्मियमिन्द्रं गीभिर्मदत्ता वस्वो अर्णवम् ।
 यस्य द्यावो न विचरन्ति मानुषा भुजे भंहिष्ठमभि विप्रमर्चत ॥ १ ॥
 अभीमवन्वन्स्वभिष्टिमूतयोऽन्तरिक्षप्रां तर्विपीभिरावृतम् ।
 इन्द्रं दक्षास क्रमवो मदच्युत शतकृतं जवनी सुनृतार्कहत ॥ २ ॥
 त्वं गोत्रमङ्गिरोभ्योऽनृणोरपोतात्रये शतदुरेषु गातुवित् ।
 ससेन चिद्धिमदायावहो वस्त्राजावर्द्धि वावसानस्य नर्तयन् ॥ ३ ॥
 त्वमपामपिधानावृणोरपाधारयुः पर्वते दानुमद्रसु ।
 वृत्रं यद्विन्दु श्वसावधीरहिमादित्सर्वं दिव्यारोहयो ह्ये ॥ ४ ॥
 त्वं मायाभिरपं मायिनोऽधमः स्वधाभिर्ये अधि शुसावजुह्वत ।
 त्वं पिप्रोर्भूमणः प्रारुजः पुरः प्र ऋजिश्चानं दस्युहृत्यैष्वाविथ ॥ ५ ॥ [९]
 त्वं कुत्सं शुष्णहृत्यैष्वाविथारन्धयोऽतिथिग्वाय शम्बरम् ।
 महान्तं चिद्वुदं नि क्रमीः पदा सनादेव दस्युहृत्याय जज्ञिपे ॥ ६ ॥
 त्वे विद्मः तर्विपी सृष्ट्यग्विता तव राधः सोमपीथार्य हर्षते ।
 तव वज्रशिकिते शाहोर्हितो वृथा शत्रोरव विश्वानि वृष्ण्या ॥ ७ ॥
 वि जानीह्यार्यान्ये च दस्यवो बर्हिष्मते रन्धया शासदव्रतान् ।
 शाकी मव यजमानस्य चोद्विता विश्वेत्ता तै सधुमादेषु चाकन ॥ ८ ॥
 अनुव्रताय रन्धयन्नपव्रतानाभूमिरिन्द्रः श्रथयन्नानाभुवः ।
 वृद्धस्य चिद्धर्षतो घामिनक्षतः स्तवानो वृत्रो वि जघान संदिहः ॥ ९ ॥
 तक्षघने उशना सहसा सहो वि रोर्दसी मज्मना बाधते शवः ।
 आ त्मा वार्तस्य नृमणो मनोयुज आ पूर्यमाणमवहन्नभि श्रवः ॥१०॥ [१०]
 मन्दिष्ट यदुशनं काव्ये सचां इन्द्रो बृद्धू वंङ्कुतराधि तिष्ठति ।
 उग्रो ययि निरुपः स्रोतसासृजद्वि शुष्णस्य दंष्टिता ऐरयत्पुरः ॥११॥ (६१०)

आ स्मा रथं वृषपाणेषु तिष्ठसि शार्यातस्य प्रभृता येषु मन्दसे ।
 इन्द्र यथा सुतसोमेषु चाकनोऽनर्वाणं श्लोकमा रोहसे दिवि ॥ १२ ॥
 अददा अभी महते वंचस्येवं कधीवते वृक्ष्यामिन्द्र सुन्वते ।
 मेनाभवो वृषणश्चस्य सुक्रतो विश्वेत्ता ते सर्वनेषु प्रवाच्या ॥ १३ ॥
 इन्द्रो अश्रायि सुध्वो निरेके पञ्चेषु स्तोमो दुर्यो न यूपः ।
 अश्वयुर्गन्धू रथयुर्वसूयुरिन्द्र इद्रायः क्षयति प्रयन्ता ॥ १४ ॥
 इदं नमो वृषभार्यं स्वराजं सत्यशुम्प्राय तवसेऽवाचि ।
 असिभिन्द्र वृज्जे सर्वधीराः स्मत्सूरिभिस्तव शर्मन्त्स्याम ॥ १५ ॥ [११] (६१४)

॥ ५२ ॥

१-१५ सव्य आङ्गिरसः । इन्द्रः । १-१२, १४ जगती, १३, १५ त्रिष्टुप् ।

त्वं सु मेपं महया स्वविदं शतं यस्य सुभ्यः साकमीरते ।
 अत्यं न वाजं हवनस्यदं रथमेन्द्रं ववृत्त्यामवसे सुवृक्तिभिः ॥ १ ॥
 स पर्वतो न धरुणेऽप्वच्युतः सहस्रमृत्तिस्तविषीषु वावृधे ।
 इन्द्रो यद्वत्रमवधीन्नदीवृतमुञ्जन्नर्णीसि जर्हीषाणो अन्धसा ॥ २ ॥
 स हि द्वरो द्वरिषु वत्र ऊर्धनि चन्द्रबुध्नो मर्दवृद्धो मनीषिभिः ।
 इन्द्रं तमहे स्वपस्यया धिया मंहिष्ठरातिं स हि पश्चिरन्धसः ॥ ३ ॥
 आ यं पूणान्ति दिवि सव्वर्हिपः समुद्रं न सुम्बुः स्वा अभिष्टयः ।
 तं वृत्रहत्ये अर्जु तस्थुरूतयुः शुम्भा इन्द्रमवाता अहुतप्सवः ॥ ४ ॥
 अभि स्ववृष्टिं मदे अस्य युध्यतो रध्वीरिव प्रवणे संस्रुतयः ।
 इन्द्रो यद्वृद्धी धूपमाणो अन्धसा भिनद्गलस्य परिधीरिव व्रितः ॥ ५ ॥ [१२]
 परी घृणा चरति तित्विषे शवोऽपो वृत्वी रजसो बुध्नमाशयत् ।
 वृत्रस्य यत्प्रवणे दुर्गुर्भिक्षनो निजघन्थ हन्वोरिन्द्र तन्वतुम् ॥ ६ ॥
 हृदं न हि त्वा न्युपन्त्यूर्मयो ब्रह्माणीन्द्र तव यानि वर्धना ।
 त्वया चित्ते युज्यं वावृधे शवस्ततश्च वज्रमभिभृत्योजसम् ॥ ७ ॥
 जघन्वाँ उ हरिभिः संभृतकतुभिन्द्रं वृत्रं मनुषे गातुयन्नपः ।
 अयच्छथा ब्राह्मोर्वज्रमायसमधारयो दिव्या सूर्यं दृशे ॥ ८ ॥ (६२२)

बृहत्स्वश्चन्द्रमर्षवद्यदुच्यते मरुणवत् भियसा रोहणं दिवः ।
 यन्मानुषप्रधना इन्द्रमृतयः स्वर्नृपाचो मरुतोऽमदन्ननु ॥ ९ ॥
 द्यौश्चिदस्यामर्षा अहैः स्वनादर्योयवीद्वियसा वज्र इन्द्र ते ।
 वृत्रस्य यद्गङ्गानस्य रोदसी मदे सुतस्य शवसाभिन्च्छिरः ॥ १० ॥ [१३]
 यदिन्धिन्द्र पृथिवी दशभुजिरहानि विश्वा ततनन्त कृष्टयः ।
 अत्राह ते मघवन्विश्रुतं सहो घामनु शर्वसा बृहणा भुवत् ॥ ११ ॥
 त्वमस्य पारे रजसो व्योमनः स्वभृत्योज्ञा अवसे धृपन्मनः ।
 चक्रे भूमिं प्रतिमानमोजसोऽपः स्वः परिभूरेष्या दिवंम् ॥ १२ ॥
 त्वं भुवः प्रतिमानं पृथिव्या क्रुण्ववीरस्य बृहतः पतिर्भूः ।
 विश्वमाप्रो अन्तरिक्षं महित्वा सत्यमद्वा नार्करन्यस्त्वावान् ॥ १३ ॥
 न यस्य द्यावापृथिवी अनु व्यचो न सिन्धवो रजसो अन्तमानुशुः ।
 नोत स्ववृष्टि मदे अस्य युध्यत एको अन्वचक्रुषे विश्वमानुषक ॥ १४ ॥
 आर्चनत्र मरुतः ससिन्नाजो विश्वे देवासो अमदन्ननु त्वा ।
 वृत्रस्य यद्गृष्टिमता वधेन नि त्वमिन्द्र प्रत्यानं जघन्थ ॥ १५ ॥ [१४] (६२९)

॥ ५३ ॥

१-११ सव्य आङ्गिरसः । इन्द्रः । १-०. जगती, १०-११ त्रिष्टुप् ।

न्यूङ्गेषु वाचं प्र महे भ्रामहे गिर इन्द्राय सदाने विवस्वतः ।
 नू चिद्वि रत्नं ससतामिवाविदन्न दुष्टुतिर्द्विविणोदेषु शस्यते ॥ १ ॥
 दुरो अश्वस्य दुर इन्द्र गोरसि दुरो यवस्य वसुन हनस्पतिः ।
 शिक्षानरः प्रदिवो अकामकर्शनः सखा सखिभ्यस्तमिदं गृणीमसि ॥ २ ॥
 शचीव इन्द्र पुरुकृद् द्युमत्तम् तवेदिदमभितथेकिते वसु ।
 अतः संगृभ्याभिभूत आ भर मा त्वायतो जरितुः काममूनयीः ॥ ३ ॥
 एभिर्द्युभिः सुमना एभिरिन्दुभिर्निरुधानो अमतिं गोभिरश्विना ।
 इन्द्रेण दस्युं दरयन्त इन्दुभिर्युतद्वेषुः समिपा रभेमहि ॥ ४ ॥
 समिन्द्र राया समिपा रभेमहि सं वाजेभिः पुरुश्चन्द्रैरभिवुभिः ।
 मं देव्या प्रमत्या वीरशुष्मया गोअश्रयाश्वावत्या रभेमहि ॥ ५ ॥ [१५] (६३४)

ते त्या मदा अमदन्तानि वृष्ण्या ते सोमांसो वृत्रहत्येषु सत्पते ।
 यत्कारवे दश वृत्रार्ण्यप्रति वहिष्मते नि सहस्राणि बर्हयः ॥ ६ ॥
 युधा युधसुप धेदेपि धृष्ण्या पुरा पुरं समिदं हंस्योजसा ।
 नम्या यदिन्द्र सग्या परावतिं निवर्हयो नमुचिं नाम मायिन्म् ॥ ७ ॥
 त्वं करञ्जमुत पूर्णयं वधीस्तेजिष्ठयातिथिग्वस्यं वर्तनी ।
 त्वं शता वङ्गदस्याभिन्तपुरोऽनानुदः परिपृता ऋजिश्चना ॥ ८ ॥
 त्वमेताञ्जनराज्ञो द्विर्दशावन्धुना सुश्रवसोपजग्मुर्षः ।
 पृष्टिं सहस्रां नवतिं नवं श्रुतो नि चक्रेण रथ्यां दुष्पदावृणक् ॥ ९ ॥
 त्वमाविथ सुश्रवसं तयोतिभिस्तव त्रामभिरिन्द्र तूर्धयाणम् ।
 त्वमस्मै कृत्समतिथिग्वमायुं महे राज्ञे यूने अरन्धनायः ॥ १० ॥
 य उदचीन्द्र देवगोपाः सखायस्ते शिवर्तमा असांम ।
 त्वां स्तोपाम् त्वया सुवीरा द्राधीय आयुः प्रतरं दधानाः ॥ ११ ॥ [१६] (६४०)

॥ ५४ ॥

१-११ सव्य आङ्गिरसः । इन्द्रः । जगती, ६, ८, ९, ११ त्रिष्टुप ।

मा नो अस्मिन्मघवन्पृत्स्वर्हसि नहि ते अन्तः शर्वसः परीणशे ।
 अक्रन्दयो नद्योऽं रोर्लवद्वना कथा न क्षोणीभियसा समारत ॥ १ ॥
 अर्चा शकार्यं शाकिने शचीवते शृण्वन्तुमिन्द्रं मह्यन्नमि प्हुहि ।
 यो धृष्णुता शर्वसा रोदसी उभे वृषा वृपत्वा वृषभो न्यूञ्जते ॥ २ ॥
 अर्चा दिवे वृहते शूर्यं वचः स्वर्धशं यस्यं धृपतो धृपन्मनः ।
 बृहच्छ्रवा असुरो बर्हणां कृतः पुरो हरिभ्यां वृषभो रथो हि षः ॥ ३ ॥
 त्वं दिवो वृहतः सालु कोपयोऽव त्मना धृपता शम्बरं भिनत् ।
 यन्मायिनो ब्रन्दिनो मन्दिना धृपच्छितां गर्भस्तिमशनिं पृतन्वासिं ॥ ४ ॥
 नि यद्गणक्षिं श्वसनसं मूर्धनि शृष्णस्य चिद् ब्रन्दिनो रोर्लवद्वना ।
 प्राचीनेन मनसा बर्हणावता यदद्या चित्कृणवः कस्त्वा परि ॥ ५ ॥ [१७]
 त्वमाविथ नयं तुर्वशं यदुं त्वं तुर्वातिं वय्यं शतक्रतो ।
 त्वं रथमेतशं कृत्व्ये धने त्वं पुरो नवतिं दम्भयो नवं ॥ ६ ॥ (६४६)

स घा राजा सत्यतिः शूशुवञ्जनो रातहृष्यः प्रति यः शासुमिन्वति ।
 उक्था वा यो अभिगृणाति राधसा दानुरस्मा उपरा पिन्वते दिवः ॥ ७ ॥
 असंमं क्षत्रमसमा मनीषा प्र सोमपा अपसा सन्तु नेमै ।
 ये तं इन्द्र दुदुषो वर्षयन्ति महिं क्षत्रं स्वधिरं वृष्यं च ॥ ८ ॥
 तुभ्येदेते बहुला अद्रिदुग्धाश्चमूपदश्चममा इन्द्रपानाः ।
 व्यंशुहि तपया काममेपामथा मनो वसुदेयाय कृण्व ॥ ९ ॥
 अपामतिष्ठद्रुणह्वरं तमोऽन्तर्वृत्रस्य जठरेषु पर्वतः ।
 अभीभिन्द्रो नद्यो वृत्रिणां हिता विश्वा अनुष्ठाः प्रवृणेषु जिभते ॥ १० ॥
 स शेवृधमधि धा द्युम्नमस्मे महिं क्षत्रं जनापाळिन्द्र तव्यम् ।
 रक्षां च नो मघोनः पाहि सूरीत्राये च नः स्वयत्या इये धाः ॥ ११ ॥ [१८] (६५१)

॥ ५५ ॥

१-८ सव्य आङ्गिरसः । इन्द्रः । जगती ।

दिवश्चिदस्य वरिमा वि पप्रथ इन्द्रं न महा पृथिवी च न प्रति ।
 भीमस्तुर्विष्माश्चर्षणिभ्यं आतपः शिशीति वज्रं तेजसे न वंसंगः ॥ १ ॥
 सो अर्णवो न नद्यः समुद्रियः प्रति गृभ्णाति विश्रिता वरीमभिः ।
 इन्द्रः सोमस्य प्रीतये वृषायते सनात्स युध्म ओजसा पनस्यते ॥ २ ॥
 त्वं तमिन्द्र पर्वतं न भोजसे महो नृम्णस्य धर्मेणाभिरज्यसि ।
 प्र वीर्येण देवतातिं चोक्ते विश्रस्मा उग्रः कर्मणे पुरोहितः ॥ ३ ॥
 स इदनें नमस्तुभिर्वचस्यते चारु जनेषु प्रवृवाण इन्द्रियम् ।
 वृषा छन्दुर्भवति हर्यतो वृषा क्षेमेण धेनौ मघवा यदिन्वति ॥ ४ ॥
 स इन्महानि समिथानि मज्मना कृणोति युध्म ओजसा जनेभ्यः ।
 अधां च न श्रद्धति त्विपीमत् इन्द्राय वज्रं निघनिघ्नते वधम् ॥ ५ ॥ [१९]
 स हि श्रवस्युः सर्दनानि कुत्रिमां क्षमया वृधान ओजसा विनाशयन् ।
 ज्योतीषि कृण्वन्वृकाणि यज्यवेज्वं सुक्रतुः सर्तवा अपः सृजत् ॥ ६ ॥
 दानाय मनः सोमपावन्नस्तु तेऽर्वाञ्चा हरीं वन्दनश्रुदा कृधि ।
 यमिष्ठासः सारथयो य इन्द्र ते न त्वा केता आ दंभुवन्ति भूणैः ॥ ७ ॥ (६५८)

अप्रक्षितं वसु विभपिं हस्तयोरपाङ्गं सहस्तन्वि श्रुतो दधे ।

आवृतासोऽवृतासो न कर्तुमिस्तनृपुं ते क्रतव इन्द्र भूरयः

॥ ८ ॥ [२०] (६५९)

॥ ५६ ॥

१-६ सव्य आङ्गिरसः । इन्द्रः । जगती ।

एष प्र पूर्वीरघु तस्य चमिपोऽत्यो न योपामुदयस्त भुवर्णिः ।

दक्षं महे पाययते हिरण्ययं रथमावृत्या हरियोगमृभ्वसम् ॥ १ ॥

तं गूर्तयो नेमन्निपुः परीणसः समुद्रं न संचरणे सनिष्यवः ।

पतिं दक्षस्य विदथस्य नू सहो गिरिं न वेनाअधि रोह तेजसा ॥ २ ॥

स तुवर्णिर्महां अरेणु पौंस्ये गिरेर्भृष्टिर्न भ्राजते तुजा शवः ।

येन शुष्णं मायिनमायसो मदे दुध्र आभृपुं रामयन्नि दामनि ॥ ३ ॥

देवी यदि तविपी त्वावृधोतय इन्द्रं सिर्षक्त्युपसं न सूर्यैः ।

यो धृष्णना शवसा वाधते तम इयतिं रेणुं बृहदहृषिष्वणिः ॥ ४ ॥

वि यत्तिरो धरुणमच्युतं रजोऽतिष्ठिपो दिव आतासु बृहर्णा ।

स्वर्माह्वे यन्मद इन्द्र हर्ष्याहन्वृत्रं निरपामौञ्जो अर्णवम् ॥ ५ ॥

त्वं दिवो धरुणं धिष ओर्जसा पृथिव्या इन्द्र सदेनेषु माहिनः ।

त्वं सुतस्य मदे अरिणा अपो वि वृत्रस्य समया पाप्यारुजः ॥ ६ ॥ [२१] (६६५)

॥ ५७ ॥

१-६ सव्य आङ्गिरसः । इन्द्रः । जगती ।

प्र मंहिष्ठाय बृहते बृहद्रये सत्यशुष्माय तवसे मति भरे ।

अपामिन प्रवणे यस्य दुर्धरं राधो विश्वायु शवसे अपावृतम् ॥ १ ॥

अध ते विश्वमलु हासदिष्ट्य आपो निम्नेव सर्वना हविष्मत्तः ।

यत्पर्वते न समशीत हर्यत इन्द्रस्य वज्रः श्रथिता हिरण्ययः ॥ २ ॥

अस्मै भीमाय नमसा समध्वर उपो न शुभ्र आ मरा पनीयसे ।

यस्य धाम श्रवसे नामेन्द्रिय ज्योतिरकारि हरितो नार्यसे ॥ ३ ॥

हमे त इन्द्र ते वयं पुरुषुडत ये त्वारभ्य चरामसि प्रभूवसो ।

नहि त्वदन्यो गिर्वणो गिरः सर्षत्क्षोणीरिव प्रति नो हर्य तद्वचः ॥ ४ ॥

(६६९)

भूरिं त इन्द्र वीर्यं तव स्मस्यस्य स्तोत्रमैववन्काममा पृण ।

अनु ते द्यौर्वृहती वीर्यं मम इयं च ते पृथिवी नम ओजसे ॥ ५ ॥

त्वं तमिन्द्र पर्यंतं महामुरुं वज्रेण वज्रिन्पर्यशक्तित्थ ।

'अवासुजो निर्वृताः सर्वे वा अपः सत्रा विश्वं दधिपे केवलं सहः ॥ ६ ॥ [२२] (१७१)

॥ ५८ ॥

१-९ नोधा गौतमः । अग्निः । १-५ जगती, ६-९ त्रिष्टुप् ।

नू चित्सहोजा अमृतो नि तुन्दते होता यदूतो अमवद्विवस्वतः ।

वि सार्धिष्ठेभिः पृथिभी रजो मम आ देवताता हविषा विवासति ॥ १ ॥

आ स्वमन्नं युवमानो अजरस्तुप्यविप्यन्नतसेषु तिष्ठति ।

अत्यो न पृष्ठं प्रुषितस्य रोचते दिवो न सानुं स्तुनयन्नचिक्रदत् ॥ २ ॥

क्राणा रुद्रेभिर्वसुभिः पुरोहितो होता निपत्तो रयिपाळमर्त्यः ।

रथो न विश्वृजसान आयुषु न्यानुपग्वार्या देव ऋण्वति ॥ ३ ॥

वि वार्तजूतो अतसेषु तिष्ठते वृथा जुह्वभिः सृण्यां हविष्वणिः ।

तुषु यदग्ने वनिनो वृषायसे कृष्णं तु एम रुशूर्मे अजर ॥ ४ ॥

तपुर्जम्भो वन आ वार्तचोदितो यूथे न साह्यं अवं वाति वंसंगः ।

अभिव्रजन्नक्षितं पाजसा रजः स्थातुश्चरथं भयते पतत्रिणः ॥ ५ ॥ [२३]

दधुष्टा भृगवो मानुषेष्वा रयिं न चारुं सुहवं जनैभ्यः ।

होतारमग्ने अतिथिं वरेण्यं मित्रं न शेवं दिव्याय जन्मने ॥ ६ ॥

होतारं सुप्त जुहोश्चेयजिष्ठं यं त्राघतो वृणते अध्वरेषु ।

अग्निं विश्वेषामरतिं वसूनां सपर्यामि प्रयंसा यामि रत्नम् ॥ ७ ॥

अच्छिद्रा स्रतो सहसो नो अद्य स्तोत्रम्यो मित्रमहः शर्म यच्छ ।

अग्नें गृणन्तमंहस उरुप्योजो नपात्पूभिरार्यसीभिः ॥ ८ ॥

मवा वरुथं गृणते विभावो मवा मघवन्मघवन्नयः शर्म ।

उरुप्याग्ने अंहसो गृणन्तं प्रातर्मक्षू धियावसुर्जगम्यात् ॥ ९ ॥ [२४] (६८०)

॥ ५९ ॥

१—७ नोधा गौतमः । अग्निर्वैश्वानरः । त्रिष्टुप् ।

वया इदमे अग्रयस्ते अन्ये त्वे विश्वे अमृता मादयन्ते ।
 वैश्वानर नाभिरसि क्षितीनां स्पृणेषु जना उपमिद्यन्थ ॥ १ ॥
 मूर्धा दिवो नाभिरग्निः पृथिव्या अर्थाभवदरती रोदस्योः ।
 तं त्वा देवासोऽजनयन्त देवं वैश्वानर ज्योतिरिदार्याय ॥ २ ॥
 आ सूर्ये न रश्मयो ध्रुवासौ वैश्वानरे दधिरेऽग्रा वध्वनि ।
 या पर्वतेष्वोपधीष्वप्सु या मानुषेष्वसि तस्य राजा ॥ ३ ॥
 बृहतीर्इव सूनवे रोदसी गितो होता मनुष्योऽं न दक्षः ।
 स्वर्वते सत्यशुष्माय पूर्वीवैश्वानराय नृत्तमाय यहीः ॥ ४ ॥
 द्विवाश्वित्ते बृहतो जातवेदो वैश्वानर प्र रिरिचे महित्वम् ।
 राजा कृष्टीनामसि मानुषीणां युधा देवेभ्यो वरिवश्वकर्थ ॥ ५ ॥
 प्र नू महित्वं वृषभस्य वोचं यं पूर्वो वृत्रहणं सचन्ते ।
 वैश्वानरो दस्पुमग्निर्जघन्वां अर्धनोत्काप्ता अब शम्बरं भेत् ॥ ६ ॥
 वैश्वानरो महिम्ना विश्वकृष्टिर्भरद्वाजेषु यजतो विभार्ता ।
 शातवनेये शतिनीभिरग्निः पुरुणीथे जर्ते सुनुतावान् ॥ ७ ॥ [२५] (६८७)

॥ ६० ॥

१—५ नोधा गौतमः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

वह्निं यशसं विदथस्य केतुं सुप्राण्यं दूतं सद्योऽर्थम् ।
 द्विजन्मानं रयिमिव प्रशस्तं रातिं भरद्गवे मातरिश्वा ॥ १ ॥
 अस्य शासुरुभयांसः सचन्ते हविष्मन्त उशिजो ये च मर्ताः ।
 द्विवाश्वित्पूर्वो न्यसादि होतापृच्छघो विश्वपतिर्विह्व वेधाः ॥ २ ॥
 तं नर्च्यसी हृद् आ जायमानमस्मत्सुक्तीतिर्मधुजिह्वमश्याः ।
 यमृत्विजो भुजने मानुषासः प्रयस्वन्त आयवो जीजनन्त ॥ ३ ॥
 उशिकर्पाव्रको वसुर्मानुषेषु चरेण्यो होनाथायि विह्व ।
 दर्मना गृहपतिर्दम आँ अग्निर्ध्रुवद्रयिपती रयीणाम् ॥ ४ ॥ (६९१)

तं त्वा वयं पतिमग्रे रयीणां प्र शंसामो मृतिभिर्गोतमासः ।
आशुं न वाजंभुरं मूर्जयन्तः श्रातर्मक्षु ध्रियार्वसुर्जगम्यात् ॥ ५ ॥ [२६] (६९२)

॥ ६१ ॥

१-१६ नोधा गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अस्मा इदु प्र त्वसें तुराय प्रयो न हर्मिं स्तोमं माहिनाय ।
ऋचीपमायाधिगव ओहमिन्द्राय ब्रह्माणि रातर्तमा ॥ १ ॥
अस्मा इदु प्रयइव प्र यंसि भराग्याङ्गुपं बार्धे सुवृक्ति ।
इन्द्राय हृदा मनसा मनीषा मृत्नाय पत्ये धियो मर्जयन्त ॥ २ ॥
अस्मा इदु त्यसुपमं स्वयां भराग्याङ्गुपमास्येन ।

मंहिष्टमच्छोक्तिभिर्मतीनां सुवृक्तिभिः सूरि वावुधधै ॥ ३ ॥

अस्मा इदु स्तोमं सं हिनोमि रथं न तष्टेव तत्सिनाय ।

गिरंश्च गिर्वाहसे सुवृक्तीन्द्राय विश्वमिन्वं मोर्धिराय ॥ ४ ॥

अस्मा इदु सप्तमिव श्रवस्येन्द्रायाकं जुहाइ समञ्जे ।

वीरं दानौकसं वन्दधै पुरां गूर्तश्रवसं दुर्माणम् ॥ ५ ॥ [२७]

अस्मा इदु त्वया तक्षद्वजं स्वपस्तमं स्वयं रणाय ।

वृत्रस्यं चिद्धिदघेन ममै तुजनीयानस्तुजता कियेधाः ॥ ६ ॥

अस्येदु मातुः सर्वनेषु सद्यो महः पितुं पपिवाश्चार्वात्ना ।

मुपायद्विष्णुः पचतं सहीयान्विध्वयद्वराहं तिरो अद्रिमस्ता ॥ ७ ॥

अस्मा इदु प्राथिहेवपत्नीरिन्द्रायाकर्महिहत्य ऊवुः ।

परि धावापृथिवी जंभ उवीं नास्य ते महिमानं परि एः ॥ ८ ॥

अस्येदेव प्र रिरिचे महित्वं दिवस्पृथिव्याः पर्यन्तारिक्षात् ।

स्वराकिन्द्रो दम् आ विश्वगूर्तः स्वरिरमत्रो बवक्षे रणाय ॥ ९ ॥

अस्येदेव शवसां श्रुपन्तं वि वृक्षद्वजेण वृत्रमिन्द्रः ।

गा न त्राणा अवनीरमुश्रुदभि श्रवो दावने सचेताः ॥ १० ॥ [२८]

अस्येदु त्येपसां रन्तु सिन्धवः परि यद्वजेण सीमयच्छत् ।

ईशानकुहाशुपे दशस्पन्तुवीतये गाथं तूर्वाणिः कः ॥ ११ ॥ (७०३)

अस्मा इदु प्र भ्रा तूतुजानो वृत्राय वञ्चमीशानः कियेधाः ।

गोर्न पर्व वि रंदा तिरश्चेप्यन्नर्णीस्यपां चरध्वै ॥१२॥

अस्येदु प्र ब्रूहि पूर्व्याणि तुरस्य कर्माणि नव्यं उक्थैः ।

युधे यद्विष्णान आयुधान्यृचायमाणो निरिणाति शत्रून् ॥१३॥

अस्येदु भिया गिरयश्च दृष्ट्वा धावां च भूमां जनुपस्तुजेते ।

उपो वेनस्य जोशुवान ओणि सद्यो भुवद्वीपीय नोधाः ॥१४॥

अस्मा इदु त्यदनुं दान्येपामेको यद्वजे भूरेरीशानः ।

प्रेतशं स्यै पस्पृथानं सौर्वश्ये सुध्विमावृदिन्द्रः ॥१५॥

एवा ते हारियोजना सुवृक्तीन्द्र ब्रह्माणि गोतमासो अकन् ।

ऐषु विश्वपैशसं धियं धाः प्रातर्मक्षु धियावसुर्जगम्यात् ॥१६॥ [२९] ४ *

(७०८)

॥ ६२ ॥

१-१३ नोधा गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

प्र मन्महे शवसानाय शूपमाङ्गुपं गिर्वेणसे अङ्गिरस्वत् ।

सुवृक्तिभिः स्तुवत ऋग्मियायाचींमाकं नरे विश्रुताय ॥ १ ॥

प्र वो महे महि नमो भरध्वमाङ्गुष्यं शवसानाय साम् ।

येना नः पूर्वे पितरः पदज्ञा अचिन्तो आङ्गिरसो गा अविन्दन् ॥ २ ॥

इन्द्रस्थाङ्गिरसां चेषौ विदत्सरमा तनयाय धासिम् ।

वृहस्पतिभिर्नदद्रिं विदद्वाः समुस्त्रियाभिर्वावशन्त नरः ॥ ३ ॥

स सुष्टुभा स स्तुभा सप्त विप्रैः स्वरेणाद्रिं स्वयोंडुं नवगवैः ।

सरण्युभिः फलिगमिन्द्र शक्र वलं रवेण दस्यो दशगवैः ॥ ४ ॥

गुणानो अङ्गिरोभिर्दस्म वि वरुपसा स्रयेण गोभिरन्धः ।

वि भूम्या अप्रथय इन्द्र सारुं दिवो रज उर्परमस्तभायः ॥ ५ ॥ [१]

तदु प्रयक्षतममस्य कर्म दुस्मस्य चारुतममस्ति दंसः ।

उपह्वरे यदुपरा अपिन्वन्मध्वर्णसो नद्योश्चतस्रः ॥ ६ ॥

द्विता वि वप्रे सनजा सनीळि अयास्युः स्तवमानेभिरुर्कः ।

मगो न मेने परमे व्योमन्नधारयद्रोदसी सुदसाः ॥ ७ ॥ (७१५)

सनादिवं परि भूमा विरूपे पुनर्भुवा युवती स्वेभिरैवैः ।
 कृष्णेभिरक्तोपा रुशद्भिर्वपुर्मिरा चरतो अन्यान्या ॥ ८ ॥
 सन्निभं सख्यं स्वपस्वमानः सूनुर्दीधार शर्वसा सुदंसाः ।
 आमासु चिहधिषे पृफमन्तः पर्यः कृष्णासु रुशद्गोहिर्णीषु ॥ ९ ॥
 सनात्सनीळा अवनीरवाता व्रता रक्षन्ते अमृताः सहोभिः ।
 पुरु सहस्रा जर्नयो न पत्नीर्दिवस्यन्ति स्वसारी अह्याणम् ॥ १० ॥ [२]
 सनायुवो नर्मसा नव्यो अकैर्विसूयवो मृतयो दस दद्रुः ।
 पतिं न पत्नीरुशतीरुशन्तै स्पुशन्ति त्वा शवसावन्मनीषाः ॥ ११ ॥
 सनादेव तव रायो गभंस्तौ न क्षीयन्ते नोषं दस्यन्ति दसम् ।
 द्युमाँ अंसि क्रतुमाँ इन्द्र धीरः शिधा शचीवस्तवं नः शचीभिः ॥ १२ ॥
 सनायते गोतम इन्द्र नव्यमतक्षुहृह्व हरियोजनाय ।
 सुनीथार्य नः शवसान नोधाः प्रातर्मक्षु धियावसुर्जगम्यात् ॥ १३ ॥ [३] (७२१)

॥ ६३ ॥

१-२ नोधा गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

त्वं गृह्णां इन्द्र यो ह शुष्मैर्घावा जज्ञानः पृथिवी अमे धाः ।
 यद्दे ते विश्वा गिरयश्चिदम्बा भिया दृह्वारसः किरणा नैजन् ॥ १ ॥
 आ यद्वरीं इन्द्र विव्रता वेरा ते वज्रं जरिता बाह्वोधीत् ।
 येनाविहर्षतक्रतो अमित्रान्पुरं इष्णासि पुरुहूत पूर्वीः ॥ २ ॥
 त्वं सत्य इन्द्र भृष्णुरेतान्त्वमृमुक्षा नर्यस्त्वं पाद् ।
 त्वं शुष्मो वृजने पृथ आणो यूते कृत्साय द्युमते सचाहन् ॥ ३ ॥
 न्वं ह त्यदिन्द्र चोदीः सखा वृत्रं यद्वेज्जिन्वृपकर्मनुम्नाः ।
 यद्दे शूर वृषमणः पराचधि दस्पैर्योनावकृतो वृथापाद् ॥ ४ ॥
 त्वं ह त्यदिन्द्रारिष्यन् दृह्वस्यं चिन्मर्तानामर्जुष्टी ।
 व्यस्मदा फाष्ठा अर्वते वर्धनेव वज्रिन्वृथिलमित्रान् ॥ ५ ॥ [४]
 त्वां ह त्यदिन्द्रार्णमातां स्वर्माहे नर आज्ञा इवन्ते ।
 त्वं माथा इपमा ममपे ऊतिर्वाजेष्वतसाभ्यां भूत् ॥ ६ ॥
 त्वं ह त्यदिन्द्र मम युष्यन्पुरो वज्रिन्पुरुहृत्साय ददेः ।
 प्रदिने यत्सुदागं वृथा वगोहो रात्रन्वसिपः पूर्वं वः ॥ ७ ॥ (७२८)

त्वं त्यां न इन्द्र देव चित्रामिपुमापो न पीपयुः परिज्मन् ।
 यया शूरु प्रत्युस्मभ्यं यंसि त्मनमूर्जं न विश्वधु क्षरध्वै ॥ ८ ॥
 अकारि त इन्द्र गोतमेभिर्भ्रिह्लाण्योक्ता नमसा हरिभ्याम् ।
 सुपेशंसं वाज्रमा भरा नः प्रातर्मक्षू धियार्वसुर्जगम्यात् ॥ ९ ॥ [५] (७३०)

॥ ६४ ॥

१-१५ नोधा गौतमः । मरुतः । १-१४ जगती, १५ त्रिष्टुप् ।

वृष्णे शर्षीयु सुर्मखाय वेधसे नोर्धः सुवृक्तिं प्र भरा मरुद्भयः ।
 अपो न धीरो मनसा सुहस्त्यो गिरः समञ्जे विदथेष्वाभुवः ॥ १ ॥
 ते जज्ञिरे दिव क्रुष्वासं उक्ष्णो रुद्रस्य मर्या असुरा अरुपसः ।
 पावकासः शुच्यः सूर्याइव सत्त्वानो न द्रुप्सिनो घोरवर्षसः ॥ २ ॥
 युवानो रुद्रा अजरा अभोग्धनो ववक्षुरत्रिगावः पर्वताइव ।
 दृष्ट्वा चिद्विश्वा भुवनानि पार्थिवा प्र च्यावयन्ति दिव्यानि मज्जन्त ॥ ३ ॥
 चित्रैरञ्जिभिर्वपुषे व्यञ्जते वक्षःसु रुक्मां अर्धं येतिरे शुभे ।
 असंभेषां नि मिमक्षुर्कृष्टयः साकं जज्ञिरे स्वधया दिवो नरः ॥ ४ ॥
 ईशानकृतो धुनयो रिशादसो वातान्विद्युतस्तत्रिपीभिरकृत ।
 दुहन्त्यूर्धदिव्यानि धूतयो भूमिं पिन्वन्ति पर्यसा परिज्वयः ॥ ५ ॥ [६]
 पिन्वन्त्यपो मरुतः सुदानवः पर्यो घृतवद्विदथेष्वाभुवः ।
 अत्यं न मिहे वि नयन्ति वाजिनमुत्सं दुहन्ति स्तनयन्तमक्षितम् ॥ ६ ॥
 महिपासो मायिनश्चित्रमानवो गिरयो न स्वतवसो रघुप्यदः ।
 मृगाइव हस्तिनः खादथा वना यदारुणीषु तर्विपीरयुग्ध्वम् ॥ ७ ॥
 सिंहाइव नानदन्ति प्रचेतसः पिशाइव सुपिशो विश्वेवदसः ।
 क्षपो जिन्वन्तः पृषतीभिर्क्रुष्टिभिः समित्सवाधः शवसाहिमन्यवः ॥ ८ ॥
 रोदसी आ वदता गणश्रियो नृपाचः शराः शवसाहिमन्यवः ।
 आ वन्धुरेष्वामतिर्न दर्शता विद्युन्न तस्थौ मरुतो रथेषु वः ॥ ९ ॥
 विश्वेवदसो रयिभिः समोकसः संमिश्वासस्तत्रिपीभिर्विर्यिनः ।
 अस्तारु इष्टुं दधिरे गर्भस्त्योरनुन्तशुष्मा वृषसादयो नरः ॥ १० ॥ [७] (७४०)

हिरण्ययेभिः पविभिः पयोवृध उज्जिघ्नन्त आपथ्योई न पर्वतात् ।

मखा अयासः स्वसृतो ध्रुवच्युतो दुध्रुकृतो मरुतो ब्राजदृष्टयः ॥ ११ ॥

वृषु पावकं वनिनं विचर्षणिं रुद्रस्य सूनुं हवसां गृणीमसि ।

रजस्तुरं तवसं मारुतं गणमृजीपिणं वृषणं सञ्चत श्रिये ॥ १२ ॥

प्र नू स मर्तः शवसा जनां अतिं तस्थौ व ऊती मरुतो यमावत ।

अर्वेङ्गिर्वाजं भरते घना नृभिरापृच्छयं क्रतुमा क्षेति पुष्यति ॥ १३ ॥

चर्कृत्यं मरुतः पुत्सु दुष्टरं द्युमन्तं शुष्मं मघवत्सु घचन ।

धनुस्पृतमुक्थ्यं विश्वचर्षणिं तोकं पुष्येम् तनयं शतं हिमाः ॥ १४ ॥

नू ष्टिरं मरुतो वीरवन्तमृतीपाहं रयिमस्मासु घत्त ।

सहस्रिणं शतिनं शूशुवासं श्रातर्षक्षु धियावसुर्जगम्यात् ॥ १५ ॥ [८] (७४५)

॥ ६५ ॥

१-१० पराशरः शाक्त्यः । अग्निः । द्विपदा विराट् ।

(१२) पृथा न तायुं गुहा चतन्तं नमो युजानं नमो वहन्तम् ॥ १ ॥

सजोषा धीराः पदैरनुं ग्मन्नुपं त्वा सीदन्विश्वे यजत्राः ॥ १ ॥ २ ॥

ऋतस्य देवा अनु व्रता गुर्भुवत्परिष्टिर्घोर्न भूम ॥ ३ ॥

वर्धन्तीमापः पन्था सुशिथिमृतस्य योना गर्भे सुजातम् ॥ २ ॥ ४ ॥

पुष्टिर्न रण्वा क्षितिर्न पृथ्वी गिरिर्न शुज्म क्षोदो न शंशु ॥ ५ ॥

अत्यो नाज्मन्तसर्गप्रतक्तः सिन्धुर्न क्षोद्रः क ई वराते ॥ ३ ॥ ६ ॥

जामिः सिन्धुनां श्रातव स्वस्त्रामिभ्यान्न राजा वनान्यत्ति ॥ ७ ॥

यद्वातजृत्तो घना व्यस्थादुभिर्हे दात्ति रोमां पृथिव्याः ॥ ४ ॥ ८ ॥

धसित्यप्सु हंसो न सीदन् क्त्वा चेतिष्ठो विश्वासुपृष्ट ॥ ९ ॥

मोमो न वेधा ऋतप्रजातः पशुर्न शिवा विश्वदूरेभाः ॥ ५ ॥ १० ॥ [९] (७५५)

॥ ६६ ॥

१-१० पराशरः शाक्त्यः । अग्निः । द्विपदा विराट् ।

रयिर्न चित्रा यरो न संदगायुर्न प्राणो नित्यो न सुतुः ॥ १ ॥

तक्का न भृषिर्वना मिपक्ति पयो न धेनुः शुचिर्विभावा ॥ १ ॥ २ ॥

दाधार क्षेममोको न रण्यो ययो न पको जेता जनानाम् ॥ ३ ॥

(७५८)

ऋषिर्न स्तुभ्यां विक्षु प्रशस्तो वाजी न प्रीतो वयो दधाति ॥२॥ ४ ॥
 दुरोकंशोचिः क्रतुर्न नित्यो जायेव योनावरं विश्वस्मै ॥ ५ ॥
 चित्रो यदभ्राद्दुह्ये तो न विक्षु रथो न रुक्मी त्वेपः समत्सु ॥३॥ ६ ॥
 सेनेव सुष्टामं दधात्यस्तुर्न दिद्युत्त्वेपप्रतीका ॥ ७ ॥
 यमो ह जातो यमो जर्नित्वं जारः कनीनां पतिर्जनीनाम् ॥४॥ ८ ॥
 तं वश्वरथा वयं वसत्यास्तं न गावो नक्षन्त इद्धम् ॥ ९ ॥
 सिन्धुर्न क्षोदः प्र नीचीरैन्नोन्नवन्त गावः स्वाईशिके ॥५॥१०॥ [१०] (७६५)

॥ ६७ ॥

१-१० पराशरः शाक्त्यः । अग्निः । द्विपदा विराट् ।

वनेषु जायुर्मतेषु मित्रो वृणीते श्रुष्टिं राजैवाजुष्यम् ॥ १ ॥
 क्षेमो न साधुः क्रतुर्न भद्रो भुवस्त्राधीर्होता हव्यवाद् ॥१॥ २ ॥
 हस्ते दधानो नृम्या विश्वान्यमे देवान्धाद्गुहां निपीदन् ॥ ३ ॥
 विदन्तीमत्र नरो धियंधा हृदा यत्तृष्टान्मन्त्रां अशीसन् ॥२॥ ४ ॥
 अजो न क्षां दाधारं पृथिवीं तस्तम्भं धां मन्त्रैभिः सत्यैः ॥ ५ ॥
 प्रिया पदानि पशवो नि पाहि विश्वायुंरग्रे गुहा गुहं गाः ॥३॥ ६ ॥
 य ई चिकेत गुहा भवन्तुमा यः सुसाद् धारामृतस्य ॥ ७ ॥
 वि ये चूतन्प्युता सर्पन्त आदिद्वसन्ति प्र चवाचास्मै ॥४॥ ८ ॥
 नि यो धीरुस्तु रोर्धन्महित्वोत् प्रजा उत प्रसृज्वन्तः ॥ ९ ॥
 चिर्त्तिरपां दमे विश्वायुः सर्वैव धीराः संमायं चक्रुः ॥५॥१०॥ [११] (७७५)

॥ ६८ ॥

१-१० पराशरः शाक्त्यः । अग्निः । द्विपदा विराट् ।

श्रीणन्तुपं स्थादिवं भूरप्युः स्थातुश्चरथंमुक्तून्यूर्णोत् ॥ १ ॥
 परि यदेषामेको विश्वेषां भुवद्देवो देवानां महित्वा ॥१॥ २ ॥
 आदिचे विश्वे कर्तुं जुपन्त शुष्काद्यदेव जीवो जनिष्ठाः ॥ ३ ॥
 भजन्त विश्वं देवत्वं नामं क्रतुं सर्पन्तो अमृतमेवैः ॥२॥ ४ ॥
 क्रतस्य प्रेषां क्रतस्य धीतिर्विश्वायुर्विश्वे अपांसि चक्रुः ॥ ५ ॥
 यस्तुभ्यं दाशाद्यो वा ते शिक्षात्तस्मै चिकित्वात्रयिंदयस्व ॥३॥ ६ ॥

(७८१)

होता निपत्तो मनोरपत्ये स चिन्वासां पती रयीणाम् ॥ ७ ॥
 इच्छन्त रेती मिथस्तनूपु सं जानत स्वैर्दक्षैरमृताः ॥४॥ ८ ॥
 पितुर्न पुत्राः क्रतुं जुपन्त श्रोपन्त्ये अस्य शासं तुरासः ॥ ९ ॥
 वि राय और्णोदुरः पुरुक्षुः पिपेश नाकं स्तभिर्दमृताः ॥५॥१०॥ [१२](७८५)

॥ ६९ ॥

१-१० पराशरः शाक्यः । अग्निः । द्विपदा विराट् ।

शुक्रः शुश्रूक्षां उपो न जारः पत्रा संमीची दिवो न ज्योतिः ॥ १ ॥
 परि प्रजातः क्रत्वा चभूथ भुवो देवानां पिता पुत्रः सन् ॥१॥ २ ॥
 वेधा अर्हसो अग्निर्विजानन्नूधर्न गोनां स्वाद्यां पितृनाम् ॥ ३ ॥
 जने न शेव आहूर्यः सन्मध्ये निपत्तो रण्वो दुरोणे ॥२॥ ४ ॥
 पुत्रो न जातो रण्वो दुरोणे वाजी न ग्रीतो विशो वि तारीत् ॥ ५ ॥
 विशो यदहे नृभिः सनीळा अग्निर्देवत्वा विश्वान्यश्याः ॥३॥ ६ ॥
 नर्किष्ट एता व्रता मिनन्ति नृभ्यो यदेभ्यः श्रुष्टि चर्कथ ॥ ७ ॥
 तच्च ते दंसो यदहन्समानैर्नृभिर्यद्युक्तो विवे रपांसि ॥४॥ ८ ॥
 उपो न जारो विभावोस्रः संज्ञातरूपश्चिकेतदस्मै ॥ ९ ॥
 रमना वहन्तो दुरो व्युपवृजवन्त विद्वे स्वकुर्दशीके ॥५॥१०॥ [१३](७९५)

॥ ७० ॥

१-११ पराशरः शाक्यः । अग्निः । द्विपदा विराट् ।

वनेम पूर्वीर्यो मनीषा अग्निः सुशोको विश्वान्यश्याः ॥ १ ॥
 आ दैव्यानि व्रता चिकित्वाना मातृपस्य जनेस्य जन्म ॥१॥ २ ॥
 गर्भो यो अपां गर्भो वरानां गर्भेद्वच स्थातां गर्भेश्वरथाम् ॥ ३ ॥
 अर्द्रां चिदस्मा अन्तर्दुरोणे विशां न विश्वो अमृतः स्वाधीः ॥२॥ ४ ॥
 स हि क्षपावीं अग्नी रयीणां दाशद्यो अस्मा अरं सूक्तैः ॥ ५ ॥
 एता चिकित्वा भूमा नि पाहि देवानां जन्म मतीथ विद्वान् ॥३॥ ६ ॥
 वर्शान्यं पूर्वीः धपो विरूपाः स्थातुश्च रथेमुतप्रवीतम् ॥ ७ ॥
 अराधि होता स्वर्निपत्तः क्रुण्वन्विश्वान्यर्पांसि सत्या ॥४॥ ८ ॥
 गोपु प्रगमिन् वनेषु धिपे भरन्त विश्वं वलि स्वर्णैः ॥ ९ ॥ (८०४)

वि त्वा नरः पुरुत्रा संपर्यन्पितुर्न जित्रेर्वि वेदो भरन्त ॥५॥१०॥
 साधुर्न गृध्रुरस्तेव श्रो यातेव भीमस्त्वेषः समत्सु ॥६॥११॥[१४] (८०६)

॥ ७१ ॥

१-१० पराशरः शाक्त्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

उप प्र जिन्वन्नशतीरुशन्तं पतिं न नित्यं जर्नयुः सनीळाः ।
 स्वसारः श्यावीमरुपीमञ्जुपूञ्चित्रमुच्छन्तीमुपसं न गावंः ॥ १ ॥
 वील्ल चिद्ब्रह्मा पितरो न उक्थैरद्रिं रुजन्नङ्गिरसो र्वेण ।
 चुक्रुद्विवो बृहतो गातुमस्मे अहः स्वविंविदुः केतुमुत्साः ॥ २ ॥
 दधेन्नृतं धनयन्नस धीतिमादिदुर्यो दिधिष्योऽं विभृत्राः ।
 अतृप्यन्तीरुपसो यन्त्यच्छा देवाञ्जन्म प्रपसा वर्धयन्तीः ॥ ३ ॥
 मधीघर्दी विभृतो मातरिश्वा गृहेगृहे श्येतो जेन्यो भूत् ।
 आर्दी राज्ञे न सहीयसे सच्चा सन्ना दूर्यो भृगवाणो विवाय ॥ ४ ॥
 महे यत्पित्र ई रसं दिवे करवं त्सरत्पृश्नर्याधिकित्वान् ।
 सृजदस्ता धृपता दिद्युमस्मै स्वायां देवो दुहितरि त्विषिं धात् ॥ ५ ॥ [१५]
 स्व आ यस्तुभ्यं दम आ विभाति नमो वा दाशादुशतो अनु धून् ।
 वर्षो अग्ने वर्षो अस्य द्विवर्हा यासद्राया सरथं यं जुनासि ॥ ६ ॥
 अग्निं विश्वा अभि पृक्षः सचन्ते समुद्रं न सुवतः सुप्त युद्धीः ।
 न जामिभिर्वि चिकित्ते वर्यो नो विद्रा देवेषु प्रमतिं चिकित्वान् ॥ ७ ॥
 आ यद्विषे नृपतिं तेज आनद् छुचि रेतो निषिकुं धौरभीकं ।
 अग्निः शर्धमनबृधं युवानं स्वाध्वं जनयत्सुदयञ्च ॥ ८ ॥
 मनो न योऽध्वनः सद्य एत्येकं सत्रा स्रो वस्व ईशे ।
 राजाना मित्रावरुणा सुपाणी गोषु प्रियममृतं रक्षमाणा ॥ ९ ॥
 मा नो अग्ने सुख्या पित्र्याणि प्र मेषिष्ठा अभि विदुष्कविः सन् ।
 नमो न रूपं जरिमा मिनाति पुरा तस्या अभिशस्तेरधीहि ॥१०॥ [१६] (८१६)

॥ ७२ ॥

१-१० पराशरः शाक्त्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

नि काव्या वेधसः शश्वतस्करुस्ते दर्धानो नर्यो पुरुषिण ।
 अग्निर्भुवद्रपिपती रयीणां सत्रा चक्राणो अमृतानि विश्वा ॥ १ ॥ (८१७)

अस्मे वत्सं परि पन्तं न विन्दन्निच्छन्तो विश्वे अमृता अमूराः।
 श्रमयुर्वः पदच्यो धियंधास्तस्थुः पदे परमे चार्वयेः ॥ २ ॥
 तिस्रो यदग्ने शरदंस्त्वामिच्छुर्विं घृतेन शुचयः सपर्यान् ।
 नामानि चिदाधिरे युज्ञियान्यसदयन्त तन्वतुः सुजाताः ॥ ३ ॥
 आ रोदसी घृहती वेविदानाः प्र रुद्रिया जग्निरे युज्ञियासः ।
 विदन्मतो नेमधिता चिकित्वानग्निं पदे परमे तस्थिवांसम् ॥ ४ ॥
 संजानाना उप सीदन्नभिञ्ज पत्नीवन्तो नमस्यं नमस्यन् ।
 रिरिकांसस्तन्वः कृष्वत् स्वाः सखा सख्युर्निमिपि रक्षमाणाः ॥ ५ ॥ [१७]
 विः सप्त यद्गुह्यानि त्वे इत्पदाविद्वन्निहिता युज्ञियासः ।
 तेभी रक्षन्ते अमृतं सजोषाः पशुश्चं स्थातृश्चरथं च पाहि ॥ ६ ॥
 विद्वो अग्ने वयुर्नानि क्षितीनां व्यानुपकल्लुरुधो जीवसे धाः ।
 अन्तर्विद्वो अध्वनो देवयानानतन्द्रो दूतो अमवो हविर्वाद् ॥ ७ ॥
 स्वाध्वो दिव आ सप्त युही रायो दुरो व्यृतज्ञा अजानन् ।
 विदद्रव्यं सरसां हृह्मूर्ध्वं येना तु कं मानुषी भोजते विद् ॥ ८ ॥
 आ ये विश्वा स्वपत्यानि तस्थुः कृष्णानासो अमृतत्वाय गातुम् ।
 महा महद्भिः पृथिवी वि तस्थे माता पुत्रैरदितिर्धायसे वेः ॥ ९ ॥
 अधि श्रियं नि दधुश्चारुमस्मिन्दिवो यदक्षी अमृता अकृष्वन् ।
 अर्घ क्षरन्ति सिन्धवो न सृष्टाः प्र नीचीरग्ने अरुपीरजानन् ॥ १० ॥ [१८] (८२६)

॥ ७३ ॥

१-१० पताशर. शाफ्त्यः । अग्नि । विष्टुप् ।

रयिर्न यः पितृवित्तो वयोधाः सुप्रणीतिश्चिकित्तुषो न शसुः ।
 स्योनशीरतिथिर्न प्रीणानो होतैव सब विप्रतो वि तारीत् ॥ १ ॥
 देवो न यः संविता मृत्यमन्मा कृत्वा निपातिं वृजनानि विश्वा ।
 पूरुग्रस्तो अमर्तिर्न मृत्य आत्मेरु देवो दिधिषाव्यो भूत् ॥ २ ॥
 देवो न यः पृथिवीं विश्वघाया उपधेतिं द्वितमिन्त्रो न राजा ।
 पुरःमर्दः शर्ममद्रो न वीरा अननुधा पतिजुष्टेव नारी ॥ ३ ॥ (८२९)

तं त्वा नरो दम आ नित्यमिदमग्रे सचन्त क्षितिपुं ध्रुवासु ।
 अधि द्युम्नं नि दंपुर्भूर्यस्मिन्भवा विश्वायुर्धरुणां रथीणाम् ॥ ४ ॥
 वि पृक्षो अग्रे मघवानो अद्रुयिं मूरयो दर्दतो विश्वामार्युः ।
 सनेम वाजं समिथेऽप्ययो भागं देवेषु श्रवसे दधानाः ॥ ५ ॥ [१९]
 ऋतस्य हि धेनवो वावशानाः स्मदूग्धीः पीपयन्त द्युभक्ताः ।
 पराघतः सुमतिं भिक्षमाणा वि सिन्धवः समर्या ससुरद्रिम् ॥ ६ ॥
 त्वे अग्रे सुमतिं भिक्षमाणा द्विवि श्रवो दाधरे युजियांसः ।
 नक्ता च चक्रुरुपसा विरुपे कृष्णं च वर्णमरुणं च सं धुः ॥ ७ ॥
 यात्राये मर्तान्तसुपूदो अग्रे ते स्याम मघवानो वयं च ।
 छायेव विश्वं भुवनं सिस्र्यापप्रिवात्रोदसी अन्तरिक्षम् ॥ ८ ॥
 अर्धेऽङ्गिरग्रे अर्धतो नृभिर्नृन्वीरिवीरान्वलुयामा त्रोताः ।
 ईशानांसः पितृवित्तस्य रायो वि सूरयः शतहिमानो अद्रुयुः ॥ ९ ॥
 एता ते अग उचथानि वेधो जुष्टानि सन्तु मनसे हृदे च ।
 शक्रेम रायः सुधुरो यमं तेऽधि श्रवो देवभक्तं दधानाः ॥ १० ॥ [२०] (८३६)

॥ ७४ ॥

१—२ गोतमो राहगणः । अग्निः । गायत्री ।

(१३) उपप्रयन्तो अघुरं मन्त्रं वोचेमाग्र्ये । अग्रे अस्मे च शृण्वते ॥ १ ॥
 यः स्नीहितीपु पूर्यः संजगमानासु कृष्टिपु । अरक्षद्वाशुपे गर्यम् ॥ २ ॥
 उत श्रुवन्तु जन्तव उद्रिर्धृत्रहाजनि । धनंजयो रणैरणे ॥ ३ ॥
 यस्य दूतो असि क्षथे वेपिं हव्यानि चितये । दस्मत्कृणोष्यघ्वरम् ॥ ४ ॥
 तमित्सुहृव्यमाङ्गिरः सुदेवं सहसो यहो । जना आहुः सुवाहिपम् ॥ ५ ॥ [२१]
 आ च बहासि तां इह देवां उप प्रशस्तये । हव्या सुश्रन्द्र चितये ॥ ६ ॥
 न योरुपदिदरश्व्यः शृण्वे रथस्य कञ्चन । यदग्रे यासि दूर्यम् ॥ ७ ॥
 त्वोतो वाज्यहृयोऽभि पूर्वस्मादपरः । प्र दौश्वो अग्रे अस्थात् ॥ ८ ॥
 उत द्युमत्सुवीर्यं बृहदग्रे विवामसि । देवेभ्यो देव द्वाशुपे ॥ ९ ॥ [२२] (८४०)

॥ ७५ ॥

१-५ गोतमो राहगणः । अग्निः । गायत्री ।

जुपस्त्रं सप्रथंस्तमं वचो द्वेवप्सरस्तमम् । ह्रव्या जुह्वान आसनि ॥ १ ॥
 अथा ते अङ्गिरस्तमाग्नें वेधस्तम प्रियम् । वोचेम ब्रह्म सानसि ॥ २ ॥
 कस्ते जामिर्जानानामग्ने को दाश्वध्वरः । को ह कस्मिन्नसि श्रितः ॥ ३ ॥
 त्वं जामिर्जानानामग्ने मित्रो असि प्रियः । सखा सखिभ्य ईड्यः ॥ ४ ॥
 यजा नो मित्रावरुणा यजा देवाँ ऋतं वृहत् । अग्ने यक्षि स्वं दर्मम् ॥ ५ ॥ [२३] (८५०)

॥ ७६ ॥

१-५ गोतमो राहगणः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

का तु उपेतिर्मनसो वराय भुवदग्ने शंतमा का मनीषा ।
 को वा यज्ञैः परि दक्षं त आप केन वा ते मनसा दाशेम ॥ १ ॥
 एह्यन्न हृह होता नि पीदादब्धः सु पुंरएता भवा नः ।
 अवतां त्वा रोदसी विश्वमिन्वे यजा महे सौमनसाय देवान् ॥ २ ॥
 प्र सु विश्वात्रक्षसो धक्ष्यग्ने भवा यज्ञानामभिश्चित्पावा ।
 अथा वह सोमपतिं हरिभ्यामातिथ्यमस्मै चक्रुमा सुदात्रे ॥ ३ ॥
 प्रजावता वचसा वहिरासा च हुवे नि च सत्सीह द्वैः ।
 वेपि होत्रमुत् पोत्रं यजत्र बोधि प्रयन्तर्जनितर्वसनाम् ॥ ४ ॥
 यथा विप्रस्य मनुषो हविर्भिर्देवाँ अयजः क्विभिः क्विः सन् ।
 एवा होतः सत्यतर त्वमघाग्ने मन्द्रया जुह्वा यजस्व ॥ ५ ॥ [२४] (८५५)

॥ ७७ ॥

१-५ गोतमो राहगणः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

कथा दाशेमाग्ने कास्मै देवर्जुष्टोच्यते भामिने गीः ।
 यो मर्येप्यमृतं ऋतावा होता यजिष्ठ इत्कृणोति देवान् ॥ १ ॥
 यो अच्युरेषु शंतम ऋतावा होता तमु नमोभिरा कृणुध्वम् ।
 अग्निर्धेदेर्मतीय देवान्स चा बोधाति मनसा यजाति ॥ २ ॥
 स हि ऋतुः स मर्यः स साधुमित्रो न भूदद्भुतस्य रथीः ।
 तं मेर्येषु प्रथमं देवपन्तोविश उर्यं वृषते दुस्ममारीः ॥ ३ ॥ (८५८)

स नो नृणां नृतमो रिशादा अग्निगिरोऽवसा वेतु धीतिम् ।

तना च ये मघवानः शर्विष्ठा वाजप्रसूता इपयन्त मन्म ॥ ४ ॥

एवाग्निगोतमेभिर्ऋतावा विभ्रेभिरस्तोऽ जातवेदाः ।

स एषु द्युम्नं पीपयत्स वाजं स पुष्टिं याति जोषमा चिकित्वान् ॥ ५ ॥ [२५] (८६०)

॥ ७८ ॥

१—५ गोतमो राहगणः । अग्निः । गायत्री ।

अभि त्वा गोतमा गिरा जातवेदो विचर्षणे । द्युम्नैरभि प्र णोऽनुमः ॥ १ ॥

तस्यु त्वा गोतमो गिरा रायस्क्रामो दुवस्पति । द्युम्नैरभि प्र णोऽनुमः ॥ २ ॥

तस्यु त्वा वाजसातममङ्गिरस्वद्वचामहे । द्युम्नैरभि प्र णोऽनुमः ॥ ३ ॥

तस्यु त्वा वृत्रहन्तमं यो दस्यूरवधुनुपे । द्युम्नैरभि प्र णोऽनुमः ॥ ४ ॥

अर्वाचाम् रहृगणा अमये मधुमद्वचः । द्युम्नैरभि प्र णोऽनुमः ॥ ५ ॥ [२६] (८६५)

॥ ७९ ॥

१—१२ गोतमो राहगण । १—३ अग्निः मध्यमोऽग्निर्वा । ४—१२ अग्निः । १—३ विष्टुपः

४—६ उष्णिकः, ७—१२ गायत्री ।

हिरण्यकेशो रजसो विसारेऽहिर्धुनिर्चातइव धर्जीमान् ।

शुचिभ्राजा उपसो नवेदा यशस्वतीरपस्युवो न सत्याः ॥ १ ॥

आ ते सुपर्णा अमिनन्तु एवैः कृष्णो नानाव वृषभो यदीदम् ।

शिवाभिर्न स्पर्शमानाभिरागात्पतन्ति मिहः स्तनयन्त्युभ्रा ॥ २ ॥

यदीमृतस्य पर्यसा पियानो नयन्नृतस्य पृथिभी रजिष्ठैः ।

अर्यमा मित्रो वरुणः परिज्मा त्वचं पृञ्चन्त्युपरस्य योनौ ॥ ३ ॥

अग्ने वाजस्य गोमंत ईशानः सहसो यहो । अस्मे धेहि जातवेदो महि श्रवः ॥ ४ ॥

स इधानो वसुष्कविर्भिर्रीळेन्ध्र्यो गिरा । रेवदस्मभ्यं पुर्वणीक दीदिहि ॥ ५ ॥

क्षुपो राजन्नुत त्मनाग्ने वस्तोरुतोपसः । स तिग्मजम्भ रक्षसो दह प्रति ॥ ६ ॥ [२७]

अवा नो अन्न ऊतिभिर्गीयत्रस्य प्रभर्मणि । विश्वास्तु धीपु वन्द्य ॥ ७ ॥

आ नो अग्ने रथि मर सत्रासाहं परेण्यम् । विश्वास्तु पृत्सु दुपरम् ॥ ८ ॥

आ नो अग्ने सुचेतुना रथि विश्वार्युपोपसम् । मूर्डिकं धेहि जीवसे ॥ ९ ॥ (८७४)

प्र पूतास्तिग्मशोचिपे, वाचो गोतम्राग्रये । भरस्व सुग्नयुगिरिः ॥१०॥
 यो नो अग्नेऽभिदात्मयन्ति दूरे पदीष्टसः । अस्माकमिदृधे भव ॥११॥
 सहस्राक्षो विचर्षणिरुमी रक्षांसि सेधति । होता गृणीत उक्थ्यः ॥१२॥ [२८] (८७७)

॥ ८० ॥

१-१६ गोतमो राहणनः । इन्द्रः । १६ दध्यद् मनुः धथर्वा च । पंक्तिः ।

इत्था हि सोम इन्मदे ब्रह्मा चकार वर्धनम् ।
 शर्विष्ठ वज्रिन्नोर्जसा पृथिव्या निः शशा अहिमर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥ १ ॥
 स त्वामदुदृषा मदः सोमः श्येनाभृतः सुतः ।
 येना वृत्रं निरद्भयो जघन्थ वज्रिन्नोर्जसार्चन्ननु स्वराज्यम् ॥ २ ॥
 प्रेह्यभीहि धृष्णुहि न ते वज्रो नि यंसते ।
 इन्द्रं नृमणं हि ते शयो हनो वृत्रं जया अपोऽर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥ ३ ॥
 निरिन्द्र भूम्या अधि वृत्रं जघन्थ निर्दिवः ।
 सुजा मरुत्वतीरवं जीवधन्या इमा अपोऽर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥ ४ ॥
 इन्द्रो वृत्रस्य दोषतुः सानु वज्रेण हीळितः ।
 अभिक्रम्यार्थ जिघ्रतेऽपः समीय चोदयन्नर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥ ५ ॥ [२९]
 अधि सानो नि जिघ्रते वज्रेण शतपर्वणा ।
 मन्दान इन्द्रो अन्धसः सरिभ्यो गातुमिच्छत्यर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥ ६ ॥
 इन्द्र तुम्यमिदद्विवोऽनुत्तं वज्रिन्वीर्यम् ।
 यद् त्वं मायिनं मृगं तमु त्वं माययावधीरर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥ ७ ॥
 वि ते वज्रासो अस्थिरन्नति नाव्याङ्गे अनु ।
 महत् इन्द्र वीर्यं ग्राहोस्ते वलं हितमर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥ ८ ॥
 महद्यं माकमर्चत परि शोभत विशतिः ।
 शतनुमन्वनोनयुरिन्द्राय ब्रह्मोद्यतमर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥ ९ ॥
 इन्द्रो वृत्रस्य तर्विषो निरहन्त्समहंगा सहः ।
 महत्तदस्य पांस्यं वृत्रं जघन्वो असृजदर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥१०॥ [३०]
 इमे चित्तान् मन्यन्ते वर्षन्ति भियमा मही ।
 यद्विन्द वज्रिन्नोर्जसा वृत्रं मरुन्यो अर्चन्धीरर्चन्ननु स्वराज्यम् ॥११॥

न वेपसा न तन्यतेन्द्रं वृत्रो वि वीभयत् ।
 अम्बेनं वर्ज आयसः सहस्रभृष्टिरायतार्चन्नतु स्वराज्यम् ॥१२॥
 यद्व्रत्रं तव चाक्षनिं वर्जेण समयोधयः ।
 आर्हमिन्द्र जिवांसतो दिवि ते बद्धधे शवोऽर्चन्नतु स्वराज्यम् ॥१३॥
 अभिष्टने ते अद्रिवो यत्स्था जगच्च रेजते ।
 त्वर्षा चित्तव मन्यव इन्द्रं वेविज्यते भियार्चन्नतु स्वराज्यम् ॥१४॥
 नहि नु यादधीमसीन्द्रं को वीर्यो पुरः ।
 तस्मिन्नुष्णामुत क्रतुं देवा ओर्जामि सं दधुरर्चन्नतु स्वराज्यम् ॥१५॥
 यामर्धवा मनुष्यिता दुष्यङ् धियमत्तत् ।
 तस्मिन्ब्रह्माणि पूर्वथेन्द्रं उक्त्वा समग्मतार्चन्नतु स्वराज्यम् ॥१६॥ [३१] ५* (८९३)

ॐ ॥ ८१ ॥ ॐ

१-९. गोतमो राहगणः । इन्द्रः । पंक्तिः ।

इन्द्रो मदाय वावृधे शर्वसे वृत्रहा नृभिः ।
 तमिन्महत्स्याजिपूतेमर्भे हवामहे स वाजेषु प्र नोऽविपत् ॥१॥
 असि हि वीरु सेन्योऽसि भूरिं पराददिः ।
 असिं दुभ्रस्यं चिद्रुधो यजमानाय शिक्षसि सुन्वते भूरिं ते वसुं ॥२॥
 यदुदीरत आजयो धृष्यवे धीयते धना ।
 युक्ष्वा मंदुच्युता हरी कं हनः कं वसो दधोऽसो इन्द्र वसो दधः ॥३॥
 क्रत्वा म्हाँ अनुप्नुधं भीम आ वावृधे शर्वः ।
 श्रिय क्रुष्व उपाकयोनिं शिप्री हरिवान्दधे हस्तपोर्वजमायसम् ॥४॥
 आ पंशौ पार्थिवं रजो बद्धधे रोचनो दिवि ।
 न त्वावो इन्द्र कश्चन न जातो न जनिष्यतेऽति विश्वं ववक्षिथ ॥५॥ [१]
 यो ज्यो मर्तुभोजनं पराददाति दाशुषे ।
 इन्द्रो अस्मभ्यं शिक्षतु वि भञ्जा भूरिं ते वसुं भक्षीय तव राषंसः ॥६॥
 मदेमद्रे हि नो दुदिर्युथा गवामृजुक्रतुः ।
 सं गृभाय पुरु शतोर्भयादुस्त्या वसुं शिशीहि राय आ भर ॥७॥ (९००)

मादयस्व सुते सचा शर्वसे शूर राधसे ।
 विद्या हि त्वां पुरुवसुमुप कामान्तससृजमहेऽर्था नोऽविता भव ॥८॥
 एते ते इन्द्र जन्तवो विश्वं पुष्यन्ति वार्षभ ।
 अन्तर्हि ख्यो जनानामर्यो वेदो अदाशुपां तेषां नो वेद आ भरा ॥९॥ [२] (९०२)

॥ ८२ ॥

१-६ गीतमो राहृगणः । इन्द्रः । १-५ पंक्तिः; ६ जगती ।

उपो पु श्रृणुही गिरो भर्षवन्मातथाहव ।
 यदा नः सूनृतावतः कर आदुर्थयास इधोजा न्विन्द्र ते हरी ॥१॥
 अक्षन्नमीमदन्त ह्यव प्रिया अधूपत ।
 अस्तोपत स्वभानवो विप्रा नविष्ठया मती योजा न्विन्द्र ते हरी ॥२॥
 सुसंदृशं त्वा चयं भर्षवन्वन्द्रिपीमहि ।
 प्र नूनं पूर्णवन्धुरः स्तुतो याहि वशां अनु योजा न्विन्द्र ते हरी ॥३॥
 स घा तं वृषणं रथमधि तिष्ठाति गोविदम् ।
 यः पात्रं हारियोजनं पूर्णमिन्द्र चिकेतति योजा न्विन्द्र ते हरी ॥४॥
 युक्तस्तै अस्तु दक्षिण उत सव्यः शतक्रतो ।
 तेन जायामुप प्रियां मन्दानो याह्वन्धसो योजा न्विन्द्र ते हरी ॥५॥
 युनक्ति ते ब्रह्मणा केशिना हरी उप प्र याहि दधिपे गमस्त्योः ।
 उच्चा सुतासो रभसा अमन्दिपुः पूषण्वान्वजिन्तसमु पत्न्यामदः ॥६॥ [३] (९०८)

॥ ८३ ॥

१-६ गीतमो राहृगणः । इन्द्रः । जगती ।

अश्वावति प्रथमो गोषु गच्छति सुप्रावीरिन्द्र मर्त्यस्तवोतिभिः ।
 तमित्पृणक्षि वसुना भवीयसा सिन्धुमापो यथाभितो विचैतसः ॥ १ ॥
 आपो न देवीरुपं यन्ति होत्रियम्बवः पश्यन्ति विर्ततं यथा रजः ।
 प्राचैर्देवासुः प्र णयन्ति देवयुं ब्रह्मप्रियं जोषयन्ते वराहव ॥ २ ॥
 अधि द्वयोरदधा उक्थ्यं वचो यतसुचा मिथुना या संपर्यतः ।
 अमैयत्तो व्रते ते क्षेति पुष्यति भद्रा शक्तिर्यजमानाय सुन्वते ॥ ३ ॥ (९११)

आदङ्गिराः प्रथमं दधिरे वयं इद्वामयः शम्या ये सुकृत्यया ।
 सर्वे पृणेः समविन्दन्त भोजनमश्वावन्तं गोमन्तुमा पशुं नरः ॥ ४ ॥
 यज्ञैरथर्वा प्रथमः पृथस्तते ततः सूर्यो व्रतुपा वेन आजनि ।
 आ गा आजदृशना कान्यः सचा यमस्य जातममृतं यजामहे ॥ ५ ॥
 बर्हिर्वा यत्स्वपत्याय वृज्यतेऽको वा श्लोकमाघोपते द्विवि ।
 प्रात्रा यत्र वर्दति कारुरुक्थ्यस्तस्येदिन्द्रो अभिपित्वेषु रण्यति ॥ ६ ॥ [४] (९१४)

॥ ८४ ॥

१-२० गोतमो राहगणः । इन्द्रः । १-६ अनुष्टुप्; ७-९ उष्णिक्, १०-१२ पंक्तिः,
 १३-१५ गायत्री; १६-१८ त्रिष्टुप्; (प्रगाथः=) १९ बृहती; २० सतो बृहती ।

असावि सोम इन्द्र ते शर्विष्ठ धृष्णवा गहि ।
 आ त्वा पृणस्त्रिन्द्रियं रजः सूर्यो न रश्मिभिः ॥ १ ॥
 इन्द्रमिद्वरीं बहतोऽप्रतिघृष्टशवसम् ।
 ऋषीणां च स्तूतीरुपं यज्ञं च मारुपाणाम् ॥ २ ॥
 आ तिष्ठ वृत्रहत्रथं युक्ता ते ब्रह्मणा हरी ।
 अर्वाचीनं सु ते मनो प्रावा कृणोतु वृमुना ॥ ३ ॥
 इमामिन्द्र सुतं विश्व ज्येष्ठममर्त्यं मर्दम् ।
 शुक्रस्य त्वाभ्यक्षरन्धारां क्रतस्य सादने ॥ ४ ॥
 इन्द्राय नूनमर्चतोक्थानि च ब्रवीतन ।
 सुता अमत्सुरिन्द्वो ज्येष्ठं नमस्यता सहः ॥ ५ ॥ [५]
 नकिष्ट्वृधीतरो हरी यदिन्द्र वच्छसे ।
 नकिष्ट्वानुं मुज्मना नक्तिः स्वश्व आनयो ॥ ६ ॥
 य एक इद्विदयते वसु मर्तीय दाशुर्पे ।
 ईशानो अप्रतिष्कृत इन्द्रो अङ्ग ॥ ७ ॥
 कदा मर्तमराघसं पदा धुर्ममिव स्फुरत् ।
 कदा नः शुभ्रवद्विर इन्द्रो अङ्ग ॥ ८ ॥ (९२२)

यश्चिद्धि त्वा बहुभ्य आ सुतावाँ आविवासति ।

उग्रं तर्पत्यते श्व इन्द्रो अङ्ग ॥ ९ ॥

स्वादोरित्था विपूवतो मघ्नः पिवन्ति गौर्यैः ।

या इन्द्रेण स्यावरीर्वृष्णा मदन्ति शोभसे वस्वीरनु स्वराज्यम् ॥१०॥ [६]

ता अस्य पृश्नायुवः सोमं श्रीणन्ति पृश्नयः ।

प्रिया इन्द्रस्य धेनवो वज्रं हिन्वन्ति सार्यकं वस्वीरनु स्वराज्यम् ॥११॥

ता अस्य नमसा सहैः सपर्यान्ति प्रचेतसः ।

व्रतान्यस्य सथिरे पूरुणिं पूर्वचित्तये वस्वीरनु स्वराज्यम् ॥१२॥

इन्द्रो दधीचो अस्थभिर्वृत्राण्यप्रतिष्कृतः । जधानं नवतीर्नव ॥१३॥

इच्छन्नश्चय यच्छिरः पर्वितेष्वर्पश्रितम् । तद्विदच्छर्यणावति ॥१४॥

अत्राह गोरमन्वत् नाम त्वष्टुरपीच्यम् । इत्था चन्द्रमसो गृहे ॥१५॥ [७]

को अद्य युक्ते धुरि गा ऋतस्य शिमीवतो भामिनो दुर्हेणायुत् ।

आसन्निपूहृत्स्वसो मयोभून्य एपां भृत्यामृणधत्स जीवात् ॥१६॥

क ईपते तुज्यते को विभाय को मंसते सन्तमिन्द्रं को अन्ति ।

कस्तोकाय क इभायोत रायेऽधि ब्रवत्तन्वेडे को जनाय ॥१७॥

को अग्निमीडे हविषा धृतेने सुचा यजाता ऋतुभिर्धुवेभिः ।

कस्मै देवा आ वंहानाश होम को मंसते वीतिहोत्रः सुदेवः ॥१८॥

त्वमङ्ग प्र शंसिपो देवः शविष्ठु मर्त्यम् ।

न त्वदुन्यो मघवन्नस्ति मडितेन्द्र ब्रवीमि ते वचः ॥१९॥

मा ते राधांसि मा तं उतयौ वसोऽस्मान्कदा चना दमन् ।

विश्वा च न उपमिमीहि मानुष वसूनि चर्षणिभ्य आ ॥२०॥ [८] (९३४)

॥ ८५ ॥

१-१२ गोतमो राहृगणः । मरुतः । जगती; ५ १२ त्रिष्टुप् ।

(१४)

प्र ये शुम्भन्ते जनयो न सप्तयो यामत्रुद्रस्य सूनवः सुदंससः ।

रोदसी हि मरुतश्चक्रिरे ब्रूधे मदन्ति वीरा विदथेषु घृष्वयः ॥ १ ॥

त उक्षितासो महिमानमाशत दिवि रुद्रासो अधि चक्रिरे सर्दः ।

अर्चन्तो अकं जनयन्त इन्द्रियमधि श्रियो दधिरे पृथिमातरः ॥२॥

(९३६)

गोमातरौ यच्छुभयन्ते अङ्घ्रिभिस्तनूपुं शुभ्रा दधिरे विरुक्मंतः ।
 बाधन्ते विश्वमभिमातिनमप वत्मान्येयामनु रीयते घृतम् ॥ ३ ॥
 वि ये आजन्ते सुमखास ऋष्टिभिः प्रच्यावयन्तो अच्युता चिदोजसा ।
 मनोजवो यन्मरुतो रधेष्वा वृषत्रातासः पृषतीरयुग्ध्वम् ॥ ४ ॥
 प्र यदर्थेषु पृषतीरयुग्ध्वं वाजे अर्द्रिं मरुतो रंहयन्तः ।
 उत्तारुपस्य वि प्यन्ति धाराश्वमैवोदभिव्यन्दन्ति भूमं ॥ ५ ॥
 आ वौ वहन्तु सप्तयो रघुप्यदौ रघुपत्वानः प्र जिगात वाहुभिः ।
 सीदता बर्हिंरुरु वः सदैस्कृतं मादयध्वं मरुतो मध्वो अन्धसः ॥ ६ ॥ [९]
 तैऽवर्धन्त स्वतवसो महित्वना नाकं तुस्थुरु चक्रिरे सदैः ।
 विष्णुर्यद्वावृषणं मदच्युतं वयो न सीदन्नधि बर्हिषि प्रिये ॥ ७ ॥
 शूराइवेद्युधयो न जग्मपः श्रवस्यो न पृतनासु येतिरे ।
 भयन्ते विश्वा भुवना मरुद्भ्यो राजानइव त्वेपसंश्चो नरः ॥ ८ ॥
 त्वष्टा यद्वज्रं सुकृतं हिरण्ययं सहस्रमृष्टिं स्वपा अर्वतयत् ।
 धत्त इन्द्रो नर्यपांसि कर्तवेऽहंनृत्रं निरुपामौञ्जदर्णवम् ॥ ९ ॥
 ऊर्ध्वं नुनुद्रेऽवृतं त ओजसा दादहाणं चिद्विभिदुर्धि पर्वतम् ।
 धमन्तो वाणं मरुतः सुदानवो मदे सोमस्य रण्यानि चक्रिरे ॥ १० ॥
 जिह्वं नुनुद्रेऽवृतं तया दिशासिञ्चुत्सं गोर्तमाय तुष्णजै ।
 आ संच्छन्तीमर्वसा चित्रभानुः कामं विप्रस्य तर्पयन्तु धारमभिः ॥ ११ ॥
 या वः शर्म शशमानाय सन्ति त्रिधातूनि द्राशुपे यच्छुताधि ।
 अस्मभ्यं तानि मरुतो वि यन्त रथिं नो धत्त वृषणः सुवीरम् ॥ १२ ॥ [१०] (९४६)

॥ ८६ ॥

१-१० गोतमो राहगणः । मरुतः । गायत्री ।

मरुतो यस्य हि क्षयं प्राथा दिवो विमहसः । स सुगोपातमो जनः ॥ १ ॥
 यज्ञैर्वी यज्ञवाहसो विप्रस्य वा मतीनाम् । मरुतः शृणुता हव्यम् ॥ २ ॥
 उत वा यसं वाजिनोऽनु विप्रमर्तक्षत । स गन्ता गोमति व्रजे ॥ ३ ॥
 अस्य वीरस्य बर्हिषि सुतः सोमो दिर्विष्टिपु । उक्थं मर्दथ शस्यते ॥ ४ ॥
 अस्य श्रौपन्त्वा भुवो विश्वा यथर्षणीरभि । सूरं चित्सुसुधीरिषः ॥ ५ ॥ [११] (९५१)

पूर्वाभिर्हि दंदाग्रिम शरद्विर्मरुतो वृषम्	। अवीभिधर्षणीनाम्	॥ ६ ॥
सुभगः स प्रयज्यवो मरुतो अस्तु मर्त्यैः	। यस्य प्रयांसि पर्षथ	॥ ७ ॥
शशमानस्य वा नरः स्वेदस्य सत्यशवसः	। विदा कामस्य वेनतः	॥ ८ ॥
यूयं तत्सत्यशवस आविष्कर्ता महित्वना	। विध्वंता विद्युता रक्षः	॥ ९ ॥
गृहता गुह्यं तमो वि यात विश्वमविणोम्	। ज्योतिष्कर्ता यदुश्मसि	॥ १० ॥ [१२] (९५६)

॥ ८७ ॥

१-६ गोतमो राहगणः । मरुतः । जगती ।

प्रत्वक्षसुः प्रतवसो विरुप्शिनोऽर्जानता अविधुरा ऋजीपिणः ।
 जुष्टमासो नृतमासो अञ्जिभिर्व्यानञ्जे के चिदुस्ताईव स्तुभिः ॥ १ ॥
 उपहारेषु यदचिध्वं युधि वयंइव मरुतः केन चित्पथा ।
 श्रोतन्ति कोशा उप वो रथेष्व्वा घृतमुक्षता मधुवर्णमर्चते ॥ २ ॥
 प्रैपामज्मेषु विधुरेव रेजते भूमिर्यामेषु यद्द युजते शुभे ।
 ते क्रीळ्यो धुनयो आजदृष्टयः स्वयं महित्वं पनयन्त धृतयः ॥ ३ ॥
 स हि स्वसृष्टृपदस्यो युवा गणोऽया ईशानस्तविपीभिरावृतः ।
 असि सत्य ऋणयावानेद्योऽस्या धियः प्राविताथा वृषा गणः ॥ ४ ॥
 पितुः प्रन्नस्य जन्मना वदामसि सोमस्य जिह्वा प्र जिगाति चक्षसा ।
 यदीमिन्द्रं शम्भुकाण आशतादिब्रामानि युञ्जिर्यन्ति दधिरे ॥ ५ ॥
 ध्रियसे कं भानुभिः सं मिमिक्षिरे ते रुदिमभिस्त ऋक्भिः सुखादयः ।
 ते वाशीमन्त इप्मिणो अभीरवो विद्रे प्रियस्य मारुतस्य धाम्नः ॥ ६ ॥ [१३] (९६२)

॥ ८८ ॥

१-६ गोतमो राहगणः । मरुतः । विष्टुप्, १, ६ प्रस्तारपंक्तिः, ५ विराड् रूपः ।

आ विद्युन्मद्भिर्मरुतः स्वकै रथेभिर्यात ऋष्टिमद्भिरश्वपणैः ।
 आ वर्षिष्ठया न इषा वयो न पंसता सुमायाः ॥ १ ॥
 तेऽरुणेभिर्वरमा पिशङ्गैः शुभे कं यान्ति रथत्भिरथैः ।
 रुक्मो न चित्रः स्वर्धतीवान्पृथ्या रथस्य जह्वनन्त भूमं ॥ २ ॥ (९६४)

श्रिये कं वो अधि तनूषु वाशीर्मिधा वना न कृणवन्त ऊर्ध्वा ।
 युष्मभ्यं कं मरुतः सुजातास्तुविद्युम्नासो धनयन्ते अद्रिम् ॥ ३ ॥
 अहानि गृध्राः पर्या व आसुरिमां धियं वार्कार्या च देवीम् ।
 ब्रह्म कृण्वन्तो गोतमासो अकैरूर्ध्वं तुनुद्र उत्साधि पिबध्वै ॥ ४ ॥
 एतर्यन्न योजनमचेति सस्वर्ह यन्मरुतो गोतमो वः ।
 पश्यन्दिहरण्यचक्रानयोदंष्ट्रान्विधार्वतो वराहून् ॥ ५ ॥
 एषा स्या धौ मरुतोऽनुभ्र्वां प्रति षोभति वाघतो न वाणी ।
 अस्तोभयदृथासाभुं स्वधां गभस्तयोः ॥ ६ ॥ [१४] (९६८)

॥ ८९ ॥

१-१० गोतमो राहूगणः । विद्वेदेवाः । १-५, ७ जगती; ६ विराट् स्थाना, ८-१० त्रिष्टुप् ।

आ नो भद्राः क्रतवो यन्तु विश्वतोऽदब्धासो अपरीतास उद्भिदः ।
 देवा नो यथा सद्रुमिद्बुधे असन्नप्रायुवो रक्षितारो दिवेदिवे ॥ १ ॥
 देवानां भद्रा सुमतिर्क्रजूयतां देवानां रातिरभि नो नि वर्तताम् ।
 देवानां सख्यसुपं सेदिमा वयं देवा न आयुः प्र तिरन्तु जीवसे ॥ २ ॥
 तानूर्ध्वया निविदा ह्रमहे वयं भगं मित्रमदितिं दक्षमसिधम् ।
 अर्यमणं वरुणं सोममश्विना सरस्वती नः सुभगा मयस्करत् ॥ ३ ॥
 तन्नो वातो मयोश्च वातु मेपुजं तन्माता प्रथिवी तत्पिता धौः ।
 तद् ग्रावाणः सोमसुतो मयोभुवस्तदधिना शृणुतं धिष्ण्या युवम् ॥ ४ ॥
 तमीशानं जगतस्तस्थुपस्पातिं धियंजिन्वमर्वसे ह्रमहे वयम् ।
 पूषा नो यथा वेदंसांसद्बुधे रक्षिता पायुरदब्धः स्वस्तये ॥ ५ ॥ [१५]
 स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः ।
 स्वस्ति नस्तार्क्ष्यो अरिष्टनेभिः स्वस्ति नो वृहस्पतिर्दधातु ॥ ६ ॥
 श्रपदधा मरुतः प्रथिमातरः शुभंयारानो विदथेषु जग्मयः ।
 अभिजिह्वा मन्वः सरन्धमो विश्वं नो देवा अवमा गमन्निह ॥ ७ ॥
 भद्रं फणोभिः शृणुयाम देवा भद्रं पश्येन्नाधाभिर्वज्राः ।
 स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवांसस्तनुभिर्व्ययेम देवहितं यदायुः ॥ ८ ॥ (९७६)

- शतमिन्नु शरदो अन्ति देवा यत्रा नश्चक्रा ज्वरसं तन्नुनाम् ।
 पुत्रासो यत्र पितरो भवन्ति मा नो मध्या रीरिपुतायुर्गन्तोः ॥ ९ ॥
 अदितिद्यौरदितिरन्तरिक्षमदितिर्माता स पिता स पुत्रः ।
 विश्वं देवा अदितिः पञ्च जना अदितिर्जातमदितिर्जन्तित्वम् ॥ १० ॥ [१६] (९७८)

॥ ९० ॥

१-९ गोतमो राहगणः । विश्वेदेवाः । १-८ गायत्री, ९ अनुष्टुप् ।

ऋजूनीती नो वरुणो मित्रो नयतु विद्वान् । अर्यमा देवैः सजोपाः ॥ १ ॥
 ते हि वस्वो वसवान्नास्ते अग्रमूरा महोभिः । व्रता रक्षन्ते विश्वाहा ॥ २ ॥
 ते अस्मभ्यं शर्मं यंसन्नमृता मर्त्येभ्यः । वाधमाना अप् द्विपः ॥ ३ ॥
 वि नः पथः सुधितार्यं चियन्त्विन्द्रो मरुतः । पूषा भगो वन्द्यासः ॥ ४ ॥
 उत नो धियो गोअग्राः पूषन्विष्णवेव्यावः । कर्तो नः स्वस्तिमर्तः ॥ ५ ॥ [१७]
 मधु वाता ऋतायुते मधु क्षरन्ति सिन्धवः । माध्वीर्नः सन्त्वोपंधीः ॥ ६ ॥
 मधु नक्तमुतोपसो मधुमत्पार्थिवं रजः । मधु द्यौरस्तु नः पिता ॥ ७ ॥
 मधुमान्नो वनस्पतिर्मधुमो अस्तु सूर्यः । माध्वीर्गावो भवन्तु नः ॥ ८ ॥
 शं नो मित्रः शं वरुणः शं नो भवत्वर्धमा । शं न इन्द्रो बृहस्पतिः शं नो विष्णुरुक्रमः ॥ ९ ॥
 [१८] (९८०)

॥ ९१ ॥

१-२३ गोतमो राहगणः । सोमः । १-४, १८-२३ त्रिष्टुप्, ५-१६ गायत्री,
 १७ उष्णिक्, ।

त्वं सोम प्र चिकितो मनीषा त्वं रजिष्ठमसु नेपि पन्थाम् ।
 तव प्रणीती पितरो न इन्दो देवेषु रत्नममजन्त धीराः ॥ १ ॥
 त्वं सोम ऋतुभिः सुऋतुभूस्त्वं दक्षैः सुदक्षो विश्ववेदाः ।
 त्वं वृषा वृषत्वेभिर्महित्वा द्युम्नेभिर्द्युर्भयो नूचक्षाः ॥ २ ॥
 राहो नु ते वरुणस्य व्रतानि बृहद्भीरं तव सोम धाम ।
 शुचिष्ट्रमसि प्रियो न मित्रो दक्षान्यो अर्थमेवासि सोम ॥ ३ ॥
 या ते धामानि दिवि या पृथिव्यां या पर्वतेष्वोपंधीष्वप्सु ।
 तेभिर्नो विश्वैः सुमना अहेन्द्राजन्त्सोम प्रति हुन्या गुभाय ॥ ४ ॥ (९९१)

त्वं सोमासि सत्पतिस्त्वं राजोत वृत्रहा । त्वं भद्रो असि ऋतुः ॥ ५ ॥ [१९]
 त्वं च सोम नो वशो जीवातुं न मरामहे । प्रियस्तोत्रो वनस्पतिः ॥ ६ ॥
 त्वं सोम महे भगं त्वं यूर्न क्रतायते । दक्षं दधासि जीवसे ॥ ७ ॥
 त्वं नः सोम विश्वतो रक्षा राजन्नघायतः । न रिप्येत्त्वावृतः सखा ॥ ८ ॥
 सोम यास्ते मयोश्च व ऊतयुः सन्ति द्वाशुपे । तार्भिर्नोऽविता भव ॥ ९ ॥
 इमं यज्ञमिदं वचो जुजुषाण उपागहि । सोम त्वं नो वृधे भव ॥ १० ॥ [२०]
 सोम ग्रीभिष्टूा वयं वर्धयामो वचोविदः । सुमृच्छीको न आ विश ॥ ११ ॥
 गयस्फानो अमीवहा वसुधित्पुष्टिवर्धनः । सुमित्रः सोम नो भव ॥ १२ ॥
 सोम रारन्धि नो हृदि गात्रो न यवसेप्वा । मर्यं इव स्व ओक्थे ॥ १३ ॥
 यः सोम सुख्ये तव रारणदेव मर्त्यैः । तं दक्षः सचते कृविः ॥ १४ ॥
 उरुष्या णो अभिशस्तेः सोम नि पाह्वंसः । सखा सुशेवं एधि नः ॥ १५ ॥ [२१]
 आ प्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्ण्यम् । भवा वाजस्य संगथे ॥ १६ ॥
 आ प्यायस्व मदिन्तम् सोम विश्वेभिरंशुभिः । भवा नः सुश्रवस्तमः सखा वृधे ॥ १७ ॥

सं ते पर्यासि ससु यन्तु वाजाः सं वृष्ण्यान्यभिमातिवारहः ।

आप्यार्यमानो अमृताय सोम द्विवि श्रवांस्युत्तमानि धिप्य ॥ १८ ॥

या ते धामानि हविषा यजन्ति ता ते विश्वा परिभूरस्तु यज्ञम् ।

गयस्फानः प्रतरणः सुवीरोऽवीरहा प्र चरा सोम दुर्योन् ॥ १९ ॥

सोमो धेनुं सोमो अर्वन्तमाशुं सोमो वीरं कर्मण्यं ददाति ।

साद्वन्व विदुध्वं सभेयं पितृश्रवणं यो ददाशदस्मै ॥ २० ॥ [२२]

अपाङ्गं युत्सु पृतनासु परिं स्वपामिप्सां वृजनस्य गोपाम् ।

भरेपूजां सुक्षितिं सुश्रवसं जयन्तं त्वामनु मदेम सोम ॥ २१ ॥

त्वमिमा ओर्षधीः सोम विश्वास्त्वमपो अजनयस्त्वं गाः ।

त्वमा तंतन्योर्वीन्तरिक्षं त्वं ज्योतिषा वि तमो ववर्थ ॥ २२ ॥

द्वेवेन नो मनसा देव सोम रापो भागं महसावन्नभि युष्य ।

मा त्वा तनदीशिपे वीर्यंन्योभयैभ्यः प्र चिक्रिन्मा गर्विष्टो ॥ २३ ॥ [२३] (१०१०)

अग्नीषोमाविमानि नो युचं हव्या जुजोपतम् । आ यातमुप नः सचां ॥११॥

अग्नीषोमा पिपूतमर्वतो न आ प्यायन्तामुस्त्रिया हव्यसूदः ।

असे बलानि मघवत्सु धत्तं कृणुतं नो अध्वरं श्रुष्टिमन्तम् ॥१२॥ [२९](१०४०)

॥ ९४ ॥

१-१६ कुत्स आङ्गिरसः । अग्निः; ८ (त्रयः पादाः) देवः, १६ (उत्तरार्धः)

मित्रवरुणादितिसिन्धुपृथिवीद्यावः । १-१४ जगती; १५-१६ त्रिष्टुप ।

(१५)

इमं स्तोममर्हते जातवैदसे रथमिव सं महेमा मनीषया ।

भद्रा हि नः प्रमतिरस्य संसद्यत्रै सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥ १ ॥

यस्मै त्वमायजसे स साधत्यनर्वा क्षेति दधते सुवीर्यम् ।

स तूताव नैनमश्नोत्यंहतिरथै सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥ २ ॥

शक्रेम त्वा समिधं साधया धियस्त्वे देवा हविरदन्त्याहुतम् ।

त्वमादित्यो आ बह तान्हुषमस्यत्रै सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥ ३ ॥

भरमिध्मं कृणवामा हवीषि ते चितयन्तः पर्षणापर्षणा वयम् ।

जीवातवे प्रतरं साधया धियोऽत्रै सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥ ४ ॥

विशां गोपा अस्य चरन्ति जन्तवो द्विपञ्च यदुत चतुष्पदकुभिः ।

चित्रः प्रक्रेत उपसो महौ अस्यत्रै सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥ ५ ॥ [३०]

स्वमध्वर्युक्त होतासि पूर्यः प्रशास्ता पोता जनुषा पुरोहितः ।

विश्वो विद्वौ आत्विज्या धीर पुष्यस्यत्रै सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥ ६ ॥

यो मिश्रतः सुप्रतीकः सद्वृत्सि दूरे चित्सन्तब्धिदिवार्ति रोचसे ।

रात्र्याधिदन्धो अति देव पश्यस्यत्रै सख्ये मा रिषामा वयं तव ॥ ७ ॥

पूर्वो देवा भवतु सुन्वतो रथोऽस्माकं शंसो अभ्यस्तु द्रुह्वः ।

तदा जानीतोत पुष्यता वचोऽत्रै सुग्न्ये मा रिषामा वयं तव ॥ ८ ॥

वृधदुःशुर्मा अपे द्रुह्वो जहि दूरे वा ये अन्ति वा के सिदुत्रिणः ।

अथो युगायं गृणते मुगं कृध्यत्रै सुग्न्ये मा रिषामा वयं तव ॥ ९ ॥

यदयुक्था अरुया गेहिता रथे वातजूता ष्टभस्येव ते रवः ।

आदिन्वमि वनिनेो भूमन्नात्रै सुग्न्ये मा रिषामा वयं तव ॥ १० ॥ [३१](१०५०)

अधं स्वनादृत विभ्युः पत्त्रिणो द्रुप्ता यत्ते यवसादो व्यथिरन् ।
 सुगं तत्ते तावकेभ्यो रथेभ्योऽग्नें सख्ये मा रिपामा वयं तव ॥११॥
 अयं मित्रस्य वरुणस्य धार्यसेऽवयातां मरुतां हेळो अद्भुतः ।
 मूळा सु नो भूत्वेपां मनः पुनरग्नें सख्ये मा रिपामा वयं तव ॥१२॥
 देवो देवानामसि मित्रो अद्भुतो वसुर्वह्नामसि चारुर्ध्वरो ।
 शर्मन्त्साम तव सप्रथस्तमेऽग्नें सख्ये मा रिपामा वयं तव ॥१३॥
 तत्ते भद्रं यत्समिद्धः स्वे दमे सोमांहुतो जरसे मृळ्यत्तमः ।
 दधांसि रत्नं द्रविणं च दाशुपेऽग्नें सख्ये मा रिपामा वयं तव ॥१४॥
 यस्मै त्वं सुद्रविणो ददाशोऽनागास्त्वमदिते सर्वताता ।
 यं भद्रेण शशसा चोदयासि प्रजावता राधसा ते स्याम ॥१५॥
 स त्वमग्ने सौभगत्वस्यं विद्वान्साकृमायुः प्र तिरिह देव ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥१६॥ [३२] ६*

(१०५६)

ॐ ॥९५॥ ॐ

१-११ कुत्स आह्निरसः । अग्निः, औपसोऽग्निर्वा । त्रिष्टुप् ।

द्वे विरूपे चरतः स्वर्थे अन्यान्या वत्ससुपं धापयेते ।
 हरिरन्यस्यां भवति स्वधावाञ्छुक्रो अन्यस्यां ददशे सुवर्चाः ॥ १ ॥
 दशेमं त्वर्षुर्जनयन्तु गर्भमन्तन्द्रासो युवतयो विर्भृत्रम् ।
 त्रिगमानीकं स्वयंशसं जनेषु विरोर्चमानं परिं पीं नयन्ति ॥ २ ॥
 त्रीणि जाना परिं भूपन्त्यस्य समुद्र एकं दिव्येकमप्सु ।
 पूर्वामनु प्र दिशं पार्थिवानामृतन्प्रशासद्वि दधावनुष्टु ॥ ३ ॥
 क इमं वो निण्यमा चिकेत वत्सो मातर्जनयत स्वधाभिः ।
 वह्नीनां गर्भो अपसामुपस्थान्महान्कविनिर्धरति स्वधावान् ॥ ४ ॥
 आविष्टौ वर्धते चारुरासु जिह्वानामूर्ध्वः स्वयंशा उपस्थे ।
 उभे त्वर्षुर्विभ्यतुर्जायमानात्प्रतीची सिंहं प्रति जोपयेते ॥ ५ ॥ [१]
 उभे भद्रे जोपयेते न मेने गाशो न वाश्रा उपं तस्थुरेद्वैः ।
 स दक्षाणां दक्षपतिर्वभूवाञ्जन्ति यं दक्षिणतो हविर्भिः ॥ ६ ॥ (१०६२)

उर्ध्वयमीति सवितेर्व ब्राह्म उभे सिचौ यतते भीम क्रुञ्चन् ।
 उच्छुक्रमत्कमजते सिमस्मान्नावा मातृभ्यो वर्सना जहाति ॥ ७ ॥
 त्वेषं रूपं कृणुत उत्तरं यत्संपृञ्चानः सर्दने गोभिरद्भिः ।
 कृविषुधं परि मर्मृज्यते धीः सा देवताता समितिर्वभूव ॥ ८ ॥
 उरु ते जयः पर्येति बुधं विरोचमानं महिपस्य धाम ।
 विश्वेभिरग्ने स्वयंशोभिरिद्वोऽदन्धेभिः प्रायुभिः पाह्यस्मान् ॥ ९ ॥
 धन्वन्त्सोतः कृणुते गातुमूर्भि शुक्रैरूर्भिभिरभि नक्षति क्षाम् ।
 विश्वा सनानि जठरैषु घत्सेऽन्तर्नवासु चरति प्रसृष्टु ॥ १० ॥
 एवा नो अग्ने सुमिधा वृधानो रेवत्पावक श्रवसे वि भाहि ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामर्दितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥ ११ ॥ [२] (१०६७)

॥ ९६ ॥

१-९ कुत्स आङ्गिरसः । अग्निः, द्रविणोदा अग्निर्वा । विन्दुप् ।

स प्रतथा सहसा जायमानः सद्यः कान्यानि बळघत्त विश्वा ।
 आपश्च मित्रं धिपणां च साधन्देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाम् ॥ १ ॥
 स पूर्वैया निविदो क्रव्यतायोरिमाः प्रजा अजनयन्मर्ननाम् ।
 विवस्वता चक्षसा धामपश्च देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाम् ॥ २ ॥
 तमीळत प्रथमं यज्ञसाधं विश्वा आरीराहुतमृञ्जसानम् ।
 ऊर्जः पुत्रं मरुतं सुप्रदातुं देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाम् ॥ ३ ॥
 स मातृरिथा पुरुवारपुष्टिर्विदद्वातुं तर्नयाय स्वर्वित् ।
 विश्वां गोपा जनिता रोदस्योर्देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाम् ॥ ४ ॥
 नक्तोपासा वर्षामामेभ्यानि धापयेत्ते शिशुभेकं समीची ।
 धावाधामा रुक्मो अन्तर्वि भाति देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाम् ॥ ५ ॥ [३]
 रायो बुधः संगमन्तो वरुणां यज्ञस्यं केतुर्मन्मसाधनो वेः ।
 अमृतत्वं रत्नमाणास एनं देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाम् ॥ ६ ॥
 च र्चं पुरा च सर्दनं रयीणां जातस्यं च जायमानस्य च क्षाम् ।
 मत्तर्धं गोपां भवतश्च भूरुद्वेवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाम् ॥ ७ ॥
 द्रविणोदा द्रविणसस्तुरस्यं द्रविणोदाः मनरस्य प्र यंसत् ।
 द्रविणोदा धीरवतीभिर्षं नो द्रविणोदा गंसते द्वीर्षमार्युः ॥ ८ ॥ (१०७५)

एवा नो अग्रे समिधा वृधानो रेवत्पावक श्रवसे वि भाहि ।

तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामर्दितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥९॥[४] (१०७६)

॥ ९७ ॥

१-८ कुत्स आङ्गिरसः । अग्निः, शुचिरग्निर्वा । गायत्री ।

अपं नः शोशुचदुधमग्ने शुशुग्ध्या रयिम् । अपं नः शोशुचदुधम् ॥ १ ॥

सुक्षेत्रिया सुगातुया वंसूया च यजामहे । अपं नः शोशुचदुधम् ॥ २ ॥

प्र यद्भन्दिष्ट एषां प्रास्माकांसश्च सूरयः । अपं नः शोशुचदुधम् ॥ ३ ॥

प्र यत्ते अग्रे सूरयो जायेमहि प्र ते न्यम् । अपं नः शोशुचदुधम् ॥ ४ ॥

प्र यदुग्नेः सहस्वतो विश्वतो यन्ति भानवः । अपं नः शोशुचदुधम् ॥ ५ ॥

त्वं हि विश्वतोमुख विश्वतः परिभूरसि । अपं नः शोशुचदुधम् ॥ ६ ॥

द्विषो नो विश्वतोमुखाति नावेव पारय । अपं नः शोशुचदुधम् ॥ ७ ॥

स नः सिन्धुमिव नावयाति पर्षा स्वस्तये । अपं नः शोशुचदुधम् ॥ ८ ॥ [५] (१०८४)

॥ ९८ ॥

१-३ कुत्स आङ्गिरसः । अग्निः, वैश्वानरोऽग्निर्वा । त्रिष्टुप् ।

वैश्वानरस्य समुतौ स्यामि राजा हि कं भुवनानामग्निर्वा ।

इतो ज्ञातो विश्वमिदं वि चष्टे वैश्वानरो यत्तते सूर्येण ॥ १ ॥

पृष्टो द्विवि पृष्टो अग्निः पृथिव्यां पृष्टो विश्वा ओषधीरा त्विवेश ।

वैश्वानरः सहसा पृष्टो अग्निः स नो दिवा स रिपः पातु नक्तम् ॥ २ ॥

वैश्वानर त्व तत्सत्यमस्त्वस्मान्नायो मघवानः सचन्ताम् ।

तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामर्दितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥ ३ ॥ [६] (१०८७)

॥ ९९ ॥

१ कश्यपो मारुचः । अग्निः, ज्ञातवेदा अग्निर्वा । त्रिष्टुप् ।

ज्ञातवेदसे सुनवाम् सोममरातीयतो नि दहति वेदः ।

स नः पर्षदति दुर्गाणि विश्वा नावेव सिन्धुं दुरितात्यग्निः ॥ १ ॥ [७] (१०८८)

॥ १०० ॥

१—१९ ऋजाश्वाऽम्बरीष-सहदेव-भयमान-सुराधसो वार्षागिराः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

स यो वृषा वृष्येभिः समोका महो दिवः पृथिव्याश्च सुभ्राद् ।
सतीनसत्त्वा हव्यो भरेषु मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥ १ ॥
यखानामः स्वयस्येव यामो भरेभरे वृत्रहा शुष्मो अस्ति ।
वृषन्तमः सखिभिः खेभिर्यैर्मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥ २ ॥
दिवो न यस्य रेतसो दुर्घानाः पन्थासो यन्ति श्वसापरीताः ।
तुरद्रेद्रपाः सासहिः पौंस्येभिर्मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥ ३ ॥
सो अङ्गिरोभिरङ्गिरस्तमो भूद्रुपा वृषभिः सखिभिः सखा सन् ।
ऋग्मिभिर्ऋग्मी गातुभिर्ज्येष्ठो मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥ ४ ॥
स सुनुभिर्न रुद्रेभिर्ऋग्वा नृपाहो सासहो अभिवाञ् ।
सनीकेभिः श्वस्यानि त्वेन्मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥ ५ ॥ [८]
स मन्युमीः समर्दनस्य कर्तास्मार्केभिर्नृभिः स्वयं सनत् ।
असिन्नहन्तसर्पतिः पुरुहूतो मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥ ६ ॥
तमृतयो रणयञ्चूरसातो तं क्षेमस्य क्षितयः कृण्वत् त्राम् ।
स विश्वस्य कुरुणस्येश्च एकां मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥ ७ ॥
तमप्सन्त शवस उत्सवेपु नरो नरमवसे तं धनाय ।
सो अन्धे चित्तमसि ज्योतिर्विदन्मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥ ८ ॥
स सुव्येन यमति प्राधतश्चित्स दक्षिणे संगृभीता कृतानि ।
स कीरिणा चित्सनिता धनानि मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥ ९ ॥
स ग्रामेभिः सनिता स रथेभिर्विदे विश्वाभिः कृष्टिभिर्नृषुघ ।
स पौन्वैभिरभिभूरशस्तीर्मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥ १० ॥ [९]
स जामिभिर्यत्समजाति मीष्टेऽजामिभिर्वा पुरुहूत एवंः ।
अपां तोकस्य तनयस्य जेषु मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥ ११ ॥
स वञ्जभृद्स्पुहा भीम उग्रः सहस्रचेताः शतनीध ऋग्वा ।
चम्रीपो न शरमा पाञ्चजन्यो मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥ १२ ॥ (११००)

तस्य वज्रः क्रन्दति सत्स्वर्पा दिवो न त्वेषो र्वथः शिमीवान् ।
 तं संचन्ते सुनयस्तं धनानि मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥१३॥
 यस्याजस्रं शर्वसा मानमुक्थं परिभुजद्रोदसी विश्वतः सीम् ।
 स पारिपत्क्रतुभिर्मन्दसानो मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥१४॥
 न यस्य देवा देवता न मर्ता आपश्चन शर्वसो अन्तमापुः ।
 स प्ररिक्त्वा त्वर्क्षसा क्ष्मो दिवश्च मरुत्वान्नो भवत्विन्द्र ऊती ॥१५॥ [१०]
 रोहिच्छयावा सुमदैशुर्ललामीर्घुक्षा राय क्रुजार्थस्य ।
 वृषण्वन्तं विश्रती धूर्षु रथं मन्द्रा चिकेत नाहुपीषु विश्व ॥१६॥
 एतत्स्यत्त इन्द्र वृष्ण उक्थं वापारिगिरा अभि गृणन्ति राधः ।
 क्रुजाश्चः प्रदिभिरम्बरीपः सहदेवो भयमानः सुरार्थाः ॥१७॥
 दस्युञ्छिम्बूश्च पुरुहूत एवैर्हत्वा पृथिव्यां शर्वा नि वर्हीति ।
 सन्तक्षेत्रं सखिभिः श्वित्थेभिः सन्तस्यं सनेदपः सुवज्रः ॥१८॥
 विश्वाहेन्द्रो अधिवक्ता नो अस्त्वपरिहृताः सनुयाम वाजम् ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामर्दितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥१९॥ [११] (११०७)

॥ १०१ ॥

१-११ कुत्स आङ्गिरसः । इन्द्रः (१ गर्भस्त्राविष्णुपनिपद) । १-७ जगती; ८-११ विष्णुप ।

प्र मुन्दिने पितृमदर्चता वचो यः कृष्णगर्भा निरहन्नुजिर्शना ।
 अवस्यवो वृषणं वज्रदक्षिणं मरुत्वन्तं सुख्यायं हवामहे ॥ १ ॥
 यो न्यसं जाहपाणेन मन्युना यः शर्मरं यो अहन्पिप्रुमन्नतम् ।
 इन्द्रो यः शुष्णामशुपं न्यावृणद्भ्ररुत्वन्तं सुख्यायं हवामहे ॥ २ ॥
 यस्य द्वावापृथिवी पौंस्यं महद्यस्यं व्रते वरुणो यस्य स्यैः ।
 यस्येन्द्रस्य सिन्धुवः सश्रति व्रतं मरुत्वन्तं सुख्यायं हवामहे ॥ ३ ॥
 यो अश्वानां यो गवां गोपतिर्वशी य आरितः कर्मणिकर्मणि स्थिरः ।
 वीळोधिदिन्द्रो यो असुन्वतो वधो मरुत्वन्तं सुख्यायं हवामहे ॥ ४ ॥
 यो विश्वस्य जगतः प्राणतस्पतिर्यो ब्रह्मणं प्रथमो गा अर्विन्दत् ।
 इन्द्रो यो दस्यूरधरौ अवातिरन्मरुत्वन्तं सुख्यायं हवामहे ॥ ५ ॥ (१११२)

यः शूरेभिर्हव्यो यश्च भीरुभिर्यो धावद्भिर्हव्यते यश्च जिग्मुर्भिः ।
 इन्द्रं यं विश्वा भुवनाणि सैदधुर्मरुत्वन्तं सखायं हवामहे ॥ ६ ॥ [१२]
 रुद्राणामेति प्रदिशा विचक्षणो रुद्रेभिर्योपा तनुते पृथु जयः ।
 इन्द्रं मनीषा अभ्यर्चति श्रुतं मरुत्वन्तं सखायं हवामहे ॥ ७ ॥
 यद्वा मरुत्वः परमे सधस्थे यद्वावमे वृजनं मादयासे ।
 अत आ याहध्वरं नो अच्छा त्वाया हविश्चक्रमा सत्यराधः ॥ ८ ॥
 त्वायेन्द्र सोमं सुपुमा सुदक्ष त्वाया हविश्चक्रमा ब्रह्मवाहः ।
 अघां नियुत्वः सर्वाणो मरुद्भिरस्मिन्यज्ञे बर्हिषि मादयस्व ॥ ९ ॥
 मादयस्व हरिभिर्ये तं इन्द्र वि प्यस्व शिश्रे वि सृजस्व धेने ।
 आ त्वां सुशिश्र हरयो वहन्तूश्नह्वयानि प्रति नो जुपस्व ॥ १० ॥
 मरुत्स्तोत्रस्य वृजनस्य गोपा व्यभिन्द्रेण सनुयाम् वाजम् ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामर्दितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥ ११ ॥ [१३] (११२८)

(१०२)

१—११ कुत्स आदिगरसः । इन्द्रः । १—१० जगती; ११ त्रिष्टुप ।

इमां ते धियं प्र भरे महो महीमस्य स्तोत्रे धिपणा यत् आनजे ।
 तमुत्सवे च प्रसवे च सासहिभिन्द्र देवासः शर्वसामदुञ्चनु ॥ १ ॥
 अस्य श्रवो नद्यः सप्त विभ्रति द्यावाक्षामा पृथिवी दर्शतं वपुः ।
 असे सूर्याचन्द्रमर्साभिचक्षे श्रद्धे कर्मिन्द्र चरतो वितर्तुस्म ॥ २ ॥
 तं स्मा रथं मघवन्प्रार्थ सातये जैत्रं यं ते अनुमदाम संगमे ।
 आज्ञा न इन्द्र मनसा पुरुषुत त्वायद्भयो मघवञ्छर्भे यच्छ नः ॥ ३ ॥
 वयं जयेम त्वया युजा वृत्तमस्माकमंशुमुदेवा भरेभरे ।
 अस्मभ्यमिन्द्र वरियः सुगं कृधि प्र शत्रूणां मघवन्वृष्ण्या रुज ॥ ४ ॥
 नाना हि त्वा हवमाना जना इमे धनानां धर्तुर्वसा विपन्यवः ।
 अस्माकं स्मा रथमा तिष्ठ सातये जैत्रं हीन्द्र निभ्रतं मनस्त्व ॥ ५ ॥ [१४]
 गोजितां वाह अमितक्रतुः सिमः कर्मन्कर्मञ्छतमृतिः राजंकरः ।
 अकल्प इन्द्रः प्रतिमानमोजसाथा जना वि ह्वयन्ते सिपासवः ॥ ६ ॥ (११२४)

उत्ते शतान्मघवच्छुच्य भूयम् उत्सहस्राद्रिरिचे कृष्टिपु श्रवः ।
 अमात्रं त्वा धिपणा तित्विपे म्लथा वृथाणि .जिन्नसे पुरंदर ॥ ७ ॥
 त्रिविष्टिधातु प्रतिमानमोजसस्तिस्त्रो भूर्मीर्नृपते त्रीणि रोचुना ।
 अतीदं विश्वं भुवनं ववाक्षिथाश्रुत्रिरिन्द्र जुनुपां सनादमि ॥ ८ ॥
 त्वां देवेषु प्रथमं हवामहे त्वं ब्रभूथ पृतनासु सासहिः ।
 सेमं नः कारुष्यपमन्युसुद्धिदुमिन्द्रः कृणोतु प्रसवे रथं पुरः ॥ ९ ॥
 त्वं जिगेथ न धनां रुोधिथामेष्वाजा मघवन्महत्सु च ।
 त्वामुग्रमवसे सं शिशीमस्यथा न इन्द्र हवनेषु चोदय ॥ १० ॥
 विश्वाहेन्द्रो अधिष्ठा नो अस्त्वपरिहृताः सनुयाम वाजम् ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥ ११ ॥ [१५] (११२९)

॥ १०३ ॥

१—८ कुत्स आद्विरसः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

तत्त इन्द्रियं परमं पराचैरधारयन्त कृषयः पुरेदम् ।
 क्षमेदमन्यद्विव्यधे न्यदस्य समीं पृच्यते समनेव केतुः ॥ १ ॥
 स धारयत्पृथिवीं प्रथञ्च वज्रेण हत्वा निरपः संसर्ज ।
 अहन्नहिमर्भिनद्रौहिणं व्यहन्यसं मघवा शचीभिः ॥ २ ॥
 स जातुर्भर्मा श्रद्धान ओजः पुरो विभिन्दन्नचरुष्टि दासीः ।
 विद्वान्वाञ्जिन्दस्यवे हेतिमुस्यार्युं सहो वधया शुभ्रामिन्द्र ॥ ३ ॥
 तदुचुपे मानुषेमा युगानि कीर्तन्यं मघवा नाम विभ्रत् ।
 उपप्रयन्दस्युहत्याय वज्री यद्धं सुनुः श्रवसे नाम द्रुधे ॥ ४ ॥
 तदस्येदं पश्यता भूरिं पुष्टं श्रदिन्द्रस्य धत्तन वीर्याय ।
 स गा अविन्दत्सो अविन्दुदधान्त्स ओषधीः सो अपः स वनानि ॥ ५ ॥ [१६]
 भूरिकर्मणे वृषभाय वृष्णे सत्यशुष्माय सुनवाम सोमम् ।
 य आहत्यां परिपन्थीव शूरोऽर्यज्वनो विभजन्नेति वेदः ॥ ६ ॥
 तदिन्द्र प्रेवं वीर्यं चकर्थ यत्सन्तं वज्रेणावोधयोऽहिम् ।
 अतुं त्वा पत्नोर्हिपितं वर्यश्च विश्वं देवासो अमदन्नतुं त्वा ॥ ७ ॥
 शुष्णं पिप्लुं कृषयं वृत्रमिन्द्र यदावधीविं पुरः शम्बरस्य ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥ ८ ॥ [१७] (११३७)

॥ १०४ ॥

१-९ कुत्स आङ्गिरसः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

योनिष्ट इन्द्र निषेदं अकारि तमा नि पीद स्वानो नार्वा ।

विमुच्या वर्योऽवसायाश्चान्द्रोपा वस्तोर्वहीयसः प्रपित्वे ॥ १ ॥

ओ त्ये नर् इन्द्रमृतये गुर्तु चित्तान्तसद्यो अधर्नो जगम्यात् ।

देवासो मन्थुं दासस्य श्रमन्ते न आ वक्षन्सुविताय वर्षीम् ॥ २ ॥

अव त्मना भरते केतवेद्रा अव त्मना भरते फेनमुदन् ।

क्षीरिणं स्नातः कुर्यवस्य योषं हृते ते स्यातां प्रवृणो शिफायाः ॥ ३ ॥

युयोप नाभिरुपरस्यायोः प्र पृवीभिस्तिरते राष्टि अरूः ।

अञ्जसी कुलिशी वीरपत्नी पर्यो हिन्वाना उदभिर्भरन्ते ॥ ४ ॥

प्रति यत्स्या नीथार्दक्षि दस्योरोको नाच्छा सदनं जानती गात् ।

अथ स्मा नो मघवञ्चर्कृतादिन्मा नो मघेवं निष्पपी परा दाः ॥५॥ [१८]

स त्वं न इन्द्र सूर्ये सो अप्सर्वनागास्त्व आ भंज जीवशंसे ।

मान्तरां भुजुमा रीरिपो नः श्रद्धितं ते महत् इन्द्रियाय ॥ ६ ॥

अर्धा मन्ये श्रुते अस्मा अधायि वृषा चोदस्व महते धनाय ।

मा नो अकृते पुरुहूत योनाविन्द्र क्षुध्यन्द्द्यो वर्य आसुति दाः ॥ ७ ॥

मा नो वधीरिन्द्र मा परा द्वा मा नः प्रिया भोजनानि प्र सौपीः ।

आण्डा मा नो मघवञ्चक्र निर्भेन्मा नः पात्रा भेत्सहजातुपाणि ॥८॥

अर्वाडेहि सोमकामं त्वाहुरयं सुतस्तस्यं पित्रा मदाय ।

उरुव्यवा जठर आ वृषस्व पितेवं नः शृणुहि ह्युमानः ॥ ९ ॥ [१९] (११४६)

॥ १०५ ॥

१-१९ त्रित आप्त्यः कुत्स आङ्गिरसो वा । त्रिभ्येदेवाः । पंक्तिः, ८ यवमध्या महावृहती; १९ त्रिष्टुप् ।

चन्द्रमा अप्सर्वान्तरा सुपुणो धावते द्विवि ।

न वो हिरण्यनेमयः पदं विन्दन्ति विद्युतो वित्तं मे अस्य रोदसी ॥ १ ॥

अर्थमिडा उ अर्थिन आ जाया युन्ते पतिम् ।

तुजाते वृष्यं पर्यः परिदाय रसं दुहे वित्तं मे अस्य रोदसी ॥ २ ॥ (११४८)

मो पु देवा अदः स्वर्षुर्व पादि दिवस्परि ।

मा सोम्यस्य शंभुवः शने भूम कदा चन वित्तं मे अस्य रोदसी ॥ ३ ॥

यज्ञं पृच्छाम्यवमं स तद्भूतो वि वोचति ।

कं ऋतं पूर्यं गतं कस्तद्विमिति नूतनो वित्तं मे अस्य रोदसी ॥ ४ ॥

अमी ये देवाः स्थनं त्रिष्वा रोचने दिवः ।

कद्वं ऋतं कदनुतं कं प्रला व आहुतिवित्तं मे अस्य रोदसी ॥ ५ ॥ [२०]

कद्वं ऋतस्य घर्णसि कद्वरुणस्य चक्षणम् ।

कद्वर्यम्यो महस्पथार्ति क्रामेम दूढ्यो वित्तं मे अस्य रोदसी ॥ ६ ॥

अहं सो अस्मि यः पुरा सुते वदामि कानि चित् ।

तं मा व्यन्त्याध्योऽं वृको न तृष्णजं मृगं वित्तं मे अस्य रोदसी ॥ ७ ॥

सं मा तपन्त्यभितः सुपतीरिव पशवः ।

सूषो न विश्वा व्यदन्ति माध्यः स्तोतारं ते शतक्रतो वित्तं मे अस्य रोदसी ॥ ८ ॥

अमी ये सप्त रश्मयस्तत्रा मे नाभिरारता ।

त्रितस्तद्वेद्राप्यः स जामित्वाय रेभति वित्तं मे अस्य रोदसी ॥ ९ ॥

अमी ये पञ्चोक्षणो मध्वं तस्थुर्महो दिवः ।

देवत्रा तु श्वाच्यं सप्रीचीना नि वावृतुवित्तं मे अस्य रोदसी ॥ १० ॥ [२१]

सुपर्णा एत आसते मध्यं आरोधने दिवः ।

ते संघन्ति पथो वृकं तरन्तं युह्वतीरपो वित्तं मे अस्य रोदसी ॥ ११ ॥

नच्यं तदुक्थ्यं हितं देवासः सुप्रवाचनम् ।

ऋतमर्षन्ति सिन्धवः सत्यं तातान् सूर्यो वित्तं मे अस्य रोदसी ॥ १२ ॥

अग्ने तव त्यदुक्थ्यं देवेष्वस्त्याप्यम् ।

स नः सत्तो मनुष्यदा देवान्यक्षि विदुष्टरो वित्तं मे अस्य रोदसी ॥ १३ ॥

सत्तो होता मनुष्यदा देवा अच्छा विदुष्टरः ।

अभिर्हव्या सुपूदति देवो देवेषु मेधिरो वित्तं मे अस्य रोदसी ॥ १४ ॥

ब्रह्मा ऋणोति वरुणो गालुविदं तमीमहे ।

च्यूणीति हृदा मति नच्यो जापतामृतं वित्तं मे अस्य रोदसी ॥ १५ ॥ [२२]

असौ यः फर्या आदित्यो दिवि प्रवाच्यं कृतः ।

न स देवा अतिक्रमे तं भर्तासो न पश्यथ वित्तं मे अस्य रोदसी ॥ १६ ॥ (११६२)

त्रितः कूपेऽवहितो देवान्हवत उक्तये ।

तच्छुथाव वृहस्पतिः कृष्णन्नहरणादुरु वित्तं मे अस्य रोदसी ॥१७॥

अरुणो मां सकृदृकः पथा यन्तं ददर्श हि । *

उज्जिहीते निचाय्या तष्टैव पृष्टयामयी वित्तं मे अस्य रोदसी ॥१८॥

एनाङ्गुषेण वयमिन्द्रवन्तोऽभि प्याम वृजने सर्वधीराः ।

तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥१९॥ [२३](११६५)

॥ १०६ ॥

१-७ कुत्स आङ्गिरसः । विश्वेदेवाः । १-६ जगती; ७ त्रिष्टुप् ।

(१६)

इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमृतये मारुतं शर्धो अदितिं हवामहे ।

रथं न दुर्गाद्वसवः सुदानवो विश्वस्मान्नो अंहसो निष्पिपर्तन ॥ १ ॥

त आदित्या आ गता सर्वतातये भूत देवा वृत्रतृथेषु शंभुवः ।

रथं न दुर्गाद्वसवः सुदानवो विश्वस्मान्नो अंहसो निष्पिपर्तन ॥ २ ॥

अवन्तु नः पितरः सुप्रवाचना उत देवी देवपुत्रे क्रतावृधा ।

रथं न दुर्गाद्वसवः सुदानवो विश्वस्मान्नो अंहसो निष्पिपर्तन ॥ ३ ॥

नराशंसं वाजिनं वाजयन्निह क्षयद्वीरं पूषणं मुम्नैरीमहे ।

रथं न दुर्गाद्वसवः सुदानवो विश्वस्मान्नो अंहसो निष्पिपर्तन ॥ ४ ॥

वृहस्पते सदमिन्नः सुगं कृधि शं योर्यत्ते मनुहितं तदीमहे ।

रथं न दुर्गाद्वसवः सुदानवो विश्वस्मान्नो अंहसो निष्पिपर्तन ॥ ५ ॥

इन्द्रं कुत्सो वृत्रहणं शचीपतिं काटे निचाङ्गुः क्रपिरहदुतये ।

रथं न दुर्गाद्वसवः सुदानवो विश्वस्मान्नो अंहसो निष्पिपर्तन ॥ ६ ॥

देवैर्नो देव्यदितिर्नि पातु देवस्त्राता त्रायतामप्रयुच्छन् ।

तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥७॥ [२४](११७२)

॥ १०७ ॥

१-३ कुत्स आङ्गिरसः । विश्वेदेवाः । त्रिष्टुप् ।

यज्ञो देवानां प्रत्येति मुम्नमादित्यासो भवता मृळयन्तः ।

आ योऽर्वाचीं मुमतिर्ववृत्वाद्दंहोश्चिद्या वरिषोवित्तरामत् ॥ १ ॥

(११७३)

उप नो देवा अवसा गमन्त्वङ्गिरसां सामभिः स्तुयमानाः ।
 इन्द्र इन्द्रियैर्मरुतो मरुङ्गिरादित्यैर्नो अदितिः शर्म यंसत् ॥ २ ॥
 तन्न इन्द्रस्तद्वरुणस्तदग्निस्तदर्यमा तत्सविता चनो धात् ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः मिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥ ३ ॥ [२५] (११७५)

॥ २०८ ॥

१-२३ कुत्स आङ्गिरसः । इन्द्राग्नी । त्रिष्टुप ।

य इन्द्राग्नी चित्रतमो रथो वामभि विश्वानि भुवनानि चरे ।
 तेना यातं सुरथं तस्थिवांसाथा सोमस्य पिवतं सुतस्य ॥ १ ॥
 यावद्विदं भुवनं विश्वमस्त्युरुव्यचा वरिमता गभीरम् ।
 तावो अयं पातवे सोमो अस्त्वरमिन्द्राग्नी मनसे युवभ्याम् ॥ २ ॥
 चक्राथे हि सध्र्यंङ्ङाम भद्रं सग्नीचीना वृत्रहणा उत स्थः ।
 ताविन्द्राग्नी सध्र्यञ्चा निपद्या वृष्णः सोमस्य वृष्णा वृषेथाम् ॥ ३ ॥
 समिद्रेष्वग्निष्वानजाना यतस्रुचा वहिरं तिस्तिराणा ।
 तीत्रैः सोमैः परिपित्तेभिरवागेन्द्राग्नी सौमनसायं यातम् ॥ ४ ॥
 यानीन्द्राग्नी चक्रयुर्वीर्याणि यानि रूपाण्युत वृष्णानि ।
 या वा प्रत्नानि सुरव्या शिवानि त्रेभिः सोमस्य पिवतं सुतस्य ॥ ५ ॥ [२६]
 यदब्रवं प्रथमं वा वृषानोडेयं सोमो असुरैर्नो विहव्यः ।
 तां सुत्यां श्रद्धामभ्या हि यातमथा सोमस्य पिवतं सुतस्य ॥ ६ ॥
 यदिन्द्राग्नी मदथः स्वे दुरोणे यद्ब्रह्मणि राजनि वा यजत्रा ।
 अतः परि वृष्णावा हि यातमथा सोमस्य पिवतं सुतस्य ॥ ७ ॥
 यदिन्द्राग्नी यदुषु तुर्वशेषु यद्ब्रह्मण्युतुषु पूरुषु स्थः ।
 अतः परि वृष्णावा हि यातमथा सोमस्य पिवतं सुतस्य ॥ ८ ॥
 यदिन्द्राग्नी अवमस्यां पृथिव्यां मध्यमस्यां परमस्यामुत स्थः ।
 अतः परि वृष्णावा हि यातमथा सोमस्य पिवतं सुतस्य ॥ ९ ॥
 यदिन्द्राग्नी परमस्यां पृथिव्यां मध्यमस्यामवमस्यामुत स्थः ।
 अतः परि वृष्णावा हि यातमथा सोमस्य पिवतं सुतस्य ॥ १० ॥ (११८५)

यदिन्द्राग्नी द्विवि ष्ठो यत्पृथिव्यां यत्पर्वतेऽप्नोर्पधीध्वप्सु ।
 अतः परिं वृषणावा हि यातमथा सोमस्य पिवतं सुतस्य ॥११॥
 यदिन्द्राग्नी उदित्ता ह्यस्य मर्च्ये दिवः स्वधया मादयेथे ।
 अतः परिं वृषणावा हि यातमथा सोमस्य पिवतं सुतस्य ॥१२॥
 एवेन्द्राग्नी पण्डिवांसां सुतस्य विश्वास्मभ्यं सं जयतं धनानि ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥१३॥ [२७](११८८)

॥ १०९ ॥

१-८ कुत्स आङ्गिरसः । इन्द्राग्नी । मिष्टुप् ।

वि ह्यख्यं मनसा वस्यं इच्छन्निन्द्राग्नी ज्ञास उत वां सजातान् ।
 नान्या युवत्प्रमतिरस्ति मह्यं स वां धियं वाजयन्तीमितक्षम् ॥ १ ॥
 अश्रवं हि भूरिदावचरा वां विजांमातुरुत वां वा स्यालात् ।
 अथा सोमस्य प्रयती युवभ्यामिन्द्राग्नी स्तोमं जनयामि नव्यम् ॥२॥
 मा च्छेद्व रश्मोरिति नाधमानाः पितृणां शक्तीरनुयच्छमानाः ।
 इन्द्राग्निभ्यां कं वृषणो मदन्ति ता ह्यद्रीं धिपणाया उपस्थे ॥ ३ ॥
 युवाभ्यां देवी धिपणा मदयेन्द्राग्नी सोमंशुशती सुनोति ।
 तावन्धिना भद्रहस्ता सुपाणी आ धावतं मधुना पृङ्गमप्सु ॥ ४ ॥
 युवार्भिन्द्राग्नी वसुनो विभागे तवस्तेमा शुश्रव वृत्रहत्ये ।
 तावांसद्यां चर्हिषि यज्ञे अस्मिन् चर्षणी मादयेथां सुतस्य ॥ ५ ॥ [२८]
 प्र चर्षणिभ्यः पृतनाहवेषु प्र पृथिव्या रिरिचाथे दिवश्च ।
 प्र सिन्धुभ्यः प्र गिरिभ्यो महित्वा प्रेन्द्राग्नी विश्वा भुवनात्यन्या ॥६॥
 आ भरतं शिक्षतं वज्रबाहू अस्मो इन्द्राग्नी अवतं शचीभिः ।
 इमे तु ते रश्मयः सूर्यस्य येभिः सपित्वं पितरो न आसन् ॥ ७ ॥
 पुरंदरा शिक्षतं वज्रहस्तास्मो इन्द्राग्नी अवतं भरिषु ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥८॥ [२९](११९६)

॥ ११० ॥

१-२ कुत्स आह्निरसः । ऋभवः । जगती; ५, २ त्रिष्टुप् ।

त्तं मे अपस्तद्दु तायते पुनः स्वादिष्ठा धीतिरुचथाय शस्यते ।
 अयं संमुद्र इह विश्वदेव्युः स्वाहाकृतस्य समु वृष्णुत ऋभवः ॥ १ ॥ .
 आभोगयं प्र यद्विच्छन्त एतेनापाकाः प्राञ्चो मम के चिद्रापयः ।
 सौधन्वनासश्चरितस्य भूमनागच्छत सवितुर्दाशुषो गृहम् ॥ २ ॥
 तत्सविता वोऽमृतत्वमासुवदगोहं यच्छ्रुवयन्त ऐतेन ।
 त्यं चिच्चमसमसुरस्य भक्षणमेकं सन्तमकृणुता चतुर्वयम् . ॥ ३ ॥
 विष्टी शमी तरणित्वेन दाघतो मतीसः सन्तो अमृतत्वमानशुः ।
 सौधन्वना-ऋभवः छरंचक्षसः संवत्सरे समपृच्यन्त धीतिभिः ॥ ४ ॥
 क्षेत्रमिव वि ममुत्तेजनेन एकं पार्श्वमृभवो जेहमानम् ।
 उपस्तुता उपमं नाधमान्ना अमर्त्येषु श्रवं इच्छमानाः ॥ ५ ॥ [३०]
 आ मनीषामन्तरिक्षस्य नृभ्यः सुचेवं घृतं जुह्वाम विचनान् ।
 तरणित्वा ये पितुरस्य सश्चिर ऋभवो वार्जमरुहन्दिवो रजः ॥ ६ ॥
 ऋधुर्न इन्द्रः शर्वसा नवीयानृशुर्वाजैर्भिर्वसुभिर्वसुर्ददिः ।
 युष्मार्कं देवा अवसाहनि प्रियेक्षुभि तिष्ठेम पृत्सुतीरसुन्वताम् ॥ ७ ॥
 निश्चर्येण ऋभवो गार्ग्यिशतु सं वृत्तेनासृजता मातरं पुनः ।
 सौधन्वनासः स्वपृस्पया नरो जित्री युवाना पितराकृणोतन ॥ ८ ॥
 वार्जेभिन्नो वार्जसातावविद्धृयभुमो इन्द्र चित्रमा दर्षि राधः ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामर्दितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥९॥ [३१] (१२०५)

॥ १११ ॥

१-५ कुत्स आह्निरसः । ऋभवः । जगती, ५ त्रिष्टुप् ।

तक्षत्रयं सुवृत्तं विज्ञनापसस्तक्षन्हरी इन्द्रवाहा वृषण्वस्र ।
 तक्षन्पितृभ्यामृभवो युवद्वयस्तक्षन्वत्सार्य मातरं सत्राशुर्वम् ॥ १ ॥
 आ नो यज्ञाय तक्षत ऋभुमद्वयः कृत्वे दक्षाय सुप्रजावतीमिषम् ।
 यथा क्षयाम सर्वधीरया विशा तन्नः शधीय धासथा खिन्दित्रयम् ॥ २ ॥ (१२०७)

आ तक्षत सातिमुस्मभ्यमृभवः सातिं रथाय सातिमर्षते नरः ।
 सातिं नो जैत्रीं सं मेहेत विश्वहा जामिमजासिं पृतनासु सुखणिम् ॥ ३ ॥
 ऋभुक्षणमिन्द्रमा हुंव ऊतय ऋभून्वाजान्मरुतः सोमपीतये ।
 उमा मित्रावरुणा नूनमश्विना ते नो हिन्वन्तु सातये धिये जिषे ॥ ४ ॥
 ऋशुर्भराय सं विशातु सातिं संमर्यजिद्राजो अस्माँ अचिष्टु ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामर्दतिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥ ५ ॥ [३२] (१२१०)

॥ ११२ ॥

१-२५ कुत्स आङ्गिरसः । १ (आद्यः पादः) द्यावापृथिवी, १ (द्वितीयः पादः) अग्निः,

१ (उत्तरार्धः) अश्विनौ; २-२५ अश्विनौ । जगती; २४-२५ विष्टुप ।

इले द्यावापृथिवी पूर्वचित्तयेऽग्निं धर्मं सुरुचं यामन्निष्टये ।
 याभिर्भरं कारमंशाय जिन्वथस्ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥ १ ॥
 युवोर्दानाय सुभरा असञ्चतो रथमा तस्थुर्वचसं न मन्तवे ।
 याभिर्धियोऽवथः कर्मन्निष्टये ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥ २ ॥
 युवं तासां दिव्यस्यं प्रशासने विशां क्षयथो अमृतस्य मज्मना ।
 याभिर्धेनुमस्वर्षु पिन्वथो नरा ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥ ३ ॥
 याभिः परिज्मा तनयस्य मज्मना द्विमाता तृषु तरणिविभूषति ।
 याभिस्त्रिमन्तुरभवद्विचक्षणस्ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥ ४ ॥
 यामी रेमं निवृतं सितमद्भ्य उद्वन्दनमैरयतं स्वर्दृशे ।
 याभिः कण्यं प्र सिपासन्तुमावतं ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥ ५ ॥ [३३]
 याभिरन्तकुं जसमानमारणे भुञ्जुं याभिरव्यथिभिर्जिज्जिन्वथुः ।
 याभिः कर्कणुं वृष्यं च जिन्वथस्ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥ ६ ॥
 याभिः श्चन्ति धनसां सुपंसदं तप्तं धर्ममोम्यावन्तुमत्रये ।
 याभिः पृथ्निगुं पुरुकुत्सुमावतं ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥ ७ ॥
 याभिः शचीभिर्वृषणा परावृजं प्रान्धं श्रोणं चक्षस एतवे कृथः ।
 याभिर्वर्तिकां प्रसितामष्टञ्चतं ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥ ८ ॥
 याभिः सिन्धुं मधुमन्तमसञ्चतं वसिष्ठं याभिरजरावाजिन्वतम् ।
 याभिः कुर्मै श्रुतयं नर्यमावतं ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥ ९ ॥ (१२१९)

याभिर्विष्पलां धनुसामथर्व्यं सहस्रमीह्व आजावर्जिन्वतम् ।
 याभिर्विशमश्च्यं प्रेणिमावतं ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१०॥ [३४]
 याभिः सुदान् औशिजायं वृणिजे दीर्घश्रवसे मधु कोशो अक्षरत् ।
 कक्षीवन्तं स्तोतारं याभिरावतं ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥११॥
 याभी रसां क्षोदस्रोद्रः पिपिन्वयुरनृथं याभी रथमावतं जिपे ।
 याभिस्त्रिशोर्क उस्त्रिया उदारजत् ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१२॥
 याभिः सूर्यं परियाथः परावति मन्धातारं क्षेत्रपत्येष्वावतम् ।
 याभिविप्रं प्र भरद्वाजमावतं ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१३॥
 याभिर्महामतिथिग्वं कशोजुवं दिवोदासं शम्बरहृत्य आवतम् ।
 याभिः पूभिद्यै त्रसदस्युमावतं ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१४॥
 याभिर्वज्रं विपिपानमुपस्तुतं कलिं याभिविचर्जानिं दुवस्यथः ।
 याभिर्न्यैश्चमुत पृथिमावतं ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१५॥ [३५]
 याभिर्नरा श्यवे याभिरत्रये याभिः पुरा मनवे गातुमीपथुः ।
 याभिः शारीराजतं स्युर्मरुमये ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१६॥
 याभिः पठर्वा जठरस्य मज्जनाग्निर्नादीदेचित इद्रो अज्मन्ना ।
 याभिः शर्यातुमवथो महाधने ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१७॥
 याभिरङ्गिरो मनसा निरुण्यथोऽग्रं गच्छथो विवरे गोअर्णसः ।
 याभिर्मनुं शूरमिषा समावतं ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१८॥
 याभिः पत्नीविमदायं न्यूहथुरा व वा याभिररुणीरशिक्षतम् ।
 याभिः सुदासं ऊहथुः सुदेव्यं ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥१९॥
 याभिः शंताती भवथो ददाशुपे मुज्युं याभिरवथो याभिरधिगुम् ।
 ओम्यावतीं सुभरांमृतस्तुभं ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥२०॥ [३६]
 याभिः कृशानुमसने दुवस्यथो जवे याभिर्यूनो अर्वन्तमावतम् ।
 मधुं प्रियं भरथो यत्सरदभ्यस्ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥२१॥
 याभिर्नरं गोपुपुधं नृपाह्ये क्षेत्रस्य साता तनयस्य जिन्वथः ।
 याभी रथाँ अवथो याभिर्यतस्ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥२२॥
 याभिः कुस्तमारुनेयं शतक्रतू प्र तुर्वीतिं प्र च द्रुभीतिमावतम् ।
 याभिर्ध्वसन्ति पुरुयन्तिमावतं ताभिरू पु ऊतिभिरश्विना गतम् ॥२३॥ (१२३३)

अमस्वतीमश्विना वाचमसे कृतं नो दसा वृषणा मनीषाम् ।
 अद्युत्येऽर्वसे नि ह्ये वां वृषे च नो भयतं वाजसातौ ॥२४॥
 द्युभिरक्तुभिः परि पातमस्मानरिष्टेभिरश्विना सौभगेभिः ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामर्दितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥२५॥ [३७] ७* (१२३५)

ॐ ॥ ११३ ॥ ॐ

१-२० कुत्स आङ्गिरसः । १ (उत्तरार्धः) रात्रिश्च; १-२० उपा । त्रिष्टुप् ।

इदं श्रेष्ठं ज्योतिषां ज्योतिरागाश्चित्रः प्रकेतो अजनिष्ट विभ्वा ।
 यथा प्रसूता सवितुः सवार्ये एवा राज्युपसे योनिमारैक ॥ १ ॥
 रुद्रद्रत्सा रुशती श्वेत्यागादारैगु कृष्णा सर्दनान्यस्याः ।
 समानवन्धु अमृतै अनुची धावा वर्णी चरत आमिनाने ॥ २ ॥
 समानो अध्वा स्वसौरनन्तस्तमन्यान्या चरतो देवशिष्टे ।
 न मेधेते न तस्थतुः सुमेके नक्तोपासा समनसा विरूपे ॥ ३ ॥
 भास्वती नेत्री सूनृतानामचेति चित्रा वि दुरो न आवः ।
 श्राप्या जगद्भ्यु नो रायो अख्यदुपा अजीगर्भुर्वनानि विश्वा ॥ ४ ॥
 जिह्वाद्येइ चरितवे मघोन्याभोगय इष्टये राय उ त्वम् ।
 दुभ्रं पश्यद्भ्य उर्विया विचक्ष उपा अजीगर्भुर्वनानि विश्वा ॥ ५ ॥ [१]
 क्षत्राय त्वं श्रवसे त्वं महीया इष्टये त्वमर्थमिव त्वमित्यै ।
 विसदृशा जीविताभिप्रचक्ष उपा अजीगर्भुर्वनानि विश्वा ॥ ६ ॥
 एषा दिवो दुहिता प्रत्यदशि व्युच्छन्ती युवतिः शुक्रवासाः ।
 विश्वस्थेशाना पार्थिवस्य वस्व उपो अद्येह सुभगे व्युच्छ ॥ ७ ॥
 पुरायतीनामन्वेति पार्थ आयतीनां प्रथमा शश्वतीनाम् ।
 व्युच्छन्ती जीवमुदीरयन्त्युपा मृतं कं च न बोधयन्ती ॥ ८ ॥
 उपो यदमि समिधे चर्कथ वि यदावश्वक्षसा सूर्यस्य ।
 यन्मारुपान्यक्ष्यमाणो अजीगस्तद्देवेषु चकृपे भद्रमभ्रः ॥ ९ ॥
 कियत्या यत्समया भवति या व्युपर्याश्च नूनं व्युच्छान् ।
 अनु पूर्वाः कृपते वावशाना प्रदीघ्याना जोषमन्याभिरेति ॥१०॥ [२] (१२४५)

ईयुष्टे ये पूर्वैतरामपश्यन्व्युच्छन्तीमुपसं मर्त्यासः ।
 अस्माभिरू नु प्रतिचक्ष्याभूदो ते यन्ति ये अपरीषु पश्यान् ॥११॥
 यावयद्द्वेषा ऋतुपा ऋतेजाः सुभ्रावरी सूनृता ईरयन्ती ।
 सुमङ्गलीविभ्रती देववीतिमिहाद्योपुः श्रेष्ठतमा व्युच्छ ॥१२॥
 शश्वत्पुरोपा व्युवास देव्यथो अघेदं व्यावो मघोनी ।
 अथो व्युच्छादुत्तरां अनु धूनजरा मृतां चरति स्वधाभिः ॥१३॥
 व्युञ्जिभिर्दिव आतास्वद्यौदप कृष्णां निर्णिजं देव्यावः ।
 प्रवोधयन्त्यरुणेभिरश्वैरोपा याति सुयुजा रथेन ॥१४॥
 आवहन्ती पोप्या वार्यैणि चित्रं केतुं कृणुते चेकिताना ।
 ईयुपीणामुपमा शश्वतीनां विभातीनां प्रधुमोपा व्यथैत् ॥१५॥ [३]
 उदीर्घं जीवो असुर्न आगादप प्रागात्तम् आ ज्योतिरेति ।
 आरैकपन्थां यातवे सूर्यायान्म यत्र प्रतिरन्त आयुः ॥१६॥
 स्यमना वाच उदियति वह्निः स्तवानो रेभ उपसो विभातीः ।
 अथा तद्दुच्छ गृणते मघोन्यस्मे आयुर्नि दिदीहि प्रजावत् ॥१७॥
 या गोमतीरुपसः सर्ववीरा व्युच्छन्ति द्राशुपे मर्त्याय ।
 वायोर्विव सूनृतानामुदुके ता अश्वदा अश्ववत्सोमसुत्वा ॥१८॥
 माता देवानामदितेरीकं युञ्जस्य केतुर्बृहती वि भाहि ।
 प्रशस्तिकृद्ब्रह्मणे नो व्युञ्छा नो जने जनय विश्ववारे ॥१९॥
 यच्चित्रमर्ष उपसो वहन्तीजानाय शशमानाय भद्रम् ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥२०॥ [४] (१२५५)

॥ १२४ ॥

१-११ कुत्स आङ्गिरसः । रुद्रः । १-९ जगती; १०-११ त्रिष्टुप् ।

इमा रुद्राय तवसे कपर्दिने क्षयद्दीराय प्र भेरामहे मतीः ।
 यथा शमसद् द्विपदे चतुस्पदे विश्वं पुष्टं ग्रामे अस्मिन्नानातुरम् ॥ १ ॥
 मूढा नो रुद्रोत नो मयस्कृधि क्षयद्दीराय नमसा विधेम ते ।
 यच्छं च योश्च मर्तुरायजे पिता तदश्याम तत्र रुद्र प्रणीतिषु ॥ २ ॥ (१२५७)

अश्यामं ते सुमतिं देवयज्यया क्षयद्वीरस्य तव रुद्र मीढुः ।
 सुम्नायन्निद्विशो अस्माकमा चरारिष्टवीरा जुह्वाम ते हविः ॥ ३ ॥
 त्वेषं वयं रुद्रं यज्ञसाधं वृद्धं कविमवसे नि ह्यामहे ।
 आरे अस्मद्देव्यं हेळो अस्यतु सुमतिमिद्वयमस्या वृणीमहे ॥ ४ ॥
 द्विवो वराहरुपं कपदिनं त्वेषं रूपं नमसा नि ह्यामहे ।
 हस्ते विभ्रद्भेपजा वार्षीणि शर्म वर्मं च्छर्दिस्सभ्यं यंसत् ॥ ५ ॥ [५]
 इदं पित्रे मरुतामुच्यते वचः स्वादोः स्वादीयो रुद्राय वर्धनम् ।
 रासां च नो अमृत मर्तभोजनं तमै न तोकाय तनयाय मृळ ॥ ६ ॥
 मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उर्धन्तमुत मा न उक्षितम् ।
 मा नो वधीः पितरं मोत मातरं मा नः प्रियास्तन्वो रुद्र रीरिपः ॥ ७ ॥
 मा नस्तोके तनये मा न आयौ मा नो गोपु मा नो अश्वेषु रीरिपः ।
 वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीर्हविष्मन्तुः सद्रमित्त्वा ह्वामहे ॥ ८ ॥
 उर्यं ते स्तोमान्यशुपाइवाकरं रासां पितर्मरुतां सुन्नमस्मे ।
 भद्रा हि तै सुमतिर्मृळयत्तमाथा वयमव इत्तं वृणीमहे ॥ ९ ॥
 आरे तै गोन्नमुत पूरुपन्नं क्षयद्वीर सुन्नमस्मे तै अस्तु ।
 मृळा च नो अधि च ब्रूहि देवाधां च नः शर्म यच्छ द्विवर्हीः ॥ १० ॥
 अवांचाम् नमो अस्मा अवस्यवः शृणोतु नो हव रुद्रो मरुत्वान् ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामर्दितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥ ११ ॥ [६] (१२६६)

॥ ११५ ॥

१-६ कुत्स आङ्गिरसः । सूर्यः । त्रिष्टुप् ।

चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः ।
 आशा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्यं आत्मा जगत्स्तस्युपश्च ॥ १ ॥
 सूर्यो देवीमुपसं रोचमानां मर्यो न योषामभ्येति पश्चात् ।
 यत्रा नरो देवयन्तो युगानि वितन्वते प्रति भद्राय भद्रम् ॥ २ ॥
 भद्रा अर्था हरितः सूर्यस्य चित्रा एतन्वा अनुमाद्यासः ।
 नमस्पन्तो दिव आ पृष्ठमस्युः परि द्यावापृथिवी यन्ति सद्यः ॥ ३ ॥ (१२६९)

तत्सर्वस्य देवत्वं तन्मद्वित्वं मध्या कर्तोर्विततं सं जभार ।
 यदेदधुक्त हरितः सधस्थादाद्रात्री वासस्तनुते सिमस्मै ॥ ४ ॥
 तन्मिन्नस्य वरुणस्याभिचक्षे स्रयीं रूपं कृणुते द्यौरुपस्थे ।
 अनन्तमन्यद्दशदस्य पार्जः कृष्णमन्यद्दरितः सं भरन्ति ॥ ५ ॥
 अद्या देवा उदिता स्र्यस्य निरंहसः पिपृता निरवघात् ।
 तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥ ६ ॥ [७] (१२७२)

॥ ११६ ॥

१-२५ कक्षीवान् औशिजो दैर्घतमसः । अभिनौ । त्रिष्टुप् ।

(१७)

नासत्याभ्यां बृहिरिव प्र वृञ्जे स्तोमौ इयर्म्यत्रियैव वार्तः ।
 यावर्मगाय विमदाय जायां सेनाजुवां न्यूहतू रथेन ॥ १ ॥
 वीळुपत्सभिराशुहेर्मभिर्वा देवानां वा जूतिभिः शाशदाना ।
 तद्रासभो नासत्या सहस्रमाजा यमस्यं प्रधने जिगाय ॥ २ ॥
 तुग्रो ह भुज्युमश्विनोदमेघे रयिं न कश्चिन्ममूवाँ अवाहाः ।
 तर्मूहधुनौभिरात्मन्वतीभिरन्तारिक्षप्रुद्धिरपोदकाभिः ॥ ३ ॥
 तिस्रः क्षपस्त्रिरहातिवर्जद्विर्नासत्या भुज्युर्मूहधुः पतङ्गैः ।
 समुद्रस्य धन्वन्नाद्रस्यं पारे त्रिभी रथैः शतपद्भिः पळश्वैः ॥ ४ ॥
 अनारम्भणे तदवीरयेथामनास्थाने अग्रभणे समुद्रे ।
 यदश्विना ऊहधुर्भुज्युमस्तं शतारित्रां नावमातस्थिवांसम् ॥ ५ ॥ [८]
 यमश्विना द्रुदधुः श्वेतमश्वमघाश्वाय शश्वदित्स्वस्ति ।
 तद्रां दात्रं महि कीर्तेन्यं भूत्यैद्रो वाजी सद्मिद्वव्यो अर्यः ॥ ६ ॥
 युवं नरा म्नुवते पञ्जिपार्यं कक्षीचते अरदतं पुरंधिम् ।
 कारोतराच्छफादश्वस्य वृष्णाः शतं कुम्भो अंसिञ्चतं सुरायाः ॥ ७ ॥
 हिमेनाग्निं घ्नसमवारयेथां पितुमतीमूर्जमसा अधत्तम् ।
 ऋचीसे अत्रिमश्विनावनीतमुक्त्विन्पथुः सर्वेगणं स्वस्ति ॥ ८ ॥
 परावृतं नासत्यानुदेशामुचावुंघ्नं चक्रधुज्जिहवारम् ।
 क्षत्राशो न प्रायनाय राये सहस्राय वृष्यते गोतमस्य ॥ ९ ॥ (१२८१)

- जुजुरुषो नासत्योत वृत्रि ग्रामुञ्चतं द्रापिमिञ्च च्यवानात् ।
 ग्रातिरतं जह्नितास्यायुर्दस्तादिपतिमकृणुतं कृनीनाम् ॥१०॥ [९]
- तद्वां नरा शंस्यं राध्यं चाभिष्टिमन्नासत्या वरुथम् ।
 यद्विद्वांसी निधिभिवापगृह्णुमुर्दगीतादुपधुर्वन्दनाय ॥११॥
- तद्वां नरा सनये दंसं उग्रमाविष्कृणोमि तन्यतुर्न वृष्टिम् ।
 दृध्यङ् ह यन्मध्वाथर्वणो चामश्वस्य शीर्ष्णां प्र यदीमुवाच ॥१२॥
- अजौहवीन्नासत्या करा वां महे यामन्पुरुभुजा पुरीधिः ।
 श्रुतं तच्छासुरिव वधिमत्या हिरण्यहस्तमश्विनावदत्तम् ॥१३॥
- आस्नो वृकस्य वर्तिकामभीके युवं नरा नासत्यामुमुक्तम् ।
 उतो क्वि पुरुभुजा युवं ह कृपमाणमकृणुतं विचक्षे ॥१४॥
- चरित्रं हि वेरिवाञ्छेदि पर्णमाजा खेलस्य परितक्म्यायाम् ।
 सद्यो जङ्गामायसीं विश्पलयै धनें हिते सर्तवे प्रत्यधत्तम् ॥१५॥ [१०]
- शतं मेपान्वृक्यै चक्षदानमृज्जाश्वं तं पितान्धं चकार ।
 तस्मा अक्षी नासत्या विचक्ष आधत्तं दत्त्वा भिपजावनर्वन् ॥१६॥
- आ वां रथं दुहिता सूर्यस्य काम्पेवातिष्ठदर्वता जयन्ती ।
 विश्वे देवा अन्वमन्यन्त हृद्भिः समु श्रिया नासत्या सचेथे ॥१७॥
- यदयातं दिवोदासाय वृत्तिर्भरद्वाजायाश्विना ह्यन्ता ।
 रेवदुवाह सन्नो रथो वां वृषभश्च शिशुमारश्च युक्ता ॥१८॥
- रथि सुक्षत्रं स्वपत्यमायुः सुवीर्यं नासत्या वहन्ता ।
 आ जह्वावीं समनुसोप वाजैस्त्रिहो भागं दधतीमयात्तम् ॥१९॥
- परिविष्टं जाहुपं विश्वतः सीं सुगेभिर्नक्तमूहथू रजोभिः ।
 विभिन्दुना नासत्या स्थेन वि पर्वतां अजर्यू अयातम् ॥२०॥ [११]
- एकस्या वस्तोरावतं रणाय वशमश्विना सनये सहस्रा ।
 निरहतं दुच्छुना इन्द्रवन्ता पृथुश्वसो वृषणावरातीः ॥२१॥
- शरस्य चिदार्चत्कस्यावतादा नीचादुच्चा चक्रथुः पातवे वाः ।
 शयवे चिन्नासत्या शचीभिर्जेसुरये स्तये पिप्यथुर्गाम् ॥२२॥
- अवस्यते स्तवते कृष्णियाय ऋजूयते नासत्या शचीभिः ।
 पशं न नृष्टमिञ्च दर्शनाय विष्णाप्वं ददधुर्विश्वकाय ॥२३॥ (१२९५)

दश रात्रीरशिवेना नव धूनवर्नद्धं श्रथितमृष्वान्तः ।
 विप्रुतं रेभमुदनि प्रवृक्तमुन्निन्यथुः सोममिव सुवेण ॥ २४ ॥
 प्र वां दंसांस्यश्विनावचोचमस्य पतिः स्यां सुगवंः सुवीरिः ।
 उत पश्यन्नश्रुवन्दीर्घमापुरस्तमिषेर्जरिमाणं जगम्याम् ॥ २५ ॥ [१२] (१२९७)

॥ ११७ ॥

१—२५ कर्षावान् औशिजो दैर्घतमसः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

मध्वः सोमस्याश्विना मदाय प्रतो होता विवासते वाम् ।
 वृहिर्भर्ता रातिर्विथ्रिता गीरिया यातं नासत्योष वाजैः ॥ १ ॥
 यो वामश्विना मनसो जवीयात्रथः स्वथो विश आजिगाति ।
 येन गच्छथः सुकृतो दुरोणं तेन नरा वृतिरस्मभ्यं यातम् ॥ २ ॥
 ऋषिं नरावर्हसः पार्श्वजन्यमृवीसादत्रिं मुञ्चथो गुणेन ।
 मिनन्ता दस्योरशिवस्य माया अनुपूर्वं वृषणा चोदयन्ता ॥ ३ ॥
 अश्वं न गृह्णमश्विना दुरेवैर्ऋषिं नरा वृषणा रेभमप्सु ।
 सं तं रिणीथो विप्रुतं दंसाभिर्न वां जूर्यन्ति पुन्यां कुतानि ॥ ४ ॥
 सुपृष्यासं न निर्ऋतेरुपस्थे सूर्यं न दंसा तमसि क्षियन्तम् ।
 शुभे रुक्मं न दर्शयंतं निखातमुदपथुरश्विना वन्दनाय ॥ ५ ॥ [१३]
 तद्वा नरा शंस्यं पज्जियेण कक्षीवता नासत्या परिजम् ।
 शफादश्वस्य वाजिनो जनाय शतं कुम्भां असिञ्चतं मधूनाम् ॥ ६ ॥
 युवं नरा स्तुवते कृष्णियाय विष्णाप्वं ददथुर्विश्वकाय ।
 घोषायै चित्पितृपदे दुरोणे पतिं जूर्यन्त्या अश्विनावदत्तम् ॥ ७ ॥
 युवं श्यावाय रुशतीमदत्तं महः क्षोणस्याश्विना कण्वाय ।
 प्रवाच्यं तद्दृषणा कुतं वां यन्नापदाय श्रवां अध्वघत्तम् ॥ ८ ॥
 पुरु वर्षीस्यश्विना दधाना नि पेदवं ऊहथुराशुमश्वम् ।
 सहस्रसां वाजिनमप्रतीतमहिर्न श्रवस्यं तर्कम् ॥ ९ ॥
 एतानि वां श्रवस्या सुदानु ब्रह्मङ्घ्र्यं सदेनं रोदस्योः ।
 यद्वां पञ्जासो अश्विना हवन्ते यातमिपा च विदुषे च वाजम् ॥ १० ॥ [१४] (१३०७)

- सूनोर्मनिनाश्विना गृणाना वाजं विप्राय श्रुणा रदन्ता ।
 अगस्त्ये ब्रह्मणा वावृधाना सं विश्पलां नासत्यारिणीतम् ॥११॥
- कुह यान्तां सुष्टुतिं कान्वस्य दिवो नपाता वृपणा शयुत्रा ।
 हिरण्यस्येव कलशं निखातमुदूपथुर्दशमे अश्विनाहन् ॥१२॥
- युवं च्यवानमश्विना जरन्तं पुनर्युवानं चक्रथुः शचीभिः ।
 युवो रथं दुहिता सूर्यस्य सह श्रिया नासत्यावृणीत ॥१३॥
- युवं तुग्राय पूर्वोभिरिवैः पुनर्मन्यावभवत्तं युवाना ।
 युवं भुज्युमर्णसो निः समुद्राद्विभिर्रुहथुर्क्रजेभिरथैः ॥१४॥
- अजोहवीदश्विना तौष्ट्यो वां प्रोक्त्वाः समुद्रमव्यथिर्जगन्वान् ।
 निष्टमूहथुः सुयुजा रथेन मनोजवसा वृपणा स्वस्ति ॥१५॥ [१५]
- अजोहवीदश्विना वार्तिका वामास्नो यत्सीममुञ्चत्तं वृकस्य ।
 वि जयुपा ययथुः सान्वद्रेर्जातं विष्वाचो अहतं विपेर्ण ॥१६॥
- शतं मेपान्वृक्ये मामहानं तमः प्रणीतमश्विनेन पित्रा ।
 आक्षी क्रुञ्जाथै अश्विनावधत्तं ज्योतिरन्धाय चक्रथुर्विचक्षे ॥१७॥
- शूनमन्धाय भरमहयत्सा वृकीरश्विना वृपणा नरेति ।
 जारः कनीनइव चक्षदान क्रुञ्जाथैः शतमेकं च मेपान् ॥१८॥
- मही वामुतिरश्विना मयोभूरुत स्वामं धिष्ण्या सं रिणीथः ।
 अथा युवामिदहयत्पुरंधिरागच्छतं सीं वृपणाववोभिः ॥१९॥
- अधेनुं दसा स्तर्युं विषक्तामपिन्वत्तं शयवे अश्विना गाम् ।
 युवं शचीभिर्विमदार्य जायां न्यूहथुः पुरुमित्रस्य योषाम् ॥२०॥ [१६]
- यवं वृकेणाश्विना वपन्तेपं दुहन्ता मनुपाय दसा ।
 अभि दस्युं वकुरेणा धर्मन्तोरु ज्योतिश्चक्रथुरार्याय ॥२१॥
- आथर्वणायाश्विना दधीचेऽह्यं शिरः प्रत्यैरयतम् ।
 म वां मधु प्र वोचदृतायन्त्वाप्टं यदस्त्रावपिकुर्यं वाम् ॥२२॥
- मदा कनी सुमतिमा चक्रे वां विश्वा धियो अश्विना प्रार्वत्तं मे ।
 अस्मे गयि नासत्या बृहन्तमपत्यमाचुं श्रुत्यं रराधाम् ॥२३॥
- हिरण्यहस्तमश्विना ग्राणा पुत्रं नरा वधिमृत्त्या अदचम् ।
 त्रिषा हृ श्पावमश्विना विकन्तमुञ्जीवर्म गेरयत्तं सुदान् ॥२४॥ (१३२१)

एतानि वामश्विना वीर्याणि प्र पूव्याण्यायवोऽवोचन् ।

ब्रह्म कृष्णन्तो वृषणा युवभ्यां सुवीरासो विदधमा वदेम ॥२५॥ [१७](१३२२)

॥ ११८ ॥

१-११ कश्चीवान् औशिजां देर्घतमसः । अदिवनौ । त्रिष्टुप् ।

आ वां रथो अश्विना श्येनपत्वा सुमूर्च्छीकः स्ववो यात्वर्वाड् ।

यो मर्त्यस्य मनसो जवीयान्त्रिवन्धुरो वृषणा चार्तरंहाः ॥ १ ॥

त्रिवन्धुरेण त्रिवृता रथेन त्रिचक्रेण सुवृता यातमर्वाक् ।

पिन्वतं गा जिन्वतमर्वतो नो वर्धयतमश्विना वीरमस्मे ॥ २ ॥

प्रवधामना सुवृता रथेन दस्राविमं शृणुतं श्लोकमद्रैः ।

किमङ्ग वां प्रत्यवर्तिं गर्मिष्ठाहृविप्रासो अश्विना पुराजाः ॥ ३ ॥

आ वां श्येनासो अश्विना वहन्तु रथे युक्तासं आशवः पतङ्गाः ।

ये अप्तुरो द्विच्यसो न गृध्रा अभि प्रयो नासत्या वहन्ति ॥ ४ ॥

आ वां रथं युवतिस्तिष्ठदत्र जुष्टी नरा दुहिता मर्त्यस्य ।

परि वामश्वा वपुषः पतङ्गा वयो वहन्त्वरुपा अभीके ॥ ५ ॥ [१८]

उद्वन्दनमैरतं दंसनाभिरुद्रेभं दस्रा वृषणा शचीभिः ।

निष्टौर्ग्र्यं पारयथः समुद्रात्पुनश्च्यवानं चक्रथुर्युवानम् ॥ ६ ॥

युवमत्रथेऽर्वनीताय तप्तमूर्जेमोमानमश्विनावधत्तम् ।

युवं कण्वायाविरिताय चक्षुः प्रत्यधत्तं सुष्टुतिं जुजुषाणा ॥ ७ ॥

युवं धेनुं शयवे नाधितायापिन्वतमश्विना पूर्व्यार्यं ।

अमुञ्चतं वर्तिकामहसो निः प्रति जङ्घां विदपलाया अधत्तम् ॥ ८ ॥

युवं श्वेतं पेदवु इन्द्रजतमहिहर्नमश्विनादत्तमश्वम् ।

जोहृत्रमयो अभिभूतिमुग्रं सहस्रां वृषणं वीङ्ङम् ॥ ९ ॥

ता वो नरा स्ववसे सुजाता हवामहे अश्विना नार्धमानाः ।

आ न उप वसुमता रथेन गिरो जुषाणा सुवितार्य यातम् ॥१०॥

आ श्येनस्य जर्वसा नूतनेनास्मे यातं नासत्या सुजोषाः ।

हवे हि वामश्विना रातहव्यः शश्वत्तमार्या उपसो व्युष्टौ ॥११॥ [१९](१३३३)

॥ ११९ ॥

१-१० कक्षीवान् औशिजो दैर्घतमसः । अश्विनौ । जगती ।

आ वां रथं पुरुमायं मनोजुर्न जीराथं यज्ञियं जीवसें हुवे ।
सहस्रकेतुं वृनिर्नं शतद्वंसुं श्रुष्टीवानं वरिवोधामभि प्रयः ॥ १ ॥
ऊर्ध्वा धीतिः प्रत्यस्य प्रयामन्यधायि शस्मन्त्समयन्त आ दिशः ।
स्वदामि घर्मं प्रति यन्त्युतय आ वामूर्जानी रथमश्विनारुहत् ॥ २ ॥
सं यन्मिथः पस्पृधानासो अगमत शुभे मुख्वा अर्मिता जायवो रणे ।
युवोरहं प्रवणे चैकिते रथो यदश्विना वहथः सूरिमा वरम् ॥ ३ ॥
युवं भुज्युं भुरमाणं विभिर्गतं स्वयुक्तिभिर्निवहन्ता पितृभ्य आ ।
यामिष्टं वृतिर्धृपणा विजेन्यर्षु दिवोदासाय महिं चेति वामवः ॥ ४ ॥
युवोरश्विना वपुषे युवायुजं रथं वाणीं येमतुरस्य शर्ध्वम् ।
आ वां पतित्वं सरुयायं जग्मुषी योपावृणीत् जेन्या युवां पती ॥ ५ ॥ [२०]
युवं रेभं परिंपूतेरुप्यथो ह्मिनेन घर्मं परिंतप्तमत्रये ।
युवं शयोरवसं पिप्यधुर्गवि प्र द्दीर्घेण वन्दनस्तार्यायुषा ॥ ६ ॥
युवं वन्दनं निर्कृतं जरुष्यया रथं न दस्ता कर्णा समिन्वथः ।
धेत्रादा विप्रं जनथो विपुन्यया प्र वामत्रं विधुते दंसनां भुवत् ॥ ७ ॥
अगच्छतं कृपमाणं परावतिं पितुः स्वस्य त्वजस्ता निवाधितम् ।
स्वैर्वतीरित ऊतीर्युवोरहं चित्रा अमीके अभवन्नभिष्टयः ॥ ८ ॥
उत स्या वां मधुमन्मक्षिकारपन्मदे सोमस्सौशिजो हुवन्यति ।
युवं दधीचो मन् आ विवामुथोऽथा शिरः प्रति वामश्च्यं वदत् ॥ ९ ॥
युवं पेदवे पुरुवारमश्विना स्पृधां श्वेतं तरुतारं दुवस्पथः ।
अर्थीरभियुं घृतनासु दुष्टरं चकृत्यमिन्द्रमिव चर्पणीसहम् ॥ १० ॥ [२१] (१३४३)

॥ १२० ॥

१-१२ कक्षीवान् औशिजो दैर्घतमसः । अश्विनौ (१२ दुःस्वप्ननादिनी) । १ गायत्री,
२ मकुप, ३ वा-विगद, ४ नष्टरूपी, ५ तनुदिरा, ६ उपनिष्क, ७ विष्टा-श्वर्ता,
८ कृतिः, ९ विगद, १०-१२ गायत्री ।

वा गोपदोत्राधिना वां वो वां जोषे उभयोः । कृया दिधात्यप्रचेताः ॥ १ ॥ (१३४४)

विद्वांसाविदुरः पृच्छेदविद्वान्निस्थापरो अचेताः । नू चिन्तु मते अक्रौ ॥ २ ॥

ता विद्वांसा हवामहे वां ता नो विद्वांसा मन्म वोचेतमद्य । शार्चद्वयमानो युवाकुः ॥ ३ ॥

वि पृच्छामि पाकयाद्दे न देवान्प्रपृहृतस्याद्भुतस्य दस्रा । प्राप्तं च सखसो युवं च रम्यसो नः ॥४॥

प्र या घोषे भृगावाणे न शोभे यया वाचा यजति पज्जियो वाम् । प्रैप्युर्न विद्वान् ॥ ५ ॥ [२२]

श्रुतं गापुत्रं तर्कवानस्याहं चिद्धि रिरेभाश्विना वाम् । आक्षी शुभस्पती दन् ॥ ६ ॥

युवं ह्यास्तं महो रन्पुवं वा यन्निरतंतंसतम् । ता नो वस सुगोपा स्यातं प्राप्तं नो वृकादघायोः ॥७॥

मा कस्यै घातमभ्यमित्रिणे नो माकुत्रा नो गृहेभ्यो धेनवो गुः । स्तान्नाभुजो अश्विधीः ॥८॥

दुहीयन्मित्रार्धितये युवाकु राये च नो मिमीतं वार्जवत्यै । इपे च नो मिमीतं धेनुमत्यै ॥९॥

अश्विनोरसनं रथमनश्चं वाजिनीवतोः । तेनाहं भूरिं चाकन ॥१०॥

अयं संमह मा तनुह्याते जनां अनुं । सोमपेयै सुखो रथः ॥११॥

अध स्वप्नस्य निविदेऽशुञ्जतश्च रेवतः । उभा ता वलिं नश्यतः ॥१२॥ [२३] (१३५५)

॥ १२१ ॥

१-१५ कर्षीवान् औशिजो दैर्घतमसः । विश्वेदेवा इन्द्रो वा । त्रिष्टुप् ।

(१८)

कदित्था नूः पात्रं देवपतां श्रवद्दिरो अङ्गिरसां तुरण्यन् ।

प्र यदानाद्दिश आ हर्म्यस्योरु क्रैसते अध्वरे यजत्रः ॥ १ ॥

स्तम्भीद्वां धां स धरुणं भुपायद्भुवाजापु द्रविणं नरो गोः ।

अनुं स्वजां महिपथक्षत वां मेनामथस्य परिं मातरं गोः ॥ २ ॥

नक्षद्रवमरुणीः पूष्यं राट् तुरो विशामङ्गिरसामनु द्यन् ।

तक्षद्रजं नियुतं तस्तम्भद् धां चतुष्पदे नर्याय द्विपादे ॥ ३ ॥

अस्य मदे स्यर्यं दा श्रुतायापीवृतमुस्त्रियाणामनीकम् ।

यद्दे प्रसर्वीं त्रिककुम्भिवर्तदपु द्रुहो मानुपस्य दुरो वः ॥ ४ ॥

तुभ्यं पयो यत्पितरावनीतां राधः सुरेतस्तुरणं भुरण्यु ।

शुचि यत्ते रेभ्य आर्यजन्त सर्वर्ध्यायाः पर्य उस्त्रियायाः ॥ ५ ॥ [२४]

अध प्र जेज तुरणिर्ममत्तु प्र रौच्यस्या उपमो न यरः

इन्द्रुपैभिराष्ट स्वेदुह्यैः नृवेणं मिश्रश्चरणाभि धामे ॥ ६ ॥

स्त्रिष्मा यद्वनर्धितिरप्स्यात्यर्गो अध्वरे परि रोधन्ता गोः ।

यद्दे प्रभापि रुन्त्यां अनु धननर्विद्रे प्थिपे तुगार्यं ॥ ७ ॥ (१३६२)

अथा महो दिव आदो हरीं इह द्युम्नासाहमभि योधान उत्सम् ।
 हरिं यत्तं मन्दिनं दुक्षन्वूधे गोरभसुमद्रिभिर्वाताप्यम् ॥ ८ ॥
 त्वमायसं प्रति वर्तयो गोर्दिवो अदमानुष्टुपनीतमृभ्वा ।
 कृत्साय यत्र पुरुहत वन्वञ्जुष्णामनन्तैः परियासि वधैः ॥ ९ ॥
 पुरा यत्सुरस्तमसो अपीतेस्तमद्रिवः फलिगं हेतिमस्य ।
 शुष्णस्य चित्परिहितं यदोजो दिवस्परि सुग्रथितं तदादः ॥ १० ॥ [२५]
 अनु त्वा मही पार्जसी अचक्रे द्यावाक्षामा मदतामिन्द्र कर्मन् ।
 त्वं वृत्रमशयानं सिरामुं महो वज्रेण सिष्वपो वराहुम् ॥ ११ ॥
 त्वमिन्द्र नयं याँ अबो नृन्तिष्ठा वातस्य सुयुजो वहिष्ठात् ।
 यं ते कान्य उशना मन्दिनं दाद्वृत्रहणं पार्थ ततश्च वज्रम् ॥ १२ ॥
 त्वं सरो हरितो रामयो नृन्भरञ्चक्रमेतशो नायमिन्द्र ।
 प्रास्यं पारं नवतिं नाव्यानामपि कूर्तमवर्तयोऽयं ज्युन् ॥ १३ ॥
 त्वं नो अस्या इन्द्र दुर्हणायाः पाहि वज्रिवो दुरितादभीकै ।
 प्र नो वाजात्रथ्योऽं अश्वबुध्यान्निपे यन्धि श्रवसे सूनृतयै ॥ १४ ॥
 मा सा ते अस्मत्सुमतिविं देसद्वाजप्रमहः समिपौ वरन्त ।
 आ नो भज मधवन्नोष्वयो मंहिष्ठास्ते सधमार्दः स्याम ॥ १५ ॥ [२६] ❀ (१३७०)
 [इति प्रथमोऽष्टकः ।]

❀ ॥ १२२ ॥ ❀

१-२. कर्त्रीवान् आशिजो दैर्घतमसः । विश्वे देवाः । चिष्टप् । ५-६ विराड् रूपा ।

प्र वः पान्तं रघुमन्यवोऽन्धो यत्र रुद्राय मीदुषे भरध्वम् ।
 दिवो अस्तोप्यसुरस्य वीरैरिपुष्येवं मरुतो रोदस्योः ॥ १ ॥
 पत्नीव पूर्वहीति वावृधच्या उपासानक्ता पुरुधा विदाने ।
 स्तरीनात्कं व्युतं वमाना मयस्य श्रिया सुदृशी हिरण्यैः ॥ २ ॥
 ममत्तु नः परिज्मा वसर्हा ममत्तु वातो अपां वृषणान् ।
 शिशीतमिन्द्रापर्वता युवं नस्तन्नो विश्वे वरिवस्यन्तु देवाः ॥ ३ ॥
 उत त्पा में युगमा श्वेतनायं ज्यन्ता पान्तौशिजो हुवध्वं ।
 प्र शो नपातमपां कृणुष्वं प्र मातरा गस्पिनस्यायोः ॥ ४ ॥ (१३७४)

आ वाँ रुवण्युमौशिजो हुवध्वै घोपेव अंसमर्जुनस्य नशे ।	
प्र वः पूणो दावन आँ अच्छा घोचेय वसुतातिमधेः	॥ ५ ॥ [१]
श्रुतं मे मित्रावरुणा हवेमोत श्रुतं सदेने विश्वतः सीम् ।	
श्रोतु नः श्रोतुरातिः सुश्रोतुः सुक्षेत्रा मिन्युरङ्गिः	॥ ६ ॥
स्तुपे सा वाँ वरुण मित्र रातिर्गावाँ शता पृक्षर्यामेषु पञ्जे ।	
श्रुतरथे प्रियरथे दधानाः सद्यः पुष्टिं निरुन्धानासौ अग्मन्	॥ ७ ॥
अस्य स्तुपे महिमघस्य राधः सचा सनेम् नहुपः सुवीराः ।	
जनो यः पञ्जेभ्यो वाजिनीवानश्ववतो रथिनो मर्षी सूरिः	॥ ८ ॥
जनो यो मित्रावरुणावभिधुगपो न वाँ सुनोत्यक्ष्णवाधुक् ।	
स्वयं स यक्ष्मं हृदये नि धत्त आप यदौ होत्राभिर्कृतावा	॥ ९ ॥
स व्राधतो नहुपो दंसुजतः अर्धस्तरो नरां गूर्तश्रवाः ।	
विसृष्टरातिर्याति बाहूसृत्वा विश्वासु पृत्सु सदमिच्छरः	॥ १० ॥ [२]
अध ग्मन्ता नहुपो हवै सूरैः श्रोता राजानो अमृतस्य मन्द्राः ।	
नभोजुवो यन्निरवस्य राधः प्रशस्तये महिना रथवते	॥ ११ ॥
एतं शर्धे धाम् यस्य सूरैरित्यवोचन्दशतयस्य नशे ।	
द्युम्नानि येषु वसुताती रारन्विश्वे सन्वन्तु प्रभूथेषु वाजम्	॥ १२ ॥
मन्दामेहे दशतयस्य धामेद्विर्यत्पञ्च चित्रतो यन्त्यन्ता ।	
किमिष्टाश्व इष्टरन्भिरेत ईशानासस्तरुष ऋज्जते नृन्	॥ १३ ॥
हिरण्यकर्णं मणिग्रीवमर्णस्तन्नो विश्वे वरिषस्यन्तु देवाः ।	
अयो गिरः सद्य आ जग्मुपूरोस्त्राश्चाकन्तुभयेष्वस्मे	॥ १४ ॥
चत्वारो मा मशशरस्य विश्वस्त्रयो राज्ञ आर्यवसस्य जिष्णोः ।	
रथो वाँ मित्रावरुणा दीर्घाप्माः स्यूर्मगभस्तिः यरो नाद्यौत्	॥ १५ ॥ [३] (१३८५)

॥ १२३ ॥

१-१३ कक्षीयान् औशिजो ईर्घतमसः । उपा । त्रिष्टुप् ।

पृथू रथो दक्षिणाया अयोज्यैनं देवानो अमृतायो अस्थुः ।

कृष्णादुदृश्यादुर्पाई विहायाश्रिकित्मन्ती मारुपाय क्षर्याय ॥ १ ॥

(१३८६)

पूर्वा विश्वस्माद्भुवनादवोधि जयन्ती वाजं बृहती सनुत्री । उचा व्यंख्यद्युवतिः पुनर्भूरोपा अगन्प्रथमा पूर्वहृत्तौ	॥ २ ॥
यद्य भागं विभजासि नृभ्य उषो देवि मर्त्यत्रा सुजाते । देवो नो अत्र सविता दर्माना अनागसो वोचति सूर्याय	॥ ३ ॥
गृहं गृहमहना यात्यच्छा दिवेदिने अधि नामा दर्धाना । सिपांसन्ती द्योतना शशदागादग्रमग्रमिद्भजते वसूनाम्	॥ ४ ॥
भरगस्य स्वसा वरुणस्य जामिरुपः स्रुते प्रथमा जरस्व । पथा स दद्या यो अघस्य धाता जयम तं दक्षिणया रथेन	॥ ५ ॥ [४]
उदीरतां स्रुता उत्पुरन्धीरुदुग्रयः शुशुचानासो अस्थुः । स्पर्हा वसूनि तमसापगृह्णाविष्कृण्वन्त्युपसो विभातीः	॥ ६ ॥
अपान्यदेत्यभ्यर्च्यन्तेति विपुरुषे अहनी सं चरेते । परिक्षितोस्तमो अन्या गुहाकरधौदुपाः शोशुचता रथेन	॥ ७ ॥
सदशीरघ सदशीरिदु श्वो दीर्य संचन्ते वरुणस्य धाम । अनवद्यास्त्रिगतं योजनान्येकैका क्रतुं परि यन्ति सद्यः	॥ ८ ॥
जानत्यहः प्रथमस्य नाम शुक्रा कृष्णादजनिष्ट श्वितीची । ऋतस्य योषा न मिनाति धामाहरहर्निष्कृतमाचरन्ती	॥ ९ ॥
कृन्थेव तन्वाइ शशदानो एषिं देवि देवमियक्षमाणम् । संस्मर्यमाना युवतिः पुरस्तादाविर्वक्षांसि कृणुषे विभाती	॥ १० ॥ [५]
सुसंकाशा भ्रातृमृष्टेव योषाविस्तन्त्रं कृणुषे दृशे कम् । भद्रा त्वमुषो वितरं व्युच्छ न तत्रे अन्या उपसो नशन्त	॥ ११ ॥
अश्वामतीगोमतीविश्ववारा यतमाना रश्मिभिः सूर्यस्य । परो च यन्ति पुनरा च यन्ति भद्रा नाम बहमाना उपासः	॥ १२ ॥
ऋतस्य रश्मिर्मुनयच्छमाना भद्रं भद्रं क्रतुमस्मातुं धेहि । उषो नो अद्य मुहता व्युच्छास्मासु रायो मघवन्सु च स्युः	॥ १३ ॥ [६] (१३९८)

॥ १२४ ॥

१-१३ पद्मोपान् ओशिजो दैर्घतमसः । उपा । विष्णुप् ।

उपा उच्छन्ती ममिद्युने अप्रा उद्यन्तमूर्धे उर्विया ज्योतिरथेत् ।

देवो नो अत्र मयिता न्वर्यं प्रामावीद् द्विपत्र चतुष्पदित्यै ॥ १ ॥ (१३९९)

अमिनती दैव्यानि व्रतानि प्रमिनती मनुष्या युगानि ।
 ईयुषीणामुपमा शश्वतीनामायतीनां प्रथमोपा व्यद्यौत् ॥ २ ॥
 एषा दिवो दुहिता प्रत्यदशि ज्योतिर्वसाना समुना पुरस्तात् ।
 ऋतस्य पन्थामन्वेति साधु प्रजानतीव न दिशो मिनाति ॥ ३ ॥
 उपो अदशि शुन्ध्युवो न वक्षो नोधाईवाविरंकृत प्रियाणि ।
 अग्रसन्न संसृतो बोधयन्ती शश्वत्तमागात्पुनरेयुषीणाम् ॥ ४ ॥
 पूर्वे अर्धे रजंसो अप्यस्य गवां जनित्र्यकृत प्र केतुम् ।
 व्युं प्रथते वित्तरं वरीय ओभा पूणन्ती पित्रोरुपस्थां ॥ ५ ॥ [७]
 एवेदेया पुंरुतमा दृशे कं नाजामि न परि वृणक्ति जामिम् ।
 अरेपसा तन्वाइ शशदाना नार्भादीपते न महो विभाती ॥ ६ ॥
 अध्रातेव पुंस एति प्रतीचीं गतारुगिव सनये धर्नानाम् ।
 जायेव पत्य उशती सुवासा उपा हस्त्रेव नि रिणति अन्तः ॥ ७ ॥
 स्वसा स्वस्त्रे ज्यायस्यै योनिमारैगपैत्यस्याः प्रतिचक्ष्यैव ।
 व्युच्छन्ती रुग्मिभिः सूर्यस्याञ्ज्यैङ्के समनगाईव त्राः ॥ ८ ॥
 आसां पूर्वीसामहसु स्वमृणामपरा पूर्वीमस्यैति पश्चात् ।
 ताः प्रतवन्नव्यसीनिनमस्मे रेवदुच्छन्तु सुदिना उपासः ॥ ९ ॥
 प्र बोधयोपः पूणतो मघोन्यबुध्यमानाः पुणयः ससन्तु ।
 रेवदुच्छ मघवद्भयो मघोनि रेवत्स्तोत्रे धनृते जारयन्ती ॥ १० ॥ [८]
 अत्रेयर्मथैद्यवतिः पुरस्ताद्युङ्के गवामरुणानामनीकम् ।
 वि नूनमुच्छादसति प्र केतुर्गृहं गृहमुप तिष्ठते अग्निः ॥ ११ ॥
 उत्ते वयंधिदसतेरपसन्नरश्च ये पितृभाजो व्युद्यौ ।
 अमा सुते वहासि भूरिं वाममुपो देवि दाशुषे मर्त्योय ॥ १२ ॥
 अस्तोदं स्तोम्या ब्रह्मणा मेऽवीवृधध्वमुशतीरुपासः ।
 युष्माकं देवीस्वसा सनेम सहस्रिणं च शतिनं च वाजेम् ॥ १३ ॥ [९] (१४११)

॥ १२५ ॥

१-७ कक्षीयान औशिजो दैर्घतमसः । स्थनयस्य दानस्तुतिः । त्रिष्टुप्, ५-६ जगती ।

प्राता रत्नं प्रातरित्वा दधाति तं चिकित्त्वान्प्रतिगृह्या नि धत्ते ।
 तेन प्रजां वर्धयमान् आयुं गायस्योपेण सचते सुधीरः ॥ १ ॥ (१४१२)

सुगुरसत्सुहिरण्यः स्वश्वो बृहदस्मै वय इन्द्रो दधाति ।
 यस्त्रायन्तं वसुना प्रातरित्वो मुक्षीजयेव यदिमुत्तिनाति ॥ २ ॥
 आयमद्य सुकृतं प्रातरिच्छन्निष्टेः पुत्रं वसुमता रथेन ।
 अंशोः सुते पायय मत्सुरस्य क्षयद्वीरं वर्धय सूनृताभिः ॥ ३ ॥
 उप क्षरन्ति सिन्धवो मयोभुव ईजानं च यक्ष्यमाणं च धेनवः ।
 पूणन्तं च पपुंरिं च श्रवस्यवो धृतस्य धारा उप यन्ति विश्वतः ॥ ४ ॥
 नार्कस्य पृष्टे अधि तिष्ठति श्रितो यः पूणाति स ह देवेषु गच्छति ।
 तस्मा आपो धृतमर्षन्ति सिन्धवस्तस्माद्भयं दक्षिणा पिन्वते सदा ॥ ५ ॥
 दक्षिणावतामिदिमानि चित्रा दक्षिणावतां दिवि सूर्यासः ।
 दक्षिणावन्तो अमृतं भजन्ते दक्षिणावन्तः प्र तिरन्त आयुः ॥ ६ ॥
 मा पूणन्तो दुरितमेन आरन्मा जारिपुः मूरयः सुव्रतासः ।
 अन्यस्तेषां परिधिरस्तु कश्चिदपूणन्तमभि सं यन्तु शोकाः ॥ ७ ॥ [१०] (१४१८)

॥ १२६ ॥

(१-७) १-५ कक्षीवान् ओशिजो देर्घतमसः, ६ भावयव्यः, ७ रोमशा ब्रह्मवादिनी । १-५ भावयव्यः,

६ रोमशा, ७ भावयव्यः । १-५ त्रिष्टुप्; ६-७ अनुष्टुप् ।

अमेन्द्रान्तस्तोमान्त्र भरे मनीषा सिन्धुवधि क्षियतो भाव्यस्य ।
 यो मे सहस्रमर्षिमीत स्वान्तुर्तो राजा श्रव इच्छमानः ॥ १ ॥
 शतं राज्ञो नार्थमानस्य निष्काच्छतमश्चान्प्रयतान्त्सद्य आदम् ।
 शतं कक्षीवो असुरस्य गोनां दिवि श्रवोऽजरमा ततान ॥ २ ॥
 उप मा श्यावाः स्वनयेन दत्ता बुधूमन्तो दश रथासो अश्वुः ।
 पृष्टिः सहस्रमनु गव्यमागात्सनत्कक्षीवो अभिपित्वे अहाम् ॥ ३ ॥
 चत्वारिंशदशरथस्य शोणाः सहस्रस्याग्रे श्रेणं नयन्ति ।
 मदच्युतः कृशनावतो अत्यान्कक्षीवन्त उदमृक्षन्त पूजाः ॥ ४ ॥
 पूर्षामनु प्रयतिमा देदे वृक्षीन्युक्तो अष्टावरिधायसो गाः ।
 सुवर्धवो ये विदयाह्व वा अनस्वन्तः श्रव ऐर्षन्त पूजाः ॥ ५ ॥
 आर्गधिता परिगधिता या कश्चिकेन जङ्गहे ।
 ददाति मद्यं पादुरी पाशूनां भोज्यां श्रुता ॥ ६ ॥ (१४२४)

उपोष मे परा मृश मा मे दध्राणि मन्यथाः ।

सर्वाहर्मसि रोमशा गन्धारीणामिवाविका

॥ ७ ॥ [११] (१४२५)

॥ १२७ ॥

१-११ परच्छेपो दैवोदासिः । अग्निः । अत्यष्टिः, ६ अतिधृतिः ।

(१९) अग्निं होतारं मन्ये दास्वन्तं वसुं सूनुं सहसो जातवेदसं विप्रं न जातवेदसम् ।

य ऊर्ध्वया स्वध्वरो देवो देवान्या कृपा ।

धृतस्य विभ्राष्टिमनुं वष्टि शोचिपाजुह्वानस्य सपिपंः ॥ १ ॥

यजिष्ठं त्वा यजमाना हुवेम ज्येष्ठमङ्गिरसां विप्रं मन्मभिविष्ट्रेभिः शुकृ मन्मभिः ।

परिज्मानमिव द्यां होतारं चर्षणीनाम् ।

शोचिष्केशं वृषणं यमिमा विशः प्रावन्तु जूतये विशः ॥ २ ॥

स हि पुरु चिदोजसा विरुक्मता दीघानो भवति द्रुहन्तरः परशुर्न द्रुहन्तरः ।

धीळ चिघस्य समृतौ श्रुवद्वनेव यत्स्थिरम् ।

निष्पहमाणो यमते नायते धन्वासहा नायते ॥ ३ ॥

इहा चिदस्मा अनुं दुर्यथा विदे तेजिष्ठाभिररणिभिर्दाप्यवसेऽग्रये द्वाप्यवसे ।

प्र यः पुरुणि गाहते तक्षद्वनेव शोचिया ।

स्थिरा चिदन्ना नि रिणात्योजसा नि स्थिराणि चिदोजमा ॥ ४ ॥

तमस्य पृक्षमुपरासु धीमहि नक्तं यः सुदर्शितरो दिवातरादग्रायुषे दिवातरात् ।

आदस्यायुर्ग्रभणवद्दीळ शर्म न सुनवे ।

भक्तमभक्तमशो व्यन्तो अजरा अग्रयो व्यन्तो अजराः ॥ ५ ॥ [१२]

स हि शधो न मारुतं दुष्विणिरमेखतीपुर्वरास्त्रिष्टनिरार्तनास्त्रिष्टनिः ।

आदद्भ्यान्याद्दुदिर्यज्ञस्य केतुरहणा ।

अथ स्मास्य हर्षतो हपीवतो विश्वे जुपन्त पन्थां नरः शुभे न पन्थाम् ॥ ६ ॥

द्विता यदीं कीस्तासो अभिद्यवो नमस्यन्त उपवोचन्त भुगवो मथन्तो द्वाशा भुगवः ।

अग्निरीशे वधनां शुचियां धणिरेयाम् ।

प्रियां अपिधीर्वनिपीष्ट मेधिर् आ वनिपीष्ट मेधिर्ः ॥ ७ ॥ (१४३२)

विश्वासां त्वा विशां पतिं हवामहे सर्वासां समानं दम्पतिं भुजे सत्यगिर्वाहसं भुजे ।

अतिथिं मानुषाणां पितुर्न यस्यासया ।

अमी च विश्वे अमृतास आ वयौ हव्या देवेष्व्वा वयः ॥ ८ ॥

त्वमग्ने सहसा सहन्तमः शुम्भिन्तमो जायसे देवतातये रयिर्न देवतातये ।

शुम्भिन्तमो हि ते मदीं द्युम्भिन्तम उत क्रतुः ।

अर्धं स्मा ते परिं चरन्त्यजर श्रुष्टीवानो नार्जर ॥ ९ ॥

प्र वो महे सहसा सहस्वत उपवुधे पशुपे नाग्रेये स्तोमो बभूत्वग्रये ।

प्रति यदीं हविष्मान्विश्वासु क्षासु जोगुवे ।

अग्रे रेभो न जेत ऋषूणां जूणिर्हीतं ऋषूणाम् ॥ १० ॥

स नो नेदिष्टं ददृशान् आ भराग्रे देवेभिः सचंनाः सुचेतुर्ना महो रायः सुचेतुर्ना ।

महिं शविष्ट नस्कृधि संचक्षे भुजे अस्यै ।

महिं स्तोतृभ्यो मघवन्सुवीर्यं मथीरुग्यो न शवसा ॥ ११ ॥ [१३] (१४३६)

॥ १२८ ॥

१-८ परच्छेपो देवोदासिः । अग्निः । अत्यष्टिः ।

अयं जायत मनुषो धरीमणि होता यजिष्ट उशिजामनुं व्रतमग्निः स्वमनुं व्रतम् ।

विश्वश्रुष्टिः सखीयते रयिरिव श्रवस्यते ।

अदन्वो होता नि पदद्विळस्पदे परिवीत इळस्पदे ॥ १ ॥

तं यद्गसाधमर्षि चातयामस्युतस्य पथा नमसा हविष्मता देवताता हविष्मता ।

स न ऊर्जामुपाभृत्यया कृपा न जूर्यति ।

यं मातरिश्वा मनवे परावतो देवं भाः परावतः ॥ २ ॥

एवेन सद्यः पर्येति पार्थिवं सुहुर्गां रेतो वृषभः कर्निकद्रुह्यद्रेतः कर्निकदत् ।

शतं चक्षाणो अक्षभिर्देवो वनेषु तुर्वणिः ।

सदो दर्शान् उपरेषु सानुपग्निः परेषु सानुषु ॥ ३ ॥

स मुक्रतुः पुरोहितो दमेदमेऽग्निर्यज्ञस्याध्वरस्य चेतति क्रत्वा यज्ञस्य चेतति ।

क्रत्या वेधा इपूयते विश्वा जातानि पस्पशे ।

यतो घृतश्रीरतिथिरजायत बर्हिर्वेधा अजायत ॥ ४ ॥

(१४४०)

कृत्वा यदस्य तविपीषु पृश्नतेऽथैरवेण मरुतां न भोज्यैःपिराद्य न भोज्या ।

स हि ष्मा दानमिन्वति वस्त्रनां च मज्जना ।

स नस्त्रासते दुरितादभिहुतः शंसादघादभिहुतः ॥ ५ ॥ [१४]

विश्वो विहाया अरतिर्वसुर्दधे हस्ते दक्षिणे तरणिर्न शिश्रथच्छ्रवस्यया न शिश्रथत् ।

विश्वस्मा इदिपुष्यते देवत्रा हव्यमोर्हिपे ।

विश्वस्मा इत्सुकृते वारमृण्वत्यग्निर्द्वारा व्यृण्वति ॥ ६ ॥

स मानुषे वृजने शंतमो हितोऽभिर्यज्ञेषु जेन्यो न विशपतिः प्रियो यज्ञेषु विशपतिः ।

स हव्या मानुषाणामिळा कृतानि पत्यते ।

स नस्त्रासते वरुणस्य धूर्तेर्महो देवस्य धूर्तेः ॥ ७ ॥

अग्निं होतारमीळते वसुधितिं प्रियं चेतिष्ठमरतिं न्यैरिरे हव्यवाहं न्यैरिरे ।

विश्वायुं विश्वेदसं होतारं यजतं कविम् । देवासो रण्वमवसे वसूयवो गीर्भी रण्वं वसूयवः ॥ ८ ॥ [१५]

(१४४४)

॥ १२९ ॥

१-११ परुच्छेषो देवोदासिः । इन्द्रः, ६ इन्द्रुः । अत्यष्टिः, ८-९ अतिशक्त्याः, ११ अष्टिः ।

यं त्वं रथमिन्द्र मेघसातयेऽपाका सन्तमिपिर प्रणयमि प्रानवद्य नयसि ।

सद्यश्चित्तमभिष्टये करो वशश्च वाजिनम् ।

सास्माकमनवद्य तत्तुजान वेधसामिमां वाचं न वेधसाम् ॥ १ ॥

स श्रुधि यः स्मा पृतनासु कासु चिद्वक्षार्य इन्द्र भरंहृतये नृभिरसि प्रतृतेये नृभिः ।

यः शूरैः स्वर्गैः सनिता यो विप्रैर्वाजं तर्कता ।

तमीशानास इरधन्त वाजिनं पुषमत्यं न वाजिनम् ॥ २ ॥

दस्मो हि ष्मा वृषणं पिन्वसि त्वचं कं चिद्यावीररुं शूर मत्यं परिवृणाक्षि मत्यम् ।

इन्द्रोत तुभ्यं तद्विये तद्रुद्राय स्वयंशसे ।

मित्राय वोचं वरुणाय सप्रथः सुमृळीकार्य सप्रथः ॥ ३ ॥

अस्माकं व इन्द्रमुदमनीष्टये सलायं विश्वायुं प्रासहं युजं वाजेषु प्रासहं युजम् ।

अस्माकं ब्रह्मोतयेऽवा पृत्सुषु कासु चित् ।

नहि त्वा शत्रुः स्तरते स्तृणोपि यं विश्वं शत्रुं स्तृणोपि यम् ॥ ४ ॥

नि पृ न्मार्तिमति कपस्य चित्तेजिष्ठाभिररणिभिर्नोतिभिरुग्राभिरुग्रातिभिः ।

नेपि णो यथा पुरातेनाः शूर मन्यमे ।

विश्वानि पूरोर्यं परिं वदिदामा वदिदो अन्ध

॥ ५ ॥ [१६] (१५५०)

प्र तद्वोचैर्यं भव्यायेन्द्वै हव्यो न य इष्वान्मन्म् रेजति रक्षोहा मन्म् रेजति ।

स्वयं सो अस्मदा निदो वधैरजेत दुर्मतिम् ।

अव सवेदुषशंसोऽवतरमव क्षुद्रमिव सवेत् ॥ ६ ॥

वनेम तद्वोत्रया चितन्त्या वनेम रयि रयिवः सुवीर्यं रणं मन्तं सुवीर्यम् ।

दुर्मन्मानं सुमन्तुभिरमिषा पृचीमहि ।

आ सत्याभिरिन्द्रं द्युम्रहृतिभिर्यजत्रं द्युम्रहृतिभिः ॥ ७ ॥

ग्रामो वो अस्मे स्वयंशोभिरूती परिवर्ग इन्द्रो दुर्मतीनां दरीमन्दुर्मतीनाम् ।

स्वयं सा रिपयध्वै या न उपेपे अत्रैः ।

हृतेममत्र वक्षति क्षिप्ता जूर्णिर्न वक्षति ॥ ८ ॥

त्वं न इन्द्र राया परीणसा याहि पथो अनेहसा पुरो याह्यरक्षसा ।

मचस्व नः पराक आ सचस्वास्तमीक आ ।

पाहि नो दूरादारादुभिष्टिभिः सदा पाह्यभिष्टिभिः ॥ ९ ॥

त्वं न इन्द्र राया तरूपसोमं चित्रा महिमा संक्षदवसे महे मित्रं नार्वमे ।

ओर्जिष्ठु व्रातरयिता रथं कं चिदमर्त्य ।

अन्यमुस्मद्रिपेः कं चिदद्रिवो रिरिक्षन्तं चिदद्रिवः ॥ १० ॥

पाहि न इन्द्र सुप्तुत क्षिधोऽवयाता सदमिर्दुर्मतीनां देवः सन्दुर्मतीनाम् ।

हन्ता पापस्य रक्षसंस्त्राता मित्रस्य मावतः ।

अथा हि त्वां जनिता जीर्जनउगो रक्षोहणं त्वा जीर्जनदसो ॥ ११ ॥ [१७] (१४५५)

॥ १३० ॥

१-१० परच्छेपो देवोदासिः । इन्द्रः । १-९ अत्यष्टिः, १० त्रिष्टुप् ।

एन्द्रं याद्युषं नः पगवतो नायमच्छां प्रिदथानीन् सत्यतिरस्तं राजेवं सत्यतिः ।

दनामहे त्वा वयं प्रयस्वन्तः सुते मचा ।

पुरासो न पितरं वाजमातये मंहिष्ठं वाजमातये ॥ १ ॥

पिना मोममिन्द्र सुगानमद्रिभिः कोत्रेन सिक्तममृतं न वंमगस्तातपाणो न वंमगः ।

मदाय ह्ययंताय ते तुनिष्टमाय धार्यमं ।

आ गो यच्छन्तु हरितो न मृयमष्टा निर्धेनु रय्यम् ॥ २ ॥

अविन्दहिवो निहितं गुहां निधिं वेर्नं गर्भं परिवीतमश्मन्यनुन्ते अन्तरश्मनि ।
 वृजं वृज्जी गवामिव सिपासन्नङ्गिरस्तमः ।
 अर्पावृणोदिप इन्द्रः परीवृता द्वार इपुः परीवृताः ॥ ३ ॥
 दादृहाणो वज्रमिन्द्रो गर्भस्तयोः धर्त्रेव त्रिगमसर्तनाय सं श्यददह्निहत्यायु सं श्यत् ।
 संविच्यान ओर्जसा शर्वोभिरिन्द्र मज्जना ।
 तद्यैव वृक्षं वृनिनो नि वृश्चसि परश्वेव नि वृश्चसि ॥ ४ ॥
 त्वं वृथा नद्य इन्द्र सतीवेच्छां समुद्रमसृजो रथोड्व वाजयतो रथोड्व ।
 इत ऊतीरयुञ्जत समानमर्थमक्षितम् ।
 धेनुर्वि भनवे विश्वदोहसो जनाय विश्वदोहसः ॥ ५ ॥ [१८]
 इमां ते वाचं वसुयन्त आयवो रथं न धीरः स्वपा अतक्षिपुः सुम्नाय त्वार्मतक्षिपुः ।
 शुम्भन्तो जेन्यं यथा वाजेषु विप्र वाजिनम् ।
 अत्यमिव शर्वसे सातये धना विश्वा धनानि सातये ॥ ६ ॥
 भिनत्पुरो नवतिमिन्द्र पूरवे दिवोदासाय महिं द्राशुपे नृतो वज्रेण द्राशुपे नृतो ।
 अतिथिग्वाय शम्बरं गिरिऋगो अवाभरत् ।
 महो धनानि दर्यमान् ओर्जसा विश्वा धनान्योर्जसा ॥ ७ ॥
 इन्द्रः समत्सु यजमानमार्यं प्रावद्विद्वेषु शतमूर्तिराजिपु स्वर्माहेप्वाजिपु ।
 मनवे शासद्व्रतान्त्वचं कृष्णामरन्धयत् ।
 दक्षञ्च विश्वं तत्प्राणमोपति न्यर्शसानमोपति ॥ ८ ॥
 परश्वक्रं प्र वृहज्जात ओर्जसा प्रपित्वे वाचंमरुणो मुपायतीशान आ मुपायति ।
 उशना यत्पररावतोऽजगन्नृतये कवे ।
 सुम्नानि विश्वा मनुषेव तुर्वणिरहा विश्वेव तुर्वणिः ॥ ९ ॥
 म नो नच्येभिवृषकर्मन्नुकथैः पुरां दर्तः प्राशुभिः पाहि जन्मैः ।
 दिवोदामेभिरिन्द्र स्तवानो वावृधीथा अहोभिरिव दौः ॥ १० ॥ [१९] (१४६५)

॥ १३१ ॥

१-७ परच्छेपो दैवोदानिः । इन्द्रः । अत्यष्टिः ।

इन्द्राय हि घोरसुरो अर्नसुतेन्द्राय मही पृथिवी चरीमभिर्घुम्ननात्ता चरीमभिः ।
 इन्द्रं विश्वं मुजोपमो देवामो दधिं पुरः ।
 इन्द्राय विश्वा मर्वनानि मानुषा गुणानि गन्तु मानुषा ॥ १ ॥ (१४६६)

विश्वेषु हि त्वा सर्वनेपु तुज्जते समानमेकं वृषमण्यवः पृथक् स्वः सनिष्यवः पृथक् ।
 तं त्वा नावं न पर्षाणि शूपस्य धुरि धीमहि ।
 इन्द्रं न यज्ञैश्चितयन्त आयवः स्तोमैभिरिन्द्रमायवः ॥ २ ॥
 वि त्वा ततस्त्रे मिथुना अवस्वयो व्रजस्य साता गव्यस्य निःसृजः सक्षन्त इन्द्र निःसृजः ।
 यद्भवन्ता द्वा जना स्वर्धन्ता समूहसि ।
 आविष्कारिकृद्रूपं सचाभुवं वज्रमिन्द्र सचाभुवम् ॥ ३ ॥
 विदुष्टे अस्य वीर्यस्य पूरवः पुरो यदिन्द्र शारदीरवातिरः सासहानो अवातिरः ।
 शासुस्तमिन्द्र मर्त्यमयज्युं शवसस्पते ।
 महीममुष्णाः पृथिवीमिमा अपो मन्दसान इमा अपः ॥ ४ ॥
 आदिचै अस्य वीर्यस्य चकिरन्मदैषु वृषभुशिजो यदाविथ सखीयतो यदाविथ ।
 चक्रथै कारमैभ्यः पृतनासु प्रवन्तवे ।
 ते अन्यामन्यां नद्यै सनिष्णत श्रवस्यन्तः सनिष्णत ॥ ५ ॥
 जतो नो अस्या उपसो जुपेत ह्यर्कस्य बोधि हविषो हवीमभिः स्वर्पाता हवीमभिः ।
 यदिन्द्र हन्तवे मृधो वृषा वज्रिञ्चिकेतसि ।
 आ मे अस्य वेधसो नवीयसो मन्मं श्रुधि नवीयसः ॥ ६ ॥
 त्वं तमिन्द्र वावृधानो अस्मयुरमित्रयन्तं तुविजातु मर्त्यं वज्रेण शूर मर्त्यम् ।
 जहि यो नो अघायति शृणुष्व सुश्रवस्तमः ।
 रिष्टं न यामन्नपं भूत दुर्मतिर्विधायं भूत दुर्मतिः ॥ ७ ॥ [२०] (१४७२)

॥ १३२ ॥

१-६ परच्छेपो देवोदासिः । इन्द्रः । ६ (अर्धचं) इन्द्रापर्वतो । अत्यष्टिः ।

त्वया वयं मघवन्पूर्ये धनु इन्द्रत्वोताः सासहाम पृतन्यतो वनुयाम वनुप्यतः ।
 नेदिष्टे अस्मिन्नहन्यधि वोचा नु सुन्वते ।
 अस्मिन्यज्ञे वि चयेमा भरे कृतं वाजयन्तो भरे कृतम् ॥ १ ॥
 स्वर्जेपे भरे आप्रस्य वकमन्युपवृधः स्वस्मिन्नज्ञसि क्राणस्य स्वस्मिन्नज्ञसि ।
 अहन्निन्द्रो यथा विदे शीष्णाशीष्णोपवाच्यः ।
 अम्मत्रा ते सध्वकमन्त रातयो भद्रा भद्रस्य रातयः ॥ २ ॥ (१४७४)

तत्तु प्रयः प्रतर्था ते शुशुक्लं यस्मिन्त्यज्ञे वारमकृण्वत् क्षयमृतस्य वारसि क्षयम् ।

वि तद्वेचिरेष्व द्वितान्तः पश्यन्ति रश्मिभिः ।

स घा विद्वे अन्विन्द्रो गवेर्षणो बन्धुक्षिद्रयो गवेर्षणः ॥ ३ ॥

नू इत्या ते पूर्वथा च प्रवान्यं यदङ्गिरोभ्योऽवृणोरयं व्रजमिन्द्र शिक्षन्नपं व्रजम् ।

ऐस्यः समान्या दिशास्मभ्यं जेपि योत्सि च ।

सुन्वद्भयो रन्धया कं चिद्व्रतं हृणायन्तं चिद्व्रतम् ॥ ४ ॥

सं यज्जाना कर्तुभिः शूर ईक्षयद्वने हिते तरुपन्त श्रवस्यवः प्र यक्षन्त श्रवस्यवः ।

तस्मा आयुः प्रजावदिद्राधे अर्वन्त्योर्जसा ।

इन्द्र ओक्थं दिधिपन्त धीतयो देवां अच्छा न धीतयः ॥ ५ ॥

युवं तमिन्द्रापर्वता पुरोयुधा यो नः पृतन्यादप तंतमिद्वतं वज्रेण तंतमिद्वतम् ।

दूरे चत्तार्यं च्छत्सद्गहनं यदिनक्षत् ।

अस्माकं शत्रून्परि शूर विश्वतो दुर्मा दर्पीष्ट विश्वतः ॥ ६ ॥ [२१] (१४७८)

॥ १३३ ॥

१-७ परुच्छेयो दैवोदासिः । इन्द्रः । १ त्रिष्टुप्, २-४ अनुष्टुप्, ५ गायत्री, ६ धृतिः, ७ अष्टिः ।

उभे पुनामि रोदसी क्रतेन ब्रुहो दहामि सं महीरनिन्द्राः ।

अभिङ्गय यत्र हता अमित्रा वैलस्थानं परि तृहा अशैरन् ॥ १ ॥

अभिङ्गया चिदद्रिवः शीर्षा यातुमतीनाम् ।

छिन्धि वंदुरिणा पदा महावदुरिणा पदा ॥ २ ॥

अघासां मघवज्जहि शर्षो यातुमतीनाम् ।

वैलस्थानके अर्मके महावैलस्थे अर्मके ॥ ३ ॥

यासां तिस्रः पञ्चाशतोऽभिङ्गैत्पावपः ।

तत्सु ते मनायति त्वत्सु ते मनायति ॥ ४ ॥

पिशङ्गभृष्टिमम्भृणं पिशाचिमिन्द्र सं मृण ।

सर्वं रक्षो नि र्हय ॥ ५ ॥

अवर्मह इन्द्र दाहहि श्रुषी नः शुशोच हि घोः धा न भीषां अद्रिवो घृणाञ्च भीषां अद्रिवः ।

शुम्भिन्तमो हि शुम्भिर्भिवधैरुपेभिरियसे ।

अपूरुपमो अप्रतीव शूर सत्वभिद्रिमुसैः शूर सत्वभिः ॥ ६ ॥ (१४८५)

वृनोति हि सुन्वन्क्षयं परीणसः सुन्वानो हि प्मा यजत्यव द्विषो देवानामव द्विषः ।

सुन्वान इत्सिपासति सहस्रा वाज्यवृतः ।

सुन्वानायेन्द्रो ददात्याभुवं रयिं ददात्याभुवं ॥ ७ ॥ [२२] (१४८५)

॥ १३४ ॥

१-६ परुच्छेपो दैवोदासिः । वायुः । अत्यष्टिः, ६ अष्टिः ।

(२०) आ त्वा जुवो रारहाणा अभि प्रयो वायो वहन्तिवह पूर्वपीतये सोमस्य पूर्वपीतये ।

ऊर्ध्वा ते अनु सूनुता मनस्तिष्ठतु जानती ।

नियुत्वता रथेना याहि दावने वायो मुखस्य दावने ॥ १ ॥

मन्दन्तु त्वा मन्दिनो वायविन्द्वोऽस्मत्क्राणासः सुकृता अभिर्द्यो गोभिः क्राणा अभिर्द्यवः ।

यद्द क्राणा इरध्वै दक्षं सचन्त ऊतयः ।

सध्रीचीना नियुतो दावने धिय उप जुवत ई धियः ॥ २ ॥

वायुर्युक्ते रोहिता वायुररुणा वायू रथे अजिरा धुरि वोह्वे वहिष्ठा धुरि वोह्वे ।

प्रचोधया पुरंधि जार आ संसतीमिव ।

प्र चक्षय रोदसी वासयोपसः श्रवसे वासयोपसः ॥ ३ ॥

तुभ्यमुपासः शुचयः परावति भद्रा वस्त्रा तन्वते दंसु रश्मिषु चित्रा नन्वेषु रश्मिषु ।

तुभ्यं धेनुः सचर्दुधा विश्वा बद्धनि दोहते ।

अजनयो मरुतो वक्षणाभ्यो दिव आ वक्षणाभ्यः ॥ ४ ॥

तुभ्यं शुक्रासः शुचयस्तुरण्यवो मर्दपूग्रा इपणन्त भुर्वण्यपामिपन्त भुर्वणि ।

त्वां त्सारी दसमानो भगमीष्टे तक्षत्रीये ।

त्वं विश्वस्माद्भुवनात्पासि धर्मणासुर्यात्पासि धर्मणा ॥ ५ ॥

त्वं नो वायवेपामपूर्व्यः सोमानां प्रथमः पीतिमर्हसि सुतानां पीतिमर्हसि ।

उतो विहुत्मेतीनां विशां ववर्जुपीणाम् ।

विश्वा इत्ते धेनवो दुह आशिरं घृतं दुहत आशिरम् ॥ ६ ॥ [२३] (१४९१)

॥ १३५ ॥

१-९ परुच्छेपो दैवोदासिः । १-३, ९ वायुः, ४-८ इन्द्रवायू । अत्यष्टिः, ७-८ अष्टिः ।

स्त्रीणं वहिरुपं नो याहि पीतये महस्त्रेण नियुतां नियुत्वते श्रुतिनीभिर्नियुत्वते ।

तुभ्यं हि पूर्वपीतये देवा देवार्य येमिरे ।

प्र ते मृतामो मधुमन्तो अस्थिरन्मदाय क्रत्वे अस्थिरन् ॥ १ ॥

(१४९२)

तुभ्यायं सोमः परिपूतो अद्रिभिः स्यार्हा वसानः परि कोशमर्पति शुक्रा वसानो अर्पति ।
तवायं भाग आयुषु सोमो देवेषु हूयते ।

वह वायो नियुतो याद्यस्मयुर्जपाणो याद्यस्मयुः ॥ २ ॥

आ नो नियुद्धिः श्रुतिनीभिरध्वरं सहस्रिणीभिरुप याहि वीतये वायो हव्यानि वीतये ।
तवायं भाग ऋत्विद्यः सरश्मिः क्षये सचा ।

अध्वर्युभिर्भरमाणा अयंसत वायो शुक्रा अयंसत ॥ ३ ॥

आ वां रथो नियुत्वान्वक्षदर्वसेऽभि प्रयांसि सुधितानि वीतये वायो हव्यानि वीतये ।
पिवत्तं मध्वो अन्धसः पूर्वपेयं हि वां हितम् ।

वायवा चन्द्रेण राघसा गतमिन्द्रश्च राघसा गतम् ॥ ४ ॥

आ वां धियो ववृत्युरध्वरौ उपेममिन्दुं मर्षजन्त वाजिनमाशुमत्यं न वाजिनम् ।
तेषां पिवतमस्मयु आ नो गन्तमिहोत्या ।

इन्द्रवायु सुतानामाद्रिभिर्युवं मदाय वाजदा युवम् ॥ ५ ॥ [२४]

इमे वां सोमा अप्स्वा सुता इहाध्वर्युभिर्भरमाणा अयंसत वायो शुक्रा अयंसत ।
एते वाम्भ्यंसृक्षत तिरः पवित्रमाश्रवः ।

युवायवोऽति रोमाण्यव्यया सोमासो अत्यव्यया ॥ ६ ॥

अति वायो ससतो याहि शश्वतो यत्र ग्रावा वदति तत्र गच्छतं गृहमिन्द्रश्च गच्छतम् ।

वि सूनृता ददृशे रीयते घृतामा पूर्णया नियुतां याथो अध्वरमिन्द्रश्च याथो अध्वरम् ॥ ७ ॥

अत्राह तद्बहेथे मध्व आहुतिं यमक्षत्थर्षपतिष्टन्त जायवोऽस्मे ते संन्तु जायवः ।

सार्कं गावः सुर्वते पच्यते यवो न तं वायु उप दस्यन्ति धेनवो नार्प दस्यन्ति धेनवः ॥८॥

इमे ये ते सु वायो ब्राह्मोजसोऽन्तर्नदी तं पतर्यन्त्युक्षणो महि प्राधन्त उक्षणाः ।

धन्वञ्छिधे अनाशवो जीराश्विदगिरौकसः ।

सूर्यस्येव रुद्रमयो दुर्नियन्तवो हस्तयोर्दुर्नियन्तवः ॥ ९ ॥ [२५] (१५००)

॥ १३६ ॥

१-७ परच्छेपो दैवोदासिः । १-५ मित्रावरुणौ, ६-७ लिङ्गोपाः । १-६ अत्यष्टिः, ७ त्रिष्टुप् ।

प्र सु ज्येष्ठं निचिराभ्यां बृहन्नमो हव्यं मतिं भरता मूल्ययज्ञां स्वादिष्टं मूल्ययज्ञायाम् ।

ता सन्नार्जा घृतासुती यज्ञेयन्न उपस्तुता ।

अथैनीः क्षत्रं न कुतश्चनाधृपे देवत्वं न चिदाधृपे ॥ १ ॥ (१५०१)

अर्दशि गातुरुखे वरीयसी पन्था ऋतस्य समयंस्त रश्मिभिश्चक्षुर्भगस्य रश्मिभिः ।

दुक्षं मित्रस्य सादेनमर्यम्णो वरुणस्य च ।

अथा दधाते बृहदुक्थ्यं वयं उपस्तुत्यं बृहद्वयः ॥ २ ॥

ज्योतिष्मतीमर्दिति धारयत्क्षितिं स्वर्वतीमा सचेते दिवेदिवे जागृवांसां दिवेदिवे ।

ज्योतिष्मत्क्षत्रमांशते आदित्या दानुनस्पती ।

मित्रस्तयोर्वरुणो यातयज्जनोऽर्यमा यातयज्जनः ॥ ३ ॥

अयं मित्राय वरुणाय शंतमः सोमो भूत्वव्रपानेष्वाभंगो देवो देवेष्वाभंगः ।

तं देवासां जुपेरत् विश्वे अद्य सजोपसः ।

तथा राजाना करथो यदीमह ऋतावान्ना यदीमहे ॥ ४ ॥

यो मित्राय वरुणायविधज्जनोऽनर्वाणं तं परि पातो अहंसो दाधांसं मर्तमहंसः ।

तमर्यमाभि रक्षत्यजूयन्तमनु व्रतम् ।

उक्थैर्य एनोः परिभूर्पति व्रतं स्तोमैराभूर्पति व्रतम् ॥ ५ ॥

नमो दिवे बृहते रोदसीभ्यां मित्राय वोचं वरुणाय मीहुपे सुमृष्टीकार्यं मीहुपे ।

इन्द्रमग्निमुपं स्तुहि शुक्ष्मर्यमणं भगम् ।

ज्योग्जीवन्तः प्रजयां सचेमहि सोमस्योती संचेमहि ॥ ६ ॥

उती देवानां वयमिन्द्रवन्तो मंसीमहि स्वयंशसो मरुद्भिः ।

अग्निमित्रो वरुणः शर्मं यंसन्तदश्याम मघवानो वयं च ॥ ७ ॥ [२६] १* (१५७)

ॐ ॥ १३७ ॥ ॐ

१-३ परच्छेषो दैवोदासिः । मित्रावरुणौ । अतिशकरी ।

सुपुमा यातमर्दिभिर्गोश्रीता मत्सरा इमे सोमांसो मत्सरा इमे ।

आ राजाना दिविस्पृशास्मत्रा गन्तुमुपं नः ।

इमे वा मित्रावरुणा गवाशिरः सोमाः शुक्रा गवाशिरः ॥ १ ॥

इम आ यातमिन्देवः सोमांसो दध्याशिरः सुतांसो दध्याशिरः ।

उत् वामुपसां बुधि साकं सूर्यस्य रश्मिभिः ।

सुतो मित्राय वरुणाय पीतये चारुर्ऋताय पीतये ॥ २ ॥

तां वा धेनुं न वाम्सीमंशुं देहन्त्याद्रिभिः सोमं देहन्त्याद्रिभिः ।

अम्मत्रा गन्तुमुपं नोऽर्वाञ्चा सोमपीतये ।

अयं वा मित्रावरुणा नृभिः सुतः सोम आ पीतये मुतः ॥ ३ ॥ [१] (१५१०)

॥ १३८ ॥

१-४ परुच्छेपो दैवोदासिः । पूषा । अत्यष्टिः ।

अप्रं पूष्णस्तुविज्ञातस्यं शस्यते महित्वमस्य तवसो न तन्दते स्तोत्रमस्य न तन्दते ।

अर्चामि सुस्रयन्नहमन्त्यृतिं मयोभुवम् ।

विश्वस्य यो मन आसुयुवे मखो देव आसुयुवे मखः ॥ १ ॥

अ हि त्वा पूषन्नजिरं न यामनि स्तोत्रेभिः कृष्य ऋणवो यथा मृध उष्टो न पीपरो मृधः ।

हुवे यत्त्वा मयोभुवं देवं सुख्यायु मर्यैः ।

अस्माकमाङ्गुपान्द्युग्निनस्कृधि वाजेषु द्युग्निनस्कृधि ॥ २ ॥

यस्य ते पूषन्सख्ये विपुन्यवः क्रत्वा चित्सन्तोऽर्वसा युष्टिरे इति क्रत्वा युष्टिरे ।

तामनु त्वा नवीयसीं नियुतं राय ईमहे ।

अहेळमान उरुशंसु सरिं भव वाजेवाजे मरी भव ॥ ३ ॥

अस्या ऊ पु ण उर्प सातयै मुषोऽहेळमानो ररिवो अजाश्च श्रवस्यतामजाश्च ।

ओ पु त्वा ववृतीमहि स्तोत्रेभिर्दस्म साधुभिः ।

नहि त्वा पूषन्नतिमन्य आघृणे न तं मन्व्यमपह्वे ॥ ४ ॥ [२] (१५१४)

॥ १३९ ॥

१-११ परुच्छेपो दैवोदासिः । १ विश्व देवाः, २ मित्रावरणौ, ३-५ आश्विनौ, ६ इन्द्रः, ७ अग्निः, ८ मरुतः ।

९ इन्द्राग्नी, १० बृहस्पतिः, ११ विश्वे देवाः । अत्यष्टिः, ५ बृहती, ११ त्रिष्टुप् ।

अस्तु श्रौर्षट् पुरो अग्निं धिया दध आ नु तच्छर्धो दिव्यं वृणीमह इन्द्रवायु वृणीमहे ।

यद्वे क्राणा विवस्वति नाभां सुंदायि नव्यसी ।

अध प्र स न उर्प यन्तु धीतयो देवो अञ्जान धीतर्यः ॥ १ ॥

यद्द त्यन्मित्रावरुणावृतादध्यादुदाधे अनृतं स्वेन मन्वुना दधम्य म्येनं मन्वुना ।

युवोरित्याधि मन्नम्वर्षद्याम हिग्न्ययम् ।

धीभिध्न मनसा स्वेभिर्धभिः गोमम्य म्येभिर्धभिः ॥ २ ॥

युवां स्तोत्रेभिर्द्वयन्तो अधिनाश्रावयन्तश्च श्लोकमापरो युवां हृष्याभ्याद्वयः ।

युवोविंश्वा अधि ध्रियः पृथध विश्वेदेवमा ।

पूषायन्तं वां पुरो हिग्न्यय म्ये न्मा निग्नय ॥ ३ ॥ (१५१७)

अचंति दस्त्रा व्युष्टानाकमृष्वथो युञ्जते वां रथयुजो दिविष्टिष्वध्वस्मानो दिविष्टिषु ।

अधि वां स्थामं वन्धुरे रथे दस्त्रा हिरण्यये ।

पथेव यन्तावनुशासता रजोऽङ्गसा शासता रजः ॥ ४ ॥

शचीभिर्नः शचीवसू दिवा नक्तं दशस्यतम् ।

मा वां रातिरुपं दसत्कदा चनास्मद्रातिः कदा चन ॥ ५ ॥ [३]

वृषन्निन्द्र वृषपाणासु इन्देव इमे सुता अद्रिपुतास उद्भिदस्तुभ्यं सुतासं उद्भिदः ।

ते त्वा मन्दन्तु दावने महे चित्राय राधसे ।

गीर्भिर्गिर्वाहः स्तवंमान् आ गहि सुमृळीको न आ गहि ॥ ६ ॥

ओ पू णो अग्ने गृणहि त्वमीळितो देवेभ्यो ब्रवसि यज्ञियेभ्यो राजभ्यो यज्ञियेभ्यः ।

यद्वा त्यामङ्गिरोभ्यो धेनुं देवा अदत्तन ।

वि तां दुहे अर्यमा कूर्तरी सचा एष तां वेद मे सचा ॥ ७ ॥

मो पु वां अस्मद्रभि तानि पौंस्या सना भूवन्द्युन्नानि मोत जारिपुरस्मत्पुरोत जारिपुः ।

यद्वाश्चित्रं युगेयुगे नव्यं घोषादमर्त्यम् ।

अस्मासु तन्मरुतो यच्च दुष्टं दिधृता यच्च दुष्टम् ॥ ८ ॥

दुष्यद् ह मे जनुपं पूर्वी अङ्गिराः प्रियमेधः कण्वो अत्रिर्मनुविदुस्ते मे पूर्वे मनुविदुः ।

तेषां देवेष्वार्यतिरस्माकं तेषु नाभयः ।

तेषां पदेन मह्या नमे गिरिन्द्राग्नी आ नमे गिरा ॥ ९ ॥

होता यक्षहनिनो वन्तु वार्यं बृहस्पतिर्यजति वेन उक्षभिः पुरुवारिभिरुक्षभिः ।

जगृभ्मा दूरआदिशं श्लोकमद्रेरध त्मना ।

अथारयदरिन्दानि सुकृतुः पुरू सन्नानि सुकृतुः ॥ १० ॥

ये देवासो दिव्येकादश स्थ पृथिव्यामध्येकादश स्थ ।

अप्यक्षितो महिनैकादश स्थ ते देवासो यजमिमं जुषध्वम् ॥ ११ ॥ [४] (१५२५)

॥ १४० ॥

१-१३ दीर्घतमा औचध्यः । अग्निः । १-११ जगती, १० त्रिष्टुप्वा, १२-१३ त्रिष्टुप् ।

(२१) वेद्विपदे प्रियधामाय सुद्युते धामिमिव प्र भरा योनिमग्रये ।

वरेणेव वामया मन्मना श्रुधि ज्योतीरथं शुक्रवर्णं तमोहनम् ॥ १ ॥ (१५२६)

अभि द्विजन्मा त्रिवृदन्नमृज्यते संवत्सरे वावृधे जग्धमी पुनः ।
 अन्यस्यासा जिह्वया जेन्यो वृषा न्यून्येन वृनिनो मृष्ट वारणः ॥ २ ॥
 कृष्णश्रुतौ वेविजे अस्य सक्षिता उभा तरेते अभि मातरा शिशुम् ।
 प्राचाजिह्वं ध्वसयन्तं तपुच्युतमा सान्यं कुर्यं वर्धनं पितुः ॥ ३ ॥
 मुमुक्षोश्च मनवे मानवस्यते रघुद्रुवः कृष्णसीतास ऊ जुवः ।
 असमना अजिरासौ रघुप्यदो वार्तजूता उर्ष युज्यन्त आशर्वः ॥ ४ ॥
 आदस्य ते ध्वसयन्तो वृधेरते कृष्णमभ्वं महि वर्षः करिक्रतः ।
 यत्सीं महीमवनिं प्राभि मर्षुशदभिश्चसन्स्तनयन्नेति नानदत् ॥ ५ ॥ [५]
 भूपन्न योऽधि वभ्रूपु नम्रते वृषेव पत्नीरभ्येति रोरुवत् ।
 ओजायमानस्तन्वश्च शुम्भते भीमो न शृङ्गा दविधाव दुर्गृभिः ॥ ६ ॥
 स संस्तिरो विष्टिः सं गृभायति जानन्नेव जानतीनित्य आ शये ।
 पुनर्वर्धन्ते अपि यन्ति देव्यमन्यद्वर्षः पित्रोः कृण्वते सचा ॥ ७ ॥
 तमग्रुवः केशिनीः सं हि रैभिर ऊर्ध्वास्तस्थुर्मम्रुपीः प्रायये पुनः ।
 तासां जरां प्रमुञ्चन्तेति नानददसुं परं जनयञ्जीवमस्त्रुतम् ॥ ८ ॥
 अधीवासं परं मातृ रिहन्नहं तुविग्रेभिः सत्वभिर्याति वि जयः ।
 वयो दधत्पद्भते रेरिहत्सदानु श्येनीं सचते वर्तनीरहं ॥ ९ ॥
 अस्माकमये मघवत्सु दीदिवधश्च सीवान्वृषभो दम्ननाः ।
 अवास्या शिशुमतीरदीदेवमेव युत्सु परिजर्षुराणः ॥ १० ॥ [६]
 इदमग्रे सुधितं दुधितादधि प्रियादु चिन्मन्मनः प्रेयो अस्तु ते ।
 यत्तं शुक्रं तन्वोश्च रोचते श्रुचि तेनास्मभ्यं वनसे रत्नमा त्वम् ॥ ११ ॥
 रथाय नारवसुत नो गृहाय नित्यारित्रां पद्धतीं रास्यये ।
 अस्माकं वीरां उत नो मघोनो जनोश्च या पारयाच्छर्म या च ॥ १२ ॥
 अमी नो अग्न उक्थमिजुगुर्या द्याद्याक्षामा सिन्धवश्च स्वर्गूताः ।
 गव्यं यय्यं यन्तो दीर्घाहेपं वरमरुण्यो वरन्त ॥ १३ ॥ [७] (१५३८)

॥ १४२ ॥

१-१३ शीघ्रतमा औचत्यः । अग्निः । १-११ जगती, १२-१३ त्रिष्टुप् ।

वदित्या तद्रूपे धायि दर्शतं देवस्य भर्गुः मह्यो यतो जनिं ।

यद्रीमुप ह्वरते माभति मतिर्कृतस्य भर्गुः अस्माकं वरन्तः ॥ १ ॥ (१५३९)

पुक्षो वपुः पितृमान्नित्य आ शये द्वितीयमा सप्तशिवासु मातृषु ।
तृतीयमस्य वृषभस्य दोहसे दशप्रमति जनयन्त योषणः ॥ २ ॥

निर्यदीं बुधान्महिषस्य वर्षस ईशानासुः शर्वसा क्रन्तं सूर्यः ।
यदीमनुं प्रदिशो मध्वं आध्वं गुहा सन्तं मातरिश्वा मथायति ॥ ३ ॥

प्र यत्पितुः परमाञ्जीयते पर्यां पुक्षुधौ वीरुधो दंसुं रोहति ।
उभा यदस्य जनुषं यदिन्वत् आदिद्यविष्ठो अभवद्गुणा शुचिः ॥ ४ ॥

आदिन्मातृराविश्रधास्वा शुचिरहिंस्यमान उर्विया वि वावृधे ।
अनु यत्पूर्वा अरुहत्सनाजुवो नि नव्यमीष्ववरासु धावते ॥ ५ ॥ [८]

आदिद्भोतारं वृणते दिविष्टिपु भगमिव पपृचानासं ऋञ्जते ।
देवान्यत्क्रत्वा मज्जना पुरुष्टुतो मर्तं शंसं विश्वधा वेति धार्यसे ॥ ६ ॥

वि यदस्थाद्यजतो वार्तचोदितो ह्यारो न वक्त्रां जरणा अनाकृतः ।
तस्य पतमन्दक्षुपः कृष्णजंहसः शुचिजन्मनो रज आ व्यध्वनः ॥ ७ ॥

रथो न यातः शिकभिः कृतो धामङ्गैभिररुपेभिरीयते ।
आदस्य ते कृष्णासो दक्षि मूरयः शूरस्येव त्वेषथादीपते वयः ॥ ८ ॥

त्वया ह्यग्ने वरुणो धृतव्रतो मित्रः शाशद्रे अर्थमा मुदानवः ।
यत्सीमनु कर्तुना विश्वथा विशुररात्र नेमिः परिभूरजायथाः ॥ ९ ॥

त्वमग्ने शशमानाय सुन्वते रत्नं यविष्ठ देवतातिमिन्वसि ।
तं त्वा नु नच्यं सहसो युवन्वयं भगं न कारे महिरत्न धीमहि ॥१०॥

अस्मे रयि न स्वर्थं दर्मनमं भगं दक्षं न पपृचासि धर्णमिम्
रथमीं रिद्य यो यमति जन्मनी उभे देवानां शंसमृत आ चं सुक्रतुः ॥११॥

उत नः सुघोत्मा जीराश्चो होता मन्द्रः शृणवचन्द्ररथः ।
म नो नेष्वेपतमर्मृगोऽग्निर्दामं सुवितं वस्यो अच्छं ॥१२॥

अस्ताच्यमिः शिमीवद्विरुक्तः साम्राज्याय प्रतरं दर्धानः ।
अमी च मे मगवानो वयं च मिहं न गरो अति निरुतन्युः ॥१३॥ [९] (१५५१)

॥ १४२ ॥

१-१३ दीर्घतमा औचथ्यः । आशीसूक्तं= [१ इध्मः समिद्धोऽग्निर्वो, २ तनूनपात्, ३ नराशंसः, ४ इच्छः, ५ वहिः, ६ देवोः द्वारः, ७ उपासानक्ता, ८ दैव्यां होतारौ प्रचेतसौ, ९ तिम्रो देव्यः सरस्वतीळा-
मारत्यः, १० त्वष्टा, ११ वनस्पतिः, १२ स्वाहाकृतिः, १३ इन्द्रः ।] अनुष्टुप् ।

समिद्धो अग्र आ वहं देवाँ अद्य यतसुंचे । तन्तुं तनुष्व पूर्यं मुतसौमाय द्वाशुपे ॥ १ ॥
 वृतवन्तसुप मासि मधुमन्तं तनूनपात् । यज्ञं विप्रस्य मार्वतः शशमानस्य द्वाशुपः ॥ २ ॥
 शुचिः पावको अद्भुतो मर्वा यज्ञं मिमिक्षति । नराशंसस्त्रिरा दिवो देवो देवेषु यज्ञियः ॥ ३ ॥
 ईळितो अग्र आ वहेन्द्रं चित्रमिह प्रियम् । इयं हि त्वा मतिर्ममाच्छा सुजिह्व वृच्यते ॥ ४ ॥
 स्तृणानासो यतसुंचो वृहियेज्ञे स्वध्वरे । वृजे देवव्यचस्तमिन्द्राय शर्म सप्रथः ॥ ५ ॥
 वि श्रयन्तामृतावृषः प्रये देवेभ्यो महीः । पावकासं पुरुस्पृहो द्वारो देवीरसुश्रतः ॥ ६ ॥ [१०]
 आ भन्दमाने उपाके नक्तोपासा सुपेशसा । यही कृतस्य मातरा सीदतां वृहिरा सुमत् ॥ ७ ॥
 मन्द्रजिह्वा जुगुर्वणी होतारा दैव्या कवी । यज्ञं नो यक्षतामिमं सिध्रमद्य दिविस्पृशम् ॥ ८ ॥
 शुचिर्देवेष्वर्षिता होत्रा मरुत्सु भारती । इळा सरस्वती मही चहिः सीदन्तु यज्ञियाः ॥ ९ ॥
 तन्नस्तुरीपमद्भुतं पुरु वारं पुरु त्मना । त्वष्टा पोपाय वि प्यतु राधेनाभां नो अस्मयुः ॥ १० ॥
 अवसुजन्नुप त्मना देवान्यक्षि वनस्पते । अग्निर्हव्या सुपूदति देवो देवेषु मेधिरः ॥ ११ ॥
 पूष्यते मरुत्वते विश्वदेवाय वायवे । स्वाहा गायत्रवेपसे हव्यमिन्द्राय कर्तन ॥ १२ ॥
 स्वाहाकृतान्या गृह्युप हव्यानि वीतये । इन्द्रा गहि शुधी हवं त्वां हवन्ते अध्वरे ॥ १३ ॥ [११]
 ॥ १४३ ॥ (१५६४)

१-८ दीर्घतमा औचथ्यः । अग्निः । १-७ जगती, ८ त्रिष्टुप् ।

प्र तव्यसीं नव्यसीं धीतिप्रयये वाचो मतिं सहसः सूनवे भरे ।
 अपां नपाद्यो वसुभिः मह प्रियो होता पृथिव्यां न्यसीदहृत्विजः ॥ १ ॥
 स जार्यमानः परमे व्योमन्याधिरग्निरभवन्मातरिश्वने ।
 अस्य क्रत्वा समिधानस्य मज्मना प्रधावां शोचिः पृथिवी अरोचयत् ॥ २ ॥
 अस्य त्वेषा अजरा अस्य भानवः सुमंद्गः सुप्रतीकस्य सुद्युतः
 भान्वक्ष्मो अन्यकुर्न मिन्ध्रोऽग्रे गेजन्ते अर्ममन्तो अजराः ॥ ३ ॥ (१५६७)

यमेतिरे भृगवो विश्ववेदसं नाभां पृथिव्या भुवनस्य मज्जना ।
 अग्निं तं गीर्भिर्हिनुहि स्व आ दमे य एको वस्वो वरुणो न राजति ॥ ४ ॥
 न यो वराय मरुतामिव स्वनः सेनेव सृष्टा दिव्या यथाशनिः ।
 अग्निर्जम्भैस्तिगितैरिति भवति योधो न शत्रून्त्स वना न्यृञ्जते ॥ ५ ॥
 कुवित्रो अग्निरुच्यथस्य वीरसद्वसुष्कुविद्वसुभिः काममावरत् ।
 चोदः कुवित्तुज्यात्सातये धियः शुचिप्रतीकं तमया धिया गृणे ॥ ६ ॥
 घृतप्रतीकं व क्रतुस्य धूर्पदमग्निं मित्रं न समिधान क्रञ्जते ।
 इन्धानो अक्रो विदथेषु दीर्घच्छुक्रवर्णासुर्दु नो यंसते धियम् ॥ ७ ॥
 अप्रयुच्छन्नप्रयुच्छद्विरग्ने शिवेभिर्नः पायुभिः पाहि शग्मैः ।
 अदब्धेभिरदपितेभिरिष्टेऽनिमिपद्भिः परि पाहि नो जाः ॥ ८ ॥ [१२] (१५७२)

॥ १४४ ॥

१-७ दीर्घतमा ओचथ्यः । अग्निः । जगती ।

एति प्र होता व्रतमस्य माययोर्ध्वा दधानः शुचिपेशसं धियम् ।
 अभि सुचः क्रमते दक्षिणावृत्तो या अस्य धामं प्रथमं ह निसते ॥ १ ॥
 अभीमृतस्य द्रोहना अनूपत्त योनौ देवस्य सदेने परीवृताः ।
 अपामुपस्थे निर्मृतो यदावसदध स्वधा अधयद्याभिरिर्यते ॥ २ ॥
 युर्युपत्तः सर्वयसा तदिद्वपुः समानमर्थं वितरित्रता मिथः ।
 आर्द्रा भग्नो न हव्यः सम्स्मदा वोहूर्न रश्मीन्त्सर्मयस्तु सारथिः ॥ ३ ॥
 यमीं द्वा सधयसा सपर्यतः समाने योना मिथुना समोकसा ।
 दिवा न नक्तं पलितो युवाजनि पुरु चरन्नजरो मारुपा युगा ॥ ४ ॥
 तमीं हिन्वन्ति धीतयो दश त्रिंशो देवं मतीस ऊतये हवामहे ।
 धनोरधिं प्रवत् आ स क्रण्णत्यभिव्रजद्विर्वयुना नवाधित ॥ ५ ॥
 त्वं हग्ने दिव्यस्य राजसि त्वं पार्थिवस्य पशुपाइव त्मना ।
 एनीं त एते वृहती अभिधिया हिरण्ययी वर्करी बहिराशाते ॥ ६ ॥
 अमं जुपस्य प्रति हर्यं तद्वचो मन्द्र म्वधावु क्रतुजात सुकृतो ।
 यो विश्वतः प्रत्यङ्गसिं दर्शतो रण्यः मंरंष्टो पितृमाइव धयः ॥ ७ ॥ [१३] (१५७२)

॥ १४५ ॥

१-५ दीर्घतमा औचध्यः । अग्निः । १-४ जगती, ५ त्रिष्टुप् ।

तं पृच्छता स जंगामा स वेदु स चिकित्वाँ ईपते सा न्वीयते ।
 तस्मिन्त्सन्ति प्रशिपुस्तस्मिन्निष्टयः स वाजस्य शवसः शुष्मिणस्पतिः ॥ १ ॥
 तमित्पृच्छन्ति न सिमो वि पृच्छति स्वनेव धीरो मनसा यदग्रभीत् ।
 न मृष्यते प्रथमं नापरं वचोऽस्य क्रत्वा सचते अग्रदपितः ॥ २ ॥
 तमिद्रच्छन्ति जुह्वोस्तमर्वतीर्विश्वान्येकः शृण्वद्वचांसि मे ।
 पुरुत्रैपस्ततुरिर्यज्ञसाधनोऽच्छिद्रोतिः विशुरादत्त सं रभः ॥ ३ ॥
 उपस्थायं चरति यत्समारत सद्यो जातस्तत्सार गुज्यैभिः ।
 अभि श्वान्तं मृशते नान्द्ये मुदे यदा गच्छन्त्युशतीरपिष्टितम् ॥ ४ ॥
 स ई मृगो अप्यो वनर्गुरुप त्वच्युपमस्यां नि धावि ।
 व्यत्रवीद्वयुना मत्यैभ्योऽग्निर्विद्वाँ क्रतुचिद्वि सत्यः ॥ ५ ॥ [१४](१५८५)

॥ १४६ ॥

१-५ दीर्घतमा औचध्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

त्रिमूर्धानैः सप्तारंभिम गृणीयेऽनूनमग्निं पित्रोरुपस्थे ।
 निपत्तमस्य चरतो ध्रुवस्य विश्वा दिवो रौचनार्पिप्रिवांसम् ॥ १ ॥
 उक्षा महौ अभि ववक्ष एने अजरस्तस्थावितऊतिर्ऋष्यः ।
 उच्यीः पदो नि दधाति सानौ रिहन्त्यूर्धो अरुपासो अस्य ॥ २ ॥
 समानं वत्समभि संचरन्ती धिष्वर्गधेन् वि चरतः सुमेके ।
 अनपवृज्यां अध्वनो मिमानि विश्वान्केतो अर्धि महो दधाने ॥ ३ ॥
 धीरोसः पदं कवयो नयन्ति नाना हृदा रक्षमाणा अजुर्यम् ।
 सिपांसन्तः पर्यपश्यन्त सिन्धुमाविरैभ्यो अभवत्स्वयो नृन् ॥ ४ ॥
 दिदृक्षेण्यः परि काष्ठां मु जेन्य ईकेन्यो महो अभीय जीवने ।
 पुकृता यदभवत्स्वरैभ्यो गर्भैभ्यो मधवा विश्वदर्शितः ॥ ५ ॥ [१५](१५८६)

॥ १४७ ॥

१-५ दीर्घतमा औचध्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

कथा तं अग्ने शुचयन्त आयोर्देदाशुर्नाजैभिरानुयाणाः ।
 उभे यत्तोके तनये दधाना फ्रतस्य मार्मत्रणयन्त देवाः ॥ १ ॥ (१५००)

बोधा मे अस्य वचसो यविष्ट मंहिष्टस्य प्रभृतस्य स्वधावः ।
 पीर्यति त्वो अनु त्वो गृणाति वृन्दारुस्ते तन्वं वन्दे अग्ने ॥ २ ॥
 ये पायवो मामतेयं ते अग्ने पश्यन्तो अन्धं दुरितादरक्षन् ।
 ररक्ष तान्मुक्तो विश्ववेदा दिप्सन्त इद्रिपवो नार्ह देभुः ॥ ३ ॥
 यो नो अग्ने अररिवाँ अघायुररातीवा मर्चयति द्वयेन ।
 मन्त्रो गुरुः पुनरस्तु सो अस्मा अनु मृक्षीष्ट तन्वं दुरुक्तैः ॥ ४ ॥
 उत वा यः संहस्य प्रविद्वान्मर्तो मर्त मर्चयति द्वयेन ।
 अतः पाहि स्तवमान स्तुवन्तमग्ने माकिनो दुरिताय धार्याः ॥ ५ ॥ [१६] (१५९४)

॥ १४८ ॥

१-५ दीर्घतमा आचक्ष्यः । अग्निः । त्रिष्टुप ।

मथीद्यदी विष्टो मातरिश्वा होतारं विश्वाप्सु विश्वदेव्यम् ।
 नि यं दुधुर्मनुष्यासु विश्व स्वर्णं चित्रं वपुषे विभावंम् ॥ १ ॥
 दुदानमिन्न देदभन्त मन्माग्निरवर्कथं मम तस्य चाकन् ।
 जुपन्त विश्वान्यस्य कर्मोपस्तुतिं भरमाणस्य कारोः ॥ २ ॥
 नित्यं चिन्तु यं सदेने जगृधे प्रशस्तिभिर्दाधिरे यज्ञियासः ।
 प्र सू नयन्त गृभयन्त इष्टावश्वासो न रथ्यो रारहाणाः ॥ ३ ॥
 पुरुषिं दुस्मो नि रिणालि जम्भैराद्रोचते वन आ विभावा ।
 आदस्य वातां अनु वाति शोचिरस्तुर्न शयीमसनामनु धृन् ॥ ४ ॥
 न यं रिपवो न रिपण्यवो गर्भं मन्तं रेपणा रेपर्यन्ति ।
 अन्धा अपश्या न दंभन्नभिग्व्या नित्यास ईं प्रेतारो अरक्षन् ॥ ५ ॥ [१७] (१५९९)

॥ १४९ ॥

१-५ दीर्घतमा आचक्ष्यः । अग्निः । त्रिष्टुप ।

मरुः य राय परते पतिर्दन्निन इनम्य वरुनः पद आ ।
 उप भर्जन्तमद्रेयो विश्वन्ति ॥ १ ॥
 य यो वृषा नृगं न गेदम्योः श्रवोभिर्गग्नि जीवपीतमर्गः ।
 प्र यः मन्त्राणः धिश्नीत योर्ना ॥ २ ॥ (१६०१)

आ यः पुरं नार्भिणीमदीदित्यः कृषिर्निभन्धोः नार्थो ।

सुरो न रुरुकाञ्छतात्मा ॥ ३ ॥

अभि द्विजन्मा त्री रौचनानि विश्वा रजाभि शुशुचानो अस्थात् ।

होता यजिष्ठो अपां सधस्थं ॥ ४ ॥

अयं स होता यो द्विजन्मा विश्वा दुधे चार्याणि श्रवस्या ।

मर्तो यो अस्मै सुतुको ददाश ॥ ५ ॥ [१८] (१६०४)

॥ १५० ॥

१-३ दीर्घतमा औचथ्यः । अग्निः । उष्णिक ।

पुरु त्वा द्वाधान्वोचेऽरिरिरे तव सिदा । तोदस्येव अरण आ महस्य ॥ १ ॥

व्यनिनस्य धनिर्नः प्रहोपे चिदररूपः । कदा चन प्रजिर्गतो अदेवयोः ॥ २ ॥

ग चन्द्रो विप्र मर्त्यो महो वार्धन्तमो दिवि । प्रप्रेत्ते अग्रे वनुर्षः म्याम ॥ ३ ॥ [१९] (१६०७)

॥ १५१ ॥

१-० दीर्घतमा औचथ्यः । १ मित्रः, २ ० मित्रावरुणो । जगती ।

मित्रं न यं शिम्या गोपु गव्यवः स्वाध्वो विदथे अप्सु जीर्जन ।

अरेजेता रोदसी पाजेमा गिरा प्रति प्रियं यजतं जनुपामवः ॥ १ ॥

यद् व्यहो पुरुमीहस्य सोमिनः प्र मित्रामो न दीधिरे स्वाधुवः ।

अध क्रतुं विदतं गातुमर्चत उन श्रुते वृषणा पुस्त्यावितः ॥ २ ॥

आ वां भूपन्धितयो जन्म रोदस्योः प्रवाच्यं वृषणा दक्षमे महे ।

यदीमृताय भरथो यदर्वते प्र होत्रया शिम्या वीथो अध्वरम् ॥ ३ ॥

प्र मा क्षितिरसुर या महि प्रिय क्रतावानावृतमा घोपथो वृहत् ।

युवं दिवो वृहतो दक्षमाधुवं गां न धुर्युषं युञ्जथि अपः ॥ ४ ॥

मही अत्र महिना वारमृषथोऽग्नेवस्तुज आ मर्धन्धेनवः ।

स्वर्गन्ति ता उपस्ताति स्यमा निमृचं उपमस्तकुवीरिव ॥ ५ ॥ [२०]

आ वीमृताय केशिनीरन्पत् मित्र यत्र वरुण गातुमर्चथः ।

अव न्मना मृजतं पिन्वतं धियो युवं विप्रस्य मन्मनामिर्गज्यथः ॥ ६ ॥

यो वां यत्रः प्रगमानो ह दाश्रति कृविहोता यजति मन्मगार्धनः ।

उपाहृ तं गन्तथो वीथो अप्ग्मन्ला गिरः मुमर्नि गन्तमन्मृ ॥ ७ ॥ (१६१४)

युवां युञ्जैः प्रथमा गोभिरञ्जत क्रतावाना मनसो न प्रयुक्तिषु ।
 भरन्ति वां मन्मना संयत्ता गिरोऽर्हप्यत्ता मनसा रेवदाशाथे ॥ ८ ॥
 रेवद्वयो दधाथे रेवदाशाथे नरा मायाभिरितर्जति माहिन्म ।
 न वां द्यावोऽर्हभिर्नांत सिन्धवो न देवत्वं पणयो नानशुर्मघम् ॥९॥ [२१] (१६१६)

॥ १५२ ॥

१-७ दीर्घतमा औचध्यः । मित्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

युवं वस्त्राणि पीवसा वसाथे युवोरच्छिद्रा मन्तवो ह सर्गाः ।
 अर्वातिरतमर्नृतानि विश्वं ऋतेर्न मित्रावरुणा सचेथे ॥ १ ॥
 एतच्चन त्वो वि चिकेतदेपां सत्यो मन्त्रः कविशस्त क्रधावान् ।
 त्रिराश्रिं हन्ति चतुरश्रिरुग्रो देवनिदो ह प्रथमा अजूर्यन् ॥ २ ॥
 अपादेति प्रथमा पद्धतीनां कस्तर्वा मित्रावरुणा चिकेत ।
 गर्भो भारं भरन्त्या चिदस्य ऋतं पिपत्यर्नृतं नि तारीत् ॥ ३ ॥
 प्रयन्तमित्पारिं जारं कनीनां पश्यामसि नोपनिषवमानम् ।
 अनवपृग्णा वितता वसानं प्रियं मित्रस्य वरुणस्य धाम ॥ ४ ॥
 अनथो जातो अनभीशुर्वा कर्निक्रदत्पतयदूर्ध्वसानुः ।
 अचित्तं ब्रह्म जुजुपुर्धुवानः प्र मित्रे धाम वरुणे गृणन्तः ॥ ५ ॥
 आ धेनवो मामतेयमवन्तीर्ब्रह्मप्रियं पीपयन्तस्मिन्नूर्ध्वन् ।
 पित्वो भिक्षेत वयुनानि विद्वानासाविवासन्नर्दितिसुरुष्येत् ॥ ६ ॥
 आ वां मित्रावरुणा हव्यजुष्टिं नमसा देवाववसा वद्वत्याम् ।
 अस्माकं ब्रह्म पृतनासु सहा अस्माकं वृष्टिर्दिव्या सुपारा ॥ ७ ॥ [२२] (१६२३)

॥ १५३ ॥

१-४ दीर्घतमा औचध्यः । मित्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

यजामहे वां महः सजोषा हव्येभिर्मित्रावरुणा नमोभिः ।
 घृतैर्घृतस्नु अघ यद्वाग्मस्मे अघ्यय्यो न धीतिभिर्भरन्ति ॥ १ ॥
 प्रस्तुतिर्वा धाम न प्रयुक्तिर्यामि मित्रावरुणा सुवृक्तिः ।
 अनक्ति यदां विदधेषु होता सुभ्रं वां सूरिर्वृषणावियंघन ॥ २ ॥ (१६२५)

पीपायं धेनुरादिर्तिर्कृताय जनाय मित्रावरुणा हविर्दे ।
 हिनोति यद्रां विदथे सपर्यन्तस रातहव्यो मानुषो न होतः ॥ ३ ॥
 उत वा विष्णु मद्यास्वन्यो गावु आपश्च पीपयन्त देवीः ।
 उतो नो अस्य पूर्व्यः पतिर्दन्तीतं पातं पर्यस उस्त्रियायाः ॥ ४ ॥ [२३] (१६२७)

॥ १५४ ॥

१-६ दीर्घतमा औचध्यः । विष्णुः । विष्टुप् ।

विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्र वीचं यः पार्थिवानि विममे रजांसि ।
 यो अस्कंभायदुत्तरं सधस्थं विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः ॥ १ ॥
 प्र तद्विष्णुः स्तवते वीर्येण मृगो न मीमः कुंचरो गिरिष्ठाः ।
 यस्योरुषु त्रिषु विक्रमणेष्वाधिक्षियन्ति भुवदानि विश्वा ॥ २ ॥
 प्र विष्णवे शूपमेतु मन्मं गिरिक्षित उरुगायाय वृष्णे ।
 य इदं दीर्घं प्रयतं सधस्थमेको विममे त्रिभिरित्पदेभिः ॥ ३ ॥
 यस्य त्री पूर्णा मधुना पदान्यक्षीयमाणा स्वधया मदन्ति ।
 य उं त्रिधातुं पृथिवीमुत दामेको दाधार भुवदानि विश्वा ॥ ४ ॥
 तदस्य प्रियमाभि पार्थो अस्यां नरो यत्र देवयतो मदन्ति ।
 उरुक्रमस्य स हि वन्धुरित्था विष्णोः पदे परमे मध्व उत्सः ॥ ५ ॥
 ता वां वास्तुन्युग्मन्ति गमध्वै यत्र गावो भूरिश्रुजा अयासः ।
 अत्राह तर्दुरुगायस्य वृष्णः परमं पदमव भाति भूरि ॥ ६ ॥ [२४] (१६३३)

॥ १५५ ॥

१-६ दीर्घतमा औचध्यः । विष्णुः, १-३ इन्द्राविष्णु । जगती ।

प्र वुः पान्तुमन्धसो धियायते महे शूराय विष्णवे चार्चत ।
 या सानुभि पर्वतानामदाभ्या महस्त्यतुर्वतेव साधुना ॥ १ ॥
 त्वेपमित्था समरणं शिमीवतो रिन्द्राविष्णु सुतपा वासुष्पयति ।
 या मर्त्याय प्रतिधीयमानमित्कृशानोरस्तेरसनामुरुष्यथः ॥ २ ॥
 ता ई वर्धन्ति मदांस्य पांस्यं नि मातरा नयति रेतसे भुजे ।
 दधाति पुत्रोऽवर्षं परं पितुर्नामं तृतीयमधि रोचने दिवः ॥ ३ ॥ (१६३६)

तच्चदिदस्य पौस्यं गृणीमसीनस्य त्रांतुरवृकस्य मीहृषः ।

यः पार्थिवानि त्रिभिरद्विगामभिरुरु क्रमिष्टोरुगायाय जीवसे ॥ ४ ॥

द्वे इदस्य क्रमणे स्वर्दशोऽभिरुयाय मर्त्यो भुरण्यति ।

तृतीयमस्य नकिरा दधर्षति त्रयश्चन पतर्यन्तः पत्रिणाः ॥ ५ ॥

चतुर्भिः साकं नवतिं च नार्मभिश्चक्रं न वृत्तं व्यतीरवीविपत् ।

वृहच्छरीरो विमिमान् क्रकभिर्युवाकुमारः प्रत्येत्याहवम् ॥ ६ ॥ [२५] (१६३०)

॥ १५६ ॥

१-५ दीर्घतमा ओचध्यः । विष्णुः । जगती ।

भवा मित्रो न शेव्यो घृतासुतिर्विभूतद्युम्न एव्या उं सप्रथाः ।

अथा ते विष्णो विदुषा चिदध्व्यः स्तोमो यज्ञश्च राध्वो हविष्मता ॥ १ ॥

यः पूर्याय वेधसे नवीयसे सुमज्जानये विष्णवे ददाशति ।

यो जातमस्य महतो महि ब्रघत्मेदु श्रवोभिर्युज्यं चिदध्व्यसत् ॥ २ ॥

तमु स्तोतारः पूर्य यथा विद क्रतस्य गर्भं जनुषा पिपर्तन ।

आस्यं जानन्तो नामं चिद्विवक्तन महस्ते विष्णो सुमतिं भजामहे ॥ ३ ॥

तमस्य राजा यरुणस्तमश्चिना क्रतुं मचन्त मारुतस्य वेधसः ।

दाधार दक्षमुत्तममहर्विदं ब्रजं च विष्णुः सतिवो अपोर्णते ॥ ४ ॥

आ यो विवार्य म्चथाय देव्य इन्द्राय विष्णुः सुकृते सुकृतरः ।

वेधा अजिन्वत्त्रिपध्वस्थ आर्यमृतस्य भागे यजमानमार्भजत् ॥ ५ ॥ [२६] (१६४४)

॥ १५७ ॥

१-६ दीर्घतमा ओचध्यः । अग्निने । १-४ जगती, ५-६ त्रिष्टुप् ।

(२२) अवीध्यग्निर्जमे उदेति श्रयो व्युपाध्वन्द्रा म्बामो अचिषा ।

आयुक्षातामश्चिना याते रथं ग्रामावीद्विधः सजिता जगत्पृथक् ॥ १ ॥

यद्युक्षाथे वृषणमश्चिना रथं घृतेन नो मधुना क्षत्रमुक्षतम् ।

अम्मातं ब्रह्म पृगनागु निन्वते चयं धना शर्मनाता भजेमहि ॥ २ ॥ (१६४६)

अर्वाद् विचक्रो मधुनाह्नो रथो जीराथो अश्विनोर्यातु सुष्टुतः ।
 त्रिवन्धुरो मघवा विश्वसोभगः शं न आ वक्षद्विपदे चतुष्पदे ॥ ३ ॥
 आ न ऊर्जं वहतमश्विना युवं मधुमत्या नः कशया मिमिक्षतम् ।
 प्रायुस्तारिष्टं नी रपांसि मृक्षतं सेधतं द्वेषो भवतं सचाशुवा ॥ ४ ॥
 युवं ह गभं जगतीषु धत्थो युवं विश्वेषु सर्वनेष्वन्तः ।
 युवमग्निं च वृषणावपश्च वनस्पतीं रश्विनावैरयेधाम् ॥ ५ ॥
 युवं ह स्थो मिपजां भेपजेभिरथो ह स्थो रथ्याद् रथ्येभिः ।
 अथो ह सत्रमधिं धत्थ उग्रा यो वां हविष्मान्मनसा ददाश ॥ ६ ॥ [२७] २* (१६५०)

ॐ ॥ १५८ ॥ ॐ

१-६ दीर्घतमा औचथ्यः । अश्विनो । त्रिष्टुप्, ६ अनुष्टुप् ।

वसू रुद्रा पुरुमन्तू वृधन्ता दशस्यतं नो वृषणावभिष्टौ ।
 दस्ता ह यद्रेष्ण औचथ्यो वां प्र यत्सस्त्राये अर्कवाभिरूती ॥ १ ॥
 को वां दाशत्सुमतये चिदस्यै वसू यद्वेथे नमसा पदे गोः ।
 जिगृतमस्मे रेवतीः पुरंधीः कामधेणैव मनमा चरन्ता ॥ २ ॥
 युक्तो ह यद्वौ तौग्रयायं पेरुधिं मध्ये अर्णमो धायिं पृजः ।
 उषं वामवः शरणं गमियं शूरो नाज्म पतयद्विरेवं ॥ ३ ॥
 उपस्तुतिशोचथ्यमुकष्येन्मा मामिमे पंतत्रिणीं वि दुग्धाम् ।
 मा मामेधो दशतयश्वितो धाक् प्र यद्वौ वृद्धस्त्वनि खादति क्षाम् ॥ ४ ॥
 न मां गरन्नयो मातृतेमा दासा यद्वौ मुसंशुब्धमवाधुः ।
 शिरो यदस्य व्रैतनो वितर्धत्स्वयं दास उरो अंसावर्षिं ग्य ॥ ५ ॥
 दीर्घतमा मामतेयो जुजुर्वान्दंशमे युगे ।
 अपामर्थं यतीनीं ब्रह्मा भवति मारथिः ॥ ६ ॥ [१] (१६५६)

॥ १५९ ॥

१-५ दीर्घतमा औचथ्यः । चावापृथयी । जगती ।

प्र चावां यद्वैः पृथिवीं क्रंतावृषां मदीं स्तुपे त्रिदस्येषु प्रनेतमा ।
 देवभियं देवपुत्रं मुद्रेममेन्धा प्रिया वार्याणि शुभ्रपतः ॥ १ ॥ (१६५७)

उत मन्थे पितुरद्रुहो मनो मातुर्महि स्वतवस्तद्धवीमभिः ।
 सुरेतसा पितरा भूम चक्रतुरु प्रजाया अमृतं वरीमभिः ॥ २ ॥
 ते सूनवः स्वर्षसः सुदंससो मही जङ्गुमातरा पूर्वचित्तये ।
 स्थातुश्च सत्यं जगतश्च धर्मेणि पुत्रस्य पाथः पदमद्वयाविनः ॥ ३ ॥
 ते मायिनो ममिरे सुग्रचेतसो जामी सयोनी मिथुना समोकसा ।
 नर्व्यनर्व्यं तन्तुमा तन्वते द्विवि समुद्रे अन्तः क्वर्यः सुदीतयः ॥ ४ ॥
 तद्राधो अद्य संवितुर्वरेण्यं वयं देवस्य प्रसवे मेनामहे ।
 अस्मभ्यं द्यावापृथिवी सुचेतुना रयिं धत्तं वसुमन्तं शतग्विनम् ॥ ५ ॥ [२](१६६१)

॥ १६० ॥

१-५ दीर्घतमा औचथ्यः । द्यावापृथिवी । जगती ।

ते हि द्यावापृथिवी विश्वशंभुव ऋतावरी रजसो धारयत्कवी ।
 सुजन्मनी धिपणे अन्तरीयते देवो देवी धर्मणा सूर्यः शुचिः ॥ १ ॥
 उरुव्यचसा महिनी असथता पिता माता च भुवनानि रक्षतः ।
 सुधृष्टमे वपुष्येडु न रोदसी पिता यत्सीमभि रूपैरवासयत् ॥ २ ॥
 स वहिः पुत्रः पित्रोः पवित्रवान्पुनाति धीरो भुवनानि मायया ।
 धेसुं च पृथिवी वृषभं सुरेतसं विश्वाहा शुक्रं पर्यौ अस्य दुक्षत ॥ ३ ॥
 अयं देवानामपसामपस्तमो यो जजान रोदसी विश्वशंभुवा ।
 वि यो ममे रजसी सुक्रतूययाजरेभिः स्कम्भनेभिः समानृचे ॥ ४ ॥
 ते नो गृणाने महिनी महि श्रवः क्षत्रं द्यावापृथिवी धासयो बृहत् ।
 येनाभि कृटीस्ततनाम विश्वहा पुनाय्यमोजो असे समिन्वतम् ॥ ५ ॥ [३](१६६६)

॥ १६१ ॥

१-१४ दीर्घतमा औचथ्यः । ऋभवः । १-१३ जगती, १४ चिष्टुप् ।

किमु श्रेष्ठः किं पविष्टो न आजगन्किमीयते दूत्यं कथद्विम ।
 न निन्दिम चमसं यो महाकुलोऽत्रे भ्रातर्दुण इन्द्रुतिर्मृदिम ॥ १ ॥
 एकं चमसं चतुरः कृणोतन तद्वै देवा अद्यवन्तद् आगमम् ।
 सौधन्वना यद्येवा कंग्रिप्यथ माकं देवैर्यजियासो भविष्यथ ॥ २ ॥ (१६६८)

अग्निं दूतं प्रति यदब्रवीतनाश्वः कर्त्वीं रथं उतेह कर्त्वीः ।

धेनुः कर्त्वीं युवशा कर्त्वा द्वा तानि भ्रातरन्तु वः कृत्वयेमसि ॥ ३ ॥

चक्रुवांसं ऋभवस्तदपृच्छत् केदेभूद्यः स्य दूतो न आजगत् ।

यदावार्यचमसाश्चतुरः कृतानादिचवष्टा शास्वन्तन्व्यानिजे ॥ ४ ॥

हनमैनां इति त्वष्टा यदब्रवीच्चमसं ये देवपानमनिन्दियुः ।

अन्या नामानि कृण्वते सुते सचाँ अन्यैरेनान्कन्याइ नामभिः स्परत् ॥ ५ ॥ [४]

इन्द्रो हरीं युयुजे अश्विना रथं बृहस्पतिर्विश्वरूपासुपाजत ।

ऋशुविभ्वा वाजो देवाँ अगच्छत् स्वर्पसो युज्ञियं भागमैतन ॥ ६ ॥

निश्वर्मणो गामरिणीत धीतिभिर्या जरन्ता युवशा ताकृणोतन ।

सौधन्वना अश्वार्थमत्क्षत युक्त्वा रथमुप देवाँ अयातन ॥ ७ ॥

इदमुदकं पिबतेत्यब्रवीतनेदं वा वा पिबता मुञ्जनेजनम् ।

सौधन्वना यदि तन्नेव हर्वेथ तूतीये वा सर्वने मादयाञ्चै ॥ ८ ॥

आपो भूर्यिष्टा इत्येको अत्रवीदग्निर्भूर्यिष्ट इत्यन्यो अत्रवीत् ।

वुधर्यन्तीं बहुभ्यः प्रैको अत्रवीहता वदन्तश्चमसाँ अपिशत ॥ ९ ॥

श्रोणामेकं उवकं गामवाजति मांसमेकं पिशति सूनयामृतम् ।

आ निमुचः शकृदेको अपामरत्किं स्वित्पुत्रेभ्यः पितरा उपावतुः ॥ १० ॥ [५]

उवत्स्वस्मा अकृणोतना तृणं निवत्स्वपः स्वपस्वयं नरः ।

अगोहस्य यदसस्तना गृहे तदद्येदष्टभवो नालु गच्छथ ॥ ११ ॥

संमील्य गन्धर्वना पर्यसर्पत कं खित्तात्या पितरा व आसतुः ।

अशपत् यः क्रस्नं व आददे यः प्राब्रवीत्प्रो तस्मा अत्रवीतन ॥ १२ ॥

सुपुत्रांसं ऋभवस्तदपृच्छतागोक्ष क इदं नो अब्रुधत् ।

स्नानं वस्तो वोधयितारमत्रवीत्संवत्सर इदमद्या व्यख्यत ॥ १३ ॥

दिवा यान्ति मृतो भूम्याग्निर्यं वार्ता अन्तरिक्षेण याति ।

अद्भिर्यति वरुणः समुद्रैर्युष्माँ इच्छन्तः शवसो नपातः ॥ १४ ॥ [६] (१६८०)

॥ १६२ ॥

१-२२ दीर्घतमा औचध्यः । अश्वः । त्रिष्टुप्; ३, ६ जगती ।

मा नो मित्रो वरुणो अर्यमायुरिन्द्रं क्रमुक्षा मरुतः परि ख्यन् ।
 यद्वाजिनो देवजातस्य सप्तैः प्रवक्ष्यामो विदथे वीर्याणि ॥ १ ॥
 यन्निर्णिजा रेवणासा प्रावृतस्य रातिं शृभीतां मुखतो नयन्ति ।
 मुप्राहुजो मेर्म्यद्विश्वरूप इन्द्रापूष्णोः प्रियमप्येति पार्थः ॥ २ ॥
 एष च्छार्गः पुरो अश्वेन वाजिना पूष्णो भागो नीयते विश्वदैव्यः ।
 अभिप्रियं यत्पुरोवाशमर्वता त्वष्टेदेनं सौश्रवसाय जिन्वति ॥ ३ ॥
 यद्वविष्यंमृतशो देवयानं त्रिर्मानुषाः पर्यथं नयन्ति ।
 अत्रा पूष्णः प्रथमो भाग एति यज्ञं देवेभ्यः प्रतिवेदयन्नजः ॥ ४ ॥
 होताध्वर्युरावया अभिमिन्धो ग्रावश्राम उत शंस्ता सुविप्रः ।
 तेन यज्ञेन स्वर्कृतेन स्विष्टेन वक्षणा आ पृणध्वम् ॥ ५ ॥ [७]
 यूपन्नस्का उत ये यूपवाहाश्चपालं ये अश्वयुपाय तक्षति ।
 ये चार्वते पचनं संभरन्त्युतो तेषामभिर्गृतिर्न इन्वतु ॥ ६ ॥
 उप प्रागात्सुमन्नेऽधायि मन्म देवानामाशा उप वीतपृष्ठः ।
 अन्वेनं विश्रा क्रपयो मदन्ति देवानां पुष्टे चक्रमा सुवन्धुम् ॥ ७ ॥
 यद्वाजिनो दामं संदानमर्वतो या शीर्ष्या रक्षना रज्जुरस्य ।
 यद्वा घास्य प्रभृतमास्येडे तृणं सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु ॥ ८ ॥
 यदश्वस्य क्रविपो मक्षिकाश यद्वा स्वरो स्वर्धितौ रिप्तमस्ति ।
 यद्वस्तयोः शमितुर्यन्नपेषु सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु ॥ ९ ॥
 यद्वृध्यमुदरस्यापवाति य आमर्म्यं क्रविपो गन्धो अस्ति ।
 सुकृता तच्छेमितार्गः कृण्वन्तु मेधं शृतपाकं पचन्तु ॥ १० ॥ [८]
 यत्ते गात्राद्भिना पच्यमानाद्भि शलं निहतस्थावधावति ।
 मा नद्भूम्यामा त्रिपन्मा तृणेषु देवेभ्यस्तदुशद्भयो गतमस्तु ॥ ११ ॥
 ये वाजिनं परिपश्यन्ति पक्वं य ईमाहुः सुरभिर्निर्हरेति ।
 ये चार्वतां मांसमिधामुपार्मन्त उतो तेषामभिर्गृतिर्न इन्वतु ॥ १२ ॥ (१६००)

यन्नीक्षेणं मांस्पचन्या उखाया या पात्राणि यूष्ण आसेचनानि ।
 ऊष्मण्यापिधानां चरूणामुक्ताः सूनाः परिं भूपन्त्यध्वम् ॥१३॥
 निक्रमणं निपदनं विवर्तनं यच्च पङ्क्तिंशमर्वितः ।
 यच्चं पूर्णं यच्चं घासिं जघासु सर्वा ता ते अपिं देवेष्वस्तु ॥१४॥
 मां त्वाग्निध्वेनयीद्धमर्गन्धिर्मोखां भ्राजन्त्यभि विंक्त जघ्रिः ।
 इष्टं वीतमभिर्गूर्तिं वर्षटुतं तं देवासुः प्रतिं गृभ्णन्त्यध्वम् ॥१५॥ [९]
 यदध्वाय वासं उपस्तृणन्त्यधीवासं या हिरण्यान्यस्मै ।
 संदानमर्वन्तं पङ्क्तिंशं प्रिया देवेष्वानां यामयन्ति ॥१६॥
 यत्ते सादे महसां शुकृतस्य पाण्यो वा कशया वा तुतोदे ।
 सुचेव ता हविषो अध्वरेषु सर्वा ता ते ब्रह्मणा स्रदयामि ॥१७॥
 चतुस्त्रिंशद्वाजिनो देवयन्धोर्वङ्गीरश्चस्य स्वधितिः ममेति ।
 अञ्छिद्रा गात्रां वयुनां कृणोत परुष्परुनुषुष्या वि जस्त ॥१८॥
 एकस्त्वष्टुरध्वस्या विशस्ता द्वा यन्तारां भवतुस्तथं क्रतुः ।
 या ते गात्राणामृतुथा कृणोमि ताता पिण्डानां प्र जहोम्यग्नौ ॥१९॥
 मा त्वां तपत्प्रिय आत्मापियन्तं मा स्वधितिस्तन्वृ आ तिष्ठिपत्ते ।
 मा ते गृध्नुरविशस्तातिहायं छिद्रा गात्राण्यसिना मिथुं कः ॥२०॥
 न वा उं एतन्त्रियमे न रिप्यसि देवां इदेपि पृथिभिः मुगेभिः ।
 हरीं ते युञ्जा पृपती अभूतामुपास्थाद्वाजी धुरि रासंभम्य ॥२१॥
 मुगन्धं नो वाजी स्वठन्धं पुंसः पुत्रां उत रिध्यापुषं रयिम् ।
 अनागास्त्वं नो आदितिः कृणोत ध्रुवं नो अश्वो वनतां हविष्मान् ॥२२॥ [१०]
 (१७०२)

॥ १६३ ॥

१-१३ कीर्तयता ओचध्वः । अश्वः । विन्दुप ।

यदक्रन्दः प्रथमं जायमान उद्यन्तममुद्राद्रुतं वा पूर्णिपात् ।

इयेनम्यं पक्षा हरिणम्यं ग्राह उषन्तुन्यं महिं ज्ञातं तं अर्चन् ॥ १ ॥

(१७०३)

- यमेन दत्तं त्रित एनमायुनगिन्द्र एणं प्रथमो अर्घ्यतिष्ठत् ।
 गन्धर्वो अस्य रक्षनामगृष्णात्सारादश्वं वसवो निरतष्ट ॥ २ ॥
- असि यमो अस्यादित्यो अर्बुचासि त्रितो गुह्येन व्रतेन ।
 असि सोमेन समया विपृक्त आहुस्ते त्रीणि द्विवि चन्धनानि ॥ ३ ॥
- त्रीणि त आहुर्द्विवि चन्धनानि त्रीण्यप्सु त्रीण्यन्तः समुद्रे ।
 उतेव मे वरुणश्छन्त्स्यर्वन्यत्रा त आहुः परमं जनित्रम् ॥ ४ ॥
- इमा ते वाजिन्वमार्जनानीमा शफानां सन्तितुर्निधाना ।
 अत्रा ते भद्रा रक्षना अपश्यमृतस्य या अभिरक्षन्ति गोपाः ॥ ५ ॥ [११]
- आत्मानं ते मर्नसारादजानामवो दिवा पतर्यन्तं पतङ्गम् ।
 शिरो अपश्यं पृथिभिः सुगेभिररेणुभिर्जेहमानं पतत्रि ॥ ६ ॥
- अत्रा ते रूपमुत्तममपश्यं जिगीषमाणमिप आ पदे गोः ।
 यदा ते मर्तो अनु भोगमान्छादिद्भसिष्ठ ओषधीरजीगः ॥ ७ ॥
- अनु त्वा रथो अनु मर्यो अर्बुक्नु गावोऽनु भर्गः कनीनाम् ।
 अनु व्रातासस्त्वं सख्यमीयुरनु देवा मभिरे वीर्यं ते ॥ ८ ॥
- हिरण्यशुद्धोऽर्यो अस्य पादा मनोजवा अवर् इन्द्र आसीत् ।
 देवा इदंस्व हविरद्यमायन्यो अर्वन्तं प्रथमो अर्घ्यतिष्ठत् ॥ ९ ॥
- ईर्मान्तासुः सिलिकमध्यमासुः सं शरणासो दिव्यासो अत्याः ।
 हंसाह्व श्रेणिशो यतन्ते यदाक्षिपुर्दिव्यमज्जुमश्वाः ॥ १० ॥ [१२]
- तव शरीरं पतयिष्वर्वन्तव चित्तं वातइव धर्जीमान् ।
 तव शृङ्गाणि विष्टिता पुरुत्रारण्येषु जर्ह्यराणा चरन्ति ॥ ११ ॥
- उप प्रागाच्छसनं वाज्यवीं देवद्रीचा मर्नसा दीध्यानः ।
 अजः पुरो नीयते नाभिरस्यानु पश्चात्कृवयो यन्ति रेमाः ॥ १२ ॥
- उप प्रागात्परमं यत्सधस्त्वमर्वा अच्छा पितरं मातरं च ।
 अघा देवाञ्जुष्टमो हि गम्या अथा शास्ते द्वाद्युषे वार्षाणि ॥ १३ ॥ [१३] (१७१५)

॥ १६४ ॥

१-५२ दीर्घतमा औचथ्यः । १-४१ विश्वेदेवाः । ४२ (आद्योऽर्धचः) वाक्, (द्वितीयोऽर्धचः) समुद्रा
 आपोऽक्षरं; ४५ वाक्; ४३ (आद्योऽर्धचः) शकधूमः, (द्वितीयोऽर्धचः) सोमः; ४४
 (केशिनः=) अग्निः सूर्यो वायुश्च; ४६-४७ सूर्यः; ४८ संवत्सरः कालः; ४९ सरस्वती;
 ५० साध्याः; ५१ सूर्यः पर्जन्यः अग्निर्वा; ५२ सरस्वान् सूर्यो वा । षिष्टुपः १२,
 १५, २३ २९, ३६, ४१ जगती; ४२ प्रस्तारपंक्तिः; ५१ अनुष्टुप् ।

अस्य ग्रामस्य पलितस्य होतुस्तस्य भ्राता मध्यमो अस्त्यश्रः ।

तृतीयो भ्राता घृतपृष्ठो अस्यात्रापश्यं विश्वपतिं सप्तपुत्रम् ॥ १ ॥

सप्त युञ्जन्ति रथमेकचक्रमेको अश्वो वहति सप्तनामा ।

त्रिनाभिं चक्रमजरमनुवं यत्रेमा विश्वा भवुनाधि तस्थुः ॥ २ ॥

इमं रथमधि ये सप्त तस्थुः सप्तचक्रं सप्त वहन्त्यश्वोः ।

सप्त स्वसारो अभि सं नवन्ते यत्र गवां निर्हिता सप्त नाम ॥ ३ ॥

को ददर्श ग्रथमं जायमानमस्थन्वन्तं यदनस्था विभति ।

भूम्या असुरसृगात्मा कं खित्को विद्वांसमुपं गात्प्रष्टुमंतत् ॥ ४ ॥

पार्कः वृच्छामि मनसाविजानन्देवानमिना निर्हिता पदानि ।

वत्से वृक्कयेऽधि सप्त तन्तून्वि तन्निरे क्ववप ओतवा उ ॥ ५ ॥ [१४]

अचिकित्वाञ्चिकितुपश्चिदत्र क्वीन्पृच्छामि विद्यने न विद्वान् ।

वि यस्तस्तम्भ पळिमा रजांस्यजस्यं रूपे किमपि स्विकेकम् ॥ ६ ॥

इह व्रवीतु य ईमङ्ग वेदास्य ग्रामस्य निर्हितं पदं वेः ।

शीर्ष्णः क्षीरं दुहते गावो अस्य वृत्रि वसाना उदकं पदापुः ॥ ७ ॥

माता पितरंमृत आ व्रभाज धीत्यग्रे मनसा सं हि जग्मे ।

सा वीभत्सुर्गर्भरसा निर्धिद्धा नमस्वन्त इदुपत्राकमीपुः ॥ ८ ॥

युक्ता मातासीद्भूरि दक्षिणाया अतिष्ठद्भूमौ वृजनीष्वन्तः ।

अमीमिद्वत्सो अनु गार्मपश्यद्विश्वरूप्यं त्रिपु योजनेषु ॥ ९ ॥

तिस्रो मातृखीन्पितृन्विभ्रदेकं ऊर्ध्वस्तस्थौ नेमवं ग्लापयन्ति ।

मन्त्रपन्ते दिवो अमुष्यं पुष्टे विश्वविदुं वाचमर्विश्वमिन्वाम् ॥ १० ॥ [१५]

द्वादशारं नहि तजराय चर्वति चक्रं परि द्यामृतस्यं ।

आ पुत्रा अमे मिथुनामो अत्रं नप्त शतानि विश्वतिथं तस्थुः ॥ ११ ॥ (१७२६)

पञ्चपादं पितरं द्वादशाकृतिं दिव आहुः परे अथै पुरीषिणम् ।

अथैमे अन्य उपरे विचक्षणं सप्तचक्रे पठर आहुरर्षितम् ॥१२॥

पञ्चारे चक्रे परिवर्तमाने तस्मिन्ना तस्थुर्भुवनानि विश्वा ।

तस्य नाक्षस्तप्यते भूरिभारः मनादेव न शीर्यते सनाभिः ॥१३॥

सनेमि चक्रमजरं वि वावृत उच्चानायां दश युक्ता वहन्ति ।

सूर्यस्य चक्षु रजसैत्यावृतं तस्मिन्नार्षिता भुवनानि विश्वा ॥१४॥

साकंजानां सप्तथमाहुरेकजं पळिद्यमा ऋषयो देवजा इति ।

तेषामिष्टानि विहितानि धामशः स्थात्रे रैजन्ते विकृतानि रूपशः ॥१५॥ [१६]

स्त्रियः सुतीस्तां उ मे पुंस आहुः पश्यदक्षणात्र वि चेतदन्धः ।

कुविर्यः पुत्रः स ईमा चिकेत यस्ता विजानात्स पितुष्पितासत् ॥१६॥

अवः परेण पर एनावरेण पदा वत्सं विभ्रती गौरुदस्थात् ।

मा कद्रीची कं स्विदर्धं परागात्कं स्वित्स्वते न्हि गूथे अन्तः ॥१७॥

अवः परेण पितरं यो अस्यानुवेदं पर एनावरेण ।

कवीयमानः क इह प्र वोचदेवं मनः कुतो अधि प्रजातम् ॥१८॥

ये अर्वाञ्चस्तां उ पराच आहुये पराञ्चस्तां उ अर्वाच आहुः ।

इन्द्रश्च या चक्रथुः सोम तानि धुरा न युक्ता रजसो वहन्ति ॥१९॥

द्वा सुपर्णा सुयुजा सखाया समानं वृक्षं परिं पवजाते ।

तयोरन्यः पिप्पलं स्वाद्वन्त्यनश्नन्नन्यो अभि चाकशीति ॥२०॥ [१७]

यत्रा सुपर्णा अमृतस्य भागमनिमेषं विदथाभिस्वरन्ति ।

इनो विश्वस्य भुवनस्य गोपाः म मा धीरः पाकमत्रा विवेश ॥२१॥

यस्मिन्नुक्षे मध्वदः सुपर्णा निविशन्ते सुवते चाधि विश्वे ।

तस्येदाहुः पिप्पलं स्वाद्वये तन्नोन्नशयः पितरं न वेदं ॥२२॥

यद्वायुत्रे अधि गायत्रमाहितं त्रैष्टुभाद्वा त्रैष्टुभं निरतक्षत ।

यद्वा जगज्जगत्याहितं पदं य इत्तद्विदुस्ते अमृतत्वमानशुः ॥२३॥

गायत्रेण प्रति मिमीति अर्कमर्केण साम त्रैष्टुभेन वाकम् ।

वात्रेण वाकं द्विपदा चतुष्पदाधारेण मिमते मस्य चापीः ॥२४॥

जगता गिन्धुं द्विच्यंस्तमायद्रथंतरे सूर्यं पर्यपश्यत् ।

गायत्रम्यं नमिषन्तिष आहुस्मतां मद्वा प्र रिग्निचे महिन्वा ॥२५॥ [१८] (१७४०)

उर्ष ह्ये सुदुर्वा धेनुमेतां सुहस्तौ गोधुगत दौहदेनाम् ।
 श्रेष्ठं सवं संविता साविपन्नोऽभीद्वो घर्मस्तद्दु पु अ वौचम् ॥२६॥
 हिङ्गुवती वसुपत्नी वरुणां वत्समिच्छन्ती मर्नसाभ्यागात् ।
 दुहामश्विभ्यां पयो अच्येयं सा वर्धता महते सौभगाय ॥२७॥
 गौरमिदत्तु वत्सं सिपन्तं मूर्धानं हिङ्गुकृणोन्मातृवा उ ।
 सूक्लाणं घर्ममभि वावशाना मिमाति मायुं पर्यते पयोभिः ॥२८॥
 अयं स शिङ्गे येन गौरभीष्टता मिमाति मायुं ध्वसन्नावाधि श्रिता ।
 सा चित्तिभिर्नि हि चकार मर्त्यं विद्युद्भवन्ती प्रति वृत्रिमांहत ॥२९॥
 अनच्छये तुरगात् जीवमेजद् ध्रुवं मध्य आ पुस्त्यानाम् ।
 जीवो मृतस्य चरति स्वधाभिरमर्त्यो मर्त्येना सयोनिः ॥३०॥[१९]
 अर्पश्यं गोपामर्नपद्यमानमा च परां च पृथिभिश्चरन्तम् ।
 स सुधीचीः स विपूचीर्वसान् आ वरीवर्तं भुवनेष्वन्तः ॥३१॥
 य ई चकार न सो अस्य वेदु य ई दुदृशे हिरुगिन्नु तस्मात् ।
 स मातुर्योना परिवीतो अन्तर्बहुप्रजा निर्ऋतिमा विवेश ॥३२॥
 धौमं पिता जनिता नाभिरत्र बन्धुमं माता पृथिवी महीयम् ।
 उत्तानयोश्चम्वोऽयोनिर्न्तरत्रा पिता दुहितुर्गर्भमाधात् ॥३३॥
 पृच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्याः पृच्छामि यत्र भुवनस्य नाभिः ।
 पृच्छामि त्वा वृष्णो अश्वस्य रेतः पृच्छामि वाचः परमं व्योम ॥३४॥
 इयं वेदिः परो अन्तः पृथिव्या अयं युज्ञो भुवनस्य नाभिः ।
 अयं सोमो वृष्णो अश्वस्य रेतो ब्रह्मायं वाचः परमं व्योम ॥३५॥[२०]
 सप्तार्धगर्भा भुवनस्य रेतो विष्णोस्तिष्ठन्ति प्रदिशा विधर्मणि ।
 ते श्रीतिभिर्मनसा ते विपश्चितः परिभुवः परि भवन्ति विश्वतः ॥३६॥
 न वि जानामि यदिवेदमस्मि निष्यः मनद्वो मर्नमा चरामि ।
 यदा मार्गन्प्रथमजा क्रतुस्यादिद्वाचो अंश्रुवे भागप्रस्याः ॥३७॥
 अपाङ् प्राडैति स्वधया गृभ्रीतोऽमर्त्यो मर्त्येना सयोनिः ।
 ता शशन्ता विपुचीनां वियन्ता न्यरान्यं चिक्शुर्न नि चिक्शुर्न्यम् ॥३८॥
 क्रनो अक्षरं परमे व्योमन्यास्मिन्देवा अग्नि विरे निषेदुः ।
 यस्तन्न वेद किमुचा कैरप्यति य इच्छद्विद्वन् इमे मर्मान्त ॥३९॥ (१७५)

सूयवसान्नाङ्गवती हि भूया अथो वयं भगवन्तः स्याम ।

अद्वि तृणमच्ये विश्वदानां पिवं शुद्धमुदकमाचरन्ती ॥४०॥ [२१]

गौरीर्मिमाय सलिलानि तक्षत्येकपदी द्विपदी सा चतुष्पदी ।

अष्टापदी नवपदी बभूवुषीं सहस्राक्षरा परमे व्योमन् ॥४१॥

तस्याः समुद्रा अधि वि क्षरन्ति तेन जीवन्ति प्रदिशश्चतस्रः ।

ततः क्षरत्यक्षरं तद्विश्वमुप जीवति ॥४२॥

शकमयं धूममारदपश्यं विपूवतां पुर एनावरेण ।

उक्षाणं पृथिमपचन्त वीरास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ॥४३॥

त्रयः केशिनं ऋतुथा वि चक्षते संवत्सरे वपत् एक एषाम् ।

विश्वमेको अभि चष्टे शचीभिर्घ्राजिरेकस्य ददृशे न रूपम् ॥४४॥

चत्वारि वाक्परिमिता पदानि तानि विदुर्ब्राह्मणा ये मनीषिणः ।

गुहा त्रीणि निर्हिता नेङ्गयन्ति तुरीयं वाचो मनुष्या वदन्ति ॥४५॥

इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमाहुरथो दिव्यः स सुपर्णो गरुत्मान् ।

एकं सद्विप्रो बहुधा वेदन्त्यग्निं यमं मातरिश्वानमाहुः ॥४६॥ [२२]

कृष्णं नियानं हरयः सुपर्णा अपो वसाना दिवमुत्पतन्ति ।

त आर्षवृत्रन्सर्दनादृतस्यादिद्धतेन पृथिवी व्युद्यते ॥४७॥

द्वादश प्रधयश्चक्रमेकं त्रीणि नभ्यानि क उ तच्चिकेत ।

तस्मिन्त्स्रकं त्रिशता न शङ्कवोऽर्पिताः पृष्टिर्न चलाचलासः ॥४८॥

यस्ते स्तनः शशयो यो मयोभूयेन् विश्वा पुष्यसि वार्याणि ।

यो रत्नुधा वसुविद्यः सुदत्रः सरस्वति तमिह धातवे कः ॥४९॥

यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ।

ते ह नाकं महिमानः सचन्त यत्र पूर्वं साध्याः सन्ति देवाः ॥५०॥

समानमेतर्दुकमुचैत्यव चाहभिः ।

भूमिं पर्जन्या जिन्वन्ति दिवं जिन्वन्त्यमर्यः ॥५१॥

दिव्यं सुपर्णं वायुसं वृहन्तमपां गर्भं दर्शतमोषधीनाम् ।

अभीपतो वृष्टिभिस्तर्पयन्तं मरस्वन्तमवसे जोहवीमि ॥५२॥ [२३] (१७६७)

॥ १६५ ॥

(१-१५) १, २, ४, ६, ८, १०-१२ इन्द्रः; ३, ५, ७, ९ मरुतः; १३-१५ अगस्त्यो
मैत्रावरुणः । मरुत्वानिन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

- (२३) कर्पा शुभा सर्वयसः सनीकाः समान्या मरुतः सं मिमिक्षुः ।
 कर्पा मती कुत एतास एतेऽर्चन्ति शुष्मं वृषणो वसूया ॥ १ ॥
 कस्य ब्रह्माणि जुजुषुर्युवानः को अध्वरे मरुत आ ववर्त ।
 श्येनां इव धर्जतो अन्तारिक्षे केन महा मर्नसा रीरमाम ॥ २ ॥
 कुतस्त्वमिन्द्र माहिनः सन्नेको यासि सत्पते किं त इत्था ।
 सं वृच्छसे समराथः शुभानैर्वीचेस्तन्नो हरिवो यत्ते अस्मे ॥ ३ ॥
 ब्रह्माणि मे मतयः शं सुतासः शुष्मं इयति प्रभृतो मे अद्रिः ।
 आ शासते प्रति हर्यन्त्युक्थेमा हरीं वहतस्ता नो अच्छ ॥ ४ ॥
 अतो व्यमन्तुमेभिर्युजानाः स्वधैत्रेभिस्तन्वृः शुम्भमानाः ।
 महोभिरेतां उप युज्महे न्विन्द्र स्वधामनु हि नो वभूथ ॥ ५ ॥ [२४]
 कः स्या वो मरुतः स्वधासीद्यन्मामेकं समर्धत्ताहिहत्ये ।
 अहं ह्युग्रस्तविपस्तुविष्मान्विश्वस्य शत्रोरनमं वधस्तैः ॥ ६ ॥
 भूरिं चकथ युज्येभिरस्मे समानेभिवृषभ पौंस्येभिः ।
 भूरीणि हि कृणवामा श्विष्टेन्द्र कर्त्वा मरुतो यद्वशाम ॥ ७ ॥
 वधीं वृत्रं मरुत इन्द्रियेण स्वेन भामेन तविपो वभूवान् ।
 अहमेता मर्नवे विश्वश्चन्द्राः सुगा अपथकर वज्रवाहुः ॥ ८ ॥
 अनुत्तमा ते मधुवन्नकिर्नु न त्वावीं अस्ति देवता विदानः ।
 न जायमानो नशते न जातो यानि करिष्या कृणुहि प्रवृद्ध ॥ ९ ॥
 एकस्य चिन्मे विम्बुस्तवोजो या तु दधृप्वान्कृण्वे मनीषा ।
 अहं ह्युग्रो मरुतो विदानो यानि ज्यवमिन्द्र इदीक्ष एषाम् ॥ १० ॥ [२५]
 अमन्दन्मा मरुतः स्तोमो अत्र यन्मे नरः श्रुत्यं ब्रह्म चक्र ।
 इन्द्राय वृष्णे सुमखाय मह्यं सख्ये सरांयस्तन्वे तन्मिः ॥ ११ ॥
 एवेदेते प्रति मा रोचमाना अनेद्यः श्रु एषो दर्शानाः ।
 संचक्ष्या मरुतश्चन्द्रवर्णा अच्छान्त मे छदयाथा च नूनम् ॥ १२ ॥
 को न्वत्र मरुतो मामहे वः प्र यातन् सखीरच्छा सखायः ।
 मन्मानि चित्रा अपिवातयन्त एषां भृत नवेदा म क्रुतानाम् ॥ १३ ॥ (१७००)

आ यद्दुवस्याद्दुवसे न कारुरस्माञ्चक्रे मान्यस्य मेधा ।

ओ पु वर्च मरुतो विप्रमच्छेमा ब्रह्माणि जरिता घो अर्चत् ॥१४॥

एप वः स्तोमो मरुत इयं गीर्मान्दार्यस्य मान्यस्य कारोः ।

एपा यासीष्ट तन्वे वयां विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम् ॥१५॥[२६]३* (१७८२)

ॐ ॥ १६६ ॥ ॐ

६-१५ अगस्त्यो मेत्रावरुणः । मरुतः । १-१३ जगती, १४-१५ त्रिष्टुप् ।

तन्न वोचाम रभसाय जन्मने पूर्वं महित्वं वृषभस्य केतवे ।

ऐधेव यामन्मरुतस्तुविष्वणो युधेवं शक्रास्तविपाणि कर्तन ॥ १ ॥

नित्यं न सूनुं मधु विभ्रत उप क्रीळन्ति क्रीळा विदथेषु घृष्णयः ।

नक्षन्ति रुद्रा अवसा नमस्विनं न मर्धन्ति स्वतवसो हविष्कृतम् ॥ २ ॥

यस्मा ऊमासो अमृता अरासत रायस्पोषं च हविषा ददाशुषे ।

उक्षन्त्यस्मै मरुतो हिता इव पुरू रजांसि पर्यसा मयोभुवः ॥ ३ ॥

आ ये रजांसि तविषीभिरव्येत प्र घ एवासः स्वयंतासो अग्रजन् ।

भयन्ते विश्वा भुवनानि हर्म्या चित्रो वो यामः प्रयतारवृष्टिषु ॥ ४ ॥

यच्चेपयामा नदयन्त पर्वतान्दिवो वा पृष्टं नर्या अचुच्यवुः ।

विश्वो वो अज्मन्भयते वनस्पती रथीयन्तीं प्र जिहीत औषधिः ॥ ५ ॥ [१]

यूयं न उग्रा मरुतः सुचेतुनारिष्टग्रामाः सुमति पिंपर्तन ।

यत्रा वो द्विद्युद्रदन्ति क्रिविर्दती रिणार्ति पृथ्वः सुधितेव बृहणा ॥ ६ ॥

प्र स्कम्भदेष्णा अनवुअराधसोऽलातृणामो विदथेषु सुष्टुताः ।

अर्चन्त्येकं मंदिरस्य पीतये विदुर्धारस्यं प्रथमानि पौर्या ॥ ७ ॥

श्रतभुजिभिस्तमभिहुतेरघात्पूर्भा रक्षता मरुतो यमावत ।

जनं यमुग्रान्तवमो विरप्यिनः पाथना शंसात्तनयस्य पुष्टिषु ॥ ८ ॥

विश्वानि भद्रा मरुतो रथेषु वो मिथस्पृष्येव तनिपाण्याहिता ।

अंनेष्वा वः प्रपथेषु सादयोऽक्षो वथक्रा सुमया नि वावृते ॥ ९ ॥

भूर्माणि भद्रा नर्येषु वाहृषु वक्षःसु रुम्मा रंभामां अज्ययः ।

अंनेष्वेताः पतिषु धुग अधि वयो न पधान्यनु श्रियो धिने ॥१०॥ [२] (१७९०)

महान्तो महा विभ्वोऽ विभृतयो दूरेदृशो ये दिव्या इव स्तुभिः ।
 मन्द्राः सुजिह्वाः स्वरितार आसभिः संमिश्रा इन्द्रै मरुतः परिष्टुभः ॥११॥
 तद्वः सुजाता मरुतो महित्वनं दीर्घं वो दात्रमदितेरिव व्रतम् ।
 इन्द्रश्चन त्यजसा वि हुणाति तजनाय यस्मै सुकृते अराध्वम् ॥१२॥
 तद्वो जामित्वं मरुतः परं युगे पुरु यच्छंसममृतास आवत
 अया धिया मनवे श्रुष्टिमाव्या साकं नरो दुमनैरा चिकित्रिरे ॥१३॥
 येन दीर्घं मरुतः शूशवाम युष्माकेन परीणसा तुरामः ।
 आ यत्तननवृजने जनाम एभिर्भ्यजेभिस्तदभीष्टिमश्याम् ॥१४॥
 एष वः स्तोमो मरुत इयं गीर्मान्द्वार्यस्य मान्यस्य कारोः ।
 एषा यासीद तन्वं वयो विद्याभेपं वृजनं जीरदासुम् ॥१५॥ [३] (१७९७)

॥ १६७ ॥

१-११ अगम्यो मैत्रावरुणः । १ इन्द्रः; २-११ मरुतः । विष्टुष्टु ।

सहस्रं त इन्द्रोतयो नः सहस्रमिषो हरिवो गूर्ततमाः ।
 सहस्रं रायो मादुयध्यै महसिण उर्प नो यन्तु वाजाः ॥ १ ॥
 आ नोऽवीभिर्मरुतो यान्त्वच्छा ज्येष्ठेभिर्वा वृहर्दिवः सुमायाः ।
 अध यदेपां नियुतः परमाः समुद्रस्य चिद्धनयन्त पापे ॥ २ ॥
 मिम्यक्ष येपु सुधिता घृताची हिरण्यनिष्णिगुपरा न क्रष्टिः ।
 गुहा चरन्ती मरुपो न योपा सभावती विदुश्चैव मं वाक् ॥ ३ ॥
 परा जुभ्रा अयामो यव्या साधारण्येव मरुतो मिमिक्षुः ।
 न रोदुमी अर्प तुदन्त घोरा जुपन्त वृधं मन्व्याय देवाः ॥ ४ ॥
 जोपद्यदीमसुर्या सचर्ध्वं शिषितस्तुका रोदुगी नृमणाः ।
 आ सूर्येव विधुतो रथं गान्धेपप्रतीका नभसो नेत्या ॥ ५ ॥ [४]
 आभ्यापयन्त युवति युवानः शुभे निमिक्षां विदथेषु पृत्राम् ।
 अको यद्वी मरुतो हविष्मान्मार्यद्वार्थं सुतमोमो दृवस्पन् ॥ ६ ॥
 प्र तं दिवकिम वकम्यो य गपां मरुतां महिमा सुत्यो अन्ति ।
 मन्वा यदी वृषमणा अहंपुः स्थिम चिजनैर्विर्तते गुभागाः ॥ ७ ॥ (१८०४)

पान्ति मित्रावरुणाववृद्याचर्यत ईमर्यमो अप्रशस्तान् ।
 उत च्यवन्ते अच्युता ध्रुवाणि वावृध ई मरुतो दातिवारः ॥ ८ ॥
 नही नु वो मरुतो अन्त्यस्मे आरात्ताच्चिच्छवसो अन्तमापुः ।
 ते धृष्णना शवसा शश्रुवासोऽर्णो न द्वेषो धृपता परि षुः ॥ ९ ॥
 वयमद्येन्द्रस्य प्रेष्ठा वयं श्वो वोचिमहि समर्ये ।
 वयं पुरा महि च नो अनु दन्तत्र ऋभुक्षा नरामनु प्यात् ॥ १० ॥
 एष वः स्तोमो मरुत इयं गीर्मान्दार्पस्य मान्यस्य कारोः ।
 एषा यासीष्ट तन्वे वयां विद्यामेपं वृजनं जीरदात्सुम् ॥ ११ ॥ [५] (१८०८)

॥ १६८ ॥

१-१० अगस्त्यो मैत्रावरुणः । मरुतः । १-७ जगती; ८-१० त्रिष्टुप् ।

यज्ञार्यज्ञा वः समना तुतुर्वणिधिर्यधियं वो देव्या उ दधिध्वे ।
 आ वोऽर्वाचः सुविताय रोदस्योर्भहे ववृत्यामवसे सुवृक्तिभिः ॥ १ ॥
 वत्रासो न ये स्वजाः स्वर्तवस इयं स्वर्भिजायन्त धूर्तयः ।
 सहस्रियासो अपां नोर्मर्य आसा गावो वन्द्यासो नोक्षणः ॥ २ ॥
 सोमासो न ये सुतास्तुसांशवो हत्सु पीतासो दुवसो नासते ।
 ऐषामसैषु रम्भिणीव रारभे हस्तेषु खादिश्च कृतिश्च सं दधे ॥ ३ ॥
 अव स्वयुक्ता दिव आ वृथा यदुरमर्त्याः कश्या चोदत त्मना ।
 अरेणवस्तुविजाता अञ्च्यवुर्दृहानि चिन्मरुतो भ्राजदृष्टयः ॥ ४ ॥
 को वोऽन्तर्मरुत ऋष्टिविद्युतो रेजति त्मना हन्वेव जिह्वया ।
 धन्वच्युत इषां न यामनि पुरुप्रैषा अहन्योर्दु नैतशः ॥ ५ ॥ [६]
 कं स्विदस्य रजसो महस्परं कावरं मरुतो यस्मिन्नायय ।
 यक्ष्यावपथ विशुरेव सिंहितं व्यद्रिणा पतथ त्वेपमर्णवम् ॥ ६ ॥
 सातिर्न वोऽमवती स्वर्वती त्वेषा विपाका मरुतः पिपिण्वती ।
 भद्रा वो रातिः प्रणतो न दक्षिणा पृथुजयी असुपेव जङ्गती ॥ ७ ॥
 प्रति षोभन्ति सिन्धवः पविभ्यो यदभियां वाचमुदीरयन्ति ।
 अवं स्मयन्त विद्युतः पृथिच्यां यदीं घृतं मरुतः मुष्णुवन्ति ॥ ८ ॥ (१८१६)

असत् पृथ्विर्महते रणाय त्वेपमयासां मरुतामनीकम् ।
 ते संपुरासोऽजनयन्ताभ्युमादिस्त्वधामिपिरां पर्येषयन् ॥ ९ ॥
 एष वः स्तोमो मरुत इयं गीर्मान्दार्यस्य मान्यस्य कारोः ।
 एषा यासीष्ट तन्वे वयां विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम् ॥ १० ॥ [७] (१८१८)

॥ १६९ ॥

१-८ अगस्त्यो मैत्रावरुणः । इन्द्रः । अश्विपुत्र, २ अश्विपदा विराट् ।

महश्चिन्वामिन्द्र यत् एतान्महश्चिदसि त्यजसो वरुता ।
 स नो वेधो मरुतां चिकित्वान्तसुभ्रा वसुष्व तव हि प्रेष्ठा ॥ १ ॥
 अयुञ्जन्त इन्द्र विश्वकृष्टीर्षिद्वानासौ निष्पिथो मर्त्यत्रा ।
 मरुतां पृत्सुतिर्हासमाना स्वर्माहस्य प्रधनस्य सातौ ॥ २ ॥
 अम्यक्सा तं इन्द्र ऋष्टिरस्मे सनेम्यभ्वं मरुतां जुनन्ति ।
 अभिधिद्धि प्मातसे शुशुकानाशो न द्वीपं दधति प्रयांसि ॥ ३ ॥
 त्वं तू न इन्द्र तं रयिं दा ओजिष्ठया दक्षिणयेव रातिम् ।
 स्तुतश्च यास्तं चुकनन्त वायोः स्तनं न मध्वः पीपयन्त वाजैः ॥ ४ ॥
 त्वे रायं इन्द्र तोशतमाः प्रणेतारः कस्य चिदतायोः ।
 ते पु णो मरुतां मृळयन्तु ये स्मो पुरा गातुयन्तीव देवाः ॥ ५ ॥ [८]
 प्रति प्र याहीन्द्र शीहुषो नृन्महः पार्थिवे सदेने यतस्व ।
 अध यदेपां पृथुवुभ्रास एतास्तीर्थे नार्यः पौस्वानि तस्थुः ॥ ६ ॥
 प्रति घोराणामेतानामयासां मरुतां शृण्व आयतामुपन्दिः ।
 ये मर्त्यं पृतनायन्तमूर्मैर्क्रीणावानं न पतयन्त सींः ॥ ७ ॥
 त्वं मानेभ्य इन्द्र विश्वजन्त्या रदां मरुद्भिः नुरुषो गोअप्राः ।
 स्तवानेभिः स्तवसे देव देवैर्विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम् ॥ ८ ॥ [९] (१८२६)

॥ १७० ॥

(१-५) १, ३, ४ इन्द्रः । २, ५ अगस्त्यो मैत्रावरुणः । इन्द्रः । १ वृदती, २-४ अश्विपुत्र, ५ अश्विपु ।

न नूनमस्ति नो श्वः कस्तद्वेदु यदद्भुतम् ।
 अन्यस्य चित्तमभि संचरोष्यमुतापीतं वि नश्यति ॥ १ ॥ (१८२३)

किं न इन्द्र जिघांससि भ्रातरो मरुतस्तव ।
 तेभिः कल्पस्व साधुया मा नः समरणे वधीः ॥ २ ॥
 किं नो भ्रातरगस्त्य सखा सन्नतिं मन्यसे ।
 विद्वा हि ते यथा मनोऽस्मभ्यमिन्न दित्ससि ॥ ३ ॥
 अरं कृष्वन्तु वेदिं समग्निर्मिन्धतां पुरः ।
 तत्रामृतस्य चेतनं यज्ञं ते तनवावह ॥ ४ ॥
 त्वमीशिपे वसुपते वरुनां त्वं मित्राणां मित्रपते धेष्टः ।
 इन्द्र त्वं मरुद्भिः मं वदस्वाधु प्राशानं क्रतुथा हवीषि ॥ ५ ॥ [१०] (१८३१)

॥ १७१ ॥

१-६ अगस्त्यो मैत्रावरुणः । १-२ मरुतः; ३-६ मरुत्वानिन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

प्रति व एना नर्मसाहमेमि सूक्तेन भिक्षे सुमतिं तुराणाम् ।
 रराणता मरुतो वेद्याभिर्नि हेळो धत्त वि मुचध्वमश्वाञ् ॥ १ ॥
 एष वः स्तोमो मरुतो नर्मस्वान्हुदा तष्टो मनसा धायि देवाः ।
 उपेमा यातु मनसा जुपाणा यूयं हि ष्ठा नर्मस इदुधासः ॥ २ ॥
 स्तुतासो नो मरुतो मृळयन्तुतु स्तुतो मधवा शर्मविष्टः ।
 ऊर्ध्वा नः सन्तु क्रोम्या वनान्यहानि विश्वा मरुतो जिगीषा ॥ ३ ॥
 अस्मादहं तविपादीपमाण इन्द्राङ्गिया मरुतो रेजमानः ।
 युष्मभ्यं हृद्या निशितान्यासन्तान्यारे चक्रुमा मृळता नः ॥ ४ ॥
 येन मानासश्चितर्यन्त उसा व्युष्टिपु शर्वसा शर्शतोनाम् ।
 स नो मरुद्भिर्वृषभ श्रवो धा उग्र उग्रेभिः स्थविरः सहोदाः ॥ ५ ॥
 त्वं पाहीन्द्र सहीयसो नृन्भवा मरुद्भिरवयातहेळाः ।
 सुप्रकेतेभिः सासहिर्दानो विद्यामेष वृजनं जीरदानुम् ॥ ६ ॥ [११] (१८३७)

॥ १७२ ॥

१-३ अगस्त्यो मैत्रावरुणः । मरुतः । गायत्री ।

चित्रो वोऽस्तु यामश्चित्र ऊती सुदानवः । मरुतो अहिभानवः ॥ १ ॥
 आरे सा वः सुदानवो मरुतं क्रज्जती शरुः । आरे अङ्मा यमस्यथ ॥ २ ॥
 तृणस्कन्दस्य तु विशः परिं वृद्ध सुदानवः । ऊर्ध्वान्नः कर्त जीवमे ॥ ३ ॥ [१२] (१८४०)

॥ १७३ ॥

१-१३ अगस्त्या मंत्रावरुणः । इन्द्रः । विष्णुश्च ।

गायत्सामं नभन्यं यथा वेरर्चाम तद्वावृधानं स्वर्वत् ।
 गावो धेनवो ब्रह्मिप्यदब्धा आ यत्सवानं दिव्यं विवासान् ॥ १ ॥
 अर्चद्वृषा वृषभिः स्वेदुहव्यैर्मृगो नाश्रो अति यज्जुगुर्गात् ।
 प्र मन्दयुर्मनां गूर्तं होता भरते मर्यो मिथुना यजत्रः ॥ २ ॥
 नक्षद्रोता परि सन्नं मिता यन्भरद्भमा शरदः प्रथिव्याः ।
 क्रन्दुदशो नर्यमानो रुवद्रौरन्तर्दूतो न रोदसी चरद्वाक् ॥ ३ ॥
 ता कर्मापतरास्मै प्र च्यौत्तानि देवयन्तो भरन्ते ।
 जुजोषदिन्द्रो वृस्मवर्चा नासत्येव सुगम्यो रथेष्ठाः ॥ ४ ॥
 तमुं पुहीन्द्रं यो ह सन्ना यः शरो मघवा यो रथेष्ठाः ।
 प्रतीचश्विद्योधीयान्वृषान्ववृषाश्चित्तमसो विहन्ता ॥ ५ ॥ [१३]
 प्र यद्विथा महिना नृभ्यो अस्त्यरं रोदसी कक्ष्येङ्गे नासं ।
 सं विव्य इन्द्रो वृजनं न भूमा भर्ति स्वधावो ओपशमिव धाम् ॥ ६ ॥
 समत्सु त्वा शूर सतामृगणं प्रपथिन्तमं परितंसुध्वै ।
 सजोपस इन्द्रं मदे क्षोपीः सूरिं चिद्ये अनुमदन्ति वाजैः ॥ ७ ॥
 एवा हि ते शं सर्वना समुद्र आपो यत्त आसु मर्दन्ति देवीः ।
 विश्वा ते अनु जोष्या भृद्रौः सूरिश्चिद्यदि धिपा वेपि जनान् ॥ ८ ॥
 असीम यथा सुपुत्राय एन स्वभिष्टयो नरां न शंसैः ।
 असद्यथा न इन्द्रो वन्दनेष्ठास्तुरो न कर्म नर्यमान उक्था ॥ ९ ॥
 विष्वधसो नरां न शंमरस्माकासदिन्द्रो वज्रहस्तः ।
 मित्रायुवो न पूर्षति सुशिशो मध्यायुव उषं शिक्षन्ति युजैः ॥ १० ॥ [१४]
 युजो हि प्मेन्द्रं कथिद्वन्धुर्जुहुराणश्चिन्मनसा परियन् ।
 तीथे नाच्छां तातपाणमोको दीर्घो न मिध्रमा कृणोत्यध्वा ॥ ११ ॥
 सो ष् ष इन्द्रात्रं पृत्सु देवैरस्ति हि प्मां ते शुष्मिन्व्याः ।
 महश्चिद्यम्यं मीहृषो यज्या हविष्मतो मरुतो वन्दते गीः ॥ १२ ॥
 एष स्तोमं इन्द्रं तुभ्यमम्मे एतेन गातुं हरिवो विदो नः ।
 आ नो वग्म्याः सुविताय देव विद्यामेषं वृजनं जीर्वातुम् ॥ १३ ॥ [१५] (१८:३)

॥ १७४ ॥

१-१० अगस्त्यो मैत्रावरुणः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

त्वं राजेन्द्र ये च देवा रक्षा नृन्पाखसुर त्वमस्मान् ।
 त्वं सत्पतिर्मघवा नस्तर्हत्रस्त्वं सत्यो वसवानः सहोदाः ॥ १ ॥
 दनो विश इन्द्र मृध्रवाचः सप्त यत्पुरः शर्म शारदीर्दत् ।
 ऋणोरपो अनवघाणा यूने वृत्रं पुरुकुत्साय रन्धीः ॥ २ ॥
 अजा वृत् इन्द्र शूरपत्नीर्घां च येभिः पुरुहूत नूनम् ।
 रक्षो अभिमशुषं तूर्वयाणं सिंहो न दमे अर्पासि वस्तोः ॥ ३ ॥
 शेषन्तु त इन्द्र सस्मिन्योनौ प्रशस्तये पवीरवस्य मुह्ना ।
 सृजदणांस्यव यद्युधा गास्तिष्ठद्वरी धृपता मृष्ट वाजान् ॥ ४ ॥
 वह कुत्समिन्द्र यस्मिञ्चाकन्तस्युमन्यू ऋजा वातस्याश्वा ।
 प्र स्रश्चक्रं वृहताद्भीकेऽभि स्पृधो यासिपद्भ्रज्रवाहुः ॥ ५ ॥ [१६]
 जघन्वो इन्द्र मित्रेरुञ्जोदप्रवृद्धो हरिवो अदाशन् ।
 प्र ये पश्यन्नर्यमणं सचायोस्त्वया शूर्ता बर्हमान्ना अर्पत्यम् ॥ ६ ॥
 रपत्कविरिन्द्रार्कसांतौ क्षां दासायोपवर्हणी कः ।
 करत्तिस्रो मधवा दानुचित्रा नि दुयोणि कुर्यवाचं मृधि श्रेत् ॥ ७ ॥
 सना ता त इन्द्र नव्या आगुः सहो नभोऽविरणाय पूर्वीः ।
 भिनत्पुरो न भिदो अदेवीर्ननमो बधुरदेवस्य प्रीयोः ॥ ८ ॥
 त्वं धुनिरिन्द्र धुनिमतीर्ऋणोरपः सीरा न स्रवन्तीः ।
 प्र यत्समुद्रमति शूर पपि पारया तुर्वशं यदुं स्वास्ति ॥ ९ ॥
 त्वमस्मार्कमिन्द्र विश्वर्ध स्या अवृकर्तमो नरां नृपाता ।
 स नो विश्वासां स्पृधां सहोदा विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम् ॥ १० ॥ [१७] (१८६३)

॥ १७५ ॥

१-६ अगस्त्यो मैत्रावरुणः । इन्द्रः । १ स्कंधोप्रीवी बृहती; २-५ अनुष्टुप्; ६ त्रिष्टुप् ।

मत्स्वपायि ते महः पात्रस्येव हरिवो मत्सुरो भदः ।

वृषां ते वृष्ण इन्दुर्वाजी सहस्रसार्तमः

॥ १ ॥

आ नस्ते गन्तु मत्सुरो वृषा भद्रो वरेण्यः । सहावो इन्द्र सान्तिः पृतनापाळमर्त्यः ॥ २ ॥ (१८६५)

त्वं हि शूरः सनिता चोदयो मनुषो रथम् । सहावान्दस्युमव्रतमोपः पात्रं न शोचिषा ॥३॥

मुपाय सूर्य कवे चक्रमीशान् ओर्जसा । वह शुष्पाय वधं कृत्स्नं वातस्याधैः ॥४॥

शुष्मिन्तमो हि ते मदीं द्युभिन्तम उत क्रतुः । वृत्रघ्ना वरिवोविदा मंसीष्ठा अश्वसातमः ॥५॥

यथा पूर्वभ्यो जरितृभ्य इन्द्र मर्यद्वापो न तृप्यते वृभृथे ।

तामनु त्वा निविदं जोहवीमि विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम् ॥ ६ ॥ [१८] (१८६२)

॥ १७६ ॥

१-६ अगस्त्यो मैत्रावरुणः । इन्द्रः । १-५ अनुष्टुप् ; ६ त्रिष्टुप् ।

मत्सि नो वस्यद्दृष्ट्य इन्द्रमिन्दो वृषा विश ।

ऋषायमाण इन्वसि शत्रुमन्ति न विन्दसि ॥ १ ॥

तस्मिन्ना वेशया गिरो य एकश्वर्षणीनाम् ।

अनु स्वधा यमुप्यते यवं न चर्क्यपदृषा ॥ २ ॥

यस्य विश्वानि हस्तयोः पञ्च क्षितीनां वसु ।

स्पाशर्यस्व यो अस्मधुद्विन्वेषाशनिर्जहि ॥ ३ ॥

असुन्वन्तं समं जहि दूणाशं यो न ते मर्यः ।

अस्मभ्यमस्य वेदनं दद्वि सूरिशिदोहते ॥ ४ ॥

आवो यस्य द्विवर्हसोऽर्केषु सानुपगसत् ।

आजाविन्द्रस्येन्द्रो प्रावो वाजेषु वाजिनम् ॥ ५ ॥

यथा पूर्वभ्यो जरितृभ्य इन्द्र मर्यद्वापो न तृप्यते वृभृथे ।

तामनु त्वा निविदं जोहवीमि विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम् ॥६॥ [१९] (१८७५)

॥ १७७ ॥

१-५ अगस्त्यो मैत्रावरुणः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

आ चर्षणिप्रा वृषभो जनानां राजा कृष्टीनां पुरुहूत इन्द्रः ।

स्तुतः श्रवस्यन्नवसोर्ष मद्रिग्युक्त्वा हरी वृषणा गार्हवाद् ॥ १ ॥

ये ते वृषणो वृषभास इन्द्र वषयुजो वृपरथासो अत्याः ।

तां आ तिष्ठ तेभिरा गार्हवाद् हवामहे त्वा सुत इन्द्र सोमं ॥ २ ॥

आ तिष्ठ रथं वृषणं वृषां ते सुतः सोमः परिपिक्त्वा मधूनि ।

युक्त्वा वृषभ्यां वृषभ क्षितीनां हरिभ्यां याहि श्रवतोर्ष मद्रिक ॥ ३ ॥ (१८७८)

अयं यज्ञो देव्या अयं मियेध इमा ब्रह्माण्ययमिन्द्र सोमः ।

स्तीर्ण वहिरा तु शकं प्र याहि पिवा निपद्य वि मुञ्चा हर्ग इह ॥ ४ ॥

ओ सुष्टुत इन्द्र याहर्वाहुषु ब्रह्माणि मान्यस्य कारोः ।

विद्याम वस्तोरवेसा गुणन्तो विद्यामेयं वृजनं जीरदानुम् ॥ ५ ॥ [२०] (१८८०)

॥ १७८ ॥

१-५ अगस्त्यो मैत्रावरुणः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

यद्द स्या त इन्द्र श्रुष्टिरस्ति यया वभूर्थ जरित्भ्यं ऊती ।

मा नः कामं मह्यन्तमा धृग्विथां ते अश्यां पर्याप आयोः ॥ १ ॥

न या गजेन्द्र आ देभन्नो या नु स्वसाग कृणवन्त योर्नौ ।

आपथिदस्मै सुतुका अवेपन्नामन्न इन्द्रैः सख्या वयश्च ॥ २ ॥

जेता नृभिरिन्द्रः पृत्सु शूरः श्रोता हवं नार्थमानस्य कारोः ।

प्रभर्ता रथं द्वाशुषं उपाक उद्यन्ता गिरो यदि च त्मना भूत् ॥ ३ ॥

एवा नृभिरिन्द्रः सुश्रवस्या प्रखादः पृक्षो अभि मित्रिणो भूत् ।

समर्ष इपः स्तवते त्रिवाचि मत्राकरो यजमानस्य शंसः ॥ ४ ॥

त्वया वयं मधवन्निन्द्र शर्वन्भि प्याम महतो मन्यमानान् ।

त्वं ज्ञाता त्वमु नो वृधे भृविद्यामपं वृजनं जीरदानुम् ॥ ५ ॥ [२१] (१८८५)

॥ १७९ ॥

(१-६) १-२ लोपामुद्राः ३ ४ अगस्त्यो मैत्रावरुणः; ५-६ अगस्त्यशिष्यः । रतिः । त्रिष्टुप्; ५ वृहती ।

पूर्वारहं शरदः शश्रमाणा दोषा वस्तोरुपसो जरयन्तीः ।

मिनाति श्रियं जरिमा तनूनामप्य नु पत्नीवृषणो जगम्युः ॥ १ ॥

ये चिद्धि पूर्व ऋतमाप आसन्त्माकं देवेभिरवदन्नतानि ।

ते चिदवासुर्नहन्तमापुः समू नु पत्नीवृषभिर्जगम्युः ॥ २ ॥

न सृपा श्रान्तं यदवन्ति देवा विश्वा इत्स्पृधो अभ्यश्रवाच ।

जयावेदत्र शतनीथमाजि यत्सम्यञ्चा मिथुनावभ्यजाय ॥ ३ ॥

नदस्य मा रुधतः काम आर्गन्धित आजतो अमुतः कुतश्चित् ।

लोपामुद्रा वृषणं नी रिणाति धीग्मधीरा धयति श्रयन्तम् ॥ ४ ॥ (१८८९)

इमं नु सोममन्तितो हत्सु पीतमृषं बुवे ।

यत्सीमार्गश्चकृमा तत्सु मृळत पुलुकामो हि मर्त्यः ॥ ५ ॥

अगस्त्यः खर्नमानः खनित्रैः प्रजामर्षत्यं बर्लमिच्छमानः ।

उभौ वर्णावृषिरुद्रः पुंषोप मृत्या देवेन्द्रादिषी जगाम ॥ ६ ॥ [२२] (१८९२)

॥ १८० ॥

१-१० अगस्त्यो मंत्रावरुणः । अध्वनो । निरुद्रः ।

(१४) युवो रजांसि सुयसामो अथा रथो यद्वा पर्यणीसि दीर्यत् ।

हिरण्यया वां पवयः प्रुपायन्मध्वः पिवन्ता उपमः मचेथे ॥ १ ॥

युवमत्युस्पाव नक्षथो यद्विपत्मनो न्यस्य प्रयज्योः ।

म्बसा यदौ विश्वगूर्ती भराति वाजायेद्वे मधुपाविये च ॥ २ ॥

युषं पर्य उभियायामधचं पक्रमामायामव पूर्य गोः ।

अन्तर्यद्विनिनो वामृतम् ह्वागे न शुचिर्यजत हविष्मान् ॥ ३ ॥

युषं ह घर्मं मधुमन्तमत्र्येषो न क्षोढोऽवृणीतमेपे ।

तदौ नरावश्विना यश्चदृष्टी ग्ध्यैव चक्रा प्रति यन्ति मध्वः ॥ ४ ॥

आ वां दानाय ववृतीय दसा गोरोहेण सौम्यो न जित्रिः ।

अपः क्षोणी संचते भारिना वां जूणो वामखुरंहमो यजत्रा ॥ ५ ॥ [२३]

नि यद्युवेथे नियुतः सुदानू उर्ष स्वधाभिः सृजथः पुर्गधिम् ।

प्रेपद्रेपद्वातो न सूरिरा महे ददे सुव्रतो न वाजम् ॥ ६ ॥

व्यं चिद्वि वां जरितारः मन्या विपन्यामहे वि पणिहितावान् ।

अर्धा चिद्वि प्माश्विनावनिन्वा पाथो हि प्मा वृषणावन्तिदेवम् ॥ ७ ॥

युवां चिद्वि प्माश्विनावनु वृन्विरुद्रस्य प्रस्रवणस्य सातो ।

अगस्त्यो नरां नृपु प्रथस्तः काराधुनीव चितयत्सहर्षैः ॥ ८ ॥

प्र यद्वहेथे महिना ग्यस्य प्र स्पन्द्रा याथो मनुषो न होता ।

धुचं सूरिभ्यं उत वा स्वश्व्यं नासत्या गधिपाचः स्याम् ॥ ९ ॥

तं वां रथं वयमथा ह्रुवेस् मतोमरथिना सुविताय नर्यम् ।

अर्निदनेभिं परि धार्मिधानं विद्यामेपं वृजनं जीग्दानुम् ॥ १० ॥ [२४] (१८०१)

॥ १८१ ॥

१-९ अगस्त्यो मैत्रावरुणः । अश्विनौ । जिष्टुप् ।

कटु प्रेष्ठाविपां रयीणामध्वर्यन्ता यदुच्चिनीथो अपाम् ।

अयं वां यज्ञो अकृत प्रशस्ति वसुधित्वा अवितारा जनानाम् ॥ १ ॥

आ वामश्वास्तुः शुच्यः पयस्पा वातरंहसो दिव्यासो अत्याः ।

मनोजुवो वृषणो वीतपृष्ठा एह स्वराजो अश्विना वहन्तु ॥ २ ॥

आ वां रथोऽवनिर्न प्रवत्वान्तसुप्रवन्धुरः सुवितार्य गम्याः ।

वृष्णः स्थातारा मनसो जवीयानहंपूर्वो यज्ञतो धिष्ण्या यः ॥ ३ ॥

इहेह जाता समवावशीतामरेपसा तन्वाद् नार्मभिः स्वैः ।

जिष्णुवीमन्यः सुमस्यस्य सुरिदिवो अन्यः सुभगः पुत्र ऊहे ॥ ४ ॥

प्र वां निचेरुः ककुहो वशो अतु पिशङ्गरूपः सर्दनानि गम्याः ।

हरी अन्यस्य पीपयन्त वाजैर्मिथा रजांस्यश्विना वि घोषैः ॥ ५ ॥ [२५]

प्र वां शरद्धान्वृषभो न निष्पाद् पूर्वीरिषश्चरति मध्वं इष्णन् ।

एधैरन्यस्य पीपयन्त वाजैर्वेपन्तीरुध्वा नद्यो न आगुः ॥ ६ ॥

असजि वां स्थधिरा वेधसा गीवाह्वि अश्विना वेधा क्षरन्ती ।

उपस्तुताववतं नार्धमानं यामन्नयामञ्छृणुतं हव्यं मे ॥ ७ ॥

उत स्या वां रुशतो वप्ससो गीह्विवर्हिषि सदसि पिन्वते नृन् ।

वृषां वां मेघो वृषणा पीपाय गोर्न सेके मनुषो दशस्यन् ॥ ८ ॥

युवां पूषेवाश्विना पुरंधिरमिमुपां न जरते हविष्मान् ।

हुवे यद्वै वरिवस्या गृणानो विद्यामेपं वृजनं जीवदानुम् ॥ ९ ॥ [२६] (१९१०)

॥ १८२ ॥

१-८ अगस्त्यो मैत्रावरुणः । अश्विनौ । जगतीः । ६, ८ जिष्टुप् ।

अभूद्विदं युयुनमो पु भूपता रथो वृषण्वान्मर्दता मनीषिणः ।

धियंजिन्वा धिष्ण्या विश्वलावसु दिवो नपाता सुकृते शुचिं वता ॥ १ ॥

इन्द्रतमा हि धिष्ण्यां मरुत्तमा दुम्ना दांसिष्ठा रथ्या रथीतमा ।

पूर्णं रथं वहथे मध्व आर्चितं तेन द्वाक्षांसमुप याथो अश्विना ॥ २ ॥

(१९१२)

किमत्र दत्ता कृणुथः किमासाथे जनो यः कश्चिदहविर्महीयते ।
 अतिं क्रमिष्टं जुरतं पुणेरसुं ज्योतिर्विप्राय कृणुतं वचस्यवे ॥ ३ ॥
 जम्भयतमभितो रायतुः शुनो हतं मृधो विदधुस्तान्यश्विना ।
 वाचैवान्चं जरित् रत्निनीं कृतमुभा शंसं नासत्यावतुं मम ॥ ४ ॥
 युषमेतं चक्रथुः सिन्धुषु पृथमात्मन्वन्तं पक्षिणीं तौघ्याय कम् ।
 येन देवत्रा मर्नसा निरूहथुः सुपप्तनी पैतथुः क्षोर्दसो महः ॥ ५ ॥ [२७]
 अवविद्धं तौघ्यमपस्वन्तरनारम्भणे तर्मसि प्रविद्धम् ।
 चतस्रो नावो जठलस्य जुष्टा उद्वश्विभ्यामिपिताः पारयन्ति ॥ ६ ॥
 कः खिद्रक्षो निर्ष्टितो मध्ये अर्णसो यं तौघ्यो नाधितः पर्यपस्वजत् ।
 पूर्णा मृगस्य पतरोरिवारभ उदश्विना ऊहथुः श्रोमताय कम् ॥ ७ ॥
 तद्वां नरा नासत्यावतुं प्याद्यद्वां मानास उचधमवाचन् ।
 अस्माद्दद्य सदसः सोम्यादा विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम् ॥ ८ ॥ [२८] (१९१८)

॥ १८३ ॥

१-६ अगस्त्यो मेत्रावरुणः । अश्विनो । त्रिष्टुप् ।

तं युञ्जाथां मर्नसो यो जवीयान् त्रिचन्द्रो वृषणा यस्त्रिचक्रः ।
 येनोपप्राथः सुकृतो दुरोषं त्रिधातुना पशथो विनं पूषैः ॥ १ ॥
 सुवृद्रथो वर्तते यन्नभि क्षां यत्तिष्ठथः क्रतुमन्तानुं पृक्षे ।
 चपुर्वपुष्या संचतामियं गीदिवो दुहितोपसां सचेथे ॥ २ ॥
 आ तिष्ठतं सुवृत्तं यो रथो वामनुं व्रतानि वर्तते हविष्मान् ।
 येन नरा नासत्येपयर्ष्यं वृतिर्याथस्तर्नयाय त्मने च ॥ ३ ॥
 मा वां वृको मा वृकीरा दधर्यान्मा परिं वर्क्तमुत मातिं धक्तम् ।
 अयं वां भ्रागो निर्हित इयं गीर्दत्ताविमे वां निधयो मर्षनाम् ॥ ४ ॥
 युवां गोतमः पुरुमीहो अत्रिर्दसा हवतेऽवसे हविष्मान् ।
 दिशं न दिष्टामृजुयेय यन्ता मे हवीं नामत्योषं यातम् ॥ ५ ॥
 अतारिष्म तर्मसस्परमस्य प्रतिं यां स्तोमो अश्विनाप्रधापि ।
 एह यातं पृथिभिर्देवयानैर्विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम् ॥ ६ ॥ [२९] ४८ (१९२४)

ॐ ॥ १८४ ॥ ॐ

१-६ अगस्त्यो मेवाचरणः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

ता वांमद्य तावंपरं हुवेमोच्छन्त्यामुपसि वह्निरुवथैः ।
 नासत्या कुहं चित्सन्तावियों दिवो नपाता सुदास्तराय ॥ १ ॥
 असे ऊ पु वृषणा मादयेथामुत्पूर्णाहेतमूर्म्या मर्दन्ता ।
 श्रुतं मे अच्छोक्तिभिर्मतीनामेष्टा नरा निचैतारा च कर्णः ॥ २ ॥
 थिये पूषन्निपुकृतैव देवा नामेत्या वहतुं सूर्यायाः ।
 वच्यन्ते वां ककुहा अप्सु जाता युगा जूर्णव वरुणस्य भूरैः ॥ ३ ॥
 अस्मे सा वां माध्वी रातिरस्तु स्तोमं हिनोतं मान्यस्य कारोः ।
 अनु यद्वौ श्रवस्यां सुदानू सुवीर्याय चर्पणयो मर्दन्ति ॥ ४ ॥
 एष वां स्तोमो अश्विनावकारि मानेभिर्मघवाना सुवृक्तिः ।
 यातं वृत्तिस्तनयाय त्मने चागस्त्ये नामत्या मर्दन्ता ॥ ५ ॥
 अतारिष्म तमसस्परमस्य प्रति वां स्तोमो अश्विनावधायि ।
 एह यातं पृथिभिर्देव्यानैर्विद्यामेपं वृजनं जीरटानुम् ॥ ६ ॥ [१] (१०३०)

॥ १८५ ॥

१-११ अगस्त्यो मेवाचरणः । द्यावापृथिवी । त्रिष्टुप् ।

कृतरा पूर्वा कतरापरायोः कथा ज्ञाते कवयः को वि वेद ।
 विश्वं त्मना विभृतो यद्वा नाम वि वंतेते अहनी चक्रियेव ॥ १ ॥
 भूरिं द्वे अचरन्ती चरन्तं पदन्तं गर्भमपटीं दधाते ।
 नित्यं न मनुं पित्रोरुपस्थे द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात् ॥ २ ॥
 अनेहो द्वात्रमदितेरनुवं हुवे स्वर्वदवधं नमस्वत् ।
 तद्रौदसी जनयतं जरित्रे द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात् ॥ ३ ॥
 अतप्यमाने अवसावन्ती अनु प्याम् रोदसी देवपुत्रे ।
 उभे देवानामुभयैभिरह्नां द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात् ॥ ४ ॥
 मंगच्छमाने युवती समन्ते स्वमारा जामी पित्रोरुपस्थे ।
 अभिजिघ्रन्ती भुवनस्य नाभि द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात् ॥ ५ ॥ [२] (१०३०)

उ॒वी स॒र्वनी वृ॒हती ऋ॒तेन॑ ह॒वे दे॒वाना॑म॒वसा॑ ज॒र्नित्री ।
 द॒धाते॑ ये अ॒मृतं॑ सु॒प्रती॑के द्या॒वा र॒क्षतं॑ पृथि॒वी नो॑ अ॒भ्वात् ॥ ६ ॥
 उ॒वी पृथ॒वी बृ॒हते॑ दू॒रेअ॒न्ते उ॒प ब्रु॒वे न॑र्मसा॒ यज्ञे॑ अ॒स्मिन् ।
 द॒धाते॑ ये सु॒भगे॑ सु॒प्रती॑के द्या॒वा र॒क्षतं॑ पृथि॒वी नो॑ अ॒भ्वात् ॥ ७ ॥
 दे॒वान्वा य॒ज्ञकृ॒मा क॒ञ्चिदा॑गः सखा॒यं वा स॒दमि॑ज्जास्प॒तिं वा ।
 इ॒यं धी॑र्भिया॒ अव॒यान॑मे॒षां द्या॒वा र॒क्षतं॑ पृथि॒वी नो॑ अ॒भ्वात् ॥ ८ ॥
 उ॒भा शं॒सा न॒या मा॑म॒विष्टा॑मु॒भे मा॑मू॒ती अ॒वसा॑ स॒चेता॑म् ।
 भूरि॑ चि॒द्वयः॑ सु॒दास्त॑रा॒येपा॑ म॒र्दन्त॑ इ॒पये॑म दे॒वाः ॥ ९ ॥
 ऋ॒तं दि॒वे तद॑वोचं पृथि॒व्या अ॑भि॒श्रावा॑यं प्रथ॒मं सु॑मे॒धाः ।
 पा॒ताम॑ब्र॒ह्माहु॑रि॒ताद॒भीके॑ पि॒ता मा॒ता च॑ र॒क्षता॑म॒वोभिः॑ ॥ १० ॥
 इ॒दं द्या॑वापृथि॒वी स॒त्यम॑स्तु॒ पित॑र्मा॒तर्य॑द्वि॒होर्ष॑ब्रु॒वे वा॑म् ।
 भू॒तं दे॒वाना॑म॒वमे॑ अ॒वो॑भिर्वि॒द्यामे॑षं वृ॒जनं॑ जी॒रढा॑नुम् ॥ ११ ॥ [३] (१९४१)

॥ १८६ ॥

१-११ अमस्यां मंत्रावरणः । विश्वेदेया । त्रिष्टुप् ।

आ न॒ इळा॑भिर्वि॒दथे॑ सु॒शस्ति॑ वि॒श्वान॑रः स॒विता॑ दे॒व ए॒तु ।
 अपि॑ यथा॒ युवानो॑ म॒त्साथा॑ नो॒ विश्वं॑ जग॒दभि॑पित्वे म॒न्त्रीषा॑ ॥ १ ॥
 आ नो॒ विश्व॑ आ॒स्का ग॑मन्तु दे॒वा मि॒त्रो अ॑र्य॒मा व॑रुणः स॒जोषा॑ः ।
 सु॒बन्व॑था॒ नो विश्वं॑ वृ॒धांसः॑ कर॒न्त्सु॒पाहा॑ वि॒थुरं॑ न श॒वः ॥ २ ॥
 प्रे॒ष्टं वो॑ अ॒र्तिथि॑ शृ॒णीषे॑ति श॒स्तिभि॑स्तु॒र्वाणिः॑ स॒जोषा॑ः ।
 अ॒सृद्य॑था॒ नो व॑रुणः सु॒की॒तिरि॑पथ॒ पपे॑दरि॒गूर्तः॑ सूरिः ॥ ३ ॥
 उ॒प व॑ ए॒पे न॑र्मसा जि॒गीषो॑पा॒सान॒का सु॒दुर्ध॑व धे॒नुः ।
 स॒माने॑ अ॒हन्वि॑मि॒मानो॑ अ॒कं वि॑पु॒रूपे॑ य॒यसि॑ स॒स्मिन्व॑र्धन् ॥ ४ ॥
 उ॒त नो॑सि॒र्वुध्न्यो॑ऽ॒ मय॑स्कृः शि॒शुं न॑ पि॒प्यपी॑न वे॒ति मि॒न्धुः ।
 ये॒न न॑पा॒तमु॑षां जु॒नाम॑ मनो॒जुवो॑ शृ॒षणो॑ यं व॒हेन्ति ॥ ५ ॥ [४]
 उ॒त न॑ इ॒ त्वष्टा॑ ग॒न्त्वच्छा॑ स्मन्मु॒ग्भिर्ग॑भिपित्वे स॒जोषा॑ः ।
 आ च॑त्रहे॒न्द्रश्र॑र्षणि॒प्रास्त॑विष्ट॒मो न॑गं न॒ इह॑ म॒म्याः ॥ ६ ॥ (१९४०)

उत न ई मृतयोऽश्वयोगाः शिशुं न गावस्तरुणं रिहन्ति ।
 तमीं गिरो जनयो न पत्नीः सुरभिर्दमं नरां नसन्त ॥ ७ ॥
 उत न ई मरुतो वृद्धसेनाः स्मद्रोर्दसी समनसः सदन्तु ।
 षृषदश्वासोऽवनयो न रथा रिशादसो मित्रयुजो न देवाः ॥ ८ ॥
 प्र नु यदेपां महिना चिकित्त्रे प्र युञ्जते प्रयुज्जस्ते सुवृक्ति ।
 अध यदेपां सुदिने न गरुर्विश्वमेरिणं प्रुपायन्त सेनाः ॥ ९ ॥
 प्रो अश्विनावर्षसे ऋणुध्वं प्र पूषणं स्वतवसो हि सन्ति ।
 अद्वेपो विष्णुर्वार्त ऋभुक्षा अच्छा सुभार्य ववृतीय देवान् ॥ १० ॥
 इयं सा वो अस्मे दीधितिर्यजत्रा अपिप्राणीं च सर्दनी च भूयाः ।
 नि या देवेषु यतते वसूयुर्विद्यामेपं वृजनं जीरदानुम् ॥ ११ ॥ [५] (१९५२)

॥ १८७ ॥

१-११ अगस्त्यो मैत्रावरुणः । अन्न । १ अनुष्टुप्कार्मा उष्णिक्; ३, ५-७, ११ अनुष्टुप्; ११ बृहती वा;

२, ४, ८-१० गायत्री ।

पितुं नु स्तोत्रं महो धर्माणं तविपीम् । यस्य त्रितो व्योजसा वृत्रं विपर्वमर्दयत् ॥ १ ॥
 स्वादो पितो मधो पितो वयं त्वा ववृमहे । अस्माकमविता भव ॥ २ ॥
 उर्य नः पितवा चर शिवः शिवाभिर्रुतिभिः । मयोभुरद्विपेण्यः सखा सुशेवो अद्वयाः ॥ ३ ॥
 तव त्वे पितो रसा रजांस्यनु विष्टिताः । दिवि वाताइव श्रिताः ॥ ४ ॥
 तव त्वे पितो ददंतस्तव स्वादिष्ट ते पितो । प्र स्वान्नानो रसानां तुष्टिग्रीवाइवेरते ॥ ५ ॥ [६]
 त्वे पितो महानां देवानां मनो हितम् । अकारि चारुं केतुना तवाहिमवसावधीत् ॥ ६ ॥
 यददो पितो अर्जगन्धिवस्व पर्वतानाम् । अत्रा चित्रो मधो पितोऽर् मक्षार्य गम्याः ॥ ७ ॥
 यदुपामोपधीनां परिशमारिशामहे । वातापि पीव इन्द्रव ॥ ८ ॥
 यत्ने सोम गवाशिरो यवाशिरो भजामहे । वातापि पीव इन्द्रव ॥ ९ ॥
 कुरम्भ औपधे भव पीवो वृक उदारथिः । वातापि पीव इन्द्रव ॥ १० ॥

तं त्वा वयं पितो वचोभिर्गात्रो न हव्या सुपूदिम ।

देवेभ्यस्त्वा सधुमार्दमस्मभ्यं त्वा सधुमार्दम्

॥ ११ ॥ [७] (१९६३)

॥ १८८ ॥

१-११ अगस्त्यो मैत्रावरुणः । आप्रीसूक्तं= (१ इध्मः समिद्धोऽग्निर्वा, २ तनूनपात्, ३ इच्छः, ४ यहिः, ५ देवीः द्वारः, ६ उपास्तानका, ७ दैव्यौ होतारौ प्रचेतसौ, ८ तिस्रो देव्यः सरस्वतीऽम्भारत्यः, ९ त्वष्टा, १० वनस्पतिः, ११ स्वाहाकृतयः) । गायत्री ।

समिद्धो अथ राजसि देवो दैवैः सहस्रजित् । दूतो हृष्या कुर्विर्वह ॥ १ ॥
 तनूनपाद्दतं यते मध्वा यज्ञः समज्यते । दधृत्सहस्रिणीरिपः ॥ २ ॥
 आजुह्वानो न ईद्व्यो देवा आ वक्षि यजिषान् । अग्ने सहस्रसा असि ॥ ३ ॥
 प्राचीनं बृहिरोजसा सहस्रवीरमस्तृणन् । यत्रादित्या विराजथ ॥ ४ ॥
 विराद् सम्राड्भिर्भ्यः प्रभ्वीर्ब्रह्मीश्च भूयसीश्च याः । दुरो घृतान्यक्षरन् ॥ ५ ॥ [८]
 सुरुक्मे हि सुपेशसार्धि श्रिया विराजतः । उपासावेह सीदताम् ॥ ६ ॥
 प्रथमा हि सुवाचसा होतारा दैव्या क्वी । यज्ञं नो यक्षतामिमम् ॥ ७ ॥
 भारतीले सरस्वति या वः सर्वा उपसृजे । ता नश्चोदयत श्रिये ॥ ८ ॥
 त्वष्टा रूपाणि हि प्रभुः पृथ्विश्चान्तसमानजे । तेषां नः स्फातिमा र्यज ॥ ९ ॥
 उप त्मन्या वनस्पते पायो देवेभ्यः सृज । अग्निर्हृष्यानि सिष्वदत् ॥ १० ॥
 पुरोगा अग्निर्देवानां गायत्रेण समज्यते । स्वाहाकृतापु रोचते ॥ ११ ॥ [९] (१९७४)

॥ १८९ ॥

१-८ अगस्त्यो मैत्रावरुणः । अग्निः । अष्टुप ।

अग्ने नय सुपथा राये अस्मान्निश्चानि देव वृषुनानि विद्वान् ।
 युयोष्यर्षुस्मज्जुहुराणमेनो भूर्पिष्टां ते नर्मउक्ति विधेम ॥ १ ॥
 अग्ने त्वं पारया नव्यो अस्मान्स्वस्तिभिरति दुर्गाणि विश्वा ।
 पृथ्वी पृथ्वी ब्रह्मा न उर्वी भवां लोकाय तनयाय शं योः ॥ २ ॥
 अग्ने त्वमुस्मर्षुयोष्यमीवा अनग्निना अभ्यमन्त कृष्टीः ।
 पुनरस्मभ्यं सुवितार्य देव धां त्रिभिरमृतैर्भिर्यजत्र ॥ ३ ॥
 पाहि नो अग्ने पायुभिरजसैस्तु प्रिये मदन् आ श्युष्कान् ।
 मा तं भूयं जीरितारं यषिष्ठ नूनं विदुन्मापरं महम्ब्यः ॥ ४ ॥
 मा नो अग्नेऽयं मृजो अपायो विष्ववं रिपवं दुन्दुनापि ।
 मा इत्यन्ते दर्शन्ते मादन्ते नो मा गीपन्ते महमाग्नपरां दाः ॥ ५ ॥ [१०] (१९७५)

वि घृ त्वावाँ ऋतजात यंसद्गणानो अग्ने तन्वेडे वरूथम् ।
विश्वाद्रिरिक्षोरुत वा निन्त्सोरभिहुतामसि हि देव विष्णुः ॥ ६ ॥

त्वं ताँ अग्र उभयान्वि विद्वान्वेपि प्रपित्वे मनुषो यजत्र ।
अभिपित्वे मनवे शास्यो भूर्मर्मृजेन्य उशिग्भिर्नाकः ॥ ७ ॥

अवोचाम निवर्चनान्यस्मिन्मानस्य सूनुः सहसाने अग्नौ ।
वयं सहस्रमृषिभिः सनेम विद्यामेपं वृजनै जीरदानुम् ॥ ८ ॥ [११] (१९८२)

॥ १९० ॥

१-८ अगस्त्यो मैत्रावरुणः । बृहस्पतिः । त्रिष्टुप् ।

अनर्वाणं घृपमं मन्द्रजिह्वं बृहस्पतिं वर्धया नव्यमर्कैः ।
गाथान्यः सुरुचो यस्य देवा आशृण्वन्ति नवमानस्य मतीः ॥ १ ॥

तमृत्विया उप वाचः सचन्ते सगो न यो देवयतामसंजि ।
बृहस्पतिः स ह्यज्जो वरसि विश्वाभवत्समृते मातरिश्वा ॥ २ ॥

उपस्तुतिं नमसु उद्यतिं च श्लोकं यंसत्सवितेव प्र बाह ।
अस्य क्रत्वाहन्योडे यो अस्ति मृगो न भीमो अरक्षसस्तुविष्मान् ॥ ३ ॥

अस्य श्लोकौ दिवीयते पृथिव्यामत्यो न यंसद्यक्षभृद्विचेताः ।
मृगाणां न हेतयो यन्ति चेमा बृहस्पतेरहिमायाँ अभि द्यून् ॥ ४ ॥

ये त्वाँ देवोस्त्रिकं मन्यमानाः पापा भद्रमुपजीवन्ति पज्जाः ।
न दूढयेडे अनु ददासि वामं बृहस्पते चर्यस इत्पियारुम् ॥ ५ ॥ [१२]

सुप्रैतुः सूयवसो न पन्थां दुर्नियन्तुः परिप्रीतो न मित्रः ।
अनर्वाणो अभि ये चक्षते नोऽपीवृता अपोर्णुवन्तो अस्थुः ॥ ६ ॥

संयं स्तुभोऽवनयो न यन्ति समुद्रं न स्रवतो रोधचक्राः ।
स विद्रोँ उभयै चष्टे अन्तर्बृहस्पतिस्तर आपश्च गृध्रः ॥ ७ ॥

एवा महस्तुविजातस्तुविष्मान्पतिर्वृषभो धायि देवः ।
स नः मन्तो धीर्वाजान् ॥ ८ ॥ [१३] (१९९०)

॥ १९१ ॥

१-१६ अगस्त्यो मैत्रावरुणः । अप्तुणसूर्याः (विषमोपनिषद्) । अनुष्टुप्; १०-१२ महापंक्तिः; १३ महावृहती ।

कङ्कतो न कङ्कतोऽथो सतीनकङ्कतः ।
द्राविति प्लुपी इति न्युद्दृष्टा अलिप्सत ॥ १ ॥

अदृष्टान्दन्त्यायत्यथो हन्ति परायती ।
अथो अयध्नती हन्त्यथो पिनष्टि पिंपती ॥ २ ॥

शरासः कुशरासो दुर्भासः सैर्या उत ।
मौञ्जा अदृष्टा वैरिणाः सर्वे साकं न्यलिप्सत ॥ ३ ॥

नि गावो गोष्टे असद्वनि मृगासो अविक्षत ।
नि केतत्रो जनानां न्युद्दृष्टा अलिप्सत ॥ ४ ॥

एत उ त्पे प्रत्यदध्रन्प्रदोषं तस्कराद्भव ।
अदृष्टा विश्वदृष्टाः प्रतिबुद्धा अभूतन ॥ ५ ॥ [१४]

द्यौर्विः पिता पृथिवी माता सोमो भ्रातादितिः स्वसा ।
अदृष्टा विश्वदृष्टास्तिष्ठतिलयता सु कम् ॥ ६ ॥

ये अस्या ये अङ्ग्याः सूचीका ये प्रकङ्कताः ।
अदृष्टाः किं चनेह वः सर्वे साकं नि जस्यत ॥ ७ ॥

उत्पुरस्तात्सर्व्यं एति विश्वदृष्टो अदृष्टहा ।
अदृष्टान्तसर्वीञ्जम्भयन्तसर्वीश्च यातुधान्यः ॥ ८ ॥

उदपप्तदसौ सर्व्यः पुरु विश्वानि जूर्वन् ।
आदित्यः पर्वतेभ्यो विश्वदृष्टो अदृष्टहा ॥ ९ ॥

सर्व्यं विपमा संजामि दिति सुरावतो गृहे ।

सो चिन्नु न भराति नो वयं मरामारे अस्य योजनं हरिष्ठा मधु त्वा मधुला चकार ॥१०॥ [१५]

इयात्तिका शकन्तिका मुका जंवाय ते विपम् ।

सो चिन्नु न भराति नो वयं मरामारे अस्य योजनं हरिष्ठा मधु त्वा मधुला चकार ॥११॥ (२००१)

त्रिः सप्त विष्णुलिङ्गका विपस्य पुष्पमक्षन् ।

ताश्चिन्नु न मरन्ति नो वयं मरामारे अस्य योजनं हरिष्ठा मधु त्वा मधुला चकार ॥१२॥

नवानां नवतीनां विपस्य रोपुपीणाम् ।

मर्वासामग्रभं नामारे अस्य योजनं हरिष्ठा मधु त्वा मधुला चकार ॥१३॥

त्रिः सप्त संयूर्यः सप्त स्वसारो अयुर्वः ।

तास्ते विपं वि जत्रिर उदुकं कुम्भिनीरिव ॥१४॥

इयत्तकः कुपुम्भकस्तकं भिन्यश्मना ।

ततो विपं प्र वावृते पराचीरन्तु संवतः ॥१५॥

कुपुम्भकस्तदन्नवीद्विरेः प्रवर्तमानकः ।

वृश्चिकस्थारसं विपमरसं वृश्चिक ते विपम् ॥१६॥ [१६] (२००६)

॥ इति प्रथमं मण्डलं समाप्तम् ॥

अथ द्वितीयं मण्डलम् ।

॥ १ ॥

१-१६ गुन्समदः शौनकः (आङ्गिरसः शौनहोत्रो भार्गवः) । अग्निः । जगती ।

- (१) त्वमग्ने द्युभिस्त्वमाशुशुक्षणिस्त्वमद्भ्यस्त्वमश्मन्स्परि ।
 त्वं वनेभ्यस्त्वमोपधीभ्यस्त्वं नृणां नृपते जायसे शुचिः ॥ १ ॥
 तवाग्ने होत्रं तवं पोत्रमृत्विद्यं तवं नेष्टुं त्वमग्निद्वितायतः ।
 तवं अशास्त्रं त्वमध्वरीयसि ब्रह्मा चासि गृहपतिश्च नो दमे ॥ २ ॥
 त्वमग्ने इन्द्रो वृषभः सतामसि त्वं विष्णुरुरुगायो नमस्यः ।
 त्वं ब्रह्मा रथिविद्व्रह्मणस्पते त्वं विधर्तः मचमे पुरंध्या ॥ ३ ॥
 त्वमग्ने राजा वरुणो धृतव्रतस्त्वं मित्रो भवसि दुस्म ईड्यः ।
 त्वमर्यमा सत्पतिर्यस्य संश्रुजं त्वमंशो विदथे देव भाजयुः ॥ ४ ॥
 त्वमग्ने त्वष्टा विधृते मुवीर्यं तव् आवो मित्रमहः सजात्यम् ।
 त्वमाशुहेमा ररिपे स्वश्व्यं त्वं नरां शशो अमि पुरुवसुः ॥ ५ ॥ [१७]
 त्वमग्ने रुद्रो असुरो महो दिवस्त्वं शशो मार्कतं पृक्ष ईशिपे ।
 त्वं वातैररुणैर्यासि शंगयस्त्वं पूषा विधृतः पामि नु त्मना ॥ ६ ॥
 त्वमग्ने द्रविणोदा अरंकृते त्वं देवः मयिता रक्षषा अमि ।
 त्वं भगो नृपते वस्त्रं ईशिपे त्वं पायुर्दमे यन्नेजर्विधम् ॥ ७ ॥
 त्वमग्ने दम आ विष्पतिं विशस्त्वां राजानं मुचिदत्रमृजते ।
 त्वं विश्वानि स्वनीक पत्यसे त्वं सहस्राणि जता दश प्रति ॥ ८ ॥
 त्वमग्ने पितरमिष्टिभिर्नरस्त्वां भ्रात्राय शम्या तनुरुच्यम् ।
 त्वं पुत्रो भवमि यन्नेजर्विधत्वं गरा मुशेवः पाम्याभृपः ॥ ९ ॥

(९)

त्वमग्रे ऋभुराके नमस्यस्त्वं वाजस्य क्षुमतो राय ईशिपे ।
 त्वं वि भास्यन्तु दक्षि दावने त्वं विशिर्हुरसि यज्ञमातनिः ॥१०॥ [१८]
 त्वमग्रे अदितिर्देव दाशुपे त्वं होत्रा भारती वर्धसे गिरा ।
 त्वमिकां शतहिंमासि दक्षसे त्वं वृत्रहा वसुपते सरस्वती ॥११॥
 त्वमग्रे सुभृत उत्तमं वयस्तव स्याहे वर्ण आ संदृशि श्रियः ।
 त्वं वाजः प्रतरणो बृहन्नसि त्वं रयिर्वहुलो विश्वतस्पृथुः ॥१२॥
 त्वामग्रे आदित्यासं आस्यं त्वां जिह्वां शुचयश्चक्रिरे कवे ।
 त्वां रतिपाचो अध्वरेषु सश्रिरे त्वे देवा हविरदन्त्याहुतम् ॥१३॥
 त्वे अग्रे विश्वे अमृतासो अद्रुह आसा देवा हविरदन्त्याहुतम् ।
 त्वया मतीसः स्वदन्त आसुतिं त्वं गर्भो वीरुधां जज्ञिषे शुचिः ॥१४॥
 त्वं तान्तसं च प्रति चासि मज्मनाग्रे सुजात प्र च देव रिच्यसे ।
 पृक्षो यदत्र महिना वि ते भुवदनु द्यावापृथिवी रोदसी उभे ॥१५॥
 ये स्तोत्रभ्यो गोअग्रामश्वपेशसमग्रे रातिमुपसृजन्ति सूरयः ।
 अस्माञ्च तांश्च प्र हि नेपि वस्य आ बृहद्देम विदथे सुवीराः ॥१६॥ [१९] (१६)

॥ २ ॥

१-१३ गृत्समदः शौनकः । अग्निः । जगती ।

यज्ञेन वर्धत जातवेदसमग्निं यजध्वं हविषा तनां गिरा ।
 समिधानं सुप्रयसं स्वर्णरं द्युक्षं होतारं वृजनेषु धूर्पदम् ॥ १ ॥
 अभि त्वा नक्षीरुपसो ववाशिरेऽग्रे वत्सं न स्वसरेषु धेनवः ।
 दिवइवेदरतिर्मानुषा युगा क्षपो भासि पुरुवार संयतः ॥ २ ॥
 तं देवा बुधे रजसः सुदंससं दिवस्पृथिव्योररतिं न्येरिरे ।
 रथमिव वेद्यं शुक्रशौचिपमग्निं मित्रं न क्षितिपुं प्रशंस्यम् ॥ ३ ॥
 तमुधमाणं रजसि स्व आ दमे चन्द्रमिव सुरुचं ह्यार आ दधुः ।
 पृश्न्याः पतरं चितयन्तमक्षभिः प्राथो न पायुं जनसी उभे अनु ॥ ४ ॥
 स होता विश्वं परि भूत्वधुरं तमु हव्यैर्मनुष ऋजते गिरा ।
 हिरिशिप्रो वृधमानासु जर्धुरद् धौनं स्तृभिश्चितयद्रोदसी अनु ॥ ५ ॥ [२०] (२१)

स नो र्वेत्समिधानः स्वस्तये संददस्वात्रयिमस्मासु दीदिहि ।
 आ नः कृशुष्व सुविताय रोदसी अग्ने हव्या मनुपो देव वीतर्ये ॥ ६ ॥
 दा नो अग्ने बृहतो दाः सहस्रिणो दुरो न वाजं श्रुत्या अपा वृधि ।
 प्राची दानावृथिवी ब्रह्मणा कृधि स्वर्णं शुक्रमुपसो वि दिद्युतुः ॥ ७ ॥
 स ईधान उपसो राम्या अनु स्वर्णं दीदेदरूपेण भानुना ।
 होत्राभिरग्निर्मनुपः स्वध्वरो राजा विशामर्तिश्चिरारयवे ॥ ८ ॥
 एवा नो अग्ने अमृतेषु पूर्य धीष्णीपाय बृहदिषु मानुपा ।
 दुहाना धेनुर्वृजनेषु कारये तमना शक्तिं पुरुषमिषिणि ॥ ९ ॥
 वयमग्ने अवेता वा सुवीर्यं ब्रह्मणा वा चितयेमा जनां अति ।
 अस्माकं द्युम्नमधि पञ्च कृष्टिपूचा स्वर्णं शृशुचीत दुष्टरम् ॥ १० ॥
 स नो वोधि सहस्य प्रशंस्यो यस्मिन्सुजाता इपर्यन्त सूर्यः ।
 यमग्ने यज्ञमुपयन्ति वाजिनो नित्ये तोके दीदिवांसं स्वे दमे ॥ ११ ॥
 उभयांसो जातवेदः स्याम ते स्तोतारौ अग्ने सूर्यश्च शर्मणि ।
 वस्त्रो रायः पुरुश्चन्द्रस्य भूर्यसः शजार्वतः स्वपत्यस्य शग्धि नः ॥ १२ ॥
 ये स्तोतृभ्यो गोअग्रामश्वपेशसमग्ने रातिमुपसृजन्ति सूर्यः ।
 अस्माञ्च तांश्च प्र हि नेपि वस्य आ बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥ १३ ॥ [२१] (२९)

॥ ३ ॥

१-११ श्वत्समदः शौनकः । आग्नीसूक्तं = [१ इध्मः समिद्धोऽश्विर्वा, २ नराशंसः,
 ३ इद्धः, ४ वहिः, ५ देवीः द्वारः, ६ उपास्तानक्ता, ७ देव्यौ होतारौ
 प्रचेतसौ, ८ तिस्रो देव्यः सरस्वतीळामारत्याः, ९ त्वष्टा,
 १० वनस्पतिः, ११ स्वाहाश्रुतयः] । त्रिष्टुप्ः ७ जगती ।

सामिद्धो अग्निर्निर्हितः पृथिव्यां प्रत्यङ् विश्वानि भुवनान्यस्मात् ।
 होता पावकः श्रुदिवः सुमेधा देवो देवान्यजत्वग्भिरहेन् ॥ १ ॥
 नराशंसः प्रति धामान्यजन् तिस्रो दिवः प्रति मृदा स्वचिः ।
 घृतप्रुषा मर्नसा हव्यमुन्दन्मूर्धन्यग्रम्य मर्मनक्तु देवान् ॥ २ ॥
 ईळितो अग्ने मर्नसा नो अहन्देवान्यग्नि मानुपात्पूर्वो अय ।
 स आ बृह मरुतां शर्षो अच्युतमिन्द्रं नगे वहिपदं यजष्वम् ॥ ३ ॥ (३२)

॥ ६ ॥

१-८ सोमाहुतिर्भागवः । अग्निः । गायत्री ।

इमां मे अग्ने समिधमिमामुपमदं वनेः । इमा उ पु श्रुधी गिरः ॥ १ ॥
 अया ते अग्ने विधेमोजीं नपादधमिष्टे । एना सूक्तेन सुजात ॥ २ ॥
 तं त्वा गीर्भिर्भिर्वणसं द्रविणस्युं द्रविणोदः । सपर्येम सपर्यवः ॥ ३ ॥
 स योधि सूरिर्भगवा वसुपते वसुदावन् । युयोध्यश्रुस्मद् द्वेषीसि ॥ ४ ॥
 स नो वृष्टिं दिवस्पतिं स नो वाजमनुवर्णाम् । स नः सहस्रिणीरिपः ॥ ५ ॥
 ईळानायावस्यवे यविष्ठ दूत नो गिरा । यजिष्ठ होतरा गहि ॥ ६ ॥
 अन्तर्हाम् ईर्यसे विद्वान् जन्मोभयां कवे । दूतो जन्येव मित्र्यः ॥ ७ ॥
 स विद्वो आ च पिप्रयो यार्क्षं चिकित्वा आनुपक् । आ चास्मिन्तस्ति ब्रह्मिषि ॥ ८ ॥ [२७] (६५)

॥ ७ ॥

१-६ सोमाहुतिर्भागवः । अग्निः । गायत्री ।

श्रेष्ठ यविष्ठ भारताग्ने द्युमन्तमा भर । वसो पुरुस्पृहं रयिम् ॥ १ ॥
 मा नो अरतिरीशत देवस्य मर्त्यस्य च । पिपिं तस्यां उत द्विपः ॥ २ ॥
 विश्वा उत त्वया वयं धारा उद्वन्याइव । अतिं गाहेमहि द्विपः ॥ ३ ॥
 शुचिः पापक वन्द्योऽग्ने वृहद्वि रौचसे । त्वं घृतेभिराहुतः ॥ ४ ॥
 त्वं नो असि भारताग्ने वशाभिरुक्षमिः । अष्टापदीभिराहुतः ॥ ५ ॥
 दून्वः सपिरोसुतिः प्रतो होता वरेण्यः । सहसस्पुत्रो अद्भुतः ॥ ६ ॥ [२८] (७१)

॥ ८ ॥

१-६ श्रुत्समद- शौनक । अग्नि । गायत्री, ६ अनुष्टुप् ।

वाजयन्निव नू रथान्योगां अशेरुपं स्तुहि । यशस्तमस्य मीह्रुपः ॥ १ ॥
 यः सुनीथो ददाशुपेऽजुयो जरयन्नरि । चारुप्रतीक आहुतः ॥ २ ॥
 य उ श्रिया दमेष्वा द्वोपोपसिं प्रशस्यते । यस्य व्रतं न मीर्यते ॥ ३ ॥
 आ यः स्वर्णं भानुना चित्रो विभात्यचिपा । अज्ञानो अजरैरभि ॥ ४ ॥
 अत्रिमनुं स्वराज्यमग्निमुकथानि वावृधुः । विश्वा अधि श्रियो दधे ॥ ५ ॥
 अग्नेरन्द्रस्य सोमस्य देवानामूतिभिर्वयम् । अरिप्यन्तः सचेमन्नभि प्याम पृतन्यतः ॥ ६ ॥ [२९] ५*
 (७७)

ॐ ॥ ९ ॥ ॐ

१-६ गृत्समदः शौतकः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

नि होता होतृपदने विदानस्त्वेपो दीदिवौ असदत्सुदक्षः ।
 अदब्धव्रतप्रमतिर्वसिष्ठः सहस्रंभुरः शुचिजिह्वो अग्निः ॥ १ ॥
 त्वं दूतस्त्वमुं नः परस्पास्त्वं वस्य आ वृषभ प्रणेता ।
 अग्नें लोकस्य नस्तने तन्नूनामप्रयुच्छन्दीर्घद्रोधि गोपाः ॥ २ ॥
 विधेम ते परमे जन्मभये विधेम स्तोमैरवरे सधस्थे ।
 यस्माद्योनेरुदारिथा यजे तं प्र त्वे हवींषि जुहुरे समिद्धे ॥ ३ ॥
 अग्ने यजस्व हविषा यजीयाच्छुष्टी देष्णमभि गृणीहि राधः ।
 त्वं ह्यसिं रयिपतीं रयीणां त्वं शूकस्य वचसो मनोता ॥ ४ ॥
 उभयं ते न क्षीयते वसुच्यं दिवेदिवे जायमानस्य दस्म ।
 कृधि क्षुमन्तं जरितारमग्ने कृधि पतिं स्वपत्यस्य रायः ॥ ५ ॥
 सैनानीकेन सुविदत्रो अस्मे यथा देवां आयजिष्ठः स्वस्ति ।
 अदब्धो गोपा उत नः परस्पा अग्ने बुमदुत रेवर्दिदीहि ॥ ६ ॥ [१] (८३)

॥ १० ॥

१-६ गृत्समदः शौतकः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

जोहूत्रो अग्निः प्रथमः पितेवेळस्पदे मनुष्या यत्समिद्धः ।
 श्रियं वसानो अमृतो विचेता मर्मृजेन्यः श्रवस्यशुः स वाजी ॥ १ ॥
 श्रूपा अग्निश्चित्रभानुर्हव्यं मे विश्वाभिर्गीभिर्मृतो विचेताः ।
 श्यावा रथं वहतो रोहिता योतारुपाहं चक्रे विभृवः ॥ २ ॥
 उच्चानायामजनयन्त्सुपृतं भुवद्गमिः पुरुपेशामु गर्भः ।
 शिरिणायां चिदुक्तुना महोभिरपरीवृतो वसति प्रचेताः ॥ ३ ॥
 जिघर्म्यग्निं हविषा घृतेन प्रतिक्षियन्तं भुवनानि विश्वा ।
 पृथुं तिरश्चा वयमा बृहन्तं ज्यचिष्टमन्नं रभमं दशानं ॥ ४ ॥
 आ विश्वतः प्रत्यश्च जिघर्म्यरक्षमा मनसा तर्जयित ।
 मयंश्रीः स्पृष्टयष्टपो अग्निर्नाभिर्मृद्ये तन्वाशुं जर्भुराणः ॥ ५ ॥ (८८)

देवं वहिर्वर्धमानं सुवीरं स्तीर्णं राये सुभरं वेद्यस्याम् ।
 वृतेनाक्तं वसवः सीदतेदं विश्वे देवा आदित्या यज्ञियासः ॥ ४ ॥
 वि श्रयन्तामुर्विया ह्यमाना द्वारो देवीः सुप्रायणा नमोभिः ।
 व्यक्षस्वतीर्वि प्रथन्तामजुर्या वर्ण पुनाना यशसं सुवीरम् ॥ ५ ॥ [२२]
 साध्वपांसि सनता न उक्षिते उपामानक्ता वय्यैव रण्विते ।
 तन्तुं ततं संवयन्ती समीची यज्ञस्य पेशः सुदुधे पर्यस्वती ॥ ६ ॥
 दैव्या होतारा प्रथमा विदुष्टर क्रजु यक्षतः समृचा वृपुष्टरा ।
 देवान्यजन्तावृतुथा समञ्जतो नाभा पृथिव्या अधि सानुषु त्रिषु ॥ ७ ॥
 सरस्वती साधयन्ती धियं न इळा देवी भारती विश्वतूर्तिः ।
 तिस्रो देवीः स्वधया वहिरेदमच्छिद्रं पान्तु शरणं निपद्य ॥ ८ ॥
 पिशङ्करूपः सुभरो वयोधाः श्रुष्टी वीरो जायते देवकामः
 प्रजां त्वष्टा वि प्यतु नाभिमस्मे अथा देवानामच्येतु पार्थः ॥ ९ ॥
 वनस्पतिरवसृजन्नुप स्थादग्निर्हविः सूदयाति प्र धीभिः ।
 त्रिधा समक्तं नयतु प्रजानन्देवेभ्यो दैव्यः शमितोर्प हव्यम् ॥ १० ॥
 घृतं मिमिक्षे घृतमस्य योनिर्घृते श्रितो घृतम्वस्य धाम ।
 अनुष्वधमा वह मादयस्व स्वाहाकृतं वृषभ वक्षि हव्यम् ॥ ११ ॥ [२३] (४०)

॥ ४ ॥

१-२ सोमाहुतिर्भागवः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

ह्रुवे वः सुद्योत्मानं सुवृक्तिं विशामभिमतिथिं सुप्रयसंम् ।
 मित्रहृव यो दिधिपाय्यो भ्रुवेव आदिवे जनें जातवेदाः ॥ १ ॥
 इमं विधन्तो अपां सधस्थे द्वितादधुर्भृगवो विश्वाङ्गयोः ।
 एष विश्वान्यभ्यस्तु भूमा देवानामभिररतिर्जीराश्वः ॥ २ ॥
 अग्निं देवासो मानुषीषु विक्षु प्रियं धुः क्षेप्यन्तो न मित्रम् ।
 स दीदयदुशतीरूर्म्या आ दक्षाय्यो यो दास्वते दम आ ॥ ३ ॥
 अस्य रण्वा स्वस्यैव पुष्टिः संहृष्टिरस्य हियानस्य दक्षोः ।
 वि यो भरिभ्रदोर्पधीषु जिह्वामत्यो न रथ्यो दोधवीति वारोन् ॥ ४ ॥ (४४)

आ यन्मे अभ्यं वनदः परन्तोशिग्भ्यो नामिमीत् वर्णम् ।
 स चित्रेण चिकित्ते रंसु भासा जुजुर्वा यो मुहुरा युवा भूत् ॥ ५ ॥ [२४]
 आ यो वर्णा तात्पापो न भाति चार्ण पथा रथ्येव स्वानीत् ।
 कृष्णाध्या तपू रण्वधिकेत् घौरिव स्मर्यमानो नभोभिः ॥ ६ ॥
 स यो व्यस्थादुभि दक्षदुर्वी पशुनैति स्वयुरगोपाः ।
 अग्निः शोचिष्मो अतसान्युष्णान्कृष्णान्यथिरस्वदयन्न भूम ॥ ७ ॥
 न ते पूर्वस्यावसो अधीतो तृतीयं विदधे मन्म शंसि ।
 अस्मे अग्ने संयद्वीरं वृहन्तं क्षुमन्तं वाजं स्वपत्यं रुचि दाः ॥ ८ ॥
 त्वया यथा गृत्समदासो अग्ने गुहा वन्वन्त उपरो अभि प्युः ।
 सुवीरासो अभिमातिपाहः स्मत्सूरिभ्यो गृणते तद्वयो धाः ॥ ९ ॥ [२५] (४२)

॥ ५ ॥

१-८ सोमाहुतिभागवः । अग्निः । अनुष्टुप् ।

होताजनिष्ट चेतनः पिता पितृभ्यं ऊतये ।
 प्रथञ्जनेन्यं वसुं शक्रेम वाजिनो यमम् ॥ १ ॥
 आ यस्मिन्त्सप्त रश्मयस्तता यज्ञस्य नेतरि ।
 मनुष्वदैर्व्यमष्टमं पोता विश्वं तदिन्वति ॥ २ ॥
 दधन्वे वा यदीमनु वोचद्ब्रह्माणि वेरु तत् ।
 परि विश्वानि कान्या नेमिश्चक्रमिधामवत् ॥ ३ ॥
 साकं हि शुचिना शुचिः प्रशास्ता क्रतुनाजनि ।
 विद्वाँ अस्य व्रता ध्रुवा वयाह्वानुं रोहते ॥ ४ ॥
 ता अस्य वर्णमायुवो नेष्टुः सचन्त धेनवः ।
 क्वचित्तिष्टम् आ वरं स्वसारो या इदं युयुः ॥ ५ ॥
 यदीं मातरुषु स्वसां घृतं भरन्त्यस्थित ।
 तासामध्वर्युरागतौ यवीं वृष्टीवं मोदते ॥ ६ ॥
 स्वः स्वायु धार्यसे कृणुतामृत्विगृत्विर्जम् ।
 स्तोमं यज्ञं चादरं वनेमा ररिमा वृषम् ॥ ७ ॥
 यथा विद्वाँ अरं करद्विर्भ्यो यजतेभ्यः ।
 अयमग्ने त्वे अपि यं यज्ञं चक्रमा वृषम् ॥ ८ ॥ [२६] (५७)

ज्ञेया भागं सहस्रानो वरेण त्वार्दूतासो मनुवर्द्धदेम ।
अनूनमग्निं जुह्वा वचस्या मधुपृचै धनसा जौहवीमि

॥ ६ ॥ [२] (८९)

॥ ११ ॥

१—२१ गृत्समदः शौनकः । इन्द्रः । विराट्स्थानाः २१ त्रिष्टुप् ।

श्रुधी हवमिन्द्र मा रिपण्यः स्याम ते द्वावने वसनाम् ।
इमा हि त्वामूर्जो वर्धयन्ति वसूयवः सिन्धवो न क्षरन्तः ॥ १ ॥
सृजो महीरिन्द्र या अपिन्वः परिष्ठिता अहिना शूर पूर्वीः ।
अमर्त्यं चिद्दासं मन्यमानमवाभिनदुक्थैर्वावृधानः ॥ २ ॥
उक्थेष्विन्नु शूर येषु चाकन्तस्तोमैष्विन्द्र रुद्रियेषु च ।
तुभ्येदेता यासु मन्दसानः प्र वायवे सिञ्चते न शुभ्राः ॥ ३ ॥
शुभ्रं नु ते शुष्मं वर्धयन्तः शुभ्रं वज्रं बाहोर्दधानाः ।
शुभ्रस्त्वमिन्द्र वावृधानो अस्मे दासीर्विशः स्वयेण सखाः ॥ ४ ॥
गुहां हितं गुह्यं गूह्यमप्स्वपीवृतं मायिनं क्षियन्तम् ।
उतो अपो द्यां तस्तभ्वासमहन्नहिं शूर वीर्येण ॥ ५ ॥ [३]
स्तवा नु तं इन्द्र पूर्या महान्युत स्त्वाम नूतना कृतानि ।
स्तवा वज्रं बाहोरुशन्तं स्तवा हरी सूर्यस्य केतू ॥ ६ ॥
हरी नु तं इन्द्र वाजयन्ता घृतश्रुतं स्वारमस्वार्थम् ।
वि समना भूमिरप्रथिष्टारस्त पर्वतश्चित्सरिण्यन् ॥ ७ ॥
नि पर्वतः साद्यप्रयुच्छन्त्सं मातृभिर्वावृधानो अक्रान् ।
दूरे पारे वाणीं वर्धयन्त इन्द्रैपितां धमनिं पप्रथन्नि ॥ ८ ॥
इन्द्रो मह्यं सिन्धुमाशयानं मायाविनं वृत्रमस्फुरन्निः ।
अरेजेतां रोदसी भियाने कर्निकदत्तो वृष्णो अस्य वज्रात् ॥ ९ ॥
अरौरवीदृष्णो अस्य वज्रोऽमानुषं यन्मानुषो निजूर्वात् ।
नि मायिनो दानवस्यं माया अपादयत्पपिवान्त्सुतस्यं ॥ १० ॥ [४]
पिवापिवेदिन्द्र शूर सोमं मन्दन्तु त्वा मन्दिनः सुतासः ।
पृणन्तस्ते कक्षी वर्धयन्तिवृथा सुतः पौर इन्द्रमाव ॥ ११ ॥ (१००)

त्वे इन्द्रापर्यभूम विप्रा धियं वनेम क्रतया सर्पन्तः ।
 अवस्यवो धीमहि प्रशस्तिं सद्यस्ते रायो दावने स्याम ॥१२॥
 स्याम ते त इन्द्र ये त ऊती अवस्यव ऊर्जे वर्धयन्तः ।
 शुष्मिन्तमं यं चाकनाम देवास्मे रयिं रासि वीरवन्तम् ॥१३॥
 रासि क्षयं रासि मित्रमस्मे रासि शर्धे इन्द्र मारुतं नः ।
 सुजोषसो ये च मन्दसानाः प्र वायवः पान्त्यग्रणीतिम् ॥१४॥
 व्यन्तिवन्तु येषु मन्दसानस्तूपत्सोमं पाहि द्रुहदिन्द्र ।
 अस्मान्तसु पृत्स्वा तरुत्रावर्धयो द्यां बृहद्भिरुक्तेः ॥१५॥ [५]
 बृहन्त इन्नु ये ते तरुत्रोक्थेभिर्वा सुन्नमाविवासान् ।
 स्तृणानासो बृहिः पृस्त्यावचोता इदिन्द्र वाजमगमन् ॥१६॥
 उग्रेष्विन्नु शूर मन्दसानस्त्रिकद्रुकेषु पाहि सोममिन्द्र ।
 प्रदोधुवृच्छ्रुषु प्रीणानो याहि हरिभ्यां सुतस्य पीतिम् ॥१७॥
 धिप्वा शर्वः शूर येन वृत्रमवाभिनुहानुमौर्णवामम् ।
 अपावृणोज्योतिरायीय नि सच्यतः सादि दस्युरिन्द्र ॥१८॥
 सनेम ये त ऊतिभिस्तरन्तो विश्वाः स्पृध आयेंण दस्यून् ।
 अस्मभ्यं तच्चाष्टं विश्वरूपमरन्धपः साख्यस्य त्रिताय ॥१९॥
 अस्य सुवानस्य मन्दिनेस्त्रितस्य न्यवुदं वावृधानो अस्तः ।
 अवर्तयत्सव्यो न चक्रं भिनद्दलमिन्द्रो अङ्गिरस्वान् ॥२०॥
 नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
 शिक्षा स्तोतृभ्यो मातिं धग्भगो नो बृहद्देम विदथे सुवीराः ॥२१॥ [६] (११०)

॥ १२ ॥

१-१५ श्रुतमदः शौनकः । इन्द्रः । शिष्टुप ।

- (२) यो ज्ञात एष प्रथमो मन्स्वान्देवो देवान्कर्तुना पर्यभूषत् ।
 यस्य शुष्माद्रोदसी अभ्यसेतां नृण्यस्य मुह्य स जनाम् इन्द्रः ॥ १ ॥
 यः पृथिवीं व्यथमानामदृह्यः पर्यतान्प्रकुपितो अरम्भात् ।
 यो अन्तरिक्षं विममे वरीयो यो घामस्तम्नात्म जनाम् इन्द्रः ॥ २ ॥ (११५)

यो हत्वाहिमरिणात्सप्त सिन्धून्यो गा उदारजदपधा वलस्य ।

यो अश्मनोरन्तरग्निं जजान संवृक्समत्सु स जनास इन्द्रः ॥ ३ ॥

येनेमा विश्वा च्यवना कृतानि यो दासं वर्णमधरं गुहाकः ।

श्वमीव यो जिगीवाँ लक्षमार्ददर्यः पुष्टानि स जनास इन्द्रः ॥ ४ ॥

यं स्मां पृच्छन्ति कुह सेति घोरमुतेमाहुर्नेपो अस्तीत्येनम् ।

सो अर्थः पुष्टीर्बिज्ज्वा मिनाति श्रदस्मै धत्त स जनास इन्द्रः ॥ ५ ॥ [७]

यो रधस्य चोदिता यः कृशस्य यो ब्रह्मणो नाधमानस्य कीरिः ।

युक्तग्राच्यो योऽविता सुशिप्रः सुतसौमस्य स जनास इन्द्रः ॥ ६ ॥

यस्याश्वासः प्रदिशि यस्य गावो यस्य ग्रामा यस्य विश्वे रथासः ।

यः सूर्यं य उपसं जजान यो अपां नेता स जनास इन्द्रः ॥ ७ ॥

यं क्रन्दसी संयती विह्वयेते परेऽवर उभया अमित्राः ।

समानं चिद्रथमातस्थिवासा नाना हवेते स जनास इन्द्रः ॥ ८ ॥

यस्मान्न क्रते विजयन्ते जनसो यं युध्यमाना अवसे हवन्ते ।

यो विश्वस्य प्रतिमानं वभूव यो अच्युतच्युत्स जनास इन्द्रः ॥ ९ ॥

यः शश्वतो मधेनो दधानानमन्यमानाञ्छर्षी जघान ।

यः शश्वते नानुददाति शुध्यां यो दस्योर्हिन्ता स जनास इन्द्रः ॥ १० ॥ [८]

यः शश्वरं पर्वतेषु क्षियन्तै चत्वारिंश्यां शरघन्वविन्दत् ।

ओजायमानं यो अहिं जघान दानुं शयानं स जनास इन्द्रः ॥ ११ ॥

यः सप्तरेश्मिवृषभस्तुविष्मान्वासृजत्सर्वेव सप्त सिन्धून् ।

यो रौहिणमस्फुरद्ब्रज्जवाहुर्धामारोहन्तं स जनास इन्द्रः ॥ १२ ॥

द्यावा चिदस्मै पृथिवी नमेते शुष्माचिदस्य पर्वता भयन्ते ।

यः सोमपा निचितो वज्रचाहुयो वज्रहस्तः स जनास इन्द्रः ॥ १३ ॥

यः सुन्वन्तमवति यः पचन्तं यः शंसन्तं यः शशमानमूती ।

यस्य ब्रह्म वर्धनं यस्य सोमो यस्येदं राधुः स जनास इन्द्रः ॥ १४ ॥

यः सुन्वने पचने बुध आ चिडाजं दर्दपि स किलासि सत्यः ।

ययं त इन्द्र विश्वर्ह म्रियासः सुवीरासो चिदधमा वदेम ॥ १५ ॥ [९] (१२५)

॥ १३ ॥

१-१३ गृत्समदः शौनकः । इन्द्रः । जगती; १३ त्रिष्टुप् ।

ऋतुर्जनित्री तस्या अपस्परि मधू जात आर्विशद्यासु वर्धते ।
 तदाहना अभवत्पिप्युषी पयोऽशोः पीयूषं प्रथमं तदुक्थ्यम् ॥ १ ॥
 सुध्रीमा रन्ति परि विभ्रतीः पयो विश्वप्स्र्याय प्र भरन्त भोजनम् ।
 समानो अध्वा प्रवतामनुष्यदे यस्ताकृणोः प्रथमं सास्युकथ्यः ॥ २ ॥
 अन्वेको वदति यद्दाति तद्रूपा मिनन्तर्दपा एकं ईयते ।
 विश्वा एकस्य विनुर्दस्तिथिक्ते यस्ताकृणोः प्रथमं सास्युकथ्यः ॥ ३ ॥
 प्रजाभ्यः पुष्टिं विभर्जन्त आसते रयिर्मिव पुष्टं प्रभवन्तमायते ।
 असिन्वन्द्यैः पितुरन्ति भोजनं यस्ताकृणोः प्रथमं सास्युकथ्यः ॥ ४ ॥
 अधाकृणोः पृथिवीं सृष्ट्वे दिवे यो धैतीनामहिहचारिणकृपथः ।
 तं त्वा स्तोमैभिर्दभिर्न वाजिनं देवं देवा अजनन्त्सास्युकथ्यः ॥ ५ ॥ [१०]
 यो भोजनं च दयसे च वर्धनमाद्रादा शुष्कं मधुमद्दुदोहित्य ।
 स शैवाधि नि दधिपे विवस्वति विश्वस्यैकं ईशिपे सास्युकथ्यः ॥ ६ ॥
 यः पुष्पिणीश्च प्रस्वश्च धर्माणाधि दाने व्यधनीरधारयः ।
 यश्चासमा अजनो दिद्युतो दिव उरुर्वा अभितः सास्युकथ्यः ॥ ७ ॥
 यो नार्भिरं सहवसुं निहन्तवे पृक्षाय च दासवैश्याय चावहः ।
 ऊर्जर्यन्त्या अपरिविष्टमास्यमुत्तैवाद्य पुरुकृत्सास्युकथ्यः ॥ ८ ॥
 शतं वा यस्य दशं साकमाद्य एकस्य श्रुष्टौ यद्धं चोदमार्विथ ।
 अरजौ दस्युन्त्समुनन्दभीतये सुप्राव्यो अभवः सास्युकथ्यः ॥ ९ ॥
 विश्वेदत्तं रोधना अस्य पौंस्यं ददुरस्मै दधिरे कुलवे धनम् ।
 परेस्तन्ना विष्टिः पञ्च सृष्टशः परि परो अभवः सास्युकथ्यः ॥ १० ॥ [११]
 सुप्रवाचनं तर्ष वीर धीर्यै यदेकेन कर्तुना विन्दसे वसु ।
 जान्तिष्ठिरस्य प्र वयः सहस्वतो या चर्क्य सेन्द्र विश्वासास्युकथ्यः ॥ ११ ॥
 अरमयः सरपसस्तराय कं तुवीतये च घृय्याय च स्रुतिम् ।
 नीचा सन्तमुर्दनयः परावृर्जं प्रान्धं श्रोणं श्रवयन्त्सास्युकथ्यः ॥ १२ ॥
 अस्मभ्यं तर्हसो दानाय राधः समर्थयस्व बहु तै वसुव्यम् ।
 इन्द्र यच्चित्रं श्रवस्या अनु घृन्नुहर्ददेम विदये सुवीराः ॥ १३ ॥ [१२] (१३८)

॥ १४ ॥

१—१२ गृत्समदः शौनकः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

- अध्वर्यवो भरतेन्द्राय सोममामत्रेभिः सिञ्चता मद्यमन्धः ।
 कामी हि वीरः सर्दमस्य पीतिं जुहोत वृष्णे तदिदेष वष्टि ॥ १ ॥
- अध्वर्यवो यो अपो वद्विवांसं वृत्रं जघानाशन्येव वृक्षम् ।
 तस्मा एतं भरत तद्दशायं एष इन्द्रो अर्हति पीतिर्मस्य ॥ २ ॥
- अध्वर्यवो यो दृभीकं जघान यो गा उदाजदप हि वलं वः ।
 तस्मा एतमुन्तरिक्षे न वातमिन्द्रं सोमैरोर्णुत जूनं वस्त्रैः ॥ ३ ॥
- अध्वर्यवो य उरणं जघान नवं चख्वांसं नवतिं च वाहून् ।
 यो अर्षुदुमवं नीचा चवाधे तमिन्द्रं सोमस्य भूथे हिनोत ॥ ४ ॥
- अध्वर्यवो यः स्वश्रं जघान यः शुष्णमशुषं यो व्यंसम् ।
 यः पिष्टुं नमुञ्चि यो रुधिक्रां तस्मा इन्द्रायान्धसो जुहोत ॥ ५ ॥
- अध्वर्यवो यः शतं शम्बरस्य पुरो विभेदारमनेव पूर्वाः ।
 यो वृचिनः शतमिन्द्रः सहस्रमपावपद्भरता सोममस्मै ॥ ६ ॥ [१३]
- अध्वर्यवो यः शतमा सहस्रं भूम्या उपस्थेऽवपजघन्वान् ।
 कुत्सस्यायोरतिथिगवस्य वीरान्यावृणग्भरता सोममस्मै ॥ ७ ॥
- अध्वर्यवो यन्नरः कामयाध्वे श्रुष्टी वहन्तो नशथा तदिन्द्रे ।
 गर्भस्तिपूतं भरत श्रुतायेन्द्राय सोमं यज्यवो जुहोत ॥ ८ ॥
- अध्वर्यवः कर्तेना श्रुष्टिमस्मै वने निपूतं वन उन्नयध्वम् ।
 जुषाणो हस्त्यमभि वावशे व इन्द्राय सोमं मदिरं जुहोत ॥ ९ ॥
- अध्वर्यवः पयसोध्वर्या गोः सोमैभिरीं पृणता भोजमिन्द्रम् ।
 वेदाहर्मस्य निभृतं म एतदित्सन्तं भूयो यजतश्चिकेत ॥ १० ॥
- अध्वर्यवो यो दिव्यस्य वस्वो यः पार्थिवस्य क्षम्यस्य राजा ।
 तमूर्धं न पृणता यवेनेन्द्रं सोमभिस्तदपो वो अस्तु ॥ ११ ॥
- अस्मभ्यं तद्वसो दानाय राघुः समर्थयस्व बहु ते वसुध्वम् ।
 इन्द्र यच्चित्रं श्रवस्या अनु धृन्वृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥ १२ ॥ [१४] (१५०)

॥ १५ ॥

१-१० गृत्समदः शौनकः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

प्र घा न्वस्य महतो महानि सत्या सत्यस्य करणानि वोचम् ।
 त्रिकद्रुकेष्वपि चत्सु तस्यास्य मदे अहिमिन्द्रो जघान ॥ १ ॥
 अवशे धामस्तभायद्ब्रह्मन्तमा रोदसी अपृणदन्तरिक्षम् ।
 स धारयत्पृथिवीं प्रप्रथञ्च सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार ॥ २ ॥
 सञ्चैव प्राचो वि मिमाय मानैर्वज्रेण खान्यत्तृणन्नदीनाम् ।
 वृथासृजत्पृथिवीर्दीर्घयार्थः सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार ॥ ३ ॥
 स प्रवोहन्परिगत्या दुभीतेर्विश्वमधागार्धुधमिद्रे अग्नौ ।
 सं गोभिरश्वैरसृजद्रथैभिः सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार ॥ ४ ॥
 स ईं महीं धुनिमेतोररम्णात्सो अस्नात्तूनपारयत्स्वस्ति ।
 त उत्सनायं रयिमभि प्र तस्थुः सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार ॥ ५ ॥ [१५]
 सोदञ्चं सिन्धुमारिणान्महित्वा वज्रेणान् उपसः सं पिपेप ।
 अजवसो जविनीभिर्विश्वन्स्तोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार ॥ ६ ॥
 स विद्वो अपगोहं कनीनामाविर्भुवुदतिष्ठत्परावृक् ।
 प्रति श्रोणः स्याद्बर्हृनर्गचष्ट सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार ॥ ७ ॥
 भिनद्बलमङ्गिरोभिर्गृणानो वि पर्वतस्य दंहितान्यैरत् ।
 रिणग्रोधांसि कृत्रिमाण्येषां सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार ॥ ८ ॥
 स्वमेनाभ्युप्या चुष्टारं धुनिं च जघन्थ दस्युं प्र दुभीतिमावः ।
 रम्भी चिदत्र विविदे हिरण्यं सोमस्य ता मद इन्द्रश्चकार ॥ ९ ॥
 नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
 शिक्षां स्तोतृभ्यो मातिं ध्रुमगो नो बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥ १० ॥ [१६] (१६०)

॥ १६ ॥

१-९ गृत्समदः शौनकः । इन्द्रः । जगतीः । ९ त्रिष्टुप् ।

प्र वः सतां ज्येष्ठतमाय सुष्टुतिप्रभाविं समिधाने हविर्भरे ।
 इन्द्रमजुयं जरयन्तसृक्षितं सुनाद्यवानमवसे हवामहे ॥ १ ॥
 यस्मादिन्द्राद्बृहत् किं चनेमृते विश्वान्यस्मिन्संभृताधि वीर्यी ।
 जठरे सोमं तन्वीई सहो महो हस्ते वज्रं भरति शीर्षणि कर्तुम् ॥ २ ॥ (१६२)

न क्षोणीभ्यां परिभ्ये त इन्द्रियं न संमुद्रैः पर्वतैरिन्द्र ते रथः ।

न ते वज्रमन्वश्नोति कश्चन यदाशुभिः पतसि योजना पुरु ॥ ३ ॥

विश्वे ह्यस्मै यजताय धृष्णवे क्रतुं भरन्ति वृषभाय सश्वते ।

वृषा यजस्व हविषा विदुष्टरः पिबेन्द्र सोमं वृषभेण भानुना ॥ ४ ॥

वृष्णः कौशः पवते मध्वं ऊर्मिर्वृषभान्नाय वृषभाय पातवे ।

वृषणाध्वर्युं वृषभासो अद्रयो वृषणं सोमं वृषभाय सुष्वति ॥ ५ ॥ [१७]

वृषा ते वज्रं उत ते वृषा रथो वृषणा हरीं वृषभाण्यायुधा ।

वृष्णो मदस्य वृषभ त्वमीशिषु इन्द्र सोमस्य वृषभस्य तृष्णहि ॥ ६ ॥

ग्र ते नावं न समने वचस्युवं ब्रह्मणां यामि सर्वनेपु दाष्टृषिः ।

कुविन्नो अस्य वचसो निबोधिपदिन्द्रमुत्सं न वसुनः सिचामहे ॥ ७ ॥

पुरा सैवाधादभ्या ववृत्स्व नो धेनुर्न वत्सं यवसस्य पिप्युपी ।

सकृत्सु ते सुमतिभिः शतक्रतो सं पत्नीभिर्न वृषणो नसीमहि ॥ ८ ॥

नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।

शिक्षां स्तोतृभ्यो माति ध्रुभगो नो बृहद्वदेम विदये सुवीराः ॥ ९ ॥ [१८] (१६९)

॥ १७ ॥

१-९. गृत्समदः शोनकः । इन्द्रः । जगती; ८-९. त्रिष्टुप् ।

तदस्मै नव्यमङ्गिरस्वदर्चत शुष्मा यदस्य प्रतनथोदीरति ।

विश्वा यद्रोत्रा सहसा परीवृता मदे सोमस्य दंहितान्यैरयत् ॥ १ ॥

स भूतु यो ह प्रथमाय धार्यसु ओजो मिमानो महिमानमातिरत् ।

शूरो यो युत्सु तन्वं परिच्यत शीर्षणि धां महिना प्रत्यमश्रुत ॥ २ ॥

अधाकृणोः प्रथमं वीर्यं महद्यदस्याग्रे ब्रह्मणा शुष्ममैरयः ।

रथेष्टेन हर्यश्चेन विच्युताः प्र जीरयः सिन्नते सुध्युक् पृथक् ॥ ३ ॥

अघा यो विश्वा भुवनाभि मज्जनेशानुकृत्प्रवया अभ्यवर्धत ।

आद्रोदसी ज्योतिषा बहिरारत्नोत्सीव्यन्तमांसि दुर्धिता समव्ययत् ॥ ४ ॥

स प्राचीनान्पर्धतान्दंष्ट्रदोर्जसाधराचीर्नमकृणोदपामपः ।

अधारयत्पृथिवीं विश्वधायसमस्तंभान्मायया धामवस्रसः ॥ ५ ॥ [१९] (१७४)

सास्मा अरं ब्राह्म्यां यं पिताकृणोद्विश्वस्मादा जन्तुषो वेदसस्परि ।
 येना पृथिव्यां नि क्रिविं शयध्वै वज्रेण हृत्वन्यवृणक्तुविष्वर्णिः ॥ ६ ॥
 अमाजूरिव पित्रोः सचा सती समानादा सदेसस्त्वामिये भगम् ।
 कृधि प्रकृतमुप मास्या भर दृद्धि भागं तन्वोडे येन मामहः ॥ ७ ॥
 भोजं त्वामिन्द्र वयं हुवेम ददिप्रमिन्द्रापांसि वाजान् ।
 अविद्धीन्द्र चित्रया न ऊती कृधि वृषन्निन्द्र वस्यसो नः ॥ ८ ॥
 नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
 शिक्षा स्तोतृभ्यो मारि धग्भगो नो बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥ ९ ॥ [२०] (१७०)

॥ १८ ॥

१-९ गृत्समदः शौनकः । इन्द्रः । विष्टुष्ट ।

प्राता रथो नवो योजि सस्निश्वतुर्युगस्त्रिकशः मत्तरग्मिः ।
 दशारित्रो मनुष्यः स्वर्पाः स इष्टिर्मिर्मतिभी रंखो भूत् ॥ १ ॥
 सास्मा अरं प्रथमं स द्वितीयमुतो तृतीयं मनुषः स होता ।
 अन्यस्या गर्भमन्य ऊं जनन्त सो अन्येभिः सचते जेन्यो वृषां ॥ २ ॥
 हरी नु कं रथ इन्द्रस्य योजमाग्यै सूक्तेन वचसा नवेन ।
 मो पु त्वामत्र बृहवो हि विशा नि रीरमन्यजमानासो अन्ये ॥ ३ ॥
 आ द्वाभ्यां हरिभ्यामिन्द्र याहा चतुर्भिरा पृद्धिर्ह्यमानः ।
 आष्टाभिर्दशभिः सोमपेयमयं सुतः सुमख मा मृधस्कः ॥ ४ ॥
 आ विश्रत्या त्रिंशता याह्यर्वाडा चत्वारिंशता हरिभिर्द्युजानः ।
 आ पञ्चाशता सुरथेभिरिन्द्रा पृष्टया सप्तत्या सोमपेयम् ॥ ५ ॥ [२१]
 आशीत्या नवत्या याह्यर्वाडा शतेन हरिभिरुह्यमानः ।
 अयं हि ते शुनहोत्रेषु सोम इन्द्रं त्वाया परिपिक्तो मदाय ॥ ६ ॥
 मम ब्रह्मेन्द्र याह्यच्छा विश्वा हरीं धुरि धिष्वा रथस्य ।
 पुरुषा हि विह्वयो बभूथास्मिञ्चूरु सर्वने मादयस्व ॥ ७ ॥
 न म् इन्द्रेण सख्यं वि योपदुस्मम्यमस्य दक्षिणा दुहीत ।
 उप ज्येष्ठे वरुथे गर्भस्तौ प्रायेप्रयि जिगीवांसः स्वाम ॥ ८ ॥
 नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
 शिक्षा स्तोतृभ्यो मारि धग्भगो नो बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥ ९ ॥ [२२] (१८०)

॥ १९ ॥

१-९ गृत्समद, शोनकः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अपाय्यस्यान्धसो मदाय मनीषिणः सुवानस्य प्रयसः ।
 यस्मिन्निन्द्रः प्रदिवि वावृधान ओको दुधे ब्रह्मण्यन्तश्च नरः ॥ १ ॥
 अस्य मन्वानो मध्वो जज्ञहस्तोऽहिमिन्द्रो अणोषृतं वि वृथत् ।
 प्र यद्वयो न स्वसराण्यच्छा प्रयांसि च नदीनां चक्रमन्त ॥ २ ॥
 स माहित इन्द्रो अणो अपां प्रैरयदहिहाच्छा समुद्रम् ।
 अर्जनयत्सूर्यं विदद्रा अक्तुनाह्वां वयुनानि साधत् ॥ ३ ॥
 सो अप्रतीनि मनवे पुरूणीन्द्रो दाशदाशुपे हन्ति वृत्रम् ।
 सुद्यो यो नृभ्यो अतसाय्यो भूत्पस्पृधानेभ्यः सूर्यस्य सातौ ॥ ४ ॥
 स सुन्वत इन्द्रः सूर्यमा देवो रिणञ्चार्त्याय स्तवान् ।
 आ यद्रथि गृहदेवद्यमस्मै भरदंशं नैतथो दशस्यन् ॥ ५ ॥ [२३]
 स रन्धयत्सदिवः सारथये शुष्णमशुषं कुर्यवं कुत्साय ।
 दिवोदासाय नवतिं च नवेन्द्रः पुरो व्यैरच्छम्बरस्य ॥ ६ ॥
 एवा तं इन्द्रोचथमहेम श्रवस्या न त्मना वाजयन्तः ।
 अश्याम तत्सासमाशुपाणा ननमो बधुरदैवस्य पीयोः ॥ ७ ॥
 एवा तं गृत्समदाः शूर मन्मावस्यचो न वयुनानि तक्षुः ।
 ब्रह्मण्यन्त इन्द्र ते नवीयु इपमूर्जं सुक्षितिं सुन्नमश्युः ॥ ८ ॥
 नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहीयदिन्द्र दक्षिणा मघोनी ।
 शिक्षा स्तोतृभ्यो मार्ति धग्भर्गो नो बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥ ९ ॥ [२४] (१९६)

॥ २० ॥

१-९ गृत्समद शोनक । इन्द्र । त्रिष्टुप्, ३ चिराड् रूपा ।

वयं ते वयं इन्द्र विद्धि पु णः प्र भंरामहे वाज्युर्न रथम् ।
 विपन्ययो दीर्घ्यतो मनीषा सुन्नमियक्षन्तस्त्वारवतो नृन् ॥ १ ॥
 त्वं न इन्द्र त्वाभिरूती त्वायतो अभिष्टिपासि जनान् ।
 त्वमिनो द्राशुषो वरुतेत्थाधीरग्नि यो नक्षति त्वा ॥ २ ॥ (१९८)

स नो युचेन्द्रो जोह्वः सरा शिवो नरामस्तु पाता ।
 यः शंसन्तं यः शशमानमूती पचन्तं च स्तुवन्तं च प्रणेपत् ॥ ३ ॥
 तमुं स्तुप इन्द्रं तं शृणीपे यस्मिन्पुरा वावृधुः शाशुदुश्च ।
 स वस्वः कामं पीपरदियानो ब्रह्मण्यतो नूतनस्यायोः ॥ ४ ॥
 सो अङ्गिरसामुचथा जुजुष्वान्ब्रह्मा तूतोदिन्द्रो गातुमिष्णन् ।
 मुष्णन्नुपसुः धर्येण स्तवानश्रस्य चिच्छिन्नथत्पूज्याणि ॥ ५ ॥ [२५]
 स हं श्रुत इन्द्रो नारमं देव ऊर्ध्वो भुवन्मनुषे दुस्मर्तमः ।
 अवं श्रियमर्शसानस्यं साह्वान्छिरो भरद्वासस्यं स्वधावान् ॥ ६ ॥
 स वृत्रहेन्द्रः कृष्णयोनीः पुरंदरो दासीरैरयुधि ।
 अर्जनयन्मनवे क्षामपश्च संघा शंसं यजमानस्य तूतोत् ॥ ७ ॥
 तस्मै तवस्यभुमनु दायि मन्त्रेन्द्राय देवेभिरर्णसातौ ।
 प्रति यदस्य वज्रं बाहोर्धुर्हृत्वी दस्युन्पुर आर्यसीनिं तारीत् ॥ ८ ॥
 नूनं सा ते प्रति वरं जरित्रे दुहृयदिन्द्र दक्षिणा मघोनीं ।
 शिक्षां स्तोतृभ्यो मातिं घग्भगो नो बृहद्देम विदथे सुवीराः ॥ ९ ॥ [२६] (२०५)

॥ २१ ॥

१-६ गृत्समदः शोनकः । इन्द्र । जगती, ६ त्रिष्टुप् ।

विश्वजिते धनजिते स्वजिते सत्राजिते नृजिते उर्वराजिते ।
 अश्वजिते गोजिते अञ्जिते भरेन्द्राय सोमं यजुतार्यं हर्यतम् ॥ १ ॥
 अभिशुवेऽभिभङ्गाय वन्वतेऽपाहाय सहमानाय वेधसे ।
 तुविग्रये बह्वये दुष्टरीतवे सत्रासाहे नम इन्द्राय वोचत ॥ २ ॥
 सत्रासाहो जनभक्षो जनसुहृश्च्यवनो युध्मो अनु जोषमुक्षितः ।
 वृत्तचयः सहृरिर्विश्वारित इन्द्रस्य वोचं प्र कृतानि वीर्यां ॥ ३ ॥
 अनानुदो वृषभो दोधतो वधो गम्भीर ऋष्वो असमष्टकाव्यः ।
 रभ्रचोदः श्रथेनो वीञ्जितस्पृथुरिन्द्रः सुयज्ञ उपसुः स्वर्जनत् ॥ ४ ॥
 यज्ञेन गातुमप्तुरो विविद्रे धियो हिन्वाना उशिजां मनीषिणः ।
 अभिस्वरां निपदा गा अवस्यव इन्द्रं हिन्वाना द्रविणान्पाशत ॥ ५ ॥ (२१०)

इन्द्र श्रेष्ठानि द्रविणानि धेहि चित्तिं दक्षस्य सुभगत्वमस्मे ।

पोषं रथीणामरिष्टिं तनूनां स्वाज्ञानं वाचः सुदिनत्वमहाम् ॥ ६ ॥ [२७] (२११)

॥ २२ ॥

१-४ गृत्समदः शोनकः । इन्द्रः । १ अष्टिः; २-३ अतिशक्वरी; ४ अष्टिः अतिशक्वरी वा ।

त्रिकद्रुकेषु महिपो यवाशिरं तुविशुष्मस्तुपत्सोममपिबुद्धिष्णुना सुतं यथावशत् ।

स ई ममाद्र महि कर्म कर्तवे महामुरुं सैनं सश्वेवो देवं सत्यमिन्द्रं सत्य इन्दुः ॥१॥

अध त्विपीमो अभ्योजसा क्विं युधाभवदा रोदसी अपृणदस्य मज्मनां प्र वाष्टेधे ।

अधत्तान्यं जटरे भ्रेमरिच्यत सैनं सश्वेवो देवं सत्यमिन्द्रं सत्य इन्दुः ॥२॥

साकं जातः ऋतुना साकमोजसा ववक्षिथ साकं बुद्धो वीर्यैः सासहिर्मधो विचर्षणिः ।

दाता राधः स्तुवते काम्यं वसु सैनं सश्वेवो देवं सत्यमिन्द्रं सत्य इन्दुः ॥३॥

तव त्यन्नयं नृतोऽर्ष इन्द्र प्रथमं पूर्यं द्विवि प्रवाच्यं कृतम् ।

यदेवस्य शर्वसा प्रारिणा असुं रिणन्नपः ।

शुवद्विश्वमभ्यादेवमोजसा विदादूर्जं शतक्रतुर्विदादिपम् ॥ ४ ॥ [२८] (२१५)

॥ २३ ॥

१-१९ गृत्समदः शोनकः । १, ५, ९, ११, १७, १९ ब्रह्मणस्पतिः; २-४, ६-८, १०, १२-१६, १८ बृहस्पतिः ।

जगती; १५, १९ जिष्टुप ।

(३) गुणानां त्वा गुणपतिं हवामहे क्विं कवीनामुपमश्रवस्तमम् ।

ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आ नः शुण्वन्नूतिभिः सीदु सार्दनम् ॥ १ ॥

देवाश्चित्ते असुर्यं प्रचेतसो बृहस्पते यद्वियं भागमानशुः ।

उसाइव सूर्यो ज्योतिषा महो विश्वेषामिज्जनिता ब्रह्मणामसि ॥ २ ॥

आ विवाच्या परिरापुस्तमासि च ज्योतिष्मन्तं रथमृतस्य तिष्ठसि ।

बृहस्पते भीममभिन्नदम्भनं रक्षोहर्षं गोभ्रुभिर्दं स्वविर्दम् ॥ ३ ॥

सुनीतिभिर्नयसि शार्यसे जन्नं यस्तुभ्यं दाशान्न तमंहो अश्रवत् ।

ब्रह्मद्विपुस्तर्पनो मनुमीरसि बृहस्पते महि तर्त्तं महित्वनम् ॥ ४ ॥

न तमंहो न दूरितं कृतश्चन नारातयस्वितिरुर्न इयाविनः ।

विश्वा इदस्माद्धरसो वि बाधमे यं सुगोपा रक्षसि ब्रह्मणस्पते ॥ ५ ॥ [२९] (२२०)

- त्वं नो गोपाः पथिकृद्धिचक्षणस्तव व्रताय मतिभिर्जरामहे ।
 बृहस्पते यो नो अभि हरो दुधे स्वा तं मर्मते दुच्छुना हरंस्वती ॥ ६ ॥
- उत वा यो नो मर्चयादनागसोऽरातीवा मर्तः सानुको वृकः ।
 बृहस्पते अप तं वर्तया पथः सुगं नो अस्य देववीतथे कृधि ॥ ७ ॥
- आतारं त्वा तन्नानं हवामहेऽवस्पतराधिवक्तारमस्मयुम् ।
 बृहस्पते देवनिद्रो नि बर्हय मा दुरेवा उत्तरं सुमृगन्नशन् ॥ ८ ॥
- त्वया वयं सुवृधा ब्रह्मणस्पते स्पार्हा वसु मनुष्या ददीमहि ।
 या नो दुरे तल्लितो या अरांतयोऽभि सन्ति जम्भया ता अनमसः ॥ ९ ॥
- त्वया वयद्युत्तमं धीमहे वयो बृहस्पते परिणो सस्तिना युजा ।
 मा नो दुःशंसो अभिदिप्सुरीशत प्र सुशंसा मतिभिस्तारिपीमहि ॥ १० ॥ [३०]
- अनानुदो वृषभो जग्मिराहवं निष्टप्ता शत्रुं पृतनासु सासुहिः ।
 अस्ति सत्व ऋणया ब्रह्मणस्पत उग्रस्य चिदमिता वील्लहर्षिणः ॥ ११ ॥
- अदेवेन मनसा यो रिपुण्यति शासामुग्रो मन्यमानो जिघांसति ।
 बृहस्पते मा प्रणक्तस्य नो वधो नि कर्म मनुं दुरेवस्य शर्धतः ॥ १२ ॥
- भरेषु हव्यो नर्मसोपसद्यो गन्ता वाजेषु सन्तिता धनधनम् ।
 विश्वा इदुर्यो अभिदिप्सोऽष्टे मृधो बृहस्पतिविं बंधर्हा रथोऽिव ॥ १३ ॥
- तेजिष्ठया तपनी रक्षसस्तप ये त्वा निदे र्दधिरे दृष्टवीर्यम् ।
 आविस्तत्कृष्व यदसंत उक्थ्यं बृहस्पते वि परिरापो अर्दय ॥ १४ ॥
- बृहस्पते अति यदुर्यो अहीद् द्युमद्विभाति क्रतुमजनेषु ।
 यद्दीदयच्छवस क्रतप्रजात तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम् ॥ १५ ॥ [३१]
- मा नः स्तेनेभ्यो ये अभि द्रुहस्पदे निरामिणो रिपवोऽन्नेषु जागृधुः ।
 आ देवानामोहते वि त्रयो हृदि बृहस्पते न पुरः साज्ञो विदुः ॥ १६ ॥
- विश्वेभ्यो हि त्वा भुवनेभ्यस्परि त्वष्टार्जन्तसाभ्रःसाभ्रः कविः ।
 स ऋणचिर्हणया ब्रह्मणस्पतिर्द्रुहो हन्ता मह क्रतस्य धर्तरि ॥ १७ ॥
- तव श्रिये व्यजिहीत पर्वतो गवां गोत्रमुदसञ्जो यदङ्गिरः ।
 इन्द्रेण युजा तमसा परीवृतं बृहस्पते निरुपामौष्ठो अर्णवम् ॥ १८ ॥
- ब्रह्मणस्पते त्वमस्य यन्ता सूक्तस्य वोधि तनयं च जिन्य ।
 विश्वं तद्भद्रं यदवन्ति देवा बृहद्भदेम विदथे मुवीराः ॥ १९ ॥ [३२] ६*(६३४)

॥ २४ ॥ ७

१-१६ गृहस्पतिः शान्तकः । १, १० बृहस्पतिः, २-९, ११, १३-१६ ब्रह्मणस्पतिः; १२ इन्द्राग्रहणस्पतिः ।

जगती; १२, १६ त्रिष्टुप् ।

सेमामविद्धि प्रभृतिं य ईशियेऽया विधेम नवया महा गिरा ।

यथा नो मीढ्वान्स्तवते सरसा तव बृहस्पते सीर्षधुः सोत नो मृतिम् ॥ १ ॥

यो नन्त्वान्यनमन्नयोजसोतादर्दमन्युना शम्बराणि वि ।

प्राच्यावयुदच्युता ब्रह्मणस्पतिरा चाविशद्वसुमन्तं वि पर्वतम् ॥ २ ॥

तद्देवानां देवतमाय कर्त्वमश्रन्नदह्नाद्रदन्त वीद्धिता ।

उद्गा आजदभिन्नद्रह्मणा वलमगृहत्तमो व्यचक्षयत्स्वः ॥ ३ ॥

अश्मास्थमवृतं ब्रह्मणस्पतिर्मधुधारमभि यमोजसार्तृणत् ।

तमेव विश्वे पपिरे स्वर्दशो बहु साकं सिंसिचुरुत्समुद्रिणम् ॥ ४ ॥

सना ता का चिद्भुवना भवीत्वा माद्भिः शरद्भिर्दुरो वरन्त वः ।

अयतन्ता चरतो अन्यदन्त्यदिद्या चकार वयुना ब्रह्मणस्पतिः ॥ ५ ॥ [१]

अभिनक्षन्तो अभि ये तमानशुनिधि पणीनां परमं गुहां हितम् ।

ते विद्वांसः प्रतिचक्ष्यानृता पुनर्यत उ आयन्तदुदीथुराविशम् ॥ ६ ॥

ऋतावानः प्रतिचक्ष्यानृता पुनरात् आ तस्थुः कुवयो महस्पथः ।

ते बाहुभ्यां धमितमधिमश्मनि नकिः यो अस्त्वरणो जहुहि तम् ॥ ७ ॥

ऋतज्येन क्षिप्रेण ब्रह्मणस्पतिर्यत्र वष्टि प्र तदश्रोति धन्वना ।

तस्य साध्वीरिषवो याभिरस्यति नृचक्षसो दृश्ये कर्णयोनयः ॥ ८ ॥

स सैन्यः स विनयः पुरोहितः स सुष्टुतः स युधि ब्रह्मणस्पतिः ।

चाक्ष्मो यद्वाजं भरते मती धनादिस्त्वयस्तपति तप्यतुर्धथा ॥ ९ ॥

विश्व प्रभु प्रथमं मेहनावतो बृहस्पतेः सुविदत्राणि राध्या ।

इमा सातानि वेन्यस्य वाजिनो येन जना उभये भुङ्क्षते विशः ॥ १० ॥ [२]

योऽवरे वृजनं विश्वथा विश्वमृहामु रण्वः शर्वसा ववक्षिथ ।

स देवो देवान्प्रति पप्रथे पृथु विश्वेदु ता परिभूर्ब्रह्मणस्पतिः ॥ ११ ॥

विश्वे सत्यं मघवाना युवोरिदापश्चन प्र मिनन्ति व्रतं वाम् ।

अच्छेन्द्राब्रह्मणस्पती हविर्नोऽन्नं युजेव वाजिना जिगातम् । ॥ १२ ॥ (२६)

उताशिष्टा अनु शृण्वन्ति बह्वयः सभेयो विप्रो भरते मृती धना ।
 वीळुद्रेपा अनु वश ऋणमादुदिः स ह वाजी समिथे ब्रह्मणस्पतिः ॥१३॥
 ब्रह्मणस्पतेरभवद्यथावशं सत्यो मन्युर्महि कर्मा करिष्यतः ।
 यो गा उदाजत्स दिवे वि चाभजन्महीव रीतिः शर्वसासत्पृथक् ॥१४॥
 ब्रह्मणस्पते सुयमस्य विश्वहा रायः स्याम रथ्योडे वयस्वतः ।
 वीरेषु वीरौ उपे पृङ्क्ति नस्त्वं यदीशानो ब्रह्मणा वेपि मे हवम् ॥१५॥
 ब्रह्मणस्पते त्वमस्य युन्ता सूक्तस्य बोधि तनयं च जिन्व ।
 विश्वं तद्भद्रं यदवन्ति देवा बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥१६॥[३] (२५०)

॥ २५ ॥

१-५ गृत्समदः शौनकः । ब्रह्मणस्पतिः । जगती ।

हन्धानो अग्निं वनवद्वनुष्यतः कृतब्रह्मा शशुवद्रातहव्य इत् ।
 जातेन जातमति स प्र संसृते ययं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः ॥ १ ॥
 वीरेभिर्वीरान्वनवद्वनुष्यतो गोभी रथिं पप्रथद्रोधति त्मना ।
 तोकं च तस्य तनयं च वर्धते ययं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः ॥ २ ॥
 सिन्धुर्न क्षोदः शिमीवाँ ऋषायतो वृषेव वधीँरभि बृष्टचोर्जसा ।
 अग्नेरिव प्रसितिर्नाह वतीवे ययं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः ॥ ३ ॥
 तस्मा अर्पन्ति द्विज्या अस्मभ्यः स सत्त्वभिः प्रथमो रोषु रच्छति ।
 अनिभृष्टतविपिहन्त्योजसा ययं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः ॥ ४ ॥
 तस्मा इद्विश्वे धुनयन्त सिन्धवोऽच्छिद्रा शर्म दधिरे पुरुणि ।
 देवानां सुमे सुभगः स एधते ययं युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः ॥ ५ ॥[४] (२५५)

॥ २६ ॥

१-४ गृत्समदः शौनकः । ब्रह्मणस्पतिः । जगती ।

ऋजुरिच्छंसो वनवद्वनुष्यतो देवयन्निददेवयन्तमभ्यसत् ।
 सुप्रावी रिद्वनवत्सु दुष्टरं यज्वेदयज्योविं भजाति भोजनम् ॥ १ ॥
 यजस्व वीर प्र विहि मनायतो भद्रं मनः कृणुष्व वृत्रतूर्ये ।
 हविष्कृणुष्व सुभगो यथासंसि ब्रह्मणस्पतेरव आ वृणीमहे ॥ २ ॥ (२५७)

स इज्जनेन स विशास जन्मना स पुत्रैर्वाजं भरते धना नृभिः ।
 देवानां यः पितरमाविवासति श्रद्धार्मना हविषा ब्रह्मणस्पतिम् ॥ ३ ॥
 यो अस्मै हव्यैर्धृतवद्भिरविधुत्प्र तं प्राचा नयति ब्रह्मणस्पतिः ।
 उरुप्यतीमहंसो रक्षती रिपोऽहोश्चिदस्मा उरुचक्रिरद्धुतः ॥ ४ ॥ [५] (२५२)

॥ २७ ॥

१-१७ कृमों गात्समदो, गृत्समदो वा । आदित्यः । जिण्डुप् ।

इमा गिर आदित्येभ्यो घृतस्तुः सनाद्राजभ्यो जुहा जुहोमि ।
 शृणोतु मित्रो अर्यमा भगौ नस्तुविजातो वरुणो दक्षो अंशः ॥ १ ॥
 इमं स्तोमं सक्रतवो मे अद्य मित्रो अर्यमा वरुणो जुयन्त ।
 आदित्यासः शुच्यो धारपृता अट्टजिना अनवद्या अरिष्टाः ॥ २ ॥
 त आदित्यास उरवो गभीरा अदब्धासो दिप्सन्तो भूर्यक्षाः ।
 अन्तः पश्यन्ति वृजिनोत साधु सर्वं राजभ्यः परमा चिदन्ति ॥ ३ ॥
 धारयन्त आदित्यासो जगत्स्था देवा विश्वस्य भुवनस्य गोपाः ।
 दीर्घाधियो रक्षमाणा असुर्यमृतावानश्रयमाना क्रुणानि ॥ ४ ॥
 विद्यामादित्या अवसो वो अस्य यदर्यमन्भय आ चिन्मयोश्च ।
 युष्माकं मित्रावरुणा ग्रणीतौ परि श्वश्रैव दुरितानि वृज्याम् ॥ ५ ॥ [६]
 सुगो हि वो अर्यमन्मित्र पन्था अन्क्षरो वरुण साधुरस्ति ।
 तेनादित्या अधि वोचता नो यच्छता नो दुष्परिहन्तु शर्म ॥ ६ ॥
 पिपेर्तु नो अदिती राजपुत्राति द्वेषास्वर्यमा सुगेभिः ।
 बृहन्मित्रस्य वरुणस्य शर्मोपं स्याम पुरुवीरा अरिष्टाः ॥ ७ ॥
 तिस्रो भूमीर्धारयन् त्रीरुत घृन्त्रीणि व्रता विदथे अन्तरैषाम् ।
 क्रुतेनादित्या महि वो महित्वं तदर्यमन्वरुण मित्र चारु ॥ ८ ॥
 त्री रौचुना द्विव्या धारयन्त हिरण्ययाः शुच्यो धारपृताः ।
 अस्वप्रजो अनिमिषा अदब्धा उरुशंसो क्रुजवे भर्त्याय ॥ ९ ॥
 त्वं विश्वेषां वरुणासि राजा ये च देवा असुर ये च मर्ताः ।
 अतं नो रास्य शरदो विचक्षेऽश्यामापुंषि सुधितानि पूर्वा ॥ १० ॥ [७] (२६९)

न दक्षिणा वि चिकित्ते न सुव्या न प्राचीनमादित्या नोत पश्चा ।
 पाकर्या चिद्वसवो धीर्या चिद्युष्मानीतो अर्भयं ज्योतिरिदयाम् ॥११॥
 यो राजभ्य ऋतनिभ्यो ददाश यं वर्धयन्ति पुष्टयश्च नित्याः ।
 स रेवान्याति प्रथमो रथेन वसुदावा विदथेषु प्रशस्तः ॥१२॥
 शुचिरपः सूयवसा अदब्ध उप क्षेति वृद्धवयाः सुवीरः ।
 नक्षिष्टं धन्त्यन्तितो न दूराद्य आदित्यानां भवति प्रणीतो ॥१३॥
 अदिते मित्र वरुणोत मृळ यद्वो वयं चक्रुमा कच्चिदागः ।
 उर्वेश्यामभयं ज्योतिरिन्द्र मा नो दीर्घा अभि नश्नन्तमिस्राः ॥१४॥
 उभे अस्मै पीपयतः समीची दिवो वृष्टि सुमगो नाम पुष्यन् ।
 उभा क्षयावाजयन्त्याति पुत्सभावर्षी भवतः साधू अस्मै ॥१५॥
 या वो माया अभिद्रुहे यजत्राः पाशा आदित्या रिपवे विचृत्ताः ।
 अश्वीव तौ अति येषं रथेनारिष्टा उरावा शर्मन्त्स्याम ॥१६॥
 माहं मघोनो वरुण प्रियस्य भूरिदान्न आ विदं शर्नमापेः ।
 मा रायो राजन्सुयमादवं स्थां वृहद्देम विदथे सुवीराः ॥१७॥ [८] (२७३)

॥ २८ ॥

१-११ कृमां गात्समदोः गुत्समदो वा । वरुणः (१० दुःस्वप्नाशिनी) । त्रिष्टुप् ।

इदं क्रवेरादित्यस्य स्वराजो विश्वानि सान्त्यभ्यस्तु महा ।
 अति यो मन्द्रो यजथाप देवः सुकीर्ति भिक्षे वरुणस्य भूरः ॥ १ ॥
 तव व्रते सुमगांसः स्याम स्वाध्यां वरुण तुष्टुवांसः ।
 उपायन उपसां गोमतीनामन्नयो न जरमाणानु धून् ॥ २ ॥
 तव स्याम पुरुवीरस्य शर्मन्नुशंसस्य वरुण प्रणेतः ।
 यूयं नः पुत्रा अदितेरदब्धा अभि क्षमध्वं युज्याय देवाः ॥ ३ ॥
 प्र सीमादित्यो असृजद्विधृतीं ऋतं सिन्धवो वरुणस्य यन्ति ।
 न श्राम्यन्ति न वि मुचन्त्येते वयो न पन्तू रघुया परिज्मन् ॥ ४ ॥
 वि मच्छ्याय रशनामिधार्गं ऋष्याम ते वरुण सामृतस्य ।
 मा तन्तुश्छेदि वर्पतो धियं मे मा मात्रा शार्यपमः पुर ऋतोः ॥ ५ ॥ [९] (२८१)

अपो सु म्यक्ष वरुण भियसं मत्संभ्राहृतावोऽनु मा गृभाय ।
 दामैव वत्साद्वि मुमुग्ध्यंहो नहि त्वद्वारे निमिपश्चनेशे ॥ ६ ॥
 मा नो वधैर्वरुण ये तं इष्टावेनः कृण्वन्तमसुर श्रीणन्ति ।
 मा ज्योतिषः प्रवसथानि गन्म वि पू सृधः शिश्रथो जीवसे नः ॥ ७ ॥
 नमः पुरा ते वरुणोत नूनमुतापरं तुविजात ब्रवाम ।
 त्वे हि कं पर्वते न श्रितान्यप्रच्युतानि दूळम व्रतानि ॥ ८ ॥
 परं क्रुणा सावीरधु मत्कृतानि माहं राजन्नन्यकृतेन भोजम् ।
 अव्युष्टा इन्नु भूर्यसीरुपासु आ नो जीवान्वरुण तासु शाधि ॥ ९ ॥
 यो मे राजन्युज्यो वा सखा वा स्वमे भयं भीरवे मह्यमाहं ।
 स्तेनो वा यो दिप्सति नो वृको वा त्वं तस्माद्वरुण पाह्यस्मान् ॥ १० ॥
 माहं मघोनो वरुण प्रियस्य भूरिदान् आ विदुं शर्नमापेः ।
 मा रायो राजन्सुयमादवं स्थां बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥ ११ ॥ [१०] (२८७)

॥ २९ ॥

१-७ कूर्मो गात्समदो, गृत्समदो वा । विश्वेदेवाः । त्रिष्टुप् ।

धृतव्रता आदित्या इपिरा आरे मत्कर्त रहस्रिचारमः ।
 शृण्वतो वो वरुण मित्र देवा भद्रस्य विद्रो अवसे हुवे वः ॥ १ ॥
 यूयं देवाः प्रमतिर्युयमोजो यूयं द्वेषासि सनुतर्धुयोत ।
 अभिक्षत्तारो अभि च क्षमध्वमद्या च नो मृळ्यतापरं च ॥ २ ॥
 किमु नु वः कृणवामापरैण किं सनेन वसव आप्येन ।
 यूयं नो मित्रावरुणादिते च स्वस्तिमिन्द्रामरुतो दधात ॥ ३ ॥
 ह्ये देवा यूयमिद्रापयः स्थ ते मृळत् नाधमानाय मह्यम् ।
 मा वो रथो मध्यमवाङ्मते भून्मा युष्मावत्स्वापिपुं श्रमिष्म ॥ ४ ॥
 प्र वृ एको मिमय भूयागो यन्मा पितेव कितवं शशास ।
 आरे पाशा आरे अधानि देवा मा माधि पुत्रे विमिच प्रभीष्ट ॥ ५ ॥
 अर्षाञ्चो अद्या भवता यजत्रा आ वो हार्दि भयमानो व्ययेयम् ।
 त्राध्वं नो देवा निजुरो वृकस्य त्राध्वं कर्ताद्वपदो यजत्राः ॥ ६ ॥
 माहं मघोनो वरुण प्रियस्य भूरिदान् आ विदुं शर्नमापेः ।
 मा रायो राजन्सुयमादवं स्थां बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥ ७ ॥ [११] (२९४)

॥ ३० ॥

१-११ गृत्समदः शौनकः । इन्द्रः, ६ इन्द्रासोमौ, ८ (पूर्वोऽर्ध्वः) सरस्वती,
९ वृहस्पतिः, ११ मरुत् । त्रिष्टुप् ; ११ जगती ।

श्रुतं देवाय कृष्वते संवित्र इन्द्रायाहिष्णे न रमन्त आर्यः ।
अहरहर्यात्यक्तुरपां कियत्या प्रथमः सर्ग आसाम् ॥ १ ॥
यो वृत्राय सिन्मत्राभरिष्यत्प्र तं जनित्री विदुषं उवाच ।
पथो रदन्तीरनु जोषमस्मै दिवेदिवे धुनयो यन्त्यर्थम् ॥ २ ॥
ऊर्ध्वो ह्यस्थादभ्यन्तरिक्षेऽर्धा वृत्राय प्र वृधं जभार ।
मिहं वसान् उप हीमदुद्रोत्तिग्मायुधो अजयच्छत्रुमिन्द्रः ॥ ३ ॥
वृहस्पते तपुषाश्रैव विष्य वृकद्वरसो अर्सुरस्य वीरान् ।
यथा जघन्यं धृपता पुरा चिदेवा जहि शत्रुमस्माकमिन्द्र ॥ ४ ॥
अर्व क्षिप दिवो अश्मानमुच्चा येन शत्रुं मन्दसानो निज्वर्षीः ।
तोकस्य सातौ तनयस्य भूरैरस्माँ अर्धं कृणुतादिन्द्र गोनाम् ॥ ५ ॥ [१२]
प्र हि क्रतुं वृहथो यं वनुथो रध्रस्य स्थो यजमानस्य चोदौ ।
इन्द्रासोमा युवमस्माँ अविष्टमस्मिन्भयस्यै कृणुतमु लोकम् ॥ ६ ॥
न मां तमन्न श्रमन्नोत तन्दन्न वोचाम् मा मुनोतेति सोमम् ।
यो मे पृणाद्यो ददद्यो निबोधाद्यो मां सुन्वन्तमुप गोभिरार्यत् ॥ ७ ॥
सरस्वति त्वमस्माँ अविष्टि मरुत्वती धृपती जैषि शत्रून् ।
त्यं चिच्छर्धेन्तं तविषीयमाणमिन्द्रो हन्ति वृपुभं शण्डिकानाम् ॥ ८ ॥
यो नः सनुत्य उत वा जिघत्सुरभिरुयाय तं तिगितेनं विष्य ।
वृहस्पत आयुधैर्जैषि शत्रून्नुहे रीपन्तं परि धेहि राजन् ॥ ९ ॥
अस्माकैभिः सत्वभिः शूर शूरैर्वीर्या कृधि यानि ते कर्त्वीनि ।
ज्योगभूवृन्ननुधूपितासो हत्वी तेषामा भरा नो वर्द्धनि ॥ १० ॥
तं वः शर्धं मार्कतं सुम्नयुर्गिरोपं ब्रुवे नमसा दैव्यं जनम् ।
यथा र्षिं सर्वैवीरं नशामहा अपत्यसाचं श्रुत्यं दिवेदिवे ॥ ११ ॥ [१३] (३०५)

॥ ३१ ॥

१-७ गृत्समदः शौनकः । विश्वेदेवाः । जगती, ७ त्रिष्टुप् ।

अस्माकं मित्रावरुणावतं रथमादित्यै रुद्रैर्वसुभिः सचाशुवा ।
ग्र यद्वयो न पप्तन्वस्मन्स्परिं श्रवस्यवो हृषीवन्तो वनर्षदः ॥ १ ॥
अर्ध स्मा न उदवता सजोपसो रथं देवासो अभि विश्व वाज्युम् ।
यद्राशवः पद्याभिस्तित्रतो रजः पृथिव्याः सानौ जङ्घनन्त पाणिभिः ॥ २ ॥
उत स्य न इन्द्रो विश्वर्षणिर्दिवः शर्धेन मारुतेन सुक्रतुः ।
अनु नु स्थात्यवृकाभिरूतिभी रथं महे सनये वार्जसातये ॥ ३ ॥
उत स्य देवो श्रुवन्स्य सक्षणिस्त्वष्टा ग्रामिः सजोपा जूजुवद्रथम् ।
इळा भगौ बृहद्विवोत रोदसी पूषा पुरंधिरश्विनावधा पती ॥ ४ ॥
उत त्ये देवी सुभगे मिथूदशोपासानक्ता जगतामपीजुवा ।
स्तुपे यद्वा पृथिवि नव्यसा वचः स्थातुश्च वयस्त्रिवया उपस्तिरे ॥ ५ ॥
उत वः शंसमुशिजामिव इमस्यर्हिर्वुङ्गयोईज एकपादुत ।
त्रित ऋभुक्षाः संविता चनो दधेऽपां नपादाशुहेमा धिया शर्मि ॥ ६ ॥
एता वो वश्म्युद्यता यजत्रा अर्तक्षत्रायवो नव्यसे सम् ।
श्रवस्यवो वाजं चकानाः सप्तिर्न रथ्यो अहं धीतिमश्याः ॥ ७ ॥ [१४](३१२)

॥ ३२ ॥

१-८ गृत्समदः शौनकः । १ द्यावापृथिवी, २-३ इन्द्रस्त्वष्टा वा, ४-५ राका, ६-७ स्तिनीवाली,
८ लिङ्गोक्ताः । जगती, ६-८ अनुष्टुप् ।

अस्य मे द्यावापृथिवी ऋतायतो भूतमवित्री वचसः सिपासतः ।
ययोरायुः प्रतरं ते इदं पुर उपस्तुते वसूयुवी महो दधे ॥ १ ॥
मा नो गुह्या रिषं आयोरहन्दभन्मा न आभ्यो रीरधो दुच्छुनाभ्यः ।
मा नो वि यौः सख्या विद्धि तस्य नः सुभ्रायता मर्नमा तर्चमहे ॥ २ ॥
अहेळता मनसा श्रुष्टिमा वहं दुहानां धेनुं पिप्युपीमसश्चतम् ।
पद्याभिराशु वचसा च वाजिनं त्वां हिनोमि पुरुहूत विश्वर्हा ॥ ३ ॥
राकामहं सुहयो सुपृती ह्ये नृणोतु नः सुभगा चोर्धतु त्मनां ।
सीच्यत्वर्षः सूच्याच्छिद्यमानया ददातु धीरं शतदायमुक्थ्यम् ॥ ४ ॥ (३२६)

यास्ते राके सुमतर्यः सुपेशसो याभिर्ददासि द्राशुपे ब्रह्मनि ।

ताभिर्नो अद्य सुमना उपागहि सहस्रपोषं सुभगे रराणा ॥ ५ ॥

सिनीवालि पृथुष्टुके या देवानामसि स्वसा ।

जुपस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि दिदिष्टि नः ॥ ६ ॥

या सुवाहुः स्वङ्गुरिः सुपूमा बहुध्वरी ।

तस्यै विश्वतन्यै हविः सिनीवाल्यै जुहोतन ॥ ७ ॥

या गुङ्गुर्या सिनीवाली या राका या सरस्वती ।

इन्द्राणीमहं ऊतये वरुणानीं स्वस्तये ॥ ८ ॥ [१५] (३२०)

॥ ३३ ॥

१-१५ गुत्समदः शौनकः । रुद्रः । त्रिष्टुप् ।

(४) आ ते पितर्मरुतां सुध्रमेतु मा नः सूर्यस्य संदशो युयोथाः ।

अभि नो वीरो अर्षति क्षमेत प्र जायिमहि रुद्र प्रजाभिः ॥ १ ॥

त्वादत्तेभी रुद्र शंतमेभिः शतं हिमा अशीय भेषजेभिः ।

व्युस्महेपो वितरं व्यहो व्यमीवाश्वातयस्वा विपूचीः ॥ २ ॥

श्रेष्ठो जातस्य रुद्र श्रियासि त्वस्तमस्तवसां वज्रवाहो ।

पपि णः पारमंहसः स्वस्ति विश्वा अर्भाती रपसो युयोधि ॥ ३ ॥

मा त्वो रुद्र उकुधामा नसोभिर्मा दुष्टेती वृपभ मा सहती ।

उन्नो वीनो अपय भेषजेभिर्भियक्तं त्वा भिपजां वृणोमि ॥ ४ ॥

हवीमभिर्हवते यो हविर्भिरव स्तोमेमी रुद्र दिपीय ।

ऋदूदरः सुहयो मा नो अस्यै वृभ्रुः सुशिप्रो रीरधन्मनायै ॥ ५ ॥ [१६]

उन्मा ममन्द वृपभो मरुत्वान्त्वक्षीयसा वयसा नार्धमानम् ।

घृणति च्छायामरपा अशीया विवासेयं रुद्रस्य सुध्रम् ॥ ६ ॥

क्वा स्य ते रुद्र मृळयाकुर्हस्तो यो अस्ति भेषजो जलापः ।

अपभर्ता रपसो दैव्यस्यामी नु मा वृपभ चक्षमीथाः ॥ ७ ॥

प्र वृभ्रवे वृपभाय श्रितीचे महो मही सुष्टुतिमीरियामि ।

नमस्या कलमलीकिनं नमोभिर्गृणीमसि त्वेषं रुद्रस्य नाम ॥ ८ ॥ (३२८)

स्थिरेभिरङ्गैः पुरुरूप उग्रो वभ्रुः शुक्रैर्भिः पिपिशे हिरण्यैः ।

ईशानादस्य भुवनस्य भूरेर्न वा उ योपद्रुद्रादसुर्यम् ॥ ९ ॥

अर्हन्विभर्षिं सायकानि धन्वार्हन्निष्कं यजतं विश्वरूपम् ।

अर्हन्निदं दयसे विश्वमभ्यं न वा ओजीयो रुद्र त्वदस्ति ॥ १० ॥ [१७]

स्तुहि श्रुतं गर्तसदं युवानं मृगं न भीमस्यपहत्सुमुग्रम् ।

मृका जरीत्रे रुद्र स्तवानोऽन्यं ते अस्मन्नि वपन्तु सेनाः ॥ ११ ॥

कुमारश्चित्पितरं वन्दमानं प्रति नानाम रुद्रोपयन्तम् ।

भूरेर्दातारं सर्पतिं गृणीषे स्तुतस्त्वं भेषजा रास्यस्ये ॥ १२ ॥

या वो भेषजा मरुतः शुचीनि या शंतमा वृषणो या मयोभु ।

यानि मनुरवृणीता पिता नस्ता शं च योश्च रुद्रस्यं वश्मि ॥ १३ ॥

परिं णो हेती रुद्रस्यं वृज्याः परिं त्वेषस्यं दुर्मतिर्मही गात् ।

अवं स्थिरा मध्वर्द्धयस्तनुष्व मीढ्वस्तोकाय तनयाय मृळ ॥ १४ ॥

एवा वभ्रो वृषभ चेकितान् यथा देव न हृणीषे न हंसि ।

हवनश्रुत्वा रुद्रेह वौधि बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥ १५ ॥ [१८] (३३५)

॥ ३४ ॥

१-१५ गृत्समदः शौनकः । मरुत् । जगतीः १५ त्रिष्टुप् ।

धारावरा मरुतो धृष्णवोजसो मृगा न भीमास्तर्विपीभिरर्चिनः ।

अमयो न शृशुचाना ऋज्जीपिणो भूमि धमन्तो अप गा अवृष्वत ॥ १ ॥

द्यायो न स्तर्भिश्रितयन्त खादिनो व्यष्ट्रिभिया न द्युतयन्त वृष्टयः ।

रुद्रो यद्वो मरुतो रुक्मवक्षसो वृषार्जनि पृश्न्याः शुक्र ऊर्धनि ॥ २ ॥

उक्षन्ते अश्वाँ अत्यौइवाजिषु नदस्य कर्णेस्तुरयन्त आशुभिः ।

हिरण्यशिप्रा मरुतो दर्विध्वतः पृक्षं याथ पृषतीभिः समन्यवः ॥ ३ ॥

पृक्षे ता विश्वा भुवना ववक्षिरे मित्राय वा सदमा जीरदानवः ।

पृषदश्वासो अनवभ्रराधस ऋजिष्पामो न वयुनेषु धूर्षदः ॥ ४ ॥

इन्धन्वभिर्धेनुभीं रप्यादृघभिरध्वस्मभिः पृथिभिर्भ्राजदृष्टयः ।

आ हंसामो न स्वसराणि गन्तन् मघोर्भदाय मरुतः समन्यवः ॥ ५ ॥ [१९] (३४०)

आ नो ब्रह्माणि मरुतः समन्यवो नुरां न शंसः सर्वनामि गन्तन ।
 अश्वाभिव पिप्यत धेनुमूर्धनि कर्ता धियं जरित्रे वाजपेशसम् ॥ ६ ॥
 तं नो दात मरुतो वाजिनं रथ आपानं ब्रह्म चित्तयद्विबेदिवे ।
 इयं स्तोत्रभ्यो वृजनेषु कारवै सनि मेधामरिष्टं दुष्टरं सहः ॥ ७ ॥
 यद्युञ्जते मरुतो रुक्मवक्षसोऽश्वात्रयेषु भग आ सुदानवः ।
 धेनुर्न शिश्वे स्वसरेषु पिन्वते जनाय रातर्हविषे महीमिर्मस् ॥ ८ ॥
 यो नो मरुतो वृकताति मर्त्यां रिपुर्दधे वसत्रो रक्षता रिपः ।
 वर्तयत तर्षुपा चक्रियाभि तमव रुद्रा अशसो हन्तना वधः ॥ ९ ॥
 चित्रं तद्वो मरुतो यामं चेकिते पृश्न्या यदूधरप्यापयो दुहुः ।
 यदा निदे नवमानस्य रुद्रियास्त्रितं जराय जुरतामदाभ्याः ॥ १० ॥ [२०]
 तान्वो महो मरुत एवयान्नो विष्णोरेपस्यं प्रभुथे हवामहे ।
 हिरण्यवर्णान्कुकुहान्यतस्तुचो ब्रह्मण्यन्तः शंस्यं राथ ईमहे ॥ ११ ॥
 ते दर्शन्वाः प्रथमा यज्ञमूर्हारे ते नो हिन्वन्तूपसो व्युष्टिषु ।
 उपा न रामीररुणैरपोर्णुते महो ज्योतिषा शुचता गोअर्णसा ॥ १२ ॥
 ते क्षोणीभिररुणेभिर्नाञ्जिभी रुद्रा क्रतस्य सदेनेषु वावृधुः ।
 निमेधमाना अत्येन पाजसा सुश्वन्द्रं वर्णं दधिरे सुपेशसम् ॥ १३ ॥
 ताँ इयानो महि वरूथमूतय उप घेदेना नमसा गृणीमसि ।
 त्रितो न यान्पञ्च होतृनभिष्टय आववर्तदवराञ्चक्रियावसे ॥ १४ ॥
 यया रध्रं पारयधात्यंहो यया निदो मुञ्चथ वन्दितारम् ।
 अर्वाञ्चि सा मरुतो या व ऊतिरो पु वाश्रेव सुमतिर्जिगात् ॥ १५ ॥ [२१] (३५०)

॥ ३५ ॥

१—१५ गुत्समदः शौनकः । अपानपात् । त्रिष्टुप् ।

उपैमसृक्षि वाजयुर्वैचस्यां चनो दधीत नाद्यो गिरी मे ।
 अपां नपादाशुहेमां कुवित्स सुपेशसस्करति जोरिपिपुद्धि ॥ १ ॥
 इमं स्वस्मै हृद आ सुतर्पं मन्त्रं वोचेम कुविदस्य वेदत् ।
 अपां नपादसुर्वैस्य मद्वा विश्वान्ययो भुवना जजान ॥ २ ॥ (३५२)

समन्या यन्त्युप यन्त्यन्याः समानमूर्ध्वं नद्यः पृणन्ति ।
 तमू शुचिं शुचयो दीदिवांसमपां नपातं परि तस्थुरापः ॥ ३ ॥
 तमस्मेरा युवतयो युवानं मर्मज्यमानाः परि यन्त्यापः ।
 स शुक्रभिः शिक्वभी रेवदस्मे दीदायानिध्मो घृतनिर्णिगप्सु ॥ ४ ॥
 अस्मै तिस्रो अव्यध्याय नारीदिवाय देवीदिधिपन्त्यन्नम् ।
 कृताइवोप हि प्रससें अप्सु स पीयूषं धयति पूर्वस्रनाम् ॥ ५ ॥ [२२]
 अश्वस्यात्र जनिमास्य च स्वर्द्रुहो रिपः संपृचः पाहि सूरीन् ।
 आमासु पूर्णं परो अप्रमृष्यं नारातयो वि नशन्नानृतानि ॥ ६ ॥
 स्व आ दमे सुदुघा यस्य धेनुः स्वधां पीपाय सुभ्वन्नमत्ति ।
 सो अपां नपादूर्जयन्नप्स्वर्तर्वसुदेयाय विधत्ते वि भाति ॥ ७ ॥
 यो अप्स्वा शुचिना दैव्येन क्रुतावाजस्र उर्विया विभाति ।
 वया इदुन्या भुवनान्यस्य प्र जायन्ते वीरुधश्च प्रजाभिः ॥ ८ ॥
 अपां नपादा ह्यस्थोदुपस्थं जिह्वानामूर्ध्वो विद्युतं वसानः ।
 तस्य ज्येष्ठं महिमानं वहन्तीर्हिरण्यवर्णाः परि यन्ति युहीः ॥ ९ ॥
 हिरण्यरूपः स हिरण्यसंघापां नपात्सेदु हिरण्यवर्णः ।
 हिरण्ययात्परि योनेर्निपद्या हिरण्यदा ददुत्यन्नमस्मै ॥ १० ॥ [२३]
 तदुस्यानीकमुत चारु नामापीच्यं वर्धते नप्तुरपाम् ।
 यमिन्धते युवतयः समित्था हिरण्यवर्णं घृतमन्नमस्य ॥ ११ ॥
 अस्मै बहूनामव्रमाय सख्ये यज्ञैर्विधेम नमसा हविभिः ।
 सं सानु मार्जिम दिधिपामि विल्मैर्दधाम्यन्नैः परि वन्द क्रुग्भिः ॥ १२ ॥
 स इं वृषाजनयत्तासु गभं स इं शिशुर्धयति तं रिहन्ति ।
 सो अपां नपादनभिम्लातवर्णोऽन्यस्येवेह तन्वा विषेप ॥ १३ ॥
 अस्मिन्पदे परमे तस्थिवांसमध्वस्मभिर्विश्वहा दीदिवांसम् ।
 आपो नप्त्रं घृतमन्नं वहन्तीः स्वयमर्कः परि दीयन्ति युहीः ॥ १४ ॥
 अयांसममे सुक्षितिं जनायार्यासम् मघवद्भयः सुवृक्तिम् ।
 विश्वं तद्भद्रं यदवन्ति देवा बृहद्वदेम विदधे सुवीराः ॥ १५ ॥ [२४] (३६५)

॥ ३६ ॥

१-६ गृत्समदः शौनकः । ऋतुदेवताः- १ इन्द्रो मधुश्च, २ मरुतो माध्वश्च, ३ त्वष्टा शुक्रश्च,
४ अग्निः शुचिश्च, ५ इन्द्रो नभश्च, ६ मित्रावरुणौ नभस्यश्च । जगती ।

तुभ्यं हिन्वानो वसिष्ठ गा अपोऽधुक्षन्त्सीमर्विभिरद्रिभिर्नरैः ।
पिबेन्द्र स्वाहा प्रहृतं वषट्कृतं होत्रादा सोमं प्रथमो, य ईशिपे ॥ १ ॥
यज्ञैः संमिश्राः पृषतीभिर्ऋषिभिर्षामञ्छुभ्रासो अक्षिपु प्रिया उत ।
आसद्या बृहिर्भरतस्य खनवः पोत्रादा सोमं पिबता दिवो नरः ॥ २ ॥
अमेवं नः सुहवा आ हि गन्तं नि बृहिर्षि सदतना रणिष्टन ।
अथा मन्दस्व जुजुषाणो अन्धस्त्वष्टदेवेभिर्जीनिभिः सुमद्रणः ॥ ३ ॥
आ वक्षि देवो इह विभ्र यक्षि चोशन्होतृनि पद्वा योनिषु त्रिषु ।
प्रति वीहि प्रस्थितं सोम्यं मधु पिवाशीध्रात्तवं भागस्यं तृप्सुहि ॥ ४ ॥
एष स्य ते तन्वो नृम्णवर्धनः सह ओजः प्रदिवि वाहोर्हितः ।
तुभ्यं सुतो मध्वन्तुभ्यमभृतस्त्वमस्य ब्राह्मणादा तृपत्पिब ॥ ५ ॥
जुषेथां यज्ञं वोधतं हवस्य मे सुतो होता निविदः पूव्या अतु ।
अच्छा राजाना नम एत्यावृतं प्रशास्त्रादा पिबतं सोम्यं मधु ॥ ६ ॥ [२५]७* (३७१)

ॐ ॥ ३७ ॥ ॐ

१-६ गृत्समदः शौनकः । ऋतुदेवताः- १-४ द्रविणोदा ऋतवश्च, ५ अग्निर्ऋतुः, ६ अग्निः ऋतुश्च । जगती ।

मन्दस्व होत्रादनु जोषमन्धसोऽध्वर्यवः स पूर्णां वष्टयासिचंम् ।
तस्मा एतं भरत तद्वशो दृदिहोत्रात्सोमं द्रविणोदः पिब ऋतुभिः ॥ १ ॥
यमु पूर्वमहुवे तमिदं हुवे सेदु हव्यो दृदियो नाम पर्यते ।
अध्वर्युभिः प्रस्थितं सोम्यं मधु पोत्रात्सोमं द्रविणोदः पिब ऋतुभिः ॥ २ ॥
मेघन्तु ते बह्व्यो येभिरीयसेऽरिपण्यन्वीळयस्वा वनस्पते ।
आयूया धृष्णो अभिमूर्या त्वं नेष्टात्सोमं द्रविणोदः पिब ऋतुभिः ॥ ३ ॥
अपाद्दोत्रादुत पोत्रादमत्तोत नेष्टादजुपत प्रयो हितम् ।
तुरीयं पात्रममृक्तममर्त्यं द्रविणोदाः पिबतु द्राविणोदसः ॥ ४ ॥ (३७५)

अर्वाञ्चमद्य युच्यं नृवाहणं रथं युञ्जाथामिह वां विमोचनम् ।
 पूङ्गं हवींषि मधुना हि कं गतमथा सोमं पिवतं वाजिनीवद् ॥ ५ ॥
 जोष्यन्ते समिधं जोष्याहुतिं जोषि ब्रह्म जन्यं जोषिं सुष्टुतिम् ।
 विश्वेभिर्विश्वाँ क्रतुना वसो मह उग्रन्देवाँ उग्रतः पायया हविः ॥ ६ ॥ [१] (३७७)

॥ ३८ ॥

१-११ शृत्स्मदः शौनकः । सविता । त्रिष्टुप् ।

उदु प्य देवः सविता सवायं शश्वत्तमं तदपा वह्निरस्थात् ।
 नूनं देवेभ्यो वि हि धाति रत्नमथामजद्वीतिहोत्रं स्वस्तौ ॥ १ ॥
 विश्वस्य हि श्रुष्ट्यै देव ऊर्ध्वः प्र वाहवा पृथुपाणिः सिसर्ति ।
 आपाश्चिदस्य व्रत आ निर्मृग्रा अयं चिद्वातो रमते परिज्मन् ॥ २ ॥
 आशुभिश्चिद्यान्वि मुञ्चाति नूनमरीरमदतमानं चिदेतोः ।
 अह्वर्षूणां चिन्त्ययाँ अविष्यामनु व्रतं सवितुमोक्यागात् ॥ ३ ॥
 पुनः समव्यद्विततं वयन्ती मध्या कर्तोर्न्यघाच्छक्म धीरः ।
 उत्संहायास्थाद्वृत्तैरर्द्धररमतिः सविता देव आगात् ॥ ४ ॥
 नानौकांसि दुर्यो विश्वमायुर्वि तिष्ठते प्रभवः शोको अग्नेः ।
 ज्येष्ठं माता सूनवे भागमाघादन्वस्य केतमिषितं सवित्रा ॥ ५ ॥ [२]
 समार्धवतिं विष्टितो जिगीषुविश्वेषां कामश्चरताममाभूत् ।
 शश्वौ अपो विकृतं हित्व्यागादनु व्रतं सवितुर्देव्यस्य ॥ ६ ॥
 त्वया हितमप्यमप्सु भागं धन्वान्वा मृगयसो वि तस्थुः ।
 वनानि विभ्यो नकिरस्य तानि व्रता देवस्य सवितुर्मिनन्ति ॥ ७ ॥
 याद्राध्यं वरुणो योनिमप्यमनिशितं निमिषि जर्षुराणः ।
 विश्वौ मार्ताण्डो व्रजमा पशुर्गात्स्थशो जन्मानि सविता व्याकः ॥ ८ ॥
 न यस्येन्द्रो वरुणो न मित्रो व्रतमर्यमा न मिनन्ति रुद्रः ।
 नारातयस्तमिदं स्वस्ति हुवे देवं सवितारं नमोभिः ॥ ९ ॥
 भगं धियं वाजयन्तः पुरंधि नराशसो प्रास्पतिर्नो अय्याः ।
 आये वामस्य संगथे रयीणां प्रिया देवस्य सवितः स्याम ॥ १० ॥ (३८७)

अस्मभ्यं तद्विवो अद्भ्यः पृथिव्यास्त्वया दत्तं काम्यं राध आ गात् ।

शं यत्स्तोत्रभ्यं आपये भवात्पुरुशंसाय सवितर्जरित्रे ॥ ११ ॥ [३] (३८८)

॥ ३९ ॥

१-८ गृत्समदः शौनकः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

ग्रावाणेषु तदिदर्थे जरये गृत्रेव वृक्षं निधिमन्तमच्छे ।

ब्रह्माणेव विदर्थे उक्थशासा दूतेव हव्या जन्वा पुरुत्रा ॥ १ ॥

प्रातर्यावाणा र्धयेव वीराजेव युमा धरमा संचेथे ।

मेनेइव तन्वाइ शुर्ममाने दम्पतीव क्रतुविदा जनेषु ॥ २ ॥

शृङ्गेव नः प्रथमा गन्तमर्वाक् छफाविव जर्भुराणा तरौभिः

चक्रवाकेव प्रति वस्तोरुस्त्रावाञ्चा यातं र्धयेव शक्रा ॥ ३ ॥

नावेव नः पारयतं युगेव नभ्येव न उपधीव प्रधीव ।

श्वानेव नो अरिपण्या तनूनां खृगलेव विस्रसः पातमस्मान् ॥ ४ ॥

वातेवाजुर्या न्धेव रीतिरक्षीइव चक्षुषा यातमर्वाक् ।

हस्ताविव तन्वेइ शंभविष्ठा पादेव नो नयतं वस्यो अच्छे ॥ ५ ॥ [४]

ओष्ठाविव मध्वास्ने वदन्ता स्तनाविव पिप्यतं जीयसे नः ।

नासेव नस्तन्वो रक्षितारा कर्णाविव सुश्रुता भूतमस्मे ॥ ६ ॥

हस्तेव शक्तिमभि सैदुदी नः क्षामेव नः समजतं रजांसि ।

इमा गिरो अश्विना युष्मयन्तीः क्षणोत्रेणैव स्वर्धितिं सं शिशीतम् ॥ ७ ॥

एतानि वामश्विना वर्धनानि ब्रह्म स्तोमं गृत्समदासो अक्रन् ।

तानि नरा जुजुषाणोप यातं बृहद्देव विदथे सुवीराः ॥ ८ ॥ [५] (३९६)

॥ ४० ॥

१-६ गृत्समदः शौनकः । सोमापूपणौ, ६ (अन्त्योऽर्ध्वः) अदितिः । त्रिष्टुप् ।

सोमापूपणा जनना र्याणां जनना दिवो जनना पृथिव्याः ।

जातौ विश्वस्य भुवनस्य गोपौ देवा अकृष्वन्नमृतस्य नाभिम् ॥ १ ॥

इमौ देवौ जार्यमानौ जुपन्तेमौ तमांसि गृहतामजुष्ठा ।

आभ्यामिन्द्रः पफामास्वन्तः सोमापूपभ्यां जनदुस्रियासु ॥ २ ॥ (३९८)

सोमापूपणा रजसो विमानं सप्तचक्रं रथमविश्वमिन्वम् ।
 विपूवृतं मनसा युज्यमानं तं जिन्वथो वृषणा पञ्चरश्मिम् ॥ ३ ॥
 दिव्यभून्व्यः सदनं चक्र उच्चा पृथिव्यामन्यो अच्यन्तरिक्षे ।
 तावस्मभ्यं पुरुवारं पुरुक्षुं रायस्पोषं वि प्र्यतां नाभिमस्मे ॥ ४ ॥
 विश्वान्यन्यो भुवना जजान विश्वमन्यो अभिचक्षाण एति ।
 सोमापूपणावर्तं धियं मे युवाभ्यां विश्वाः पृतना जयेम ॥ ५ ॥
 धियं पूषा जिन्वतु विश्वमिन्वो रथिं सोमो रथिपतिर्दिधातु ।
 अवतु देव्यदितिरनवा बृहद्वदेम विदथे सुवीराः ॥ ६ ॥ [६] (४०२)

॥ ४१ ॥

१-२१ गृत्समदः शौनकः । १-२ वायुः, ३ इन्द्रवायू, ४-६ मित्रावरुणौ, ७-९ अश्विनौ, १०-१२ इन्द्रः,
 १३-१५ विश्वेदेवाः, १६-१८ सरस्वती, १९ (तृतीय. पादः) अग्निः, १९-२१ यावापृथिवी
 द्विधिर्धाने वा । गायत्री, १६-१७ अनुष्टुप्; १८ बृहती ।

वायो ये ते सहस्रिणो रथासुस्तेभिरा गंहि ।
 नियुत्वान्तसोमपीतये ॥ १ ॥
 नियुत्वान्वायवा गंह्यं शुक्रो अयामि ते ।
 गन्तासि सुन्वतो गृहम् ॥ २ ॥
 शुक्रस्याद्य गवाशिर इन्द्रवायू नियुत्वतः ।
 आ यातं पित्रतं नरा ॥ ३ ॥
 अयं वा मित्रावरुणा सुतः सोमं क्रतावृधा ।
 ममेदिह श्रुतं हवम् ॥ ४ ॥
 राजानावनभिद्रुहा ध्रुवे सदस्युत्तमे ।
 सहस्रेस्थूण आसाते ॥ ५ ॥ [७]
 ता सम्राजा घृतासुती आदित्या दारुनुस्पती ।
 सचेते अनवह्वरम् ॥ ६ ॥
 गोमदू पु नासत्याश्वावघातमश्विना ।
 वर्ती रुद्रा नृपाग्यम् ॥ ७ ॥ (४०९)

न यत्परो नान्तर आद्रुधर्षद्वृषण्वसू ।	
दुःशंसो मर्त्यो रिपुः	॥ ८ ॥
ता न आ योहमश्विना रयि पिशङ्गसंशम् ।	
धिष्ण्या वरिवोविदम्	॥ ९ ॥
इन्द्रो अङ्ग महद्भयमुभी पदप चुच्यवत् ।	
स हि स्थिरो विचर्षणिः	॥ १० ॥ [८]
इन्द्रश्च मृळ्याति नो न नः पश्चादुषं नशत् ।	
भद्रं भवाति नः पुरः	॥ ११ ॥
इन्द्र आशाभ्यस्परि सर्वीभ्यो अभयं करत् ।	
जेता शत्रून्विचर्षणिः	॥ १२ ॥
विश्वे देवासु आ गतं शृणुता मं इमं हवम् ।	
एदं वृहिर्नि पीदत्	॥ १३ ॥
तीव्रो वो मधुमाँ अयं शुनहोत्रेषु मत्सरः ।	
एतं पिबत् काम्यम्	॥ १४ ॥
इन्द्रज्येष्ठा मरुद्गणा देवासुः पूंपरातयः ।	
विश्वे मम श्रुता हवम्	॥ १५ ॥ [९]
अश्वितमे नदीतमे देवितमे सरस्वति ।	
अप्रशस्ताइव स्मसि प्रशस्तिमन्व नस्कृधि	॥ १६ ॥
त्वे विश्वां सरस्वति श्रितायूपि द्वेष्याम् ।	
शुनहोत्रेषु मत्स्व प्रजां देवि दिदिद्धि नः	॥ १७ ॥
इमा ब्रह्म सरस्वति जुपस्व वाजिनीवति ।	
या ते मन्म गृत्समुदा ऋतावरि प्रिया द्वेषेपु जुह्वति	॥ १८ ॥
भेता यज्ञस्यं शंशुवा युवामिदा वृणीमहे ।	
अग्निं च हव्यचारहनम्	॥ १९ ॥
द्यावां नः पृथिवी इमं सिध्रमद्य दिविस्पृशाम् ।	
यज्ञं देवेषु यच्छताम्	॥ २० ॥
आ वामुपस्थमद्रुहा देवाः सीदन्तु यज्ञियाः ।	
इहाद्य सोमपीतये	॥ २१ ॥ [१०] (४२३)

॥ ४२ ॥

१-३ गृत्समदः शौनकः । शकुन्तः (= कपिञ्जलरूपीन्द्रः) । त्रिष्टुप् ।

कर्निक्रदञ्जुनुपै प्रवृवाण इयति वाचमरितेव नावम् ।

सुमङ्गलेश्व शकुने भवांसि मा त्वा का चिदभिभा विश्व्या विदत् ॥ १ ॥

मा त्वा श्येन उद्वधीन्मा सुपर्णो मा त्वा विददिपुमान्नीरो अस्ता ।

पित्र्यामनुं प्रदिशं कर्निक्रदत्सुमङ्गलो भद्रवादी वदेह ॥ २ ॥

अवं क्रन्द दक्षिणतो गृहाणां सुमङ्गलो भद्रवादी शकुन्ते ।

मा नः स्तेन ईशत माघशंसो बृहद्वदेम विदथै सुवीराः ॥ ३ ॥ [११] (४२६)

॥ ४३ ॥

१-३ गृत्समदः शौनकः । शकुन्तः (=कपिञ्जलरूपीन्द्रः) । जगती; २ अतिशफरी अष्टिर्षा ।

प्रदक्षिणिदुभि गृणन्ति कारवो वयो वदन्त क्रतुथा शकुन्तयः ।

उभे वाचौ वदति सामगाइव गायत्रं च त्रैष्टुभं चातु राजति ॥ १ ॥

उद्गातेव शकुने सामं गायसि ब्रह्मपुत्रइव सर्वनेषु शंससि ।

वृषेव वाजी शिशुमतीरपीत्यां सुर्वतो नः शकुने भद्रमा वद

विश्वतो नः शकुने पुण्यमा वद ॥ २ ॥

आवदंस्त्वं शकुने भद्रमा वद तूष्णीमासीनः सुमतिं चिकिद्धि नः ।

यदुत्पतन्वदसि कर्करिथथा बृहद्वदेम विदथै सुवीराः ॥ ३ ॥ [१२] (४२९)

॥ इति द्वितीयं मण्डलं समाप्तम् ॥

मंत्रसंख्या

प्रथममण्डलस्य मंत्रसंख्या	२००६
द्वितीयमण्डलस्य मंत्रसंख्या	४२९
सर्घयोगः	२४३५

अथ तृतीयं मण्डलम् ।

॥ १ ॥

१-२३ विद्मामित्रो गाथिनः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

- (१) सोमस्य मा तवसं वस्यमे वह्निं चकर्थ विदथे यजध्वै ।
 देवाँ अच्छा दीर्घद्युजे अद्रिं शमाये अग्ने तन्वं जुपस्व ॥ १ ॥
 प्राञ्चं यज्ञं चकृम वर्धतां गीः समिद्धिरग्निं नमसा दुवस्यन् ।
 दिवः शशासुर्विदथा कवीनां गृत्साथ चित्तवसें गातुमीपुः ॥ २ ॥
 मयो दधे मोधिरः पूतदक्षो दिवः सुवन्धुर्जनुपां पृथिव्याः ।
 अर्विन्दन्नु दर्शतमप्स्वन्तर्देवासो अग्निमपसि स्वसृणाम् ॥ ३ ॥
 अवर्धयन्त्सुभगं सप्त यहीः श्वेतं जज्ञानमरुपं महित्वा ।
 शिशुं न जातमभ्यारुश्वा देवासो अग्निं जनिमन्वपुष्यन् ॥ ४ ॥
 शुक्रैभिरङ्गै रज आतृन्वात् ऋतुं पुमान् क्रुषिभिः पृषित्रैः ।
 शोचिर्वसानः पर्यायुरपां श्रियो भिनीते बृहतीरनृताः ॥ ५ ॥ [१३]
 वव्राजा सीमनदतीरदग्धा दिवो यहीरवसाना अनग्नाः ।
 सना अत्र युवतयः सयोनीरेकं गर्भं दधिरे सप्त वाणीः ॥ ६ ॥
 स्तीर्णा अस्य संहतो विश्वरूपा धृतस्य योनौ स्वथे मधूनाम् ।
 अस्थुरत्र धेनवः पिन्वमाना मही दस्मस्य मात्रां समीची ॥ ७ ॥
 वभ्राणः धेनो सहस्रो व्यद्यौद्धानः शुक्रा रभसा वधूपि ।
 श्वेतन्ति धारा मधूनो धृतस्य वृषा यत्र वावृथे काव्येन ॥ ८ ॥
 पितुश्चिदूर्ध्वजनुपा विवेद व्यस्य धारां असृजद्वि धेनाः ।
 गुहा चरन्तं सरिभिः शिवेभिर्दिवो यहीभिर्न गुहां बभूव ॥ ९ ॥

(९)

पितुश्च गर्भं जनितुश्च बभ्रे पूर्वैरेकौ अधयत्पीप्यानाः ।
 वृष्णे सपत्नी शुचये सर्वन्धू उभे अस्मै मनुष्येऽ नि पाहि ॥१०॥ [१४]
 उरौ महौ अनिवाधे ववृर्धापो अग्निं यशसः सं हि पूर्वाः ।
 ऋतस्य योनावशयद्दमूना जामीनामधिरपसि स्वसृणाम् ॥११॥
 अक्रो न बभ्रिः समिथे महीनां दिदृक्षेयः सूनवे भार्कजीकः ।
 उदुसिया जनिता यो जजानापां गर्भो नृतमो यद्दो अग्निः ॥१२॥
 अपां गर्भं दर्शतमोपधीनां वना जजान सुभगा विरूपम् ।
 देवासंश्चिन्मनसा सं हि जग्मुः पनिष्ठं जातं त्वसं दुवस्यन् ॥१३॥
 बृहन्त इद्भानयो भार्कजीकमग्निं संचन्त विद्युतो न शुक्राः ।
 गुह्ये वृद्धं सदसि स्वे अन्तरपार ऊर्वे अमृतं दुहानाः ॥१४॥
 ईळे च त्वा यजमानो हविर्भिरीळे सखित्वं सुमतिं निकामः ।
 देवैरवो मिमीहि सं जरित्रे रक्षां च नो दम्येभिरनीकैः ॥१५॥ [१५]
 उपक्षेतारस्तवं सुप्रणीतेऽग्ने विश्वानि धन्या दधानाः ।
 सुरेतसा श्रवंसा तुङ्गमाना अभि प्याम पृतनार्यूरदैवान् ॥१६॥
 आ देवानामभवः केतुरग्ने मन्द्रो विश्वानि कान्यानि विद्वान् ।
 प्रति मर्तां अवासयो दमूना अतु देवात्रधिरो यासि साधन् ॥१७॥
 नि दुरोणे अमृतो मर्त्यानां राजा ससाद विदथानि साधन् ।
 घृतप्रतीक उर्विया व्यद्यौदग्निर्विश्वानि कान्यानि विद्वान् ॥१८॥
 आ नो गहि सख्येभिः शिवेभिर्महान्महीभिर्रुतिभिः सरण्यन् ।
 अस्मे रयिं बहूलं संतंरुत्रं सुवाचं भागं यशसं कृधी नः ॥१९॥
 एता ते अग्ने जनिमा सनानि प्र पूर्याय नृतनानि वोचम् ।
 महान्ति वृष्णे सर्वना कृतेमा जन्मजन्मन् निहितो जातवैदाः ॥२०॥
 जन्मजन्मन् निहितो जातवैदा विश्वामित्रेभिरिध्यते अजस्रः ।
 तस्य वयं सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनुसे स्याम ॥२१॥
 इमं यज्ञं सहसावन् त्वं नो देवत्रा धेहि मुक्तो रराणः ।
 प्र यंसि होतवृहतीरिपो नोऽग्ने महि द्रविणमा यजस्व ॥२२॥
 इर्यामग्ने पुरुदंसं ननि गोः शश्वत्तमं हवमानाय साध ।
 स्यान्नः मनुस्वर्नयो विजाग्रो सा ते सुमतिर्भूत्वस्मे ॥२३॥ [१६] (१३)

॥ २ ॥

२-१५ विश्वामित्रो गाधिनः । वैश्वानरोऽग्निः । जगती ।

वैश्वानरार्यं धिपर्णामृतावृधे घृतं न पूतमग्रये जनामसि ।
 द्विता होतारं मनुष्यश्च वापतो धिया रथं न कुलिशः समृष्वति ॥ १ ॥
 स रौचयञ्जनुपा रोदसी उभे स मात्रोरभवत्पुत्र ईड्वः ।
 ह्वयवाळ्मिन्निरुश्वनोहितो दूळमौ विशामर्तिश्चिर्धिर्भायसुः ॥ २ ॥
 क्रत्वा दक्षस्य तरुपो विधर्मणि देवासो अग्निं जनयन्तु चित्तिभिः ।
 रुचानं भानुना ज्योतिषा महामृत्यं न वाजं सनिष्यन्तुर्षुवे ॥ ३ ॥
 आ मन्द्रस्य सनिष्यन्तो वरेण्यं वृणीमहे अह्यं वाजमग्निमयम् ।
 रातिं भृगूणामुशिजं कविक्रतुमग्निं राजन्तं दिव्येन शोचिषा ॥ ४ ॥
 अग्निं सुम्नाय दधिरे पुरो जना वाजश्रवसमिह वृक्तवर्हिषः ।
 युतसुचः सुरुचं विश्वदैव्यं रुद्रं यज्ञानां सार्धदिष्टिमपसाम् ॥ ५ ॥ [१७]
 पार्वकशोचे तव हि क्षयं परि होतैर्यज्ञेषु वृक्तवर्हिषो नरः ।
 अग्ने दुवं इच्छमानासु आप्यमुपासते द्रविणं धेहि तेभ्यः ॥ ६ ॥
 आ रोदसी अपृणदा स्वर्महज्जातं यदेनमुपसो अधारयन् ।
 सो अध्वराय परि णीयते कविरत्यो न वाजसातये चनोहितः ॥ ७ ॥
 नमुस्यते ह्वयदातिं स्वध्वरं दुवस्यत दभ्यं जातवेदसम् ।
 रथीर्कृतस्य वृहतो विचर्षणिर्गग्निर्देवानामभवत्पुरोहितः ॥ ८ ॥
 तिस्रो यद्वस्यं समिधः परिज्मनोऽग्नेरपुननुशिजो अमृत्यवः ।
 तासाभेकामर्दधुर्मत्ये भुजमु लोकमु द्वे उपं जामिमीयतुः ॥ ९ ॥
 विशां कवि विश्वपतिं मात्सुपीरिपः सं सीमकृण्वन्स्वार्धितिं न तेजसे ।
 स उद्वतो निवतो याति वेर्विपुत्स गर्भेषु भुवनेषु दीधरत् ॥ १० ॥ [१८]
 स जिन्वते जठरेषु प्रजज्ञिवान्वृषां चित्रेषु नानंदुत्र सिंहः ।
 वैश्वानरः प्रथुपाजा अमर्त्यो वसु रत्ना दर्यमानो वि द्राशुषे ॥ ११ ॥
 वैश्वानरः प्रलथा नाकमारुहद्विषस्पृष्टं मन्दमानः सुमन्मभिः ।
 स पृथिव्यज्जनयञ्जन्तवे धनं समानमज्जं पर्येति जागृविः ॥ १२ ॥
 ऋतायानं यज्ञियं विप्रमुच्यते मा यं द्रुधे मातरिश्वा द्विवि क्षयम् ।
 तं चित्रयामं हरिकेशमीमहे सुद्रीनिमग्निं सुविताय नव्यसे ॥ १३ ॥

(२६)

शुचि न यामन्निपिरं स्वर्द्धं केतुं दिवो रंचनस्थामुपवृद्धम् ।
 अग्निं मूर्धानं दिवो अप्रतिष्कृतं तमीमहे नर्मसा वाजिनं बृहत् ॥१४॥
 मन्द्रं होतारं शुचिमद्वेषाविनं दम्भनसमुक्थ्यं विश्वचर्षणिम् ।
 रथं न चित्रं वर्षपाय दर्शतं मनुहितं सदमिद्राय ईमहे ॥१५॥

॥ ३ ॥

१-११ विश्वामित्रो गाथिनः । वैश्वानरोऽग्निः । जगती ।

वैश्वानरायं पृथुपाजसे विपो रत्नां विधन्त धरुणेषु गातवे ।
 अग्निहिं देवां अमृतो दुवस्यत्यथा धर्माणि मनुता न दृदुपत् ॥ १ ॥
 अन्तर्दूतो रोदसी दस्म ईयते होता निपत्तो मनुपः पुरोहितः ।
 क्षयं बृहन्तं परिं भूपति द्युभिर्देवेभिरग्निरिपितो धियावसुः ॥ २ ॥
 केतुं यजानां विदथस्य साधनं विप्रासो अग्निं महयन्त चित्तिभिः ।
 अपांसि यस्मिन्नग्निं मंदधुगिरस्तस्मिन्सुम्नानि यजमान आ चंके ॥ ३ ॥
 पिता यजानामसुरो विपथितां विमानमग्निर्वयुनं च वाघताम् ।
 आ विवेश रोदसी भूरिवर्षसा पुरुग्रियो भन्दते धामभिः क्विः ॥ ४ ॥
 चन्द्रमग्निं चन्द्ररथं हरित्रतं वैश्वानरमप्सुपदं स्वर्दिदम् ।
 विगाहं नृणिं तर्विपीभिरावृतं भूणिं देवासं इह सुश्रियं दधुः ॥ ५ ॥ [२०] ।
 अग्निर्देवेभिर्मनुपश्च जन्तुभिस्तन्वानो यज्ञं पुरुपेशसं धिया ।
 रथीरन्तरीयते साधदिष्टिभिर्जिरो दमना अभिशस्तिचातनः ॥ ६ ॥
 अग्ने जरस्व स्वपत्य आयुन्यूजा पिन्वस्व समिपो दिदीहि नः ।
 वयांसि जिन्व बृहत्तथं जागृव उशिग्देवानामसिं सुक्रतुर्विपाम् ॥ ७ ॥
 विश्वतिं यह्ममर्तिथिं नरः सदा यन्तारं धीनामुशिजं च वाघताम् ।
 अध्वराणां चेतनं जातवेदसं प्र शंसन्ति नर्मसा जूतिभिर्वृधे ॥ ८ ॥
 विभावां देवः सुरणः परिं क्षितीरग्निर्वभूवु शर्वसा सुमद्रथः ।
 तस्यं त्रतानि भूरिपोपिणो वयसुपं भूपे दम् आ सुवृत्तिभिः ॥ ९ ॥
 वैश्वानरं तव धामान्या चंके येभिः स्वर्दिदमवो विचक्षण ।
 जात आपृणो भुवनानि रोदसी अग्ने ता विश्वा परिभूरसि त्मना ॥१०॥
 वैश्वानरस्यं दंसनाभ्यो बृहदरिणादेकः स्वपस्यया क्विः ।
 उभा पितरां महयन्नजायताग्निर्वापृथिवी भूरिरेतमा ॥११॥ [२१] (४६)

॥ ४ ॥

१-२२ विद्वांसो गायिनः । आप्रीम्भूतं [= १ इधमः समिद्धोऽग्निर्वा, २ तनूनपात्, ३ इळः, ४ वर्हिः, ५ देवीः झारः, ६ उपासानक्ता, ७ दैव्यौ होतारौ प्रचेतसौ, ८ तिस्रो देव्यः सरस्वतीळाभारत्यः, ९ त्वष्टा, १० वनस्पतिः, ११ स्वाहाकृतयः] । त्रिष्टुप् ।

समित्सामित्सुमना बोध्यस्मे शुचाशुचा सुमतिं रांसि वस्वः ।
 आ दैव देवान्यजथाय वक्षि सखा सखीन्त्सुमना यक्ष्यरे ॥ १ ॥
 यं देवासस्त्रिहर्हन्नायजन्ते दिवेदिवे वरुणो मित्रो अग्निः ।
 सेमं यजं मधुमन्तं कृधी नस्तनूनपाद्भृतयोनिं विधन्तम् ॥ २ ॥
 अत्र दीधितिर्विश्ववारा जिगाति होतारमिळः प्रथुमं यजध्वै ।
 अच्छा नमोभिर्वृषभं वन्दध्वै स देवान्यक्षदिपितो यजीयान् ॥ ३ ॥
 ऊर्ध्वो वां गातुरध्वरे अकार्यूर्ध्वा शोचीपि प्रथिता रजांसि ।
 दिवो वा नाभा न्यसादि होतां स्मृणीमहिं देवर्च्यचा वि वर्हिः ॥ ४ ॥
 सप्त होत्राणि मनसा वृणाना इन्वन्तो विश्वं प्रति यन्नृतेन ।
 नृपेशंसो विदथेषु प्र जाता अभीष्टं यजं वि चरन्त पूर्वाः ॥ ५ ॥ [२२]
 आ भन्दमाने उपसा उपाके उत स्मयेते तन्वाइ विरूपे ।
 यथा नो मित्रो वरुणो जुजोपदिन्द्रो मरुत्वो उत वा महोभिः ॥ ६ ॥
 दैव्या होतारा प्रथमा न्यृजे सप्त पृक्षासः स्वधर्वा मदन्ति ।
 ऋतं शंसन्त ऋतमिच आहुरस्तु व्रतं व्रतुषा दीर्घ्यानाः ॥ ७ ॥
 आ भारती भारतीभिः सजोषा इळा देवैर्मनुष्येभिरग्निः ।
 सरस्वती सारस्वतेभिर्वाक् तिस्रो देवीर्वहिरैदं मदन्तु ॥ ८ ॥
 तर्चस्तुरीपमर्धं पोपयितु देव त्वष्टुर्वि रंराणः स्वयं ।
 यतो धीरः कर्मण्यः सुदक्षो युक्तग्रावा जायते देवकायः ॥ ९ ॥
 वनस्पतेज्ज्वं सृजोप देवानभिर्हविः शमिता वृदयाति ।
 सेदु होतां सत्यतरो यजाति यथा देवानां जनिमानि वेदं ॥ १० ॥
 आ याहाये समिधानो अर्वादिन्द्रेण देवैः सरथं तुरोभिः ।
 वर्हिर्न आस्तानार्दितिः सुपुत्रा म्याहा देवा अमृता मादयन्ताम् ॥ ११ ॥ [२३] (६०)

॥ ५ ॥

१-११ विश्वामित्रो गाथिनः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

प्रत्यगिरूपसश्वेकितानोऽवोधि विप्रः पदवीः कवीनाम् ।

पृथुपाजा देवयद्भिः समिद्धोऽप्य द्वारा तमसो वह्निरावः ॥ १ ॥

प्रेद्धभिर्वावृधे स्तोमैभिर्गीभिः स्तोतृणां नमस्य उक्थैः ।

पूर्वीर्कृतस्य संदृशश्चकानः सं दूतो अद्यौदुपसो विरोके ॥ २ ॥

अर्धाव्यग्निर्मानुपीषु विक्षरुपां गर्भो मित्र क्रूतेन साधनम् ।

आ हर्यतो यजतः सान्वस्थादभूदु विप्रो हव्यो मतीनाम् ॥ ३ ॥

मित्रो अग्निर्भवति यत्समिद्धो मित्रो होता वरुणो जातवैदाः ।

मित्रो अध्वर्युरिपिरो दमूना मित्रः सिन्धूनामुत पर्वतानाम् ॥ ४ ॥

पाति प्रियं रिपो अग्रं पदं वेः पाति यद्दक्षरं सूर्यस्य ।

पाति नाभां सप्तशीर्षाणामग्निः पाति देवानामुपमादमृष्वः ॥ ५ ॥ [२४]

ऋश्वश्चक्र ईड्यं चारु नम विश्वानि देवो वयुनानि विद्वान् ।

ससस्य चर्म घृतवत्पदं वेस्तदिदुग्नी रक्षत्यप्रयुच्छन् ॥ ६ ॥

आ योनिमग्निर्घृतवन्तमस्थात्पृथुप्रगाणमुशन्तमुशानः ।

दद्यानः शुचिर्ऋष्वः पावकः पुनःपुनर्मातरा नव्यसी कः ॥ ७ ॥

सद्यो जात ओपधीभिर्ववक्षे यदी वर्धन्ति प्रस्वो घृतेन ।

आपद्भव प्रवता शुम्भमाना उरुष्यदग्निः पित्रोरुपस्ये ॥ ८ ॥

उदु ष्टुतः समिधा यद्दो अद्यौद्वर्ष्मन्दिवो अधि नाभां पृथिव्याः ।

मित्रो अग्निरीड्यो मातरिश्वा दूतो वक्षद्यजथाय देवान् ॥ ९ ॥

उदस्तम्भीत्समिधा नाकमृष्वोऽग्निर्भवन्नुत्तमो रोचनानाम् ।

यदी भृगुभ्यः परि मातरिश्वा गुहा सन्तं हव्यवाहं समीधे ॥ १० ॥

इळामग्ने पुरुदंसं सनि गोः शश्वत्तमं हवमानाय साध ।

स्यान्नः सुनुस्तनयो विजावाग्ने सा ते सुमतिर्भूत्वस्मे ॥ ११ ॥ [२५] (५१)

॥ ६ ॥

१-११ विद्मामित्रो गाथिनः । अग्निः । विष्णुप् ।

प्र कारवो मनना वच्यमाना देवद्रीचीं नयत देवयन्तः ।
 दुक्षिणावाङ्गाजिनी प्राच्येति हविर्भरन्त्यग्र्ये घृताचीं ॥ १ ॥
 आ रोदसी अपृणा जायमान उत प्र रिक्था अधु नु प्रयज्यो ।
 द्विवक्षिदमे महिना पृथिव्या वच्यन्तां ते वह्यः सप्तजिह्वाः ॥ २ ॥
 द्यौश्च त्वा पृथिवी यज्ञियांसो नि होतारं सादयन्ते दमाय ।
 यदी विशो मानुषीर्देवयन्तीः प्रयस्वतीरीळिते शुक्रमर्चिः ॥ ३ ॥
 महान्तसधस्थे ध्रुव आ निपत्तोऽन्तर्धावा माहिने हर्यमाणः ।
 आस्त्रे सपत्नी अजरे अमृक्ते सर्वदुषे उरुगायस्य धेनु ॥ ४ ॥
 व्रता ते अग्रे महतो महानि तव क्रत्वा रोदसी आ तंतन्थ ।
 त्वं दूतो अंभो जायमानस्त्वं नेता वृषभ चर्षणीनाम् ॥ ५ ॥ [२६]
 ऋतस्य वा केशिना योग्याभिर्घृतस्नुवा रोहिता धुरि धिग्वा ।
 अथा वह देवान्देव विश्वान्स्वध्वरा कृणुहि जातवेदः ॥ ६ ॥
 द्विवक्षिदा ते रुचयन्त रोका उपो विभ्रातीरसु भासि पूर्वाः ।
 अपो यदग्र उशधग्वनेषु होतुर्मन्द्रस्यं पनयन्त देवाः ॥ ७ ॥
 उरो वा ये अन्तरिक्षे मदान्ति द्वियो वा ये रोचुने सन्ति देवाः ।
 ऊर्मा वा ये सुहर्वांसो यज्ञत्रा आयेमिरे रथ्यो अग्रे अश्वाः ॥ ८ ॥
 ऐभिरग्रे सरथं याह्वोर्ह नोनारथं वा विभवो हश्वाः ।
 पत्नीवतस्त्रिशतं त्रींश्च देवाननुष्वधमा वह मादयस्व ॥ ९ ॥
 स होता यस्य रोदसी चिद्वीं यज्ञयज्ञमभि वृधे गृणीतः ।
 प्राचीं अध्वरेवं तस्यतुः सुमेके ऋतावरी ऋतजातस्य सत्ये ॥ १० ॥
 इळामग्रे पुरुदसं सनि गोः शश्वत्तमं हवंमानाय साध ।
 स्यान्नः सनुस्तनयो विजावाग्रे सा ते समतिर्भूत्वस्मे ॥ ११ ॥ [२७] ८ * (८२)

इति द्वितीयोऽष्टकः ॥२॥

॥ ७ ॥ ७

१-११ विद्मामित्रो गाथिनः । अग्निः । विष्णुप् ।

प्र य आरुः रितिपृष्टस्य धासेरा मातरा विविशुः सप्त वाणीः ।
 परिक्षिता पितरा स चरेते प्र सर्वाति दीर्घमापुः प्रयक्षे ॥ १ ॥ (८३)

दिवक्षसो धेनवो वृष्णो अश्वा देवीरा तस्थौ मधुमद्वहन्तीः ।
 ऋतस्य त्वा सदसि क्षेमयन्तं पर्येका चरति वर्तनि गौः ॥ २ ॥
 आ सीमरोहत्सुयमा भवन्तीः पतित्रिकित्वात्रयिविद्रयीणाम् ।
 प्र नीलपृष्ठो अतसस्य धासेस्ता अवासयत्पुरुधप्रतीकः ॥ ३ ॥
 महि त्वाष्ट्रमूर्जर्यन्तीरजुर्यं स्तभुयमानं बृहतीं बहन्ति ।
 व्यङ्गेभिदिद्युतानः सधस्थ एकाभिव रोदसी आ विवेश ॥ ४ ॥
 जानन्ति वृष्णो अरुपस्य शेवमुत ब्रध्नस्य शासने रणन्ति ।
 दिवोरुचः सुरुचो रोचमाना इज्य येषां गण्या माहिना गीः ॥ ५ ॥ [१]
 उतो पितृभ्यां प्रविदानु घोषं महो महद्भ्र्यामनयन्त शूपम् ।
 उक्षा ह यत्र परि धानमक्तोरनु स्वं धामं जरितुर्ववक्ष ॥ ६ ॥
 अध्वर्युभिः पञ्चभिः सप्त विप्राः प्रियं रक्षन्ते निर्हितं पदं वेः ।
 प्राञ्चो मदन्त्युक्षणो अजुर्या देवा देवानामनु हि व्रता गुः ॥ ७ ॥
 दैव्या होतारा प्रथमा नृत्ये सप्त पृक्षासः स्वधया मदन्ति ।
 ऋतं शंसन्त ऋतमित्त आहुरनु व्रतं व्रतपा दीध्यानाः ॥ ८ ॥
 वृषायन्ते महे अत्याय पूर्वावृष्णे चित्राय रश्मयः सुयामाः ।
 देवं होतर्मुन्द्रतरश्चिकित्वान्महो देवानोर्दसी एह वक्षि ॥ ९ ॥
 पृक्षप्रयजो द्रविणः सुवाचः सुकेतव उपसो रेवदूपुः ।
 उतो चिदग्रे महिना पृथिव्याः कृतं चिदेनः सं महे दशस्य ॥ १० ॥
 इळामग्रे पुरुदंसं सुनि गोः शश्वत्तमं हवमानाय साध ।
 स्यान्नः सूनुस्तनयो विजावाग्ने सा तं सुमतिर्भूत्वस्मे ॥ ११ ॥ [२] (२३)

॥ ८ ॥

१-११ विश्वामित्रो गाथिनः । यूपाः, ६-१० यूपाः, ८ विश्वेदेवा वा, ११ ब्रध्ननः । त्रिष्टुप्; ३, ७ अनुष्टुप् ।

अङ्गन्ति त्वामध्वरे देवयन्तो वनस्पते मधुना दैव्येन ।
 यदूर्ध्वस्तिष्ठता द्रविणेह धत्ताद्यद्वा क्षयो मातरस्या उपस्ये ॥ १ ॥
 मर्मिद्वस्य श्रयमाणः पुरस्ताद्ब्रह्म वन्द्वानो अजरं सुवीरम् ।
 आरे अस्मदर्मतिं वार्धमान उच्छ्रयस्व महते सौभगाय ॥ २ ॥ (९०)

उच्छ्रयस्व वनस्पते वर्ष्मन्पृथिव्या अधि ।

सुमिती मीयमानो वचो धा यज्ञवाहसे ॥ ३ ॥

युवा सुवासाः परिर्वीत आगात्स उ श्रेयान्भवति जायमानः ।

तं धीरासः कुवय उन्नयन्ति स्वाध्मोद्भ मनसा देवयन्तः ॥ ४ ॥

जातो जायते सुदिनत्वे अह्नौ सम्य आ विदथे वर्धमानः ।

पुनन्ति धीरा अपसो मनीषा देव्या विश्र उदियति वाचम् ॥ ५ ॥ [३]

यान्वो नरो देवयन्तौ निमिष्युर्वनस्पते स्वधितिर्वा ततक्ष ।

ते देवासः स्वरवस्तस्थिचांसः प्रजावदुस्मे दिधिपन्तु रत्नम् ॥ ६ ॥

ये वृक्णासो अधि क्षमि निर्मितासो यतस्तुचः ।

ते नो व्यन्तु वार्य देवत्रा क्षेत्रसार्धसः ॥ ७ ॥

आदित्या रुद्रा वसवः सुनीथा द्यावाक्षामा पृथिवी अन्तरिक्षम् ।

सजोपसो यज्ञमवन्तु देवा ऊर्ध्वं कृण्वन्त्वध्वरस्य केतुम् ॥ ८ ॥

हंसाह्व श्रेणिशो यतानाः शुक्रा वसानाः स्वरवो न आरुः ।

उन्नीयमानाः कुविभिः पुरस्ताद्देवा देवानामपि यन्ति पार्यः ॥ ९ ॥

शृङ्गाणीचेच्छृङ्गिणां सं दह्श्रे चपालवन्तुः स्वरवः पृथिव्याम् ।

वाघर्द्धिर्वा विह्वे श्रोपमाणा अस्मो अवन्तु प्रतनाज्येषु ॥ १० ॥

वनस्पते शतवल्शो वि रोह सहस्रवल्शा वि वयं रूहम् ।

यं त्वामयं स्वधितिस्तेजमानः प्रणिनाय महते सौभगाय ॥ ११ ॥ [४] (१०४)

॥ ९ ॥

१-९ विश्वामित्रो गाथिनः । अग्निः । वृहती, ९ त्रिष्टुप् ।

सखायस्त्वा वयमहे देवं मर्तास ऊतयै ।

अपां नपातं सुभगं सुदीदिति सुप्रतूर्तिमनेहसम् ॥ १ ॥

कार्यमानो घना त्वं यन्मातृरजगन्नपः ।

न तत्तं अग्ने प्रमृषे निवर्तेन यदुरे सन्निहाभवः ॥ २ ॥

अति तृष्टं ववधिधायैव सुमना अमि ।

प्रप्रान्ये यन्ति पर्यन्य आमते येषां सग्न्ये असि श्रितः ॥ ३ ॥

ईयिवांसमति सिधः शश्वतीरति म्थतः ।

अन्वीमविन्दन्निचिरामो अद्रहोऽप्यु मिहर्मिन् श्रितम् ॥ ४ ॥ (१०८)

सुसुवांसमिव त्मनाग्निमित्था तिरोहितम् ।
 ऐने नयन्मातरिश्वा परावर्तो देवेभ्यो मथितं परि ॥ ५ ॥ [५]
 तं त्वा मर्ता अगृभ्णत देवेभ्यो हव्यवाहन ।
 विश्वान्यद्यज्ञो अभिपासि मानुष तव कृत्वा यविष्य ॥ ६ ॥
 तद्भद्रं तव दंसना पाकाय चिच्छदयति ।
 त्वां यदग्ने पशवः सुमासते समिद्धमपिशवरे ॥ ७ ॥
 आ जुहोता स्वध्वरं शीरं पावकशोचिपम् ।
 आशुं द्रुतमजिरं प्रतमीढ्यं श्रुष्टी देवं संपर्यत ॥ ८ ॥
 त्रीणि श्रुता त्री सहस्राण्यग्निं त्रिशब्दे देवा नवं चासपर्यन् ।
 आक्षन्धृतैरस्तृणन्वहिरिस्मा आदिद्धोतारं न्यसादयन्त ॥ ९ ॥ [६] (११३)

॥ १० ॥

१-९ विश्वामित्रो गाथिनः । अग्निः । उष्णिक् ।

त्वामग्ने मनीषिणः सम्राजं चर्यणीनाम् । देवं मर्तास इन्धते समध्वरे ॥ १ ॥
 त्वां यज्ञेष्वृत्विजमग्ने होतारमीळते । गोपा क्रतुस्य दीदिहि स्वे दमे ॥ २ ॥
 स घा यस्ते ददाशति समिधा जातवेदसे । सो अग्ने धत्ते सुवीर्यं स पुण्यति ॥ ३ ॥
 स केतुरध्वराणामग्निदेवेभिरा गमत् । अज्जानः सप्त होतृभिर्हविष्मते ॥ ४ ॥
 प्र होत्रे पूर्य्य वचोऽग्र्ये भरता वृहत् । विपां ज्योतींषि विभ्रते न वेधसे ॥ ५ ॥
 अग्निं वर्धन्तु नो गिरो यतो जायत उक्थ्यः । महे वाजाय द्रविणाय दर्शतः ॥ ६ ॥
 अग्ने यजिष्ठो अध्वरे देवान्देवयते यज । होता मन्द्रो वि राजस्यति सिधः ॥ ७ ॥
 स नः पावक दीदिहि द्युमदस्मे सुवीर्यम् । भवां स्तोत्रभ्यो अन्तमः स्वस्तये ॥ ८ ॥
 तं त्वा विप्रा विपुन्यवो जागृवांसः समिन्धते । हव्यवाहममर्त्यं सहोवृधम् ॥ ९ ॥ [८] (११४)

॥ ११ ॥

१-९ विश्वामित्रो गाथिनः । अग्निः । गायत्री ।

अग्निहोता पुरोहितोऽध्वरस्य विचर्षणिः । स वेद यज्ञमानुषक् ॥ १ ॥
 स हव्यवाहमर्त्यं उशितद्रुतश्चनोहितः । अग्निर्धिया समृण्वति ॥ २ ॥
 अग्निर्धिया स चेतति केतुर्यज्ञस्य पूर्य्यः । अर्थं हस्य तुरणि ॥ ३ ॥
 अग्निं सूनुं सनश्चुतं सहसो जातवेदसम् । वहिं देवा अकृण्वत ॥ ४ ॥ (११५)

अदाभ्यः पुरएता विशाप्रधिर्मातृपीणाम् । तूणीं रथः सदा तवः ॥ ५ ॥ [९]
 साहान्विश्वा अभियुजः क्रतुर्देवानाममृक्तः । अधिस्तुविश्र्वस्तमः ॥ ६ ॥
 अभि प्रयांसि वाहेसा दाश्र्वँ अश्रोति मर्त्यैः । क्षयं पावकशौचिपः ॥ ७ ॥
 परि विश्वानि सुधिंताप्रेरेड्याम् मन्मभिः । विप्रासो जातवैदसः ॥ ८ ॥
 अग्ने विश्वानि वार्या वाजेषु सनियामहे । त्वे देवास एरिरे ॥ ९ ॥ [१०] (१३१)

॥ १२ ॥

१-९ विश्वामित्रो गायधिनः । इन्द्राग्नी । गायत्री ।

इन्द्राग्नी आ गतं सुतं गीर्भिर्नभो वरेण्यम् । अस्य पातं धियेपिता ॥ १ ॥
 इन्द्राग्नी जरितुः सर्चा युजो जिगाति चेतनः । अया पातमिमं सुतम् ॥ २ ॥
 इन्द्रमग्निं कविच्छदा यज्ञस्य जूत्या वृणे । ता सोमस्येह तृम्पताम् ॥ ३ ॥
 तोशा वृत्रहणा हुवे सजित्वानापराजिता । इन्द्राग्नी वाजसातमा ॥ ४ ॥
 प्र वामर्चन्त्युक्थिनो नीथाविदो जरितारः । इन्द्राग्नी इप आ वृणे ॥ ५ ॥ [११]
 इन्द्राग्नी नवति पुरो दासपत्नीरधनुतम् । साकमेकेन कर्मणा ॥ ६ ॥
 इन्द्राग्नी अर्पसस्पर्युषं प्र यान्ति धीतर्यः । क्रतस्य पथ्याइ अनु ॥ ७ ॥
 इन्द्राग्नी तविषाणि वां सधस्थानि प्रयांसि च । युषोरप्यै हितम् ॥ ८ ॥
 इन्द्राग्नी रोचना दिवः परि वाजेषु भूषथः । तद्वां चेति प्र वीर्यम् ॥ ९ ॥ [१२] (१४०)

॥ १३ ॥

१-७ ऋषभो वैश्वामित्रः । अग्निः । अनुष्टुप् ।

(२) प्र वो देवायामये बहिष्ठमर्चास्मै ।
 गमहेवेभिरा म नो यजिष्ठो वहिरा संदत् ॥ १ ॥
 ऋतावा यस्य रोदेसी दक्षं सचन्त उतर्यः ।
 हविर्मन्तस्तमीळते तं सनिप्यन्तोऽवमे ॥ २ ॥
 म यन्ता विप्र एषां म यजानामथा हि पः ।
 अग्निं तं वो हवस्पत दाता यो वर्निता मुघम् ॥ ३ ॥
 स नः शर्माणि वीतयेऽभिर्यच्छतु शर्तमा ।
 यतो नः प्रुष्पावद्वसं दिवि क्षितिभ्यो अप्स्वा ॥ ४ ॥ (१४५)

द्वीद्विवांसमपूर्व्यं वस्वीभिरस्य धीतिभिः ।
 ऋकाणो अग्निर्मिन्धते होतारं विश्वपतिं विशाम् ॥ ५ ॥
 उत नो ब्रह्मन्नविप उक्थेषु देवहृतमः ।
 शं नः शोचा मरुद्बुधोऽग्ने सहस्रसातमः ॥ ६ ॥
 नू नो रास्व सहस्रवत्सोक्थवत्पुष्टिमदसु ।
 द्युमदग्ने सुवीर्यं वर्षिष्ठमनुपक्षितम् ॥ ७ ॥ [१३] (१४७)

॥ १४ ॥

१-७ ऋपभो वैश्वामित्रः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

आ होता मन्द्रो विदधान्यस्थात्सत्यो यज्वा क्वित्तमः स वेधाः ।
 विद्युद्रथः सहसस्पुत्रो अग्निः शोचिष्केशः पृथिव्यां पाजो अश्रेत् ॥ १ ॥
 अयामि ते नर्मउक्तिं जुपस्व ऋतावस्तुभ्यं चेतते सहस्वः ।
 विद्वां आ वक्षि विदुषो नि पत्सि मध्य आ बर्हिर्रुतये यजत्र ॥ २ ॥
 द्रवतां त उपसां वाजयन्ती अग्ने वातस्य पथ्याभिरच्छे ।
 यत्सीमञ्जन्ति पूर्यं हविर्भिरा वन्धुरेव तस्थतुर्दुरोणे ॥ ३ ॥
 मित्रश्च तुभ्यं वरुणः सहस्वोऽग्ने विश्वे मरुतः सुमर्मर्चन् ।
 यच्छोचिषां सहसस्पुत्र तिष्ठा अभि क्षितीः प्रथयन्त्सूर्यो नृन् ॥ ४ ॥
 वयं ते अद्य ररिमा हि काममुचानहस्ता नर्मसोपसद्य ।
 यर्जिष्ठेन मर्नसा यक्षि देवानत्तैधता मन्मना विप्रो अग्ने ॥ ५ ॥
 त्वद्वि पुत्र सहस्रो वि पूर्वीर्देवस्य यन्त्युतयो वि वाजाः ।
 त्वं देहि सहस्रिणं रथि नोऽद्रोघेण वचसा सत्यमग्ने ॥ ६ ॥
 तुभ्यं दक्ष कविक्रतो यानीमा देव मर्तासो अध्वरे अकर्म ।
 त्वं विश्वस्य सुरथस्य बोधि सर्वं तदग्ने अमृत स्वदेह ॥ ७ ॥ [१४] (१५४)

॥ १५ ॥

१-७ उत्कीलः कात्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

वि पाजसा पृथुना शोशुचानो वाधस्व द्विपो रक्षसो अमीवाः ।
 सुशर्मणो वृहतः शर्मणि स्यामग्नेरहं सुहवस्य प्रणीतो ॥ १ ॥ (१५५)

त्वं नो अस्या उपसो व्युष्टौ त्वं सूर उदिते बोधि गोपाः ।
 जन्मेव नित्यं तनयं जुपस्य स्तोमं मे अग्रे तन्वा सुजात ॥ २ ॥
 त्वं नृचक्षा वृषभानु पूर्वीः कृष्णास्वग्ने अरुपो वि भाहि ।
 वसो नेपि च पर्षि चात्यंहः कृधी नो राय उशिर्जो यविष्ठ ॥ ३ ॥
 अपाहो अग्रे वृषभो दिदीहि पुरो विश्वाः सौभगा संजिगीवान् ।
 यज्ञस्य नेता प्रथमस्य प्रायोजीतवेदो बृहतः सुप्रणीते ॥ ४ ॥
 अच्छिद्रा शर्म जरितः पुरुणि देवो अच्छा दीघानः सुमेधाः ।
 रथो न सखिरभि वक्षि वाजमग्रे त्वं रोदसी नः सुमेके ॥ ५ ॥
 प्र पीपय वृषभ जिन्व वाजानग्रे त्वं रोदसी नः सुदोषे ।
 देवेभिर्देव सुरुचा रुचानो मा नो मर्तस्य दुर्मतिः परिं छात् ॥ ६ ॥
 इक्षामग्रे पुरुदसं सनि गोः शश्वत्तमं हवमानाय साध ।
 स्यान्नः सूनुस्तनयो विजावाग्रे सा ते सुमतिर्भूत्वस्मे ॥ ७ ॥ [१५] (१६१)

॥ १६ ॥

१-६ उत्कीलः कात्यः । अग्निः । प्रगाथः (= १, ३, ५ बृहती; २, ४, ६ सतो बृहती) ।

अयमाग्निः सुवीर्यस्येजं महः सौभगस्य ।
 राय ईशे स्वपत्यस्य गोमत्त ईशे वृत्रहथानाम् ॥ १ ॥
 इमं नरो मरुतः सथता वृधं यस्मिन्नायः शेवृधामः ।
 अभि ये सन्ति घृतनासु दूढ्यो विश्वाहा शत्रुमादुष्टुः ॥ २ ॥
 स त्वं नो रायः दिशीहि मीढ्वो अग्रे सुवीर्यस्य ।
 त्विद्युम्न वरिष्ठस्य प्रजावतोऽनमीवस्य शुष्मिर्णः ॥ ३ ॥
 चक्रियो विश्वा भुवनाभि सासहिश्चक्रिंदुवेप्या दुर्वः ।
 आ देवेषु यतत आ सुवीर्य आ शंस उत नृगाम् ॥ ४ ॥
 मा नो अग्नेऽर्मतये मावीरतायै रीरधः ।
 मागोतायै सहमस्पुत्र मा निदेऽप द्वेषांस्या कृधि ॥ ५ ॥
 नाग्धि वाजस्य सुभग प्रजानतोऽग्ने बृहतो अच्युरे ।
 मं राया भ्यता मृज मयोभुना त्विद्युन्न यशम्बता ॥ ६ ॥ [१६] (१६७)

॥ १७ ॥

१-५ कतो वैश्वामित्रः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

ममिष्यमानः प्रथमानु धर्मा समक्तुर्भिरज्यते विश्ववारः ।
 शोचिष्केशो घृतनिर्णिक्पावकः सुयज्ञो अग्निर्यजथाय देवान् ॥ १ ॥
 यथार्यजो होत्रमग्ने पृथिव्या यथा दिवो जातवेदश्चिकित्वान् ।
 एवानेन हविषा यक्षि देवान्मनुष्वद्यज्ञं प्र तिरेममद्य ॥ २ ॥
 त्रीण्यायुषि तव जातवेदस्तिस्त्र आजानीरुपसस्ते अग्ने ।
 ताभिर्देवानामवो यक्षि विद्वानथा भव यजमानाय शं योः ॥ ३ ॥
 अग्निं सुद्रीतिं सुदृशं गृणन्तो नमस्यामस्त्वेत्वं जातवेदः ।
 त्वां दूतमरतिं हव्यवाहं देवा अकृष्वन्नमृतस्य नाभिम् ॥ ४ ॥
 यस्त्वद्वोता पूर्वा अग्ने यजीयान्द्रिता च सत्ता स्वधया च शंभुः ।
 तस्यानु धर्मं प्र यजा चिकित्वोऽथा नो धा अध्वरं देववीतौ ॥ ५ ॥ [१७] (१७२)

॥ १८ ॥

१-५ कतो वैश्वामित्रः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

भवा नो अग्ने सुमना उपेतौ सखेव सख्ये पितरेव साधुः ।
 पुरुद्वहो हि क्षितयो जनानां प्रतिं प्रतीचीर्दहतादरातीः ॥ १ ॥
 तपो ष्वग्ने अन्तरां अमित्रान् तपा शंसमररूपः परस्य ।
 तपो वसो चिकित्तानो अचित्तान्वि ते तिष्ठन्तामंजरा अयासः ॥ २ ॥
 इध्मेनाग्र इच्छमानो घृतेन जुहोमि हव्यं तरसे बलाय ।
 यावदीशे ब्रह्मणा वन्दमान इमां धियं शतसेयाय देवीम् ॥ ३ ॥
 उच्छ्रोचिषा सहसस्पुत्र स्तुतो बृहद्वर्यः शशमानेषु धेहि ।
 रेवदग्ने विश्वामित्रेषु शं योर्भिमृज्मा ते तन्वं भूरि कृत्वः ॥ ४ ॥
 कृधि रत्नं सुसनिर्धनानां स घेदग्ने भवसि यत्समिद्धः ।
 स्तोतुर्दुरोणे सुभगस्य रेवत्सूत्रा क्रस्त्रा दधिषे वपुषि ॥ ५ ॥ [१८] (१७७)

॥ १९ ॥

१-५ गार्था कौशिकः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

अग्निं होतारं प्र वृणे मियेधे गृत्सं कृविं विश्वविदममूरम् ।
 स नो यक्षदेवताता यजीयात्राये वाजाय वनते मघानि ॥ १ ॥ (१७८)

प्र ते अग्ने हृदिष्मतीमियुर्न्यच्छा सुद्युम्नां रातिनीं घृताचींम् ।
 प्रदक्षिणिह्वेवतातिमुरणः सं रातिभिर्वसुभिर्वज्रमथ्रेत् ॥ २ ॥
 स तेर्जीयसा मनसा त्वोत उत शिक्ष स्वपत्यस्य शिक्षोः ।
 अग्ने रायो नृतमस्य प्रभृतौ भूयाम ते सुद्युतयश्च वस्वः ॥ ३ ॥
 भूरीणि हि त्वे दधिरे अनीकारे देवस्य यज्यवो जनासः ।
 स आ वंह देवतातिं यविष्ठ शर्धो यदद्य दिव्यं यजासि ॥ ४ ॥
 यच्चा होतारमनजन्मियेधे निपादयन्तो यजथाय देवाः ।
 स त्वं नो अग्नेऽवितेह मोध्यधि श्रवांसि धेहि नस्तनूप ॥ ५ ॥ [१९] (१८२)

॥ २० ॥

१-५ गार्गी कौशिकः । अग्निः; १, ५ विग्धेदेवाः । त्रिष्टुप् ।

अग्निमुपसंमश्विनां दधिक्रां व्युष्टिषु हवते वहिरुभयैः ।
 सुज्योतिषो नः शृण्वन्तु देवाः सुजोपसो अध्वरं वावशानाः ॥ १ ॥
 अग्ने त्री ते वाजिना त्री पधस्था तिस्रस्ते जिह्वा ऋतजात पूर्वाः ।
 तिस्र उं ते तन्वो देववातास्ताभिर्नः पाहि गिरो अप्रयुच्छन् ॥ २ ॥
 अग्ने भूरीणि तवं जातवेदो देवं स्वधावोऽमृतस्य नाम ।
 याश्च माया मायिनां विश्वमिन्व त्वे पूर्वाः सँदुधुः पृष्टवन्धो ॥ ३ ॥
 अग्निनेता भगव इव क्षितीनां दैवीनां देव ऋतुपा ऋतावा ।
 स वृत्रहा सुनयो विश्ववेदाः पर्यद्विश्वातिं दुरिता गूणन्तेम् ॥ ४ ॥
 दधिक्रामग्निमुपसं च देवी वृहस्पतिं सवितारं च देवम् ।
 अश्विना मित्रावरुणा भगं च वर्सूद्राँ आदित्याँ इह ह्वे ॥ ५ ॥ [२०] (१८७)

॥ २१ ॥

१-५ गार्गी कौशिकः । अग्निः । १, ४ त्रिष्टुप्, २-३ अनुष्टुप्, ५ विराड्रूपा, सतो वृहती च ।

इमं नो यज्ञममृतेषु धेहीमा ह्व्या जातवेदो जुपस्य ।
 स्तोकानामग्ने मेदसो घृतस्य होतः प्राशानं प्रथमो निषद्य ॥ १ ॥
 घृतवन्तः पाषक ते स्तोकाः श्योतन्ति मेदसः ।
 स्वधर्मन्देववीतये श्रेष्ठं नो धेहि वार्यम् ॥ २ ॥ (१८९)

तुभ्यं स्तोका घृतश्रुतोऽग्ने विप्राय सन्त्य ।

ऋषिः श्रेष्ठः समिध्यसे यज्ञस्य प्राविता भव ॥ ३ ॥

तुभ्यं श्रोतन्त्यधिगो शचीवः स्तोकासौ अग्ने मेदसो घृतस्य ।

कविशस्तो बृहता भानुनागा हव्या जुपस्व मेधिर ॥ ४ ॥

ओजिष्ठं ते मध्यतो मेदु उद्धृतं प्र ते वयं ददामहे ।

श्रोतन्ति ते वसो स्तोका अधि त्वचि प्रति तान्देवशो विहि ॥ ५ ॥ [२१] (१९२)

॥ २२ ॥

१-५ गार्था कौशिकः । अग्निः; ४ पुरीष्याग्नयः । त्रिष्टुप्, ४ अनुष्टुप् ।

अयं सो अग्रियस्मिन्त्सोममिन्द्रः सुतं दधे जठरं वावशानः ।

सहस्रिणं वाजमर्यं न समिं ससवान्तसन्स्तूयसे जातवेदः ॥ १ ॥

अग्ने यत्ते दिवि वर्चः पृथिव्यां यदोपधीष्वप्स्वा यंजत्र ।

येनान्तरिक्षमुर्वीततन्थ त्वेषः स भानुरर्णवो नृचक्षाः ॥ २ ॥

अग्ने दिवो अर्णमच्छा जिगास्यच्छा देवाँ ऊचिपे धिष्ण्या ये ।

या रोचने परस्तात्सूर्यस्य याश्चावस्तादुपतिष्ठन्त आपः ॥ ३ ॥

पुरीष्यासो अग्रयः प्रावणेभिः सजोपसः ।

जुपन्तां यज्ञमद्रुहोऽनमीवा इपो महीः ॥ ४ ॥

इळामग्ने पुरुदसं सनिं गोः शश्वत्तमं हर्वमानाय साध ।

स्यान्नः सुनुस्तनयो विजावाग्ने सा ते सुमतिर्भूत्वस्मे ॥ ५ ॥ [२२] (१९७)

॥ २३ ॥

१-५ देवश्रवा देववातश्च भारतौ । अग्निः । त्रिष्टुप्, ३ सतो गृहती ।

निर्मथितः सुधित आ सुधस्थे युवां कविरध्वरस्य प्रणेता ।

जूर्यत्स्वग्निर्जरो वनेष्वत्रा दधे अमृतं जातवेदाः ॥ १ ॥

अमन्थिष्टां भारता रेवदग्निं देवश्रवा देववातः सुदक्षम् ।

अग्ने वि पश्य बृहताभि रायेपां नो नेता भवतादनु द्यून् ॥ २ ॥

दश क्षिपः पूर्य सीमजीजनन्सुजातं मातृपुं प्रियम् ।

अग्निं स्तुहि देववातं देवश्रवो यो जनानामसद्दृशी ॥ ३ ॥ (२००)

नि त्वा दधे वरु आ पृथिव्या इळायास्पदे सुदिन्त्वे अह्वाम् ।
 ह्यपद्वत्यां मारुप आपयायां सरस्वत्यां रेवदग्ने दिदीहि ॥ ४ ॥
 इळांमग्ने पुरुदंसं सुनि गोः शश्वत्तमं हवमानाय साध ।
 स्यान्नः सनुस्तनयो विजावाग्ने सा ते सुमतिर्भूत्वस्मे ॥ ५ ॥ [२३] (२०२)

॥ २४ ॥

१-५ विश्वामित्रो गाथिनः । अग्निः । १ अनुष्टुप्; २-५ गायत्री ।

अग्ने सहस्व प्रतना अभिमातरिपांस्य । दुष्टरस्तरन्नरातीर्विचो धा यज्ञवाहसे ॥ १ ॥
 अग्ने इळा समिध्यसे वीतिहोत्रो अमर्त्यः । जुपस्व सू नो अध्वरम् ॥ २ ॥
 अग्ने द्युम्नेन जागृवे सहसः स्रनवाहुत । एदं बृहिः सद्दो मम ॥ ३ ॥
 अग्ने विश्वेभिर्गिभिर्देवेभिर्महया गिरः । यज्ञेषु य उं चायवः ॥ ४ ॥
 अग्ने दा दाशुपे रयि वीरवन्तं परीणसम् । शिशिहि नः सनुमतः ॥ ५ ॥ [२४] (२०७)

॥ २५ ॥

१-५ विश्वामित्रो गाथिनः । अग्निः, ४ इन्द्राग्नी । विराट् ।

अग्ने दिवः सूनुरसि प्रचेतास्तना पृथिव्या उत विश्ववेदाः ।
 ऋधेदेवो इह येजा चिकित्वः ॥ १ ॥
 अग्निः संनोति वीर्यीणि विद्वान्सनोति वार्जममृताय भूपन् ।
 स नो देवो एह वहा पुरुक्षो ॥ २ ॥
 अग्निर्घावांपृथिवी विश्वजन्त्ये आ भाति देवी अमृते अमूरः ।
 क्षयन्वाजैः पुरुश्चन्द्रो नमोभिः ॥ ३ ॥
 अग्ने इन्द्रश्च दाशुपो दुरोणे सुतावतो यज्ञमिहोप यातम् ।
 अमर्धन्ता सोमपेयाय देवा ॥ ४ ॥
 अग्ने अपां समिध्यसे दुरोणे नित्यः सूनो सहसो जातवेदः ।
 सधस्थानि महयमान ऊती ॥ ५ ॥ [२५] (२१२)

॥ २६ ॥

१-९ विश्वामित्रो गाथिनः, ७ ब्रह्म । १-३ वैश्वानरोऽग्निः, ४-६ मरुतः, ७-८ आत्मा अग्निर्वा,
९ उपाध्यायः । १-६ जगती, ७-९ त्रिष्टुप् ।

वैश्वानरं मनसाग्निं निचाय्यां हविष्मन्तो अनुपत्यं स्वविंदम् ।
सुदालुं देवं रथिरं वसूयवो गीर्भां रण्वं कुशिकासो हवामहे ॥ १ ॥
तं शुभ्रमग्निमर्घसे हवामहे वैश्वानरं मातरिश्वानमुक्थ्यम् ।
वृहस्पतिं मनुषो देवतातये विभ्रं श्रोतारमर्तिथिं रघुप्यदम् ॥ २ ॥
अथो न क्रन्दुञ्जर्निभिः समिध्यते वैश्वानरः कुशिकेभिर्युगेयुगे ।
स नो अग्निः सुवीर्यं स्वश्व्यं दधातु रत्नममृतेषु जागृविः ॥ ३ ॥
प्र चन्तु वाजास्तविपीभिरुग्रयः शुभे संमिक्षाः पृपतीरयुक्षत ।
वृहदुक्षो मरुतो विश्ववेदसः प्र वेपयन्ति पर्वतां अदाभ्याः ॥ ४ ॥
अग्निश्रियो मरुतो विश्वकृष्टय आ त्वेषमुग्रमर्घ ईमहे वयम् ।
ते स्वानिनो रुद्रिया वर्षनिर्णिजः सिंहा न हेपक्रतवः सुदानवः ॥५॥ [२६]
व्रातंव्रातं गुणगणं सुशस्तिभिरयेर्भामं मरुतामोर्ज ईमहे ।
श्र्यदश्वासो अन्वभ्रराधसो गन्तारो यज्ञं विदथेषु धीराः ॥ ६ ॥
अभिरस्मि जन्मना जातवेदा धृतं मे चक्षुरमृतं स आसत् ।
अर्कस्त्रिधातु रजसो विमानोऽर्जसो घर्मो हविरस्मि नाम ॥ ७ ॥
त्रिभिः पवित्रैरपुषोद्वयैकं हृदा मतिं ज्योतिरनु प्रजानन् ।
वर्षिष्ठं रत्नमकृत स्वधाभिरादिद् द्यावापृथिवी पर्यपश्यत् ॥ ८ ॥
शतधारमुत्समक्षीयमाणं विपथितं पितरं वक्त्वानाम् ।
मेळिं मर्दन्तं पित्रोरुपस्थे तं रोदसी पिपृतं सत्यवाचम् ॥ ९ ॥ [२७] (२२१)

॥ २७ ॥

१-१५ विश्वामित्रो गाथिनः । अग्निः, १ ऋतुः वा । गायत्री ।

प्र वो वाजा अभिर्घवो हविष्मन्तो घृताचर्या । देवाञ्जिगाति सुस्रयुः ॥ १ ॥
ईळं अग्निं विपथितं गिरा यज्ञस्य साधनम् । श्रुष्टीवानं धितावानम् ॥ २ ॥
अग्नें शक्रेम ते वयं यमं देवस्य वाजिनः । अति द्वेषांसि तरेम ॥ ३ ॥
समिध्यमानो अध्वरेडेभिः पावक ईळ्यः । शोचिष्केशस्तमीमहे ॥ ४ ॥ (२२५)

पृथुपाजा अमर्त्यो घृतनिर्णिक्स्वाहुतः	। अग्निर्पयज्ञस्य हव्यवाद् ॥ ५ ॥ [२८]
तं स्रवाधो यत्सुच इत्था धिया यज्ञवन्तः	। आ चक्रुरग्निमृतये ॥ ६ ॥
होता देवो अमर्त्यः पुरस्तादेति मायया	। विदधानि प्रचोदयन् ॥ ७ ॥
वाजी वाजेषु धीयतेऽध्वरेषु प्र णीयते	। विप्रो यज्ञस्य सार्धनः ॥ ८ ॥
धिया चक्रे वरेण्यो भूतानां गर्भमा दधे	। दक्षस्य पितरं तना ॥ ९ ॥
नि त्वा दधे वरेण्यं दक्षस्येळा सहस्कृत	। अग्ने सुदीतिमुशिजम् ॥ १० ॥ [२९]
अग्निं यन्तुरमपुत्रंमृतस्य योरो वनुपः	। विप्रा वाजैः समिन्धते ॥ ११ ॥
ऊर्जा नपातमध्वरे दीदिवान्समुप धवि	। अग्निमीळे कविकर्तुम् ॥ १२ ॥
ईकेन्यो नमस्पर्स्तिरस्तमांसि दर्शतः	। समग्निरिध्यते वृषा ॥ १३ ॥
घृषो अग्निः समिच्यतेऽध्वो न देववाहनः	। तं हविष्मन्त ईळते ॥ १४ ॥
वृषणं त्वा वयं वृषन्वृषणः समिधीमहि	। अग्ने दीर्घतं वृहत् ॥ १५ ॥ [३०] (२३६)

॥ २८ ॥

१-६ विश्वामित्रो गाथिनः । अग्निः । १-२, ६ गायत्री, ३ उष्णिक्, ४ त्रिष्टुप्, ५ जगती ।

अग्ने जुपस्व नो हविः पुरोकाशं जातवेदः ।	ग्रातःसावे धियावसो ॥ १ ॥
पुरोका अग्ने पचतस्तुभ्यं वा घा परिष्कृतः ।	तं जुपस्व यविष्य ॥ २ ॥
अग्ने वीहि पुरोकाशमाहुतं तिरोअह्वयम् ।	सहसःसुसुरस्यध्वरे हितः ॥ ३ ॥
माघ्यंदिने सवने जातवेदः पुरोकाशमिह कवे जुपस्व ।	
अग्ने यहस्य तव भागधेयं न प्र मिनन्ति विदधेषु धीराः ।	॥ ४ ॥
अग्ने तुतीये सवने हि कानिपः पुरोकाशं सहसः स्रुवाहुतम् ।	
अथा देवेष्वध्वरं विपन्यया धा रत्नवन्तममृतेषु जागृविम् ।	॥ ५ ॥
अग्ने वृधान आहुतिं पुरोकाशं जातवेदः ।	जुपस्व तिरोअह्वयम् ॥ ६ ॥ [३१] (२४२)

॥ २९ ॥

१-१६ विश्वामित्रो गाथिनः । अग्निः, ५ ऋत्विजो वा । त्रिष्टुप्;
१, ४, १०, १२ अनुष्टुप्; ६, ११, १४, १५ जगती ।

अस्तीदमधिमन्थनमस्ति प्रजननं कृतम् ।	
एतां विडपत्नीमा भराग्निं मन्थाम पूर्वथा	॥ १ ॥
अरण्योनिहितो जातवेदा गर्भेइव सुधितो गर्भिणीषु ।	
दिवेदिव ईड्यो जागृवद्भिर्हविष्मन्निर्मनुष्यैभिरग्निः	॥ २ ॥ (२४४)

उच्चानायामव भरा चिकित्वान्तसद्यः प्रवीता वृषणं जजान ।
 अरुपस्तूपो रुशदस्य पाज इळायास्पुत्रो वयुनेऽजनिष्ट ॥ ३ ॥
 इळायास्त्वा पदे वयं नाभां पृथिव्या अधि ।
 जातवेदो नि धीमह्यग्रे हच्याय वोह्वे ॥ ४ ॥
 मन्यता नरः क्विमद्वयन्तं प्रचैतसममृतं सुप्रतीकम् ।
 युज्ञस्य केतुं प्रथमं पुरस्तादग्निं नरो ज्ञनयता सुशोचम् ॥ ५ ॥ [३२]
 यदी मन्यन्ति बाहुभिर्वि रोचतेऽश्वो न वाज्यरूपो वनेष्वा ।
 चित्रो न यामन्नश्चिनोरनिवृतः परि वृणक्त्यश्मनस्तृणा दहन् ॥ ६ ॥
 जातो अग्नी रोचते चेकितानो वाजी विप्रः कविशस्तः सुदानुः ।
 यं देवास ईळ्यं विश्वविदं हव्यवाहमदधुरध्वरेषु ॥ ७ ॥
 सीदं होतः स्व उं लोके चिकित्वान्तसादया यज्ञं सुकृतस्य योनौ ।
 देवावीदेवान्हविषां यजास्यग्रे बृहद्यजमाने वयो धाः ॥ ८ ॥
 कृणोते धूमं वृषणं सखायोऽस्त्रैधन्त इतन् वाजमच्छं ।
 अयमग्निः पृतनापाट् सुवीरो येन देवासो असहन्त दस्यून् ॥ ९ ॥
 अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः ।
 तं जानन्नग्ना आ सीदार्था नो वर्धया गिरः ॥ १० ॥ [३३]
 तनूनपादुच्यते गर्भं आसुरो नराशंसो भवति यद्विजायते ।
 मातरिश्वा यदग्निमीत मातरि व्रातस्य सर्गो अमवत्सरीमणि ॥ ११ ॥
 सुनिर्मथा निर्मेथितः सुनिधा निहितः कविः ।
 अग्रे स्वध्वरा कृणु देवान्देवयते यज ॥ १२ ॥
 अजीजनन्नमृतं मर्त्यासोऽस्त्रेमाणं तुरणिं वीळ्जम्भम् ।
 दश स्वसारो अगुवः समीचीः पुमांसं जातमग्नि सं रभन्ते ॥ १३ ॥
 प्र सप्तहोता सनकादरोचत मातुरुपस्थे यदशोचदूर्धनि ।
 न नि भिपति सुरणो द्विवेदिवे यदसुरस्य जठरादजायत ॥ १४ ॥
 अमित्रायुधो मरुतामिव प्रयाः प्रथमजा ब्रह्मणो विश्वमिद्विदुः ।
 द्युम्नवद्ब्रह्म कुशिकास एरिरु एकएको दमे अग्निं समीधिरे ॥ १५ ॥
 यद्य त्वां प्रयति यज्ञे अस्मिन्होतश्चिकित्वोऽवृणीमहीह ।
 ध्रुवमया ध्रुवमुताशभिष्ठाः प्रजानन्विद्वौ उप याहि सोमम् ॥ १६ ॥ [३४] १* (२५८)

ॐ॥ ३० ॥ॐ

१-२२ विश्वामित्रो गाथिनः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

- (३) इच्छन्ति त्वा सोम्यासः सखायः सुन्वन्ति सोमं दधति प्रयांसि ।
 तितिक्षन्ते अभिशस्ति जनानामिन्द्र त्वदा कश्चन हि प्रकृतः ॥ १ ॥
 न ते दूरे परमा चिद्रजांस्या तु प्र याहि हरिचो हरिभ्याम् ।
 स्थिराय वृष्णे सर्वना कृतेमा युक्ता ग्रावाणः समिधाने अग्रौ ॥ २ ॥
 इन्द्रः सुशिप्रो मघवा तरुत्रो महाव्रातस्तुविकूर्मिर्कषावान् ।
 यदुग्रो धा वाधितो मर्त्येषु कर्तुं त्या ते वृषभ वीर्याणि ॥ ३ ॥
 त्वं हि प्मा च्यावयन्नच्युतान्येको वृत्रा चरसि जिज्ञमानः ।
 तव द्यावापृथिवी पर्वतासोऽनुं व्रताय निमितेव तस्थुः ॥ ४ ॥
 उताभये पुरुहूत श्रवोभिरेको हृहर्मवदो वृत्रहा सन् ।
 इमे चिदिन्द्र रोदसी अपारे यत्संगृभ्णा मघवन्काशिरिते ॥ ५ ॥ [१]
 प्र सू तं इन्द्र प्रवता हरिभ्यां प्र ते वज्रः प्रमृणन्नेतु शत्रून् ।
 जहि प्रतीचो अनुचः पराचो विश्वं सत्यं कृणुहि विष्टमस्तु ॥ ६ ॥
 यस्मै धायुरदधा मर्त्यायार्भक्तं चिद्भजते गेहं सः ।
 भद्रा तं इन्द्र सुमतिर्भृताचीं सहस्रदाना पुरुहूत रातिः ॥ ७ ॥
 सहदानुं पुरुहूत क्षियन्तमहस्तमिन्द्र सं पिणकुणारुम् ।
 अभि वृत्रं वर्धमानं पियारुमुपादमिन्द्र तुवसा जघन्थ ॥ ८ ॥
 नि समिनामिपिरामिन्द्र भूमिं महीमपारां सदने ससत्थ ।
 अस्तंभद् द्यां वृषभो अन्तरिक्षमर्पन्त्वापस्त्वयेह प्रस्रताः ॥ ९ ॥
 अलातृणो वल इन्द्र व्रजो गोः पुरा हन्तोर्भयमानो व्यार ।
 सुगान्पथो अकृणोन्निरजे गाः प्रावन्वाणीः पुरुहूतं धमन्तीः ॥ १० ॥ [२]
 एको द्वे वसुमती समीची इन्द्र आ पंग्री पृथिवीमुत द्याम् ।
 उतान्तरिक्षादभि नः समीक इपो रथीः सयुजः शूर वाजान् ॥ ११ ॥
 दिशः सूर्यो न मिनाति प्रदिष्टा दिवेदिवे हयैध्वप्रस्रताः ।
 सं यदान्कृष्वन आदिदशैर्विमोचनं कृणुते तत्त्वस्य ॥ १२ ॥
 दिदक्षन्त उपसो यामन्नक्तोर्विवस्वत्या महि चित्रमनीकम् ।
 विश्वे जानन्ति महिना यदागादिन्द्रस्य कर्म सुकृता पुरूणि ॥ १३ ॥ (२७१)

महि ज्योतिर्निहितं वक्षणास्त्रामा पक्वं चरति विभ्रती गौः ।
 विश्वं स्वाद्भुतमुत्सियायां यत्सीमिन्द्रो अर्द्धाद्भोर्जनाय ॥१४॥
 इन्द्र दृढं यामकोशा अभूवन्यज्ञाय शिक्ष गृणते सखिभ्यः ।
 दुर्मायवो दुरेवा मर्त्यासो निपाङ्गिणो रिपवो हन्त्वांसः ॥१५॥ [३]
 सं घोषः शृण्वेऽवमैरमितैर्जही न्येऽप्यशनिं तपिष्ठाम् ।
 वृथेमधस्ताद्वि रुंजा सहस्व जुहि रक्षो मघवन्नन्धयस्व ॥१६॥
 उद्धृह रक्षः सहमूलमिन्द्र वृथा मध्यं प्रत्यग्रं शृणीहि ।
 आ कीवतः सल्लृकं चकर्थ ब्रह्मद्विपे तपुपि हेतिमस्य ॥१७॥
 स्वस्तये वाजिभिश्च प्रणेतः सं यन्महीरिपे आसत्सि पूर्वीः ।
 रायो वन्तारो वृहतः स्यामास्मे अस्तु भग इन्द्र प्रजावान् ॥१८॥
 आ नो भर भगमिन्द्र द्युमन्तं नि ते द्वेष्यस्य धीमहि प्ररेके ।
 ऊर्ध्वैव पप्रथे कामो अस्मे तमा पृण वसुपते वक्ष्णाम् ॥१९॥
 इमं कामं मन्दया गोभिरश्वैश्चन्द्रवता राधसा पप्रथश्च ।
 स्वर्यवो मतिभिस्तुभ्यं विप्रा इन्द्राय वाहः कुशिकासो अकन् ॥२०॥
 आ नो गोत्रा दर्दहि गोपते गाः समस्मभ्यं सनयो यन्तु वाजाः ।
 दिवक्षा असि वृषभ सत्यशुम्नोऽसभ्यं सु मघवन्वोधि गोदाः ॥२१॥
 शुनं हुवेम मघवानमिन्द्रमस्मिन्भरे नृतमं वाजसतौ ।
 शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु भन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ॥२२॥ [४] (२८०)

॥ ३१ ॥

१-२२ कुशिक पेपीराधिः, विश्वामित्रो गाधिने वा । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

शासद्बर्हिर्दुहितुर्नपत्यं गाद्विद्वो ऋतस्य दीर्घितिं सपर्यन् ।
 पिता यत्र दुहितुः सेकमृञ्जन्तसं शग्म्येन मनसा दधन्वे ॥ १ ॥
 न जामये तान्वो रिक्थमारैक्चकार गर्भं सनितुर्निधानम् ।
 यदीं मातरौ जनयन्त बर्हिपुन्यः कृता सुकृतोरन्य ऋन्धन् ॥ २ ॥
 अग्निर्ज्ञे जुह्वाङ्गे रेजमानो महस्पुत्रो अरुपस्यं प्रयक्षे ।
 महान्गर्भो मद्या जातमेषां मही प्रवृद्धयैश्चस्य यज्ञैः ॥ ३ ॥ (२८३)

अभि जैत्रीरसचन्त स्पृधानं महि ज्योतिस्तमसो निरंजान् ।
 तं जानतीः प्रत्युदायन्नुपासुः पतिर्गोमभवदेक इन्द्रः ॥ ४ ॥
 वीळौ सतीरभि धीरा अतुन्दन्प्राचाहिन्वन्मनसा सप्त विप्राः ।
 विश्वामविन्दन्पथ्यामृतस्य प्रजानन्निचा नमसा विवेश ॥ ५ ॥ [५]
 विदद्यदी सरमा रुग्णमद्रेर्महि पार्थः पूर्यं सध्वकः ।
 अग्रं नयत्सुपद्यक्षराणामच्छा रवं प्रथमा जानती गात् ॥ ६ ॥
 अगच्छदु विप्रतमः सखीयन्नसूदयत्सुकृते गर्भमाद्रिः ।
 ससान् मर्यो युर्वभिर्मस्यन्नथामनुदाङ्गिराः सुद्यो अर्चन् ॥ ७ ॥
 सतःसतः प्रतिमानं पुरोभूर्विश्वा वेदु जनिमा हन्ति शुष्णम् ।
 प्र णो दिवः पदवीर्गन्वुरर्चन्तसखा सखीरसुञ्चभिरवघात् ॥ ८ ॥
 नि गन्व्यता मनसा सेदुरकैः कृष्णानासो अमृतत्वार्य गातुम् ।
 इदं चिन्नु सदर्नं भूर्येषां येन मासां असिपासन्नुतेन ॥ ९ ॥
 संपश्यमाना अमदन्नाभि स्वं पर्यः श्रतस्य रेतसो दुघानाः ।
 वि रोदसी अतपद्दोष एषां जाते निःशामदधुगोर्षु वीरान् ॥ १० ॥ [६]
 स जातेभिर्वृत्रहा सेदु हव्यैरुद्रुस्त्रिया असृजदिन्द्रो अकैः ।
 उरुच्यस्मै घृतवद्भरन्ती मधु स्वाबं द्रुहे जेन्या गौः ॥ ११ ॥
 पित्रे चिचक्रुः सदर्नं समस्मै महि त्विपीमत्सुकृतो वि हि ख्यन् ।
 विष्कन्नन्तः स्कम्भनेना जनित्री आसीना ऊर्ध्वं रभसं वि सिन्वन् ॥ १२ ॥
 मुर्हा यदि धिपणां शिश्रथे धात्सद्योवुधं विभ्वं रोदस्याः ।
 गिरो यस्मिन्ननवघाः समीचीर्विश्वा इन्द्राय तविपीरनुत्ताः ॥ १३ ॥
 मखा तै सरुव्यं वंश्चि शक्तीरा वृत्रमे नियुतो यन्ति पूर्वाः ।
 महि स्तोत्रमव आगन्म सुरेरस्माकं सु मघवन्नोधि गोपाः ॥ १४ ॥
 महि क्षेत्रं पुरु श्वन्द्रं विविद्वानादिस्तसिम्यश्चरथं समैरत् ।
 इन्द्रो नृभिरजनुदीघानः साकं शर्वमुपसं गातुमग्रिम् ॥ १५ ॥ [७]
 अपश्चिद्रेप विम्बोऽे दर्मनाः प्र सधीचीरसृजद्विश्वश्वन्द्राः ।
 मध्वः पुनानाः कुविभिः पवित्रैर्युभिर्हिन्वन्त्यकुभिर्धनुत्रीः ॥ १६ ॥
 अनु कृष्णे वसुधिति जिहाते उभे शर्वस्य मंहना यत्रे ।
 परि यत्तं महिमानं वृजध्वं मराय इन्द्र काम्यां क्रजिष्याः ॥ १७ ॥ (२१७)

पतिर्भव वृत्रहन्सूनुतानां गिरां विश्वार्युष्टपभो वयोधाः ।
 आ नो गहि सख्येभिः शिवेभिर्महान्महीभिरुतिभिः सरण्यन् ॥१८॥
 तमङ्गिरस्वन्नमसा सपर्यन्नच्यं कृणोमि सन्यसे पुराजाम् ।
 द्रुहो वि याहि बहुला अदेवीः स्वश्च नो मघवन्त्सातये धाः ॥१९॥
 मिहः पावकाः प्रतता अभूवन्त्स्वस्ति नः पिष्टुहि पारमांसाम् ।
 इन्द्र त्वं रथिरः पाहि नो रिपो मधूमक्षू कृणुहि शोजितो नः ॥२०॥
 अदेदिष्ट वृत्रहा गोपतिर्गा अन्तः कृष्णो अरुपैर्धर्मभिर्गात् ।
 प्र सूनुतां दिशमानं क्रतेन दुरश्च विश्वा अवृणोदप स्वाः ॥२१॥
 शूनं हुवेम मघवानामिन्द्रमस्मिन्भरे नृतमं वार्जसातौ ।
 शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धर्नानाम् ॥२२॥ [८] (३०२)

॥ ३२ ॥

१-१७ विश्वामित्रो गाथिनः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

इन्द्र सोमं सोमपते पिबेमं माध्यंदिनं सर्वनं चारु यत्नं ।
 प्रप्रुथ्या शिप्रै मघवन्नृजीपिन्विमुच्या हरीं इह मादयस्व ॥ १ ॥
 गवांशिरं मन्थिनमिन्द्र शुक्रं पिवा सोमं ररिमा ते मदाय ।
 ब्रह्मकृता मारुतेना गणेन सजोपा रुद्रैस्तुपदा वृपस्व ॥ २ ॥
 ये ते शुप्मे ये तविषोमवेर्धन्नचैन्त इन्द्र मरुतेस्त ओजेः ।
 माध्यंदिने सर्वने वज्रहस्त पिवा रुद्रेभिः सगणः सुशिप्र ॥ ३ ॥
 त इन्द्रवस्य मधुमद्विविप्र इन्द्रस्य शर्धो मरुतो य आसन् ।
 येभिर्वृत्रस्यैपितो विवेदांमर्मणो मन्यमानस्य मर्म ॥ ४ ॥
 मनुष्वदिन्द्र सर्वनं जुषाणः पिवा सोमं शश्वते वीर्याय ।
 स आ ववृत्स्व हर्यश्च यज्ञैः सरण्युभिरपो अर्णां सिसर्षि ॥ ५ ॥ [९]
 त्वमपो यद्द वृत्रं जघन्वो अत्योइव प्रासृजुः सर्तवाजौ ।
 शयानमिन्द्र चरता वधेन वत्रिवांसं परि देवीरदेवम् ॥ ६ ॥
 यजाम् इन्नमसा वृद्धमिन्द्रं बृहन्तमुग्रमजर्ं युवानम् ।
 यस्य प्रिये ममतुर्यज्ञियस्य न रोदसी महिमानं ममाते ॥ ७ ॥ (३०९)

इन्द्रस्य कर्म सुकृता पुरूणि व्रतानि देवा न भिनन्ति विश्वे ।
 दाधार यः पृथिवीं द्यामुतेमां जजान स्वर्गमुपसं सुदंसाः ॥ ८ ॥
 अद्रोघ सत्यं तव तन्महित्वं सद्यो यज्जातो अर्षिषो ह सोमम् ।
 न द्याव इन्द्र तवसस्त ओजो नाहा न मासाः शरदो वरन्त ॥ ९ ॥
 त्वं सद्यो अर्षिषो जात इन्द्र मदाय सोमं परमे व्योमन् ।
 यद्ध द्यावापृथिवी आविवेशीरथाभवः पूर्यः कारुधायाः ॥ १० ॥ [१०]
 अहन्नहिं परिशर्यानमर्णं ओजायमानं तुविजात् तव्यान् ।
 न तं महित्वमनु भुदध द्यौर्यद्वन्ययां स्किग्याः३ क्षामवस्थाः ॥ ११ ॥
 यज्ञो हि तं इन्द्र वर्धनो भूदुत प्रियः सुतसोमो मियेधः ।
 यज्ञेन यज्ञमेव यज्ञियः सन्यज्ञस्ते वज्रमहित्वं आवत् ॥ १२ ॥
 यज्ञेनेन्द्रमवसा चक्रे अर्वागैर्न सुम्नाय नव्यसे ववृत्याम् ।
 यः स्तोमैर्भिर्वावृधे पूर्येभिर्यो मध्यमेभिरुत नृतेनेभिः ॥ १३ ॥
 विवेप यन्मां धिपणां जजान स्तवै पुरा पार्यादिन्द्रमहः ।
 अहंसो यत्र पीपरद्यथा नो नावेव यान्तमुभयै हवन्ते ॥ १४ ॥
 आपूर्णो अस्य कलशः स्वाहा सेक्तैव कोशं सिसिचे पिवध्वै ।
 समु प्रिया आर्षवृत्रन्मदाय प्रदक्षिणिदुभि सोमास इन्द्रम् ॥ १५ ॥
 न त्वां गभीरः पुरुहूत सिन्धुर्नोर्द्रयः परि पन्तो वरन्त ।
 इत्या सखिभ्य इपितो यदिन्द्रा दृहं चिदरुंजो गव्यमूर्धम् ॥ १६ ॥
 शुनं हुवेम मधवानिन्द्रमस्मिन्भरे नृतेमं वाजसातौ ।
 शुष्वन्तमुग्रमूतयै समत्सु धन्तं घृत्राणि भुजितं धनानाम् ॥ १७ ॥ [११] (३१९)

॥ ३३ ॥

(१-१३) १-३, ५, ७, ९, ११-१३ विश्वामित्रो गाथिनः; ४, ६, ८, १० नदीकपिका । नद्यः;
 ४, ८, १० विश्वामित्रः; ६, ७ इन्द्रः । त्रिष्टुप्, १३ अनुष्टुप् ।

प्र पर्येतानामुशती उपस्थादधेइव धिपिते हासमाने ।
 गावेषु शुभ्रे मातरां रिहाणे विपादुत्तुद्री पर्यसा जवेते ॥ १ ॥
 इन्द्रपिते प्रसवं भिक्षमाणे अच्छां समुद्रं रुध्वेय वाधः ।
 समाराणे ऊर्मिभिः पिन्वमाने अन्या वामन्यामर्ष्यति शुभ्रे ॥ २ ॥ . (३२१)

अच्छा सिन्धुं मातृत्तमामयासं विपाशमुर्वी सुभर्गामगन्म ।
 वृत्समिव मातरां संरिहाणे समानं योनिमनु संचरन्ती ॥ ३ ॥
 एना वयं पर्यसा पिन्वमाना अमु योनिं देवकृतं चरन्तीः ।
 न वर्तवे प्रसवः सर्गतक्तः कियुर्विप्रो नद्यो जोहवीति ॥ ४ ॥
 रमध्वं मे वचसे सोम्याय ऋतावरीरुपं मुहूर्तमेवैः ।
 प्र सिन्धुमच्छां वृहती मनीपावस्पुरहे कुशिकस्य सूचुः ॥ ५ ॥ [१२]
 इन्द्रो अस्मां अरद्वज्रवाहुरपाहन्वृत्रं परिधिं नदीनाम् ।
 देवोऽनयत्सविता सुपाणिस्तस्य वयं प्रसवे याम उर्वीः ॥ ६ ॥
 प्रवाच्यं शश्वधा वीर्यं तदिन्द्रस्य कर्म यदहिं विवृश्वत् ।
 वि वज्रेण परिपदो जघानायन्नापोऽर्यनमिच्छमानाः ॥ ७ ॥
 एतद्वचो जरितर्मापि मृष्टा आ यत्ते घोपानुत्तरा युगानि ।
 उक्थेषु कारो प्रति नो जुपस्व मा नो नि कः पुरुषत्रा नमस्ते ॥ ८ ॥
 ओ पु स्वसारः कारये भृणोत ययौ वो दूरादनसा रथेन ।
 नि पू नमध्वं भवता सुयारा अधोअक्षाः सिन्धवः स्रोत्याभिः ॥ ९ ॥
 आ ते कारो शृणवामा वचोसि ययार्थं दूरादनसा रथेन ।
 नि ते नसे पीप्यानेव योषा मर्यायेव कन्या शश्वचै ते ॥ १० ॥ [१३]
 यदुङ्ग त्वा भरताः संतरेयुर्गच्यन्ग्राम इपित इन्द्रजतः ।
 अर्षादहं प्रसवः सर्गतक्त आ वो वृणे सुमति यज्ञियानाम् ॥ ११ ॥
 अतीरिषुर्भरता गच्यवः समभक्त विप्रः सुमति नदीनाम् ।
 प्र पिन्वध्वमिपर्यन्तीः सुराधा आ वक्षणाः पृणध्वं यात शीर्षम् ॥ १२ ॥
 उद्रे ऊमिः शम्या हन्त्वापो योक्त्राणि भुञ्जत ।
 मादुष्कृतौ व्येनसाघ्न्यौ शूनमारताम् ॥ १३ ॥ [१४] (३३२)

॥ ३४ ॥

१-११ विश्वामित्रो गाथिनः । इन्द्रः । मिष्टुष ।

इन्द्रः पुभिदातिरदाममर्केन्द्रमुदर्यमानो नि शत्रुं ।
 व्रतज्जतस्तन्वा वावृधानो भूरिदाय आपृणद्रोदमी उमे ॥ १ ॥
 मरुत्स्ये ते तपिपस्य प्र जूतिमिर्यमि वाच्यममृताय भूपन् ।
 इन्द्रो धितीनाममि मानुषीणां विद्यां देवीनामुत् पृथ्व्यायां ॥ २ ॥ (३३४)

इन्द्रो वृत्रमवृणोच्छर्धनीतिः प्र मायिनाममिनाद्वर्षणीतिः ।
 अहन्त्यसमुशधग्धनेप्वाविर्धेना अकृणोद्राम्याणाम् ॥ ३ ॥
 इन्द्रः स्वर्पा जनयन्नहानि जिगायोशिग्भिः पृतेना अधिष्टिः ।
 प्रारोचयन्मनेवे केतुमह्नामर्चिन्दुज्ज्योतिर्वृहते रणाय ॥ ४ ॥
 इन्द्रस्तुजो वृहणा आ विवेश नुवदधानो नर्या पुरूणि ।
 अचेतयद्विष्य इमा जेरित्रे प्रेमं वर्षमतिरच्छुक्रमासाम् ॥ ५ ॥ [१५]
 महो महानि पनयन्त्यस्येन्द्रस्य कर्म सुकृता पुरूणि ।
 वृजनेन वृजिनान्तसं पिपेप मायाभिर्दस्यूरभिभूत्योजाः ॥ ६ ॥
 युधेन्द्रो म्हा वरिवश्चकारुदेवेभ्यः सत्पतिश्चर्षणिप्राः ।
 विवस्वतः सदाने अस्य तानि विप्रा उक्थेभिः कृवयो गृणन्ति ॥ ७ ॥
 सत्रासाहं वरेण्यं सहोदां संसवांसं स्वर्पथं देवीः ।
 ससान यः पृथिवीं धामुतेमामिन्द्रं मदन्त्यनु धीरेणासः ॥ ८ ॥
 ससानात्स्यो उत सूर्यं ससानेन्द्रः ससान पुरुभोजसं गाम् ।
 हिरण्यर्यमुत भोगं ससान हृत्वी दस्युन्प्रार्थं वर्षमावत् ॥ ९ ॥
 इन्द्र ओपधीरसनोदहानि वनस्पतीं रसनोदन्तरिक्षम् ।
 विभेदं बलं ननुदे विवाचोऽथाभवदमिताभिक्रतूनाम् ॥ १० ॥
 शुनं हुधेम मधवानमिन्द्रमस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ ।
 शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु घन्तं वृत्राणि संजितं धर्नानाम् ॥ ११ ॥ [१६] (३४३)

॥ ३५ ॥

१-११ विश्वामित्रो गाथिनः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

तिष्ठा हरी रथ आ युज्यमाना याहि वायुर्न नियुतो नो अच्छ ।
 पिवास्थन्धो अभिसृष्टो अस्मे इन्द्र स्वाहा ररिमा ते मदाय ॥ १ ॥
 उपाजिरा पुरुहूताय सप्ती हरी रथस्य धूर्पा युनज्मि ।
 द्रव्यथा संमृतं विश्वर्तधिदुपेमं यज्ञमा चहात इन्द्रम् ॥ २ ॥
 उपो नयस्तु वृषणा तपुप्पोतेमव त्वं वृषभ स्वधावः ।
 असेतामश्वा वि मुचेह शोणा दिवेदिवे सदशीरद्धि धानाः ॥ ३ ॥
 ब्रह्मणा ते ब्रह्मयुजा युनज्मि हरी सपाया सध्माद आश्र ।
 स्थिरं रथं सुरामिन्द्राधिदिष्टन्प्रजानन्विहो उर्यं याहि सोमम् ॥ ४ ॥ (३४७)

मा ते हरी वृषणा वीतपृष्ठा नि रीरमुन्यजमानासो अन्ये ।

अत्यायाहि शश्वतो वयं तेऽरं सुतेभिः कृणवाम सोमैः ॥ ५ ॥ [१७]

तवायं सोमस्त्वमेहर्वाङ् शश्वत्तमं सुमना अस्य पाहि ।

अस्मिन्यज्ञे वरिष्ण्या निपद्या दधिष्वेमं जठर इन्दुमिन्द्र ॥ ६ ॥

स्तीर्णं तं वरिः सुत इन्द्र सोमः कृता धाना अत्तवे ते हरिभ्याम् ।

तदौकसे पुरुशकाय वृष्णे मरुत्वते तुभ्यं राता हवीर्षि ॥ ७ ॥

इमं नरः पर्वतास्तुभ्यमापः समिन्द्र गोभिर्मधुमन्तमक्रन् ।

तस्यागत्या सुमना ऋष्व पाहि प्रजानन्विद्वान्पथ्याङ् अनु स्वाः ॥ ८ ॥

याँ आर्भजो मरुत इन्द्र सोमे ये त्वामवर्धन्नर्भवन्गणस्ते ।

तेभिरेतं सजोपा वावशानोद्देशेः पित्र जिह्वया सोममिन्द्र ॥ ९ ॥

इन्द्र पित्र स्वधया चित्सुतस्याग्नेवीं पाहि जिह्वया यजत्र ।

अध्वर्योर्वा प्रयतं शक्र हस्ताद्दोतुर्वा यज्ञं हविषो जुपस्व ॥ १० ॥

शुनं हुवेम मुघवानिमिन्द्रमस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ ।

शृण्वन्तेमुग्रमूतये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ॥ ११ ॥ [१८] (३५४)

॥ ३६ ॥

१-११ विश्वामित्रो नाथिनः, १० घोर आङ्गिरसः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

इमामू पु प्रभृति सातये धाः शश्वच्छश्वदृतिभिर्यादमानः ।

सुतेसुते वावृधे वर्धनेभिर्यः कर्मभिर्महद्भिः सुश्रुतो भूत् ॥ १ ॥

इन्द्राय सोमाः प्रदिवो विदानी ऋभुर्येभिवृषपवर्वा विहायाः ।

प्रयम्यमानान्प्रति पू शृभायेन्द्र पित्र वृषधृतस्य वृष्णाः ॥ २ ॥

पिशा वर्धस्व तव घा सुतास इन्द्र सोमासः प्रथमा उतेमे ।

यथापित्रः पूर्याँ इन्द्र सोमौ एवा पाहि पन्यो अद्या नवीयान् ॥ ३ ॥

महौ अमत्रो वृजने विरुद्रयुष्टं शर्वः पत्यते धृष्णवोर्जः ।

नाह विव्याच पृथिवी चुननं यत्सोमासो हर्यश्चममन्दन् ॥ ४ ॥

महौ उग्रो वावृधे वीर्याय समान्क्रे वृषभः काच्येन ।

इन्द्रो भगो वाज्रदा अस्य गावः प्र जायन्ते दक्षिणा अस्य पूर्वाः ॥ ५ ॥ [१९] (३५९)

प्र यत्सिन्धवः प्रसवं यथायुत्तारपः समुद्रं रथ्यैव जग्मुः ।
 अर्तश्चिदिन्द्रः सर्दसो वरीयान्यदीं सोमः पृणतिं दुग्धो अंशुः ॥ ६ ॥
 समुद्रेण सिन्धवो यादमाना इन्द्राय सोमं सुपुतं भरन्तः ।
 अंशुं दुहन्ति हस्तिनां भरित्रैर्मध्वः पुनन्ति धारया पवित्रैः ॥ ७ ॥
 हृदाहव कुक्षयः सोमधानाः समी विव्याच सवना पुरूणि ।
 अन्ना यदिन्द्रः प्रथमा व्याशं वृत्रं जघन्वाँ अवृणीतु सोमम् ॥ ८ ॥
 आ तू भरं माकिरेतत्पारं छाद्विद्या हि त्वा वसुपतिं वरुनाम् ।
 इन्द्र यत्ते माहिर्नं दत्तमस्त्यस्मभ्यं तद्भर्यश्च प्र यन्धि ॥ ९ ॥
 अस्मे प्र यन्धि मघवन्नृजीपिभिन्द्रं रायो विश्ववारस्य भूरैः ।
 अस्मे शतं शरदो जीवसे धा अस्मे वीराञ्छश्वत इन्द्र शिप्रिन् ॥ १० ॥
 शुनं हुवेम मघवान्भिन्द्रंमस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ ।
 शुण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु घन्तं वृत्रार्णि संजितं धर्नानाम् ॥ ११ ॥ [२०] (३६५)

॥ ३७ ॥

१-११ विश्वामित्रो गायिनः । इन्द्रः । गायत्री, ११ अनुष्टुप् ।

वार्त्रहत्याय शवसे पृतनापाहाय च । इन्द्र त्वा वर्तयामसि ॥ १ ॥
 अर्वाचीनं सु ते मन उत चक्षुः शतक्रतो । इन्द्रं कृण्वन्तु वावतः ॥ २ ॥
 नामानि ते शतक्रतो विश्वाभिर्गीर्भिरीमहे । इन्द्राभिमात्रियाहो ॥ ३ ॥
 पुरुष्टुतस्य धामभिः शतेन महयामसि । इन्द्रस्य चर्पणीधृतः ॥ ४ ॥
 इन्द्रं वृत्राय हन्तवे पुरुहूतमुपं ब्रुवे । भरेषु वाजसातये ॥ ५ ॥ [२१]
 वाजेषु सासहिर्भैव त्वामीमहे शतक्रतो । इन्द्रं वृत्राय हन्तवे ॥ ६ ॥
 द्युमेषु पृतनाज्यै पृतमुतर्षु श्रवःसु च । इन्द्र साक्ष्याभिमात्रिषु ॥ ७ ॥
 शुम्भिन्तमं न ऊतये द्युम्निनं पाहि जारुधिम् । इन्द्र सोमं शतक्रतो ॥ ८ ॥
 इन्द्रियार्णि शतक्रतो या ते जनेषु पञ्चसु । इन्द्र तानि त आ वृणे ॥ ९ ॥
 अर्वाभिन्द्र श्रवो बृहद् द्युमं दधिष्य दुष्टरम् । उत्ते शुष्मं तिरामसि ॥ १० ॥
 अर्वावर्तो न आ गायथो शक्र परावतः ।
 उ लोको यस्ते अद्रिव इन्द्रेह तत् आ गंहि ॥ ११ ॥ [२२] (३७६)

॥ ३८ ॥

१-२० प्रजापतिर्विश्वामित्रः, प्रजापतिर्वाच्यो वा, विश्वामित्रो गाथिनो वा । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अभि तपेव दीधया मनीषामत्यो न वाजी सुधुरो जिहानः ।
 अभि प्रियाणि मर्मशुत्पराणि कवीरिच्छामि संदृशे सुमेधाः ॥ १ ॥
 इनोत पृच्छ जनिमा कवीनां मनोधृतः सुकृतस्तक्षत् धाम् ।
 इमा उ ते प्रण्योऽं वधीमान्ना मनोवाता अध नु धर्मेणि गमन् ॥ २ ॥
 नि पीमिदन्न गुह्या दधाना उत क्षत्राय रोदसी समञ्जन् ।
 सं मात्राभिर्मिरे येमुरुवी अन्तर्मही समृते धार्यसे धुः ॥ ३ ॥
 आतिष्ठन्तं परि विश्वे अभूपञ्छियो वसानश्चरति स्वरोचिः ।
 महत्तदृष्णो असुरस्य नामा विश्वरूपो अमृतानि तस्यौ ॥ ४ ॥
 असत्त पूर्वी वृषभो ज्यायानिमा अस्य गुरुधः सन्ति पूर्वाः ।
 दिवो नपाता विदथस्य धीभिः क्षत्रं राजाना प्रदिवो दधाथे ॥ ५ ॥ [२३]
 त्रीणि राजाना विदथे पुरुणि परि विश्वानि भूपथः सदांसि ।
 अर्षश्यमत्र मनसा जगन्वान्त्रते गन्धर्वा अपि वायुकेशान् ॥ ६ ॥
 तदिव्रस्य वृषभस्य धेनोरा नामभिर्मिरे सक्म्यं गोः ।
 अन्यदन्त्यदसुयं वसाना नि मायिनो ममिरे रूपमस्मिन् ॥ ७ ॥
 तदिव्रस्य सवितुर्नकिमे हिरण्यपीममतिं यामशिथ्रेत् ।
 आ सुपृती रोदसी विश्वमिन्वे अपीव योषा जनिमानि वत्रे ॥ ८ ॥
 युवं प्रत्नस्य साधथो महो यदैवी स्वस्तिः परि णः स्यातम् ।
 गोपाजिह्वस्य तस्थुपो विरूपा विश्वे पश्यन्ति मायिनः कृतानि ॥ ९ ॥
 शूनं हुवेम मधवानिभन्द्रमस्मिन्मरे नृतं वार्जसातौ ।
 शृण्वन्तंमृगमृतं समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ॥ १० ॥ [२४] (३८६)

॥ ३९ ॥

१-९ विश्वामित्रो गाथिनः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

(४) इन्द्रं मतिर्हुद आ वच्यमानाच्छा पतिं स्तोमंतथा जिगाति ।

या जामृदिविदथे शस्यमानेन्द्र यत्ते जायते विद्दि तस्य ॥ १ ॥ (३८७)

दिवश्चिदा पूर्यां जायमाना वि जार्चुषिविदथे शस्यमाना ।
 भद्रा वस्त्राण्यर्जुना वसाना सेयमस्मे सनजा पित्र्या धीः ॥ २ ॥
 यमा चिदत्र यमसरश्चत जिह्वाया अग्रं पतदा ह्यस्थीत् ।
 वपूपि ज्ञाता मिथुना संचेते तमोहना तर्पुषो बुध एता ॥ ३ ॥
 नकिरेपां निन्दिता मर्त्येषु ये अस्माकं पितरो गोषु योधाः ।
 इन्द्र एषां दंडिता माहिनावानुद्रोत्राणि ससृजे दुंसनावान् ॥ ४ ॥
 सखा ह यत्र सखिभिर्नवगैरभिश्चा सत्त्वभिर्गा अनुगमन् ।
 सत्यं तदिन्द्रो दशभिर्दशगवैः सूर्यं विवेद् तमसि क्षियन्तम् ॥ ५ ॥ [२५]
 इन्द्रो मधु संभृतमुस्रियायां पद्मद्विवेद शफवन्ममे गोः ।
 गुहां हितं शुभं गूहमप्सु हस्ते दधे दक्षिणे दक्षिणावान् ॥ ६ ॥
 ज्योतिर्वृणीत तमसो विज्ञानन्नारे स्याम दुरितादुभिके ।
 इमा गिरः सोमपाः सोमवृद्ध जुपस्वेन्द्र पुरुतमस्य कारोः ॥ ७ ॥
 ज्योतिर्यज्ञाय रोदसी अनु प्यादारे स्याम दुरितस्य भूरः ।
 भूरिं चिदि तुजतो मर्त्यस्य सुपारासो वसवो बर्हणावत् ॥ ८ ॥
 शुनं हुवेम मधवान्मिन्द्रं मस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ ।
 शृण्वन्तमुग्रमूर्तये समत्सु घ्नन्तं वृत्राणि संजितं घनानाम् ॥ ९ ॥ [२६] २* (३९५)

ॐ ॥ ४० ॥ ॐ

१-९ विध्वामित्रो गाथिनः । इन्द्रः । गायत्री ।

इन्द्र त्वा वृषभं वयं सुते सोमं हवामहे । स पाहि मघ्नो अन्धसः ॥ १ ॥
 इन्द्रं क्रतुविदे सुतं सोमं हर्यं पुरुषुत । पिवा वृषस्य तातृपिम् ॥ २ ॥
 इन्द्र प्र षो धितावानं यज्ञं विश्वेभिर्द्वेभिः । तिर स्तवान विशपते ॥ ३ ॥
 इन्द्र सोमाः सुता इमे तव प्र यन्ति सत्पते । क्षयं चन्द्रास इन्दवः ॥ ४ ॥
 दधिप्रा जठरे सुतं सोममिन्द्र वरेण्यम् । तव्यं द्युक्षास इन्दवः ॥ ५ ॥ [१]
 गिर्वेणः पाहि नः सुतं मघोर्धाराभिरज्यसे । इन्द्र त्वादातमिद्यशः ॥ ६ ॥
 अभि द्युम्नानि वनिन् इन्द्रं सचन्ते अक्षिता । पीत्वी सोमस्य वावृषे ॥ ७ ॥
 अर्वावतो न आ गंहि परावतश्च वृत्रहृत् । इमा जुपस्व नो गिरः ॥ ८ ॥
 यदन्तरा परावतमर्वावतं च ह्ययं । इन्द्रेह तत् आ गंहि ॥ ९ ॥ [२] (४०४)

॥ ४१ ॥

१-९ विश्वामित्रो गाथिनः । इन्द्रः । गायत्री ।

आ तू न इन्द्र मर्ष्यग्धुवानः सोमपीतये । हरिभ्यां याद्वाद्विवः ॥ १ ॥
 सत्तो होता न ऋत्विर्यस्तिस्तिरे वहिरानुपक् । अर्युन्नन्प्रातरद्रयः ॥ २ ॥
 इमा ब्रह्म ब्रह्मवाहः क्रियन्त आ वहिः सीद । वीहि ईर पुरोळाशम् ॥ ३ ॥
 रारन्धि सर्वनेषु ण एषु स्तोमेषु वृत्रहन् । उक्थेष्विन्द्र गिर्वणः ॥ ४ ॥
 मतयः सोमपामुरुं रिहन्ति शर्वसस्पातिम् । इन्द्रं वत्सं न मातरः ॥ ५ ॥ [३]
 स मन्दस्वा हन्धसो राधसे तन्वा महे । न स्तोतारं निदे करः ॥ ६ ॥
 वयमिन्द्र त्वायवो हृदिष्मन्तो जरामहे । उत त्वमस्मयुर्वसो ॥ ७ ॥
 मारे अस्मद्वि सुमुचो हरिप्रियार्वाङ् याहि । इन्द्रं स्वधावो मत्स्वेह ॥ ८ ॥
 अर्वाञ्च त्वा सुखे रथे वहतामिन्द्र केशिना । धृतस्नू वहिरासदे ॥ ९ ॥ [४] (४१३)

॥ ४२ ॥

१-९ विश्वामित्रो गाथिनः । इन्द्रः । गायत्री ।

उप नः सुतमा गहि सोममिन्द्र गवाशिरम् । हरिभ्यां यस्तै अस्मयुः ॥ १ ॥
 तमिन्द्र मदमा गहि वहिःष्ठां प्रावभिः सुतम् । कुविर्बस्य तृष्णवः ॥ २ ॥
 इन्द्रमित्था गिरो ममाच्छागुरिपिता इतः । आवृते सोमपीतये ॥ ३ ॥
 इन्द्रं सोमस्य पीतये स्तोमैरिह हवामहे । उक्थेभिः कुविद्रागमत् ॥ ४ ॥
 इन्द्र सोमाः सुता इमे तान्दधिष्व शतक्रतो । जठरै वाजिनीवसो ॥ ५ ॥ [५]
 विद्वा हि त्वा धनंजयं वाजेषु दधुपं कवे । अर्धा ते सुन्नमीमहे ॥ ६ ॥
 इममिन्द्र गवाशिरं यवाशिरं च नः पिव । आगत्या वृषभिः सुतम् ॥ ७ ॥
 तुभ्येदिन्द्र स्व ओक्थेइ सोमं चोदामि पीतये । एष रारन्तु ते हृदि ॥ ८ ॥
 त्वां सुतस्य पीतये प्रत्नमिन्द्र हवामहे । कुशिकासो अवस्यवः ॥ ९ ॥ [६] (४२२)

॥ ४३ ॥

१-८ विश्वामित्रो गाथिनः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

आ याद्द्वर्वाहुषं वन्धुरेष्ठास्तवेदन्तु प्रदिवः सोमपेयम् ।
 प्रिया सखाया वि मुचोपं वहिस्त्वामिमे हन्यवाहो हवन्ते ॥ १ ॥ (४२३)

आ याहि पूर्वोरति चर्षणीराँ अर्य आशिपु उर्य नो हरिभ्याम् ।
 इमा हि त्वाँ मृतयः स्तोमंतष्टा इन्द्र हवन्ते सख्यं जुपाणाः ॥ २ ॥
 आ नो यज्ञं नमोवृधेँ सजोपा इन्द्र देव हरिभिर्याहि तूर्यम् ।
 अहं हि त्वाँ मातिभिर्जोहवीमि घृतप्रयाः सधमादे मधूनाम् ॥ ३ ॥
 आ च त्वामेता वृषणा चहातो हरी सखाया सुधुरा स्वङ्गा ।
 धानावदिन्द्रः सर्वं जुपाणः सखा सख्युः शृणवद्ब्रन्दनानि ॥ ४ ॥
 कुविन्मा गोपां करसे जनस्य कुविद्राजानं मधवन्नृजीपिन् ।
 कुविन्म ऋषिं पपिवासं सुतस्य कुविन्मे वसवो अमृतस्य शिक्षाः ॥ ५ ॥
 आ त्वाँ वृहन्तो हरयो युजाना अर्वाग्निन्द्र सधमादो वहन्तु ।
 प्र ये द्विता दिव ऋञ्जन्त्याताः सुसंमृष्टासो वृषभस्य मूराः ॥ ६ ॥
 इन्द्र पिव वृषधृतस्य वृष्ण आ यं ते अयेन उशते जभारं ।
 यस्य मदेँ च्यावयसि प्र कुष्टीर्यस्य मदे अप गोत्रा ववर्थे ॥ ७ ॥
 शुनं हुवेम मघवानिन्द्रमस्मिन्भरे नृतमं वाजसात्तौ ।
 शृण्वन्तमुग्रमृतयेँ समत्सु भन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ॥ ८ ॥ [७] (४३०)

॥ ४४ ॥

१-५ विश्वामित्रो गाथिनः । इन्द्रः । गृहती ।

अर्यं ते अस्तु हर्यतः सोम आ हरिभिः सुतः ।
 जुपाण इन्द्र हरिभिर्न आ गवा तिट्ठ हरितं रथम् ॥ १ ॥
 हर्यन्नुपसमर्चयः सूर्य हर्यन्नरोचयः ।
 विद्रोथिक्त्वान्हर्यश्च वर्धस इन्द्र विश्वा अमि श्रियः ॥ २ ॥
 धामिन्द्रो हरिधायसं पृथिवीं हरिवर्षसम् ।
 अधारयद्धरितोभूरि भोजनं ययोरुन्तर्हरिश्चरत ॥ ३ ॥
 जज्ञानो हरितो वृषा विश्वमा भाति रोचनम् ।
 हर्यश्चो हरितं धत्त आयुधमा वज्रं चाहोहरिम् ॥ ४ ॥
 इन्द्रो हर्यन्तमर्जुनं वज्रं शुक्रैरभिवृतम् ।
 अपावृणोद्धरिभिरिन्द्रिभिः सुतमुद्रा हरिभिराजत ॥ ५ ॥ [८] (४३५)

॥ ४५ ॥

१-५ विश्वामित्रो गाथिनः । इन्द्रः । घृहती ।

आ मन्द्रैरिन्द्र हरिभिर्याहि मयुरीरोमभिः ।

मा त्वा के चिन्नि यमन्वि न पाशिनोऽति धन्वेव तौ इहि ॥ १ ॥

वृत्रखादो वलंरुजः पुरां द्रमो अपामजः ।

थात्ता रथस्य हयोरभिस्वर इन्द्रो दृहा चिदारुजः ॥ २ ॥

गम्भीराँ उदुधीरिन् ऋतुं पुप्यसि गाईव ।

प्र सुगोपा यवसं धेनवो यथा हृदं कुल्याईवाशत ॥ ३ ॥

आ नस्तुजं रपि भरांशं न प्रतिजानते ।

वृक्षं पकं फलमङ्गीव धनुहीन्द्रं संपारणं वसु ॥ ४ ॥

स्वयुरिन्द्र स्वराळसि स्मदिष्टिः स्वयंशस्तरः ।

स वावृधान ओजसा पुरुटुत भवा नः सुश्रवंस्तमः ॥ ५ ॥ [९] (४४०)

॥ ४६ ॥

१-५ विश्वामित्रो गाथिनः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

युध्मस्य ते वृषभस्य स्वराज उग्रस्य यूनः स्थविरस्य घृष्वैः ।

अर्जूर्यतो वृज्जिणो वीर्यांशेणीन्द्रं श्रुतस्य महतो महानि ॥ १ ॥

महो असि महिप वृष्येभिर्धनस्पृदुग्र सहमानो अन्यान् ।

एको विश्वस्य भुर्वनस्य राजा स योधया च क्षयया च जनान् ॥ २ ॥

प्र मात्राभी रिरिचे रोचमानः प्र देवेभिर्विध्वतो अप्रतीतः ।

प्र मुज्मना दिव इन्द्रः पृथिव्याः श्रोरोर्महो अन्तरिक्षादृजीपी ॥ ३ ॥

उरुं गंभीरं जनुषाम्युग्रं विश्वव्यचसमवृतं मतीनाम् ।

इन्द्रं सोमासः प्रदिवि सृतासः समुद्रं न स्रवत् आ विशन्ति ॥ ४ ॥

यं सोममिन्द्र पृथिवीद्यान्ना गर्भं न माता विभूतस्त्वाया ।

तं ते दिन्वन्ति तसु ते मृजन्त्यध्वर्यवो वृषभ पातवा उ ॥ ५ ॥ [१०] (४४५)

॥ ४७ ॥

१-५ विश्वामित्रो गाथिनः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

मरुत्वौ इन्द्र वृषभो रणांय पिवा सोममनुष्वधं मदाय ।
 आ सिञ्चस्व जठरे मर्ध्वं ऊर्मिं त्वं राजासि श्रुदिवः सुतानाम् ॥ १ ॥
 सजोषा इन्द्र सर्गणो मरुद्धिः सोमं पिव वृत्रहा शरं विद्वान् ।
 जहि शत्रूरय मृधो नुदुस्वाथाभयं कृणुहि विश्वतो नः ॥ २ ॥
 उत क्रतुभिर्ऋतुपाः पाहि सोममिन्द्र देवेभिः सखिभिः सुतं नः ।
 यौ आर्भजो मरुतो ये त्वान्वहन्वृत्रमर्दधुस्तभ्यमोजः ॥ ३ ॥
 ये त्वाहिहत्ये मघवन्नवर्धन्ये शान्वरे हरियो ये गर्विष्टौ ।
 ये त्वा नूनमनुमर्दन्ति विप्राः पिवेन्द्र सोमं सर्गणो मरुद्धिः ॥ ४ ॥
 मरुत्वन्तं वृषभं वावृधानमकवारिं दिव्यं शासमिन्द्रम् ।
 विश्वासाहमवसे नृतेनायोषं संहोदामिह तं हुवेम ॥ ५ ॥ [११] (४५०)

॥ ४८ ॥

१-५ विश्वामित्रो गाथिनः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

सद्यो ह जातो वृषभः कनीनः प्रमर्तुमावदन्धसः सुतस्यै ।
 साद्योः पिव प्रतिक्रामं यथा ते रसांशिरः प्रथमं सोम्यस्यै ॥ १ ॥
 यज्ञायथास्तदहरस्य कामेऽशोः पीवृषमपिषो गिरिष्ठाम् ।
 तं ते माता परि योषा जनित्री महः पितुर्दम आसिञ्चदयै ॥ २ ॥
 उपस्थाय मातरन्मैद्व तिग्ममण्डपदभि सोममूर्धः ।
 प्रयावर्यन्नचरद्दत्सो अन्यान्महानि चक्रे पुरुधप्रतीकः ॥ ३ ॥
 उग्रस्तुराण्यभिभृत्योजा यथावशं तन्वं चक्र एषः ।
 त्वष्टारमिन्द्रो जनुषाभिभूयाद्युष्या सोममपिवञ्चसृषुं ॥ ४ ॥
 शूनं हुवेम मघवानमिन्द्रमस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ ।
 शृण्वन्तमुग्रमृतये समत्सु मन्तं वृत्रार्णि संजितं धर्नानाम् ॥ ५ ॥ [१२] (४५५)

॥ ४९ ॥

१-५ विश्वामित्रो गाथिनः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

शंसा महामिन्द्रं यस्मिन्विश्वा आ कृष्टयः सोमपाः काममव्यन् ।
 यं सूक्तुं धिपणं विश्वतष्टं घनं वृत्राणां जनयन्त देवाः ॥ १ ॥
 यं नु नक्रिः पृतनासु स्वराजं द्विता तरति नृतमं हरिष्ठाम् ।
 इनतमः सत्वभियो हं शूर्पः पृथुजया अभिनादायुर्दस्योः ॥ २ ॥
 सहावां पृत्सु तुरणिनीवीं व्यानुशी रोदसी मेहनावान् ।
 भगो न कारे हव्यो मतीनां पितेव चारुः सुहवीं वयोधाः ॥ ३ ॥
 धर्ता दिवो रजसस्पृष्ट ऊर्ध्वो रथो न वायुर्वसुभिर्नियुत्वान् ।
 क्षपां वस्ता जनिता सूर्यस्य विभक्ता भागं धिपणोव वाजम् ॥ ४ ॥
 शुनं ह्रुवेम मघवानिमिन्द्रमस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ ।
 शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु घन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ॥ ५ ॥ [१३] (४६०)

॥ ५० ॥

१-५ विश्वामित्रो गाथिनः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

इन्द्रः स्वाहा पिबतु यस्य सोम आगत्या तुत्रो वृषभो मरुत्वान् ।
 ओरुवन्ताः पृणताभेभिरन्नैरास्यं हविस्तन्वः काममृध्याः ॥ १ ॥
 आ ते सपर्यु जवसे युनज्मि ययोरनु प्रदिवः श्रुष्टिमावः ।
 इह त्वां घेयुहेरयः सुशिप्र पिद्या त्वष्टस्य सपुतस्य चारोः ॥ २ ॥
 गोभिर्मिमिक्षुं दधिरे सुपारमिन्द्रं ज्वेष्ट्यांय धारसे गृणानाः ।
 मन्दानः सोमं पविषो ऋजीपिन्तममसभ्यं पुरुधा गा इपण्य ॥ ३ ॥
 इमं कामं मन्दया गोभिरश्चन्द्रवता राधसा पप्रथश्च ।
 स्वर्यवो मतिभिस्तुभ्यं विप्रा इन्द्राय वाहः कुशिकामो अक्रन् ॥ ४ ॥
 शुनं ह्रुवेम मघवानिमिन्द्रमस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ ।
 शृण्वन्तमुग्रमूतये समत्सु घन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ॥ ५ ॥ [१४] (४६५)

॥ ५१ ॥

१-१२ विश्वामित्रो गाथिनः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, १-३ जगती, १०-१२ गायत्री ।

चर्पणीधृतं मध्वानमुक्थ्यमिन्द्रं गिरो वृहतीरभ्यनृपत ।

वावुधानं पुरुहूतं सुवृक्तिभिरमर्त्यं जरमाणं दिवेदिवं ॥ १ ॥

शतकृतमर्णवं शक्तिं नरं गिरो म इन्द्रमुप यन्ति विश्वतः ।

वाजसनिं पूर्भिदं तृणिमपुतुरं धाममाचमभिपाचं स्वविदम् ॥ २ ॥

आक्रे वसोजीरिता पनस्यतेऽनेहसः स्तुभ इन्द्रो दुवस्यति ।

विवस्वतः सदेन आ हि पिप्रिये मन्त्रासाहमभिमातिहनं स्तुहि ॥ ३ ॥

नृणाम् त्वा नृतमं शीभिरुक्थेरभि प्र वीरमर्चता सत्रार्थः ।

सं संहमे पुरुमायो जिहीते नमो अस्य प्रदिव एक ईशे ॥ ४ ॥

पूर्वीरस्य निष्पिधो मर्त्येषु पुरु वसन्ति पृथिवी विभति ।

इन्द्राय चाव ओपधीरुतापो रथि रथन्ति जीरयो वनानि ॥ ५ ॥ [१५]

तुभ्यं ब्रह्मणि गिरं इन्द्र तुभ्यं सत्रा दधिरे हरिचो जुपस्व ।

ओच्याइरिर्वसो नूतनस्य सखे वसो जरित्भ्यो वयो धाः ॥ ६ ॥

इन्द्रं मरुत्व इह पाहि सोमं यथा शार्वाते अपिवः सुतस्य ।

तव प्रणीती तव शर शर्मन्ना विवामन्ति कवयः सुयवाः ॥ ७ ॥

म वावशान इह पाहि सोमं मरुद्भिरिन्द्र सखिभिः सुतं नः ।

जातं यच्चा परि देवा अभूपन्महे भराय पुरुहूत विथे ॥ ८ ॥

अप्तूयं मरुत आपिरेपोऽमन्दुभिन्द्रमनु दार्तिवाराः ।

तेभिः साकं पिबतु वृत्रखादः सुतं सोमं दाशुपः स्वे मधस्यं ॥ ९ ॥

इदं हन्वोर्जसा सुतं रोधानां यते । पिवा त्ववस्य निर्वणः ॥ १० ॥

यस्ते अजं स्वधामसत्सुते नि यच्छ तन्वम् । सत्वा ममत्तु श्लोम्यम् ॥ ११ ॥

प्र ते अश्रोतु कृष्योः प्रेन्द्र ब्रह्मणा शिरः । प्र वाह शूर राधसे ॥ १२ ॥ [१६] (४७७)

॥ ५२ ॥

१-८ विश्वामित्रो गाथिनः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, १ ४ गायत्री, ६ जगती ।

धानावन्तं कर्मिर्णमपुपर्वन्तमुक्थिनम् । इन्द्रं प्रातर्जुपस्व नः ॥ १ ॥

पुरोळाशं पचत्यं जुपस्वेन्द्रा गुरम्ब च । तुभ्यं हव्यानि मिमते ॥ २ ॥ (४७९)

॥ ५५ ॥

१-२२ प्रजापतिर्वैश्वामिनः, प्रजापतिर्वाच्यो वा । विद्वेदेवाः । सिद्धुप् ।

उपसः पूर्वा अध यन्नूपूर्महदि जज्ञे अक्षरं पदे गोः ।	
व्रता देवानामुप नु अभूर्पन्महदेवानामसुरत्वमेकम्	॥ १ ॥
मो पू णो अन्नं जुहुरन्त देवा मा पूर्वं अग्ने पितरः पदज्ञाः ।	
पुराण्योः सर्वानोः केतुरन्तर्महदेवानामसुरत्वमेकम्	॥ २ ॥
वि मे पुरुत्रा पतयन्ति कामाः शम्यच्छ्रा दीधे पूच्यार्णि ।	
सर्मिदे अघ्रावृतमिद्वेदेम महदेवानामसुरत्वमेकम्	॥ ३ ॥
समानो राजा विभृतः पुरुत्रा शयं श्रयासु प्रयुतो वनानु ।	
अन्या वत्सं भरति क्षेति माता महदेवानामसुरत्वमेकम्	॥ ४ ॥
आक्षित्पूर्वास्वपरा अनुरुत्सद्यो जातासु तरुणीष्वन्तः ।	
अन्तर्वेतीः सुवते अप्रवीता महदेवानामसुरत्वमेकम्	॥ ५ ॥ [२८]
श्रयुः परस्तादध नु द्विमातावन्धनश्चरति वत्स एकः ।	
मित्रस्य ता वरुणस्य व्रतानि महदेवानामसुरत्वमेकम्	॥ ६ ॥
द्विमाता होता विदथेषु सत्राजन्वग्रं चरति क्षेति बुधः ।	
प्र रण्यानि रण्यवाचो भरन्ते महदेवानामसुरत्वमेकम्	॥ ७ ॥
शरस्येव युध्यतो अन्तमस्य प्रतीचीनं ददृशे विधमायत् ।	
अन्तर्मतिश्चरति निष्पिधं गोर्महदेवानामसुरत्वमेकम्	॥ ८ ॥
नि वेवेति पलितो दूत आस्वन्तर्महांश्चरति रोचनेन ।	
वर्षेपि विप्रद्वभि नो वि चंटे महदेवानामसुरत्वमेकम्	॥ ९ ॥
विष्णुर्गोपाः परमं पाति पार्थः त्रिया धामान्यमृता दधानः ।	
अग्निदा विश्वा भुवनानि वेद महदेवानामसुरत्वमेकम्	॥ १० ॥ [२९]
नाना चक्राते यम्याइ वर्षेपि तयोरन्यद्रोचते कृष्णमन्यत् ।	
श्यावीं च यदरुपी च स्वसारौ महदेवानामसुरत्वमेकम्	॥ ११ ॥
माता च यत्र दृहिता च धेनू संघर्दुर्धं धापयेते समीची ।	
ऋतस्य ते सदर्सीळे अन्तर्महदेवानामसुरत्वमेकम्	॥ १२ ॥
अन्यस्या वत्सं रिहती मिमाय कया भुवा नि दधे धेनुरूधः ।	
ऋतस्य सा पर्यसापिन्तेतो महदेवानामसुरत्वमेकम्	॥ १३ ॥ (५४४)

पद्या वस्ते पुरुषा वपुष्युर्ध्वा तस्थौ ज्यवि रेरिहाणा ।
 ऋतस्य सद्य वि चरामि विद्वान्महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥१४॥
 पुदेइव निहिते द्रुस्मे अन्तस्तयोरन्यद्गुह्यमाविरन्यत् ।
 सध्रीचीना पृथ्याडु सा विपृची महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥१५॥ [३०]
 आ धेनवो धुनयन्तामशिश्वीः सवर्दुवाः शशया अप्रदुग्धाः ।
 नव्यानव्या युवतयो भवन्तीमहद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥१६॥
 यदुन्यासु वृषभो रोरवीति सो अन्यसिन्यूथे नि दधाति रेतः ।
 स हि क्षपाद्यान्तस भगः स राजा महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥१७॥
 वीरस्य नु स्वश्रव्यं जनासुः प्र नु वीचाम विदुरस्य देवाः ।
 पोहा युक्ताः पञ्चपञ्चा वहन्ति महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥१८॥
 देवस्त्वष्टा सविता विश्वरूपः पुपोप प्रजाः पुरुषा जजान ।
 इमा च विश्वा भुवनान्यस्य महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥१९॥
 मही समैरन्वमा समीची उभे ते अस्य वसुना न्यृष्टे ।
 शृण्वे वीरो विन्दमानो वर्हनि महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥२०॥
 इमां च नः पृथिवीं विश्वघाया उप क्षेति हितमित्रो न राजा ।
 पुरःसदः शर्मसदो न वीरा महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥२१॥
 निष्पिध्वरीस्त ओपधीरुतापो रयि त इन्द्र पृथिवी विमति ।
 सखायस्ते वामभाजः स्याम महद्देवानामसुरत्वमेकम् ॥२२॥ [३१] ३*
 (५५३)

❁ ॥५६॥ ❁

१-८ प्रजापतिर्वैश्वामित्रः, प्रजापतिर्वाच्यो वा । विश्वेदेवाः । त्रिष्टुप् ।

न ता मिनन्ति मायिनो न धीरां व्रता देवानां प्रथमा ध्रुवाणि ।
 न रोदसी अद्गुहा वेद्याभिर्न पर्वता नितमं तस्थिवांसः ॥ १ ॥
 पद्भारौ एको अचरन्विमर्त्युतं वर्षिष्ठमुप गात्र आगुः ।
 तिस्रो महीरुपर्नास्तस्थुरत्या गुहा द्वे निहिते दशर्यका ॥ २ ॥ (५५५)

इन्द्रोतिर्भिवहुलाभिर्नो अद्य याञ्छ्रेष्ठाभिर्मघवञ्छर जिन्न ।
 यो नो द्वेष्यधरः सस्पदीष्ट यमु द्विष्मस्तमु प्राणो जंहातु ॥२१॥
 पुरं चिद्धि तपति शिम्बुलं चिद्धि वृथति ।
 उखा चिदिन्द्र येपन्ती प्रयस्ता फेनमस्यति ॥२२॥
 न सायकस्य चिकिते जनासो लोधं नयन्ति पशु मन्यमानाः ।
 नावाजिनं वाजिना हासयन्ति न गर्दुभं पुरो अध्वानपन्ति ॥२३॥
 इम इन्द्र भरतस्य पुत्रा अपषित्वं चिकितुर्न प्रपित्वम् ।
 हिन्वन्त्यश्वमरणं न नित्यं ज्यावाजं परि णयन्त्याजौ ॥२४॥ [२३] (५०९)

॥ ५४ ॥

१-२२ प्रजापतिवेश्वामिनः, प्रजापतिर्वाच्यो वा । विश्वेदेवाः । त्रिष्टुप् ।

- (५) इमं महे विद्वध्याय शूपं शश्वत्कृत्व ईड्यायु प्र जंभुः ।
 शृणोतु नो दम्भेभिरनैकैः शृणोत्वग्निद्विव्यैरजसः ॥ १ ॥
 महि महे दिवे अर्चा पृथिव्यै कामो म इच्छञ्चरति प्रजानन् ।
 ययोर्ह स्तोमं विदथेषु देवाः सपर्यवो मादयन्ते सचायोः ॥ २ ॥
 युवोर्भूतं रोदसी सत्यमस्तु महे पु णः सुविताय प्र भूतम् ।
 इदं दिवे नमो अग्ने पृथिव्यै सपर्यामि प्रयस्ता यामि रतम् ॥ ३ ॥
 उतो हि वां पुर्व्या आविविद्र क्रतावरी रोदसी सत्यवाचः ।
 नरंथिद्रां समिथे शूरसातौ ववन्दिरे पृथिवि वेविदानाः ॥ ४ ॥
 को अद्वा वेदु क इह प्र वोचदेवां अच्छा पृथ्याङ्का समेति ।
 ददंश्च एपामव्रमा सदांसि परेषु या गुह्येषु व्रतेषु ॥ ५ ॥ [२४] -
 क्विर्नुचक्षा अभि पीमचष्ट क्रतस्य योना विधृते मर्दन्ती ।
 नाना चक्राते सदनं यथा वेः समानेन क्रतुना संविदाने ॥ ६ ॥
 समान्या विर्यते दूरेअन्ते ध्रुवे पुदे तस्थतुर्जागरूकै ।
 उत स्वसारा सुवती भवन्ती आर्दुं द्रुवाते मिथुनानि नाम ॥ ७ ॥
 विश्वेदेते जनिमा सं विविक्तो महो देवान्विभ्रती न व्यथेते ।
 एजद ध्रुवं पत्यते विश्वमेकं चरत्पतत्रि विपुणं वि ज्ञातम् ॥ ८ ॥ (५१७)

सनां पुराणमध्यम्यारान्महः पितुर्जनितुर्जामि तर्षः ।
 देवासो यत्र पनितार एवैरुरा पथि व्युते तस्थुरन्तः ॥ ९ ॥
 इमं स्तोमं रोदसी प्र ब्रवीम्यदृदराः शृण्वन्नमिजिहाः ।
 मित्रः सुम्राजो वरुणो युवान आदित्यामः क्रवयः पप्रथानाः ॥ १० ॥ [२५]
 हिरण्यपाणिः मविता सुजिह्वस्त्रिग दिवो विदधे पत्यमानः ।
 देवेषु च सवितुः श्लोकमश्वेरादुस्मभ्यमा सुव मुर्वतातिम् ॥ ११ ॥
 सुकृतसुपाणिः स्ववो कृतावा देवस्त्वष्टावसे तानि नो धात् ।
 पूषणन्तं ऋभवो मादयध्वमूर्ध्वश्रावाणो अध्वरमंतष्ट ॥ १२ ॥
 विद्युर्द्रथा मरुतं ऋष्टिमन्तो दिवो मर्या कृतजाता अयासः ।
 सरस्वती शृण्वन्त्यज्ञियांसो धाता रयिं सहवीरं तुरासः ॥ १३ ॥
 विष्णुं स्तोमासः पुरुदुस्ममर्का भगस्येव कारिणो यामनि ग्नन् ।
 उरुक्रमः कंकुहो यस्य पूर्वीर्न मर्धन्ति युवतयो जनित्रीः ॥ १४ ॥
 इन्द्रो विश्वैर्वीर्यिंडुः पत्यमान उभे आ पंग्रौ रोदसी महित्वा ।
 पुरंदरो वृत्रहा धृष्णुपेणः संगृभ्या न आ भंरा भूरिं पृथः ॥ १५ ॥ [२६]
 नासत्या मे पितरा वन्धुपृच्छा सजान्त्यमृधिनोश्चारु नाम ।
 युवं हि स्यो रधिदौ नो रयीणां दात्रं रक्षेथे अकवैरदब्धा ॥ १६ ॥
 महत्तद्वैः कवयश्चारु नाम यद्व देवा भवथ विश्व इन्द्रैः ।
 सखं ऋभुभिः पुरुहूत त्रियेभिरिमां धियं मातये तक्षता नः ॥ १७ ॥
 अर्यमा णो अदितिर्यज्ञियासोऽदब्धानि वरुणस्य व्रतानि ।
 युयोत नो अनपत्यानि गन्तोः प्रजावान्नः पशुमां अस्तु गातुः ॥ १८ ॥
 देवानां दूतः पुरुध प्रसूतोऽनागान्नो वोचतु सुर्वताता ।
 शृणोतु नः पृथिवी द्यौरुतापः स्रयो नक्षत्रैरुर्वेष्टन्तरिक्षम् ॥ १९ ॥
 शृण्वन्तु नो वृषणः पर्वतासो ध्रुवर्धेमास इक्ष्या मर्दन्तः ।
 आदित्यैर्नो अदितिः शृणोतु यच्छन्तु नो मरुतः शर्म भद्रम् ॥ २० ॥
 सदा सुमः पितुमां अस्तु पन्था मध्वा देवा ओषधीः सं पिपृक्त ।
 भगो मे अग्ने सख्ये न मृध्या उद्गायो अश्यां सदनं पुरुधोः ॥ २१ ॥
 स्वर्दस्व ह्व्या समिपो दिदीहस्मद्यैक्सं मिमीहि श्रवांसि ।
 विश्वां अग्ने पृत्सु ताज्जपि शत्रूनहा विश्वां सुमना दीदिही नः ॥ २२ ॥ [२७]

विप्राजस्यो वृषभो विश्वरूप उत त्र्युधा पुरुध प्रजावत् ।
 व्यनीकः पत्यते मार्हिनावान्स रेतोधा वृषभः शश्वतीनाम् ॥ ३ ॥
 अभीकं आसां पदवीरवोध्यादित्यानामहे चारु नाम ।
 आपश्चिदस्मा अरमन्त देवाः पृथग्रजन्तीः परिं पीमवृञ्जन् ॥ ४ ॥
 त्री पृथस्थां सिन्धवस्त्रिः कवीनामुत त्रिमाता विदथेषु सत्राद् ।
 ऋतावरीयोर्षणास्त्रिसो अप्यास्त्रिरा दिवो विदथे पत्यमानाः ॥ ५ ॥
 त्रिरा दिवः संवित्वायीणि दिवेदिव आ सुव त्रिनो अहः ।
 त्रिधातुं राय आ सुवा वसनि भगं त्रातधिपणे सातथे धाः ॥ ६ ॥
 त्रिरा दिवः संविता सौपवीति राजाना मित्रावरुणा सुपाणी ।
 आपश्चिदस्य रोदसी चिदुवीं रत्नं भिधन्त सवितुः सवार्य ॥ ७ ॥
 त्रिरुत्तमा दूणशा रोचनानि त्रयो राजन्त्यसुरस्य वीराः ।
 ऋतावान् इपिरा दूळभासुस्त्रिरा दिवो विदथे सन्तु देवाः ॥ ८ ॥ [१] (५६१)

॥ ५७ ॥

१-६ विश्वामित्रो गाथिनः । विश्वेदेवाः । त्रिष्टुप ।

प्र मे विविकाँ अविदन्मनीषां धेसुं चरन्तीं प्रयुतामगोषाम् ।
 मद्यश्चिद्या दुदुहे भूरिं धासेरिन्द्रस्तदुग्धिः पनितारो अस्याः ॥ १ ॥
 इन्द्रः सु पृषा वृषणा सुहस्ता दिवो न प्रीताः शश्वयं दुदुहे ।
 विश्वे यदस्यां रणयन्त देवाः प्र योऽत्रं वमवः सुस्रमइयाम् ॥ २ ॥
 या जामयो वृष्णं इच्छन्ति शक्तिं नमस्यन्तीर्जानते गर्भमस्मिन् ।
 अच्छा पुत्रं धेनवीं वावज्ञाना महश्चरन्ति विभ्रंतं वर्षीषि ॥ ३ ॥
 अच्छा विवक्षिम् रोदगी सुमेके प्राच्यां युजानो अध्वरे मनीषा ।
 इमा उ ते मन्त्रे भूरिवारा ऊर्ध्वा भवन्ति दर्शता यजत्राः ॥ ४ ॥
 या ते जिहा मधुमती सुमेधा अप्रे देवेषूच्यते उरुची ।
 तपेह विश्वो अयसि यजत्राना नादय प्राययां चा मर्षनि ॥ ५ ॥
 या ते अग्ने पर्थतस्येव धारामशन्ती पीपयदेव वित्रा ।
 ताममम्यं प्रमतिं जानयेद्वा वसो रास्यं सुमतिं विश्वजन्त्याम् ॥ ६ ॥ [२] (५६७)

॥ ५८ ॥

१-२. विश्वामित्रो गाथिनः । अश्विनौ । ऋषिः ।

धेनुः प्रत्तस्य काम्यं दुर्हानान्तः पुत्रधरति दक्षिणायाः ।
 आ द्यौतनिं वहति शुभ्रयोमोषतः स्तोमो अश्विनावजिगः ॥ १ ॥
 सुयुग्वहन्ति प्रति वामूतेनोर्ध्वा भवन्ति पितरैव मेधाः ।
 जरथामस्मादि पणेर्मनीषां युधोरवश्वकृमा यातमर्वाक् ॥ २ ॥
 सुयुग्भिरश्वैः सुवृत्ता रथेन दत्ताविमं शृणुतं श्लोकमद्रैः ।
 किमङ्ग वां प्रत्यवर्ति गर्मिष्ठाहुर्विप्रासो अश्विना पुराजाः ॥ ३ ॥
 आ मन्येथामा गतं कञ्चिदेवैर्विश्वे जनासो अश्विना हवन्ते ।
 इमा हि वां गोक्कजीका मर्धनि प्र मित्राग्नो न ददुरुसो अग्रै ॥ ४ ॥
 तिरः पुरू चिदाश्विना रजास्याङ्गपो वां मघवाना जनेषु ।
 एह यातं पृथिभिर्देवयानैर्दत्ताविमे वां निधयो मर्धनाम् ॥ ५ ॥ [३]
 पुराणमोर्कः सख्यं शिवं वां युवानेरा द्रविणं जह्वाच्याम् ।
 पुनः कृष्णानाः सख्या शिवानि मर्धा मदेम सह न ममानाः ॥ ६ ॥
 अश्विना वायुना युवं सुदक्षा नियुङ्क्षिश्च सजोषमा युवाना ।
 नासत्या तिरौअह्वयं जुपाणा सोमं पिवतमस्त्रिधा सुदान् ॥ ७ ॥
 अश्विना परि वामिषः पुरूचीरीयुर्गाभिर्भिर्यतमाना अमृधाः ।
 रथो ह वामृतजा अद्रिजुतः परि द्यावापृथिवी याति स्रवः ॥ ८ ॥
 अश्विना मधुपुनमो युवाकुः सोमस्तं पातुमा गतं दुरोगे ।
 रथो ह वां भूरि वर्षः करिःकृतसुतावतो निष्कृतमार्गमिष्टः ॥ ९ ॥ [४] (५७६)

॥ ५९ ॥

१-२. विश्वामित्रो गाथिनः । मित्रः । ऋषिः, ६-९ गायत्री ।

मित्रो जनान्यातयति ब्रुवाणो मित्रो दाधार पृथिवीमुत द्याम् ।
 मित्रः कृष्टीरार्निमिषामि चीष्टे मित्रार्यं हव्यं घृतवज्जुहोत ॥ १ ॥
 प्र स मित्र मतो अस्तु प्रयस्वान्यस्त आदित्य शिधति वृतेन ।
 न हन्यते न जीयते त्वोतो नैनमर्हो अश्रोत्यन्तितो न दरात ॥ २ ॥ (५७८)

अ॒न॒मी॒वा॒स इ॒ळ्या॒ म॒द॒न्तो॒ मित॒ज्ञ॒वो वरि॑म॒न्ना पृ॒थि॒व्याः ।
 आ॒दि॒त्यस्य॑ व्र॒त॒मृ॒पक्षि॑यन्तो व॒यं मि॒त्रस्य॑ सु॒म॒तौ स्या॑म ॥ ३ ॥
 अ॒यं मि॒त्रो न॑म॒स्यः सु॒शे॒वो राजा॑ सु॒क्षत्रो॑ अ॒जनि॑ष्ट वे॒धाः ।
 तस्य॑ व॒यं सु॑म॒तौ य॒ज्ञि॒यस्या॑पि भ॒द्रे सौ॑म॒नसे॑ स्या॑म ॥ ४ ॥
 म॒हौ आ॑दि॒त्यो न॑म॒सोप॑स॒द्यो या॒त॒य॒ज॒नो गृ॑ण॒ते सु॒शे॒वः ।
 तस्मा॑ ए॒तत्प॑न्य॒तमा॒य जु॒ष्टम॒श्रौ मि॒त्राय॑ ह॒विरा॑ जु॒होत ॥ ५ ॥ [५]
 मि॒त्रस्य॑ च॒र्षणी॑धृ॒तोऽवो॑ दे॒वस्य॑ सा॒न॒सि । द्यु॒मं चि॒त्रश्र॑व॒स्तमम् ॥ ६ ॥
 अ॒भि यो म॑हि॒ना दि॒वं मि॒त्रो वृ॒भूवं॑ सु॒प्रथाः॑ । अ॒भि श्र॑वो॒भिः पृ॒थि॒वीम् ॥ ७ ॥
 मि॒त्राय॑ प॒ञ्च ये॑मि॒रे ज॒ना अ॒भिष्टि॑श॒वसे॑ । स दे॒वान्वि॑श्वान्वि॒भर्ति॑ ॥ ८ ॥
 मि॒त्रो दे॒वेष्वा॒युपु॒ ज॒नाय॑ वृ॒क्तव॑हि॒पे । इ॒पं इ॒ष्टव्र॑ता अ॒क्रः ॥ ९ ॥ [६] (५८५)

॥ ६० ॥

१-७ विश्वामित्रो गाथिनः । क्रमवः, ५-७ इन्द्र क्रमवश्च । जगती ।

इ॒हेह॑ वो म॒नसा॑ वृ॒न्धु॒ता न॑र उ॒शि॒जो जग्मु॑र॒भि तानि॑ वे॒दसा॑ ।
 या॒भिर्मा॑या॒भिः प्र॑ति॒ज्जति॑व॒र्षसः॑ सौ॒धे॒न्वना॑ य॒ज्ञि॒यं भा॒गमा॑न॒श ॥ १ ॥
 या॒भिः श॒ची॑भिश्च॒मसाँ॑ अ॒पि॒शत॑ यया॒ धिया॑ गाम॒रि॒णीत॑ च॒र्मणः॑ ।
 ये॒न ह॑री म॒नसा॑ नि॒रत॑क्ष॒त ते॑न दे॒वत्व॑मृ॒भवः॑ स॒मान॑श ॥ २ ॥
 इ॒न्द्रस्य॑ सु॒ख्यमृ॑भ॒वः स॒मान॑सु॒र्मनो॑र्न॒पातो॑ अ॒पसो॑ द॒धन्वि॑रे ।
 सौ॒धे॒न्वना॑सो॒ अमृ॑त॒त्वमे॑रि॒रे वि॒ष्ट्री श॑मी॒भिः सु॒कृतः॑ मु॒कृत्य॑या ॥ ३ ॥
 इ॒न्द्रेण॑ याथ॒ सुर॑थं सु॒ते स॒चो अथो॑ व॒शानां॑ भ॒वथा॑ स॒ह श्रि॑या ।
 न वः॑ प्र॒तिमै॑ सु॒कृता॑नि॒ वाघ॑तः सौ॒धे॒न्वना॑ क्र॒मवो॑ वी॒र्या॑णि च ॥ ४ ॥
 इ॒न्द्रं क्र॒भुभि॑र्वा॒जव॑द्भिः स॒मृक्षि॑तं सु॒तं सो॒ममा॑ वृ॒पस्वा॑ ग॒भस्त्योः॑ ।
 धि॒येपि॑तो म॒घव॑न्दाशु॒पो गृ॒हे सौ॑धे॒न्वने॑भिः स॒ह म॑त्स्वा॒ नृभिः॑ ॥ ५ ॥
 इ॒न्द्रं क्र॒भुमान्वा॑र्ज॒यान्मत्स्वे॑ह नोऽस्मि॒न्त्सर्व॑ने॒ शच्यां॑ पुरु॒ष्टुत॑ ।
 इ॒मानि॑ तु॒म्यं स्व॑र्मराणि॒ येमि॑रे व्र॒ता दे॒वानां॑ म॒नुप॑श्च॒ धर्मे॑भिः ॥ ६ ॥
 इ॒न्द्रं क्र॒भुभि॑र्वा॒जिर्वा॑ज॒यन्नि॑ह स्तो॒मं ज॑रि॒तरु॑प॒ याहि॑ य॒ज्ञि॒यम् ।
 श॒तं के॑ने॒भिर्गि॑पि॒रेर्भ॑रा॒यवे॑ स॒हस्र॑णी॒थो अ॒ध्व॒रस्य॑ हो॒मनि॑ ॥ ७ ॥ [७] (५८६)

॥ ६१ ॥

१-७ विश्वामित्रो गायधिनः । उपा । त्रिष्टुप् ।

उपो वाजेन वाजिनि प्रचेत्ताः स्तोमं जुपस्व गृणतो मघोनि ।

पुराणी देवि युवतिः पुरंन्धिरक्तुं व्रतं चरसि विश्ववारे ॥ १ ॥

उपो देव्यमर्त्या वि भाहि चन्द्ररथा सूनृता ईर्यन्ती ।

आ त्वां वहन्तु सुयमासो अश्वा हिरण्यवणां पृथुपार्जसो ये ॥ २ ॥

उपः प्रतीची भुवनानि विश्वोर्ध्वा तिष्ठस्यमृतस्य केतुः ।

समानमर्थं चरणीयमाना चक्रमिव नव्यस्या वयुत्स्व ॥ ३ ॥

अव स्यूमेव चिन्वती मघोन्पुपा याति स्वसंरस्य पत्नी ।

स्वर्जर्जन्ती सुभगा सुदंसा आन्तादिवः पप्रथ आ पृथिव्याः ॥ ४ ॥

अच्छां चो देवीमुपसं विभातीं प्र वो भरध्वं नमसा सुवृक्तिम् ।

ऊर्ध्वं मधुधा दिवि पाजो अश्रेत्र राचना रुरुचे रण्वसंढक् ॥ ५ ॥

ऋतावरी दिवो अकरंबोध्या रेवती रोदसी चित्रमस्थात् ।

आयतीमत्र उपसं विभातीं वाममपि द्रविणं भिक्षमाणः ॥ ६ ॥

ऋतस्यं बुध्न उपसामिपण्यन्वृपा मही रोदसी आ विवेश ।

मही मित्रस्य वरुणस्य माया चन्द्रेर्व भानुं वि दधे पुरुत्रा ॥ ७ ॥ [८] (५९९)

॥ ६२ ॥

१-१८ विश्वामित्रो गायधिनः, १६-१८ जमदग्निर्वा । १-३ इन्द्रावरुणौ, ४-६ बृहस्पतिः,

७-९ पूषा, १०-१२ सविता, १३-१५ सोमः, १६-१८ मित्रावरुणौ ।

१-३ त्रिष्टुप्, ४-१८ गायत्री ।

इमा उं वां भूमयो मन्यमाना युचावते न तुज्यां अभुवन् ।

कौत्यादिन्द्रावरुणा यशो वां येन स्मा सिन् भरथुः सखिभ्यः ॥ १ ॥

अयसुं वां पुरुतमो रयीयच्छश्वत्सममवसे जोहवीति ।

सुजोषाविन्द्रावरुणा मरुद्भिर्दिवा पृथिव्या शृणुतं हवं मे ॥ २ ॥

अस्मे तदिन्द्रावरुणा वसुं व्यादस्मे रयिर्मरुतः सर्ववीरः ।

अस्मान्वरुत्रीः शरणैरवन्वस्मान्होत्रा भारती दक्षिणाभिः ॥ ३ ॥ (६०२)

बृहस्पते जुषस्व नो हव्यानि विश्वदेव्य । रास्व रत्नानि द्वाशुपे ॥ ४ ॥
 शुचिमुकैर्बृहस्पतिमध्वरेपुं नमस्यत । अनाभ्योज आ चके ॥ ५ ॥ [९]
 वृषभं चर्षणीनां विश्वरूपमदाभ्यम् । बृहस्पतिं वरेण्यम् । ॥ ६ ॥
 इयं ते पूषन्नाचृणे सुष्टुतिर्देव नव्यसी । अस्माभिस्तुभ्यं शस्यते ॥ ७ ॥
 तां जुषस्व गिरं मम वाजयन्तीमिवा धियम् । बधूयुरिव योषणाम् ॥ ८ ॥

यो विश्वाभि विपश्यति श्रुवना सं च पश्यति । स नः पूषाविता भुवत् ॥ ९ ॥
 नत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि । धियो यो नः प्रचोदयात् ॥ १० ॥ [१०]
 देवस्य सवितुर्वयं वाजयन्तः पुरंध्या । भर्गस्य रातिर्मांमहे ॥ ११ ॥
 देवं नरः सवितारं विप्रा यज्ञैः सुवृक्तिभिः । नमस्यन्ति धियेपिताः ॥ १२ ॥
 सोमो जिगाति गातुविदेवानामेति निष्कृतम् । ऋतस्य योनिमासदम् ॥ १३ ॥
 सोमो अस्मभ्यं द्विपदे चतुष्पदे च पशवे । अनमीवा इपस्करत् ॥ १४ ॥
 अस्माकमायुर्वर्धयन्नभिर्मातीः सहमानः । सोमः सधस्यमासदत् ॥ १५ ॥
 आ नो मित्रावरुणा घृतैर्गव्युतिमुक्षतम् । मध्वा रजांसि सुक्रतू ॥ १६ ॥
 उरुशंसां नमोवृधां मुह्ना दक्षस्य राजथः । द्राधिष्ठाभिः शुचिन्नता ॥ १७ ॥
 गृणाना जमदाग्निना योनावृतस्यं सीदतम् । पातं सोमंमृतावृधा ॥ १८ ॥ [११] (६१७)

॥ इति तृतीयं मण्डलं समाप्तम् ॥

मंत्र-संख्या

द्वितीयमंडलस्यान्तपर्यन्तं	२४३५
तृतीय मंडलस्य	६१७
सर्वं योगः-	३०५२

अथ चतुर्थं मण्डलम् ।

॥ १ ॥

१-२० वामदेवो गौतमः । अग्निः, २-५ अग्निवरुणौ । त्रिष्टुप्, १ अष्टिः, २ अतिजगती, ३ घृतिः ।

- (१) त्वां ह्यग्ने सदमित्संमन्यवो देवासो देवमरुतिं न्येरिर इति कृत्वा न्येरिरे ।
 अमर्त्यं यजत मर्त्येष्व्वा देवमादेवं जनत प्रचेतसं विश्वमादेवं जनत प्रचेतसम् ॥ १ ॥
- स आतरं वरुणमग्र आ ववृत्स्व देवाँ अच्छा सुमती यज्ञवर्नसं ज्येष्ठं यज्ञवर्नसम् ।
 ऋतावानमादित्यं चर्षणीधृतं राजानं चर्षणीधृतम् ॥ २ ॥
- सखे सखायमभ्या ववृत्स्वाशुं न चक्रं रथ्येव रंक्षास्मभ्यं दस्म रंक्षा ।
 अग्ने मृळीकं वरुणे सचा विदो मरुत्सु विश्वमातुषु ।
 तोकार्यं तुजे शुशुचानु शं कृष्यस्मभ्यं दस्म शं कृषि ॥ ३ ॥
- त्वं नो अग्ने वरुणस्य विद्वान्देवस्य हेळोऽव यासिसीष्टाः ।
 यजिष्ठो वहितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषीसि प्र मुमुग्ध्यसत् ॥ ४ ॥
- स त्वं नो अग्नेऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्य उपसो व्युष्टौ ।
 अव यक्ष नो वरुणं रराणो वीहि मृळीकं सुहवो न एधि ॥ ५ ॥ [१२]
- अस्य श्रेष्ठा सुभगस्य संदग्देवस्य चित्रतमा मर्त्येषु ।
 शुचिं घृतं न तुसमध्न्यायाः स्पार्हा देवस्य मंहनेव धेनोः ॥ ६ ॥
- त्रिरस्य ता परमा सन्ति सत्या स्पार्हा देवस्य जनिमान्यग्नेः ।
 अनन्ते अन्तः परिवीत आगाच्छुचिः शुक्रो अयो रोरुचानः ॥ ७ ॥
- स दूतो विश्वेदाभि वष्टि सद्वा होता हिरण्यरयो रंसुजिह्वः ।
 रोहिदेश्वो वपुष्यो विभाव्रा सदा रण्वः पितृमतीव संसत् ॥ ८ ॥
- स चेतयन्मनुषो यज्ञवन्धुः प्र तं मूढा रंशनया नयन्ति ।
 स क्षेत्यस्य दुर्यासु सार्धन्देवो मर्तस्य सधनित्वमाप ॥ ९ ॥ (९)

स तू नो अग्निर्नयतु प्रजानचच्छा रत्नं देवभक्तं यदस्य । धिया यद्विश्वे अमृता अकृष्वन्धौष्पिता जनिता सत्यमुक्षन्	॥१०॥ [१३]
स जायत प्रथमः पुस्त्यासु महो बुध्ने रजसो अस्य योनौ । अपार्दशीर्षा गृहमानो अन्तायोर्युवानो वृषभस्य नीळे	॥११॥
प्र शर्षे आर्ते प्रथमं विपुन्यो ऋतस्य योना वृषभस्य नीळे । स्पाहो युवा वपुष्यो विभावा सप्त प्रियासोऽजनयन्त वृष्णे	॥१२॥
अस्माकमत्र पितरो मनुष्या अभि प्र सेदुर्कृतमाशुपाणाः । अश्मव्रजाः सुदुधा वृत्रे अन्तरुदुक्षा आजन्नुपसो हुयानाः	॥१३॥
ते मर्मजत दृढवांसो अद्रि तदंपामन्ये अभितो वि वौचन् । पृथयन्त्रासो अभि कारमर्चन्विदन्त ज्योतिश्चकृपन्त धीभिः	॥१४॥
ते गव्यता मनसा दृध्रमुब्धं गा येमानं परि पन्तमद्रिम् । दृहं नरो वचसा दैव्येन व्रजं गोमन्तमुशिजो वि वदुः	॥१५॥ [१४]
ते मन्वत प्रथमं नाम धेनोस्त्रिः सप्त मातुः परमाणि विन्दन् । तज्जानतीरभ्यर्चन्पत वा आविर्भुवदरुणीर्यशसा गोः	॥१६॥
नेशत्तमो दुधितं रोचत दौरुदेव्या उपसो भानुरर्त । आ सूर्यो बृहतस्तिष्ठदञ्जो ऋजु मतेषु वृजिना च पश्यन्	॥१७॥
आदित्पश्चा बुबुधाना व्यख्यन्नादिद्रत्नं धारयन्त द्युभक्तम् । विश्वे विश्वासु दुर्वासु देवा मित्र धिये वरुण सत्यमस्तु	॥१८॥
अच्छा वोचेय शुशुचानमग्निं होतारं विश्वभरसुं यजिष्ठम् । शुच्यूर्धो अटुणन्न गयामन्धो न पूतं परिपिक्तमंशोः	॥१९॥
विश्वेपामर्दितिर्यज्ञियानां विश्वेपामर्तिथिर्मानुपाणाम् । अग्निर्देवानामर्ष आवृणानः सुमृच्छीको भवतु ज्ञातवेदाः	॥२०॥ [१५] (२०)

॥ २ ॥

१-२० यामदेवो गौतमः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

यो मत्येऽमृतं ऋतापां देवो देवेष्वरतिर्निधायि ।

होता यजिष्ठो मृदा शुचर्ध्वं हव्यैरग्निर्मनुष ईर्यर्ध्वं

॥ १ ॥

(२१)

इह त्वं स्रतो सहसो नो अद्य ज्ञातो जातो उभयौ अन्तरग्रे ।
 दूत ईयसे युयुजान ऋष्व ऋजुमुष्कान्वृषणः शुक्रांश्च ॥ २ ॥
 अत्या वृथस्नू रोहिता घृतस्नूः ऋतस्य मन्ये मनसा जविष्ठा ।
 अन्तरीयसे अरुपा युजानो युष्मांश्च देवान्विश आ च मर्तान् ॥ ३ ॥
 अर्यमणं वरुणं मित्रमेपामिन्द्राविष्णूं मरुतो अश्विनोत् ।
 स्वर्धो अग्रे सुरथः सुरोध्वा एदु वह सुहविषे जनाय ॥ ४ ॥
 गोमां अग्रेऽर्धमां अश्वी यज्ञो नवत्संला सदमिदं प्रमृष्यः ।
 इळावां एपो अंसुर प्रजावान्दीर्घो रयिः पृथुवृध्नः सभावाञ्च ॥ ५ ॥ [१६]
 यस्त इध्मं जभरत्सिष्विदानो मूर्धानं वा तत्पते त्वाया ।
 भुवस्तस्य स्वर्तवाः पायुरग्रे विश्वस्मात्सीमघायत् उरुष्य ॥ ६ ॥
 यस्ते भ्रादन्वियते चिदन्नं निशिषन्मन्द्रमर्तिथिमुदीरन् ।
 आ देवयुरिनघते दुरोणे तस्मिन्नयिर्धुवो अस्तु दास्वान् ॥ ७ ॥
 यस्त्वा दोषा य उपसिं प्रशंसात्प्रियं वा त्वा कृणवते हविष्मान् ।
 अश्वो न स्वे दम आ हेम्यावान्तमहेसः पीपरो दाश्वासम् ॥ ८ ॥
 यस्तुभ्यमग्रे अमृताय दाशहवस्त्वे कृणघते यत्सुक् ।
 न स राया शशमानो वि योपन्नैनमहः परि वरदघायोः ॥ ९ ॥
 यस्य त्वमग्रे अध्वरं जुजोपो देवो मर्तस्य सुधितं रराणः ।
 शीतेदंसद्भोत्रा सा रयिष्ठासाम यस्य विधतो बुधासः ॥ १० ॥ [१७]
 चित्तिमार्चिं चिन्वद्वि विद्वान्यष्टेवं वीता वृजिना च मर्तान् ।
 राये च नः स्वपत्याय देव दिवितं च रास्वादितिमुरुष्य ॥ ११ ॥
 कविं शशासुः कवयोऽदंघ्वा निधारयन्तो दुर्योस्त्रायोः ।
 अतस्त्वं दृश्यां अग्न एतान्पृङ्गिः पश्येरुद्धतां अर्य एवैः ॥ १२ ॥
 त्वमग्रे वाघते सुप्रणीतिः सुतसोमाय विधते यविष्ठ ।
 रत्नं भर शशमानाय घृष्वे पृथु श्वन्द्रमर्षसे चर्षणिप्राः ॥ १३ ॥
 अघां ह यद्भवमग्रे त्वाया पृङ्गिर्हस्तेभिश्चकृमा तन्नभिः ।
 रथं न क्रन्तो अपसा भुरिजोर्कृतं यंसुः सुध्व्य आशुपाणाः ॥ १४ ॥
 अघां मातरुपसः सप्त वित्रा जार्यमहि प्रथमा वेधसो नृन् ।
 दिवस्पृशा अङ्गिरसो भवेमाद्रिं रुजेम धनिनं शुचन्तः ॥ १५ ॥ [१८] (३५)

अधा यथा नः पितरः परांसः प्रत्नासो अग्र ऋतमाशुपाणाः ।
 शुचीदयन्दीधितिमुक्थशासः क्षामा भिन्दन्तो अरुणीरपं व्रन् ॥१६॥
 सुकर्मणः सुरुचो देव्यन्तोऽयो न देवा जनिमा धमन्तः ।
 शुचन्तो अग्निं ववृधन्त इन्द्रमूर्ध्वं गव्यं परिपदन्तो अगमन् ॥१७॥
 आ यूथेवं क्षुमतिं पृथो अख्यदेवानां यज्ञनिमान्त्युग्र ।
 मतीनां चिदुर्वशीरकृप्रन्वृधे चिदर्य उपरस्यायोः ॥१८॥
 अकर्म ते स्वपसो अभूम ऋतमवसन्नूपसो विभातीः ।
 अर्नूनमग्निं पुरुधा सुब्रन्द् देवस्य मर्मजतश्चारु चक्षुः ॥१९॥
 एता ते अग्र उचथानि वेधोऽवोचाम क्वये ता जुपस्व ।
 उच्छोचस्व कृणुहि वस्यसो नो महो रायः पुरुवार प्र यन्धि ॥२०॥ [१९] (४०)

॥ ३ ॥

१-१६ वामदेवो गौतमः । १ रुद्रः, २-१६ अग्निः । विष्टुप् ।

आ वो राजानमध्वरस्यं रुद्रं होतारं सत्ययज्ञं रोदस्योः ।
 अग्निं पुरा तनयित्त्वारचित्ताद्विरण्यरूपमवसे कृणुध्वम् ॥ १ ॥
 अयं योनिश्चक्रमा यं वयं ते जायेव पत्यं उशती सुवासाः ।
 अर्वाचीनः परिवीतो नि पीदेमा उं ते स्वपाक प्रतीचीः ॥ २ ॥
 आग्रुण्यते अर्वापिताय मन्मं नृचक्षसे सुमृळीकार्यं वेधः ।
 देवायं अस्तिममृतायं अंसं ग्रावेव सोनां मधुपुद्यमीळे ॥ ३ ॥
 त्वं चिन्नः शम्यां अग्ने अस्या ऋतस्यं वोध्यृतचित्स्वाधीः ।
 कदा ते उक्थया संधमाद्यानि कदा भवन्ति सख्या गृहे ते ॥ ४ ॥
 कथा ह तद्वरुणाय त्वमग्ने कथा दिवे गर्हसे कन्न आगः ।
 कथा मित्राय मीहुपे पृथिव्यै व्रतः कर्दर्यम्णे कद्गगाय ॥ ५ ॥ [२०]
 कद्विण्यासु वृधसानो अग्ने कद्गाताय प्रतवसे शुभ्ये ।
 परिज्मने नासत्याय क्षे व्रतः कर्दग्ने रुद्राय नृधे ॥ ६ ॥
 कथा महो पुष्टिभ्रायं पूष्णे कद्द्राय सुर्मराय हविर्दे ।
 कद्विष्णव उरुगायाय रेतो व्रतः कर्दग्ने शरये वृहव्यै ॥ ७ ॥ (४३)

कथा शर्षाय मरुतामृताय कथा सुरे वृहते पृच्छयमानः । प्रति ब्रवोऽदितये तुराय साधा द्विवो जातवेदश्चिकित्वान्	॥ ८ ॥
ऋतेन ऋतं नियतमीळ आ गोरामा सचा मधुमत्पक्षमग्ने । कृष्णा सुती रुशता धासिनैपा जामर्येण पर्यसा पीपाय	॥ ९ ॥
ऋतेन हि प्मा वृषभार्थिदक्तः पुमौ अग्निः पर्यसा पृच्छेन । अस्पन्दमानो अचरद्वयोधा वृषा शुक्रं दुदुहे पृश्निरुधः	॥ १० ॥ [२१]
ऋतेनाद्रिं व्यसन्भिदन्तुः समङ्गिरसो नवन्त गोभिः । शुनं नरुः परि पदनुपासमाविः स्वरभवज्जाते अग्रौ	॥ ११ ॥
ऋतेन देवीरमृता अमृक्ता अर्णोभिरापो मधुमद्भिरग्ने । वाजी न सर्गेषु प्रस्तुभानः प्र सदमित्सर्वितवे दधन्तुः	॥ १२ ॥
मा कस्य युधं सदमिदुरो गा मा वेशस्य प्रमिनतो मापेः । मा भ्रातुरग्ने अन्जोर्ऋणं वेर्मा सख्युर्दधं रियोर्भुजेम	॥ १३ ॥
रक्षा णो अग्ने तव रक्षणेर्भा रारक्षाणः सुमख प्रीणानः । प्रति प्फुर वि रुज वीद्ध्वो जहि रक्षो माहिं चिद्वावृधानम्	॥ १४ ॥
एभिर्भव सुमना अग्ने अकैरिमान्स्पृश मन्मभिः शूर वाजान् । उत ब्रह्माण्यङ्गिरो जुपस्व सं ते श्वास्तिर्देवनाता जरेत	॥ १५ ॥
एता विश्वा विदुषे तुभ्यं वेधो नीथान्यग्ने निष्या वचांसि । निवचना क्वये काव्यान्यशंसिषं मतिभिर्विप्र उक्थैः	॥ १६ ॥ [२२] (५६)

॥ ४ ॥

१-१५ वामदेवो गौतमः । रक्षोहाऽग्निः । विष्टुप् ।

कृणुष्व पाजः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामर्वा इभेन । तृप्वीमनु प्रसितिं द्रूणानोऽस्तांसि विध्वं रक्षसस्तापिष्ठैः	॥ १ ॥
तव भ्रमास आश्रुया पतन्त्यर्तु स्पृश धृपता शोशुचानः । तपूप्यग्ने जुह्वा पतुङ्गानसैदित्तो वि सृज विष्णुगुल्काः	॥ २ ॥
प्रति स्पृशो वि सृज तूर्णितमो भवा पायुर्विशो अस्या अर्दव्यः । यो नो दूरे अघर्गंसो यो अन्त्यग्ने मार्किटे व्यथिरा दधर्षान्	॥ ३ ॥ (५९)

उदग्ने तिष्ठ प्रत्या तनुष्व न्यमित्राँ ओपतात्तिग्महेते ।

यो नो अरातिं समिधान चक्रे नीचा तं धक्ष्यतसं न शुष्कम् ॥ ४ ॥

ऊर्ध्वो भव प्रति विध्याध्यस्मद्राविष्कृणुष्व दैन्यान्यग्रे ।

अव स्थिरा तनुहि यातुजूनां जामिमजामिं प्र मृणीहि शत्रून् ॥ ५ ॥ [२३]

स ते जानाति सुमतिं यविष्ठ य ईवते ब्रह्मणे गातुमैरत् ।

विश्वान्यस्मै सुदिनानि रायो द्युन्नान्ययों वि दुरो अभि द्यौत् ॥ ६ ॥

सेदग्ने अस्तु सुभर्गः सुदानुर्यस्त्रा नित्येन हविषा य उक्थैः ।

पिप्रीपति स्व आयुषि दुरोणे विश्वेदस्मै सुदिना सासद्विष्टिः ॥ ७ ॥

अर्चामि ते सुमतिं घोष्यर्वाक्सं ते वावातां जरतामियं गीः ।

स्वर्धास्त्वा सुरधां मर्जयेमास्मे क्षत्राणि धारयेरनु धून् ॥ ८ ॥

इह त्वा भूर्यां चरेदुप त्मन्दोर्पावस्तर्दीदिवांसमनु धून् ।

क्रीळन्तस्त्वा सुमनसः सपेमाभि द्युन्ना तस्थिवांसो जनानाम् ॥ ९ ॥

यस्त्वा स्वथः सुहिरण्यो अग्न उपयाति वसुमता रथेन ।

तस्य ज्ञाता भवमि तस्य सखा यस्त आतिथ्यमानुपगुज्जोपत् ॥ १० ॥ [२४]

महो रुजामि वन्धुता वचोभिस्तन्मा पितुर्गोतमादन्वियाय ।

त्वं नो अस्य वर्चसश्चिक्विद्धि होतैर्यविष्ठ सुकतो दर्मनाः ॥ ११ ॥

अस्वमजस्तरणयः सुयोवा अतन्द्रासोऽवृका अश्रमिष्ठाः ।

ते प्रायवैः मध्व्यञ्चो निपद्याग्ने तव नः पान्त्वमूर ॥ १२ ॥

ये प्रायवो मामतेयं ते अग्ने पश्यन्तो अन्धं दुरितादरक्षन् ।

ररक्ष तान्मृकृतो विथर्वदा दिप्सन्त इद्रिपवो नाहं देभुः ॥ १३ ॥

त्वया वयं मध्वन्यस्त्वोतास्तव प्रणीत्यश्याम चाजान् ।

उभा संसां मृदय मत्यतातेऽनुष्ठुया कृणुष्वहयाण ॥ १४ ॥

अया ते अग्ने गुमिषो विधेम प्रति स्तोमं अस्पमानं गृभाय ।

दहाग्नो र्धगः पारास्मान्द्रुणे निदो मित्रमहो अनुधात् ॥ १५ ॥ [२५] ४० (७१)

ॐ ॥ ५ ॥ ॐ

१-१५ चामदेवो गौतमः । वैश्वानरोऽग्निः । त्रिष्टुप् ।

वैश्वानुराय मीहुपे सजोषाः कथा दाशेमाग्रये बृहद्धाः ।

अनूनेन बृहता वक्षथेनोप स्तभायदुपमिन्न रोधः ॥ १ ॥

मा निन्दतु य इमां मह्यं रातिं देवो दुदौ मर्त्याय स्वधावान् ।

पाकाय गृत्सां अमृतो विचेता वैश्वानरो नृतमो यद्दो अग्निः ॥ २ ॥

सामं द्विवर्हा महिं तिग्मभृष्टिः सहस्रैरेता वृषभस्तुर्विष्मान् ।

पदं न गोरपंगूहं विविद्वानग्निर्मह्यं प्रेदुं वोचन्मनीषाम् ॥ ३ ॥

प्र तां अग्निर्विभसन्तिग्मजम्भस्तपिष्ठेन शोचिषा यः सुरार्थाः ।

प्र ये सिनन्ति वरुणस्य धामं प्रिया मित्रस्य चेततो ध्रुवाणि ॥ ४ ॥

अभ्रातरो न योषणो व्यन्तः पतिरिपो न जनयो दुरेवाः ।

पापासुः सन्तो अनृता असत्या इदं पदमजनता गभीरम् ॥ ५ ॥ [१]

इदं मे अग्रे किर्यते पावुकामिनते गुरुं भारं न मन्म ।

बृहदधाथ धृपता गभीरं यद्दं पृष्ठं प्रयंसा सुप्रधातु ॥ ६ ॥

तमिद्वेदेव समना समानमभि क्रत्वा पुनती धीतिरंश्याः ।

ससस्य चर्मन्नधि चारु पृश्नेरग्रे रूप आरुपितं जवारु ॥ ७ ॥

श्वान्यं वचस्यः किं मे अस्य गुरुरे हितसुपे त्रिणिर्वदन्ति ।

यदुस्त्रियाणामप वारिव वन्पातिं मियं रूपो अग्रं पदं वेः ॥ ८ ॥

इदमु त्वन्महिं महामनीकं यदुस्त्रिया सचत पूर्व्यं गौः ।

ऋतस्य पदे अधि दीघानं गुहा रघुष्यद्रघुयद्विदेद ॥ ९ ॥

अथ द्युतानः पित्रोः सचासामनुत गृह्यं चारु पृश्नेः ।

सातुस्पदे परमे अन्ति पद्मोर्ष्येणः शोचिषः प्रयतस्य जिह्वा ॥१०॥ [२]

ऋतं वोचे नमेसा पृच्छयमानस्तत्राशसा जातवेदो यद्दीदम् ।

त्वमस्य क्षयसि यद्द विश्वं दिवि यदु द्रविणं यत्पृथिव्याम् ॥११॥

किं नो अस्य द्रविणं कद्द रलं पि नो वोचो जातवेदधिकित्वान् ।

गुहाध्वनः परमं यन्नो अस्य रेकं पदं न निर्दाना अगन्म ॥१२॥ (८३)

का मर्यादा व्रयुना कद्ध वाममच्छां गमेम रघवो न वाजम् ।
 कदा नो देवीरमृतस्य पत्नीः सरो वर्णेन ततननुपासः ॥१३॥
 अनिरेण वचसा फल्ग्वेन प्रतीत्येन कृधुनातृपासः ।
 अथा ते अग्ने किमिहा वदन्त्यनायुधास आसता सचन्ताम् ॥१४॥
 अस्य श्रिये समिधानस्य वृष्णो वसोरनीकं दम् आ रुरोच ।
 रुशद्रसानः सुदृशीकरूपः क्षितिर्न राया पुरुवारो अघात् ॥१५॥ [३] (८६)

॥ ६ ॥

१-११ वामदेवो गौतमः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

ऊर्ध्व ऊ पु णो अध्वरस्य होतरग्ने तिष्ठे देवताता यजीयान् ।
 त्वं हि विश्वमभ्यसि मन्म प्र वेधसश्चित्तिरसि मनीषाम् ॥ १ ॥
 अमूरो होता न्यसादि विक्ष्वभृभिर्मन्द्रो विदथेषु प्रचेताः ।
 ऊर्ध्व भानुं संवितेवाश्रेन्मेतेव धूमं स्तभायदुप घाम् ॥ २ ॥
 यता सुजूर्णा रूतिनी घृताचीं प्रदक्षिणहेवतातिपुराणः ।
 उदु स्वरुर्नवजा नाक्रः पृथो अनक्ति सुधितः सुमेकः ॥ ३ ॥
 स्तीर्णे वृर्हिषिं समिधाने अग्रा ऊर्ध्वो अध्वर्युर्जुपाणो अस्थात् ।
 पर्यग्निः पशुपा न होता त्रिविष्ट्वेति प्रदिव उराणः ॥ ४ ॥
 परि त्मना मितद्रुरेति होताभिर्मन्द्रो मधुवचा क्रुतावा ।
 द्रवन्त्यस्य वाजिनो न शोका भयन्ते विश्वा भुवन्ता यदभ्राट् ॥ ५ ॥ [४]
 भद्रा ते अग्ने स्वनीक संद्वघोरस्य सतो विपुणस्य चारुः ।
 न यत्ते शोचिस्तमसा वरन्त न ध्वस्मानस्तन्नीडे रेप आ धुः ॥ ६ ॥
 न यस्य सातुर्जनितोरवारि न मातरापितरा नू चिद्विष्टौ ।
 अधा मित्रो न सुधितः पावकोडेभिर्दीदाय मातुपीपु विक्षु ॥ ७ ॥
 द्वियं पञ्च जीर्जनन्संवसानाः स्वसारो अग्नि मातुपीपु विक्षु ।
 उपर्युर्धमथयोडे न दन्तं शुक्रं स्वासं परशुं न तिग्मम् ॥ ८ ॥
 तव त्पे अग्ने हरितो घृतसा रोहितास क्रुञ्चञ्चः स्वञ्चः ।
 अरुपासो वृषण क्रजुमुफ्फा आ देवतातिमहन्त दुस्माः ॥ ९ ॥ (९५)

ये हृ त्ये ते सहमाना अयासस्त्रेपासो अग्रे अर्चयन्ति ।

श्येनासो न दुवसनासो अर्थं तुविष्णसो मारुतं न शर्धः ॥१०॥

अकारि ब्रह्म समिधान् तुभ्यं शंसात्पुत्र्यं यजते व्यू धाः ।

होतारमग्निं मनुषो नि पैदुर्नमस्यन्तं उशिजः शंसमायोः ॥११॥ [५] (९७)

॥ ७ ॥

१-११ यामदेवो गौतमः । अग्निः । त्रिष्टुप्, १ जगती, २-६ अनुष्टुप् ।

अयमिह प्रथमो धायि धातुभिर्होता यजिष्ठो अध्वरेष्वीर्ब्रह्म ।

यमप्रवानो भृगवो विरुचुर्वनेषु चित्रं विभ्वं विशेषे ॥ १ ॥

अग्रे कदा तं आनुपगुर्वदेवस्य चेतनम् ।

अथा हि त्वां जगृध्रिरे मतींसो विक्ष्वीर्ब्रह्म ॥ २ ॥

ऋतावानं विचेतसं पश्यन्तो धार्मिव स्तुभिः ।

विश्वेषामध्वराणां हस्कर्तारं दमेदमे ॥ ३ ॥

आशुं द्रुतं विवस्वतो विश्वा यश्र्वपणीरभि ।

आ जंभुः केतुमायवो भृगवाणं विशेषे ॥ ४ ॥

तमीं होतारमानुपक्चिक्त्वांसं नि पैदिरे

रण्वं पावकशोचिपं यजिष्ठं सप्त धर्मभिः ॥ ५ ॥ [६]

तं शश्वतीषु मातृषु च न आ वीतमश्रितम् ।

चित्रं सन्तं गुहां हितं सुवेदं क्वचिदर्थिनम् ॥ ६ ॥

सप्तस्य यद्वियुता सस्मिन्बृध्नतस्य धामन्नणयन्त देवाः ।

महाँ अधिर्नमसा रातह्वयो वेरध्वराय सदभिहृतावा ॥ ७ ॥

वेरध्वरस्य दूत्यानि विद्वानुभे अन्ता रोदसी संचिक्त्वान् ।

द्रुत ईयसे प्रदिव उराणो विदुदरो दिव आरोधनानि ॥ ८ ॥

कृष्णं त एम रुशतः पुरो भाश्र्वरिष्ण्वीचिर्वपुषामिदेकम् ।

यदप्रवीता दधते ह गर्भं सद्यध्विज्जातो भवसीर्दु द्रुतः ॥ ९ ॥

सद्यो जातस्य ददृशानमोजो यदस्य वाता अनुवार्ति शोचिः ।

वृणक्ति त्रिगामतसेपु जिह्वां स्थिरा चिदन्वा दयते विजम्भेः ॥१०॥ (१०७)

तूपु यदन्नां तूपुणां वृक्षं तूपुं दूतं कृणुते यद्दो अग्निः ।
 वार्तस्य मेळिं संचते निजूर्वैन्नाशुं न वाजयते हिन्वे अर्वा ॥११॥ [७] (१०८)

॥ ८ ॥

१-८ चामदेवो गौतमः । अग्निः । गायत्री ।

दूतं वो विश्वेदेसं हव्यवाहममर्त्यम् । यजिष्ठमृजसे गिरा ॥ १ ॥
 स हि वेदा वसुधितिं मह्यं आरोग्यं दिवः । स देवाँ एह वक्षति ॥ २ ॥
 स वेद देव आनमं देवाँ ऋतायते दमे । दाति प्रियाणि चिद्वसु ॥ ३ ॥
 स होता सेदु दूत्यं चिकित्वाँ अन्तरीयते । विद्वं आरोग्यं दिवः ॥ ४ ॥
 ते स्याम ये अग्र्ये ददाशुर्हव्यदातिभिः । य ईं पुष्यन्त इन्धते ॥ ५ ॥
 ते राया ते सुवीर्यैः ससवासो वि ऋषिरे । ये अग्ना दधिरे दुर्वः ॥ ६ ॥
 अस्मे रायो दिवेदिवे सं चरन्तु पुरुस्पृहः । अस्मे वाजास ईरताम् ॥ ७ ॥
 स विप्रथर्षणीनां शवसा मानुषाणाम् । अति क्षिप्रेवं विध्यति ॥ ८ ॥ [८] (११६)

॥ ९ ॥

१-८ चामदेवो गौतमः । अग्निः । गायत्री ।

अग्ने मूळ मह्यं असि य ईमा देव्युं जनम् । इयेथं वहिरासदम् ॥ १ ॥
 स मानुषीषु दूळभो विश्व प्रावीरमर्त्यः । दूतो विश्वेपां भुवत् ॥ २ ॥
 स सत्र परि पीयते होता मन्द्रो-दिर्विष्टिषु । उत पोता नि पीदति ॥ ३ ॥
 उत आ अग्निरध्वर उतो गृहपतिर्दमे । उत ब्रह्मा नि पीदति ॥ ४ ॥
 वेपि ह्यध्वरीयतामुपवृक्ता जनानाम् । हव्या च मानुषाणाम् ॥ ५ ॥
 वेपीद्वस्य दूत्यं यस्य जुजोपो अध्वरम् । हव्यं मर्तस्य वोह्वे ॥ ६ ॥
 अस्माकं जोष्यध्वरमस्माकं यज्ञमङ्गिरः । अस्माकं ऋणधी हर्वम् ॥ ७ ॥
 परि ते दूळभो रथोऽस्माँ अश्रोतु विश्वतः । येन रक्षसि द्वाशुषः ॥ ८ ॥ [९] (१२४)

॥ १० ॥

१-८ चामदेवो गौतमः । अग्निः । पदपंक्तिः, ४, ६, ७ उष्णिग्या, ५ महापदपंक्तिः, ८ उष्णिग् ।

ने तमुद्याशुं न स्तोमैः क्रतुं न भद्रं हृदिस्पृशाम् । शुष्यामां तु ओहैः ॥ १ ॥
 धा र्गन्ते क्रतोर्भद्रस्य दर्शस्य साधोः । रथीर्कृतस्य वृहतो घर्म्य ॥ २ ॥ (१२६)

एभिर्नो अकैर्भवा नो अर्वाङ् स्वर्ण ज्योतिः । अग्ने विश्वेभिः सुमना अनीकैः ॥ ३ ॥
 आभिष्टे अद्य गीर्भिर्गुणन्तोऽग्ने दाशेम । प्र ते दिवो न स्तनयन्ति शुष्माः ॥ ४ ॥
 तव स्वादिष्टाग्ने संदष्टिरिदा चिदहं इदा चिदुक्तोः । श्रिये रुक्मो न रोचत उपाके ॥ ५ ॥
 घृतं न पूतं तनूररेपाः शुचि हिरण्यम् । तत्रे रुक्मो न रोचत स्वधावः ॥ ६ ॥
 कुतं चिद्धि प्मा सनेभि द्वेषोऽग्र इनोपि मर्तात् । इत्था यजमानादृतावः ॥ ७ ॥
 शिवा नः सुख्या सन्तु आत्रार्ये देवेषु युष्मे । सा नो नाभिः सदेने सस्मिन्नूर्धन् ॥ ८ ॥ [१०]
 (१३२)

॥ ११ ॥

१-६ वामदेवो गौतमः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

(२) भद्रं ते अग्ने सहसिन्ननीकमुपाक आ रोचते सूर्यस्य ।
 रुशद्दुशे दंष्टशे नक्त्या चिदरूक्षितं दृश आ रूपे अन्नम् ॥ १ ॥
 वि पाद्यमे गृणते मनीषां खं वेपसा तुविजातु स्तवानः ।
 विश्वेभिर्यद्वायनः शुक्र देवैस्तन्नो रास्व सुमहो भूरि मन्म ॥ २ ॥
 त्वदग्ने काव्या त्वन्मनीपास्त्वदुक्त्या जायन्ते राध्यानि ।
 त्वदेति द्रविणं वीरपेशा इत्थाधिषे द्राशुपे मर्त्याय ॥ ३ ॥
 त्वद्वाजी वाजंभरो विहाया अभिष्टिकृजायते सत्यशुष्मः ।
 त्वद्रयिर्देवजुतो मयोसुस्त्वदाशुर्जुवाँ अग्ने अर्वा ॥ ४ ॥
 त्वामग्ने प्रथमं देवयन्तो देवं मर्ता अमृत मुन्द्रजिह्वम् ।
 द्वेषोयुतमा विवासन्ति धीभिर्दमूनसं गृहपतिममूरम् ॥ ५ ॥
 आरे अस्मदमतिमारे अहं आरे विश्वाँ दुर्मतिं यन्नियासिं ।
 दोषा शिवः सहसः सूनो अग्ने यं देव आ चित्सचसे स्वस्ति ॥ ६ ॥ [११] (१३८)

॥ १२ ॥

१-६ वामदेवो गौतमः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

यस्त्वामग्र इनर्धते यतस्तुभिन्स्ते अन्नं कृणवत्सस्मिन्नहन् ।
 स सु द्युन्नैरभ्यस्तु प्रसक्षत्त्वं कृत्वा जातवेदधिकित्वान् ॥ १ ॥
 इष्मं यत्ते जभरच्छश्रमाणो महो अग्ने अनीकमा संपर्षन् ।
 स इधानः प्रति दोषामुपासं पुष्यन्नयिं संचते मन्त्रमित्रान् ॥ २ ॥ (१४०)

अग्निरीशे बृहतः क्षत्रियस्याग्निर्वाजस्य परमस्य रायः ।
 दधाति रत्नं विद्यते यर्विष्टो व्यानुषध्वर्त्याय स्वधावान् ॥ ३ ॥
 यच्चिद्धि तं पुरुषत्रा यविष्टाचित्तिभिश्चकृमा कच्चिदार्गः ।
 कृधी प्वर्ष्माँ अदितेरनागान्वयेनांसि शिश्रथो विप्वगग्रे ॥ ४ ॥
 महथिदम् एनसो अभीर्क ऊर्वाद्देवानामुत मर्त्यानाम् ।
 मा ते सखायः सद्मिद्रिपाम् यच्छां तोकाय तर्नयाय शं योः ॥ ५ ॥
 यथा ह त्यद्रसवो गौर्यं चित्पदि पिताममुञ्चता यजत्राः ।
 एवो प्वर्ष्मन्मुञ्चता व्यंहः प्र तार्यग्रे प्रतरं न आयुः ॥ ६ ॥ [१२] (१४४)

॥ १३ ॥

१-५ वामदेवो गौतमः । अग्निः (लिङ्गोक्तदेवता इति एके) । त्रिष्टुप् ।

प्रत्यग्निरुपसामग्रमख्यद्विभातीनां सुमनां रत्नधेयम् ।
 यातमश्विना सुकृतो दुरोणमुत्सूर्यो ज्योतिपा देव एति ॥ १ ॥
 ऊर्ध्वं भानुं सविता देवो अश्रेद्दृप्सं दर्विध्वद्रविपो न सत्वा ।
 अनु व्रतं वरुणो यन्ति मित्रो यत्सूर्यं दिव्यारोहयन्ति ॥ २ ॥
 यं सीमकृण्वन्तमसे विपृचे ध्रुवक्षेमा अनवस्यन्तो अर्थम् ।
 तं सूर्यं हरितः सप्त यहीः स्पशं विश्वस्य जर्गतो वहन्ति ॥ ३ ॥
 वहिष्ठभिर्विहरन्त्यासि तन्तुमव्ययन्नसितं देव वस्म ।
 दर्विध्वतो रुश्मयः सूर्यस्य चर्मेवावाधुस्तमो अप्स्वर्णन्तः ॥ ४ ॥
 अनायतो अनिचद्वः कथायं न्यङ्कुत्तानोर्ज्वं पद्यते न ।
 कया याति स्वधया को ददर्श दिवः स्क्रुम्भः समृतः पाति नार्कम् ॥ ५ ॥ [१३] (१४५)

॥ १४ ॥

१-५ वामदेवो गौतमः । अग्निः (लिङ्गोक्तदेवता इति एके) । त्रिष्टुप् ।

प्रत्यग्निरुपसो जातवेदा अख्यदेवो रोचमाना महोभिः ।
 आ नासत्पौरुगाया रथेनेमं यज्ञमुप नो यातमच्छ ॥ १ ॥
 ऊर्ध्वं केतुं सविता देवो अश्रेज्ज्योतिर्विश्वस्मै भुवनाय कृण्वन् ।
 आप्रा धावापृथिवी अन्तरिक्षं वि सूर्यो रुश्मिभिश्चेकितानः ॥ २ ॥ (१५१)

अवहन्त्यरुणीज्योतिषागान्मही चित्रा रश्मिभिश्चेकिताना ।

श्रुवोधयन्ती सुविताय देव्युषुषा ईयते सुयुजा रथेन ॥ ३ ॥

आ वां वहिष्ठा इह ते वहन्तु रथा अश्वोस उपसो व्युष्टौ ।

इमे हि वां मधुपेयाय सोमा अस्मिन्यज्ञे वृषणा मादयेथाम् ॥ ४ ॥

अनापतो अनिवद्धः कथायं न्यङ्कुत्तानोऽव पद्यते न ।

कया याति स्वधया को ददर्श दिवः स्क्रुम्भः समृतः पाति नार्कम् ॥ ५ ॥ [१४] (१५४)

॥ १५ ॥

१-१० वामदेवो गौतमः । अग्निः, ७-८ सोमकः साहदेव्यः, ९-१० अभिनौ । गायत्री ।

अग्निहोता नो अध्वरे वाजी सन्परि णीयते । देवो देवेषु यज्ञियः ॥ १ ॥

परि त्रिविष्ट्यध्वरं यात्यग्नी रथीरिव । आ देवेषु प्रयो दधत् ॥ २ ॥

परि वाजपतिः क्विरभिर्हव्यान्यक्रमीत् । दधद्रत्नानि दाशुषे ॥ ३ ॥

अयं यः सृज्ये पुरो दैववाते संमिच्यते । द्युमाँ अमित्रदर्मनः ॥ ४ ॥

अस्य घा वीर ईर्वतोऽग्नेरीशीत् मर्त्यः । तिग्मजम्भस्य मीहुषेः ॥ ५ ॥ [१५]

तमर्वन्तं न सान्सिर्मरुपं न दिवः शिशुम् । मर्ष्यन्ते दिवेदिवे ॥ ६ ॥

बोधघन्मा हरिभ्यां कुमारः साहदेव्यः । अच्छा न हूत उदरम् ॥ ७ ॥

उत त्या रजता हरीं कुमारात्साहदेव्यात् । प्रयता सुद्य आ देवे ॥ ८ ॥

एष वां देवावधिना कुमारः साहदेव्यः । दीर्घायुरस्तु सोमकः ॥ ९ ॥

तं युवं दैवावधिना कुमारं साहदेव्यम् । दीर्घायुषं कृणोतन ॥ १० ॥ [१६] (१६४)

॥ १६ ॥

१-२१ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । विष्टुप ।

आ सत्यो यातु मधवौ ऋजीपी द्रवंत्वस्य हरय उषे नः ।

तस्मा इदन्धः सुपुमा सुदर्शमिहाभिपित्वं करते गृणानः ॥ १ ॥

अवं स्य शूराध्वनो नान्तेऽस्मिन्नौ अद्य सर्वने मन्दर्ष्ये ।

शंसात्युक्थमुशनेव वेधाश्चितुषे अमुर्याय मन्म ॥ २ ॥

क्वर्नि निष्णं विदथानि साधन्वृषा यत्सेकं विपिपानो अर्चात् ।

दिव इत्या जीजनत्सप्त कारूनर्हा चिचक्रुर्वयुनां गृणन्तः ॥ ३ ॥ (१६७)

स्वर्ग्येद्रेदि सुदृशीकमर्कैर्महि ज्योतीं रुरुचुर्यद् वस्तोः ।
 अन्धा तमांसि दुधिता विचक्षे नृभ्यश्चकार नृतेमो अभिष्टौ ॥ ४ ॥
 ववक्ष इन्द्रो अमितमृजीप्युर्भे आ पत्रौ रोदसी महित्वा ।
 अतश्चिदस्य महिमा वि रेंच्यभि यो विश्वा भुवना वभूव ॥ ५ ॥ [१७]
 विश्वानि शक्रो नर्याणि विद्वानुपो रिरेंच सखिभिर्निकामैः ।
 अश्मानं चिद्ये विभिदुर्वचोभिर्व्रजं गोमन्तमुशिजो वि वनुः ॥ ६ ॥
 अपो वुत्रं वत्रिवांसं पराहन्प्रावत्ते वज्रं पृथिवी सचेताः ।
 प्राणींसि समुद्रियाण्येनोः पतिर्भवच्छर्वसा शूर धृष्णो ॥ ७ ॥
 अपो यदद्रिं पुरुहूत दर्दराविर्भुवत्सरमा पूर्व्यं ते ।
 स नो नेता वाजमा दर्पिं भूरिं गोत्रा रुजन्नङ्गिरोभिर्गृणानः ॥ ८ ॥
 अच्छा क्विं नृमणो गा अभिष्टौ स्वर्पाता मघवन्नाधमानम् ।
 ऊतिभिस्तर्मिणो द्युम्रहूतौ नि मायावानब्रह्मा दस्युर्त ॥ ९ ॥
 आ दस्युन्ना मनसा याहस्तं भुवत्ते कुत्सः सख्ये निकामः ।
 स्ये योनौ नि पदतं सरूपा वि वां चिकित्सदत्तचिद्ध नारी ॥ १० ॥ [१८]
 यासि कुत्सेन सरथमवस्युस्तोदो वातस्य हयोरीशानः ।
 ऋज्जा वाजं न गध्यं युयूपन्कविर्षदहन्पार्याय भूपात् ॥ ११ ॥
 कुत्साय शुष्णामशुपं नि बर्हीः प्रपित्वे अहः कुर्यवं सहस्रा ।
 सद्यो दस्युन्म मृण कुत्स्येन प्र सरश्चक्रं वृहतादभीकै । ॥ १२ ॥
 त्वं पिश्रुं मृगयं शशुवांसमृजिश्चने वैदधिनाय रन्धीः ।
 पश्चाशत्कृष्णा नि वपः सहस्रात्कं न पुरो जरिमा वि दर्दः ॥ १३ ॥
 सरं उपाके तन्वंषु दधानो वि यत्ते चेत्यमृतस्य वर्षेः ।
 मृगो न हस्ती तर्विपीमुपाणः सिहो न भीम आयुधानि विभ्रत् ॥ १४ ॥
 इन्द्रं कामा वसूयन्तो अगमन्त्स्वर्मीहे न सर्वने चकानाः ।
 श्रवस्पर्षवः शशमानास उक्थैरोको न र्णवा सुदृशीव पुष्टिः ॥ १५ ॥ [१९]
 तमिद्ध इन्द्रं सुहवै हुवेम यस्ता चकार नर्यां पुरूणि ।
 यो मावते जरित्रे गध्यं चिन्मक्षू वाजं भरति स्पाह्रांघाः ॥ १६ ॥
 तिग्मा यदन्तरधानिः पताति कस्मिञ्चिद्धर मुहुके जनानाम् ।
 घोरा यदर्ये समृतिर्भवत्यर्थ स्मा नस्तन्वो बोधि गोपाः ॥ १७ ॥ (१८२)

भ्रुवोऽविता वामदेवस्य धीनां भ्रुवः सखावृको वाजसातौ ।
 त्वामनु प्रमत्तिमा जगन्मोरुशंसो जरित्रे विश्वर्ध स्वाः ॥१८॥
 एभिर्नृभिरीन्द्र त्वायुर्भिष्ठा मघर्वद्भिर्मघवन्विश्व आजौ ।
 धाद्यो न द्युन्नैरभि सन्तो अर्यः क्षपो मदेम शरदश्च पूर्वाः ॥१९॥
 एवेदिन्द्राय वृषभाय वृष्णे ब्रह्माकर्म भृगवो न रथम् ।
 न चिद्यथो नः सरुया वियोपदसन्न उग्रोऽविता तनूपाः ॥२०॥
 नू पुत इन्द्र नू गृणान इयं जरित्रे नद्योऽ न पीपेः ।
 अकारि ते हरियो ब्रह्म नव्यं धिया स्याम रथ्यः सदासाः ॥२१॥ [२०] (१८५)

॥ १७ ॥

१-२१ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, १५ एकपदा विराट् ।

त्वं मुहो इन्द्र तुभ्यं ह क्षा अतु क्षत्रं मंहना मन्यत द्याः ।
 त्वं वृत्रं शर्वसा जघन्वान्तसुजः सिन्धूरहिना जग्रसानान् ॥ १ ॥
 तर्व त्विपो जनिमत्रेजत द्यौ रेजद्भूमिभियसा स्वस्य मुन्योः ।
 ऋघायन्तं सुभवाः पर्यतास आर्दन्धन्वानि सरयन्त आपः ॥ २ ॥
 भिनदिरिं शर्वसा वज्रमिष्णन्नाविष्कृण्वानः सहसान ओजः ।
 वर्धीद्वृत्रं वज्रेण मन्दसानः सरन्वापो जर्वसा हतवृष्णीः ॥ ३ ॥
 सुवीरस्ते जनिता मन्यत द्यौरिन्द्रस्य कर्ता स्वपस्तमो भूत् ।
 य ई जजान स्वयं सुवज्रमनपच्युतुं सदेसो न भूम ॥ ४ ॥
 य एक इच्छ्यावयति य भूमा राजा कृष्टीनां पुरुहूत इन्द्रः ।
 सत्यमैनमनु विश्वे मदन्ति राति देवस्य गृणतो मघोर्नः ॥ ५ ॥ [२१]
 सत्रा सोमा अभवन्नस्य विश्वे सत्रा मदासो बृहतो मदिष्टाः ।
 सत्रामवो वर्सपतिर्वर्षनां द्ये विश्वा अधिथा इन्द्र कृष्टीः ॥ ६ ॥
 त्वमघं प्रथमं जायमानोऽमे विश्वा अधिथा इन्द्र कृष्टीः ।
 त्वं प्रति भ्रवत आशयानमहि वज्रेण मघवन्वि वृश्वः ॥ ७ ॥
 सत्राहणं दार्घ्यं तुभ्यमिन्द्र महामपारं वृषभं सुवज्रम् ।
 हन्ता यो वृत्रं सनितात वाजं दाता मघानि मघवा सुराधाः ॥ ८ ॥ (१९३)

अयं वृत्थातयते समीचीर्य आजिषु मघवां शृण्व एकः ।
अयं वाजं भरति यं सनोत्यस्य प्रियासः सख्ये स्याम ॥ ९ ॥

अयं शृण्वे अध जयन्नुत मन्त्रयमुत प्र कृणुते युधा गाः ।
यदा सत्यं कृणुते मन्युमिन्द्रो विश्वं द्रुहं भयत एजदस्मात् ॥ १० ॥ [२२]

समिन्द्रो गा अजयत्सं हिरण्या समक्षिया मघवा यो ह पूर्वीः ।
एभिर्नृभिर्नृतमो अस्य शाकै रायो विभक्ता संभरश्च वस्वः ॥ ११ ॥

कियत्स्विदिन्द्रो अध्येति मातुः कियत्पितुर्जनितुर्यो जजान ।
यो अस्य शुष्मं मुहुकैरियति वातो न जूतः स्तनयद्भिरभ्रैः ॥ १२ ॥

क्षियन्तं त्वमक्षियन्तं कृणोतीर्यति रेणुं मघवा समोहम् ।
विभञ्जन्नुरशनिमोहव धौरुत स्तोतारं मघवा वसो धात् ॥ १३ ॥

अयं चक्रमिपणत्सर्वस्य न्येतंशं रीरमत्ससृमाणम् ।
आ कृष्ण ई जुहुराणो जिघति त्वचो वुध्रे रजसो अस्य योनौ ॥ १४ ॥

असिक्न्यां यजमानो न होता ॥ १५ ॥ [२३]

गव्यन्त इन्द्रं सख्याय विप्रा अश्वान्तो वृषणं वाजयन्तः ।
जनीयन्तो जनिदामक्षितोतिमा च्यावयामोऽवृते न कोशम् ॥ १६ ॥

श्राता नो बोधि ददृशान आपिरभिख्याता मर्दिता सोम्यानाम् ।
सखा पिता पितृतमः पितृणां कर्तेशु लोकमुशते वयोधाः ॥ १७ ॥

सखीयतामविता बोधि सखा गृणान इन्द्र स्तुवते वयो धाः ।
वयं ह्य तै चकृमा सुवार्य आभिः शमीभिर्महयन्व इन्द्र ॥ १८ ॥

स्तुत इन्द्रो मघवा यद्ध वृत्रा भूरीण्येको अप्रतीनि हन्ति ।
अस्य प्रियो जरिता यस्य शर्मन्नकिर्देवा वारयन्ते न मतीः ॥ १९ ॥

एवा न इन्द्रो मघवा विरप्शी करत्सत्या चर्षणीधृदेनर्वा ।
त्वं राजा जनुषां धेह्यस्मे अधि श्रवो माहिन्नं यज्ञरित्रे ॥ २० ॥

नू पुत इन्द्र नू गृणान इपं जरित्रे नद्योऽे न पीपिः ।
अकारि ते हरिवो ब्रह्म नव्यं धिया स्याम रुध्यः सदासाः ॥ २१ ॥ [२४] (२०६)

॥ १८ ॥

(१-१३) २-३॥, ८-१३ वामदेवो गीतमः, १ इन्द्रः, ४ (उत्तरोऽर्धर्चः)-७ अदितिः ऋषिका ।
 १ वामदेवः, २-४ (पूर्वोऽर्धर्चः), ८-१३ इन्द्रः, ४ (उत्तरोऽर्धर्चः)- ,
 ७ वामदेवः । विष्णुप ।

अयं पन्था अनुवित्तः पुराणो यतो देवा उदजायन्त विश्वे ।
 अर्तश्चिदा जनिपीष्ट प्रवृद्धो मा मातरममुया पत्तवे कः ॥ १ ॥
 नाहमतो निरया दुर्गहैतत्तिरश्चता पार्श्वान्निर्गमाणि ।
 बहूनि मे अकृता कर्त्वीनि युध्यै त्वेन सं त्वेन पृच्छै ॥ २ ॥
 परायतीं मातरमन्वचष्ट न नानु गान्यनु नू गमानि ।
 त्वष्टुर्गृहे अपिब्रह्मोममिन्द्रः शतधन्यं चम्बोः सुतस्य ॥ ३ ॥
 किं स ऋधकृणवद्यं सहस्रं मासो जभारं शरदध पूर्वीः ।
 नही न्वस्य प्रतिमानमस्त्यन्तर्जातेपूत ये जनिन्त्वाः ॥ ४ ॥
 अवधमिव मन्यमाना गुहाकरिन्द्रं माता वीर्येणा न्यृष्टम् ।
 अथोदस्थात्स्वयमत्कं वसान आ रोदसी अपृणाज्जायमानः ॥ ५ ॥ [२५]
 एता अर्पन्त्वललाभवन्तींश्रुतावरीरिव संक्रोशमानाः ।
 एता वि पृच्छ किमिदं भनन्ति कमापो अद्रिं परिधि रूजन्ति ॥ ६ ॥
 किष्टु ष्विदस्मै निविदो भनन्तेन्द्रस्यावद्यं दिधिपन्त आपः ।
 ममैतान्पुत्रो मेहता वधेन वृत्रं जेषन्वो अस्तजद्रि सिन्धून् ॥ ७ ॥
 ममैतान् त्वा युवतिः परास ममैतान् त्वा कृपवा जगारं ।
 ममैच्छिदापः शिशवे ममृड्युर्ममैच्छिदिन्द्रः सहसोदतिष्ठत् ॥ ८ ॥
 ममैतान् तै मघवन्व्यसो निविदिध्वो अप हनू जघानं ।
 अधा निविद्ध उत्तरो बभूवाच्छिरो दासस्य सं पिणग्वधेन ॥ ९ ॥
 गृष्टिः संख्व स्थधिरं तवागामनाधृष्यं वृषभं तुभ्रमिन्द्रम् ।
 अरीहं वृत्सं चुरथाय माता स्वयं गातुं तन्व इच्छमानम् ॥ १० ॥
 उत माता महिषमन्वधेनदुमी त्वा जहति पुत्र देवाः ।
 अथात्रवीद्व्रमिन्द्रो हनिप्यन्तसरो विष्णो वितरं वि क्रमस्व ॥ ११ ॥ (२१७)

कस्ते मातरं विधवामचक्रच्छयुं कस्त्वामजिघांसुचरन्तम् ।
 कस्ते देवो अधि मार्डीक आसीद्यत्राक्षिणाः पितरं पाद्गृहं ॥१२॥
 अवर्त्या शुनं आन्त्राणि पेचे न देवेषु विविदे मडितारम् ।
 अपश्यं जायाममर्हीयमानामधा मे श्येनो मध्वा जंभार ॥१३॥ [२६] ५* (२१९)

ॐ १९ ॥ॐ

१-११ धामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

एवा त्वामिन्द्र वज्रिन्नत्र विश्वे देवासः सुहवासं ऊमाः ।
 महामुभे रोदसी वृद्धमुष्यं निरेकभिद्वृणते वृत्रहत्ये ॥ १ ॥
 अवासृजन्त जित्रयो न देवा भुवः सम्राळिन्द्र सत्ययोनिः ।
 अहन्नहिं परिशयानमर्णः प्र वर्तनीररदो विश्वधेनाः ॥ २ ॥
 अर्तृष्णवन्तं वियतमवुध्यमलुध्यमानं सुपुपाणमिन्द्र ।
 सप्त प्रति प्रवतं आशयानमहिं वज्रेण वि रिणा अपर्वन् ॥ ३ ॥
 अक्षोदयच्छवसा क्षामं वुध्नं वार्णं वातस्तविपीभिरिन्द्रः ।
 दृहान्यौभादुशमान् ओजोऽर्वाभिनत्ककुभः पर्वतानाम् ॥ ४ ॥
 अभि प्र दद्रुर्जनयो न गर्भं रथाइव प्र ययुः साकमद्रयः ।
 अतर्पयो विसृतं उज्ज ऊर्मीन्त्वं वृतां अरिणा इन्द्र सिन्धून् ॥ ५ ॥ [१]
 त्वं महीमचरिं विश्वधेनां तुर्वीतये वृय्याय क्षरन्तीम् ।
 अरमयो नमसैजदर्णैः सुतरणां अकृणोरिन्द्र सिन्धून् ॥ ६ ॥
 प्रायुवो नभन्वोडे न वक्रो ध्वसा अपिन्वद्युवतीकृतज्ञाः ।
 धन्वान्यज्रां अपृणक्तृपाणां अधोगिन्द्रः स्तयोडे दंसुपत्नीः ॥ ७ ॥
 पूर्वीरुपसः शरदश्च गूर्ता वृत्रं जघन्वो असृजद्वि सिन्धून् ।
 परिष्ठिता अतृणद्रद्रधानाः सीरा इन्द्रः स्रवितवे पृथिव्या ॥ ८ ॥
 वृत्रीभिः पुत्रमग्रुवो अदानं निवेशनाद्वरिव आ जंभर्थ ।
 व्यष्ट्यो अख्यदहिमाददानो निभूदुखच्छित्समरन्त पर्व ॥ ९ ॥
 प्र ते पूर्वीणि करणानि विप्राविद्धां आह विदुपे करांसि ।
 यथायथा वृष्ण्यानि स्वगूर्तापांसि राजुन्नर्याविवेपीः ॥ १० ॥
 नू पुत इन्द्र नू गृणान इपं जरित्रे नद्योडे न पीपिः ।
 अकारि ते हरियो ब्रह्म नच्यं धिया स्याम रथ्यः सदासाः ॥ ११ ॥ [२] (२३०)

॥ २० ॥

१-११ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

आ न इन्द्रो दूरादा न आसादभिष्टिकृदवसे यासदुग्रः ।
 ओजिष्ठेभिर्नृपतिर्वज्रवाहुः संगे समत्सु तुर्वणिः पृतन्यून् ॥ १ ॥
 आ न इन्द्रो हरिर्भिर्यात्वच्छार्वाचीनोऽवसे राधसे च ।
 तिष्ठति वज्री मधवा विरप्शीमं यज्ञमनु नो वाजसातौ ॥ २ ॥
 इमं यज्ञं त्वमस्माकमिन्द्र पुरो दधत्सनिष्यसि क्रतुं नः ।
 श्वग्नीवं वज्जित्सनये धर्मानां त्वया वयमर्य आजि जयेम ॥ ३ ॥
 उग्रान् पु णः सुमना उपाके सोमस्य नु सुपुतस्य स्वधावः ।
 पा इन्द्र प्रतिभृतस्य मध्वः समन्धसा ममदः पृच्छेन ॥ ४ ॥
 वि यो ररुष्य ऋषिभिर्नवेभिर्वृक्षो न पक्वः सृण्यो न जेता ।
 मर्यो न योपांमभि मन्यमानोऽच्छा विवक्मि पुरुहूतमिन्द्रम् ॥ ५ ॥ [३]
 गिरिर्न यः स्वतवां कृष्व इन्द्रः सनादेव सहसे जात उग्रः ।
 आदत्ता वज्रं स्थविं न भीम उद्रेव कोशं वसुना न्यृष्टम् ॥ ६ ॥
 न यस्य वर्ता जलुपा न्वस्ति न राधस आमरीता मधस्य ।
 उद्रावृषाणस्तविपीव उग्रस्मभ्यं दद्वि पुरुहूत रायः ॥ ७ ॥
 ईक्षे रायः क्षयस्य चर्षणीनामुत व्रजमपवर्तासि गोनाम् ।
 शिक्षानरः समिथेषु प्रहावान्वस्वो राशिमभिनेतासि भूरिम् ॥ ८ ॥
 कृया तच्छृण्वे शच्या शचिष्ठो यया कृणोति सुहु का चिदृष्वः ।
 पुरु दाशुपे विचिचिष्ठो अंहोऽथा दधाति द्रविणं जरित्रे ॥ ९ ॥
 मा नो मधीरा भरा दद्वि तन्नः प्र दाशुपे दातवे भूरि यत्ते ।
 नव्ये देष्णे गस्ते अस्मिन्त उक्थे प्र ब्रवाम वयमिन्द्र स्तुवन्तः ॥ १० ॥
 नू धृत इन्द्र नू रृणान इपं जरित्रे नवोऽङ्गे न पीपेः ।
 अकारि ते हरियो ब्रह्म नव्यं धिया स्याम रथ्यः सदासाः ॥ ११ ॥ [४] (२४१)

॥ २१ ॥

१-११ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

आ यात्विन्द्रोऽवसे उपै न इह स्तुतः संधमादस्तु शूरः ।
 वावृधानस्तविपीर्यस्य पूर्वोद्योने क्षत्रमभिर्भृति पुष्यात् ॥ १ ॥ (२४२)

तस्येद्विह स्तवथ वृष्ण्यानि तुविद्युन्नस्य तुविरार्धसो नृन् ।	
यस्य क्रतुर्विदुष्योऽं न सम्राद् साहान्तरुत्रो अभ्यस्ति कृषीः	॥ २ ॥
आ यात्विन्द्रो द्विव आ पृथिव्या मक्ष समुद्रादुत वा पुरीपात् ।	
स्वर्णरादवसे नो मरुत्वान्परावतो वा सदर्नादृतस्य	॥ ३ ॥
स्थूरस्य रायो बृहतो य ईशे तमु एवाम विदथेप्विन्द्रम् ।	
यो वायुना जयति गोमतीपु प्र धृष्णुया नयति वस्यो अच्छ	॥ ४ ॥
उप यो नमो नर्मसि स्तभायन्निर्यति वाचं जनयन्यजघै ।	
ऋञ्जसानः पुरुवार उक्थैरेन्द्रं कृषीत् सदर्नेपु होता	॥ ५ ॥ [५]
धिपा यदि धिपण्यन्तः सरण्यान्तसदर्न्तो अद्रिमौश्रिजस्य गोहे ।	
आ दुरोपाः पास्त्यस्य होता यो नो महान्तसंवरणेपु वहिः	॥ ६ ॥
सत्रा यदी भार्वरस्य वृष्णः सिपक्ति शुष्मः स्तुवते भराय ।	
गुहा यदीमौश्रिजस्य गोहे प्र यद्विये प्रायसे मदाय	॥ ७ ॥
वि यद्वरीसि पर्वतस्य वृष्वे पर्योभिजिन्वे अपां जवांसि ।	
विदद्गौरस्य गवयस्य गोहे यदी वाजाय सुधयोऽं वहन्ति	॥ ८ ॥
भद्रा ते हस्ता सुकृतोत प्राणी ग्रयन्तारां रतुवते राधं इन्द्र ।	
का ते निपत्तिः किमु नो ममत्सि किं नोदुदु हर्षसे दातवा उं	॥ ९ ॥
एवा वस्व इन्द्रः सत्यः सम्राड्गन्ता वृत्रं वरिवः पूरवे कः ।	
पुरुष्टुत क्त्वा नः शग्धि रायो भक्षीय तेऽवसो देव्यस्य	॥ १० ॥
नू प्तु इन्द्र नू षृष्णान इयं ऊरिरे नद्योऽं न पीपिः ।	
अकारि ते हरिवो ब्रह्म नव्यं धिया स्याम रथ्यः सदासाः	॥ ११ ॥ [६] (२५२)

॥ २२ ॥

१-११ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

यन्न इन्द्रो जुजुषे यच्च वष्टि तन्नो महान्करति शुष्म्या चित् ।	
ब्रह्म स्तोमं मधवा सोममुक्था यो अश्मानं शर्वसा विभ्रदेति	॥ १ ॥
वृषा वृषन्धि चतुरश्रिमस्यन्नग्नो वाहुभ्यां नृतमः शचीवान् ।	
श्रिये परुष्णीमुपमाण ऊर्णा यस्याः पर्वाणि सख्याय विच्ये	॥ २ ॥
यो देवो देवतमो जायमानो महो वाजेभिर्महद्भिश्च शुष्मैः ।	
दर्धानो वचं वाहोरुशन्तं धाममेन रेजयत्प्र भूर्म	॥ ३ ॥ (२५५)

विश्वा रोधांसि प्रवतश्च पूर्वीर्घाँर्ऋष्याजर्निमत्रेजत् क्षाः ।
 आ मातरा भरति शुभ्या गोर्नृवत्परिज्मन्नोनुवन्त वाताः ॥ ४ ॥
 ता तू तं इन्द्र महतो महानि विश्वेष्वित्सर्वेषु प्रवाच्या ।
 यच्छूर धृष्णो धृपता दधृष्वानहि वज्रेण श्वसाविधिपीः ॥ ५ ॥ [७]
 ता तू तै सत्या तुविनृम्या विश्वा प्र धेनवः सिस्रते वृष्ण ऊध्नः ।
 अर्धा ह त्वर्द्धपमणो भियानाः प्र सिन्धवो जवसा चक्रमन्त ॥ ६ ॥
 अत्राह ते हरिवस्ता उं देवीरवोभिरिन्द्र स्तवन्त स्वसारः ।
 यत्सीमनु प्र मुचो वद्वधाना दीर्घामनु प्रसितिं स्पन्दुयध्वै ॥ ७ ॥
 पिपीके अंशुर्मघो न सिन्धुरा त्वा शमीं शशमानस्यं शक्तिः ।
 अस्मद्यक्शुशुचानस्यं यन्वा आशुर्न रश्मि तुच्योजसं गोः ॥ ८ ॥
 अस्मे वर्षिष्ठा कृणुहि ज्येष्ठां नृम्णानि सवा सहुरे सहांसि ।
 अस्मभ्यं वृत्रा सुहनानि रन्धि जहि वर्धर्वुपो मर्त्यस्य ॥ ९ ॥
 अस्माकमित्सु भृणुहि त्वमिन्द्रास्मभ्यं चित्रां उप माहि वाजान् ।
 अस्मभ्यं विश्वा इपणः पुरंधीरस्माकं सु मंघवन्धोधि गोदाः ॥ १० ॥
 नू घृत इन्द्र नू गृणान इपं जरित्रे नद्योरे न पीपिः ।
 अकारि ते हरिवो ब्रह्म नव्यं धिया स्याम रथ्यः सदासाः ॥ ११ ॥ [८] (२६३)

॥ २३ ॥

१—११ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः, ८-१० क्रतं वा । विष्टुप् ।

कथा महामवृधत्कस्य होतुर्यज्ञं जुपाणो अभि सोममूर्धः ।
 पिवन्नुशानो जुपमाणो अन्धो ववक्ष क्रुध्वः शुचते धनाय ॥ १ ॥
 को अस्य वीरः सधमादमाय समानंश सुमतिभिः को अस्य ।
 कदस्य चित्रं चिकित्ते कदूती वृधे भुवच्छशमानस्य यज्योः ॥ २ ॥
 कथा भृणोति ह्ययमानमिन्द्रः कथा शुष्वन्नर्वसामस्य वेद ।
 का अस्य पूर्वोरुपमातयो ह कथेनमाहुः पर्युरि जरित्रे ॥ ३ ॥
 कथा सवाधः शशमानो अस्य नशदुभि द्रविणं दीध्यानः ।
 देवो भुवन्नर्वेदा म क्रतानां नमो जगृभ्वो अभि यज्जुजोपत् ॥ ४ ॥
 कथा कदस्या उपमो व्युष्टो देवो मर्तस्य सख्यं जुजोप ।
 कथा कदस्यं सख्यं सर्विभ्यो ये अस्मिन्कार्म सुयुजं ततस्ते ॥ ५ ॥ [९] (२६८)

किमादमंत्रं सुख्यं सखिभ्यः कदा तु तं अत्रं प्र ब्रवाम ।
 श्रिये सुदृशो वपुंसस्य सर्गाः स्वर्णं चित्रतममिष आ गोः ॥ ६ ॥
 दुहं जिघांसन्ध्वरसमनिन्द्रां तेतिक्ते तिग्मा तुजसे अनीका ।
 ऋणा चिद्यत्रं ऋणया न उग्रो दूरे अज्ञाता उपसौ वद्याधे ॥ ७ ॥
 ऋतस्य हि शुरुधः सन्ति पूर्वीर्ऋतस्य धीतिर्वृजिनानि हन्ति ।
 ऋतस्य श्लोकौ वधिरा ततर्द कर्णौ बुधानः शुचिमान् आयोः ॥ ८ ॥
 ऋतस्य दृह्या धरुणानि सन्ति पुरूणि चन्द्रा वपुषे वर्षपि ।
 ऋतेन दीर्घमिषणन्त पृक्षे ऋतेन गाव ऋतमा विवेशुः ॥ ९ ॥
 ऋतं येमान ऋतमिद्वनोत्पृतस्य शुष्मस्तुरया उ गच्युः ।
 ऋतार्यं पृथ्वी वंहले गभीरे ऋतार्यं धेनू परमे दुहाते ॥ १० ॥
 नू पृत ईन्द्र नू वृणान इपं जरित्रे नद्योऽे न पीपिः ।
 अकारि ते हरिवो ब्रह्म नच्यै धिया स्याम रथ्यैः सदासाः ॥ ११ ॥ [१०] (२७४)

॥ २४ ॥

१-११ चामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, १० अलुष्टुप् ।

का सुपुतिः शर्वसः सनुमिन्द्रमर्वाचीनं राधस आ ववर्तत् ।
 दादिहि वीरो गृणते वसूनि स गोपतिनिंप्पिधां नो जनासः ॥ १ ॥
 स वृत्रहत्ये हव्यः स ईड्यः स सुपृतु इन्द्रः सत्पराधाः ।
 स यामन्ना मधवा मर्त्याय ब्रह्मण्यते सुपर्ण्ये वरिवो धात् ॥ २ ॥
 तमिन्नरो वि ह्वयन्ते समीके रिरिकांसस्तन्वः कृण्वत् त्राम् ।
 मिथो यच्यागमुभयासो अग्मन्नरस्तोकस्य तनयस्य सातौ ॥ ३ ॥
 ऋतूयन्ति क्षितयो योगं उयाशुपाणासौ मिथो अर्णसातौ ।
 सं यद्विशोऽववृत्रन्त युध्मा आदिन्नेम इन्द्रयन्ते अभीके ॥ ४ ॥
 आदिद्द नेम इन्द्रियं यजन्त आदित्पुक्तिः पुरोळाशं रिरिच्यात् ।
 आदित्सोमो वि पृच्यादसुप्त्रीनादिजुजोप वृपभं यजध्वै ॥ ५ ॥ [११]
 कृणोत्यस्मै वरिवो य इत्येन्द्राय सोममुशते सुनोति ।
 सध्रीचीनेन मनसाधिवेनन्तमित्सखायं कृणुते समत्सु ॥ ६ ॥ (२८०)

य इन्द्राय सुनवत्सोममद्य पचात्पक्तीरुत भुजातिं धानाः ।
 प्रति मनायोरुचथानि हर्यन्तस्मिन्दधृष्टपणं शुष्ममिन्द्रः ॥ ७ ॥
 यदा संसुर्य व्यचेदघावा दीर्घं यदाजिमभ्यख्यदर्यः ।
 अचिक्रदधृष्टपणं पत्यच्छा हुरोण आ निशितं सोमसुद्धिः ॥ ८ ॥
 भूर्यसा वस्ममचरत्कनीयोऽर्विक्रीतो अकानिपुं पुनर्यन् ।
 स भूर्यसा कनीयो नारिरेचीदीना दक्षा वि दुहन्ति प्र वाणम् ॥ ९ ॥
 क इमं दशभिर्ममेन्द्रं क्रीणाति धेनुभिः ।
 यदा वृत्राणि जहान्दधेनं मे पुनर्ददत् ॥ १० ॥
 नू प्लुत इन्द्र नू गृणान इपं जरित्रे नद्योऽं न पीपेः ।
 अकारि ते हरिवो ब्रह्म नव्यं प्रिया स्याम रुध्यः सदासाः ॥ ११ ॥ [१२] (२८५)

॥ २५ ॥

१-८ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

को अद्य नयीं देवकाम उशनिन्द्रस्य सख्यं जुजोप ।
 को वा भ्रेश्वसे पार्याय समिद्धे अग्रौ सुतसोम ईडे ॥ १ ॥
 को नानाम् वचसा सोम्याय मनायुर्वी भवति वस्त उस्त्राः ।
 क इन्द्रस्य युज्यं कः सखित्वं को भ्रात्रं वपि क्वये क ऊती ॥ २ ॥
 को देवानामवो अद्या वृणीते क आदित्याँ अदितिं ज्योतिरीडे ।
 कस्याश्चिनाविन्द्रो अग्निः सुतस्यांशोः पिबन्ति मनुसाविवेनम् ॥ ३ ॥
 तस्मा अग्निर्भरतः शर्म यंसुज्ज्योक्वर्षइयात्सूर्यमुचरन्तम् ।
 य इन्द्राय सुनवामेत्याह नरे नयीय नृवमाय नुणाम् ॥ ४ ॥
 न तं जिनन्ति बहवो न दुभा उर्वस्मा अदितिः शर्म यंसत् ।
 प्रियः सुकृत्त्रिय इन्द्रं मनायुः प्रियः सुग्रावीः प्रियो अस्य सोमी ॥ ५ ॥ [१३]
 सुग्राव्यः प्राणुपाल्ये वीरः सुर्वैः पक्तिं कृणुते केवलेन्द्रः ।
 नासुर्वेरापिर्न सखा न जामिद्वेप्राव्योऽवहन्तेदवाचः ॥ ६ ॥
 न रेवता पृणिना सख्यमिन्द्रोऽसुन्वता सुतपाः सं गृणीति ।
 आस्य वेदः खिदति हन्ति नमं वि सुर्वये पक्तये केवलो भूत् ॥ ७ ॥
 इन्द्रं परेश्वरे मध्यमास इन्द्रं यान्तोऽवसितास इन्द्रम् ।
 इन्द्रं क्षियन्त उत पुष्यमाना इन्द्रं नरो वाजयन्तो हयन्ते ॥ ८ ॥ [१४] (२९३)

॥ २६ ॥

१-७ वामदेवो गौतमः, १-३ इन्द्रो वा । १-३ इन्द्रः, आत्मा वा, ४-७ इयेनः । त्रिष्टुप् ।

अहं मनुरभवं धर्यथाहं कक्षीवो ऋषिरस्मि विप्रः ।
 अहं कुत्समार्जुनेयं न्यूञ्जेऽहं कविरुशना पश्यता मा ॥ १ ॥
 अहं भूर्मिमददामार्थीयाहं वृष्टिं दाशुपे मर्त्याय ।
 अहमपो अनयं वावशाना मम देवासो अनु केतमायन् ॥ २ ॥
 अहं पुरो मन्दसानो व्यैरं नव साकं नवतीः शम्बरस्व ।
 शततमं वेश्यं सर्वताता दिवोदासमतिथिग्वं यदार्वम् ॥ ३ ॥
 प्र सु प विभ्यो मरुतो विरस्तु प्र इयेनः इयेनेभ्य आशुपत्वा ।
 अचक्रया यत्स्वधया सुपर्णो हृद्यं भरन्मनवे देवर्जुष्टम् ॥ ४ ॥
 भरद्यदि विरतो वेविजानः पथोरुणा मनोजवा असर्जि ।
 त्वयं ययौ मर्षुना सोम्येनोत् श्रवो विविदे इयेनो अत्र ॥ ५ ॥
 ऋजीपी इयेनो ददमानो अंशुं परावर्तः शकुनो मन्द्रं मर्दम् ।
 सोमं भरदादृहाणो देवावान्दिवो अमुष्मादुत्तराद्वादार्य ॥ ६ ॥
 आदार्य इयेनो अंभरत्सोमं सहस्रं स्रवो अयुतं च साकम् ।
 अत्रा पुरंधिरजहादरातीर्मदे सोमस्य मूरा अमूरः ॥ ७ ॥ [१५] (३००)

॥ २७ ॥

१-५ वामदेवो गौतमः । इयेनः, ५ इन्द्रो वा । त्रिष्टुप्, ५ शकरी ।

गर्भे नु सन्नन्वैषामवेदमहं देवानां जनिमानि विश्वा ।
 शतं मा पुर आर्यसीररक्षन्नध इयेनो जवसा निरदीयम् ॥ १ ॥
 न घा स मामप जोषं जभाराभीमासु त्वक्षसा वीर्येण ।
 ईर्मा पुरंधिरजहादरातीरुत वार्ता अतरच्छशुवानः ॥ २ ॥
 अव यच्छयेनो अस्वनीदध द्योवि यद्यदि वार्त ऊहुः पुरंधिम् ।
 सृजधर्दस्मा अव ह क्षिपज्ज्यां कुशानुरस्ता मनसा भुरण्यन् ॥ ३ ॥
 ऋजिप्य ईभिन्द्रावतो न भुज्युं इयेनो जभार बृहतो अधि ष्णोः ।
 अन्तः पतत्पतत्र्यस्य पूर्णमघ यामनि प्रसितस्य तद्वेः ॥ ४ ॥ (३०४)

अर्धं श्वेतं कलशं गोभिरक्तमापिप्यानं मधुर्वा शुक्रमन्धः ।

अध्वर्युभिः प्रयतं मध्वो अग्रमिन्द्रो मदाय प्रति धृत्पिबध्वै शूरो मदाय प्रति धृत्पिबध्वै ॥५॥ [१६]
(३०५)

॥ २८ ॥

१-५ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः, इन्द्रासोमौ वा । त्रिष्टुप् ।

त्वा युजा तव तत्सोमं सख्य इन्द्रो अपो मनवे सस्रुतस्कः ।

अहन्नहिमरिणात्सप्त सिन्धूनपावृणोदपिहितेव खानि ॥ १ ॥

त्वा युजा नि खिदत्स्वर्यस्येन्द्रश्चक्रं सहसा सुघ इन्द्रो ।

अधि प्पुना बृहता वर्तमानं महो द्रुहो अपं विश्वायुं धायि ॥ २ ॥

अह्निन्द्रो अर्दहदुभिरिन्द्रो पुरा दस्यून्मध्यंदिनाद्भीकं ।

दुर्गे दुरोणे क्त्वा न यातां पुरू सहस्रा शर्वा नि वर्हीत् ॥ ३ ॥

विश्वस्मात्सीमधुमाँ इन्द्र दस्युन्विशो दासीरकृणोरप्रशस्ताः ।

अवाधेधाममृणतं नि शत्रुनर्विन्देशामर्षचितिं वर्षत्रैः ॥ ४ ॥

एवा सत्यं मघवाना युवं तदिन्द्रश्च सोमोर्वमश्वयं गोः ।

आर्दद्वत्तमपिहितान्यश्ना रिरिचधुः क्षार्थिचतृदाना ॥ ५ ॥ [१७] (३१०)

॥ २९ ॥

१-५ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

आ नः स्तुत उप वाजेभिरूती इन्द्रं याहि हरिर्भिर्मन्दसानः ।

तिरिश्चिद्वर्यः सर्वना पुरूष्याङ्गुपेभिर्गृणानः सत्यराधाः ॥ १ ॥

आ हि प्मा याति नर्यथिक्त्वान्हूयमानः सोतभिरुर्ष युजम् ।

स्वश्वो यो अभीरुर्मन्यमानः सुष्वाणैर्भिर्मदति सं ह वीरिः ॥ २ ॥

श्रावयेदस्य कर्णा वाज्जयध्वै जुष्टामनु प्र दिशं मन्द्वयध्वं ।

उद्वावृषाणो राधसे तुविष्मान्करन्न इन्द्रः सुतीर्थोर्मयं च ॥ ३ ॥

अच्छा यो गन्ता नाधमानमूती इत्था विप्रं हवमानं गृणन्तम् ।

उप त्मनि दधानो धुर्यांश्शून्सहस्राणि शतानि वर्जवाहुः ॥ ४ ॥

त्वोतासो मघवन्निन्द्र विप्रा वयं ते स्याम सूरयो गृणन्तः ।

भेजानासो बृहर्दिवस्य राय ओक्रार्थस्य द्रावने पुरूक्षोः ॥ ५ ॥ [१८] (३१५)

॥ ३० ॥

१-२४ वामदेवो गौतमः। इन्द्रः, ९-११ इन्द्रोपसौ। गायत्रीः ८, २४ अनुष्टुप्।

नकिरिन्द्र त्वदुत्तरो न ज्यायौ अस्ति वृत्रहन् । नकिरेवा यथा त्वम् ॥ १ ॥	
सत्रा ते अनु कृष्टयो विश्वा चक्रेव वावृतुः । सत्रा म्हाँ असि श्रुतः ॥ २ ॥	
विश्वे चनेदना त्वा देवास इन्द्र युयुधुः । यदहा नक्तुमातिरः ॥ ३ ॥	
यत्रोत वाधितेभ्यश्चक्रं कुत्साप युध्यते । मुपाय इन्द्र सूर्यम् ॥ ४ ॥	
यत्र देवाँ क्रघायतो विश्वाँ अयुध्य एक इत् । त्वमिन्द्र वनूरहन् ॥ ५ ॥ [१९]	
यत्रोत मर्त्याय कमरिणा इन्द्र सूर्यम् । प्राचः शचीभिरेतशम् ॥ ६ ॥	
किमादुतासि वृत्रहन्मर्घवन्मन्युमत्तमः । अत्राह दानुमातिरः ॥ ७ ॥	
एतद्वेदुत वीर्यैर्मिन्द्र चक्रथ पौंस्यम् । स्त्रियं यदुहणायुवं वधीर्दुहितरं दिवः ॥ ८ ॥	
द्विचथिद्धा दुहितरं महान्महीयमानाम् । उपासमिन्द्र सं पिणक् ॥ ९ ॥	
अपोपा अनसः सरत्संपिष्टादह विभ्युपी । नि यत्सीं शिश्रथदृपा ॥ १० ॥ [२०]	
एतदस्या अनः शये सुसंपिष्टं विपाश्या । सुसारं सीं परावतः ॥ ११ ॥	
उत सिन्धुं विवालयं वितस्थानामधि क्षमि । परिं ष्टा इन्द्र मायया ॥ १२ ॥	
उत शुष्णस्य घृष्णुया प्र मृधो अभि वेदनम् । पुरो यदस्य संपिणक् ॥ १३ ॥	
उत दासं कौलितरं बृहतः पर्वतादधि । अवाहन्मिन्द्र शम्बरम् ॥ १४ ॥	
उत दासस्य वचिनः सहस्राणि शतावधीः । अधि पञ्च प्रधीरिव ॥ १५ ॥ [२१]	
उत त्वं पुत्रमगुवः परावृक्तं शतक्रेतुः । उक्थेप्विन्द्र आभजत् ॥ १६ ॥	
उत त्या तुर्वशायद् अस्नातारा शचीपतिः । इन्द्रो विद्वान् अपारयत् ॥ १७ ॥	
उत त्या सद्य आर्यो सरयोरिन्द्र पारतः । अर्णाँचित्ररथावधीः ॥ १८ ॥	
अनु द्वा जहिता नयोऽन्धं श्रोणं च वृत्रहन् । न तत्ते सुम्नमष्टेव ॥ १९ ॥	
शतमश्मन्मयीनां पुरामिन्द्रो व्यास्यत् । दिवोदासाय दाशुपे ॥ २० ॥ [२२]	
अस्वापयद्भीतये सहस्रा विशतं हथैः । दासानामिन्द्रो मायया ॥ २१ ॥	
स घेदुतासि वृत्रहन्त्समान इन्द्र गोपतिः । यस्ता विश्वानि चिच्छुपे ॥ २२ ॥	
उत नूनं यदिन्द्रियं करिण्या इन्द्र पौंस्यम् । अद्या नकिष्टदा मिनत् ॥ २३ ॥	
वामवामं न आदुरे देवो ददात्वयमा । वामं पूषा वामं भगोँ वामं देवः करुळती ॥ २४ ॥ [२३] (३३९)	

॥ ३१ ॥

१-२५ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः । गायत्री, ३ पादनिचृत् ।

कया नश्चित्र आ भुवदूती सदावृधः सखा ।	कया शचिष्ठया वृता ॥ १ ॥
कस्त्वा सत्यो मदानां मंहिष्ठो मत्सुदन्धसः ।	दृहा चिदारुजे वसु ॥ २ ॥
अभी पु णः सखीनामविता जरितृणाम् ।	शतं भवास्पृतिभिः ॥ ३ ॥
अभी न आ भवृत्स्व चक्रं न वृत्तमर्धतः ।	नियुद्धिर्धर्षणीनाम् ॥ ४ ॥
प्रवता हि कर्तृनामा हा पदेव गच्छसि ।	अभक्षि सूर्यं सचा ॥ ५ ॥ [२४]
सं यर्च इन्द्र मन्वयः सं चक्राणि दधन्विरे ।	अध त्वे अध सूर्ये ॥ ६ ॥
उत स्मा हि त्वामाहुरिन्मघवानं शचीपते ।	दातारमविदीधयुम् ॥ ७ ॥
उत स्मा सुध इत्यरिं शशमानार्थं सुन्वते ।	पुरु चिन्महसे वसु ॥ ८ ॥
नहि स्मा ते शतं चन राधो वरन्त आमुरः ।	न च्यौत्तानि करिष्यतः ॥ ९ ॥
अस्माँ अवनतु ते शतमस्मान्सहस्रमृतयः ।	अस्मान्विधा अभिर्दयः ॥ १० ॥ [२५]
अस्माँ इहा वृणीष्व सख्यार्थं स्वस्तये ।	महो राये दिवित्मते ॥ ११ ॥
अस्माँ अविद्धि विश्वहेन्द्रं राया परीणसा ।	अस्मान्विधाभिरूतिभिः ॥ १२ ॥
अस्मभ्यं ताँ अया वृधि व्रजाँ अस्तैव गोमतः ।	नवाभिरिन्द्रोतिभिः ॥ १३ ॥
अस्माकं धृष्ण्याया रथो द्युमाँ इन्द्रानपच्युतः ।	गन्धुरंश्च्युरीयते ॥ १४ ॥
अस्माकमुत्तमं कृधि श्रवाँ देवेषु सूर्य ।	वर्षिष्ठं धामिद्योपरि ॥ १५ ॥ [२६] (३५४)

॥ ३२ ॥

१-२४ वामदेवो गौतमः । इन्द्रः, २३-२४ इन्द्राश्वौ । गायत्री ।

आ तू न इन्द्र वृत्रहन्स्माकमर्धमा गहिं ।	महान्महीभिरूतिभिः ॥ १ ॥
भूमिश्चिद्वासि तूतजिरा चित्र चित्रिणीष्व ।	चित्रं कृणोष्युतये ॥ २ ॥
दभ्रेभिश्चिच्छशीयांसं हंसि व्राधन्तमोजसा ।	सखिभिये त्वे सचा ॥ ३ ॥
व्यमिन्द्र त्वे सचा वयं त्वाभि नोनुमः ।	अस्माँअस्माँ इदुदव ॥ ४ ॥
स नश्चित्राभिरद्विवोऽनवृद्याभिरूतिभिः ।	अनाष्टदाभिरा गहि ॥ ५ ॥ [२७]
भूयामो पु त्वावतुः सखाय इन्द्र गोमतः ।	युजो वाजाय धृष्वये ॥ ६ ॥
त्वं होक ईशिष इन्द्र वार्जस्य गोमतः ।	स नो यन्धि महीमिषम् ॥ ७ ॥ (३६१)

न त्वा वरन्ते अन्यथा यदित्ससि स्तुतो मघम् । स्तोतृभ्य इन्द्र गिर्वणः ॥ ८ ॥
 अभि त्वा गोतमा गिरानूपत प्र द्रावने । इन्द्र वाजाय घृष्ये ॥ ९ ॥
 प्र ते वोचाम वीर्याइ या मन्दसान आरुजः । पुरो दासीरभीत्य ॥ १० ॥ [२८]
 ता ते गृणन्ति वेधसो यानि चकर्थ पौंस्या । सुतेष्विन्द्र गिर्वणः ॥ ११ ॥
 अवीवृधन्त गोतमा इन्द्र त्वे स्तोमवाहसः । ऐपु धा वीरवद्यशः ॥ १२ ॥
 यच्चिद्धि शश्वतामसीन्द्र साधारणस्त्वम् । तं त्वा वयं हवामहे ॥ १३ ॥
 अर्वाचीनो वंसो भवास्मे सु मत्स्वान्धसः । सोमोनामिन्द्र सोमपाः ॥ १४ ॥
 अस्माकं त्वा मतीनामा स्तोम इन्द्र यच्छतु । अर्वागा वर्तया हरी ॥ १५ ॥
 पुरोळाशं च नो घसो जोपयासे गिरंश्च नः । वृधुयुरिव योषणाम् ॥ १६ ॥ [२९]
 सहस्रं व्यतीनां युक्तानामिन्द्रमीमहे । शतं सोमस्य सार्यः ॥ १७ ॥
 सहस्रां ते शता वयं गत्रामा च्यावयामसि । अस्मत्रा राध एतु ते ॥ १८ ॥
 दशं ते कलशानां हिरण्यानामधीमहि । भूरिदा असि वृत्रहन् ॥ १९ ॥
 भूरिदा भूरिं देहि नो मा दभ्रं भूर्या मर । भूरि घेदिन्द्र दित्ससि ॥ २० ॥
 भूरिदा ह्यसिं श्रुतः पुरुत्रा शूर वृत्रहन् । आ नो भजस्व राधसि ॥ २१ ॥
 प्र ते वभू विचक्षणं शंसामि गोपणो नपात् । माभ्यां गा अनु शिश्रथः ॥ २२ ॥
 कनीनकेव विद्रधे नवे द्रुपदे अर्भके । वभू यामेषु शोभेते ॥ २३ ॥
 अरं म उस्त्रयाम्णोऽरमनुस्त्रयाम्णे । वभू यामेष्वस्त्रिधा ॥ २४ ॥ [३०] ६*
 (३७८)

॥ ३३ ॥

१-११ वामदेवो गौतमः । ऋभवः । त्रिण्डुप् ।

- (४) प्र ऋभृभ्यो दूतमिव वाचमिष्य उपस्तिरे श्वैतरीं धेनुमीळे ।
 ये वार्तजूतास्तराणिभिरैवैः परि द्यां सद्यो अपसो वभुवुः ॥ १ ॥
 यदारमकृन्नृभवः पितृभ्यां परिविष्टी वेषणां दुंसनाभिः ।
 आदिद्देवानामुषं सख्यमायन्धीरांसः पुष्टिमवहन्मनायै ॥ २ ॥
 पुनर्ये चक्रुः पितरा युवाना सना यूपेव जग्णा शयाना ।
 ते वाजो विभ्वो ऋभुरिन्द्रवन्तो मधुप्सरसो नोऽवन्तु युज्ञम् ॥ ३ ॥
 यत्संवत्समृभवो गामरंक्षन्त्यत्संवत्समृभवो मा अपिशन् ।
 यत्संवत्समभर्न्भासो अस्यास्ताभिः शमीभिरमृतत्वमाशुः ॥ ४ ॥ (३८२)

ज्येष्ठ आह चमसा द्वा कुरेति कनीयान्त्रीन्कृण्वामेत्याह । क्रनिष्ठ आह चतुरस्कोति त्वष्ट क्रभवस्तत्पनयद्वचो वः सत्यमूचुर्नर एवा हि चक्रुरनु स्वधामुभवो जग्मुरेताम् । विभ्राजमानान्ध्रमसो अहेवावेनचवष्टा चतुरो ददृश्वान् द्वादश दून्यदगोहस्यातिथ्ये रणन्नुभवः ससन्तः । सुधेवोऽकृण्वन्नयन्त सिन्धून्धन्वातिष्ठन्नोपधीनिंस्रमापः रथं ये चक्रुः सुवृत्तं नरेष्ठां ये धेनुं विश्वजुवं विश्वरूपाम् । त आ तक्षन्वुभवो रथिं नः स्वर्वमः स्वर्षसः सुहस्ताः अपो ह्येषामजुपन्त देवा अभि कृत्वा मनसा दीर्घ्यानाः । वाजो देवानामभवत्सुकमेन्द्रस्य क्रमुक्षा वरुणस्य विभ्रवा ये हरी भेधयोक्था मर्दन्त इन्द्राय चक्रुः सुयुजा ये अर्था । ते रायस्योपं द्रविणान्यस्मे धत्त क्रभवः क्षेमयन्तो न मित्रम् इदाह्वः पीतिमुत वो मर्दं धुर्न क्रुते श्रान्तस्य सख्याय देवाः । ते नूनमस्मे क्रभवो वसनि तृतीयै असिन्त्सर्वने दधात	॥ ५ ॥ [१] ॥ ६ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ८ ॥ ॥ ९ ॥ ॥ १० ॥ ॥ ११ ॥ [२] (३८९)

॥ ३४ ॥

१-११ वामदेवो गौतमः । क्रभवः । त्रिष्टुप् ।

ऋभुर्विश्वा वाज इन्द्रो नो अच्छेमं यज्ञं रत्नधेयोपं यात । इदा हि वो धिपर्णा देव्यह्वामर्धात्पीति सं मर्दा अग्मता वः विदानासो जन्मनो वाजरत्ना उत ऋतुभिर्ऋभवो मादयध्वम् । सं वो मद्रा अग्मत् सं पुरैधिः सुवीरामस्मे रथिमेरयध्वम् अयं वो यज्ञं क्रभवोऽकारि यमा मनुष्वत्प्रदिवो दधिध्वे । प्र वोऽच्छा जुजुषाणासो अस्थुरभूत् विश्वे अग्रियोत् वाजाः अमृदु वो विधत्ते रत्नधेयमिदा नरो दाशुषे मर्त्याय । पिबन्त वाजा क्रभवो ददे वो महिं तृतीयं सर्वन् मर्दाय आ वाजा यातोपं न क्रमुक्षा मुहो नरो द्रविणसो गृणानाः । आ वः पीतयोऽभिपित्वे अह्वामिमा अस्तं नवस्वं इव ग्मन् आ नपातः शवसो यातनोपेमं यज्ञं नमसा ह्ययमानाः । सजोपसः सूरयो यस्यं च स्थ मर्घः पात रत्नधा इन्द्रवन्तः	॥ १ ॥ ॥ २ ॥ ॥ ३ ॥ ॥ ४ ॥ ॥ ५ ॥ [३] ॥ ६ ॥ (३९५)

सजोपा इन्द्र वरुणेन सोमं सजोपाः पाहि गिर्वणो मरुद्भिः ।
 अग्नेपाभिर्ऋतुपाभिः सजोपा ग्नास्पतीभी रत्नधाभिः सजोपाः ॥ ७ ॥
 सजोपस आदित्यैर्मादयध्वं सजोपस ऋभवः पर्यतेभिः ।
 सजोपसो दैव्येना सवित्रा सजोपसः सिन्धुभी रत्नधेभिः ॥ ८ ॥
 ये अश्विना ये पितरा य ऊती धेनुं तंतक्षुर्ऋभवो ये अश्वी ।
 ये अंसत्रा य ऋधग्रोदसी ये विश्वो नरः स्वपत्यानि चक्रुः ॥ ९ ॥
 ये गोमन्तं वाजयन्तं सुवीरं रयिं धृत्य वसुमन्तं पुरुक्षुम् ।
 ते अग्नेपा ऋभवो मन्दसाना अस्मे धत्त ये च राति गृणन्ति ॥ १० ॥
 नापांभूत न वोऽतीतृपामानिःशस्ता ऋभवो युज्ञे अस्मिन् ।
 समिन्द्रेण मदथ सं मरुद्भिः सं राजभी रत्नधेयाय देवाः ॥ ११ ॥ [४] (४००)

॥ ३५ ॥

१-९. वामदेवो गौतमः । ऋभवः । विष्टुप ।

इहोपं यात शवसो नपातः सौधन्वना ऋभवो मापं भूत ।
 अस्मिन्नि वः सर्वने रत्नधेयं गमन्त्विन्द्रमनुं वो मदासः ॥ १ ॥
 आगन्तृभूणामिह रत्नधेयमभूत्सोमस्य सुपुतस्य पीतिः ।
 सुकृत्या यत्स्वपस्यया च एकं विचक्र चमसं चतुर्धा ॥ २ ॥
 व्यकृणोत चमसं चतुर्धा सखे वि शिक्षेत्सत्रवीत ।
 अथैत वाजा अमृतस्य पन्थां गृणं देवानामृभवः सुहस्ताः ॥ ३ ॥
 किमयः स्विच्चमस एप आसु यं काव्येन चतुरो विचक्र ।
 अथा सुनुध्वं सर्वनं मदाय पात ऋभवो मधुनः सोम्यस्य ॥ ४ ॥
 शच्याकर्त पितरा युवाना शच्याकर्त चमसं देवपानम् ।
 शच्या हरी धनुतरावतष्टेन्द्रवाहावृभवो वाजरत्नाः ॥ ५ ॥ [५]
 यो वः सुनोत्यभिपित्वे अह्वां तीत्रं वाजासुः सर्वनं मदाय ।
 तस्मै रयिमृभवः सर्ववीरमा तक्षत वृषणो मन्दसानाः ॥ ६ ॥
 प्रातः सुतमपिवो हर्यश्च माध्वंदिनं सर्वनं केवलं ते ।
 समृष्टभिः पिवस्व रत्नधेभिः सर्गुर्वीं इन्द्र चकृपे सुकृत्या ॥ ७ ॥ (४०७)

ये देवासो अर्भवता सुकृत्या ज्येनाइवेदधि द्विवि निषेद ।

ते रत्नं धातु शवसो नपातुः सौधन्वना अर्भवतामृतासः ॥ ८ ॥

यचूतीयं सर्वनं रत्नधेयमकृणुध्वं स्वपस्या सुहस्ताः ।

तदभवः परिपिकं व एतत्सं मदंभिरिन्द्रियेभिः पिवध्वम् ॥ ९ ॥ [६] (४०९)

॥ ३६ ॥

१-९ वामदेवो गौतमः । ऋभयः । जगती, ९ त्रिष्टुप् ।

अनश्वो जातो अनभीशुरुकथ्योऽं रथस्त्रिचक्रः परि वर्तते रजः ।

महत्तद्वो देव्यस्य प्रवाचनं घामृभवः पृथिवीं यच्च पुष्यथ ॥ १ ॥

रथं ये चक्रुः सुवृत्तं सुचेतसोऽर्विह्वरन्तं मनसुस्परि ध्वया ।

ताँ ऊ न्यस्य सर्वनस्य पीतय आ वो वाजा ऋभवो वेदयामसि ॥ २ ॥

तद्वो वाजा ऋभवः सुप्रवाचनं देवेषु विभ्वो अभवन्महित्वनम् ।

जित्री यत्सन्ता पितरां सनाजुरा पुनर्युवाना चरथाय तक्षथ ॥ ३ ॥

एकं वि चक्र चमसं चतुर्वयं निश्चर्मणो गामरिणीत धीतिभिः ।

अथा देवेष्वमृतत्वमानश श्रुष्टी वाजा ऋभवस्तद्वं लुक्थ्यम् ॥ ४ ॥

ऋभुतो रयिः प्रथमश्रवस्तमो वाजश्रुतासो यमजीजनन्धरः ।

विभ्वतष्टो विदथेषु प्रवाच्यो यं देवासोऽवथा स विचर्पणिः ॥ ५ ॥ [७]

स वाज्यर्वा स ऋर्षिर्ध्वस्यया स शरो अस्ता पृतनासु दुष्टरः ।

स रायस्पोषं स सुवीर्यं दधे यं वाजो विभ्वो ऋभवो यमाविपुः ॥ ६ ॥

श्रेष्ठं वः पेशो अधि धायि दर्शतं स्तोमो वाजा ऋभवस्तं जुहुएन ।

धीरासो हि धा कचयो विपश्चितस्तान्व एना ब्रह्मणा वेदयामसि ॥ ७ ॥

युयमस्मभ्यं धिपणाभ्यस्परि विद्वांसो विश्वा नर्याणि भोजना ।

द्युमन्तं वाजं वृषंशुष्मसुत्तममा नो रयिमृभवस्तक्षता चयः ॥ ८ ॥

इह प्रजामिह रयि रराणा इह श्रवो वीरवचक्षता नः ।

येन वयं चितयेमात्पन्यान्तं वाजं चित्रमभवो ददा नः ॥ ९ ॥ [८] (४१८)

॥ ३७ ॥

१-८ वामदेवो गौतमः । ऋभवः । त्रिष्टुप् , ५-८ अनुष्टुप् ।

उर्यं नो वाजा अध्वरमृमुक्षा देवा यात पथिभिर्देवयानैः ।
 यथा यज्ञं मनुषो विश्वाइसु दधिध्वे रन्वाः सुदिनेष्वह्वाम् ॥ १ ॥
 ते वो हृदे मनसे सन्तु यज्ञा जुष्टासो अद्य घृतनिर्णिजो गुः ।
 प्र वः सुतासीं हरयन्त पूर्णाः क्रत्वे दक्षाय हर्षयन्त पीताः ॥ २ ॥
 व्युदायं देवहितं यथा वः स्तोमो वाजा ऋभुक्षणो दुदे वः ।
 जुह्वे मनुष्वदुपरासु विक्षु युप्ते सचा बृहर्दिवेषु मोमम् ॥ ३ ॥
 पीवोअश्वाः शुचद्रथा हि भूतार्यःशिप्रा वाजिनः सुनिष्काः ।
 इन्द्रस्य स्रतो शवसो नपातोऽनु वश्वेत्यग्रियं मदाय ॥ ४ ॥
 ऋभुमृमुक्षणो रयिं वाजे वाजिन्तमं युजम् ।
 इन्द्रस्वन्तं हवामहे सदासातममश्विनम् ॥ ५ ॥ [९]
 सेद्वभवो यमवथ यूयमिन्द्रश्च मर्त्यम् ।
 स धीभिरस्तु सनिता मेधसात्ता सो अर्धता ॥ ६ ॥
 वि नो वाजा ऋभुक्षणः पथश्चितन यष्टवे ।
 असभ्यं सूरयः स्तुता विश्वा आशास्तरीपर्णि ॥ ७ ॥
 तं नो वाजा ऋभुक्षण इन्द्र नासत्या रयिम् ।
 समश्चं चर्षणिभ्य आ पुरु शस्त मघर्त्तये ॥ ८ ॥ [१०] (४२६)

॥ ३८ ॥

१-१० वामदेवो गौतमः । दधिक्रा, १ चावापृथिवी । त्रिष्टुप् ।

उतो हि वां दात्रा सन्ति पूर्वा या पुरुभ्यस्त्रसर्दस्युनितोशे ।
 क्षेत्रासां ददथुर्वरासां घनं दस्युभ्यो अभिभूतिमुग्रम् ॥ १ ॥
 उत वाजिनं पुरुनिष्पिष्वानं दधिक्राशुं ददथुर्विष्वकृष्टिम् ।
 अजिप्यं इयेनं प्रुपितप्सुमाशुं चकृत्त्यमर्यो नूपति न शर्म ॥ २ ॥
 यं सीमर्शं प्रवतेव द्रवन्तं विश्वः पूरुर्मदति हर्षमाणः ।
 पुद्भिर्गृध्र्यन्तं मेधयुं न श्रं रथतुरं वार्तामिव ध्रजेन्तम् ॥ ३ ॥ (४२९)

यः स्मारुन्धानो गध्या समत्सु ससुतरश्चरति गोषु गच्छन् ।
 आविर्क्रीजकीको विदथा निचिक्यत्तिरो अरति पर्याप आयोः ॥ ४ ॥
 उत स्मैनं वल्लमधि न तायुमसु क्रोशन्ति क्षितयो भरेषु ।
 नीचार्यमानं जसुरिं न ह्येनं श्रवश्चाच्छा पशुमच्च यूथम् ॥ ५ ॥ [११]
 उत स्मासु प्रथमः सरिप्यन्नि वैवेति श्रेणिभी रथानाम् ।
 स्रजं कृष्णानो जन्वो न शुभ्रा रेणुं रेरिहत्किरणं ददश्वान् ॥ ६ ॥
 उत स्य वाजी सहुरिर्क्रीताया शुश्रूपमाणस्तन्वा समये ।
 तुरं यतीषु तुरयन्नृजिप्योऽधि भ्रुवोः किरते रेणुमृज्जन् ॥ ७ ॥
 उत स्मास्य तन्यतोरिव धोर्क्रेघायतो अभियुजो भयन्ते ।
 यदा सहस्रमभि पीमयोधीदुर्वर्तिः स्मा भवति भीम क्रुञ्जन् ॥ ८ ॥
 उत स्मास्य पनयन्ति जना जूतिं कृष्टिप्रो अभिभूतिमाशोः ।
 उतैनमाहुः समिथे वियन्तः परा दधिक्रा असरत्सहस्रैः ॥ ९ ॥
 आ दधिक्राः शर्वसा पञ्च कृष्टीः सूर्येइव ज्योतिषापस्ततान् ।
 सहस्रसाः शतसा वाज्यर्वा पृणक्तु मध्वा समिमा वचांसि ॥ १० ॥ [१२] (४३६)

॥ ३९ ॥

१-६ वामदेवो गौतमः । दधिक्राः । त्रिष्टुप्, ६ अनुष्टुप् ।

आशुं दधिक्रां तसु नु एवाम दिवस्पृथिव्या उत चकिराम ।
 उच्छन्तीर्मासुपसंः सूदयन्त्वति विश्वानि हरिनानि पर्पन् ॥ १ ॥
 महश्चर्कर्म्यधितः क्रतुग्रा दधिक्राव्यः पुरुवारस्य वृष्णाः ।
 यं पुरुभ्यो दीद्विवासं नाग्निं ददथुर्मित्रावरुणा ततुरिसु ॥ २ ॥
 यो अश्वस्य दधिक्राव्यो अकारिर्त्सर्मिद्रे अग्रा उपसो च्युष्टौ ।
 अनागसं तमर्दितिः कृणोतु स मित्रेण वरुणेना सजोपाः ॥ ३ ॥
 दधिक्राव्यं इप ऊजो महो यदमेन्महि मरुतां नाम भद्रम् ।
 स्वस्तये वरुणं मित्रमग्निं हवामह इन्द्रं वज्रवाहुम् ॥ ४ ॥
 इन्द्रमिवेदुभये वि हयन्त उदीराणा यज्ञमुपप्रयन्तः ।
 दधिक्रामु सूदनं मर्त्याय ददथुर्मित्रावरुणा नो अश्वम् ॥ ५ ॥
 दधिक्राव्यो अकारिपं लिप्पोरश्वस्य वाजिनः ।
 सुरभि नो मुखा कर्त्तव्यं न आयुषि तारिपत् ॥ ६ ॥ [१३] (४४२)

॥ ४० ॥

१-५ वामदेवो गौतमः । दधिक्राः, ५ सूर्यः । १ त्रिष्टुप्, २-५ जगती ।

दधिक्राव्ण इदु नु चकिराम विश्वा इन्मामुपसः सद्यन्तु ।
 अपामयेरुपसः सूर्यस्य बृहस्पतेराङ्गिरसस्य जिष्णोः ॥ १ ॥
 सत्वा भरियो गविषो दुवन्यसच्छ्रवस्यादिप उपसस्तुरण्यसत् ।
 सत्यो ब्रवो ब्रवुरः पतङ्गरो दधिक्रावेषमूर्जं स्वर्जनत् ॥ २ ॥
 उत स्मास्य द्रवतस्तुरण्यतः पूर्णं न वेरन्तु वाति प्रगर्धिनः ।
 श्येनस्यैव भ्रजतो अङ्गसं परि दधिक्राव्याः सहोर्जा तरित्रतः ॥ ३ ॥
 उत स्य वाजी क्षिपाणि तुरण्यति ग्रीवायां बृद्धो अपिकृक्ष आसनि ।
 क्रतुं दधिका अन्तु संतवीत्वत्प्रथामङ्गांस्यन्वापनीफणत् ॥ ४ ॥
 हंसः शुचिपद्मसुरन्तरिक्षसद्भोता वेदिपदतिथिर्दुरोणसत् ।
 नृपद्मसद्वत्सम्बोमसद्वजा गोजा क्रतजा अद्रिजा क्रतम् ॥ ५ ॥ [१४] (४४७)

॥ ४१ ॥

१-११ वामदेवो गौतमः । इन्द्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

इन्द्रा को वां वरुणा सुभ्रमाप स्तोमो हविष्मो अमृतो न होतो ।
 यो वां हृदि क्रतुमो अस्मदुक्तः पस्पर्शीदिन्द्रावरुणा नर्मस्वान् ॥ १ ॥
 इन्द्रा ह यो वरुणा चक्र आपी देवो मर्तः सख्याय प्रयस्वान् ।
 स हन्ति वृत्रा समिधेषु शत्रूनवोभिर्वा महद्भिः स प्र शृण्वे ॥ २ ॥
 इन्द्रा ह रत्नं वरुणा धेष्टेत्था नृभ्यः शशमानेभ्यस्ता ।
 यद्वा सखाया सख्याय सोमैः सुतेभिः सुप्रयसा मादयैते ॥ ३ ॥
 इन्द्रा युवं वरुणा दिद्युर्मास्मिन्नोजिष्ठमुग्रा नि वधिष्टं वज्रम् ।
 यो नो दुरेवो वृकतिर्दुमीतिस्तस्मिन्मिमाथामभिभूत्योजः ॥ ४ ॥
 इन्द्रा युवं वरुणा भूतमस्या धियः प्रेतारा वृषभेव धेनोः ।
 सा नो दुहीयधर्वसेव गत्वी सहस्रधारा पर्यसा मही गौः ॥ ५ ॥ [१५]
 ताके हिते तनय उर्वरासु सरो दशीक्रे वृषणश्च पौंस्ये ।
 इन्द्रा नो अत्र वरुणा सातामवोभिर्दुस्मा परितकम्यायाम् ॥ ६ ॥ (४५३)

युवामिद्गवसे पूर्याय परि प्रभृती गविषः स्वापी ।
 वृणीमहे सख्याय प्रियाय शरा महिष्ठा पितरेव शंभू ॥ ७ ॥
 ता वां धियोऽवसे वाजयन्तीराजि न जग्मुर्धुव्युः सुदानू ।
 श्रिये न गाव उप सोममस्थुरिन्द्रं गिरो वरुणं मे मनीषाः ॥ ८ ॥
 इमा इन्द्रं वरुणं मे मनीषा अगमन्नुप द्रविणमिच्छमानाः ।
 उपमस्थुजोऽष्टारं इव वसवो रघ्वीरिव श्रवसो भिक्षमाणाः ॥ ९ ॥
 अश्वस्य तमना रथस्य पुष्टेर्निर्वस्य रायः पतयः स्वाम ।
 ता चक्राणा ऊतिभिर्नच्यसीभिरस्मत्रा रायो नियुतः सचन्ताम् ॥ १० ॥
 आ नो बृहन्ता बृहतीभिरूती इन्द्रं यातं वरुण वाजसातौ ।
 यद्विद्यवः पृतनासु प्रकीळान्तस्य वां स्वाम सनितारं आजैः ॥ ११ ॥ [१६] (४५८)

॥ ४२ ॥

१-१० वसदस्युः पौरुकुत्स्यः । १-६ आत्मा, ७-१० इन्द्रावरुणौ । त्रिष्टुप ।

मम द्विता राष्ट्रं क्षत्रियस्य विश्वायोविश्वे अमृता यथा नः ।
 क्रतुं सचन्ते वरुणस्य देवा राजामि कृष्टेरूपमस्य वज्रेः ॥ १ ॥
 अहं राजा वरुणो मह्यं तान्यसुर्याणि प्रथमा धारयन्त ।
 क्रतुं सचन्ते वरुणस्य देवा राजामि कृष्टेरूपमस्य वज्रेः ॥ २ ॥
 अहमिन्द्रो वरुणस्ते महित्वोर्वा गभीरे रजसी सुमेके ।
 त्वेष्टेव विश्वा भुवनानि विद्वान्समैरयं रोदसी धारयं च ॥ ३ ॥
 अहमपो अपिन्वमुक्षमाणा धारयं दिवं सदेन क्रतस्य ।
 क्रतेन पुत्रो अदितेऋतावोत त्रिधातुं प्रथयद्भि भूम ॥ ४ ॥
 मां नरः स्वर्था वाजयन्तो मां वृताः समरणे हवन्ते ।
 कृणोम्याजि मधवाहमिन्द्र इर्यामि रेणुमभिभूलोजाः ॥ ५ ॥ [१७]
 अहं ता विश्वा चकरं नर्किर्मा देव्यं सहो वरुते अप्रतीतम् ।
 यन्मा सोमासो ममदन्यदुक्थोमे भयेते रजसी अपारे ॥ ६ ॥
 विष्टे विश्वा भुवनानि तस्य ता प्र त्रीषि वरुणाय वेधः ।
 त्वं वृत्राणि वृष्विषे जयन्वान्त्वं वृतां अरिणा इन्द्र सिन्धून् ॥ ७ ॥ (४६५)

अस्माकमत्र पितरस्त आसन्त्सप्त ऋषयो दौर्गहे बुध्यमाने ।
 त आर्यजन्त त्रसर्दस्युमस्या इन्द्रं न वृत्रतुरमर्धदेवम् ॥ ८ ॥
 पुरुकुत्सानी हि ग्रामदाशुद्धव्येभिरिन्द्रावरुणा नमोभिः ।
 अथा राजानं त्रसर्दस्युमस्या वृत्रहणं ददधुरर्धदेवम् ॥ ९ ॥
 राया वयं संसुवांसो मदेम हव्येन देवा यवसेन गावः ।
 तां धेनुमिन्द्रावरुणा युवं नो विश्वार्हा धन्तमनपस्फुरन्तीम् ॥ १० ॥ [१८] (४६८)

॥ ४३ ॥

१-७ पुरमीहल्लाजमीहलो सौहोत्रौ । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

क उं श्रवत्कतमो यज्ञियानां वन्दारु देवः फतमो जुपाते ।
 कस्येमां देवीममृतैषु श्रेष्ठां हृदि श्रेषाम सुष्टुतिं सुहृव्याम् ॥ १ ॥
 को मृळाति कतम आगमिष्ठो देवानांशु कतमः शंभविष्ठः ।
 रथं कर्माहुर्देवदश्वमाशुं यं सूर्यस्य दुहितावृणीतं ॥ २ ॥
 मुक्षू हि ष्मा गच्छथ ईर्वतो द्युनिन्द्रो न शक्तिं परितकम्यायाम् ।
 दिव आजाता दिव्या सुपर्णा कया शचीनां भवथः शचिष्ठा ॥ ३ ॥
 का वां भूदुर्पमातिः कया न आश्विना गमथो ह्यमाना ।
 को वां महश्चिन्वजसो अभीकं उरुप्यतं माध्वी दक्षा न ऊती ॥ ४ ॥
 उरु वां रथः परिं नक्षति घामा यत्समुद्राद्रभि वर्तेते वाम् ।
 मध्वा माध्वी मधुं वां प्रुपायन्यत्सीं वां पृक्षो भुरजन्त पक्षाः ॥ ५ ॥
 सिन्धुर्ह वां रसया सिञ्चदश्वान्युणा वयोऽरुपासः परिं गमन् ।
 तदू पु वांमजिरं चैति यानं येन पती भवथः सूर्यायाः ॥ ६ ॥
 इहेह यद्वां समन्ना पंपृक्षे सेयमस्मे सुमतिर्वाजरत्ना ।
 उरुप्यतं जरितारं युवं हं श्रितः कामो नासत्या युवद्विक् ॥ ७ ॥ [१९] (४७५)

॥ ४४ ॥

१-७ पुरमीहल्लाजमीहलो सौहोत्रौ । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

तं वां रथं वयमद्या हुवेम पृथुज्वर्यमश्विना संगतिं गोः ।
 यः सूर्यां वहति बन्धुरायुर्गिर्वाहसं पुरुतमं वसूयुम् ॥ १ ॥ (४७६)

युवं श्रियमश्विना देवता तां दिवो नपाता वनधुः शचीभिः ।
 युवोर्वपुरभि पृक्षः सचन्ते वहन्ति यत्ककुहासो रथे वाम् ॥ २ ॥
 को वामद्या करते रातहव्य ऊतये वा सुतपेयाय चार्कः ।
 श्रुतस्य वा वचुपे पूर्च्याय नमो येमानो अश्विना र्ववर्तत् ॥ ३ ॥
 हिरण्ययेन पुरुभू रथेनेमं यज्ञं नासत्योप यातम् ।
 पिवाय इन्मधुनः सोम्यस्य दर्घथो रवं विद्यते जनाय ॥ ४ ॥
 आ नो यातं दिवो अच्छा पृथिव्या हिरण्ययेन सुवृता रथेन ।
 मा वामन्ये नि यमन्देयन्तः सं यद्दे नाभिः पूर्च्या वाम् ॥ ५ ॥
 नू नो रथिं पुरुवीरं बृहन्तं दक्षा मिमाधामुभयेष्वस्मे ।
 नरो यद्वाश्विना सोममार्वन्त्सधस्तुतिमाजमीह्वासो अगमन् ॥ ६ ॥
 इहेह यद्वां समना पंपुक्षे सेयमस्मे सुमतिर्वाजरता ।
 उरुप्यतै जरितारं युवं ह श्रितः कामो नासत्या युवद्रिक् ॥ ७ ॥ [२०] (४८२)

॥ ४५ ॥

१-७ वामदेवो गौतमः । अश्विनौ । जगती, ७ त्रिष्टुप् ।

एष स्य भानुरुदियति गुज्यते रथः परिज्मा दिवो अस्य सानवि ।
 पूक्षासो अस्मिन्मिथुना अधि त्रयो दतिस्तुरीयो मधुनो वि रथ्यते ॥ १ ॥
 उद्रां पूक्षासो मधुमन्त ईरते रथा अश्वास उपसो व्युष्टिपु ।
 अयोर्णवन्तस्तम आ परीवृतं स्वर्णं शुक्रं तन्वन्त आ रजः ॥ २ ॥
 मध्वः पिचतं मधुपेभिराप्तभिरुत प्रियं मधुने युजाथां रथम् ।
 आ वर्तन्ति मधुना जिन्वथस्पथो दतिं वहेथे मधुमन्तमश्विना ॥ ३ ॥
 हंसासो ये वां मधुमन्तो अस्त्रियो हिरण्यपर्णा उहुवं उपर्वुधः ।
 उद्रश्रुतो मन्दिनो मन्दिनिस्पृशो मध्वो न मधुः सर्वनानि गच्छथः ॥ ४ ॥
 स्वध्वरासो मधुमन्तो अग्रयं उस्ता जरन्ते प्रति वस्तोरश्विना ।
 यन्निकहस्तस्तरणिविचक्षणः सोमं सुपाव मधुमन्तमद्रिभिः ॥ ५ ॥
 आकेनिपासो अहभिर्दिविध्वतः स्वर्णं शुक्रं तन्वन्त आ रजः ।
 सारश्चिदश्वान्युयुजान ईयते विश्वां अर्तु स्वधया चेतथस्पथः ॥ ६ ॥
 प्र वामवोचमश्विना धियंधा रथः स्वध्वो अजरो यो अस्ति ।
 येन सद्यः परि रजांसि याथो हविष्मन्तं तरणिं भोजमच्छ ॥ ७ ॥ [२१] (४८९)

॥ ४६ ॥

१-७ वामदेवो गौतमः । १ वायुः, २-७ इन्द्रवायू । गायत्री ।

- (५) अग्रं पित्रा मधूनां सुतं वायो दिविष्टिषु । त्वं हि पूर्वपा असि ॥ १ ॥
 शतेना नो अभिष्टिभिर्नियुत्वाँ इन्द्रसारथिः । वायो सुतस्य तृम्पतम् ॥ २ ॥
 आ वाँ सुहस्रं हरय इन्द्रवायू अभि प्रयः । वहन्तु सोमपीतये ॥ ३ ॥
 रथं हिरण्यवन्धुरमिन्द्रवायू स्वध्वरम् । आ हि स्थार्यो दिविस्पृशम् ॥ ४ ॥
 रथेन पृथुपार्जसा दाश्यांसुमुप गच्छतम् । इन्द्रवायू इहा गतम् ॥ ५ ॥
 इन्द्रवायू अयं सुतस्तं देवेभिः सजोर्पसा । पिवतं दाशुषो गृहे ॥ ६ ॥
 इह ग्रयार्णमस्तु वामिन्द्रवायू विमोचनम् । इह वाँ सोमपीतये ॥ ७ ॥ [२२] (४२६)

॥ ४७ ॥

१-४ वामदेवो गौतमः । १ वायुः, २-४ इन्द्रवायू । अनुष्टुप् ।

- वायो शुक्रो अयामि ते मध्वो अग्रं दिविष्टिषु ।
 आ याहि सोमपीतये स्पाहो देव नियुत्वता ॥ १ ॥
 इन्द्रश्च वायवेपां सोमानां पीतिर्महधः ।
 युवां हि यन्तीन्द्रवो निम्नमापो न सध्व्यक् ॥ २ ॥
 वायविन्द्रश्च शुष्मिणा सरथं श्रवसस्पती ।
 नियुत्वन्ता न उतय आ यातं सोमपीतये ॥ ३ ॥
 या वाँ सन्ति पुरुस्पृहो नियुतो दाशुषे नरा ।
 अस्मे ता यज्ञवाहसेन्द्रवायू नि यच्छतम् ॥ ४ ॥ [२३] (५००)

॥ ४८ ॥

१-५ वामदेवो गौतमः । वायुः । अनुष्टुप् ।

- विहि होत्रा अवीता विपो न रायो अर्यः ।
 वायवा चन्द्रेण रथेन याहि सुतस्य पीतये ॥ १ ॥
 निर्युवापो अरास्तीर्नियुत्वाँ इन्द्रसारथिः ।
 वायवा चन्द्रेण रथेन याहि सुतस्य पीतये ॥ २ ॥ (५०२)

अ॒नुं कृ॒ष्णे वसु॑धिति॒ येमा॑र्ते॒ विश्व॑र्षे॒शसा॑ ।
 वा॒यवा॑ च॒न्द्रेण॑ रथे॒न या॑हि सु॒तस्य॑ पी॒तये॑ । ॥ ३ ॥
 वह॑न्तु॒ त्वा मनो॑युजो॒ युक्ता॑सौ नव॒तिर्नव॑ ।
 वा॒यवा॑ च॒न्द्रेण॑ रथे॒न या॑हि सु॒तस्य॑ पी॒तये॑ ॥ ४ ॥
 वा॒यो अ॒तं ह॑री॒णां यु॑वस्व॒ पोष्या॑णाम् ।
 उ॒त वा॑ ते स॒हस्रि॑णो रथं॒ आ या॑तु॒ पार्ज॑सा ॥ ५ ॥ [२४] (५०५)

॥ ४९ ॥

१-६ वामदेवो गौतमः । इन्द्रावृहस्पती । गायत्री ।

इ॒दं वा॑मा॒स्ये ह॒विः प्रि॒यमि॑न्द्रावृहस्पती । उ॒क्थं म॑दश्च शस्यते ॥ १ ॥
 अ॒यं वा॑ परि॒ पिच्य॑ते सोमं इन्द्रावृहस्पती । चारु॑र्मदाय पी॒तये॑ ॥ २ ॥
 आ न॑ इन्द्रावृहस्पती गृहमिन्द्रश्च गच्छतम् । सोम॑पा सोमपी॒तये॑ ॥ ३ ॥
 अ॒स्मे इ॑न्द्रावृहस्पती रथि॒ धत्तं श॑तग्वि॒र्नम् । अ॒र्धाध॑न्तं स॒हस्रि॑णम् ॥ ४ ॥
 इन्द्रावृहस्पती व॒यं सु॑ते शी॒भिर्हे॑वामहे । अस्य॑ सोमस्य पी॒तये॑ ॥ ५ ॥
 सोममिन्द्रावृहस्पती पि॒वतं॑ दाशु॒षो गृ॑हे । मा॒दये॑था॒ तदा॑कसा ॥ ६ ॥ [२५] (५१२)

॥ ५० ॥

१-११ वामदेवो गौतमः । वृहस्पतिः, १०-११ इन्द्रावृहस्पती । त्रिष्टुप्, १० जगती ।

य॒स्तस्त॑म्भं स॒हसा॑ वि॒ ज्मो अ॒न्तान्द्र॑हस्पति॒स्त्रिप॑धुस्थो रथे॒ण ।
 तं ब्र॑ह्म॒स्र ऋ॑षयो॒ दी॒ध्यानाः॑ पु॒रो वि॒प्रा दधि॑रे मु॒न्द्रार्जि॑हम् ॥ १ ॥
 धु॒नेत॑यः सु॒प्रके॑तं म॒दन्तो॑ वृहस्पते॒ अभि॑ ये न॒स्तत॑से ।
 पृ॒पन्तं॑ सु॒प्रम॑द॒न्धमूर्धं॑ वृहस्पते॒ रक्ष॑तादस्य॒ योनि॑म् ॥ २ ॥
 वृहस्पते॒ या पर॑मा परावदतु॒ आ तं॑ ऋ॒तुस्पृ॑शो नि॒ पेंदुः ।
 तु॒भ्यं खा॑ता अ॒वता॑ अ॒द्रिद्रु॑ग्धा म॒र्ध्वः श्वो॑तन्त्स॒भितो॑ वि॒रप्य॑म् ॥ ३ ॥
 वृहस्पतिः॑ प्रथमं जायमानो मु॒हो ज्योति॑षः परमे॒ ज्योम॑न् ।
 स॒प्तास्य॑स्तुवि॒जातो॑ रथे॒ण वि॑ स॒तर॑न्मि॒रध॑म॒त्तमा॑सि ॥ ४ ॥
 स॒ सु॒ष्टुभा॑ स ऋ॒कता॑ गु॒णेन॑ वृ॒लं रू॑रोज॒ फलि॑गं रथे॒ण ।
 वृह॑स्पतिरु॒स्रिया॑ ह॒व्यस्र॑दुः कर्नि॒क्रदु॑द्वाव॒शती॑रु॒दाज॑त् ॥ ५ ॥ [२६] (५१६)

एवा पित्रे विश्वेदेवाय वृष्णे युर्ध्वविधेम नममा हविर्भिः ।
 बृहस्पते सुप्रजा वीरवन्तो वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ ६ ॥
 स इद्राजा प्रतियज्यानि विश्वा शुष्मेण तस्थावभि धीर्येण ।
 बृहस्पतिं यः सुभृतं विभर्ति बल्युयति चन्दते पूर्वभाजम् ॥ ७ ॥
 स इत्क्षेति सुंधित ओकसि स्वे तस्मा इळां पिन्वते विश्वदानीम् ।
 तस्मै विशः स्वयमेवा नमन्ते यस्मिन्ब्रह्मा राजनि पर्व एति ॥ ८ ॥
 अप्रीतीतो जयति सं धर्नानि प्रतियज्यान्युत या सज्ज्या ।
 अवस्यवे यो वरिवः कृणोति ब्रह्मणे राजा तमवन्ति देवाः ॥ ९ ॥
 इन्द्रश्च सोमं पिबतं बृहस्पतेऽस्मिन्यज्ञे मन्दसाना वृषण्वस्र ।
 आ वां विशन्विन्दवः स्वाभुवोऽस्मे रयिं सर्ववीरं नि यच्छतम् ॥ १० ॥
 बृहस्पत इन्द्र वर्धतं नः सत्रा सा वां सुमतिर्भृत्वस्मे ।
 अविष्टं धियो जिगृतं पुरंधीर्जज्ञस्तमयो वनुपामरातीः ॥ ११ ॥ [२७] ७* (५२२)

ॐ ॥ ५१ ॥ ॐ

१-११ वामदेवो गौतमः । उपाः । अष्टुष्टु ।

इदमु त्यत्पुरुतमं पुरस्ताज्ज्योतिस्तमसो वयुनावदस्थात् ।
 नूनं दिवो दुहितरो विभातीर्गातुं कृणवन्नुपसो जनाय ॥ १ ॥
 अस्युरु चित्रा उपसः पुरस्तान्मिताइव स्वरेवोऽध्वरेषु ।
 व्युं व्रजस्य तमसो द्वारोच्छन्तीरवृच्छुचयः पावकाः ॥ २ ॥
 उच्छन्तीरद्य चितयन्त भोजान्नाधोदेयायोपसो मघोनीः ।
 अचित्रे अन्तः पणयः ससन्त्वयुध्यमानास्तमसो विमध्वे ॥ ३ ॥
 कुविस्त देवीः सनयो नवो वा यामो वभूयादुपसो वो अद्य ।
 येना नवगवे अङ्गिरे दशगवे सप्तास्ये रेवती रेवदूप ॥ ४ ॥
 यूयं हि देवीर्कृतयुग्भिरश्वैः परिप्रयाथ भुवनानि सद्यः ।
 प्रबोधयन्तीरुपसः ससन्तं द्विपाचतुष्पाचरथाय जीवम् ॥ ५ ॥ [१]
 कं स्विदासां कतमा पुराणी यया विधानां विदुर्धुर्भूणाम् ।
 शुभं यच्छुभ्रा उपसश्चरन्ति न वि ज्ञायन्ते सदशीरजुयाः ॥ ६ ॥ (५२८)

ता घा ता भद्रा उपसः पुरासुरभिष्टिद्युञ्जा ऋतजातसत्याः ।
 यास्वीजानः शशमान उक्थैः स्तुवञ्छंसुन्द्रविणं सुद्य आप ॥ ७ ॥
 ता आ चरन्ति समना पुरस्तात्समानतः समना पप्रथानाः ।
 ऋतस्य देवीः सदसो बुधाना गवां न सर्गा उपसो जरन्ते ॥ ८ ॥
 ता इन्वेष्टेव समना समानीरमीतवर्णा उपसंशरन्ति ।
 गृहन्तीरभवमसितं रुशद्भिः शुक्रास्तनभिः शुचयो रुचानाः ॥ ९ ॥
 रयिं दिवो दुहितरो विभातीः प्रजावन्तं यच्छतास्मासु देवीः ।
 स्योनादा वः प्रतिबुज्वमानाः सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥ १० ॥
 तद्वो दिवो दुहितरो विभातीरुपं ब्रुव उपसो यज्ञकेतुः ।
 वयं स्याम यशसो जनेषु तद् द्यौश्च धत्तां पृथिवी च देवी ॥ ११ ॥ [२] (५३३)

॥ ५२ ॥

१-७ वामदेवो गौतमः । उवाच । गायत्री ।

प्रति प्या सूनरी जनीं व्युच्छन्ती परि स्वसुः ।
 दिवो अदशि दुहिता ॥ १ ॥
 अथैव चित्रारुपी माता गवामृतावरी ।
 सखाभृदश्विनोरुपाः ॥ २ ॥
 उत सखास्यश्विनोरुत माता गवामसि ।
 उतोपो वस्व ईशिपे ॥ ३ ॥
 यावयद् द्वेषसं त्वा चिकित्स्वित्स्वनुतावरि ।
 प्रति स्तोमैरशुत्समहि ॥ ४ ॥
 प्रति भद्रा अदक्षतु गवां सर्गा न रश्मयः ।
 ओपा अग्रा उरु जयः ॥ ५ ॥
 आपमुषीं विभावरि व्यावृज्योर्लिपा तमः ।
 उपो अतु स्वधामव ॥ ६ ॥
 आ घां तनोपि रश्मिभिरान्तरिक्षमुरु प्रियम् ।
 उवः शुक्रेण शोचिर्पा ॥ ७ ॥ [३] (५४०)

॥ ५३ ॥

१—७ चामदेवो गौतमः । सविता । जगती ।

तद्देवस्य सवितुर्वीर्यं महद्वृणीमहे असुरस्य प्रचेतसः ।
 छुदिर्येन द्राशुपे यच्छति त्मना तन्नो महो उदयान्देवो अक्तुभिः ॥ १ ॥
 दिवो धर्ता भुवनस्य प्रजापतिः पिशङ्गं द्रापिं प्रति मुञ्चते कृविः ।
 विचक्षणः प्रथयन्नापणन्नूर्वजीजनत्सविता सुम्नमुक्थ्यम् ॥ २ ॥
 आप्रा रजांसि दिव्यानि पार्थिवा श्लोकं देवः कृणुते स्वाय धर्मणे ।
 प्र वाह अस्त्राक्सविता सर्वांमनि निवेशयन्प्रसुवन्नक्तुभिर्जगत् ॥ ३ ॥
 अदाभ्यो भुवनानि प्रचाकंशद् व्रतानि देवः सविताभि रक्षते ।
 प्रास्ताग्नाह भुवनस्य प्रजाभ्यो धृतव्रतो महो अज्मस्य राजति ॥ ४ ॥
 त्रिरन्तरिक्षं सविता महित्वना त्री रजांसि परिभूस्त्रीणि रोचना ।
 तिस्रो दिवः पृथिवीस्तिस् इन्वति त्रिभिर्व्रतैरभि नो रक्षति त्मना ॥ ५ ॥
 बृहत्सुम्नः प्रसवीता निवेशनो जगतः स्थातुरुभयस्य यो वशी ।
 स नो देवः सविता शर्म यच्छत्वस्मे क्षयाय त्रिवरूयमंहसः ॥ ६ ॥
 आगन्देव ऋतुभिर्वर्धतु क्षयं दधोत नः सविता सुप्रजामिपम् ।
 स नः क्षुपाभिरहभिश्च जिन्वत प्रजावन्तं रयिमस्मे समिन्वत ॥ ७ ॥ [४] (५४७)

॥ ५४ ॥

१—६ चामदेवो गौतमः । सविता । जगती, ६ त्रिष्टुप् ।

अभ्रदेवः सविता बन्धो नु न इदानीमहं उपवाच्यो नृभिः ।
 वि यो रत्ना भजति मानवेभ्यः श्रेष्ठं नो अत्र द्रविणं यथा दधत् ॥ १ ॥
 देवेभ्यो हि प्रथमं यज्ञिर्येभ्योऽमृतत्वं सुवसि भागयुक्तम् ।
 आदिहामानं सवितुर्व्यूषेऽनुचीना जीविता मानुषेभ्यः ॥ २ ॥
 अचिन्ती यच्चक्रमा दैव्ये जने दीनैर्दक्षैः प्रभूती पूरुपत्वता ।
 देवेषु च सवितुर्मानुषेषु च त्वं नो अत्र सुवतादनागसः ॥ ३ ॥
 न प्रमियै सवितुर्देव्येस्य तद्यथा विश्वं भुवनं धारयिष्यति ।
 यत्पृथिव्या वरिमन्ना स्वङ्गुरिवेर्मन्दिवः सुवति सत्यमस्य तत् ॥ ४ ॥ (५५१)

इन्द्रज्येष्ठान्वृहद्भ्यः पर्वतेभ्यः क्षर्यो एभ्यः सुवासि पुस्त्यावतः ।

यथायथा पतर्यन्तो वियेसिर एवैव तस्थुः सवितः सुवार्यं ते ॥ ५ ॥

ये ते त्रिरहन्त्सवितः सवासो द्विवेदिवे सौभंगमासुवन्ति ।

इन्द्रो द्यावापृथिवी सिन्धुराङ्गिरादित्यैर्नो अदितिः शर्मं यंसत् ॥ ६ ॥ [५] (५५३)

॥ ५५ ॥

१-१० वामदेवो गौतमः । विश्वेदेवाः । त्रिष्टुप्, ८-१० गायत्री ।

को वस्त्राता वंसवः को वरूता द्यावाभूमी अदिते त्रामींथां नः ।

सहीयसो वरुण मित्र मतात्को वीऽध्वरे वरिचो धाति देवाः ॥ १ ॥

प्र ये धामानि पूर्वाण्यर्चान्वि यदुच्छान्वियोतारो अमूराः ।

विधातारो वि ते दधुरर्जसा क्रतधीतयो रुरुचन्त दुस्माः ॥ २ ॥

प्र पुस्त्याङ्गे मर्दिति सिन्धुमकैः स्वस्तिमीके सुख्यायं देवीम् ।

उभे यथा नो अहनी निपात उपासानक्तां करतामदब्धे ॥ ३ ॥

व्यर्यमा वरुणश्चेति पन्थामिपस्पतिः सुवितं गातुमधिः ।

इन्द्राविष्णु नृचदु पु स्तवाना शर्मं नो यन्तममवृद्धरूथम् ॥ ४ ॥

आ पर्वतस्य मरुतामवांसि देवस्य त्रातुरंवि भगस्य ।

पात्पतिर्जन्यादर्हसो नो मित्रो मित्रियाद्भुत न उरुप्येत् ॥ ५ ॥ [६]

नू रोदसी अहिना वृध्न्येन स्तवीत देवी अप्वैभिरिष्टैः ।

समुद्रं न संचरणे सनिप्यवो घर्मस्वरसो नद्योङ्के अपे व्रन् ॥ ६ ॥

देवैर्नो देव्यादितिर्नि पातु देवस्त्राता त्रायतामप्रयुच्छन् ।

नहि मित्रस्य वरुणस्य धासिमहीममि प्रमियं मान्वाग्नेः ॥ ७ ॥

अभिरिंशे वमव्यस्याग्निर्महः सौभंगस्य ।

तान्यस्मभ्यं रासते ॥ ८ ॥

उपो मघोन्या वंह मूर्ते वार्या पुरु ।

अस्मभ्यं वाजिनीवति ॥ ९ ॥

तत्सु नः सधिता भगो वरुणो मित्रो अर्यमा ।

इन्द्रो नो गधमा गमत् ॥ १० ॥ [७] (५६३)

॥ ५६ ॥

१-७ वामदेवो गौतमः । द्यावापृथिवी । त्रिष्टुप्, ५-७ गायत्री ।

मही द्यावापृथिवी इह ज्येष्ठे रुचा भवतां शुचयन्द्रिरकैः ।	
यत्सीं वरिष्ठे बृहती विमिन्वद्युवद्बोधा पंप्रधानेभिरैवैः	॥ १ ॥
देवी देवेर्भिर्यजते यजत्रैर्मिनती तस्थतुरुक्षमाणे ।	
ऋतावरी अद्रुहा देवपुत्रे यज्ञस्य नेत्री शुचयन्द्रिरकैः	॥ २ ॥
स इत्स्वपा भुवनेष्वास य इमे द्यावापृथिवी जजान ।	
उर्वी गभीरे रजसी सुमेके अवंशे धीरः शच्या समैरत्	॥ ३ ॥
नू रौदसी बृहद्भिर्नो वरुथैः पत्नीवद्भिरिपयन्ती सजोपाः ।	
उरुची विश्वे यजते नि पातं धिया स्याम रथ्यः सद्रासाः	॥ ४ ॥
प्र वां महि धवीं अभ्युपस्तुतिं भरामहे ।	
शुची उप प्रशस्तये	॥ ५ ॥
पुनाने तन्वा मिथः स्वेन दक्षेण राजथः ।	
ऊह्यार्थे सनादृतम्	॥ ६ ॥
मही मित्रस्य साधथस्तरन्ती पिप्रती ऋतम् ।	
परि यज्ञं नि पेंदधुः	॥ ७ ॥ [८] (५७०)

॥ ५७ ॥

१-८ वामदेवो गौतमः । १-३ क्षेत्रपतिः, ४ शुनः, ५, ८ शुनासीरौ, ६-७ सीता ।

१, ४, ६, ७ अनुष्टुप्; ५ पुरजणिक, २, ३, ८ त्रिष्टुप् ।

क्षेत्रस्य पतिना वयं हितेनेव जयामसि ।	
गामश्चं पोपयित्त्वा स नो मृळ्यतीदृशे	॥ १ ॥
क्षेत्रस्य पते मधुमन्तमूर्मि धेनुरिव पयो अस्मास्तु धुक्च ।	
मधुश्रुतं घृतमिव सुपूतमृतस्य नः पतयो मृळयन्तु	॥ २ ॥
मधुमतीरोपधीर्घाव आपो मधुमन्नो भवत्वन्तरिक्षम् ।	
क्षेत्रस्य पतिर्मधुमान्नो अस्त्वरिप्यन्तो अन्वेनं चरेम	॥ ३ ॥
शुनं वाहाः शुनं नरः शुनं कृपतु लाङ्गलम् ।	
शुनं वरत्रा वध्यन्तां शुनमष्टमुदिङ्गय	॥ ४ ॥ (५७४)

शुनासीराविमां वाचं जुपेथां यद्वि चक्रथुः पर्यः ।

तेनेमामुपं सिञ्चतम्

॥ ५ ॥

अर्वाचीं सुभगे भव सीते वन्दांमहे त्वा ।

यथा नः सुभगासंसि यथा नः सुफलासंसि

॥ ६ ॥

इन्द्रः सीतां नि गृह्णातु तां पूपास्तु यच्छतु ।

सा नुः पर्यस्वती दुहाभुत्तराभुत्तरां समां

॥ ७ ॥

शुनं नः फाला वि कृपन्तु भूमिं शुनं कीनाशां अभि यन्तु वाहैः ।

शुनं पर्जन्यो मधुना पर्योभिः शुनासीरा शुनमस्मास्तु धत्तम् ॥ ८ ॥ [९] (५७८)

॥ ५८ ॥

१-११ वामदेवो गौतमः । अग्निः, सूर्यो वाऽऽपो वा गावो वा घृतस्तुतिर्वा । त्रिष्टुप्, ११ जगती ।

समुद्रांदूर्भिर्मधुमाँ उदारदुपांशुना सममृतत्वमानद् ।

घृतस्य नाम गुह्यं यदस्ति जिह्वा देवानाममृतस्य नाभिः

॥ १ ॥

वयं नाम प्र ब्रवामा घृतस्यास्मिन्यज्ञे धारयामा नमोभिः ।

उपं ब्रह्मा शृणवच्छस्यमानं चतुःशृङ्गोऽवमीद्वार एतत्

॥ २ ॥

चत्वारे शृङ्गा त्रयो अस्य पादा द्वे शीपे सप्त हस्तासो अस्य ।

त्रिधा बद्धो वृषभो रोरपीति महो देवो मर्त्याँ आ विवेश

॥ ३ ॥

त्रिधा हितं पृणिभिर्गुह्यमानं गविं देवास्तौ घृतमन्वविन्दन् ।

इन्द्र एकं सूर्य एकं जजान वेनादेकं स्वधया निष्टतक्षुः

॥ ४ ॥

एता अर्पन्ति ह्यथात्समुद्राच्छतं प्रजा रिपुणा नावचक्षे ।

घृतस्य धारां अभि चाकशीमि हिरण्ययो वेत्सो मर्ष्य आसाम् ॥ ५ ॥ [१०]

सम्यक्स्तवन्ति सरितो न घेना अन्तर्दुदा मनना पूयमानाः ।

एते अर्पन्त्यूर्मयो घृतस्यं मृगाइव क्षिपणोरीपमाणाः

॥ ६ ॥

सिन्धोरिव प्राप्नुवे शूषनामो वार्तप्रमियः पतयन्ति युहाः ।

घृतस्य धारां अरुपो न वाजी काष्ठा भिन्दन्मूर्मिभिः पिन्वमानः ॥ ७ ॥ (५८५)

अ॒भि प्र॑वन्त॒ सम॑ने॒व यो॑पाः क॒ल्याण्य॑ः स्म॒यं॑मा॒नासो॑ अ॒ग्निम् ।
 घृ॒तस्य॑ धाराः स॒मिधो॑ नसन्त॒ ता जु॑षा॒णो ह॑र्यति॒ ज्ञात॑वे॒दाः ॥ ८ ॥
 क॒न्या॑इ॒व ब॒ह॒तु॒मे॒त॒वा उ॑ अ॒ङ्ग्य॑ज्जाना॒ अभि॑ चा॒क॒शीमि॑ ।
 यत्र॑ सोमः॒ सू॒यते॑ यत्र॒ यज्ञो॑ घृ॒तस्य॑ धारा॒ अभि॑ तत्प॒वन्ते ॥ ९ ॥
 अ॒भ्य॑र्ष॒त सु॒ष्टुतिं॑ ग॒न्य॑मा॒जिम॒स्मासु॑ भ॒द्रा द्र॑वि॒णानि॑ धत्त ।
 इ॒मं य॒ज्ञं न॑यत॒ देवता॑ नो घृ॒तस्य॑ धारा॒ मधु॑मत्प॒वन्ते ॥ १० ॥
 धाम॑न्ते॒ विश्वं॑ भु॒वन्माधि॑ श्रि॒तम॑न्तः॒ समु॑द्रे॒ हृद्य॑न्तरा॒युषि॑ ।
 अ॒पाम॑नी॒के समि॑थे॒ य आ॑भृ॒तस्त॑र्म॒श्याम॑ मधु॒मन्तं॑ त ऊ॒र्मिम् ॥ ११ ॥ [११] (५८९)

॥ इति चतुर्थं मण्डलं समाप्तम् ॥

मंत्र-संख्या

तृतीयमंडलस्यान्तपर्यन्तं	३०५२
चतुर्थमंडलस्य	५८९
सर्वयोगः-	३६४१

अथ पञ्चमं मण्डलम् ।

॥ १ ॥

१-१२ बुधगविष्टरावात्रेयौ । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

- (१) अवीध्यग्निः समिधा जनानां प्रति घेनुमिवायतीमुपासम् ।
 यद्वाड्वं प्र ययामुज्जिहानाः प्र मानवः सिस्तते नाकमच्छ ॥ १ ॥
 अवीधि होता यजथाय देवानूर्ध्वो अग्निः सुमनाः प्रातरस्थात् ।
 समिद्धस्य रशददशिं पाजो महान्देवस्तमसां निरमोचि ॥ २ ॥
 यदीं गणस्य रशनामजीगः शुचिरङ्के शुचिभिर्गोभिर्गृभिः ।
 आदक्षिणा युज्यते वाजयन्त्युत्तानामूर्ध्वो अधयजुहृभिः ॥ ३ ॥
 अग्निमच्छा देवयतां मनसि चक्षुषीव सूर्ये सं चरन्ति ।
 यदी सुवति उपसा विरूपे श्वेतो वाजी जायते अग्रे अहाम् ॥ ४ ॥
 जनिष्ट हि जेन्यो अग्रे अह्नां हितो हितेष्वरुयो वनेषु ।
 दग्देमे सप्त रत्ना दधानोऽग्निर्होता नि पसाद्वा यजीगान् ॥ ५ ॥
 अग्निर्होता न्यसीद्वयजीयानुपस्ये मातुः सुरभा उं लोके ।
 युवां कविः पुरुनिःष्ठ क्रुतावां धृतां कृष्टीनामुत मर्ष्य इद्धः ॥ ६ ॥ [१२]
 प्र गु त्यं विप्रमध्वरेषु साधुमग्निं होतारमीळते नमोभिः ।
 आ यस्ततान् रोदसी क्रुतेन नित्यं मृजन्ति वाजिनं धृतेन ॥ ७ ॥
 मार्जाल्यो मृज्यते स्वे दग्नाः कविप्रशस्तो अतिथिः श्रियो नः ।
 सहस्रशृङ्गो वृषभस्तदोजा विश्वो अग्रे महसा प्रास्यन्यात् ॥ ८ ॥
 प्र सुद्यो अग्रे अत्येन्यन्यान्नाविर्यस्मै चारुतमो वृभूर्यं ।
 ईक्षेन्यो वपुष्यो विभावां श्रियो विश्वामर्तिधिराहुषीयाम् ॥ ९ ॥
 तुभ्यं भरन्ति क्षितयो यमिष्ठ वृलिमग्रे अन्तित् ओत दूरात् ।
 आ भन्दिष्ठस्य सुमतिं चिकिदि चृहते अग्रे महि शर्नं भद्रम् ॥ १० ॥ (१०)

आद्य रथं भानुमो भानुमन्तमग्ने तिष्ठ यजतेभिः समन्तम् ।
 चिद्धान्यधीनामुर्वीन्तरिक्षमेह देवान्हविरघाय वक्षि ॥११॥
 अघोचाम क्वये मेध्याय वचो वन्दारु वृषभाय वृष्णे ।
 गर्बिष्ठो नमसा स्तोममग्नौ दिवीव रुक्ममुख्यश्चमथेत् ॥१२॥ [१३] (१२)

॥ २ ॥

१—१२ कुमार आश्रेयः, वृशो वा जानः, उभो वा, २, २ वृशो जानः । अग्निः । त्रिष्टुप्, १२ शक्यरी ।

कुमारं माता युवतिः समुब्धं गुहां विभक्तिं न ददाति पित्रे ।
 अनीकमस्य न मिनञ्जनासः पुरः पश्यन्ति निहितमरतौ ॥ १ ॥
 कमेतं त्वं युवते कुमारं पेपीं विभक्तिं महिपी जजान ।
 पूर्वाहिं गर्भः शरदो ववर्धापश्यं ज्ञातं यदस्य माता ॥ २ ॥
 हिरण्यदन्तं शुचिवर्णमारात्क्षेत्रादपश्यमायुधा मिमानम् ।
 ददानो अस्मा अमृतं विपृकृत्किं मार्मनिन्द्राः कृणवन्ननुकथाः ॥ ३ ॥
 क्षेत्रादपश्यं सनुतश्चरन्तं सुमद्युथं न पुरु शोभमानम् ।
 न ता अग्रभ्रन्नजनिष्ट हि पः पलिक्रीरिद्युवतयो भवन्ति ॥ ४ ॥
 के मे मर्यकं वि यवन्तु गोभिर्न येषां गोपा अरणश्चिदासं ।
 य ई जगृभुरव ते सृजन्त्वाजाति पृथ्व उर्यं नश्चिकित्वात् ॥ ५ ॥
 वसां राजानं वसति जनानामरातयो नि दधुर्मत्येषु ।
 ब्रह्माण्यत्रेरव तं सृजन्तु निन्दितारो निन्दासो भवन्तु ॥ ६ ॥ [१४]
 शुर्नश्चिच्छेषं निदितं सहस्राद्युपादमुञ्चो अशमिष्ट हि पः ।
 एवास्मदग्ने वि मुमुग्धि पाशान्होर्तश्चिकित्वा इह त् निपद्य ॥ ७ ॥
 हृणीयमानो अप हि मदयेः प्र मे देवानां व्रतपा उवाच ।
 इन्द्रो विद्वो अनु हि त्वा चक्ष तेनाहमग्ने अलुशिष्ट आगाम् ॥ ८ ॥
 वि ज्योतिषा बृहता भात्यगिराविर्विश्वानि कृणुते महित्वा ।
 प्रादेवीर्मायाः संहते दुरेवाः शिशीते भृङ्गे रक्षसे विनिक्षे ॥ ९ ॥
 उत स्वानासौ दिवि पन्त्वग्नेस्तिग्मायुधा रक्षसे हन्तुवा उं ।
 मदे चिदस्य प्र रुजन्ति मामा न वरन्ते परिवाधो अदेवीः ॥१०॥ (२२)

एतं ते स्तोमं तुविजातु विप्रो रथं न धीरुः स्वर्पा अतक्षम् ।

यदीदृशे प्रति त्वं देव हर्ष्याः स्वर्वतीरप एना जयेम ॥११॥

तुविशीवो वृषभो वावृधानोऽश्वधुर्यः समजाति वेदः ।

इतीममभिममृता अवोचन्वर्हिष्मते मनवे शर्म यंसद्विष्मते मनवे शर्म यंसत् ॥१२॥

[१५] (२४)

॥ ३ ॥

१-१२ वसुधुत आत्रेयः । अग्निः, ३ मरुद्रुद्रविष्णवः । १ विराट्, २-१२ त्रिष्टुप् ।

त्वमग्ने वरुणो जायसे यत्त्वं मित्रो भवसि यत्सर्मिद्धः ।

त्वे विश्वे सहसस्पुत्र देवास्त्वमिन्द्रो दाशुपे मर्त्याय ॥ १ ॥

त्वमर्ष्यमा भवसि यत्कनीनां नाम स्वधावन्गुहं विभषिं ।

अञ्जन्ति मित्रं सुधितं न गोभिर्यद्वर्षती समनसा कृणोषिं ॥ २ ॥

तव श्रिये मरुतो मर्जयन्त रुद्र यत्ते जनिम चारुं चित्रम् ।

पदं यद्विष्णोरुपमं निधायि तेन पासि गुह्यं नाम गोनाम् ॥ ३ ॥

तव श्रिया सुदशो देव देवाः पुरु दधाना अमृतं सपन्त ।

होतारमग्निं मनुषो नि पदुर्दशस्यन्त उशिजः शंसमायोः ॥ ४ ॥

न त्वद्धोता पूर्वा अग्ने यजीयान्न कान्व्यैः परो अस्ति स्वधावः ।

विशश्च यस्या अतिथिर्भवासि स यजेनं वनवद्देव मर्तान् ॥ ५ ॥

वयमग्ने वनुयाम त्वोता वसूयवो हनिषा बुध्व्यमानाः ।

वयं समये विदथेष्वाह्वं वयं राया सहसस्पुत्र मर्तान् ॥ ६ ॥ [१६]

यो न आगो अभ्येन्नो भरात्यधीद्रुघमघर्षमे दधात ।

जही चिकित्थो अभिशस्तिमेतामग्ने यो नो मर्चयति द्वयेन ॥ ७ ॥

त्वामस्या च्युषिं देव पूर्वं दत्तं कृण्वाना अयजन्त हव्यैः ।

संस्ये यदस्र ईयसे रयीणां देवो मंतवेरुभिरिष्यमानः ॥ ८ ॥

अवं स्पृधि पितरं योधिं निद्वान्पुत्रो यस्ते सहमः घ्न उहे ।

कृदा चिकित्थो अभि चंससे नोऽग्ने वदो क्रतुचिर्वातयागे ॥ ९ ॥

भूरि नाम वन्दमानो दधाति पिता वंगो यद्वि तज्जोपर्यागे ।

कृनिद्वेषस्य महमा चरानः मुन्नमभिरिनेने वावृधानः ॥१०॥

(३४)

त्वमङ्ग जरितारं यविष्ट विश्वान्यग्ने दुरितातिं पपिं ।
 स्तेना अदृश्रत्रिपवो जनासोऽज्ञातकेता वृजिना अभूवन् ॥११॥
 इमे यामासस्त्वद्रिगभूवन्वसवे वा तदिदागो अवाचि ।
 नाहायमग्निरभिर्शस्तये नो न रीपते वावृधानः परा दात् ॥१२॥ [१७] (३६)

॥ ४ ॥

१-११ वसुश्रुत आवेयः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

त्वामग्ने वसुपतिं वसूनामभि प्र मन्दे अध्वरेषु राजन् ।
 त्वया वाजं वाजयन्तो जयेमाभि प्याम पृत्सुतीर्मर्त्यानाम् ॥ १ ॥
 हव्यवाळशिरजरः पिता नो विश्वधिभावा सुदृशीको अस्मे ।
 सुगार्हपत्याः समिपो दिदीह्यस्मद्युक्सं मिमीहि श्रवांसि ॥ २ ॥
 विशां कविं विश्वपतिं मानुषीणां शुचिं पावकं घृतपृष्टमग्निम् ।
 नि होतारं विश्वविदं दधिध्वे स देवेषु वनते वार्याणि ॥ ३ ॥
 जुपस्वाम् इळया सजोषा यतमानो रश्मिभिः सूर्यस्य ।
 जुपस्व नः समिधं जातवेद आ च देवान्हविरघाय वधि ॥ ४ ॥
 जुष्टो दर्मना अतिथिर्दुरोण इमं नो यज्ञमुप याहि विद्वान् ।
 विश्वा अग्ने अभियुजो विहत्या शत्रूयतामा भरा भोजनानि ॥ ५ ॥ [१८]
 उवेन दस्पुं प्र हि चात्तर्षस्व वर्षः कृष्णानस्तन्वेडुं स्वार्धे ।
 पिपिं यत्संहसस्पुत्र देवान्तसो अग्ने पाहि नृतम् वाजं अस्मान् ॥ ६ ॥
 वयं ते अग्र उक्थैर्विधेम वयं हव्यैः पावक भद्रशोचे ।
 अस्मे रयिं विश्ववारं समिन्वास्मे विश्वानि द्रविणानि धेहि ॥ ७ ॥
 अस्माकमग्ने अध्वरं जुपस्व सहसः सूनो त्रिपधस्थ हव्यम् ।
 वयं देवेषु सुकृतः स्याम शर्मणा नखिवरूथेन पाहि ॥ ८ ॥
 विश्वानि नो दुर्गहा जातवेदः सिन्धुं न नावा दुरितातिं पपिं ।
 अग्ने अत्रिवचमसा गृणानोऽस्माकं बोध्ययिता तनूनाम् ॥ ९ ॥
 यस्त्वा हुदा क्रीरिणा मन्यमानोऽमर्त्यं मर्त्यो जोहवीमि ।
 जातवेदो यशो अस्मासु धेहि प्रजाभिरग्ने अमृतत्वमश्वाम् ॥ १० ॥ (४६)

यस्मै त्वं सुकृते जातवेदे उ लोकमग्ने कृणवः स्योनम् ।

अश्विनं स पुत्रिणं वीरवन्तं गोमन्तं रायं नशते स्वस्ति । ॥११॥ [१९] (४७)

॥ ५ ॥

१-११ वसुधृत आग्नेयः । आप्रीसूक्तं = (१ इध्मः समिद्धोऽग्निर्वा, २ नराशंसः, ३ इल्लः, ४ वहिः, ५ देवीर्द्वारः ६ उपासानक्ता, ७ देव्यो होतारौ प्रचेतसौ, ८ तिस्रो देव्यः सरस्वतीळा-भारत्यः, ९ त्वष्टा, १० वनस्पतिः, ११ स्वाहाकृतयः) । गायत्री ।

सुसमिद्धाय शोचिपे घृतं तीव्रं जुहोतन । अग्नये जातवेदसे ॥ १ ॥

नराशंसः सुपूदतीमं यज्ञमदाभ्यः । क्विहिं मधुहस्त्यः ॥ २ ॥

ईल्लितो अग्न आ वहेन्द्रं चित्रमिह प्रियम् । सुखै रथैभिरूतये ॥ ३ ॥

ऊर्णाभद्रा वि प्रथस्त्राभ्यर्षुर्का अनूपत । भवा नः शुभ्र सातये ॥ ४ ॥

देवीर्द्वारो वि श्रेयध्वं सुप्रायणा न ऊतये । प्रप्र यज्ञं पृणीतन ॥ ५ ॥ [२०]

सुप्रतीके वयोवृधा युह्वी क्रतस्ये मातरा । दोषामुपासमीमहे ॥ ६ ॥

वातस्यपत्नमील्लिता देव्या होतारा मनुष्यः । इमं नो यज्ञमा गतम् ॥ ७ ॥

इल्ला सरस्वती मही तिस्रो देवीर्मयोभुवः । वहिः सीदन्त्वसिधः ॥ ८ ॥

शिवस्वष्टरिहा गहिं विशुः पोषे उत त्वना । यज्ञेयज्ञे न उदेव ॥ ९ ॥

यत्र वेत्यं वनस्पते देवानां गुह्या नामानि । तत्रं हृष्यानि गामय ॥ १० ॥

स्वाहाभ्ये वरुणाय स्वाहेन्द्राय मरुद्भ्यः । स्वाहा देवेभ्यो हविः ॥ ११ ॥ [२१] (५८)

॥ ६ ॥

१-१० वसुधृत आग्नेयः । अग्निः । पदक्तिः ।

अग्निं तं मन्ये यो वसुरस्तं यं यन्ति धेनवः ।

अस्तमर्वन्त आश्वोऽस्तं नित्यासो वाजिन इपे स्तोतृभ्य आ भर् ॥ १ ॥

सो अग्नियो वसुर्गृणे सं यमायन्ति धेनवः ।

समर्वन्तो रघुद्रुवः मं संजातासः सूर्य इपे स्तोतृभ्य आ भर् ॥ २ ॥

अग्निहिं वाजिनं विज्ञे ददाति विध्वर्षणिः ।

अग्नी राये स्वाभुवं स प्रीतो यति वार्षमिपे स्तोतृभ्य आ भर् ॥ ३ ॥

आ ते अग्र इधीमहि युमन्तं देवाजरम् ।

यद् स्या ते पनीयमी ममिहीदर्यति घनीपे स्तोतृभ्य आ भर् ॥ ४ ॥

(६८)

आ ते अग्नं ऋचा हविः शुक्रस्य शोचिपस्पते ।
 सुश्रन्द्रं दस्म विक्षपते हव्यं वाटुभ्यं हूयत इषं स्तोतृभ्य आ भर ॥ ५ ॥ [२२]
 प्रो त्ये अग्नयोऽग्निषु विश्वं पुष्यन्ति वार्यम् ।
 ते हिन्विरे त ईन्विरे त इषण्यन्त्यानुपगिषं स्तोतृभ्य आ भर ॥ ६ ॥
 तव त्ये अग्ने अर्चयो महिं ब्राधन्त वाजिनः ।
 ये पत्वंभिः शफानां व्रजा भ्रुन्त गोनामिषं स्तोतृभ्य आ भर ॥ ७ ॥
 नवा नो अग्न आ भर स्तोतृभ्यः सुक्षितीरिषः ।
 ते स्याम य आनुचुस्त्वादृतासो दमेदम इषं स्तोतृभ्य आ भर ॥ ८ ॥
 उभे सुश्रन्द्रं सर्षिषो दधीं श्रीणीष आसनिं ।
 उतो न उत्पुपूर्या उक्थेषु शवसस्पत इषं स्तोतृभ्य आ भर ॥ ९ ॥
 एवो अग्निमञ्जुर्थसुर्गीर्भिर्वज्ञोर्भिरानुपक् ।
 दधदस्मे सुवीर्यमुत त्यद्राश्वश्व्यमिषं स्तोतृभ्य आ भर ॥ १० ॥ [२३] (६८)

॥ ७ ॥

१-१० इष आत्रेय. । अग्नि. । अनुष्टुप्, १० पदक्तिः ।

सखायः सं वः सम्यञ्चमिषं स्तोमं चाग्रये ।
 वर्षिष्ठाय क्षितीनामूर्जो नष्ट्रे सहस्वते ॥ १ ॥
 कुत्रां चिद्यस्य समृतौ रण्वा नरो नृपदने ।
 अहन्तश्चिद्यमिन्धते संजनयन्ति जन्तवः ॥ २ ॥
 सं यदिपो वनामहे सं हव्या मानुषाणाम् ।
 उत द्युमस्य शवस ऋतस्य रश्मिमा ददे ॥ ३ ॥
 सः स्मां कृणोति केतुमा नक्तं चिद्दूर आ सुते ।
 पावको यद्वनस्पतीन्प्र स्मां मिनात्यजरः ॥ ४ ॥
 अवं स्म यस्य वेपणे स्वेदं पथिषु जुह्वति ।
 अभीमह स्रजेन्यं भूमां पृष्ठेवं रुरुहुः ॥ ५ ॥ [२४]
 यं मर्त्यैः पुरुस्पृहं विदद्विश्वस्य धारसे ।
 प्र खार्दनं पितृनामस्तैतानि चिद्रायवे ॥ ६ ॥ (७४)

स हि प्मा धन्वाक्षितं दाता न दात्या पशुः ।

हिरिश्मशुः शुचिदन्मृशुरनिभृष्टतविपिः ॥ ७ ॥

शुचिः प्म यस्मां अत्रिवत्प्र स्वधितीव रीयते ।

सुपूरक्षत माता क्राणा यदानशे भर्गम् ॥ ८ ॥

आ यस्तं सर्पिरासुतेऽश्रे शमस्ति धायसे ।

ऐषु धुम्रमुत् श्रव आ चिचं मर्त्येषु धाः ॥ ९ ॥

इति चिन्मन्युमध्रिजस्त्वादातया पशुं ददे ।

आदशे अपृणतोऽत्रिः सासह्याइस्यनिपः सासह्याचृन् ॥१०॥ [२५] (७८)

॥ ८ ॥

१-७ इष आत्रेयः । अग्निः । जगती ।

त्वामग्न क्रतायवः समीधिरे ब्रह्मं ब्रह्मासं ऊतये सहस्कृत ।

पुरुक्षन्द्रं यजतं विश्वधायसं दम्नसं गृहपतिं वरेण्यम् ॥ १ ॥

त्वामग्ने अतिथिं पूज्यं विशांः शोचिष्केशं गृहपतिं नि वेदिरे ।

बृहत्केतुं पुरुरूपं धनुस्पृतं सुशर्माणं स्ववसं जरद्विषम् ॥ २ ॥

त्वामग्ने मानुषीरीरुते विशो होत्राविदं विविचि रत्नधातमम् ।

गुहा सन्तं सुभग विश्वदर्शतं त्विष्णुणसं सुपजं घृतश्रियम् ॥ ३ ॥

त्वामग्ने घर्णमि विश्वधां वयं गीर्भिरृणन्तो नमसोर्प सेदिम ।

स नो जुपस्व समिधानो अङ्गिरो देवो भर्तस्य यशसां सुदीतिभिः ॥ ४ ॥

त्वमग्ने पुरुरूपो विशेविशे वयो दधामि ब्रजथां पुरुष्टुत ।

पुरुण्यन्ना सहसा वि राजसि त्विपिः ना ते तित्विष्णुणस्य नाधुपं ॥ ५ ॥

त्वामग्ने समिधानं यविष्य देवा द्रुतं नकिरे ह्य्यवाहनम् ।

उरुन्नयमं पृतपोनिमाहुतं त्वेषं चक्षुर्दधिरे चोद्वयन्मति ॥ ६ ॥

त्वामग्ने श्रुदिव आहुतं घृतंः सुन्नायपः सुपमिधा समीधिरे ।

म वाष्ट्रधान ओषधीभिरुक्षितोऽभि जयांसि पायीना नि लिष्टमे ॥ ७ ॥ [२६] ८० (८०)

इति शर्वायोऽष्टकः ॥ ३ ॥

८ । १ । २

१-७ गय आश्रयः । अग्निः । अनुष्टुप् ४, ७ पङ्क्तिः ।

त्वामीमे हविष्मन्तो देवं मनीम इन्द्रे ।
 मन्ये त्वा ज्ञातवैदसं स इन्द्रा वसुधामहम् ॥ १ ॥
 अग्निर्होता दास्यतुः क्षयस्य वृक्षवर्हिणः ।
 सं यथासुधरन्ति यं सं वाजान्मः भद्रस्ववः ॥ २ ॥
 उत स्म यं शिशुं यथा नवं जनिघ्रातरीं ।
 धृतीरं मानुषीणां विशामग्निं स्वध्वरम् ॥ ३ ॥
 उत स्म दुर्गभीयसे पुत्रो न ह्यार्यानाम् ।
 पूरु यो दग्धासि वनाग्रे पशुर्न यवसे ॥ ४ ॥
 अर्धं स्म यस्यार्चयः सम्यक्संयन्ति धूमिनः ।
 यदीमहं व्रितो दिव्येषु ध्मातेव धमति शिशीते ध्मातरीं यथा ॥ ५ ॥
 तवाहमेव उतिभिर्मित्रस्य च प्रशस्तिभिः ।
 द्वेषोयुतो न दुरिता तुर्याम मर्त्यानाम् ॥ ६ ॥
 तं नो अग्ने अभी नरो रयि सहस्र आ भेर ।
 स क्षेपयत्स पौपयद्भुवद्वाजस्य सातय उतैधि पृत्सु नो वृधे ॥ ७ ॥ [१] (२२)

॥ १० ॥

१-७ गय आश्रयः । अग्निः । अनुष्टुप् ४, ७ पङ्क्तिः ।

अग्न ओजिष्ठमा भेर द्युन्नमस्मभ्यमग्निगो ।
 प्र नो राया परीणसा रत्सि वाजाय पन्थाम् ॥ १ ॥
 त्वं नो अग्ने अद्भुत क्रत्वा दक्षस्य मंहना ।
 त्वे असुर्युध्मार्कहत्क्राणा मित्रो न युजियः ॥ २ ॥
 त्वं नो अग्न एषां गयं पुष्टिं च वर्धय ।
 ये रतोमेभिः प्र सूरयो नरो मृषान्यानिशुः ॥ ३ ॥
 ये शो पन्द्र ते गिरः शुम्भन्त्यर्थराधमः ।
 ...तसिः अग्निणो नरो दिवधिधेणुं ... त्मना ॥ ४ ॥ (२६)

- तव ल्ये अग्ने अर्चयो भार्जन्तो यन्ति धृष्णुया ।
परिज्मानो न विद्युतः स्वानो रथो न वाज्युः ॥ ५ ॥
नू नो अत्र ऊतये सवार्धसश्च रातये ।
अस्माकांसश्च सूरयो विश्वा आशास्तरीपणि ॥ ६ ॥
त्वं नो अग्ने अङ्गिरः स्तुतः स्तवान् आ भर ।
होतृभिर्भ्रासहै रयि स्तोतृभ्यः स्तवसे च न उतैधि पृत्सु नो वृधे ॥ ७ ॥ [२] (९९)

॥ ११ ॥

१-६ सुतंभर आत्रेयः । अग्निः । जगती ।

- जनस्य गोपा अजनिष्ट जागृविरग्निः सुदक्षः सुविताय नव्यसे ।
धृतप्रतीको बृहता दिविस्पृशा धुमादि भाति भरतेभ्यः शुचिः ॥ १ ॥
यज्ञस्य केतुं प्रथमं पुरोहितमग्निं नरस्त्रिपधस्थे समीधिरे ।
इन्द्रेण देवैः सरथं स बर्हिषि सीदन्नि होता यजथाय सुकृतुः ॥ २ ॥
असंमृष्टो जायसे मात्रोः शुचिर्मन्द्रः कृविरुदतिष्ठो विवस्वतः ।
धृतेर्न त्वावर्धयन्न आहुत धूमस्तं केतुरंभवद्विवि श्रितः ॥ ३ ॥
अग्निर्नो यज्ञमुप वेतु साधुयाणि नरो वि भरन्ते गृहेगृहे ।
अधिर्दत्तो अंभवद्भव्यवाहनोऽग्निं वृणाना वृणते कृविकृतुम् ॥ ४ ॥
तुभ्येदमग्ने मधुमत्तमं वचस्तुभ्यं मनीषा इयमस्तु शं हृदे ।
त्वां गिरः सिन्धुमिवावनीर्महीरा पृणन्ति शवंमा वर्धयन्ति च ॥ ५ ॥
त्वामग्ने अङ्गिरसो गुहा हितमन्वविन्दच्छिथियाणं वनेवने ।
स जायसे मन्थमानः सहो महत्त्वामाहुः सहसस्पुत्रमङ्गिरः ॥ ६ ॥ [३] (१०५)

॥ १२ ॥

१-६ सुतंभर आत्रेयः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

- प्राग्रये बृहते वृद्धियाय क्रतस्य वृष्णे असुराय मन्म ।
धृतं न यज्ञ आस्येडे सुपृतं गिरं भरे वृषभार्य प्रतीचीम् ॥ १ ॥
क्रतुं धिकित्व क्रतुमिधिक्विद्रुतस्य धारा अनु वृन्धि पूर्वाः ।
नाहं यानुं सहसा न द्वयेन क्रतुं संपाम्यरुपस्य वृष्णः ॥ २ ॥ (१०७)

क्रयां नो अग्न ऋतयन्नुतेन भुवो नवेदा उचथस्य नव्यः ।
 वेदां मे देव ऋतुपा ऋतूनां नाहं पतिं सनितुरस्य रायः ॥ ३ ॥
 के ते अग्ने रिपवे बन्धनासः के पायवः सनिपन्त द्युमन्तः ।
 के धासिमग्ने अनृतस्य पान्ति क आसतो वचसः सन्ति गोपाः ॥ ४ ॥
 सखापस्ते विपुणा अग्न एते शिवासः सन्तो अशिवा अभूवन् ।
 अधूर्पत स्वयमेते वचोभिर्ऋजूयते वृजिनानि ब्रुवन्तः ॥ ५ ॥
 यस्ते अग्ने नमसा यज्ञमीदृ ऋतं स पात्यरूपस्य वृष्णः ।
 तस्य क्षयः पृथुरा साधुरेतु प्रसर्त्वाणस्य नहुपस्य शेषः ॥ ६ ॥ [४] (१११)

॥ १३ ॥

१-६ सुतंभर आग्नेयः । अग्निः । गायत्री ।

अर्चन्तस्त्वा हवामहेऽर्चन्तः समिधीमहि । अग्ने अर्चन्त ऊतये ॥ १ ॥
 अग्नेः स्तोमं मनामहे सिध्रमद्य दिविस्पृशः । देवस्य द्रविणस्यवः ॥ २ ॥
 अभिर्जुपत नो गिरो होता यो मानुषेष्वा । स यक्षदैव्यं जनम् ॥ ३ ॥
 त्वमग्ने सप्रथा असि जुष्टो होता वरेण्यः । त्वया यज्ञं वि तन्वते ॥ ४ ॥
 त्वमग्ने वाजसार्तमं विप्रा वर्धन्ति सुष्टुतम् । स नो रास्व सुवीर्यम् ॥ ५ ॥
 अग्ने नेमिराँइव देवाँस्त्वं परिभूरसि । आ राधश्चित्रमृञ्जसे ॥ ६ ॥ [५] (११७)

॥ १४ ॥

१-६ सुतंभर आग्नेयः । अग्निः । गायत्री ।

अग्निं स्तोमेन चोषय समिधानो अमर्त्यम् । हृष्या देवेषु नो दधत् ॥ १ ॥
 तमंपुरेष्वीक्षते देवं मर्ता अमर्त्यम् । यजिष्ठं मानुषे जनं ॥ २ ॥
 तं हि शश्वन्त ईक्षते सूचा देवं पृतश्रुता । अग्निं हृष्याय चोह्वे ॥ ३ ॥
 अग्निर्जोतो अरोचत मन्दस्युडयोर्तिषा तमः । अविन्दुद्गा अपः स्वः ॥ ४ ॥
 अग्निर्मन्त्रेभ्यं कृषिं पृतश्रुष्टं मपर्यत । चेतुं मे शृण्वद्वचम् ॥ ५ ॥
 अग्निं पुत्रेन वावृषुः स्तोमंभिविंश्वर्षणिम् । स्वाधीर्मिर्वचस्सुभिः ॥ ६ ॥ [६] (१२३)

॥ १५ ॥

१-५ धरुण आङ्गिरसः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

प्र वेधसे कृवये वेद्याय गिरं भरे यशसे पूर्व्याय ।
घृतप्रसक्तो अर्सुरः सुशेवो रायो घर्ता धरुणो वस्वो अग्निः ॥
ऋतेन ऋतं धरुणं धारयन्त यज्ञस्य शाके परमे व्योमन् ।
दिवो धर्मेन्धरुणं सेदुपो नृञ्जातैरजातां अभि ये ननुसुः ॥ २ ॥
अंहोयुर्वस्तन्वस्तन्वते वि त्रयो महद्दुष्टं पूर्व्याय ।
स संवतो नवजातस्तुतुर्वात्सिंहं न क्रुद्धमभित्तः परि षुः ॥ ३ ॥
मातेषु यद्भरसे पप्रथानो जनैजनं धार्यसे चक्षसे च ।
वयोवयो जरसे यद्धानः परि त्मना विपुरूपो जिगासि ॥ ४ ॥
वाञ्जो नु ते शर्वसस्पात्वन्तमुकं दोषं धरुणं देव रायः ।
पदं न तायुर्गुहा दधानो महो राये चितयन्त्रिमस्पः ॥ ५ ॥ [७] (१२८)

॥ १६ ॥

१-५ पूरुरात्रेयः । अग्निः । अनुष्टुप्, ५ पङ्क्तिः ।

बृहद्भ्यो हि भानवेऽर्चा देवायात्रये ।
यं मित्रं न प्रशस्तिभिर्मर्तासो दधिरे भूरः ॥ १ ॥
स हि द्युभिर्जनानां होता दक्षस्य बाहोः ।
वि हव्यमभिरानुपग्मगो न चारमृष्वति ॥ २ ॥
अस्य स्तोत्रे भूधोनः सरुये बृद्धशोचिपः ।
विश्वा यस्मिन्तुविष्यणि समये शुष्ममाद्रुषुः ॥ ३ ॥
अथा ह्येन एषां सुवीपस्य मंहना ।
तमिद्यहं न रोदमी परि ध्रुवो बभूवतुः ॥ ४ ॥
न न एहि वार्यमत्रं गृणान आ भर ।
ये वृषं चे चं मरुतः स्युमि धामहे मचांतेधि पन्सु नो वधे ॥ ५ ॥ [८] (१३३)

॥ १७ ॥

• १-५ पूरुरात्रेयः । अग्निः । अनुष्टुप्, ५ पङ्क्तिः ।

आ यज्ञैर्देव मर्त्य इत्था तव्यांसमृतये ।

अग्निं कृते स्वध्वरे पूरुरीळीतावसे ॥ १ ॥

अस्य हि स्वयंशस्तर आसा विधर्मन्मन्यसे ।

तं नाकं चित्रशोचिपं मन्द्रं परो मनीषया ॥ २ ॥

अस्य वासा उ अचिपा य अयुक्त तुजा गिरा ।

दिवो न यस्य रेतसा बृहच्छोचन्त्यर्चयः ॥ ३ ॥

अस्य क्रत्वा विचेतसो दुस्मस्य वसु रथ आ ।

अधा विश्वासु हव्योऽग्निर्विक्षु प्र शस्यते ॥ ४ ॥

नू न इद्वि वार्यमासा सचन्त सूरयः ।

ऊर्जा नपाद्भिर्द्ये प्राहि शग्धि स्वस्तय उतैधि पृत्सु नो वृधे ॥ ५ ॥ [९] (१३८)

॥ १८ ॥

• १-५ द्वितो मृक्तवाहा आत्रेयः । अग्निः । अनुष्टुप्, ५ पङ्क्तिः ।

आतरग्निः पुरुप्रियो विशः स्तवेतार्तिथिः ।

विश्वानि यो अमर्त्यो हव्या मर्तेषु रण्यति ॥ १ ॥

द्विताय मृक्तवाहसे स्वस्य दक्षस्य मंहना ।

इन्द्रं स धत्त आनुपक्स्तोता चित्ते अमर्त्य ॥ २ ॥

तं वो दीर्घायुशोचिपं गिरा हुवे मघोनाम् ।

अरिष्टो येषां रथो व्यश्वदावृचीर्यते ॥ ३ ॥

चित्रा वा येषु दीर्धितिरासन्नकथा पान्ति ये ।

स्तीर्णं बर्हिः स्वर्णरे श्रवांसि दधिरे परिं ॥ ४ ॥

ये मे पञ्चाशतं ददुरश्वानां मधस्तृति ।

धृमदये महि श्रवो बृहत्कृधि मघोनां नृपदमृत नृणाम् ॥ ५ ॥ [१०] (१४३)

॥ १९ ॥

१-५ चत्रिरात्रेयः । अग्निः । १-२ गायत्री, ३-४ अनुष्टुप्, ५ विराड्‌रूपा ।

अम्यवस्थाः प्र जायन्ते प्र वृत्रेर्विधिकेत । उपस्थं मातुर्वि चष्टे ॥ १ ॥

जुहोरे वि चितयन्तोऽर्निमिषं नृमणं पान्ति । आ इहां पुरं विविशुः ॥ २ ॥

आ श्वेत्रेयस्य जन्तवो द्युमद्वर्धन्त कृष्टयः ।

निष्क्रीवो बृहदुक्थ एना मध्वा न वाजयुः ॥ ३ ॥

प्रियं दुग्धं न काम्यमजामि जाम्योः सर्वा ।

धर्मो न वाजजहरोऽदधुः शशतो दभः ॥ ४ ॥

क्रीळन्नो रश्म आ सुवः सं भस्मना वायुना वेविदानः ।

ता अस्य सन्धूपजो न तिग्माः सुसंशिता वक्ष्यो वक्षणेस्थाः ॥ ५ ॥ [११] (१४८)

॥ २० ॥

१-४ प्रयस्वन्त आत्रेयाः । अग्निः । अनुष्टुप्, ४ पदक्तिः ।

यमग्ने वाजसातम् त्वं चिन्मन्यसे रयिम् ।

तं नो गीभिः श्रवाप्यं देवत्रा पनया युजम् ॥ १ ॥

ये अग्ने नेरयन्ति ते वृद्धा उग्रस्य शर्वसः ।

अप द्वेषो अप हरोऽन्यव्रतस्य सधरे ॥ २ ॥

होतारं त्वा वृणीमहेऽग्ने दक्षस्य सार्धनम् ।

यज्ञेषु पूर्य गिरा प्रयस्वन्तो हवामहे ॥ ३ ॥

इत्था यथा त ऊतये सहसावन्दिवेदिवे ।

राय क्रुताय सुक्रतो गोभिः प्याम सधमादो वीरैः स्याम सधमादः ॥ ४ ॥ [१२] (१५२)

॥ २१ ॥

१-४ सस आत्रेयः । अग्निः । अनुष्टुप्, ४ पदक्तिः ।

मनुष्यत्वा नि धीमहि मनुष्वत्समिधीमहि । अग्ने मनुष्वदङ्गिरो देवान्देवयुते यज ॥ १ ॥

त्वं हि मानुषे जनेऽग्ने सुशीत इध्यसे । सुचस्त्वा यन्त्यानुपक्मुजात सर्पिरासुतो ॥ २ ॥

त्वां विश्वे सजोपसो देवासो द्रुतमक्रत । सपर्यन्तस्त्वा कवे यज्ञेषु देवमीकते ॥ ३ ॥

देवं वो देवयुज्ययाग्निमीळीत मर्त्यः ।

समिद्धः शुक दीदित्सुतस्य योनिमासदः समस्य योनिमासदः ॥ ४ ॥ [१३] (१५६)

॥ २२ ॥

१-४ विश्वसामा आत्रेयः । अग्निः । अनुष्टुप्, ४ पङ्क्तिः ।

प्र विश्वसामन्नत्रिवदर्ची पावकशोचिषे । यो अश्वरेण्वीड्यो होता मन्द्रतमो विशि ॥ १ ॥

न्युषिं जातवैदसं दधाता देवमुत्विजम् । प्र यज्ञ एतवानुपगृथा देवव्यचस्तमः ॥ २ ॥

चिकित्तिन्मनसं त्वा देवं मर्तास ऊतये । वरेण्यस्य तेऽवस इयानासौ अमन्महि ॥ ३ ॥

अग्ने चिकिद्धद्यस्य न इदं वचः सहस्य ।

तं त्वा सुशिप्र दम्पते स्तोमैर्वर्धन्त्यत्रयो गीभिः शुम्भन्त्यत्रयः ॥ ४ ॥ [१४] (१६०)

॥ २३ ॥

१-४ घुम्नो विश्वचर्पणिरात्रेयः । अग्निः । अनुष्टुप्, ४ पङ्क्तिः ।

अग्ने सहन्तमा भर घुमस्य प्रासहा रयिम् । विश्वा यश्वर्षणीरभ्याइसा वाजेषु सासहत् ॥ १ ॥

न्तमग्ने पृतनापहं रयिं सहस्व आ भर । त्वं हि सुत्यो अद्भुतो दाता वाजस्य गोमतः ॥ २ ॥

विश्वे हि त्वा सजोर्पसो जनासो वृत्तवर्हिषः । होतारं सद्यसु प्रियं व्यन्ति वार्या पुरु ॥ ३ ॥

स हि प्मा विश्वचर्पणिरभिमाति सहो द्वधे ।

अग्रे एषु क्षयेष्वा रेचनः शुक्र दीदिहि घुमत्पावक दीदिहि ॥ ४ ॥ [१५] (१६४)

॥ २४ ॥

१-४ वन्धुः सुवन्धुः श्रुतवन्धुर्विप्रवन्धुश्च क्रमेण गोपायना लोपायना वा । अग्निः । द्विपदा विराट् ।

अग्ने त्वं नो अन्तम उत त्राता शिवो मवा वरुथ्यः ॥ १ ॥

वसुरग्निर्वसुश्रवा अच्छा नक्षि घुमन्तमं रयिं दाः ॥ १ ॥ २ ॥

स नो बोधि श्रुधी हवमुरुष्या णो अघायतः समस्मात् ॥ ३ ॥

तं त्वा शोचिष्ठ दीदिवः सुभार्य नूनमीमहे सखिभ्यः ॥ २ ॥ ४ ॥ [१६] (१६८)

॥ २५ ॥

१-२ वसूयव आत्रेयाः । अग्निः । अनुष्टुप् ।

अच्छा वो अग्निमवसे देवं गांसि स नो वसुः ।

रासत्पुत्र ऋषूणामृतावा पर्पति द्विपः ॥ १ ॥

स हि सुत्यो यं पूर्वे चिद्देवासश्चिद्यमीधिरे ।

होतारं मन्त्रजिह्मिन्सुदीतिभिर्विभार्यसुम् ॥ २ ॥ (१७०)

स नो धीती वरिष्ठया श्रेष्ठया च सुमत्या ।	
अग्ने रायो दिदीहि नः सुवृक्तिभिर्वरेण्य	॥ ३ ॥
अग्निदेवेषु राजत्यग्निर्मतेष्वविशन् ।	
अग्निर्नो हव्यवाहनोऽग्नि धीभिः संपर्यत	॥ ४ ॥
अग्निस्तुविश्रवस्तमं तुवित्रह्लाणमुत्तमम् ।	
अतूर्तं श्रावयत्पतिं पुत्रं ददाति द्राशुषे	॥ ५ ॥ [१७]
अग्निर्देदाति सत्पतिं सासाह यो युधा नृभिः ।	
अग्निरत्यं रघुष्यद्वं जेता रमपराजितम्	॥ ६ ॥
यद्वाहिष्ठं तदन्नये बृहदर्चं विभावसो ।	
महिषीव त्वद्रपिस्त्वद्वाजा उदीरते	॥ ७ ॥
तव द्युमन्तो अर्चयो प्रावेवोच्यते बृहत् ।	
उतो तै तन्यतुर्यथा स्वानो अर्त त्मना दिवः	॥ ८ ॥
एवाँ अग्निं वसूयवः सहसानं ववन्दिम ।	
स नो विश्वा अति द्विपः पर्षन्नावेवं सुकृतुः	॥ ९ ॥ [१८] (१७७)

॥ २६ ॥

१-९ वसूयव आत्रेयाः । अग्निः, ९ विश्वेदेवाः । गायत्री ।

अग्ने पावक रोचिषा मन्द्रया देव जिह्वया । आ देवान्वक्षि यक्षि च ॥ १ ॥
तं त्वा घृतस्त्रवीमहे चित्रमानो स्वर्दशम् । देवाँ आ वीतये वह ॥ २ ॥
वीतिहोत्रं त्वा कवे द्युमन्तं सर्भिधीमहि । अग्ने बृहन्तमप्जरे ॥ ३ ॥
अग्ने विश्वेभिरा गहि देवेभिर्हव्यदातये । होतारं त्वा वृणीमहे ॥ ४ ॥
यजमानाय सुन्वत आग्ने सुवीर्यं वह । देवैरा संत्सि बृहदिपि ॥ ५ ॥ [१९]
समिधानः सहस्रजिदग्ने धर्माणि पुष्यसि । देवानां दूत उक्थ्यः ॥ ६ ॥
न्यर्षिं जातयेदसं होत्रवाहं यविष्यम् । दधाता देवमृत्विजम् ॥ ७ ॥
प्र यत्र एत्वानुपगृथा देवर्ष्यचस्तमः । स्तृणीत बृहिरासदे ॥ ८ ॥
एदं मरुतो अश्विना मित्रः सीदन्तु वरुणः । देवासः सर्वया विशा ॥ ९ ॥ [२०] (१८६)

॥ २७ ॥

१-६ त्र्यरुणस्त्रैवृष्णाः, त्रसदस्युः पौरकुत्सः, अश्वमेधश्च भारतः राजानः, (अग्निर्भौम इति केचित्) । अग्निः, ६ इन्द्राग्नी । त्रिष्टुप्, ४-६ अनुष्टुप् ।

अनस्वन्ता सत्पतिर्माहे मे गावा चेतिष्ठो असुरो मधोनः ।

त्रैवृष्णो अग्ने दशभिः सहस्रैर्वैश्वानर त्र्यरुणश्चिकेत ॥ १ ॥

यो मे शता च विशति च गानां हरीं च युक्ता सुधुरा ददाति ।

वैश्वानर सुष्टुतो वावृधानोऽग्ने यच्छ त्र्यरुणाय शर्म ॥ २ ॥

एवा तै अग्ने सुमति चक्रानो नविष्टाय नवमं त्रसदस्युः ।

यो मे गिरस्तुविजातस्य पूर्वीयुक्तेनाभि त्र्यरुणो गृणार्ति ॥ ३ ॥

यो म इति प्रवोचत्यश्वमेधाय सूर्ये ।

ददद्दृचा सनि यते ददन्मेधामृतायते ॥ ४ ॥

यस्य मा परुषाः शतमुद्रर्षयन्त्युक्षणः ।

अश्वमेधस्य दानाः सोमाइव ज्याशिरः ॥ ५ ॥

इन्द्राग्नी शतदान्यश्वमेधे सुवीर्यम् ।

क्षत्रं धारयतं बृहद्विधि सूर्यमिवाजरम् ॥ ६ ॥ [२१] (१९२)

॥ २८ ॥

१-६ विश्वचारात्रेयो । अग्निः । १, ३ त्रिष्टुप्, २ जगती, ४ अनुष्टुप्, ५-६ गायत्री ।

समिद्धो अग्निर्दिवि शोचिरश्रेत्प्रत्यदुपसंश्रुर्विया वि भाति ।

एति प्राचीं विश्वचारा नमोभिर्देवो ईळाना हविषा घृताची ॥ १ ॥

समिध्यमानो अमृतस्य राजसि हविष्कृण्वन्तं सचसे स्वस्तये ।

विश्वं स धत्ते द्रविणं यमिन्वस्यातिध्यमग्ने नि च धत्त इत्पुरः ॥ २ ॥

अग्ने शर्धे महते सौमगाय तव द्युम्नान्युत्तमानि सन्तु ।

सं जास्पत्यं सुयममा कृणुष्व शत्रूयतामभि तिष्ठा महीसि ॥ ३ ॥

समिद्धस्य प्रमहसोऽग्ने वन्दे तव त्रियम् ।

घृपभो घृम्रवो असि समधुरेऽग्निध्यसे ॥ ४ ॥

समिद्धो अग्न आहुत देवान्यधि स्वधर । त्वं हि हव्यवाळसि ॥ ५ ॥

आ जुहोता दुवस्यतामि प्रयत्यधुरे । घृणीध्वं हव्यवाहनम् ॥ ६ ॥ [२२] (१९८)

॥ २९ ॥

१-१५ गौरिवीतिः शाक्त्यः । इन्द्रः, २ (प्रथमः पादः) उशना वा । त्रिष्टुप् ।

अर्च्यमा मनुषो देवताता त्रीं रौचिना दिव्या धारयन्त ।
 अर्चन्ति त्वा मरुतः पूतदक्षास्त्वमेपांमृपिरिन्द्रासि धीरः ॥ १ ॥
 अनु यदीं मरुतो मन्दसानमार्चन्निन्द्रं पपिवांसं सुतस्य ।
 आदत्त वज्रमभि यदहिं हन्तपो यद्दीरसृजत्सर्तवा उं ॥ २ ॥
 उत ब्रह्माणो मरुतो मे अस्येन्द्रः सोमस्य सुपुतस्य पेयाः ।
 तद्धि हव्यं मनुषे गा अविन्दुदहन्निहिं पपिवाँ इन्द्रो अस्य ॥ ३ ॥
 आद्रोदसी वितरं वि ष्कभायत्संविष्यानश्चिञ्जियसें मृगं कः ।
 जिगतिंमिन्द्रो अपज्जुराणः प्रतिं श्वसन्तमव दानवं हन् ॥ ४ ॥
 अध कृत्वा मघवन्तुभ्यं देवा अनु विश्वे अददुः सोमपेयम् ।
 यत्सूर्यस्य हरितः पतन्तीः पुरः सतीरुपरा एतंशे कः ॥ ५ ॥ [२३]
 नव यदस्य नवतिं च भोगान्त्साकं वज्रेण मघवा विवृशत् ।
 अर्चन्तीन्द्रं मरुतः सधस्ये त्रैष्टुभेन वचसा वाधत घाम् ॥ ६ ॥
 सखा सख्ये अपचत्सूर्यमधिरस्य कृत्वा महिषा त्रीं शतानि ।
 त्रीं साकमिन्द्रो मनुषुः सरांसि सुतं पिबद्बृहत्यायु सोमम् ॥ ७ ॥
 त्रीं यच्छता महिषाणामघो माखीं सरांसि मघवा सोम्यापाः ।
 कारं न विश्वे अह्वन्त देवा भर्मिन्द्राय यदहिं जघान ॥ ८ ॥
 उशना यत्सहस्यैरेरयातं गृहमिन्द्र जूजुवानेभिरथैः ।
 वन्यानो अत्र सुरथं ययाथ कुत्सेन देवैरवनोर्ह शुष्णम् ॥ ९ ॥
 ग्रान्यचक्रमवृहः सूर्यस्य कुत्सायान्यद्वरिवो यातवेऽकः ।
 अनासो दस्यूरमुणो वधेन नि दुयोण आवृणत् मृध्रवाचः ॥ १० ॥ [२४]
 स्तोमासस्त्वा गौरिवीतेरवर्धन्तरन्धयो वदधिनाय पिश्रुम् ।
 आ त्वामृजिश्वा सुर्याय चक्रे पचन्पक्तीरपिबुः सोममस्य ॥ ११ ॥
 नचग्वासः सुतसोमास इन्द्रं दशान्वासो अर्भ्यर्चन्त्यकैः ।
 गव्यं चिद्वर्मपिधानवन्तं तं चिचरः शशमाना अपं वन् ॥ १२ ॥
 कृषो नु ते परिं चराणि विद्वान्वीर्यां मघवन्त्या चकथं ।
 या नो नु नच्यां कृणवः शविष्टु प्रेदु ना ते विदयेयु व्रणाम ॥ १३ ॥ (२११)

एता विश्वा चकृवाँ इन्द्र भूर्यपरीतो जनुपा वीर्येण ।
 या चिन्तु वज्रिन्कृणवो दधुष्वान्न ते वर्ता तविष्या अस्ति तस्याः ॥१४॥
 इन्द्र ब्रह्म क्रियमाणा जुपस्व या ते शविष्ठ नव्या अकर्म ।
 वस्त्रेव भद्रा सुकृता वसूयू रथं न धीरः स्वपा अतक्षम् ॥१५॥ [२५] (२१३)

॥ ३० ॥

१-१५ वधुरात्रेयः । इन्द्रः, १२-१५ ऋणचयेन्द्रौ । त्रिष्टुप् ।

क्वस्य वीरः को अपश्यदिन्द्रं सुखरथमीयमानं हरिभ्याम् ।
 यो राया वृज्जी सुतसोममिच्छन्तदोको गन्ता पुरुहूत ऊती ॥ १ ॥
 अवाचचक्षं पदमस्य सुस्वरुग्रं निधातुरन्वायमिच्छन् ।
 अपृच्छमन्याँ उत ते म आहुरिन्द्रं नरो बुबुधाना अशेम ॥ २ ॥
 प्र नु वयं सुते या ते कृतानीन्द्र ब्रवाम यानि नो जुजोपः ।
 वेददविद्वान्छुणवच विद्वान्वहतेऽयं मधवा सर्वसेनः ॥ ३ ॥
 स्थिरं मनश्चक्रे जात इन्द्र वेपीदेको युधये भूर्यसधित् ।
 अश्मानं चिच्छवसा दिद्युतो वि विदो गवामूर्वमुस्त्रियाणाम् ॥ ४ ॥
 पुरो यत्त्वं परम आजनिष्ठाः परवति श्रुत्यं नाम विभ्रत् ।
 अतश्चिदिन्द्रादभयन्त देवा विश्वा अपो अजयद्दासपत्नीः ॥ ५ ॥ [२६].
 तुभ्येदेते मरुतः सुशेवा अर्चन्त्यर्कं सुन्वन्त्यन्धः ।
 अहिमोहानमप आशयानं प्र मायाभिर्मायिनं सक्षदिन्द्रः ॥ ६ ॥
 वि पू मृषो जनुपा दानमिन्वन्नहन्वा गवामघवन्तसंचकानः ।
 अत्रा द्वासस्य नमृचेः शिरो यदवर्तयो मनवे गातमिच्छन् ॥ ७ ॥
 युजं हि मामकथा आदिदिन्द्र शिरो द्वासस्य नमृचेर्मथायन् ।
 अश्मानं चित्स्वर्यं वर्तमानं प्र चक्रियैव रोदसी मरुज्यः ॥ ८ ॥
 स्त्रियो हि द्वास आयुधानि चक्रे किं मा करन्नवला अस्य सेनाः ।
 अन्तर्हृद्यदुभे अस्य धेने अथोप प्रैद्युधये दस्युमिन्द्रः ॥ ९ ॥
 समश् गावोऽभितोऽनघन्तेहेह वृत्सैर्वियुता यदासन् ।
 सं ता इन्द्रो असृजदस्य गाकैर्यदी सोमासः सुपुता अमन्दन् ॥१०॥ [२७]
 यदी गोमा वृभ्रुपुता अमन्दन्नरोरवीद्वृषभः सादनेषु ।
 पुंरंदरः पपिवाँ इन्द्रो अस्य पुनर्गवामददादुस्त्रियाणाम् ॥११॥ (२२४)

भद्रमिदं रुशमा अग्ने अक्रुन्नावीं चत्वारि ददतः सहस्रा ।
 ऋणंचयस्य प्रयता मृधानि प्रत्यग्रभीष्म नृत्तमस्य नृणाम् ॥१२॥
 सुपेशसं मार्वं सृजन्त्यस्तं गवां सहस्रं रुशमासो अग्रे ।
 तीव्रा इन्द्रमममन्दुः सुतासोऽक्तोर्व्युद्यौ परितक्मयाः ॥१३॥
 औच्छ्रुत्सा रात्री परितक्मया यौ ऋणंचये राजनि रुशमानाम् ।
 अत्यो न वाजी रघुरज्यमानो वभ्रुश्चत्वार्यसनत्सहस्रा ॥१४॥
 चतुःसहस्रं गर्वस्य पशुः प्रत्यग्रभीष्म रुशमेष्वग्रे ।
 धर्मश्चित्ततः प्रवृज्जे य आसीदयस्मयस्तम्बादाम् विप्राः ॥१५॥ [२८] (२२८)

॥ ३१ ॥

१-१३ अवस्युराज्येयः । इन्द्रः, ८ (तृतीयः पादः) कुत्सो वा, (चतुर्थः पादः)
 उशना वा, ९ इन्द्राकुत्सौ । विष्णुप् ।

इन्द्रो रथाय प्रवतं कृणोति यमध्यस्थान्मघवां वाजयन्तम् ।
 यूथेर्वं पश्वो व्युनोति गोपा अरिष्टो याति प्रथमः सिर्पासन् ॥ १ ॥
 आ प्र द्रव हरिवो मा वि वेनः पिशङ्गराते अभि नः सचस्व ।
 नहि त्वदिन्द्र वस्यो अन्यदस्त्यमेनांश्चिज्जनिवतश्चकथं ॥ २ ॥
 उद्यत्सहः सहस्रं आर्जनिष्ट देदिष्ट इन्द्र इन्द्रियाणि विश्वा ।
 प्राचोदयत्सुदुर्षा वृत्रे अन्तर्वि ज्योतिषा संववृत्त्वचमोऽवः ॥ ३ ॥
 अनवस्ते रथमश्वाय तक्षन्त्वद्या वज्रं पुरुहूत द्युमन्तम् ।
 ब्रह्माणं इन्द्रं मुहयन्तो अर्कैर्वर्धयन्नहये हन्तवा उ ॥ ४ ॥
 वृष्णे यत्ते वृषणो अर्कमर्चानिन्द्रं ग्रावाणो अर्दितिः सृजोपाः ।
 अनश्वासो ये पवयोऽवृथा इन्द्रेपिता अभ्यवर्तन्त दस्यून् ॥ ५ ॥ [२९]
 प्र ते पूर्वाणि करणानि वोचं प्र नृतेना मघवन्त्या चकथं ।
 शक्तीवो यद्विभरा रोदसी उभे जयन्तपो मन्वे दानुचित्राः ॥ ६ ॥
 तदिच्छु ते करणं दस्म विग्राहि यद् मन्वो ज्ञो अत्रार्मिमीथाः ।
 शुष्पस्य चित्परि माया अगृभ्याः प्रपित्वं यन्नप दस्यूरतेषः ॥ ७ ॥
 त्वमपो यदवे तुर्वशापारमयः सुदुर्षाः पार इन्द्र ।
 उप्रमयात्तमवहो ह कुत्सं सं ह यदांमुशनारन्त देवाः ॥ ८ ॥ (२३६)

इन्द्राकृत्सा वहमाना रथेना वामत्या अपि कर्णे वहन्तु ।
 निः पीमञ्चो धर्मथो निः पधस्थान्मघोनो हृदो वरथस्तमांसि ॥ ९ ॥
 वातस्य युक्तान्तसुयुजश्चिदश्वान्कविश्चिदेपो अजगन्नवस्युः ।
 विश्वे ते अत्र मरुतः सखाय इन्द्र ब्रह्माणि तविपीमवर्धन् ॥ १० ॥ [३०]
 स्वरश्चिद्रथं परितकम्यायां पूर्वं करदुपरं जूजुवांसम् ।
 भरञ्चक्रमेतेशः सं रिणाति पुरो दधत्सनिप्यति कर्तुं नः ॥ ११ ॥
 आयं जना अभिचक्षे जगामेन्द्रः सखायं सुतसोममिच्छन् ।
 वदन्प्रावाव वेदिं श्रियाते यस्य जीरमध्वर्यवश्चरन्ति ॥ १२ ॥
 ये चाकनन्त चाकनन्त नू ते मर्ता अमृत मो ते अंह आरन् ।
 वावन्धि यज्यूरुत तेषु धेह्योजो जनेषु तेषु ते स्याम ॥ १३ ॥ [३१] (२४१)

॥ ३२ ॥

१-१२ गातरात्रेयः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अर्दरुत्समसृजो वि खानि त्वमर्णवान्वद्भानां अरम्णाः ।
 महान्तोमिन्द्र पर्वते वि यद्रः सृजो वि धारा अव दानवे हेनु ॥ १ ॥
 त्वमुत्सां क्रतुभिर्बद्भानां अरंह ऊधुः पर्वतस्य वज्रिन् ।
 अहिं चिदुग्र प्रयुतं शयानं जघन्वां इन्द्र तविपीमघत्थाः ॥ २ ॥
 त्यस्य चिन्महतो निर्मुगस्य वर्धर्जघान् तविपीभिरिन्द्रः ।
 य एक इदप्रतिर्मर्णमान् आर्दस्मादुन्यो अजनिष्ट तन्यान् ॥ ३ ॥
 त्यं चिदेपां स्वधया मर्दन्तं मिहो नपातं सुवृधं तमोगाम् ।
 वृषप्रभर्मा दानवस्यु भामं वज्रेण वृज्जी नि जघान् शुष्णाम् ॥ ४ ॥
 त्यं चिदस्य क्रतुभिर्निर्पत्तममर्मणो विददिदस्य मर्म ।
 यदां सुधत्र प्रभृता मदस्य युयुत्सन्तं तर्मसि हर्म्ये धाः ॥ ५ ॥
 त्यं चिद्विस्था कल्पयं शयानमसूर्ये तर्मसि वावृधानम् ।
 तं चिन्मन्दानो वृषभः सुतस्योचरिन्द्रो अपनूर्या जघान ॥ ६ ॥ [३२]
 उघदिन्द्रो महते दानवाय वधर्यमिष्ट सहो अप्रतीतम् ।
 यदां वज्रस्य प्रभृता ददाभ विश्वस्य जन्तोरधमं चकार ॥ ७ ॥ (२४८)

त्यं चिदणीं मधुपं शयानमसिन्वं व्रत्रं महाददुग्रः ।
 अपादपत्रं महता वधेन नि दुर्वीण आवृणद् मृध्रवाचम् ॥ ८ ॥
 को अस्य शुष्मं तविपीं वरात् एको धनां भरते अप्रतीतः ।
 इमे चिदस्य ज्वरसो नु देवी इन्द्रस्यौजसो भियसा जिहाते ॥ ९ ॥
 न्यस्मै देवी स्वधितिजिहीत इन्द्राय गातुरुशतीव येमे ।
 सं यदोजो युवते विश्वमाभिरुं स्वधात्रै क्षितयो नमन्त ॥ १० ॥
 एकं नु त्वा सत्पतिं पाञ्चजन्यं ज्ञातं शृणोमि यशसं जनैषु ।
 तं मे जगृभ्र आशसो नविष्टं द्रोपा वस्तोर्हवमानास इन्द्रम् ॥ ११ ॥
 एवा हि त्वामृतुथा यातर्यन्तं मघा विप्रैभ्यो ददतं शृणोमि ।
 किं ते ब्रह्मणो गृहते सखायो ये त्वाया निदधुः काममिन्द्र ॥ १२ ॥ [३३] १* (२५३)

ॐ ॥ ३३ ॥ ॐ

१-१० संवरणः प्राजापत्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

(३) महिं महे त्वसे दीध्ये नृनिन्द्रायैत्था त्वसे अतंव्यान् ।
 यो अस्यै सुमतिं वाजसातो स्तुतो जनं समर्थश्चिकेत ॥ १ ॥
 स त्वं न इन्द्र धियसानो अकैर्हरीणां वृपन्योक्त्रमश्रेः ।
 या इत्था मघवचनु जोषं वक्षो अभि प्रार्यः संक्षि जनान् ॥ २ ॥
 न ते तं इन्द्राभ्यर्त्स्मदृष्वायुक्तासो अन्नहता यदसन् ।
 तिष्ठा रथमधि तं वज्रहस्ता रश्मि दैव यमसे स्वश्वः ॥ ३ ॥
 पुरू यत्त इन्द्र सन्त्युक्था गर्भे चक्रथोर्वरासु युंध्यन् ।
 त्तक्षे द्वयीय चिदोकेमि स्वे वृषां समत्सु दासस्य नाम चित् ॥ ४ ॥
 वयं ते तं इन्द्र ये च नरः शर्षो जज्ञाना याताश्च रयाः ।
 आस्माज्जगम्याददिशुष्म सत्वा भगो न हव्यः प्रभुयेषु चारुः ॥ ५ ॥ [१]
 पृपृक्षेण्यमिन्द्र त्वे होजो नृम्णानि च नृतमानो अमर्तः ।
 स न एनीं वमवानो रथि द्वाः प्रार्यः स्तुपे तुविमघस्य दानम् ॥ ६ ॥
 एवा न इन्द्रोतिभिरेव प्राहि गृणतः शूर कारुन् ।
 उत त्वचं ददतो वाजसातो विप्र्रीहि मघ्नः सुपुतस्य चारोः ॥ ७ ॥ (२६०)

उत त्पे मां पौरुकुत्स्यस्य सुरेखसदस्योर्हिरणिनो रराणाः ।
 वहन्तु मा दश श्वेतासो अस्य गौरिक्षितस्य क्रतुभिर्नु संश्वे ॥ ८ ॥
 उत त्पे मां मारुताश्वस्य शोणाः क्रत्वामघासो विदथस्य रातौ ।
 सहस्रा मे च्यवतानो ददान आनूकमर्यो वपुषे नार्चित ॥ ९ ॥
 उत त्पे मां ध्वन्यस्य जुष्टां लक्षमण्यस्य सुरुचो यतानाः ।
 महा रायः संवरणस्य क्रपैर्ब्रजं न गावः प्रयता अपि ग्मन् ॥ १० ॥ [२] (२६३)

॥ ३४ ॥

१-९ संवरणः प्राजापत्यः । इन्द्रः । जगती, ९ त्रिष्टुप् ।

अजातशत्रुमजरा स्वर्वत्यनु स्वधार्मिता दुस्ममीयते ।
 सुनोतन् पचत ब्रह्मवाहसे पुरुष्टुतार्य प्रतरं दधातन ॥ १ ॥
 आ यः सोमैर्न जठरमपिप्रतारमन्दत मधवा मध्वो अन्धसः ।
 यदीं मृगाय हन्तवे महावधः सहस्रभृष्टिमुशना वधं यमत् ॥ २ ॥
 यो अस्मे ग्रंस उत वा य ऊर्धनि सोमं सुनोति भवति द्युमाँ अहं ।
 अपाप शक्रस्ततनुष्टिभृहति तनूशुभ्रं मधवा यः कवासखः ॥ ३ ॥
 यस्यावधीत्पितरं यस्य मातरं यस्य शक्रो आतरं नात ईपते ।
 वेतीदस्य प्रयता यतं करो न किल्बिपादीपते वस्व आकरः ॥ ४ ॥
 न पञ्चभिर्दशभिर्वष्ट्यारमं नासुन्वता सचते पुष्यता चन ।
 जिनाति वेदमुया हन्ति वा धुनिरा देव्युं भजति गोमति व्रजे ॥ ५ ॥ [३] .
 वित्वक्षणः समृतौ चक्रमासजोऽसुन्वतो विपुणः सुन्वतो वृधः ।
 इन्द्रो विश्वस्य दमिता विभीषणो यथावशं नयति दासमार्यः ॥ ६ ॥
 समीं पुणेरजति भोजनं मुपे वि द्वाशुपे भजति सूनरं वसु ।
 दुगे चन ध्रियते विश्व आ पुरु जनो यो अस्य तविपीमचुकुधत् ॥ ७ ॥
 स यज्जनां सुधनां विश्वशर्षसाववेदिन्द्रो मधवा गोपुं शुभ्रिपु ।
 युजं ह्यन्यमकृत प्रवेपन्युर्दी गव्यं सृजते सत्वभिर्धुनिः ॥ ८ ॥
 सहस्रसामाप्रिवेशि गृणीषे शत्रिमन्न उपमां केतुमर्यः ।
 तस्मा आपः मयतः पीपयन्त तस्मिन्क्षत्रमर्मवच्येपमस्तु ॥ ९ ॥ [४] (९७२)

॥ ३५ ॥

१-८ प्रभूवसुराक्षिरसः । इन्द्रः । अनुष्टुप्, ८ पदकः ।

यस्ते साधिष्ठोऽर्षस इन्द्र क्रतुष्टमा भर ।
अस्मभ्यं चर्षणीसहं सस्ति वाजेषु दुष्टरम् ॥ १ ॥

यदिन्द्र ते चर्तस्रो यच्छर सन्ति तिस्रः ।
यद्वा पञ्च क्षितीनामवस्तत्सु न आ भर ॥ २ ॥

आ तेऽवो घरेण्यं वृषन्तमस्य हूमहे ।
वृषजूतिर्हि जज्ञिप आभूमिरिन्द्र तुर्वणिः ॥ ३ ॥

वृषा ह्यसि रार्धसे जज्ञिपे वृष्णि ते शर्वः ।
स्वर्क्षत्रं ते ध्रुपन्मनः सत्राहमिन्द्र पौत्स्यम् ॥ ४ ॥

त्वं तमिन्द्र मर्त्यमभिन्नयन्तमद्रिवः ।
सर्वरथा शतक्रतो नि याहि शवसस्पते ॥ ५ ॥ [५]

त्वामिद्वृत्रहन्तम् जनासो वृक्तवर्हिपः ।
उग्रं पूर्वीषु पूर्य्य हर्षन्ते वाजसातये ॥ ६ ॥

अस्मार्कमिन्द्र दुष्टरं पुरोयावानमाजिषु ।
सयावानं धनेधने वाज्रयन्तमवा रथम् ॥ ७ ॥

अस्मार्कमिन्द्रेर्हि नो रथमवा पुरंध्या ।

ययं श्विष्ट वार्यं द्विषि श्रवो दधीमहि द्विषि स्तोमं मनामहे ॥ ८ ॥ [६] (२८०)

॥ ३६ ॥

१-६ प्रभूवसुराक्षिरसः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, ३ जगती ।

स आ गमदिन्द्रो यो वरुनां चिकेतुदातुं दामनो रयीणाम् ।
धन्वचरो न वंसगस्तृपाण्यर्धकमानः पिन्तु दुग्धमंशुम् ॥ १ ॥

आ ते हन् हरिवः शर शिप्रे रुहत्सोमो न पर्वतस्य पुष्टे ।
अनु त्वा राज्रवर्षती न हिन्यन् ग्रीभिर्मदेम पुरुहत् निधे ॥ २ ॥

चक्रं न वृत्तं पुरुहत् वेपते मनो भिया मे अमतेरिर्दद्रिवः ।
रथादधि त्वा जग्ता मंदावृष कुपिन्नु स्तोपन्मथयन्पुरुवर्तुः ॥ ३ ॥ (२८१)

स्वर्भानोरधु यदिन्द्र माया अत्रो दिवो वर्तमाना अवाहन् ।
 गृहं सूर्यं तमसापत्रतेन तुरीयेण ब्रह्मणाविन्ददत्रिः ॥ ६ ॥
 मा मामिमं तव सन्तमत्र इरस्या द्रुग्धो भियसा नि गारीत् ।
 त्वं मित्रो असि सत्यराधास्तौ मेहावतं वरुणश्च राजा ॥ ७ ॥
 ग्राण्यो ब्रह्मा युयुजानः सपर्यन् क्रीरिणा देवान्मसोपशिक्षन् ।
 अत्रिः सूर्यस्य दिवि चक्षुराधात्स्वर्भानोरप माया अघुक्षत् ॥ ८ ॥
 यं वै सूर्यं स्वर्भानुस्तमसाविध्यदासुरः ।
 अत्रयस्तमन्विन्दन्नह्यन्ये अशक्नुवन् ॥ ९ ॥ [१२] (३१०)

॥ ४१ ॥

१-२० अत्रिभ्रमः । विश्वे देवाः । त्रिष्टुप्, १६-१७ अतिजगती, २० एकपदा विराद् ।

को नु वा मित्रावरुणावृतायन्दिवो वा महः पार्थिवस्य वा दे ।
 ऋतस्य वा सदासि त्रासीथां नो यज्ञायते वा पशुपो न वाजान् ॥ १ ॥
 ते नो मित्रो वरुणो अर्थमायुरिन्द्रं ऋभुक्षा मरुतो जुपन्त ।
 नमोभिर्वा ये दधते सुवृक्षित स्तोमं रुद्राय मीहुषे सजोपाः ॥ २ ॥
 आ वां येषांश्विना हुवध्वै वातस्य पत्सत्रथ्यस्य पुष्टौ ।
 उत वा दिवो असुराय मन्म ग्रान्धासीव यज्यैव भरध्वम् ॥ ३ ॥
 प्र सक्षणां दिव्यः कर्ण्वहोता त्रितो दिवः सजोषा वातो अमिः ।
 पूषा भगः प्रभुथे विश्वभोजा आजि न जग्मुराश्वत्तमाः ॥ ४ ॥
 प्र वो रथि युक्ताश्च भरध्वं राय एषेऽवसे दधीत धीः ।
 सुशेव एवैरौशिजस्य होता ये व एवा मरुतस्तुराणाम् ॥ ५ ॥ [१३]
 प्र वो वायुं रथयुजं कृणुध्वं प्र देवं विप्रं पनितारमुकैः ।
 इपुष्यव ऋतसापः पुरंधीर्वस्वीनीं अत्र पत्नीरा धिये धुः ॥ ६ ॥
 उप व एषे वन्धेभिः शूपैः प्र यही दिवश्चितर्यद्विरकैः ।
 उपासानक्तां विदुपीव विश्वमा हा वहतो मर्त्याय यज्ञम् ॥ ७ ॥
 अमि वो अर्धे पोप्यावतो नृन्वास्तोप्पतिं त्वष्टारं रराणः ।
 धन्यां सजोषा धिपणा नमोभिर्वनस्पतीरोपधी राय एषं ॥ ८ ॥
 तुजे नस्तने पर्यताः सन्तु स्वैतयो ये वस्यो न वीराः ।
 पनित आप्त्यो यजतः सदा नो वधान्नः शंसं नवीं अभिर्ष्टं ॥ ९ ॥ (३१९)

वृष्णो अस्तोपि भूम्यस्य गर्भं त्रितो नपातमपां सुवृक्ति ।
 गृणीते अग्निरेतरी न जूपैः शोचिष्केशो नि रिणाति वना ॥१०॥ [१४]
 कथा महे रुद्रियाय ब्रवाम कद्राये चिकित्पे भगाय ।
 आप् ओषधीरुत नोऽवन्तु दौर्वना गिरयो वृधकेशाः ॥११॥
 शृणोतु न ऊर्जा पतिगिरः स नभस्तरियाँ इपिरः परिज्मा ।
 शृण्वन्त्वापः पुरो न शुभाः पारि सुचो ववृहाणस्याद्रैः ॥१२॥
 विदा चिन्नु-महान्तो ये व एवा ब्रवाम दस्मा वार्य दधानाः ।
 वयश्चन सुभ्रव आर्वा यन्ति क्षुभा मर्तमसुयतं वधस्नैः ॥१३॥
 आ दैव्यानि पार्थिवानि जन्मापश्वाच्छा सुमखाय वोचम् ।
 वर्धन्तां द्यायो गिरश्चन्द्राग्रा उदा वर्धन्तामभिपता अर्णाः ॥१४॥
 पदेपदे मे जरिमा नि धायि वरूत्री वा शका या पायुभिश्च ।
 सिपेक्तुं माता मही रसा नः स्मत्सूरीभिर्कजुहस्तं कजुवनिः ॥१५॥ [१५]

कथा दाशेम नमसा सुदाननेव्या मरुतो अच्छोक्तौ प्रभ्रवसो मरुतो अच्छोक्तौ ।

मा नोऽहिर्वृध्न्यो रिपे धादस्माकं भृदुपमातिवनिः ॥१६॥

इति चिन्नु प्रजायै पशुमस्यै देवासो वनते मर्त्यो व आ देवासो वनते मर्त्यो वः ।

अत्रा शिवां तन्वो धासिमस्या जरां चिन्ने निर्कृतिर्जग्रमीत ॥१७॥

तां वो देवाः सुमतिमूर्जर्यन्तीमिपमश्याम वसवः शसा गोः ।

सा नः सुदानुर्मृळ्यन्ती देवी प्रति द्रवन्ती सुवितार्य गम्याः ॥१८॥

अभि न इळा यूथस्य माता स्मन्नदीभिर्हृशी वा गृणातु ।

उर्वशी वा वृहदिवा गृणानाम्यृण्वाना प्रभृथस्यायोः ॥१९॥

सिपेक्तु न ऊर्ज्वस्य पुष्टेः ॥२०॥ [१६] (३३०)

॥ ४२ ॥

१-१८ अत्रिभौमः । विभवेदेवाः, ११ रुद्रः । त्रिष्टुप्, १७ एकपदा विराट् ।

प्र शतमा वरुणं दीधिति गीमित्रं भगमर्दिति नूनमश्याः ।

पृषधोनिः पश्वहोता गृणोत्वर्तर्तपन्या अर्गुरो मयोभुः ॥ १ ॥

प्रति मे स्तोममर्दितिर्जगृभ्यात्सूनुं न माता हृष्यं गुमेयम् ।

त्रक्ष प्रियं देवहितं यदम्यहं मित्रे वरुणे यन्मयोभु ॥ २ ॥ (३३२)

एष प्रावेव जरिता त इन्द्रेयति वाचं बृहदाशुपाणः ।
 प्र सच्येन मघवन्वासं रायः प्र दक्षिणिद्धरिवो मा वि वेनः ॥ ४ ॥
 वृषा त्वा वृषणं वर्धतु दौर्वृषा वृषभ्यां वहसे हरिभ्याम् ।
 स नो वृषा वृषरथः सुशिश्र वृषकतो वृषा वज्रिभरै धाः ॥ ५ ॥
 यो रोहितौ वाजिनौ वाजिनीवान्निभिः शतैः सचमानावदिष्ट ।
 यूने समस्मै क्षितयो नमन्तां श्रुतरथाय मरुतो दुवोया ॥ ६ ॥ [७] (२८६)

॥ ३७ ॥

१-५ अत्रिभौमः । इन्द्रः । विष्टुप् ।

सं भानुना यतते सूर्यस्यालुहानो घृतशृष्टः स्वश्वाः ।
 तस्मा अमृधा उपसो व्युच्छान्य इन्द्राय सुनवामेत्याह ॥ १ ॥
 समिद्वाग्निर्वनवत्स्तीर्णवर्हिर्युक्तग्रावा सुतसौमो जराते ।
 ग्रावाणो यस्येपिरं वदन्त्ययदध्वर्युर्हविषाव सिन्धुम् ॥ २ ॥
 वधूरियं पतिमिच्छन्त्येति य ईं वहाते महिषीमिषिराम् ।
 आस्यं श्रवस्याद्रथ आ चं घोपात्पुरू सहस्रा परि वर्तयाते ॥ ३ ॥
 न स राजा व्यथते यस्मिन्निन्द्रस्तीव्रं सोमं पिबति गोसखायम् ।
 आ संत्वनैरजति हन्ति वृत्रं क्षेति क्षितीः सुभगो नाम पुष्यन् ॥ ४ ॥
 पुष्यात्क्षेमे अभि योगे भवात्पुमे वृत्तौ संयती सं जयाति ।
 प्रियः सूर्ये प्रियो अग्ना भवाति य इन्द्राय सुतसौमो ददाशत् ॥ ५ ॥ [८] (२९१)

॥ ३८ ॥

१-५ अत्रिभौमः । इन्द्रः । अनुष्टुप् ।

उरोष्ट इन्द्र राधसो विभ्वी रातिः शतकतो ।
 अर्षा नो विश्वचर्षणे द्यूम्ना सुक्षत्र मंहय ॥ १ ॥
 यदीमिन्द्र श्रवात्पुमिषं शधिष्ठ दधिपे ।
 प्रपुषे दीर्घश्रुत्तमं हिरण्यवर्णं दुष्टरम् ॥ २ ॥
 शुष्मामो ये तं अद्रिवो मेहना केतुसापः ।
 उभा देवावभिर्ये द्विवधु गमथं राजथः ॥ ३ ॥ (२९४)

उतो नो अस्य कस्यं चिदक्षस्य तर्षं वृत्रहन् ।

अस्मभ्यं नृम्यामा भरास्मभ्यं नृमणस्यसे ॥ ४ ॥

नू त आभिरभिष्टिभिस्तपु शर्मच्छतक्रतो ।

इन्द्र स्याम सुगोपाः शूर स्याम सुगोपाः ॥ ५ ॥ [९] (२९६)

॥ ३९ ॥

१-५ अत्रिभौमः । इन्द्रः । अनुष्टुप्, ५ पङ्क्तिः ।

यदिन्द्र चित्र मेहनास्ति त्वादातमद्रिवः ।

राधस्तन्नो विदद्वस उभयाहस्त्या भर ॥ १ ॥

यन्मन्यसे वरेण्यमिन्द्रं द्युर्धं तदा भर ।

विद्याम तस्य ते वयमकूपारस्य द्रावने ॥ २ ॥

यत्ते दित्सु ग्रराध्यं मनो अस्ति श्रुतं वृहत् ।

तेन दृह्या चिदद्रिव आ वाजं दर्षि सातर्षे ॥ ३ ॥

मंहिष्टं वो भुघोनां राजानं चर्षणीनाम् ।

इन्द्रस्युप प्रशस्तये पूर्वोभिर्जुषे गिरः ॥ ४ ॥

अस्मा इत्काव्यं वचं उक्थमिन्द्राय शंस्यम् ।

तस्मा उ ब्रह्मवाहसे गिरौ वर्धन्त्यत्रयो गिरः शुम्भन्त्यत्रयो ॥ ५ ॥ [१०] (३०२)

॥ ४० ॥

१-९ अत्रिभौमः । १-४ इन्द्रः, ५ सूर्यः, ६-९ अत्रिः । १-३ उष्णिष्,

५, ९ अनुष्टुप्; ४, ६-८ त्रिष्टुप् ।

आ यादार्द्रिभिः सुतं सोमं सोमपते पिय । वृषन्निन्द्र वृषभिवृत्रहन्तम् ॥ १ ॥

वृषा ग्रावा वृषा मद्रो वृषा सोमो अयं सुतः । वृषन्निन्द्र वृषभिवृत्रहन्तम् ॥ २ ॥

वृषा त्वा वृषणं हुवे वज्रिञ्चित्राभिरूतिभिः । वृषन्निन्द्र वृषभिवृत्रहन्तम् ॥ ३ ॥

शुजिपी वृज्जी वृषमस्तुरापादच्छुम्मी राजा वृत्रहा सोमपावा ।

युक्त्वा हरिभ्यामुषं यामदुर्वाद्यार्ध्वदिने सवने मत्सदिन्द्रः ॥ ४ ॥

यत्ना सूर्य स्वर्भानुस्तप्तसाविष्यदासुरः ।

अक्षेत्रविद्यथा भुघो भुवनान्यदीघयुः ॥ ५ ॥ [११] (३०६)

उदीरय कवितमं कवीनामुनचैनमभि मध्वा घृतेन ।
 स नो वक्षन्नि प्रयता हितानि चन्द्राणि देवः सविता सुवाति ॥ ३ ॥
 समिन्द्र णो मनसा नेपि गोभिः सं सूरिभिर्हरिवः सं स्वस्ति ।
 सं ब्रह्मणा देवहितं यदस्ति सं देवानां सुमत्या यज्ञियानाम् ॥ ४ ॥
 देवो भर्गः सविता रायो अंश इन्द्रो वृत्रस्य संजितो धनानाम् ।
 ऋभुक्षा वाज उत वा पुरधिरवन्तु नो अमृतासस्तुरासः ॥ ५ ॥ [१७]
 मरुत्वतो अप्रतीतस्य जिष्णोरर्जुयुतः प्र ब्रवामा कृतानि ।
 न ते पूर्वे मघवन्नापरसो न वीर्यं नूतनः कश्चनाप ॥ ६ ॥
 उप स्तुहि प्रथमं रत्नधेयं बृहस्पतिं सनितारं धनानाम् ।
 यः शंसति स्तुवते शंभविष्ठः पुरुवसुरागमजोहृवानम् ॥ ७ ॥
 तवोतिभिः सचमाना अरिष्टा बृहस्पते मघवानः सुवीराः ।
 ये अश्वदा उत वा सन्ति गोदा ये वस्रदाः सुभगास्तेषु रायः ॥ ८ ॥
 विसर्माणं कृणुहि विचमेपां ये भुञ्जते अपृणन्तो न उक्थैः ।
 अप्रवतान्प्रसवे वाद्युधानान्ब्रह्मद्विपुः सूर्याद्यावयस्व ॥ ९ ॥
 य ओहते रक्षसो देववीतावक्रेभिस्तं मरुतो नि यात ।
 यो वः शर्मा शशमानस्य निन्दात्तुच्छयान्कामान्करते सिन्धिदानः ॥ १० ॥ [१८]
 तमुं षुहि यः स्विपुः सुधन्ना यो विश्वस्य क्षयति भेषजस्य ।
 यक्ष्त्रो महे सौमनसाय रुद्रं नमोभिर्देवमसुरं दुवस्य ॥ ११ ॥
 टर्मनसो अपसो ये सुहस्ता वृष्णः पत्नीर्नद्यो विभवतृष्टाः ।
 सरस्वती बृहदिवोत रात्रा दशस्पन्तीर्वरिवस्यन्तु शुभ्राः ॥ १२ ॥
 प्र स्र महे सुशरुणाय मेधां गिरं भरे नव्यसी जायमानाम् ।
 य आहना दृहितुर्वक्षणासु रूपा मिन्नानो अकृणोद्विदं नः ॥ १३ ॥
 प्र सुष्टुतिः स्तनयन्तं रुन्तमिळस्पतिं जरितनूनमश्याः ।
 यो अन्दिमो उदनिमो इयति प्र विद्युता रोदसी उक्षमाणः ॥ १४ ॥
 एषः स्तोमो मारुतं शशो अन्ठा रुद्रस्य सूक्तैर्धुवन्धूरदश्याः ।
 कामो राये हवते मा स्रस्त्युषं स्तुहि षृपदश्वो अयासः ॥ १५ ॥
 प्रपः स्तोमः पृथिवीमन्तरिक्षं वनस्पतीरोपधी राये अश्याः ।
 देवोर्देवः मुहूर्तो भृतु मयं मा नो माता पृथिवी दुर्मता धात् ॥ १६ ॥

उरौ देवा अनिवाधे स्याम

॥१७॥

समश्चिनोरवसा नूतनेन मयोभुवा सुप्रणीती गमेम ।

आ नो रयि वंहतमोत वीराना विश्वान्यमृता सौभंगानि

॥१८॥ [१९] (३४८)

॥ ४३ ॥

१—१७ अन्निर्भामः । विश्वेदेवाः । त्रिष्टुप्, १६ एकपदा विराट् ।

आ धेनवः पर्यसा तूर्ण्यथा अमर्धन्तीरुप नो यन्तु मध्वा ।
महो राये वृहतीः सप्त विप्रो मयोभुवो जरिता जौहवीति ॥ १ ॥

आ सुष्टुती नमसा वर्तयध्वै द्यावा वाजाय पृथिवी अमृत्रे ।
पिता माता मधुवचाः सुहस्ता भरेभरे नो यशमावविष्टाम् ॥ २ ॥

अध्वर्यवश्चक्रुवांसौ मधुनि प्र वायवे भरत चारु शुक्रम् ।
होतेव नः प्रथमः पाह्यस्य देव मध्वो ररिमा ते मदाय ॥ ३ ॥
दश क्षिपो युजते वाह अद्रि सोमस्य या शमितारा सुहस्ता ।

मध्वो रसं सुगभस्तिगिरिष्ठां चनिश्चदद्दुदुहे शुक्रमंशुः ॥ ४ ॥

असावि ते जुजुषाणाय सोमः क्रत्वे दक्षाय वृहते मदाय ।
हरी रथे सुधुरा योगे अर्वागिन्द्र प्रिया कृणुहि ह्यमानः ॥ ५ ॥ [२०]

आ नो महीमरमतिं सुजोषा शां देवीं नमसा रातहेव्याम् ।
मध्वोर्मदाय वृहतीमृतज्ञामाये वह पृथिभिर्देवयानैः ॥ ६ ॥

अजन्ति यं प्रथयन्तो न विप्रो वषावन्तं नाग्निना तपन्तः ।
पितुर्न पुत्र उपसि श्रेष्ठ आ घृमो अग्निमृतयन्नमादि ॥ ७ ॥

अच्छा मही वृहती शंतमा गीर्दूतो न गन्त्वश्चिना ह्वष्ये ।
मयोभुवा सरथा यातमर्वागिगन्तं निधि धुरमाग्निर्न नाभिम ॥ ८ ॥

प्र तव्यमो नर्मउक्तिं तुरस्याहं पूष्य उत वायोरद्विधि ।
या राधमा ज्रोदितारां मतीनां या वाजस्य द्रविणोदा उत न्मन् ॥ ९ ॥

आ नामभिर्मरुतो वहि विश्वाना रुपेभिर्जातोदो ह्युग्नः ।
यत्नं गिरो जरितुः सुष्टुतिं च विश्वे गन्त मरुतो विर्यं ऊनी ॥ १० ॥ [२१]

आ नो दिवो वृहतः परेतादा नरन्वती यज्ञा गन्तु यत्नम् ।
हव्यं देवी जुजुषाणा घृताचीं गन्मां नो वार्वागुनी मृषातु ॥ ११ ॥ (३५०)

आ वेधसं नीलपृष्ठं बृहन्तं बृहस्पतिं सदेने सादयध्वम् ।
 सादद्योनिं दम् आ दींदिवासं हिरण्यवर्णमरुपं सपेम ॥१२॥
 आ धर्णसिर्वृहदिधो रराणो विश्वेभिर्गन्त्वोमभिर्हुवानः ।
 शा वसान ओपधीरमृध्रस्त्रिधातुंशृङ्गो वृषभो वयोधाः ॥१३॥
 मातृप्पदे परमे शुक्र आयोर्विपुन्यवो रास्पिरासौ अगम् ।
 सुशेव्यं नमसा रातहव्याः शिशुं मृजन्त्यायवो न वासे ॥१४॥
 बृहद्रथो बृहते तुभ्यमग्ने धियाजुरो मिथुनासः सचन्त ।
 देवोदेवः सुहवो भूतु मह्यं मा नो माता पृथिवी दुर्मतौ धात् ॥१५॥
 उरौ देवा अनिवाधे स्याम ॥१६॥
 समश्चिनोरवसा नूतनेन मयोभुवा सुप्रणीती गमेम ।
 आ नो रयिं वहतमोत वराराना विश्वान्यमृता सौमंगानि ॥१७॥ [२२] (३६५)

॥ ४४ ॥

१-१५ अवत्सारः काश्यपः (१२ अवत्सारेण सह सदापुण-यजत-याहुवृक्त-श्रुतवित्-तयाः, १३ सुतंभरश्च) ।
 विश्वेदेवाः । जगती, १४-१५ विष्टुप् ।

तं प्रतथा पूर्वथा विश्वथेमथा ज्येष्ठतातिं बहिषदं स्वर्विदम् ।
 प्रतीचीनं वृजनं दोहसे गिराशुं जयन्तमनु यासु वर्धसे ॥ १ ॥
 थिये सुदशीरुपरस्य याः स्वर्विरोचमानः ककुभामचोदेते ।
 सुगोपा अंसि न दभाय सुकतो परो मायाभिर्कृत आसु नाम ते ॥ २ ॥
 अत्यं हविः संचते सच्च धातु चारिष्टगातुः स होता सहोभरिः ।
 प्रसस्तीणो अस्तु बर्हिर्वृषा शिशुर्मध्ये युवाजरो विस्रुहा हितः ॥ ३ ॥
 प्र व एते सुयुजो यार्मन्निष्टये नीचीरमुष्मै यस्म्य क्रतावृधः ।
 सुयन्तुभिः सर्वशामैरभीशुभिः क्रिधिर्नामानि प्रवणे मुपायति ॥ ४ ॥
 संजर्धुराणस्तर्हिभिः सुतेगृभं वयाकिनं चिचगर्भासु सुस्वरुः ।
 धारवाकेप्वृजुगाथ शोभसे वर्धस्व पत्तारिभि जीवो अंध्वरे , ॥ ५ ॥ [२३]
 यादमेव ददंशे तादृगुच्यते सं छायायां दधिरे सिध्रयाप्स्वा ।
 महीमस्मभ्यंमुरुवामुरु जयो बृहत्सुवीरमनपच्युतं सहः ॥ ६ ॥
 वेत्यगुर्जनिवान्ना अति स्पृधः समर्यता मनसा स्यैः कविः ।
 प्रमं रधन्तं परि विश्वतो गर्यमस्माकं शर्म वनवत्स्वावमुः ॥ ७ ॥ (३७२)

ज्यायांसमस्य यतुनस्य केतुनं ऋषिस्वरं चरति यासु नाम ते ।
 ग्राहश्मिन्धायि तमपस्यया विदद्य उं स्वयं बहते सो अरं करत् ॥ ८ ॥
 समुद्रमासासव तस्थे अग्रिमा न रिप्यति सर्वेनं यस्मिन्नायता ।
 अत्रा न हार्दिं ऋवृणस्य रेजते यत्रा मतिविद्यते पूतबन्धनी ॥ ९ ॥
 स हि क्षत्रस्य मनसस्य चित्तिभिरेवावदस्य यजतस्य तर्षः ।
 अवत्सारस्य स्पृणवाम र्षभिः शर्विष्ठं वाजं विदुर्पा चिदर्ध्वम् ॥ १० ॥ [२४]
 श्येन आसामदितिः कृश्योऽइ मदी विश्ववारस्य यजतस्य मायिनः ।
 समन्यमन्यमर्थयन्त्येतेवे विदुर्विपाणं परिपानमन्ति ते ॥ ११ ॥
 सदापृणो यजतो वि द्विपो वधीद्राहुवृक्तः श्रुतवित्तयो वः सर्वा ।
 उभा स वरा प्रत्येति भानि च यदी गणं भजते सुप्रयावभिः ॥ १२ ॥
 सुतंभरो यजमानस्य सत्पतिर्विश्वासाग्धुः स धियासुदञ्जनः ।
 भरद्देनू रसवच्छिथ्रिये पयोऽनुचुवाणो अध्वेति न स्वपन् ॥ १३ ॥
 यो जागार तमृचः कामयन्ते यो जागार तमु सामानि यन्ति ।
 यो जागार तमयं सोमं आह तवाहमस्मि सुख्ये न्योकाः ॥ १४ ॥
 अग्निर्जागार तमृचः कामयन्तेऽग्निर्जागार तमु सामानि यन्ति ।
 अग्निर्जागार तमयं सोमं आह तवाहमस्मि सुख्ये न्योकाः ॥ १५ ॥ [२५] (३८०)

॥ ४५ ॥

१-११ सदापृण आत्रेयः । विश्वेदेवाः । त्रिष्टुप् ।

(४) विदा द्विवो विप्यन्नाद्रिमुकथैरायत्या उपसो अचिनीं गुः ।
 अपाहृत व्रजिनीरुत्स्वर्गादि दुरो मानुषीर्देव आंवः ॥ १ ॥
 वि क्षयो अमतिं न श्रियं मादोर्वाद्वां माता जानती गां ।
 धन्वर्णसो नचतुः रादोअर्णाः स्थूर्णेषु सुमिता दंहतु र्घाः ॥ २ ॥
 असा उक्थायु पर्वतस्य गभो महीनां जनुपे पुर्वार्य ।
 वि पर्वतो जिहीतु सार्धतु धाराविवासन्तो दमयन्त भूमं ॥ ३ ॥
 सुक्तेभिर्वो वचोभिर्देवर्षिर्देवैरिन्द्रा न्वृषी अचमं हुवर्ध्वं ।
 उक्थेभिर्हि प्मा कवयः सुयता आविवायन्तो गमन्तो यजन्ति ॥ ४ ॥ (३८४)

एतो न्वृषु घ सुध्वोऽ भवाम प्र दुच्छुनां मिनवामा वरीयः ।
 आरे द्वेषांसि सनुतर्देधामायाम प्राञ्चो यजमानमच्छ ॥ ५ ॥ [२६]
 एता धियं कृणवामा सखायोऽपु या मातां ऋणुत वृजं गोः ।
 यया मनुर्विशिशिप्रं जिगाय यया वृणिवृङ्कुरापा पुरीपम् ॥ ६ ॥
 अनूनोदत्र हस्तयतो अद्रिरार्चन्येन दशं मासो नवग्वाः ।
 ऋतं यती सरमा गा अविन्दुद्विश्वांनि सत्याङ्गिराश्चकार ॥ ७ ॥
 विश्वे अस्या व्युपि माहिनायाः सं यद्गोभिरङ्गिरसो नवन्त ।
 उत्सं आसां परमे सधस्थं ऋतस्यं पथा मरमा विदुद्राः ॥ ८ ॥
 आ सूर्यो यातु सप्ताश्वः क्षेत्रं यदस्योर्विया दीर्घियाथे ।
 रघुः श्येनः पतयदन्धो अच्छा युवां कृविदींदयद्गोपु गच्छन् ॥ ९ ॥
 आ सूर्यो अरुहच्छुक्रमणोऽयुक्त यद्दरितो वीतपृष्ठाः ।
 उद्रा न नावमनयन्त धीरां आशृण्वतीरापो अर्वागीतिष्ठन् ॥ १० ॥
 धियं वो अप्सु दधिषे स्वर्पा ययातरन्दशं मासो नवग्वाः ।
 अया धिया स्याम देवगोपा अया धिया तुतुर्गामात्यंहः ॥ ११ ॥ [२७] (३९१)

॥ ४६ ॥

१-८ प्रतिक्षत्र आत्रेयः । विश्वेदेवाः, ७-८ देवपत्न्यः । जगती; २, ८ त्रिष्टुप् ।

हयो न विद्रो अयुजि स्वयं धुरि तां वंहामि प्रतरणीमवसुयुवम् ।
 नास्यां वश्मि धिमुचं नावृतं पुनर्विद्वान्पथः पुरएत ऋजु नैपति ॥ १ ॥
 अग्र इन्द्र वरुण मित्र देवाः शर्धः प्र यन्त मारुतोत विष्णो ।
 उभा नासत्या रुद्रो अग्र गाः पूषा भगः सरस्वती जुपन्त ॥ २ ॥
 इन्द्राग्नी मित्रावरुणादिति स्वः पृथिवी द्यां मरुतः पर्वतो अपः ।
 ह्ये विष्णुं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं भगं नु शंसं सवितारमृतये ॥ ३ ॥
 उत नो विष्णुरुत वारतो अस्त्रिधो द्रमिणोदा उत सोमो मर्यस्करत् ।
 उत ऋभय उत राये नो अश्विनोत त्वष्टेत विश्वांनु ममते ॥ ४ ॥
 उत त्यन्नो मारुतं शर्ध आ गमद्विक्षयं यजतं वृहिरामर्द ।
 वृहस्पतिः शर्म पूषोत नो यमद्भ्रुभ्यं वरुणो मित्रो अर्थमा ॥ ५ ॥ (३९६)

उत त्ये नः पर्वतासः सुशस्तर्यः सुदीतयो नद्युस्त्रामणे भुवन् ।
 भगो विभक्ता शवसावसा रमदुरुव्यचा अदितिः श्रोतु मे हवम् ॥ ६ ॥
 देवानां पत्नीरुशतीरवन्तु नः प्रावन्तु नस्तुजये वाजसातये ।
 याः पार्थिवासो या अपामर्षि व्रते ता नो देवीः सुहवाः शर्म यच्छत ॥ ७ ॥
 उत या व्यन्तु देवपत्नीरिन्द्राण्युश्रियश्चिनी राद् ।
 आ रोदसी वरुणानी शृणोतु व्यन्तु देवीर्य ऋतुर्जनीनाम् ॥ ८ ॥ [२८] २* (३९९)

॥ ४७ ॥

१-७ प्रतिरथ आत्रेयः । विश्वेदेवाः । त्रिष्टुप् ।

ग्रयुञ्जती दिव एति ब्रुवाणा मही माता दुहित्वोर्धर्यन्ती ।
 आविवासन्ती युवतिर्मनीषा पितृभ्य आ सदेने जोहुवाना ॥ १ ॥
 अजिरासस्तदप ईर्यमाना आतस्थिवांसो अमृतस्य नार्भिम ।
 अनन्तास उरवो विश्वतः सीं परि द्यावापृथिवी यन्ति पन्थाः ॥ २ ॥
 उक्षा संमुद्रो अरुपः सुपर्णः पूर्वस्य योनिं पितुरा विवेश ।
 मध्ये दिवो निहितः पृश्निरश्मा वि चक्रमे रजसस्पात्यन्तौ ॥ ३ ॥
 चत्वार ई विभ्रति क्षेमयन्तो दश गर्भं चरसे धापयन्ते ।
 त्रिधातवः परमा अस्य गावो दिवश्चरन्ति परि सद्यो अन्तान् ॥ ४ ॥
 इदं वपुर्निवचनं जनासुश्चरन्ति यन्नद्यस्तस्युरापः ।
 द्वे यदीं विभ्रतो मातुरन्ये इहेह जाते यम्याइ सर्वन्धू ॥ ५ ॥
 वि तन्वते धियो अस्मा अपांसि वखा पुत्राय मातरो वयन्ति ।
 उपप्रक्षे वृषणो मोदमाना दिवस्पथा वृध्वो यन्त्यच्छ ॥ ६ ॥
 तदस्तु मित्रावरुणा तदग्रे शं योरस्मभ्यमिदमस्तु शस्तम् ।
 अग्नीमहिं गाधमुत प्रतिष्ठां नमो दिवे वृहते सार्दनाय ॥ ७ ॥ [१] (४०६)

॥ ४८ ॥

१-५ प्रतिभानुरात्रेयः । विश्वेदेवाः । जगती ।

कदु प्रियाय धान्नं मनामहे स्वर्क्षत्राय स्वयंशमे महे वयम् ।
 आमेन्यस्य रजसो यदुश्र आ अपो वृणाना नितनोति मायिनी ॥ १ ॥
 सा अचत वयुनं वीरवक्षणं समान्या वृत्तया विद्युमा रजः ।
 अपो अपाचीरपरा अपंजते प्र पूर्वाभिन्निगे देवपुर्जनः ॥ २ ॥ (४०८)

आ ग्रावभिरहृन्वैभिरक्तभिर्वरिष्ठं वज्रमा जिघर्ति मायिनि ।
 शतं वा यस्य प्रचरन्त्स्वे दमे संवर्तयन्तो वि च वर्तयन्नहा ॥ ३ ॥
 तामस्य रीतिं परशोरिव प्रत्यनीकमख्यं भुजे अस्य वर्षसः ।
 सचा यदि पितुमन्तमिच क्षयं रत्नं दधाति भरहृतये विशे ॥ ४ ॥
 स जिह्वया चतुरनीक ऋजते चारु वसानो वरुणो यतन्नरिम् ।
 न तस्य विन्न पुरुषत्वता वयं यतो भगः सविता दाति वार्यम् ॥ ५ ॥ [२] (४११).

॥ ४९ ॥

१-५ प्रतिप्रम आत्रेयः, (५ तृणपाणिः) । विश्वेदेवाः । त्रिष्टुप् ।

देवं वीं अद्य सवितारमेधे भगं च रत्नं विभर्जन्तमायोः ।
 आ वीं नरा पुरुभुजा ववृत्यां दिवेदिवे चिदश्चिना सस्तीयन् ॥ १ ॥
 प्रति प्रयाणमसुरस्य विद्वान्त्सूक्तैर्देवं सवितारं दुवस्य ।
 उपं ब्रुवीत नमसा विज्ञानडयेष्टं च रत्नं विभर्जन्तमायोः ॥ २ ॥
 अदत्रया दयते वार्याणि पूषा भगो अर्दितिर्वस्तं उस्तः ।
 इन्द्रो विष्णुर्वरुणो मित्रो अग्निरहानि भद्रा जंनयन्त दुस्माः ॥ ३ ॥
 तन्नो अनयो सविता वरुथं तत्सिन्धेव इपर्यन्तो अनुं गमन् ।
 उप यद्वोचं अध्वरस्य होता रायः स्याम पतयो वाजरताः ॥ ४ ॥
 प्र ये वसुभ्य ईवदा नमो दुयें मित्रे वरुणे सूक्तवाचः ।
 अवैस्वभ्यं कृणुता वरीयो दिवस्पृथिव्योरवसा मदेम ॥ ५ ॥ [३] (४१६)

॥ ५० ॥

१-५ स्वस्त्यानेयः । विश्वेदेवाः । अनुष्टुप्, ५ पङ्क्तिः ।

विश्वो देवस्य नेतुर्मतो वुरीत सख्यम् ।
 विश्वो राय इंपुष्यति द्युम्नं वृणीत पुष्यसे ॥ १ ॥
 ते ते देव नेतयं चेमां अनुशसे ।
 ते राया ते ह्याइपृचे सचेमहि सचध्वयः ॥ २ ॥
 अतो न आ नूनर्तिथीनतः पत्नीर्दशस्यत ।
 आरे विश्वं पथेष्टं द्विपो युंयोतु यूयनिः ॥ ३ ॥ (४१९)

यत्र वह्निरभिहितो दुद्रवद् द्रोण्यः पशुः ।

नृमणा वीरपस्त्योऽर्णा धीरेव सनिता

॥ ४ ॥

एष ते देव नेता रथस्पतिः शं रुयिः ।

शं राये शं स्वस्त्य इपुःस्तुतो मनामहे देवस्तुतो मनामहे ॥ ५ ॥ [४] (४२१)

॥ ५१ ॥

१-१५ स्वस्त्याग्नेयः । विद्वदेवाः ४, ६, ७ इन्द्रवायूः, ५ वायुः । १-४ गायत्री;
५-१० उष्णिक्; ११-१३ जगती त्रिष्टुप्वा, १४-१५ अनुष्टुप् ।

अग्ने सुतस्य पीतये विश्वैरुमेभिरा गहि । देवेभिर्हव्यदातये ॥ १ ॥
ऋतधीतय आ गत सत्यधर्माणो अध्वरम् । अग्नेः पिवत जिह्वया ॥ २ ॥
विश्वैर्विप्र सन्त्य प्रातर्यावभिरा गहि । देवेभिः सोमपीतये ॥ ३ ॥
अयं सोमश्चमू सुतोऽमत्रे परि पिच्यते । प्रिय इन्द्राय वायवे ॥ ४ ॥
वायवा याहि वीतये जुपाणो हव्यदातये । पित्रा सुतस्थान्वसो अभि प्रयः ॥ ५ ॥ [५]
इन्द्रश्च वायवेपां सुतानां पीतिमर्हथः । ताङ्गुपेथामरेपसावभि प्रयः ॥ ६ ॥
सुता इन्द्राय वायवे सोमासो दध्याशिरः । निन्नं न यन्ति सिन्धवोऽभि प्रयः ॥ ७ ॥
सजूर्विश्वेभिर्देवेभिरश्विभ्यामुपसां सज्जः । आ याहमे अत्रिवत्सुते रण ॥ ८ ॥
सजूर्मित्रावरुणाभ्यां सज्जः सोमेन विष्णुना । आ याहमे अत्रिवत्सुते रण ॥ ९ ॥
सज्जरादित्यैर्वसुभिः सज्जरिन्द्रेण वायुना । आ याहमे अत्रिवत्सुते रण ॥ १० ॥ [६]

स्वस्ति नो मिमीतामश्विना भर्गः स्वस्ति देव्यदितिरनुर्वपाः ।

स्वस्ति पूषा असुरो दधातु नः स्वस्ति धारवापृथिवी सुचेतुना ॥ ११ ॥

स्वस्तये वायुमुपं ब्रवामहं सोमं स्वस्ति भुवनस्य यस्पतिः ॥ १२ ॥

वृहस्पतिं सर्वगणं स्वस्तये स्वस्तये आदित्यासो भवन्तु नः ॥ १३ ॥

विश्वे देवा नो अद्या स्वस्तये वैश्वानरो वसुगभिः स्वस्तये । ॥ १४ ॥

देवा अवन्त्वुभवः स्वस्तये स्वस्ति नो रुद्रः पात्वंहमः ॥ १५ ॥

स्वस्ति मित्रावरुणा स्वस्ति पथ्ये रेवति । ॥ १६ ॥

स्वस्ति न इन्द्रश्चाग्निश्च स्वस्ति नो अदिते कृधि ॥ १७ ॥

स्वस्ति पन्थामतुं चरेम सूर्याचन्द्रमतांप्रिय । ॥ १८ ॥

पुनर्ददतामता ज्ञानता मं गमेमहि ॥ १९ ॥ [७] (४२६)

॥ ५२ ॥

१-१७ श्यावाश्व आज्ञेयः । मरुतः । अनुष्टुप्; ६, १६, १७ पङ्क्तिः ।

प्र श्यावाश्व धृष्णुयार्चां मरुद्भिर्ऋकभिः ।	
ये अद्रोघमनुष्वधं श्रवो मर्दन्ति यज्ञियाः ।	॥ १ ॥
ते हि स्थिरस्य शर्वसः सखायुः सन्ति धृष्णुया ।	
ते यामन्ना धूपद्विनुस्तमना पान्ति शश्वतः ।	॥ २ ॥
ते स्पन्द्रासो नोक्षणोऽतिं ष्कन्दन्ति शर्वरीः ।	
मरुतामघा महो दिवि क्षमा च मन्महे	॥ ३ ॥
मरुत्सु वो दधीमहि स्तोमं युञ्जं च धृष्णुया ।	
विश्वे ये मारुपा युगा पान्ति मर्त्यं रिपः ।	॥ ४ ॥
अहेन्तो ये सुदानवो नरो असांमिश्रवसः ।	
प्र युञ्जं युज्ञियैभ्यो दिवो अर्चा मरुद्भ्यः ।	॥ ५ ॥ [८]
आ रुक्मैरा युधा नरं ऋष्या ऋष्टीरसृक्षत ।	
अन्वेनाँ अहं विद्युतो मरुतो जज्झतीरिव भानुरर्ते स्मना दिवः ॥ ६ ॥	
ये त्रावृधन्त पार्थिवा य उरावन्तरिक्ष आ ।	
वृजने वा नदीनां सधस्थे वा महो दिवः ।	॥ ७ ॥
शशो मारुतमुच्छंस सत्यश्रवसमृभ्यसम् ।	
उत स्म ते शुभे नरः प्र स्पन्द्रा युजत त्मना ।	॥ ८ ॥
उत स्म ते परुष्ण्यामूर्णी वसत शुन्ध्यवः ।	
उत पृथ्या रथानामद्रिं भिन्दुन्त्योर्जसा ।	॥ ९ ॥
आपथयो विपथयोऽन्तस्पथा अनुपथाः ।	
एतेभिर्मह्यं नामभिर्यज्ञं विष्टार ओहते ।	॥ १० ॥ [९]
अथा नरो न्योहतेऽथा नियुत ओहते ।	
अथा पारावता इति चित्रा रूपाणि दश्यां ।	॥ ११ ॥
छन्दुःस्तुभं कुम्भन्यव उरुत्समा कीरिणो नृतुः ।	
ते मे के चित्र तायव ऊमा आसन्दुशि त्विपे ।	॥ १२ ॥
य ऋष्या ऋष्टिविद्युतः कवयः सन्ति वेधसः ।	
तमृपे मारुतं गुणं नमस्या रमया गिरा ।	॥ १३ ॥

अच्छ ऋषे मारुतं गुणं दाना मित्रं न योषणा ।
दिवो वा धृष्णव ओजसा स्तुता धीभिरिपण्यत ॥१४॥
नू मन्वान एषां देवाँ अच्छा न वक्षणा ।
दाना संचेत सूरिभिर्यामश्रुतेभिरुज्जिभिः ॥१५॥
प्र ये मे वन्ध्वेषे गां वोचन्त सूरयः पृथिँ वोचन्त मातरम् ।
अधा पितरमिष्मिणं रुद्रं वोचन्त शिकसः ॥१६॥
सप्त मे सप्त शाकिन एकमेका शता ददुः ।
यमुनायामधि श्रुतमुद्राधो गन्धं मृजे नि राधो अद्रव्यं मृजे ॥१७॥ [१०] (४५३)

॥ ५३ ॥

१-१६ दयावाध्व आग्नेयः । मरुतः । १, ५, १०, ११, १५ ककुपः ६, ७, ९, १३, १४, १६ सतो वृहतीः
८, १२ गायत्री; २ वृहती; ३ अनुष्टुप्, ४ पुरुजम्बिक ।

को वेदु जार्नमेपां को वा पुरा सुम्नेष्वाग्म मरुताम् ।
यद्युयुजे किंलास्यः ॥ १ ॥
ऐताग्रथेषु तस्थुपः कः शुश्राव कथा ययुः ।
कस्मै सस्रुः सुदासे अन्वापय इलोभिर्वृष्टयः सह ॥ २ ॥
ते म आहुर्य आययुरुप द्युभिविभिर्मदे ।
नरो मर्या अरेपस इमान्पश्यन्त्रिति प्दुहि ॥ ३ ॥
ये अजिपु ये वाशीपु स्वमानवः स्रक्षु रुक्मेपु सादिपु ।
श्राया रथेषु धन्वसु ॥ ४ ॥
युष्माकं स्मा रथाँ अमुं मुदे दधे मरुतो जीरदानवः ।
वृष्टी धावो यतीरिव ॥ ५ ॥ [११]
आ यं नरः सुदानवो ददाशुपं दिवः कोद्रमलुच्ययुः ।
वि पर्जन्यं सृजन्ति रोदसी अनु धन्वना यन्ति वृष्टयः ॥ ६ ॥
तनुदानाः सिन्धवः क्षोदमा रजः प्र संसुधेनवाँ यथा ।
स्पन्ना अघाइवाध्वानो विमोचने वि यद्वर्तन्त एन्यः ॥ ७ ॥
आ यात मरुतो दिव आन्तरिक्षादुमादुत ।
मार्य स्यात पगवतः ॥ ८ ॥ (४६२)

मा वो रसानितभा कुभा क्रुमुर्मा वः सिन्धुर्नि रीरमत् ।	
मा वः परिं घात्सरयुः पुरीपिण्यस्मे इत्सुभ्रमस्तु वः	॥ ९ ॥
तं वः शर्ध रथानां त्वेपं गणं मारुतं नच्यसीनाम् ।	
अनु प्र यन्ति वृष्टयः	॥ १० ॥ [१२]
शर्धशर्ध व एपां व्रातैव्रातं गणंगणं सुशस्तिभिः ।	
अनु क्रामेम धीतिभिः	॥ ११ ॥
कस्मा अद्य सुजाताय रातह्वयाय प्र ययुः ।	
एना यामेन मरुतः	॥ १२ ॥
येन तोकाय तनयाय धान्यं वीजं वहध्वे अक्षितम् ।	
अस्मभ्यं तद्धत्तन् यद् ईमहे राधो विश्वायु सौभगम्	॥ १३ ॥
अतीयाम निदस्तिरः स्वस्तिभिर्हित्वावद्यमरातीः ।	
वृष्टी शं योरार्प उस्ति भेषजं स्याम मरुतः सह	॥ १४ ॥
सुदेवः समहासति सुवीरो नरो मरुतः स मर्त्यैः ।	
यं त्रायध्वे स्याम ते	॥ १५ ॥
स्तुहि भोजान्स्तुवतो अस्य यामनि रणन्वावो न यवसे ।	
यतः पूर्वो इव सखीरुने ह्य गिरा गृणीहि कामिनः	॥ १६ ॥ [१३] (४६०)

॥ ५४ ॥

१-१५ इयावाश्व आत्रेयः । मरुतः । जगनी, १४ त्रिष्टुप् ।

प्र शर्धाय मारुताय स्वभानव इमां वार्चमनजा पर्वतच्युते ।	
धर्मस्तुभे दिव आ पृष्टयज्वने धुम्रश्रवसे महिं नृग्नमर्चत	॥ १ ॥
प्र वो मरुतस्तविषा उदुन्यवो वयोवृधो अश्वयुजः परिंजयः ।	
मं विद्युता दधति वाशति त्रितः स्वरन्त्यापोऽवना परिंजयः	॥ २ ॥
विद्युन्महमो नरो अश्रमदिद्यो वार्तत्विषो मरुतः पर्वतच्युतः ।	
अन्दया चिन्मुहुरा द्रादुनीवृतः स्तनयदमा रभसा उदोजसः	॥ ३ ॥
व्यभृन्वृष्ट्रा व्यहानि शिफतो व्यन्तरिक्षं वि रजांसि धृतयः ।	
वि यदत्ता अजथ नाव इ यथा वि दुर्गाणि मरुतो नाद रिप्यथ	॥ ४ ॥ (४७२)

तद्वीर्यं वो मरुतो महित्वनं द्वीर्यं ततान् सूर्यो न योजनम् ।
 एता न यामे अगृभीतशोचिपोऽनश्चद्रां यरुययातना गिरिम् ॥ ५ ॥ [१४]
 अत्राजि शर्धो मरुतो यदर्णसं मोपथा वृक्षं कपनेर्धं वेधसः ।
 अर्धं स्मा नो अरमतिं सजोपमश्चक्षुरिव यन्तमनु नेपथा सुगम् ॥ ६ ॥
 न स जीयते मरुतो न हन्यते न स्रैधति न व्यथते न रिष्यति ।
 नास्य राय उप दस्यन्ति नोतय ऋषिं वा यं राजानं वा सुपूदथ ॥ ७ ॥
 नियुत्वन्तो ग्रामजितो यथा नरोऽर्यमणो न मरुतः कवन्धिनः ।
 पिन्वन्त्युत्सं यद्विनासो अस्वरन्व्युन्दन्ति पृथिवीं मध्वो अन्धसा ॥ ८ ॥
 प्रवत्वतीं पृथिवीं मरुद्भ्यः प्रवत्वतीं द्यौर्भवति प्रयद्भ्यः ।
 प्रवत्वतीः पृथ्व्या अन्तरिक्ष्याः प्रवत्वन्तः पर्वता जीरदानवः ॥ ९ ॥
 यन्मरुतः सभरसः स्वर्णरः सूर्य उर्दिते मदथा दिवो नरः ।
 न वोऽश्वाः श्रथयन्ताह सिन्नतः सद्यो अस्याध्वनः पारमक्षुथ ॥ १० ॥ [१५]
 अंसेषु व ऋष्टयः पुत्सु खादयो वक्षःसु रुक्मा मरुतो रथे शुभः ।
 अग्निभ्राजसो विद्युतो गर्भस्त्योः शिप्राः शीर्षसु वितता हिरण्यवीः ॥ ११ ॥
 तं नाकमयो अगृभीतशोचिपं रुशत्पिप्पलं मरुतो वि धृनुथ ।
 समच्यन्त वृजनातिं त्विपन्त यत्स्वरन्ति घोषं विततमृतायवः ॥ १२ ॥
 युष्मादत्तस्य मरुतो विचेतसो रायः स्याम रुधयोऽे वयस्वतः ।
 न यो युच्छति तिप्योऽे यथा दिवोऽेस्मे रांरन्त मरुतः सहस्रिणम् ॥ १३ ॥
 यूयं रयिं मरुतः स्पार्हवीरं यूयमृषिमवथ सामविप्रम् ।
 यूयमवैन्तं भरताय वाजं यूयं धृत्य राजानं श्रुष्टिमन्तम् ॥ १४ ॥
 तद्वो यामि द्रविणं सद्यजतयो येना स्वर्णं ततनाम नूरभि ।
 इदं सु मे मरुतो हर्यता वचो यस्य तरं तरसा प्रतं हिमाः ॥ १५ ॥ [१६] (४८४)

॥ ५५ ॥

१-१० इयावाश्च आत्रेयः । मरुतः । जगती, १० विष्टुप् ।

प्रयज्यवो मरुतो भ्राजदृष्टयो बृहद्वयो दधिरे रुक्मवक्षसः ।
 ईर्यन्ते अर्धैः नुयमंभिराशुभिः शुभं यातामनु रथा अतुत्सत ॥ १ ॥
 स्वयं दधिध्वे तविष्णीं यथा विद बृहन्महान्त उर्विया वि राजव ।
 उतान्तरिक्षं गमिन्व्योर्जना शुभं यातामनु रथा अतुत्सत ॥ २ ॥ (४८६)

साकं जाताः सुभवंः साकमुक्षिताः श्रिये चिदा प्रतरं वावृधुर्नरः ।
 विरोक्तिणः सूर्यस्येव रश्मयः शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥ ३ ॥
 आभूषेण्यं वो मरुतो महित्वनं दिदृक्षेण्यं सूर्यस्येव चक्षणम् ।
 उतो अस्मां अमृतत्वे दधातन् शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥ ४ ॥
 उदीरयथा मरुतः समुद्रतो यूयं वृष्टिं वर्षयथा पुरीषिणः ।
 न वो दस्त्रा उपे दस्यन्ति धेनवः शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥ ५ ॥ [१७]
 यदश्चान्धुर्पु पृपतीर्युग्ध्वं हिरण्ययान्प्रत्यत्कां अमुग्ध्वम् ।
 विश्वा इत्स्पृधो मरुतो व्यस्यथ शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥ ६ ॥
 न पर्वता न नद्यो वरन्त वो यत्राचिध्वं मरुतो गच्छथेदु तत् ।
 उत द्यावापृथिवी याथना परि शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥ ७ ॥
 यत्पूर्य्यं मरुतो यच्च नूतनं यदुद्यते वसवो यच्च शस्यते ।
 विश्वस्य तस्य भवथा नवेदसः शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥ ८ ॥
 मूर्ळत नो मरुतो मा वधिष्टनास्मभ्यं शर्म बहुलं वि यन्तन् ।
 अधि स्तोत्रस्य सुरव्यस्य गातन् शुभं यातामनु रथा अवृत्सत ॥ ९ ॥
 यूयमुस्मान्नयत् वस्यो अच्छा निरहतिभ्यो मरुतो गृणानाः ।
 जुपध्वं नो ह्वयदाति यजत्रा वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ १० ॥ [१८] (४९५)

॥ ५६ ॥

१-९ श्यावाश्व आत्रेयः । मरुतः । वृहती; ३, ७ स्तो वृदती ।

अग्ने शर्धन्तमा गुणं पिष्टं रुक्मेभिरञ्जिभिः ।
 विशो अद्य मरुतामव ह्वये दिवर्धिद्रोचनादधि ॥ १ ॥
 यथा चिन्मन्यसे हृदा तदिन्मे जग्मुराशसः ।
 ये ते नेदिष्टं हर्वनान्यागमुन्तान्वर्ध भीमसँदशः ॥ २ ॥
 भीहुर्मतीव पृथिवी पराहता मरुन्त्येत्यस्मदा ।
 ऋक्षो न वो मरुतः शिमीवाँ अमो दुध्रो गौरिव भीमयुः ॥ ३ ॥
 नि ये रिणन्त्योजसा वृथा गावो न दुर्धुरः ।
 अदमानं चित्स्वयं पर्वतं गिरि प्र च्योवयन्ति यामभिः ॥ ४ ॥ (४९८)

उत्तिष्ठ नूननेपां स्तोमैः सङ्गक्षितानाम् ।

मरुतां पुरुतममपूर्व्यं गवां सर्गमिव ह्वये ॥ ५ ॥ [१९]

युङ्ग्ध्वं वारुपी रथे युङ्ग्ध्वं रथेषु रोहितः ।

युङ्ग्ध्वं हरीं अजिरा धुरि वोह्वे वहिष्ठा धुरि वोह्वे ॥ ६ ॥

उत स्य वाज्यरूपस्तुविष्वाणिरिह स्म धायि दर्यतः ।

मा वो यामेषु मरुतश्चिरं कर्त्स्न तं रथेषु चोदत ॥ ७ ॥

रथं नु मारुतं वयं श्रवस्युमा हुवामहे ।

आ यस्मिन्तस्थौ सुरणानि विभ्रती सचा मरुत्सु रोदसी ॥ ८ ॥

तं वः शर्धे रथेशुभे त्वेषं पनस्युमा हुवे ।

यस्मिन्सुजाता सुभगा महीयते सचा मरुत्सु मीहृषी ॥ ९ ॥ [२०] (५०३)

॥ ५७ ॥

१-८ श्यावाश्व आत्रेयः । मरुतः । जगती, ७-८ विष्टम् ।

(५)

आ रुद्रासु इन्द्रवन्तः सजोर्षसो हिरण्यरथाः सुवितार्य गन्तन ।

इयं वो अस्मत्प्रति हर्यते मतिस्तृष्णजे न दिव उत्सा उदन्यवे ॥ १ ॥

वाशीमन्त ऋष्टिमन्तो मनीषिणाः सुधन्वान इषुमन्तो निषङ्गिणः ।

स्वश्वः स्थ सुरथाः पृथिमातरः स्वायुधा मरुतो याथना शुभम् ॥ २ ॥

धुनुध द्यां पर्वतान्द्राशुपे वसु नि वो वना जिहते यामनो भिया ।

क्षोपर्यथ पृथिवीं पृथिमातरः शुभे यदुग्राः पृषतीरयुग्ध्वम् ॥ ३ ॥

वार्तत्विपो मरुतो वर्षनिर्णिजो यमाईवु सुसदशः सुपेक्षसः ।

पिशङ्गाश्वा अरुणाश्वा अरेपसः प्रत्वक्षसो मंहिता यौरियोरवः ॥ ४ ॥

पुरुद्रुप्ता अञ्जिमन्तः सुदानवस्त्वेपसदशो अनवभ्रराधसः ।

सुजातासो जनुषा रुक्मवधसो दिवो अर्का अमृतं नाम भेजिरे ॥ ५ ॥ [२१]

ऋष्टयो वो मरुतो अंसपोरधि सह ओजो ग्राहोवो बलं हितम् ।

नुम्या शीर्षस्वायुधा रथेषु वो विश्वा वः श्रीरधि तनृषु पिपिने ॥ ६ ॥

गौमदश्वावद्रथवत्सुवीरं चन्द्रवद्राघो मरुतो ददा नः ।

प्रशस्ति नः कृणुत रुद्रियामो भक्षीय वोऽर्वनो देव्यस्य ॥ ७ ॥

हये नगो मरुतो मुञ्चतां नस्तुवीमपागो अमृता क्रतव्याः ।

मत्यश्रुतः कर्त्तव्यो युवानो वृद्धिरयो वृद्धसमाणाः ॥ ८ ॥ [२२] (५११)

॥ ५८ ॥

१-८ श्यावाश्व आत्रेयः । मरुतः । त्रिष्टुप् ।

तमु नूनं तविपीमन्तमेपां स्तुपे गणं मरुतं नव्यसीनाम् ।
 य आश्वश्चा अमवद्ब्रह्मन्त उतेशिरे अमृतस्य स्वराजः ॥ १ ॥
 त्वेषं गणं तवसं खादिहस्तं धुनित्रतं मायिनं दातिवारम् ।
 मयोभुवो ये अर्भिता महित्वा वन्दस्व विप्र तुविरार्धसो नृन् ॥ २ ॥
 आ वो यन्तद्वाहासो अद्य वृष्टिं ये विश्वे मरुतो जुनन्ति ।
 अयं यो अग्निर्मरुतः समिद्ध एतं जुपध्वं कवयो युवानः ॥ ३ ॥
 यूनं राजानमिष्यं जनाय विभवतष्टं जनयथा यजत्राः ।
 युष्मदेति मुष्टिहा बाहुजूतो युष्मत्सदश्वो मरुतः सुवीरः ॥ ४ ॥
 अराइवेदचरमा अहेव प्रप्रं जायन्ते अकवा महोभिः ।
 पृश्नैः पुत्रा उपमासो रभिष्ठाः स्वया मत्या मरुतः सं मिमिक्षुः ॥ ५ ॥
 यत्प्रायासिष्टं पृषतीभिरश्वैर्वीळपविभिर्मरुतो रथेभिः ।
 क्षोदेन्त आपो रिणते वनान्यवोस्रियो वृषभः क्रन्दतु द्यौः ॥ ६ ॥
 प्रथिष्टं यामन्पृथिवी चिदेपां भर्तव गर्भं स्वमिच्छवो धुः ।
 वातान्ब्रह्मन्धुर्यायुगुजे वर्षं स्वेदं चक्रिरे रुद्रियासः ॥ ७ ॥
 ह्ये नरो मरुतो मृळता नस्तुवीमघासो अमृता ऋतज्ञाः ।
 सत्यंश्रुतः कवयो युवानो बृहद्विरयो बृहदुक्षमाणाः ॥ ८ ॥ [२३] (५१९)

॥ ५९ ॥

१-८ श्यावाश्व आत्रेयः । मरुतः । जगती, ८ त्रिष्टुप् ।

प्र वः स्पळक्रन्तसुवितार्यं दावनेऽर्चीं द्विवे प्र पृथिन्या क्रतुं भरे ।
 उक्षन्ते अश्वान्तरुपन्त आ रजोऽनु स्वं भानुं श्रथयन्ते अर्णवैः ॥ १ ॥
 अमादिपां भियसा भूमिरेजति नौर्न पूर्णा क्षरति व्यथिर्यती ।
 दूरेऽशो ये चितयन्त एमभिरन्तमेहे विदथे येतिरे नरः ॥ २ ॥
 गवामिष श्रियसे दृङ्गमुत्तमं स्रयो न चक्षु रजतो विसर्जते ।
 अत्याहव मुम्बुक्षारवः म्यन् मर्याइव श्रियमे चेतथा नरः ॥ ३ ॥ (५२२)

को वो महान्ति महतामुदश्वत्कस्काच्या मरुतः को ह पांस्या ।
युयं ह भूमिं किरणं न रंजथ प्र यद्भरंध्वे सुवितार्य द्रावने ॥ ४ ॥
अश्वाइवेदरुपासः सर्वन्धवः शूरोइव प्रयुधुः प्रोत युयुधुः ।
मर्याइव सुवृधो वावृधुर्नरः सूर्यस्य चक्षुः प्र भिनन्ति वृष्टिभिः ॥ ५ ॥
ते अज्येष्ठा अकनिष्ठास उद्भिदोऽमध्यमासो महसा वि वावृधुः ।
सुजातासो जनुपा पृथिमातरो द्वियो मर्या आ नो अच्छा जिगातन ॥ ६ ॥
वयो न ये श्रेणीः पप्तुरोजसान्तान्दिवो वृहतः सानुनस्परिं ।
अश्वास एषामुभये यथा विदुः प्र पर्वतस्य नभनूरचुच्यवुः ॥ ७ ॥
मिमातु द्यौरदितिर्वीतये नः सं दानुचित्रा उपसो यतन्ताम् ।
आचुच्यवुदिव्यं कोशमेत ऋपे रुद्रस्य मरुतो गृणानाः ॥ ८ ॥ [२४] (५२७)

॥ ६० ॥

१-८ श्यावाश्व आत्रेयः । मरुतोऽग्रामरुतो वा । त्रिष्टुप्, ७-८ जगती ।

ईळे अग्निं स्ववसं नमोभिरिह प्रसक्तो वि चयत्कृतं नः ।
रथैरिव प्र भरे वाजयद्भिः प्रदक्षिणिन्मरुतां स्तोममृध्याम् ॥ १ ॥
आ ये तस्थुः पृपतीषु श्रुतासु सुखेषु रुद्रा मरुतो रथेषु ।
वनां चिदुग्रा जिहते नि वो भिया पृथिवी चिद्रेजते पर्वतश्चित् ॥ २ ॥
पर्वतश्चिन्महिं वृद्धो विभाय दिवश्चित्सानुं रेजत स्वने वः ।
यत्क्रीळथ मरुत ऋष्टिमन्त आपइव सध्वश्चो धवध्वे ॥ ३ ॥
वराइवेद्रेवतासो हिरण्यैरुभि स्वधाभिस्तन्वः पिपिश्रे ।
श्रिये श्रेयांसस्तवसो रथेषु सुत्रा महांसि चक्रिरे तनूपु ॥ ४ ॥
अज्येष्ठासो अकनिष्ठास एते सं भ्रातरो वावृधुः सौभगाय ।
युवां पिता स्वपां रुद्र एषां सुदुष्या पृथिः सुदिनां मरुतः ॥ ५ ॥
यदुत्तमे मरुतो मध्यमे वा यद्वावृमे सुभगानो द्विवि ष्ठ ।
अतो नो रुद्रा उत वा न्वस्यामे विचाद्विपो यद्यजां ॥ ६ ॥
अग्निश्च यन्मरुतो विश्वेदमो द्वियो वहध्व उत्तरादधि प्लुभिः ।
ते मन्दमाना धुनयो रिशादसो वामं धनुं यजमानाय सुन्वते ॥ ७ ॥
अग्नें मरुद्भिः शुभयद्भिर्ऋकभिः मोमं पिच मन्दगानो गणश्रिभिः ।
पायकेभिर्विशमिन्वोभगायुभिर्वैशानर प्रदिवां केतुनां मृजः ॥ ८ ॥ [२५] (५३५)

॥ ६१ ॥

१-१९ श्यावाश्व अत्रेयः । १-४, ११-१६ मरुतः; ५-८ तरन्तमहिषी शशीयसी; ९ पुरुमीह्लो
 वैददश्विः, १० तरन्तो वैददश्विः, १७-१९ रथवीतिदाभ्यः । गायत्री, ५ अनुष्टुप्,
 ९ सतो वृहती ।

के ष्ठा नरः श्रेष्ठतमा य एकैक आयुय । परमस्याः परावतः ॥ १ ॥
 कर्षुवोऽश्वाः क्वाश्मीश्वः कथं शैक कथा यय । पृष्टे सदा नसोर्यमः ॥ २ ॥
 जघने चोर्दे एषां वि सक्थानि नरो यमुः । पुत्रकृथे न जनयः ॥ ३ ॥
 परा वीरास एतन मर्यासो भद्रजानयः । अग्नितपो यथासथ ॥ ४ ॥
 सनुत्माश्व्यं पशुभुत गव्यं शतावयम् । श्यावाश्वस्तुताय या दोर्वीरायोपवर्षुहत् ॥ ५ ॥ [२६]
 उत त्वा स्त्री शशीयसी पुंसो भवति वस्यसी । अदेवत्रादराधसः ॥ ६ ॥
 वि या जानाति जसुरि वि तृष्यन्तं वि कामिनम् । देवत्रा कृणुते मनः ॥ ७ ॥
 उत धा नेमो अस्तुतः पुमो इति ब्रुवे पणिः । स वैरदेय इत्सुमः ॥ ८ ॥

उत मैऽरपद्यवतिर्ममन्दुपी प्रति श्यावाय वर्तनिम् ।

वि रोहिता पुरुमीह्वार्य येमतुविप्राय दीर्घयशसे ॥ ९ ॥

यो मे धेनुनां शतं वैददश्विर्यथा ददत् । तरन्तैव मंहना ॥ १० ॥ [२७]
 य ई वहन्त आशुभिः पिबन्तो मदिरं मधु । अत्र श्रवांसि दधिरे ॥ ११ ॥
 येषां श्रियाधि रोदसी विभ्राजन्ते रथेष्वथा । दिवि रुक्मईत्रोपरि ॥ १२ ॥
 युत्रा स मारुतो गणस्त्वेपरथो अनेधः । जुभंयावाप्रतिष्कृतः ॥ १३ ॥
 को वैद नूनमेषां यत्रा मदन्ति धृतयः । ऋतजाता अरेपमः ॥ १४ ॥
 यूयं मर्त विपन्यवः प्रणेतार इत्था धिया । श्रोतारो यामहृतिपु ॥ १५ ॥ [२८]
 ते नो वसन्ति काम्या पुरुश्चन्द्रा रिंशादसः । आ यज्ञियासो ववृचन ॥ १६ ॥
 एतं मे स्तोममूर्म्ये दाभ्याय परा वह । गिरां देवि रथीरिं ॥ १७ ॥
 उन मे वोचतादिति सुतमोमे रथवीता । न कामो अप वेति मे ॥ १८ ॥
 एष खंति रथवीतिर्भवन्ना गोमतीरनु । पर्वतिष्वपश्रितः ॥ १९ ॥ [२९] (५५४)

॥ ६२ ॥

१-९ श्रुतविदात्रेयः । मित्रायरणौ । त्रिष्टुप् ।

ऋतेन ऋतमपिहितं ध्रुवं त्रां सूर्यस्य यत्र निमुचन्त्यश्वात् ।

दशं शता गृह नम्यस्तेदेकं देवानां श्रेष्ठं वपुषामपश्यम् ॥ १ ॥ (५५५)

तत्सु वा मित्रावरुणा महित्वमीर्मा तस्थुपीरर्हाभिर्दुदुहे ।
 विश्वाः पिन्वथः स्वसरस्य धेना अतु वामेकः पविरा ववर्त ॥ २ ॥
 अधारयतं पृथिवीमुत द्यां मित्रराजाना वरुणा महौभिः ।
 वर्धयतमोपधीः पिन्वतं गा अवं वृष्टिं सृजतं जीरदान् ॥ ३ ॥
 आ वामश्वासः सुयुजो वहन्तु यतरश्मय उषं यन्त्वर्वाक् ।
 घृतस्य निर्णिगन्तु वर्तते वामुष सिन्धवः प्रदिवि क्षरन्ति ॥ ४ ॥
 अतु श्रुताममतिं वर्धदुर्वी वृहिरिव यजुषा रक्षमाणा ।
 नमस्वन्ता धृतदक्षाधि गर्ते मित्रासाथे वरुणेळास्वन्तः ॥ ५ ॥ [३०]
 अक्रविहस्ता सुकृते परस्पा यं त्रासाथे वरुणेळास्वन्तः ।
 राजाना क्षत्रमहणीयमाना सहस्रस्थूणं विमृथः सह द्रौ ॥ ६ ॥
 हिरण्यनिर्णिगयो अस्य स्थूणा वि भ्राजते दिव्यधुधाजनीव ।
 भद्रे क्षेत्रे निर्मिता तिल्विले वा सनेमु मध्वो अधिगर्त्यस्य ॥ ७ ॥
 हिरण्यरूपमुपसो व्युष्टावयःस्थूणमुदिता सूर्यस्य ।
 आ रोहथो वरुण मित्र गर्तमत्तश्चक्षथे अर्दितिं दितिं च ॥ ८ ॥
 यद्वंहिष्ठं नातिविधे सुदानू अच्छिद्रं शर्म भुवनस्य गोपा ।
 तेन नो मित्रावरुणावविष्टं सिपासन्तो जिगीवांसः स्याम ॥ ९ ॥ [३१] ३* (५६३)

ॐ ६३ ॥ ७

१-७ अर्चनाना आत्रेयः । मित्रावरुणौ । जगती ।

ऋतस्य गोपावधि तिष्ठथो रथं सत्यधर्माणा परमे व्योमनि ।
 यमत्र मित्रावरुणावथो युवं तस्मै वृष्टिर्मधुमत्पिन्वते दिवः ॥ १ ॥
 सुभ्राजावस्य भुवनस्य राजथो मित्रावरुणा विदथे स्वर्दद्या ।
 वृष्टिं वां राधो अमृतत्वमीमहे द्यावापृथिवी वि चरन्ति तन्ववः ॥ २ ॥
 सुभ्राजा उग्रा वृषभा दिवस्पती पृथिव्या मित्रावरुणा विचर्षणी ।
 चित्रेभिरुभैरुप तिष्ठथो रवं द्यां वषपथो अमुरस्य मायया ॥ ३ ॥
 माया वा मित्रावरुणा दिवि श्रिता सूर्यो ज्योतिश्चरति चित्रमायुधम् ।
 तमन्नेण वृष्ट्या गृहथो दिवि पर्जन्य द्रप्त्वा मधुमन्त ईरते ॥ ४ ॥ (५६७)

रथं युञ्जते मरुतः शुभे सुखं शूरो न मित्रावरुणा गर्विष्टिषु ।
 रज्जोसि चित्रा वि चरन्ति तन्यवो दिवः संभ्राज्जा पर्यसा न उक्षतम् ॥ ५ ॥
 वाचं सु मित्रावरुणाविरावतीं पर्जन्यश्चित्रां वंदति त्विषीमतीम् ।
 अत्रा वंसत मरुतः सु मायया द्यां वर्षयतमरुणामरेपसम् ॥ ६ ॥
 धर्मणा मित्रावरुणा विपश्चिता व्रता रक्षेथे असुरस्य मायया ।
 ऋतेन विश्वं भुवनेन वि राजथः सूर्यमा धत्थो दिवि चित्र्यं रथम् ॥ ७ ॥ [१] (५५०)

॥ ६४ ॥

१-७ अर्चनाना आत्रेयः । मित्रावरुणौ । अनुष्टुप्, ७ पङ्क्तिः ।

वरुणं वो रिशादसंमृचा मित्रं हवामहे । परिं व्रजेवं ब्राह्मोर्जगन्वांसा स्वर्णरम् ॥ १ ॥
 ता वाहवा सुचेतना प्र यन्तमस्मा अर्चते । शेवं हि जार्थि वां विश्वांसु क्षासु जोगुवे ॥ २ ॥
 यन्नूनमश्यां गतिं मित्रस्य यायां पृथा । अस्य प्रियस्य शर्मण्याहिंसानस्य सधिरे ॥ ३ ॥
 युवाभ्यां मित्रावरुणोपमं धेयामृचा । यद्ग धये मघोनां स्तोतृणां च स्पूधसे ॥ ४ ॥
 आ नो मित्र सुदीतिभिर्वरुणश्च सधस्य आ । स्वे धये मघोनां सखीनां च वृधमे ॥ ५ ॥
 युवं नो येषु वरुण क्षत्रं बृहच्च विभृथः । उरु णो वाजं गतये कृतं राये स्वस्तये ॥ ६ ॥
 उच्छन्त्यां मे यजता देवक्षत्रे रुद्राद्रवि ।
 गुतं मोमं न हस्तिभिरा पृद्धिर्धावतं नग विभ्रतावर्चनानमम् ॥ ७ ॥ [२] (५७७)

॥ ६५ ॥

१-६ रातहव्य आत्रेयः । मित्रावरुणौ । अनुष्टुप्, ६ पङ्क्तिः ।

यधिकेत स मुक्रतुर्देवत्रा स व्रवीतु नः । वरुणो यस्य दर्शतो मित्रो वा वनते गिरः ॥ १ ॥
 ता हि श्रेष्ठवर्चमा गजाना दीर्घश्रुत्मा । ता मत्पती क्रतावृष क्रतावाना जनेजने ॥ २ ॥
 ता वामियानोऽवमे पृथा उप हुवे मचा । स्वर्थासुः सु चेतना वाजो अभि प्र दावने ॥ ३ ॥
 मित्रो अंहोशिदादुरु धयाय गातुं वनते । मित्रस्य हि प्रतृवंतः सुमतिरस्ति विधुतः ॥ ४ ॥
 युवं मित्रम्यावेमि स्याम मप्रथंस्तमे । अनेहसस्त्वोतयः मत्रा वरुणयोपसः ॥ ५ ॥

युवं मित्रेणं जनें यतेशुः मं च नयथः ।

मा गुणानुः परिं क्यतं मो अग्न्याकृगुपीणां गोपीधे न उरुप्यतम् ॥ ६ ॥ [३] (५८३)

॥ ६६ ॥

१-६ रातहव्य आत्रेयः । मित्रावरुणौ । अनुष्टुप् ।

आ चिकितान सुकृतं देवौ मर्त रिशादसा । वरुणाय ऋतपेशसे दधीत प्रयसे महे ॥ १ ॥
 ता हि क्षत्रमविहृतं सम्यगसुर्यमाशति । अर्घं व्रतेव मानुपुं स्वर्णं धायि दर्शतम् ॥ २ ॥
 ता वामेपे रथानामुर्वी गव्यूतिमेपाम् । रातहव्यस्य सुष्टुतिं दधृक्स्तोमैर्मनामहे ॥ ३ ॥
 अधा हि काव्या युवं दक्षस्य पूभिरद्भुता । नि केतुना जनानां चिकथे पूतदक्षसा ॥ ४ ॥
 वदतं पृथिवि वृहच्छ्रवण्य ऋषीणाम् । जयसानावरं पृथ्वति क्षरन्ति यामभिः ॥ ५ ॥
 आ यदामीयचक्षसा मित्रं वयं च सूरयः । व्यधिष्टे बहुपाय्ये यतेमहि स्वराज्ये ॥ ६ ॥ [४] (५८०)

॥ ६७ ॥

१-५ यजत आत्रेयः । मित्रावरुणौ । अनुष्टुप् ।

वल्लिथा देव निष्कृतमार्दित्या यजतं वृहत् । वरुण मित्रार्थमन्वर्षिष्टं क्षत्रमाशथे ॥ १ ॥
 आ यद्योनिं हिरण्यं वरुण मित्रं सदर्थः । धर्तारो चर्षणीनां यन्तं सुमं रिशादमा ॥ २ ॥
 विश्वे हि विश्वेदसो वरुणो मित्रो अर्थमा । व्रता पदेवं सधिवे पान्ति मर्त्ये रिपः ॥ ३ ॥
 ते हि मत्स्या ऋतस्पृशं ऋतावानो जनैजने । सुनीथासः सुदानवोऽहोश्चिदुरुचक्रयः ॥ ४ ॥
 को नु वां मित्रास्तुतो वरुणो वा तनूनाम् । तन्सु वामेपते मतिरार्चिभ्य गपते यतिः ॥ ५ ॥ [५] (५९४)

॥ ६८ ॥

१-५ यजत आत्रेयः । मित्रावरुणौ । गायत्री ।

प्र वां मित्रार्थं गायत वरुणाय विषा गिरा । महिक्षत्रावृतं वृहत् ॥ १ ॥
 ममाजा या घृतयोनी मित्रश्चोभा वरुणश्च । देवा देवेषु प्रगस्ता ॥ २ ॥
 ता नः शक्तं पार्थिवस्य महो रायो दिव्यस्य । महिं वां क्षत्रं देवेषु ॥ ३ ॥
 ऋतमृतेन सर्पन्तेपिरं दक्षमाजाते । अद्भुता देवौ वंथत ॥ ४ ॥
 घृष्टियावा रीन्यापेपम्पती दानुमत्याः । वृहन्तं गर्तेमाजाते ॥ ५ ॥ [६] (५९०)

॥ ६९ ॥

१-४ उदचक्रितात्रेयः । मित्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

त्री रोचना वरुण त्रीरुत घृत्रीणि मित्र धारयथो गजाणि । ॥ १ ॥ (६००)
 गावृधानावमतिं क्षुनियस्मानु मृतं रक्षमाणानवजुगम्

इरा०तीर्वरुण धेनवो वां मधुमद्वां सिन्धवो मित्र दुहे ।
 त्रयस्तस्थुर्वृषभासस्तिसृणां धिपणानां रेतोधा वि द्युमन्तः ॥ २ ॥
 प्रातर्देवीमर्दिति जोहवीमि मध्यर्दिन उर्दिता सूर्यस्य ।
 राये मित्रावरुणा सर्वतातेले तोकाय तनयाय शं योः ॥ ३ ॥
 या धर्तारा रजसो रोचनस्योतादित्या द्विव्या पार्थिवस्य ।
 न वा देवा अमृता आ मिनन्ति व्रतानि मित्रावरुणा ध्रुवाणि ॥ ४ ॥ [७] (६०३)

॥ ७० ॥

१-४ उरुचक्रिरात्रेय. । मित्रावरुणो । गायत्री ।

पुरूरुणा चिद्भ्यस्त्यवो नूनं वां वरुण । मित्र वंसि वां सुमतिम् ॥ १ ॥
 ता वां सम्यगद्रुह्वाणेपमश्याम धार्यसे । वयं ते रुद्रा स्याम ॥ २ ॥
 पातं नो रुद्रा पायुर्भिरुत त्रयिथां सुत्रात्रा । तुर्याम दस्पृन्तन्भिः ॥ ३ ॥
 मा कस्याद्भुतक्रतू यक्षं भुजेमा तन्भिः । मा शेषसा मा तनसा ॥ ४ ॥ [८] (६०७)

॥ ७१ ॥

१-३ वाह्वृक्त आत्रेय. । मित्रावरुणो । गायत्री ।

आ नो गन्तं रिशादसा वरुण मित्रं वृहणा । उपेमं चारुमधुरम् ॥ १ ॥
 विश्वस्य हि प्रचेतसा वरुण मित्रं राजथः । ईशाना पिप्यतं धियः ॥ २ ॥
 उर्यं नः सुतमा गतं वरुण मित्रं दाशुषः । अस्य सोमस्य पीतये ॥ ३ ॥ [९] (६१०)

॥ ७२ ॥

१-३ वाह्वृक्त आत्रेय. । मित्रावरुणो । उष्णिक् ।

आ मित्रे वरुणे वयं गीभिर्जुष्टमो अत्रिवत् । नि वृहिर्पि सदतं सोमपीतये ॥ १ ॥
 वृतेन स्थो भुवक्षेमा धर्मणा यातयजना । नि वृहिर्पि सदतं सोमपीतये ॥ २ ॥
 मित्रश्च नो वरुणश्च जुपेतां यज्ञमिष्टये । नि वृहिर्पि सदतां सोमपीतये ॥ ३ ॥ [१०] (६१३)

॥ ७३ ॥

१-१० पौर आत्रेय. । अश्विनौ । अनुष्टुप् ।

६) यद्वय स्थः परावति यदर्वावत्यश्विना । यद्वा पुरू पुरुभुजा यदन्तरिक्ष आ गतम् ॥ १ ॥
 इह त्या पुरुभूतमा पुरू दसंमि चिभ्रता । वरस्या याम्यधिगू हुने तुविष्टमा भुजे ॥२॥(६१०)

ईर्मान्यद्रुपे वपुश्चक्रं रथस्य येमथुः । पर्यन्या नार्हुपा युगा म्हा रजांसि दीयथः ॥ ३ ॥
 तदू पु वामेना कृतं विश्वा यद्रामनु एवै । नानां जातावरैपसा समस्मे बन्धुमेर्यथुः ॥ ४ ॥
 आ यद्रां सूर्या रथं तिष्ठद्रघुष्यदं सदा । परिं वामरुपा वयो घृणा वरन्त आतपः ॥ ५ ॥ [११]
 युवोरत्रिंशिकेतति नरा सुभेन चेतसा । घर्म यद्रामरेपसं नासत्यास्ता श्रुण्यति ॥ ६ ॥
 उग्रो वां ककुहो ययिः शृण्वे यामेपु संतनिः । यद्रां दंसोभिरश्विनार्त्रिर्नराववर्तति ॥ ७ ॥
 मध्व ऊ पु मधुयुवा रुद्रा सिपक्ति पिप्युपी । यत्समुद्राति पर्यथः पक्ताः पृक्षो भरन्त वाम् ॥ ८ ॥
 सत्यमिद्रा उ अश्विना युवामाहुर्मयोभुवा । ता यामन्यामहूतमा यामन्ना मृळयत्तमा ॥ ९ ॥
 इमा ब्रह्माणि वर्धनाश्विन्यां सन्तु शंतमा । या तक्षाम रथाइवावोचाम बृहन्नमः ॥ १० ॥ [१२]
 (६२३)

॥ ७४ ॥

१-१० पौर आत्रेयः । अश्विनौ । अनुष्टुप् ।

कृष्टो देवावश्विनाद्या दिवो मनावस्र । तच्छ्रवथो वृषण्वसू अत्रिर्वामा विवासति ॥ १ ॥
 कुह त्या कुह नु श्रुता दिवि देवा नासत्या । कस्मिन्ना रथथो जने को वां नदीनां सचा ॥ २ ॥
 कं याथः कं ह गच्छथः कमच्छा युजाये रथम् । कस्य ब्रह्माणि रण्यथो वयं वासुस्मसीष्ट्ये ॥ ३ ॥
 पौरं चिद्रुद्रप्रुतं पौरं पौराय जिन्वथः । यदीं गृभीततातये सिंहमिव ब्रुहस्पदे ॥ ४ ॥
 प्र च्यवानाञ्जुलुरुपो वत्रिमत्कं न मुञ्चथः । युवा यदीं कथः पुनरा काममृण्वे वध्वः ॥ ५ ॥ [१३]
 अस्ति हि वामिह स्तोता सारिं वां संदशि श्रिये । नू श्रुतं म आ गंतमवांभिर्वाजिनीवस्र ॥ ६ ॥
 को वामथ पुरुणामा वने मर्त्यानाम् । को विप्रो विप्रवाहसा को यज्ञैर्वाजिनीवस्र ॥ ७ ॥
 आ वां रथो रथानां येषो यात्वश्विना । पुरू चिदस्मयुस्तिर आङ्गपो मर्त्येष्वा ॥ ८ ॥
 शमु पु वां मधुयुवास्मार्कमस्तु चर्कतिः । अर्वाचीना विचेतसा विभिः श्येनेव दीयतम् ॥ ९ ॥
 अश्विना यद्रु कर्हिं चिच्छ्रुयार्तमिमं हवम् । वस्वीरू पु वां अजः पृञ्चन्ति सु वां पृचः ॥ १० ॥ [१४]
 (६२३)

॥ ७५ ॥

१-९ अचस्युरात्रेयः । अश्विनौ । पङ्क्तिः ।

प्रति प्रियतमं रथं वृषणं वसुवाहनम् ।
 स्तोता वामश्विनावृषिः स्तोमेन प्रति भूपति माघ्वी मम श्रुतं हवम् ॥ १ ॥
 अत्यायातमश्विना तिमो रिश्वो अहं मनो ।
 दसा हिरण्यवर्तनी सुपुञ्जा मिन्पुवाहसा माघ्वी मम श्रुतं हवम् ॥ २ ॥ (६२५)

आ नो रत्नानि विभ्रतावश्विना गच्छतं युवम् ।
 रुद्रा हिरण्यवर्तनी जुषाणा वाजिनीवसू माध्वी मम श्रुतं हवम् ॥ ३ ॥
 सुष्टुभो वां वृषण्वसू रथे वाणीच्याहिता ।
 उत वां ककुहो मृगः पृथ्वः कृणोति वापुषो माध्वी मम श्रुतं हवम् ॥ ४ ॥
 वोधिन्मनसा रथ्येपिरा हवन्श्रुता
 विभिश्च्यवानमश्विना नि यथो अद्रयाविनं माध्वी मम श्रुतं हवम् ॥ ५ ॥ [१५]
 आ वां नरा मनोयुजोऽश्वासः प्रुषितप्तवः ।
 वयो वहन्तु पीतये सह सुम्नेभिरश्विना माध्वी मम श्रुतं हवम् ॥ ६ ॥
 अश्विनावेह गच्छतं नासत्या मा वि वेनतम् ।
 तिरश्विदर्यया परि वृतिर्यातमदाभ्या माध्वी मम श्रुतं हवम् ॥ ७ ॥
 अस्मिन्यज्ञे अदाभ्या जरितारं शुभस्पती ।
 अवस्युर्मश्विना युवं गृणन्तमुषं भूपथो माध्वी मम श्रुतं हवम् ॥ ८ ॥
 अभ्रदुपा रुश्रत्पशुराग्निरंधायृत्वियः ।
 अयोजि वां वृषण्वसू रथो दस्त्रावर्मत्यो माध्वी मम श्रुतं हवम् ॥ ९ ॥ [१६] (६४२)

॥ ७६ ॥

१-५ अत्रिभौमः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

आ भ्रात्यग्निरुपसामनीकमुद्रिप्राणां देव्या वाचो अस्थुः ।
 अर्वाश्वा नूनं रथ्येह यातं पीपिवांसमश्विना घर्ममच्छ ॥ १ ॥
 न सैस्क्रुतं प्र मिमीतो गमिष्ठान्ति नूनमश्विनोर्पस्तुतेह ।
 दिवाभिपित्वेऽवसारमिष्ठा प्रत्यवर्ति दाशुषे शंभविष्ठा ॥ २ ॥
 उता यातं संगवे प्रातरहौ मूर्ध्यंदिन उदिता सूर्यस्य ।
 दिवा नक्तमवसा शंतमेन नेदानीं पीतिरश्विना तंतान ॥ ३ ॥
 इदं हि वां प्रदिपि स्यान्मोकं इमे गृहा अश्विनेदं दुराणम् ।
 आ नो दिवो वृहतः पर्वतादाज्यो यातमिपमूर्जं वहन्ता ॥ ४ ॥
 गमश्विनोरवसा नृत्नेन मयोभुवा सुप्रणीती गमेम ।
 आ नो गृथि वंहतमोत वीराना विश्वान्यमृता यौर्भगानि ॥ ५ ॥ [१७] (६४७)

॥ ७७ ॥

१-५ अत्रिभौमः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

प्रातर्यावाणा प्रथमा यजध्वं पुरा गृध्रादररूपः पिवातः ।
 प्रातर्हि यज्ञमश्विना दुधाते प्र शंसन्ति कवयः पूर्वभार्जः ॥ १ ॥
 प्रातर्यजध्वमश्विना हिनोत न सायमस्ति देव्या अजुष्टम् ।
 उतान्यो अस्मर्द्यजते वि चावः पूर्वःपूर्वो यज्ञमानो वनीयान् ॥ २ ॥
 हिरण्यत्वद्भधुवणो घृतस्नुः पृथो वहन्ना रथो वर्तते वाम् ।
 मनोजवा अश्विना वातरंहा येनातियाथो दुरितानि विश्वा ॥ ३ ॥
 यो भूर्यिष्टं नासत्याभ्यां विवेप चर्निष्टं पित्वो ररते विभागे ।
 स तोकर्मस्य पीपरच्छमीभिरनूर्ध्वभासः सदमितुंतुर्यात् ॥ ४ ॥
 समश्विनोरवसा नूतनेन मयोभुवा सुप्रणीती गभेम ।
 आ नो रयि वहतमोत वीराना विश्वान्यमृता सौभंगानि ॥ ५ ॥ [१८] (६५२)

॥ ७८ ॥

१-९ सप्तवधिरात्रेयः । अश्विनौ (५ ९ गर्भस्त्राविण्युपनिषद्) । अजुष्टम्,

१-३ उष्णिक्, ४ त्रिष्टुप् ।

अश्विनावेह गच्छतं नासत्या मा वि वेनतम् । हंसाविं पततमा सुताँ उप ॥ १ ॥
 अश्विना हरिणाविं व गौराविवानु यवसम् । हंसाविं पततमा सुताँ उप ॥ २ ॥
 अश्विना वाजिनीवस्र जुपेथां यज्ञमिष्टये । हंसाविं पततमा सुताँ उप ॥ ३ ॥
 अत्रिर्यद्रामवरोहन्नृवीसमजोहवीन्नाधमानेषु योषां ।
 श्येनस्य चिञ्जवसा नूतनेनागच्छतमश्विना शंतनेन ॥ ४ ॥ [१९]
 वि जिहीष्व वनस्पते योनिः स्रप्यन्त्याइव । श्रुतं मे अश्विना हवं सप्तवधिं च मुञ्चतम् ॥ ५ ॥
 भीताय नाधमानाय ऋषये सप्तवध्रये । मायाभिरश्विना युवं वृक्षं सं च वि चाचथः ॥ ६ ॥
 यथा वातः पुष्करिणीं समिद्भयति सर्वतः । एवा ते गर्भे एजतु निरैतु दशमास्यः ॥ ७ ॥
 यथा वातो यथा वनं यथा समुद्र एजति । एवा त्वं दशमास्य सहविं हि जुरारुणा ॥ ८ ॥
 दश मासाञ्छशयानः कुमारो अधि मातरिं । निरैतु जीवो अर्क्षतो जीवो जीवन्त्या अधि ॥ ९ ॥ [२०]
 (६६१)

॥ ७२ ॥

१-१० सत्यश्रवा आशेयः । उपाः । पङ्क्तिः ।

महे नो अद्य बोधयोपो राये द्विवित्मती ।

यथा चिन्नो अर्षोधयः सत्यश्रवसि वाग्ये सुजाति अश्वस्रुते ॥ १ ॥

या सुनीथे शौचद्रथे व्यौच्छो दुहितदिवः ।

सा व्युच्छ सहीयसि सत्यश्रवसि वाग्ये सुजाति अश्वस्रुते ॥ २ ॥

सा नो अद्याभ्रद्वसुर्व्युच्छा दुहितदिवः ।

यो व्यौच्छः सहीयसि सत्यश्रवसि वाग्ये सुजाति अश्वस्रुते ॥ ३ ॥

अभि ये त्वा विभावरि स्तोमैर्गृणन्ति वह्नयः ।

मधैर्मघोनि सुश्रियो दामन्वन्तः सुरातयः सुजाति अश्वस्रुते ॥ ४ ॥

यच्चिद्धि ते गणा इमे हृदयन्ति मघत्तये ।

परि चिद्धष्टयो दधुर्ददतो राधो अह्यं सुजाति अश्वस्रुते ॥ ५ ॥ [२१]

एषु धा वीरवद्यश उपो मघोनि सुरिषु ।

ये नो राधांस्यश्या मघवानो अरासत सुजाति अश्वस्रुते ॥ ६ ॥

तेभ्यो छुम्न वृहद्यश उपो मघोन्या वह ।

ये नो राधांस्यश्या गव्या भजन्त सूरयः सुजाति अश्वस्रुते ॥ ७ ॥

उत नो गोमतीरिषु आ बहा दुहितदिवः ।

गाकं सूर्यस्य रुश्मिभिः शुक्रैः शोचद्भिरचिभिः सुजाति अश्वस्रुते ॥ ८ ॥

व्युच्छा दुहितदिवो मा चिरं तनुथा अपः ।

नेत्वा स्तेनं यथा रिपुं तपाति सूरौ अचिपा सुजाति अश्वस्रुते ॥ ९ ॥

एतावद्वेदुपस्त्वं भूयो वा दातुमर्हमि ।

या स्तोतृभ्यो विभावर्युच्छन्ती न प्रमीर्यगं सुजाति अश्वस्रुते ॥ १० ॥ [२२] (६७१)

॥ ८० ॥

१ ६ सत्यश्रवा आशेयः । उपाः । निष्टुप् ।

घृतघामानं वृहतीमुतेन ऋतावरीमरुणम् विभानीम् ।

द्वीमृपमं स्वगावहेन्तीं प्रति विप्रामो मतिभिर्जरन्ते ॥ १ ॥

एषा जने दर्शता घोषयन्ती मुगान्पुथः कृणुती यात्यै ।

वृष्ट्या वृहती विश्वमिन्वोपा ज्योतिर्यच्छन्त्ये अहाम् ॥ २ ॥ (६७३)

एषा गोभिररुणैर्भिर्युजानास्त्रेधन्ती रयिमप्रायु चक्रे ।
 पृथो रदन्ती सुवितार्य देवी पुरुष्टुता विश्ववारा वि भाति ॥ ३ ॥
 एषा व्यैनी भवति द्विवर्हा आविष्कृत्वाना तन्व्यं पुरस्तात् ।
 ऋतस्य पन्श्रामन्वेति साधु प्रजानतीव न दिशो भिनाति ॥ ४ ॥
 एषा शुभ्रा न तन्वो विदानोर्ध्वं ह्याती दृश्ये नो अस्थात् ।
 अप द्वेषो चार्धमाना तर्मास्युपा दिवो दुहिता ज्योतिषागात् ॥ ५ ॥
 एषा प्रतीची दुहिता दिवो नून्योपेव भद्रा नि रिणीति अप्सः ।
 व्यूर्ध्वती दाशुपे वार्याणि पुनर्ज्योतिर्युवतिः पूर्वथाकः ॥ ६ ॥ [२३] (६७७)

॥ ८१ ॥

१-५ श्यावाश्व आग्नेयः । सविता । जगती ।

युञ्जते मन उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृहतो विपश्चितः ।
 वि होत्रा दधे वयुनाविदेक इन्मही देवस्य सवितुः परिष्टुतिः ॥ १ ॥
 विश्वा रूपाणि प्रति मुञ्चते ऋविः प्रासावीद्भ्रं द्विपदे चतुष्पदे ।
 वि नाकमख्यत्सविता वरेण्योऽनु प्रयाणमुपमो वि राजति ॥ २ ॥
 यस्य प्रयाणमन्वन्य इद्युदेवा देवस्य महिमानमोजसा ।
 यः पार्थिवानि विममे स एतश्चो रजांसि देवः सविता महित्वना ॥ ३ ॥
 उत यांसि सवितस्त्रीणि रोचनोत सूर्यस्य रश्मिभिः समुच्यसि ।
 उत रात्रीभ्यतः परीयस उत मित्रो भवमि देव धर्मभिः ॥ ४ ॥
 उतेक्षिणे प्रसवस्य त्वमेक इदुत पूषा भवसि देव यामभिः ।
 उतेदं विश्वं भुवनं वि राजमि श्यावाश्वस्ते सवितुः स्तोममानशे ॥ ५ ॥ [२४] (६८२)

॥ ८२ ॥

१-९ श्यावाश्व आग्नेयः । सविता । गायत्री, १ अनुष्टुप् ।

तत्सवितुर्वृणीमहे वयं देवस्य भोजनम् । श्रेष्ठं सर्वधातमं तुरं भगस्य धीमहि ॥ १ ॥
 अस्य हि स्वयंशस्तरं सवितुः कञ्चन प्रियम् । न मिनन्ति सुराज्यम् ॥ २ ॥
 स हि रत्नानि दाशुपे सुवार्ति सविता भगः । तं भगं चित्रर्मांमहे ॥ ३ ॥
 अद्या नो देव सवितः प्रजावत्साधीः सांभगम् । परां दुःप्वस्यं मुव ॥ ४ ॥
 विश्वानि देव सवितर्दुरितानि परां मुव । यद्भ्रं तन्न आ मुव ॥ ५ ॥ [२५]
 अनागमो अदिनये देवस्य मवितुः मुने । रिधां वामानि नीमहि ॥ ६ ॥ (६८८)

आ विश्वेदेवं सत्पतिं सूक्तैरुद्या वृणीमहे । सत्यसंबं सवितारम् ॥ ७ ॥
 य इमे उभे अहनी पुर एत्यप्रयुञ्छन् । स्वाधीदेवः सविता ॥ ८ ॥
 य इमा विश्वा जातान्याश्रावयति श्लोकैः । प्र च सुवतिं सविता ॥ ९ ॥ [२६] (६९१)

॥ ८३ ॥

१-१० अत्रिभौमः । पर्जन्यः । विष्टुप्, २-४ जगती, ९ अनुष्टुप् ।

अच्छां वद तवसं गीभिंराभिः स्तुहि पर्जन्यं नमसा विवास ।
 कर्निक्रदद्वृषभो जीरदानू रेतो दधात्योपधीषु गर्भम् ॥ १ ॥
 वि वृक्षान् हन्त्युत हन्ति रक्षसो विश्वं विभाय भुवनं महावधात् ।
 उतानागा ईपते वृष्ण्यावतो यत्पर्जन्यः स्तनयन् हन्ति दुष्कृतः ॥ २ ॥
 रथीव कश्याथाँ अभिक्षिपन्नाविदूतान्कृणुते वर्ष्याँइ अह ।
 दूरात्सिंहस्य स्तनथा उदीरते यत्पर्जन्यः कृणुते वर्ष्याँ नमः ॥ ३ ॥
 प्र वाता वान्ति पतयन्ति विद्युत् उदोपधीर्जिहते पिन्वते स्वः ।
 इरा विश्वस्मै भुवनाय जायते यत्पर्जन्यः पृथिवीं रेतसार्वति ॥ ४ ॥
 यस्य व्रते पृथिवी ननेमीति यस्य व्रते शुक्रवज्रधुरीति ।
 यस्य व्रत ओषधीर्विश्वरूपाः स नः पर्जन्य महि शर्म यच्छ ॥ ५ ॥ [२७]
 दिवो नो वृष्टिं मरुतो ररीध्वं प्र पिन्वत वृष्णो अश्वस्य धाराः ।
 अर्वाङ्घ्रितेन स्तनयित्नुनेह्यपो निपिञ्चन्नसुरः पिता नः ॥ ६ ॥
 अभि क्रन्द स्तनय गर्भमा धा उदन्वता परि दीया रथेन ।
 दतिं सु कर्षं विपितं न्यञ्चं सुमा भवन्तूद्वतो निपादाः ॥ ७ ॥
 महान्तं कोशमुदचा नि पिञ्च स्यन्दन्तां कुल्या विपिताः पुरस्तात् ।
 घृतेन धावापृथिवी व्युन्धि सुप्रपाणं भवत्वह्याभ्यः ॥ ८ ॥
 यत्पर्जन्य कर्निक्रदत्स्तनयन् हंमि दुष्कृतः ।
 प्रतीदं विश्वं मोदते यत्किं च पृथिव्यामधि ॥ ९ ॥
 अर्चर्षीर्वर्षमुदु पृ गृभ्रायाकृधन्वान्यत्येतवा उ ।
 अजीजन ओषधीर्भोजनाय कमुत प्रजाभ्योऽविदो मनीषां ॥ १० ॥ [२८] (७०१)

॥ ८४ ॥

१-३ अत्रिभौमः । पृथिवी । अनुष्टुप् ।

पञ्चिन्या पर्वतानां गिरं विभर्षि पृथिवि । प्र गा भूमिं प्ररत्नति मद्वा जिनोर्षि महिनि ॥ १ ॥ (७०२)

स्तोमांसस्त्वा विचारिणि प्रति षोभन्त्यक्तुभिः । प्र या वाजं न हेर्षन्तं पेरुमस्यस्यर्जुनि ॥ २ ॥
 दृहा विद्या वनस्पतीन्क्षमया दर्धप्योजसा । यत्ते अश्रस्यं विद्युतो दिवो वर्षन्ति वृष्टयः ॥ ३ ॥ [२९]
 (५०४)

॥ ८५ ॥

१-८ अत्रिभौमः । वरुणः † त्रिष्टुप् ।

प्र सम्राजे बृहदर्चा गभीरं ब्रह्म प्रियं वरुणाय श्रुतार्थं ।
 वि यो जघान शमितेव चर्मोपस्तिरे पृथिवीं सूर्याय ॥ १ ॥
 वनेषु व्युन्तरिक्षं ततान वाजमर्वत्सु पर्य उस्त्रियासु ।
 हृत्सु क्रतुं वरुणो अप्सवृष्टिं दिवि सूर्यमदधात्सोममद्रौ ॥ २ ॥
 नीचीनवारं वरुणः कवन्धं प्र संसर्ज रोदसी अन्तरिक्षम् ।
 तेन विश्वस्य भुवन्नस्य राजा यवं न वृष्टिर्व्युनक्ति भूमं ॥ ३ ॥
 उनक्ति भूमिं पृथिवीमुत द्यां यदा दुग्धं वरुणो वष्ट्यादित् ।
 समध्रेण वसत् पर्वतासस्तविपीयन्तः श्रथयन्त वीराः ॥ ४ ॥
 इमाम् प्वासुरस्यं श्रुतस्यं महीं मायां वरुणस्य प्र वोचम् ।
 मानेनैव तस्थिवाँ अन्तरिक्षे वि यो ममे पृथिवीं सूर्येण ॥ ५ ॥ [३०]
 इमाम् नु क्ववर्तमस्य मायां महीं देवस्य नकिरा दधर्ष ।
 एकं यदुद्रा न पूणन्त्येनीरासिअन्तीरुवनयः ममुद्रम् ॥ ६ ॥
 अर्यम्यं वरुण मित्र्यं वा सखायं वा सदुमिद्भ्रातरं वा ।
 वेशं वा नित्यं वरुणारणं वा यत्सीमार्गधकृमा शिश्रथस्तत् ॥ ७ ॥
 कितवासो यद्रेरिपुर्न दीवि यद्वा घा सुत्यमुत यन्न विभ्र ।
 मर्वा ता वि प्यं शिथिरेव देवार्था ते स्याम वरुण प्रियारमः ॥ ८ ॥ [३१] (७१२)

॥ ८६ ॥

१-६ अत्रिभौमः । इन्द्राग्नी । अनुष्टुप्, ६ विराट्पूर्वा ।

इन्द्राग्नी यमवंध उभा वाजेषु मर्त्यम् । दृहा चित्तम प्र भेदति शुभ्रा वापीरिव चितः ॥ १ ॥
 या पूर्वनासु दुष्टा या वाजेषु श्रवाण्या । या पश्च चर्षणीरग्नीन्द्राग्नी ता हवामहे ॥ २ ॥
 तयोर्दिग्भवच्छर्वन्तिग्मा दिद्युन्मघोनों । प्रति दृणा गर्भस्योर्गवां वृत्रम गपते ॥ ३ ॥
 ता वामेषु रथानामिन्द्राग्नी हवामहे । पतीं तुग्म्यं राधमो विडांमा गिर्वणम्नमा ॥ ४ ॥
 ता वृधन्तापनु घ्नन्मतीं देवारुदभा । अहन्ता निन्पुगे दुषेऽदीव देवावर्षेते ॥ ५ ॥ (७१३)

एवेन्द्राग्निभ्यामहावि हव्यं शूप्यं घृतं न पूतमद्रिभिः ।

ता सूरिषु श्रवो बृहद्रयि गृणत्सु दिधृतमिषं गृणत्सु दिधृतम् ॥ ६ ॥ [३२] (७१८)

॥ ८७ ॥

१-९ एवयामरुदात्रेयः । मरुतः । अतिजगती ।

प्र वो महे मृतयो यन्तु विष्णवे मरुत्वते भिजिजा एवयामरुत् ।

प्र शर्धीय प्रयज्यवे सुखादये तवसे भन्ददिष्टये धुनित्रताय शवसे ॥ १ ॥

प्र ये जाता मंहिना ये च नु स्वयं प्र विचनान् ब्रुवत एवयामरुत् ।

क्रत्वा तद्वो मरुतो नाधूपे शवो दाना महा तदेपामभृष्टासो नाद्रयः ॥ २ ॥

प्र ये दिवो बृहतः शृण्विरे गिरा सुशुक्लानः सुभ्रं एवयामरुत् ।

न येपामिरीं सुधस्थ ईष्ट ओ अग्रयो न स्वर्विद्युतः प्र स्पन्द्रासो धुनीनाम् ॥ ३ ॥

म चक्रमे महतो निरुरुक्रमः समानस्मात्सदस एवयामरुत् ।

यदायुक्त त्मना स्वादधि ष्णुभिविष्णवर्धसो विमहसो जिगाति शेवृधो नृभिः ॥ ४ ॥

स्वनो न वोऽमवात्रेजयदृषां त्वेषो ययिस्तविष एवयामरुत् ।

येना सहन्त क्रुञ्जत खरोचिपः स्थारश्मानो हिरण्ययाः स्वायुधास इष्मिर्णाः ॥ ५ ॥ [३३]

अपारो वो महिमा बृद्धशवसस्त्वेषं शवोऽवत्वेवयामरुत् ।

स्थातारो हि प्रसितो संदृशि स्थन ते न उरुप्यता निदः शशुक्लांसो नाग्रयः ॥ ६ ॥

ते रुद्रासः सुमखा अग्रयो यथा तुविद्युन्ना अवन्त्वेवयामरुत् ।

दीर्घं पृथु पंप्रथे मत्र पार्थिवं येषामज्मेष्वा महः अर्धास्यद्भुतेनसाम् ॥ ७ ॥

अद्वेषो नो मरुतो गातुमेतन श्रोता हवं जरितुरेवयामरुत् ।

विष्णोर्महः संमन्यवो युयोतन स्मद्रथ्योऽ न दुंसनाप द्वेषांमि सनुतः ॥ ८ ॥

गन्ता नो यज्ञं यजियाः मुशमि श्रोता हवंमरुक्ष एवयामरुत् ।

ज्येष्ठांमो न पर्वतासो व्योमनि यूयं तस्यं प्रचेतसः स्यार्तं दुर्धतवो निदः ॥ ९ ॥ [३४] (७२७)

॥ इति पञ्चमं मण्डलं समाप्तम् ॥

मंत्र-संख्या

चतुर्थमण्डलस्यान्तपर्यन्तं ३६४१

पञ्चममण्डलस्य ७२७

संयोगः- ४३६८

अथ षष्ठं मण्डलम् ।

॥ १ ॥

१-१३ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

- (१) त्वं ह्यग्ने प्रथमो मनोतास्या धियो अभवो दस्म होता ।
 त्वं सीं वृषन्नकृणोर्दुष्टरींतु सहो विश्वस्मै सहसि सहष्यै ॥ १ ॥
 अध्या होता न्यसीदो यजीयानिळस्पद इपयन्नीह्यः सन् ।
 तं त्वा नरः प्रथमं देवयन्तो महो राये चितयन्तो अनुं ग्मन् ॥ २ ॥
 वृतेव यन्तं बहुभिर्वसव्यैरेस्त्वे रयि जांग्रवांमो अरुं ग्मन् ।
 रुशन्तमग्निं दर्शतं बृहन्तं वपावन्तं विश्वर्हा दीद्विवांसम् ॥ ३ ॥
 पदं देवस्य नममा व्यन्तः श्रवस्यवः श्रवं आपन्नसृक्तम् ।
 नामानि चिदधिरे यज्ञियानि भद्रायां ते रणयन्त संदष्टौ ॥ ४ ॥
 त्वां वर्धन्ति क्षितयः पृथिव्यां त्वां रायं उभर्यामो जनानाम् ।
 त्वं ज्ञाता तरणे चेत्यो भूः पिता माता मद्रुभिन्मानुपाणाम् ॥ ५ ॥ [३५]
 सपर्येण्यः स प्रियो विश्ववृषिर्होता मन्द्रो नि रमाद्रा यजीयान् ।
 तं त्वा वयं दम आ दीद्विवांसमुप जुवाधो नममा सदेम ॥ ६ ॥
 तं त्वा वयं सुध्योरे नव्यमग्ने सुम्रायवं ईमहे देवयन्तः ।
 त्वं विशो अनयो दीर्घानो दिवो अग्ने बृहता रञ्जनेन ॥ ७ ॥
 विशां कृवि विश्वति शश्वतीनां नितोर्शनं वृषभं चर्षणीनाम् ।
 प्रेतीपणिमिपयन्तं पावकं राजन्तमग्निं यजतं रयीणाम् ॥ ८ ॥
 सो अग्न ईजे शशुमे च मर्तो यस्त आनन्दं समिधा हव्यद्रानिम् ।
 य आहृतिं परि वेदा नमोभिविधेत्स यामा दधते त्वान्तः ॥ ९ ॥
 अस्मा उ ते महिं महे विधेम नमोभिरग्ने समिधान् हव्यः ।
 वेदीं यज्ञो महमो गीभिरुक्थरा नं भद्रायां सुमर्ता यम ॥ १० ॥ (१०)

आ यस्ततन्थ रोदसी वि भासा श्रवोभिश्च श्रवस्युस्तरुत्रः ।

बृहद्भिर्वाजैः स्थविरेभिरस्मे रेवद्भिरग्रे वितुरं वि भाहि ॥११॥

नूवद्वसो सदमिद्वेह्यस्मे भूरिं तोकाय तनयाय पश्वः ।

पूर्वोरिपो बृहतीरारेअघा अस्मे भद्रा सौश्रवसानि सन्तु ॥१२॥

पुरूष्यग्रे पुरुधा त्वाया वसूनि राजन्वसुता ते अश्याम् ।

पुरूणि हि त्वे पुरुवार सन्त्यग्रे वसु विधते राजन्ति त्वे ॥१३॥ [३६]४* (१३)

॥ २ ॥

१-११ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । अग्निः । अनुष्टुप्, ११ शकरी ।

त्वं हि क्षैतव्यशोऽग्ने मित्रो न पत्यसे । त्वं विचर्षणे श्रवो वसो पुष्टिं न पुष्यसि ॥ १ ॥
 त्वां हि प्मा चर्षणयो यज्ञेभिर्गीभिरीळते । त्वां वाजी यात्यवृको रजस्तुर्विश्वचर्षणिः ॥ २ ॥
 सजोपस्त्वा दिवो नरो यज्ञस्य केतुमिन्धते । यद्द्व स्व मानुषो जनः सुम्रायुर्जुह्वे अध्वरे ॥ ३ ॥
 ऋधद्यस्तै सुदानवे धिया मर्तः अशमते । ऊती प बृहतो दिवो द्विपो अंहो न तरति ॥ ४ ॥
 समिथा यस्त आहुतिं निशितिं मर्त्यो नशत । वयावन्तं स पुष्यति क्षयमग्रे शतायुषम् ॥ ५ ॥ [१]
 त्वेपस्तं धूम ऋण्वति दिवि पञ्चक्रु अतंतः । सरो न हि द्युता त्वं कृपा पात्रक रोचसे ॥ ६ ॥
 अघा हि विक्ष्वीळ्योऽसि म्रियो नो अतिथिः । रण्यः पुरीव जूर्यः सूनुर्न त्रययाय्यः ॥ ७ ॥
 ऋत्वा हि द्रोणे अज्यसेऽग्ने वाजी न कृत्व्यः । परिजमेव स्वधा गयोऽत्यो न ह्यार्यः शिशुः ॥ ८ ॥
 त्वं त्या चिदच्युताग्ने पशुर्न यवसे । धामा ह यत्ते अजर वना वृश्नन्ति शिक्कसः ॥ ९ ॥
 वेपि ध्वरीयतामग्रे होता दमे विशां । समृधो विशपते कृणु जुपस्व हव्यमङ्गिरः ॥ १० ॥
 अच्छा नो मित्रमहो देव देवानग्ने वोचः सुमतिं रोदस्योः ।
 वीहि स्वस्ति सुभितिं दिवो नृन्दिपो अहांसि दुरिता तरेम ता तरेम तवावसा तरेम ॥११॥ [२] (२४)

॥ ३ ॥

१-८ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

अग्ने स क्षेपदत्तपा ऋतेजा उरु ज्योतिर्नशते देवयुष्टे ।

यं त्वं मित्रेण वरुणः सजोपा देव पामि त्यजसा मर्तमंहः ॥ १ ॥

इजे यजेभिः शशमे शमीभिर्ऋधवासायाग्र्यं ददाश ।

पया चन तं यशमामजुष्टिनाहो मर्तं नशते न प्रदक्षिः ॥ २ ॥

(२६)

सूरो न यस्य दृशतिररेपा भीमा यदेति शुचतस्त आ धीः ।
हेपस्वतः शुरुधो नायमक्तोः कुत्रा चिद्रुणो वसतिर्वनेजाः ॥ ३ ॥
तिग्मं चिदेम महि वर्षी अस्य भसदश्चो न यमसान आसा ।
विजेहमानः परशुर्न जिहां द्रविर्न द्रावयति दारु धक्षत् ॥ ४ ॥
स इदस्तेव प्रति धादसिप्यञ्छिशीत् तेजोऽयसो न धाराम् ।
चित्रध्रजतिररतियो अक्तोर्वेन द्रुपद्वा रघुपत्मजंहाः ॥ ५ ॥ [३]
स ई रेभो न प्रति वस्त उस्नाः शोचिपा रारपीति मित्रमहाः ।
नक्तं य ईमरुपो यो दिवा नूनमस्यो अरुपो यो दिवा नून ॥ ६ ॥
दिवो न यस्य विधृतो नवीनोदृपा रुक्ष ओर्पधीषु नूनोत् ।
घृणा न यो ध्रजसा पत्मना यन्ना रोर्दमी वसुना दं सुपत्नी ॥ ७ ॥
धायोभिर्वा यो युज्येभिरकैद्विद्युन् दविद्योत्स्वेभिः शुम्भैः ।
शयो वा यो मरुतां ततर्क्ष ऋशुर्न त्वेषो रभमानो अर्धौत् ॥ ८ ॥ [४] (३२)

॥ ४ ॥

१-८ भरद्वाजो चार्हस्पत्यः । अग्निः । विष्टुप् ।

यथा होतर्मनुषो देवताता यज्ञेभिः सन्नो सहयो यज्ञामि ।
एवा नो अद्य संमना समानानुशन्नं उशतो यक्षि देवान् ॥ १ ॥
स नो विभावा चक्षणिर्न वस्तोरगिर्वेन्दारु वेद्यधनो धान् ।
विश्वायुर्यो अमृतो मत्यैपृषुर्भूदतिथिर्जातवेदाः ॥ २ ॥
घात्रो न यस्य पुनयन्त्यभ्वं भासामि वस्ते सूर्यो न शुक्रः ।
वि य इनात्सुजरः पावकोऽश्रस्य चिच्छिश्नथत्पुष्पाणि ॥ ३ ॥
वृषा हि सन्नो अस्यभ्रसदा चक्रे अगिर्जनुपाज्मानम् ।
स त्वं न ऊर्जसन् ऊर्ज धा राजेव जेरयुके क्षेप्यन्तः ॥ ४ ॥
नितिक्रिं यो वारणमन्नमति वायुर्न राष्ट्रग्न्येत्यक्तन् ।
तूर्याम् यस्त आदिशामर्तात्तीरत्यो न हृतः पततः परिशुन् ॥ ५ ॥ [५]
आ सूर्यो न भानुमद्भिर्कैरपे ततन्धु रोर्दमी वि भागा ।
चित्रो नैत्यपरि तर्माप्यक्तः शोचिपा पत्मत्रौशिजा न दीयन् ॥ ६ ॥ (३८)

त्वां हि मन्द्रतममर्कशोकैर्विवृमहे महि नः श्रोप्यथे ।
 इन्द्रं न त्वा शर्वसा देवता वायुं पृणन्ति राधेसा नृत्तमाः
 नू नो अग्रेऽवृकेभिः स्वस्ति वेपि रायः पथिभिः पप्यंहः ।
 ता सूरिभ्यो गृणते रांसि सुभ्रं मदेम श्रतहिमाः सुनीराः

॥ ७ ॥

॥ ८ ॥ [६] (४०)

॥ ५ ॥

१-७ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

हुवे वः सूनुं सहस्रो युवानुमद्रोघवाचं मतिभिर्यविष्ठम् ।
 य इन्द्रंति द्रविणानि प्रचेतो विश्ववाराणि पुरुवारो अशुक
 त्वे वसूनि पुर्वणीक होतदोपा वस्तोरेरिरे यजियांसः ।
 क्षामेव विश्वा भुवनानि यस्मिन्त्सं सौभगानि दधिरे पावके
 त्वं विश्व प्रदिवः सीद आसु कृत्वा रथीरभवो वार्याणाम् ।
 अत इनोपि विधते चिकित्त्वो व्यानपुगजातवेदो वसूनि
 यो नः सनुत्यो अभिदामदग्ने यो अन्तरो मित्रमहो वनुप्यात् ।
 तमजरेभिर्वृषभिस्तव सैस्तपा तपिष्ठ तपसा तपस्वान्
 यस्तै यजेन समिधा य उक्थैरकेभिः खनो सहस्रो ददाशत् ।
 स मल्येष्वमृत प्रचेता राया द्युग्नेन श्रवसा वि भाति
 स तत्कृधीपितस्तूर्यमग्ने स्पृधो वाधस्व सहसा सहस्वान् ।
 यच्छम्यसे द्युभिरुक्तो वचोभिस्तज्जुपस्य जरितुर्वोपि मन्म
 अश्याम् तं काममग्ने तवोती अश्यामं रयिं रयिवः सुवीरम् ।
 अश्याम् वाजमभि वाजयन्तोऽश्यामं द्युग्नेमजराजरं ते

॥ १ ॥

॥ २ ॥

॥ ३ ॥

॥ ४ ॥

॥ ५ ॥

॥ ६ ॥

॥ ७ ॥ [७] (४७)

॥ ६ ॥

१-७ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

प्र नर्षसा सहस्रः मृनुमच्छा यजेन गातुमव इच्छमानः ।
 वृथदंनं कृण्व्यामं रुग्न्तं वीती होतारं दिव्यं जिगाति
 ग धितानस्तन्यत् रौचनमथा अजरेभिर्नानदक्षिर्यविष्ठः ।
 यः पावकः पुरुतमः पुनर्णि पृथुन्यगिरनुयाति भवेन्

॥ १ ॥

॥ २ ॥

(४९)

वि ते विप्रग्वातजृतासो अग्ने भामासः शुचे शुचयश्चरन्ति ।
 तुविम्रक्षासो दिव्या नवग्वा वना वनन्ति धृपता रुजन्तः ॥ ३ ॥
 ये ते शुक्रासः शुचयः शुचिष्मः क्षां वपन्ति विपितासो अश्वः ।
 अर्धं भ्रमस्त उर्विया वि भाति यातर्यमानो अधि सानु पृश्नैः ॥ ४ ॥
 अर्धं जिह्वा पापतीति प्र वृष्णो गोपुयुधो नाशनिः सृजाना ।
 शरस्येव प्रसितिः क्षातिरग्नेर्दुर्वर्तर्भामो दयते वनानि ॥ ५ ॥
 आ भानुना पार्थिवानि जयांसि महस्तोदस्यं धृपता ततन्थ ।
 स वाधस्वार्य भया सहोभिः स्पृधो वनुप्यन्वनुपो नि जर्व ॥ ६ ॥
 स चित्र चित्रं चितर्यन्तमस्मे चित्रक्षत्र चित्रतमं वयोधाम् ।
 चन्द्रं रयिं पुरुवीरं बृहन्तं चन्द्रं चन्द्रार्भिर्गृणते युवस्व ॥ ७ ॥ [८] (५४)

॥ ७ ॥

१-७ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । वैश्वानरोऽग्निः । त्रिष्टुप्, ६-७ जगती ।

मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या वैश्वानरमृत आ जातमग्निम् ।
 क्विं सत्राजमतिथिं जनानाम्रासन्ना पात्रं जनयन्त देवाः ॥ १ ॥
 नाभिं यज्ञानां सदनं रयीणां महामाहावमभि सं नवन्त ।
 वैश्वानरं रथ्यमध्वराणां यज्ञस्यं कृतं जनयन्त देवाः ॥ २ ॥
 त्वद्विप्रो जायते वाज्यं त्वद्वीरासो अभिमातिपाहः ।
 वैश्वानर त्वमस्मासु धेहि वसूनि राजन्स्पृहयाद्यणि ॥ ३ ॥
 त्वां विश्वे अमृत जायमानं शिशुं न देवा अभि सं नवन्ते ।
 तव क्रतुभिरमृतत्वमायन्वैश्वानर यत्पित्रोरदीदिः ॥ ४ ॥
 वैश्वानर तव तानि वृतानि मृदान्यं नक्रिरा दधर्ष ।
 यजायमानः पित्रोरुपस्थेऽर्विन्दः कृतं वपुनेष्वहाम् ॥ ५ ॥
 वैश्वानरस्य विर्मितानि चक्षसा मान्नि दिवो अमृतस्य कृतुना ।
 तस्येदु विद्या भुवनाधि मूर्धनि वयाईव रुद्रुः सप्त विसृहः ॥ ६ ॥
 वि यो रजांसमिमीत सुक्रतुर्वैश्वानरो वि दिवो मेचना क्विः ।
 परि यो विद्या भुवनानि पप्रथेऽर्दन्धो गोपा अग्नन्म्य गतिना ॥ ७ ॥ [९] (६१)

॥ ८ ॥

१-७ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । वैश्वानरोऽग्निः । जगती, ७ त्रिष्टुप् ।

पृथस्य वृष्णो अरूपस्य नू सहः प्र नु वोचं विदधा जातवेदमः ।
 वैश्वानराय मतिर्नर्व्यसी शुचिः सोमइव पवते चारुस्यये ॥ १ ॥
 स जायमानः परमे व्योमनि व्रतान्यग्निर्त्रैतपा अरक्षत ।
 व्यन्तरिक्षममिमीत सुकतुर्वैश्वानरो मंहिना नाकमस्पृशत ॥ २ ॥
 व्यस्तभ्राद्रोदसी मित्रो अर्द्धतोऽन्तर्वावदकृणोऽज्योतिषा तमः ।
 वि चर्मणीव धिपणे अवर्तयद्वैश्वानरो विश्वमधत्त वृष्ण्यम् ॥ ३ ॥
 अपामुपस्थे महिषा अगृभ्णत विशो राजानमुप तस्युर्ऋग्मियम् ।
 आ दूतो अग्निर्मरद्विचस्वतो वैश्वानरं मातरिधा परावतः ॥ ४ ॥
 युगेयुगे विदुश्च्यं गृणञ्चोऽग्ने रयिं यशसं धेहि नर्व्यसीम् ।
 पच्येवं राजन्नघशंसमजर नीचा नि वृश्च वनिनं न तेजसा ॥ ५ ॥
 अस्माकमग्ने मघवत्सु धार्यानामि क्षत्रमजरं सुवीर्यम् ।
 वयं जयेम शतिर्न सहस्रिणं वैश्वानरं वाजमग्ने तवोतिभिः ॥ ६ ॥
 अदब्धेभिस्तव गोपाभिरिष्टेऽस्माकं पाहि त्रिपथस्थ सूरीन् ।
 रक्षा च नो द्रुपां शर्धो अग्ने वैश्वानरं प्र च तारीः स्तवानः ॥ ७ ॥ [१०] (६८)

॥ ९ ॥

१-७ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । वैश्वानरोऽग्निः । त्रिष्टुप् ।

अहंश्च कृष्णमहरक्षुनं च वि वेते रजसी वेद्याभिः ।
 वैश्वानरो जायमानो न राजावातिरज्योतिषाग्निस्तमासि ॥ १ ॥
 नाहं तन्तुं न वि जानाम्योतुं न यं वयन्ति ममरेऽतमानाः ।
 कस्यं स्वित्पुत्र इह वक्त्वानि पुरो वदतात्यवरेण पित्रा ॥ २ ॥
 स इत्तन्तुं म वि जानात्योतुं म वक्त्वान्युतथा वदाति ।
 य इ चिकेतदमृतस्य गोपा अत्रधरन्पुरो अन्येन पश्यन् ॥ ३ ॥
 अयं होता प्रथमः पश्यतेममिदं ज्योतिर्मृतं मर्त्येषु ।
 अयं म जेत ध्रुव आ निपुनोऽमर्त्यस्तन्वाङ्घ्रिं वर्षमानः ॥ ४ ॥ (७२)

ब्रुवं ज्योतिर्निहितं दृश्ये कं मनो जर्विष्टं पतर्यत्स्वन्तः ।
 विश्वे देवाः समनसः सकृता एकं कर्तुमभि वि यन्ति साधु ॥ ५ ॥
 वि मे कर्णी पतयतो वि चक्षुर्वीक्षदं ज्योतिर्हृदय आहितं यत् ।
 वि मे मनश्चरति दूरार्धाधिः किं स्वद्वक्ष्यामि किमु न मनप्ये ॥ ६ ॥
 विश्वे देवा अनमस्यन्भिभयानास्त्वामग्ने तमभि तस्थिवांसम् ।
 वैश्वानरोऽवतूतये नोऽमर्त्योऽवतूतये नः ॥ ७ ॥ [११] (७५)

॥ १० ॥

१-७ भरद्वाजो वाहस्पत्यः । अग्निः । त्रिष्टुप्; ७ छिपदा विराट् ।

पुरो वो मन्द्रं दिव्यं सुवृक्तिं प्रयति यज्ञे अग्निमध्वरे दधिध्वम् ।
 पुर उक्थेभिः स हि नो विभावा स्वध्वरा करति जातवेदाः ॥ १ ॥
 तमुं धुमः पुर्वणीक होतरग्ने अग्निभिर्मनुष इधानः ।
 स्तोमं यमस्मै ममतेव शूपं घृतं न शुचि मतर्यः पवन्ते ॥ २ ॥
 पीपाय स श्रवसा मर्त्येषु यो अग्नये ददाश विप्र उक्थैः ।
 चित्राभिस्तमूतिभिश्चित्रशोचिर्जस्य साता गोमतो दधाति ॥ ३ ॥
 आ यः प्रौ जायमान उर्वी दूरेदृशा भासा कृष्णाध्वा ।
 अध बहु चित्तम ऊर्म्यायास्तिरः शोचिषा ददृशे पावुकः ॥ ४ ॥
 नू नश्चित्रं पुरुवाजाभिरूती अये रयि मघर्वञ्चध धेहि ।
 ये राधसा श्रवसा चात्यन्यान्सुवीर्यैभिश्चाभि सन्ति जनान् ॥ ५ ॥
 इमं युजं चनो धा अग्न उशन्यं ते आग्नानो जुहुते हविष्मान् ।
 भरद्वाजेपु दधिपे सुवृक्षितमवीर्जस्य गध्वस्य सातो ॥ ६ ॥
 वि द्वेषीसीनुदि वर्धयेळ्ळं गदेम शतर्हिमाः सुवीराः ॥ ७ ॥ [१२] (८२)

॥ ११ ॥

१-६ भरद्वाजो वाहस्पत्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

यज्ञस्व होतरिपितो यजीयानग्रे वाधो मरुतां न प्रयुक्ति ।
 आ नो मित्रावरुणा नासत्या धावा होत्रार्थं पृथिवी नवृत्याः ॥ १ ॥ (८३)

त्वं होता मन्द्रतमो नो अधुगन्तर्देवो विदथा मर्त्येषु ।
 पावकया जुह्वाइ वहिरासाग्ने यजस्व तन्वं तव स्वाम् ॥ २ ॥
 धन्या चिद्धि त्वे धिपणा वष्टि प्र देवाञ्जन्म गृणते यजध्वै ।
 वेपिष्ठो अङ्गिरसां यद्ध विप्रो मधुं च्छन्दो भर्नति रेभ इष्टौ ॥ ३ ॥
 अदिद्युतस्वपाको विभावाग्ने यजस्व रोदसी उरुची ।
 आयुं न यं नमसा रातहव्या अञ्जन्ति सुप्रयसं पञ्च जनाः ॥ ४ ॥
 वृजे ह यन्नमसा वहिरावायामि सुग्धृतवती सुवृक्षितः ।
 अम्यक्षि सन्न सदेने पृथिव्या अथायि यज्ञः स्ये न चक्षुः ॥ ५ ॥
 दशस्या नः पुर्वणीक होतर्देवेभिरग्ने अग्निभिरिधानः ।
 रायः सूनो सहसो वावसाना अतिं ससेम वृजनं नाहः ॥ ६ ॥ [१३] (८८)

॥ १२ ॥

१-६ भरुहाजो वाहस्पत्यः । अग्निः । त्रिष्टुप् ।

मध्ये होता दुरोणे वहिषो राङ्गिस्तोदस्य रोदसी यजध्वै ।
 अयं स सूनुः सहसं क्रुतावा दूरात्प्रयौ न शोचिषां ततान ॥ १ ॥
 आ यस्मिन्त्वे स्वपाके यजत्र यक्षद्राजन्तसुर्वतितेव नु द्यौः ।
 त्रिपथस्थस्ततरुपो न जंहौ हव्या मृचानि मानुषा यजध्वै ॥ २ ॥
 तेजिष्ठा यस्यारतिर्वेनेराट् तोढो अध्वन्न वृधमानो अद्यौत् ।
 अद्रोघो न द्रविता चेतति त्मन्नमर्त्योऽवर्त्र ओषधीषु ॥ ३ ॥
 मासैमाकेभिरेतरी न शूंपरग्निः ष्टे दम आ ज्ञातवेदाः ।
 इन्द्रो वन्यन् क्रत्वा नावोस्रः पितेवं जारयार्यि यज्ञः ॥ ४ ॥
 अधे स्मास्य पनयन्ति भासो वृथा यत्तक्षदनुयाति पृथ्वीम् ।
 सुद्यो यः स्पन्द्रे निषितो धवीयानृणो न तायुरति धन्वा राट् ॥ ५ ॥
 म त्वं नो अर्वन्निदाया विधेभिरग्ने अग्निभिरिधानः ।
 वेपि रापो वि यासि दुच्छुना मदेम शतदिमाः सुवीराः ॥ ६ ॥ [१४] (९४)

॥ १३ ॥

१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । अग्निः । विष्णुप ।

त्वद्विश्वा सुभग सौभगान्यग्रे वि यन्ति वृनिनो न वयाः ।
 श्रुष्टी रविर्वाजो वृत्रतूयं दिवो वृष्टिरीड्यो गीतिरपाम् ॥ १ ॥
 त्वं भगो न आ हि रत्नमिपे परिजमेव क्षयसि दुस्मवर्चाः ।
 अग्रे मित्रो न बृहत क्रतस्यासि क्षत्ता वामस्य देव भूरैः ॥ २ ॥
 स सत्पतिः शर्वसा हन्ति वृत्रमग्रे विप्रो वि पणेर्भति वाजम् ।
 यं त्वं प्रचेत क्रतजात राया सजोपा नप्रापां हिनोपि ॥ ३ ॥
 यस्ते सूनो सहसो गीर्भिरुक्थैर्यज्ञैर्मतो निशिति वेद्यानट् ।
 विश्वं स देव प्रति वारमग्रे धत्ते धान्यं पत्यते वसुध्वैः ॥ ४ ॥
 ता नृभ्य आ सौश्रवसा सुवीराग्रे सूनो सहसः पुष्यसे धाः ।
 कृणोपि यच्छर्वसा भूरिं पश्वो वयो वृकायारये जसुरये ॥ ५ ॥
 वद्या सूनो सहसो नो विहाया अग्रे तोकं तनयं वाजि नो दाः ।
 विश्वाभिर्गीभिरभि पूतिर्मथ्यां मदेम शतहिमाः सुवीराः ॥ ६ ॥ [१५](१००)

॥ १४ ॥

१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । अग्निः । अनुष्णुप, ६ शकरी ।

अग्रा यो मर्त्यो दुवो धियं जुजोप धीतिभिः । भमन्नु प प्र पूर्य इपं वुरीतावसे ॥ १ ॥
 अग्निरिद्धि प्रचेता अग्निर्वेधस्तम क्रपिः । अग्निं होतारमीळते यज्ञेषु मनुषो विदुः ॥ २ ॥
 नाना लोभेऽवसे स्पर्धन्ते रायो अयः । त्वन्तो दस्युमायवो व्रतः सीक्षन्तो अग्रतम् ॥ ३ ॥
 अग्निरप्तामृतीपहं वीरं ददाति सत्पतिम् । यस्य त्रसन्ति शर्वगः मञ्जि शर्ववो शिया ॥ ४ ॥
 अग्निर्हि विभना निदो देवो मर्तुरुप्यति । महावा यस्यावृतो रगिर्वाज्ञेप्यवृतः ॥ ५ ॥
 अच्छा नो मित्रमहो देव देवानग्रे वोचंः सुमति रोदस्योः ।
 वीहि स्वस्ति सुक्षिति दिवो नृन्द्रिपो अंहोमि दुग्ता तंग्म ता तंग्म तवावमा तंग्म ॥ ६ ॥ [१६]
 (१०६)

॥ १५ ॥

१-१९ भरद्वाजो वाहस्पत्यो, वीतहव्य आङ्गिरसो वा । अग्निः । जगती; ३, १५ शकवरी,
६ अतिशकवरी; १७ अनुष्टुप्; १८ वृहती; १०-१४, १६, १९ त्रिष्टुप् ।

इममू पु वो अतिथिमुपवृधं विश्वासां विशां पतिमृञ्जसे गिरा ।
 वेतीदिवो जनुपा कश्चिदा शुचिर्ज्योक् चिदत्ति गर्भो यदच्युतम् ॥ १ ॥
 मित्रं न यं सुधितं भृगवो दुधुर्वनस्पतावीड्यमूर्ध्वशोचिपम् ।
 स त्वं सुप्रीतो वीतहव्ये अद्भुत प्रशस्तिभिर्महयसे दिवेदिवे ॥ २ ॥
 स त्वं दक्षस्यावृको वृधो भूर्यः परस्यान्तरस्य तरुपः ।
 रायः सूनो सहसो मर्त्येणा छिदिद्यच्छ वीतहव्याय सप्रथो भरद्वाजाय सप्रथः ॥ ३ ॥
 द्युतानं वो अतिथिं स्वर्णरमग्निं होतारं मनुपः स्वध्वरम् ।
 विप्रं न द्युध्वरचसं सुवृक्तिभिर्हव्यवाहमरतिं देवमृञ्जसे ॥ ४ ॥
 पावकया यश्चितयन्त्या कृपा क्षामन्वुरुच उपसो न भानुना ।
 तूर्वन्न यामनेतशस्य नू रण आ यो घृणे न तंतृपाणो अजरः ॥ ५ ॥ [१७]
 अग्निमग्निं वः समिधां दुवस्पत प्रियंप्रियं वो अतिथिं गृणीपणिं ।
 उर्यं वो गीर्भिरमृतं विवासत द्वेषो द्वेषु वनते हि वार्यं देवो द्वेषु वनते हि नो दुर्वः ॥ ६ ॥
 समिद्धमग्निं समिधां गिरा गृणे शुचिं पावकं पुरो अध्वरे ध्रुवम् ।
 विप्रं होतारं पुरुवारंमदुहं कविं सुभ्रैरीमहे जातवेदसम् ॥ ७ ॥
 त्वां दूतमग्ने अमृतं युगेयुगे हव्यवाहं दधिरे पायुमीच्छ्वम् ।
 देवासंश्च मर्तासंश्च जागृचिं विभुं विशपतिं नमसा नि पदिरे ॥ ८ ॥
 विभूर्पन्नम् उभयो अनु व्रता दूतो देवानां रजसी समीयसे ।
 यत्तं धीतिं सुमतिमावृणीमहेऽधं स्मा नखिवरुथः शिवो भव ॥ ९ ॥
 तं सुप्रतीकं सुदृशं स्वश्चमविद्रांसो विदुष्टं सपेम ।
 ग र्यक्षद्विश्वा वयुर्नानि विद्वान्प्र हव्यमग्निरमृतं चोचत् ॥ १० ॥ [१८]
 तमग्ने पास्युत तं पिपिषिं यस्त आनन्दं कवयं शर धीतिम् ।
 यदास्यं वा निरीक्षति वोदिति वा तमितृपृणक्षि शर्वमोत राया ॥ ११ ॥
 त्वमग्ने वनुष्यतो नि पाहि त्वमुं नः सहसावन्नघ्यात् ।
 सं त्वा ध्वस्मन्वदुभ्येतु पाथः मं रयिः स्पृहयाग्यः महस्त्री ॥ १२ ॥ (११८)

अभिर्होता गृहपतिः सं राजा विश्वा वेद जनिमा जातवेदाः ।
 देवानामृत यो मर्त्यानां यजिष्ठः स प्र यजतामृतावा ॥१३॥
 अग्रे यदद्य विशो अध्वरस्य होतुः पार्वकशोचे वैष्टं हि यज्वा । ॥१४॥
 ऋता यजासि महिना वि यजूर्हव्या वह यविष्ठ या ते अद्य ॥१४॥
 अभि प्रयांसि सुधितानि हि ख्यो नि त्वा दधीत रोदसी यजध्वै । ॥१५॥ [१९]
 अवा नो मघवन्वाजसातावग्रे विश्वानि दुरिता तरेम ता तरेम तवावसा तरेम ॥१५॥ [१९]
 अग्रे विश्वेभिः स्वनीक देवैरूणीवन्तं प्रथमः सीदु योनिम् । ॥१६॥
 कुलायिनै घृतवन्तं सवित्रे यज्ञं नय यजमानाय साधु ॥१६॥
 इममु त्यमथर्ववदग्निं मन्थन्ति वेधसः । ॥१७॥
 यमङ्कयन्तमानयचमूरं श्याव्याभ्यः ॥१७॥
 जनिष्वा देववीतये सर्वताता स्वस्तये । ॥१८॥
 आ देवान्वक्ष्यमृतां ऋतावृधो यज्ञं देवेषु पिस्पृशः ॥१८॥
 वयमु त्वा गृहपते जनानामग्रे अकर्म समिधा बृहन्तम् । ॥१९॥ [२०] (१२५)
 अस्थुरि नो गार्हपत्यानि सन्तु तिग्मेन नस्तेजसा सं शिशाधि ॥१९॥ [२०] (१२५)

॥ १६ ॥

१-४८ भरद्वाजो गार्हस्पत्यः । अग्निः । गायत्रीः १, ६ चर्धमानाः

२७, ४७-४८ अनुष्टुप्; ४६ त्रिष्टुप् ।

(२) त्वमग्रे यज्ञानां होता विश्वेषां हितः । देवेभिर्मानुषे जनं ॥ १ ॥
 स नो मन्द्राभिरध्वरे जिह्वाभिर्यजा महः । आ देवान्वक्षि यक्षि च ॥ २ ॥
 वेत्था हि वैधो अध्वनः पृथग् देवाजसा । अग्रे यज्ञेषु सुकृतो ॥ ३ ॥
 त्वामीळे अध द्विता भरतो याजिभिः शुनम् । ईजे-यज्ञेषु याजिर्यम् ॥ ४ ॥
 त्वमिमा वार्या पुरु दिवांदासाय सन्वते । भरद्वाजाय द्रागुयं ॥ ५ ॥ [२१]
 त्वं दतो अमर्त्य आ वह्ना देव्यं जनम् । शुष्पन्निप्रस्य सुष्टुतिम् ॥ ६ ॥
 त्वमग्रे स्वाध्योऽई मतीसो देववीतये । यज्ञेषु देवमीळने ॥ ७ ॥
 तव प्र गक्षि संदर्शमुत कर्तुं सुदानवः । विश्वं जुपन्त कामिनः ॥ ८ ॥
 त्वं होता मनुहितो वदिरामा विदुष्टरः । अग्रे यक्षि द्विनो वित्रः ॥ ९ ॥ (१३५)

अग्र आ याहि वीतये गृणानो हव्यदातये । नि होता सत्सि बृहिवि ॥१०॥ [२२]
तं त्वा समिद्धिरङ्गिरो घृतेन वर्षश्यामसि । बृहच्छोचा यविष्य ॥११॥
स नः पृथु श्रयाद्यमन्छा देव विवाससि । बृहदग्ने सुवीर्यम् ॥१२॥
त्वामग्ने पुष्करादध्यर्थया निरमन्थत । मूर्ध्नो विश्वस्य वाघतः ॥१३॥
तमु त्वा दध्यदृषिः पुत्र ईधे अर्थवणः । वृत्रहणं पुरंदरम् ॥१४॥
तमु त्वा पाथ्यो वृषा समीधे दस्युहन्तमम् । धनंजयं रणेरणे ॥१५॥ [२३]
एषु पु त्रनाणि तेऽग्र इत्थेतरा गिरः । एभिर्वर्धास इन्दुभिः ॥१६॥
यत्र के च ते मनो दक्षं दधस उत्तरम् । तत्रा सदैः कृणवसे ॥१७॥
नहि ते पूर्वमक्षिपद्भुवंचेमानां वसो । अथा दुवो वनवसे ॥१८॥
आक्षिरंगामि भारती वृत्रहा पुरुचेतनः । दिवोदासस्य सत्पतिः ॥१९॥
स हि विश्वाति पार्थिवा रथि दाशन्महितना । वन्वन्नवातो अस्तृतः ॥२०॥ [२४]
स प्रतवन्नमीयसामे घृष्टेन मयता । बृहत्तन्थ भानुना ॥२१॥
प्र नः मखायो अग्रये स्तोमं यज्ञं च धृष्णुया । अर्चं गायं च वेधसे ॥२२॥
स हि यो मानुषा युगा सीदद्भोता कृविक्रतुः । दूतश्च हव्यवाहनः ॥२३॥
ता राजाना शुचिप्रतादित्यान्मारुतं गणम् । वसो यक्षीह रोदसी ॥२४॥
वस्वीं ते अग्ने मंदेष्टिरिपयते मर्त्योय । ऊर्जो नपादमृतस्य ॥२५॥ [२५]
कन्ना दा अस्तु श्रेष्ठोऽद्य त्वा वृन्वन्त्सुरेकणाः । मते आनाश सुवृकितम् ॥२६॥
ते ते अग्ने त्वाता टपयन्तो विश्वमार्युः । तरन्तो अर्यो अरतीर्निन्वन्तो अर्यो अरतीः ॥२७॥
अग्निभिर्नाग्नेन शोचिषा वासद्विश्वं न्यर्षिणम् । अग्निनीं वनते रथिम् ॥२८॥
सुरीरं रथिमा भरं जातवेदो विचर्षणे । जहि रथांसि सुक्रतो ॥२९॥
न्यं नः पादंहसा जातवेदो अघायतः । रथां षो ब्रह्मणस्करे ॥३०॥ [२६]
यो नो अग्ने दुरेत्र आ मतीं न्धाय दाशति । तस्मान्नः पादंहसः ॥३१॥
न्यं तं देव जिह्वया परि वाधन् द्रुक्कृतम् । गतो यो नो जिघांमति ॥३२॥
भ्रुगडाजाय मप्रयः शर्मं यन्छ महन्त्य । अग्ने वरेण्यं वसुं ॥३३॥
अग्निर्नाणि जहन् द्रविणम्युर्निपन्यया । गमिद्वः शुक आहुतः ॥३४॥
गंभे गातुः पितृष्विना विदिद्यतानो अक्षरं । सदिन्नृतम्य योनिमा ॥३५॥ [२७]
अग्ने प्रचावदा भरं जातवेदो विचर्षणे । अग्ने यद्रीटयंष्टिनि ॥३६॥
उपं ता स्रगंष्ट्यं प्रयग्नानः महम्भृत । अग्ने मगृज्महे गिरः ॥३७॥ (१६२)

उप च्छायामिव पृणेरगन्म शर्म ते वयम् । अग्ने हिरण्यसदृशः ॥३८॥
 य उग्रइव शर्यहा तिग्मशृङ्गो न वंसगः । अग्ने पुरो रुरोजिथ ॥३९॥
 आ यं हस्ते न खादिन्नं शिशुं जातं न विभ्रति । विशामग्निं स्नध्वरं ॥४०॥ [२८]
 प्र देवं देववीतये भरता वसुवित्तमम् । आ स्वे योनौ नि पीदतु ॥४१॥
 आ जातं जातवेदसि, प्रियं शिशीतातिथिम् । स्योन आ गृहपतिम् ॥४२॥
 अग्ने युक्ष्वा हि, ये तवाश्वासो देव साश्रवः । अरं वहन्ति मन्यवे ॥४३॥
 अच्छा नो याह्या वहाभि प्रयांसि वीतये । आ देवान्तसोमपीतये ॥४४॥
 उदग्ने भारत धुमदजसेण दविद्युतत् । शोचा वि भाद्यजर ॥४५॥ [२९]

वीती यो देवं मर्तो दुवस्येदग्निमीळीताध्वरे हविष्मान् ।

होतारं सत्ययज्ञं रोदस्योरुत्तानहस्तो नमसा विवासेत् ॥४६॥

आ ते अग क्रुचा हविर्हृदा तप्तं भ्रामसि । ते ते भवन्तूध्वर्णा ऋषभासो वृशा उत ॥४७॥

अग्निं देवासो अग्रियमिन्ध्रते वृत्रहन्तमम् । येना वसून्याभृता तृहा रक्षामि वाजिनां ॥४८॥ [३०] ५*
(१७३)

ॐ ॥ १७ ॥ ॐ

१-१५ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुपः, १५ छिपदा त्रिष्टुपः ।

पित्रा सोममग्नि यमुग्र तदे ऊर्णं गव्यं महिं गृणान इन्द्र ।
 वि यो शृष्णो वधिपो वज्रहस्त विश्वा वृत्रमसित्रिया शशोभिः ॥ १ ॥
 स ई पाहि य ऋजीपी तरुत्रो यः शिप्रवान्वृषभो यो मतीनाम् ।
 यो गौत्रभिर्द्वज्रभृद्यो हरिष्ठाः स इन्द्र चित्रां अभि तृन्धि वाजान् ॥ २ ॥
 एवा पाहि प्रलथा मन्देतु त्वा श्रुधि ब्रह्म वावृधस्त्रोत गीभिः ।
 आविः सूर्यं कृणुहि पीपिहीपो जहि शश्रुरभि गा इन्द्र तृन्धि ॥ ३ ॥
 ते त्वा मदा वृहदिन्द्र स्वधाव इमे पीता उक्षयन्त धुमन्तम् । ॥ ४ ॥
 महामनूनं तवमं विभूर्ति मत्सुरामो जर्हन्त प्रसाहम्
 येभिः सूर्यमुपमं मन्दसानोऽवांसयोऽप्य दहानि द्रवम् ।
 महामद्रि परि गा इन्द्र सन्तं नुत्था अच्युतं सदेसस्पदि स्यात् ॥ ५ ॥ [१]
 तव क्रत्वा तव तदमनाभिरामासुं पकं प्रच्या नि दीधः ।
 औणोदीर उस्तिगाम्यो नि दृतोदुर्वाहा अमृजो अग्निरसान् ॥ ६ ॥ (१७५)

प्रप्राथ क्षां महि दंसो व्युर्वीमुप ग्रामुण्वो वृहदिन्द्र स्तभायः ।	
अधारयो रोदसी देवपुत्रे प्रते मातरा यही कृतस्य	॥ ७ ॥
अथ त्वा विश्वे पुर इन्द्र देवा एकं तवसे दधिरे भराय ।	
अदेवो यदभ्यौहिष्ट देवान्स्वर्पाता वृणत इन्द्रमत्रं	॥ ८ ॥
अध यौश्चित्ते अप सा नु वज्राद् द्वितानमद्भियसा स्वस्य मन्योः ।	
अहिं यदिन्द्रो अभ्योहसानं नि चिद्विश्वायुः शयथे ज्वानं	॥ ९ ॥
अध त्वष्टा ते मह उग्र वज्रं सहस्रभृष्टिं वधृतच्छ्रिताश्रिम् ।	
निकाममरमणसं येन नवन्तमहिं सं पिणगृजीपिन्	॥ १० ॥ [२]
वर्धान्यं विश्वे मरुतः सजोपाः पचच्छतं महिषां इन्द्र तुभ्यम् ।	
पूपा विष्णुस्त्रीणि सरांसि धावन्वृत्रहणं मदिरमंशुमस्मै	॥ ११ ॥
आ क्षोदो महि वृतं नदीनां परिष्ठितमसृज ऊर्मिमपाम् ।	
तासामनु प्रवत इन्द्र पन्थां प्रादियो नीचीरपसं समुद्रम्	॥ १२ ॥
एवा ता विश्वा चकुवांसमिन्द्रं महामुग्रमजुयं संहोदाम् ।	
सुवीरं त्वा स्वायुधं सुवज्रमा ब्रह्म नव्यमवसे ववृत्यात्	॥ १३ ॥
स नो वाजाय श्रवस इपे च राये धेहि द्युमत इन्द्र विप्रान् ।	
भरद्वाजे नुवत इन्द्र सूरीन्द्रिवि च स्मैधि पायै न इन्द्र	॥ १४ ॥
अया वाजं देवहितं सनेम मदेम शतहिंभाः सुवीराः	॥ १५ ॥ [३] (१८८)

॥ १८ ॥

१-१५ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

तमुं धुहि यो अभिभृत्योजा वृन्वन्नवातः पुरुहूत इन्द्रः ।	
अपाह्यमुग्रं सहमानमाभिर्गाभिर्विधं वृषभं चर्षणीनाम्	॥ १ ॥
स युध्मः सत्त्वा रजकृत्समद्रा तुविभ्रक्षो नदनुमो ऋजीपी ।	
वृहद्रेणुश्वयन्तो मानुषीणामेकः कृष्टीनामभवत्सहावा	॥ २ ॥
त्वं ह नु त्यददमायो दस्युरेकः कृष्टीरवनोरार्याय ।	
अस्ति म्यिन्नु वीर्यं तत्त इन्द्र न स्विदन्ति तदतुथा वि वीचः ॥ ३ ॥	
मदिद्वि तं तुविजातस्य मन्ये महः महिष्ठ तुरतस्तुरस्य ।	
उग्रमग्रस्य तवमस्तवीपोऽरधस्य रधतुरो वभूव	॥ ४ ॥ (१९२)

तन्नः प्रलं सख्यमस्तु युष्मे इत्था वदद्भिर्वलमङ्गिरोभिः ।
 हन्नच्युतच्युदस्मेपर्यन्तमृणोः पुरो वि दुरो अस्य विश्वाः ॥ ५ ॥ [४]
 स हि धीभिर्हच्यो अस्त्युग्र ईशानकृन्महति वृत्रतूयै ।
 स तोकसाता तनये स वज्री विन्तन्तसाग्यो अभवत्समत्सु । ॥ ६ ॥
 स मज्मना जनिम मानुपाणाममत्येन नाम्नाति प्र सत्तै ।
 स द्युम्नेन स शर्वसोत राया स वीर्येण नृतमः समौकाः ॥ ७ ॥
 स यो न मुहे न मिथू जनो भूत्सुमन्तनामा जुष्टुरि धुनि च ।
 वृणक्विपुं शम्बरं शुष्णमिन्द्रः पुरां च्यौताय श्रयथाय नू चित् ॥ ८ ॥
 उदावता त्वक्षसा पन्यसा च वृत्रहत्याय रथमिन्द्र तिष्ठ ।
 धिष्व वज्रं हस्त आ दक्षिणत्राभि प्र मन्द पुरुदत्र मायाः ॥ ९ ॥
 अग्निर्न शुष्कं वनमिन्द्र हेती रक्षो नि धक्ष्यशनिर्न भीमा ।
 गम्भीरयं क्रुष्वया यो रुरोजाध्वानयद्दुरिता दुम्भयच्च ॥ १० ॥ [५]
 आ सहस्रं पथिभिरिन्द्र राया तुविद्युन्न तुविवाजैभिरर्वाक् ।
 याहि सनो सहसो यस्य नू चिददेव ईशं पुरुहत योतौः ॥ ११ ॥
 प्र तुविद्युन्नस्य स्थविरस्य घृष्वेर्दिवो ररप्शो महिमा पृथिच्यवाः ।
 नास्य शत्रुर्न प्रतिमानमस्ति न प्रतिष्ठिः पुरुमायस्य सद्योः ॥ १२ ॥
 प्र तत्ते अद्या करणं कृतं भूत्कृतं यदायुर्मतिथिग्वमस्मै ।
 पुरु सहस्रा नि शिक्षा अभि क्षामुचूर्धवाणं धृपता निनेथ ॥ १३ ॥
 अनु त्वाहिमे अर्धं देव देवा मदन्विश्वे कवितमं कवीनाम् ।
 करो यत्र वरिवो वाधितार्य दिवे जनाय तन्वे गृणानः ॥ १४ ॥
 अनु द्यावापृथिवी तत्त ओजोऽमर्त्या जिहत इन्द्र देवाः ।
 कृष्या कृन्नो अकृतं यत्ते अस्त्युक्थं नवीयो जनयस्व युजैः ॥ १५ ॥ [६] (२०३)

॥ १९ ॥

१-१३ भट्टराजो यादरपत्यः । इन्द्रः । विष्टुष्ट ।

महाँ इन्द्रो नूवदा चर्षणिप्रा उत द्विवर्ही अग्निः सहोभिः ।
 अस्मन्नंवावृधे वीर्योयोरुः पृथुः सुकृतः कूर्वाभिर्भूत् ॥ १ ॥
 इन्द्रमेव धिपणा मातयं धादृहन्तंघृष्वमजरं युवानम् ।
 अपाद्देन शर्वसा शशुवामं मृचधियो वाग्धे अमाभि ॥ २ ॥ (२०५)

पृथू करस्त्रा बहुला गर्भस्ती अस्मद्यैकसं मिमीहि श्रवांसि ।
 यथेवं पथः पशुपा दग्ना अस्माँ इन्द्राभ्या ववृत्स्वाजौ ॥ ३ ॥
 तं व इन्द्रं चतिर्नमस्य शार्करिह नूनं वाज्यन्तो हुवेम ।
 यथा चित्पूर्वं जरितारं आसुरनेद्या अनवद्या अरिष्टाः ॥ ४ ॥
 धृतव्रतो धनदाः सोमवृद्धः स हि वामस्य वसुनः पुरुक्षुः ।
 सं जग्मिरे पथ्याश्च रायो अस्मिन्समुद्रे न सिन्ध्वो यादमानाः ॥ ५ ॥ [७]
 शविष्ठं न आ भर शूर श्वं ओजिष्ठमोजौ अभिभूत उग्रम् ।
 विश्वा द्युम्ना वृष्ण्या मानुषाणामस्मभ्यं दा हरिवो माद्वयध्वै ॥ ६ ॥
 यस्ते मदः पृतनापाळमृध इन्द्र तं न आ भर शूशुवांसम् ।
 येन तोकरय तनयस्य सातौ मंसीमहि जिगीवांसस्त्वोताः ॥ ७ ॥
 आ नो भर वृषणं शुष्ममिन्द्र धनुस्पृतं शूशुवांसं सुदक्षम् ।
 येन वंसां पृतनासु शत्रून्तवोतिभिरुत जामीरजीमीन् ॥ ८ ॥
 आ ते शुष्मो वृषभ एतु पश्चादोत्तरादधरादा पुरस्तात् ।
 आ विश्वतो अभि समेत्स्वर्वाडिन्द्रं द्युम्नं सर्ववद्वहस्मे ॥ ९ ॥
 नूवत् इन्द्र नृत्तमाभिरूती वंसीमहि वामं श्रोमतेभिः ।
 ईक्षे हि वस्वं उभयस्य राजन्धा रत्नं महिं स्थूरं वृहन्तम् ॥ १० ॥
 मरुत्वंतं वृषभं वावृधानमर्कवारिं दिव्यं शासमिन्द्रम् ।
 विश्वासाहमवसे नृत्तनायोग्रं संहोदामिह तं हुवेम ॥ ११ ॥
 जनं वन्निन्महि चिन्मन्वमानमेभ्यो नृभ्यो रन्धया येष्वस्मि ।
 अधा हि त्वा पृथिच्यां अरसातौ हवामहे तनये गोप्स्यु ॥ १२ ॥
 वयं तं एभिः पुरुहूत सख्यैः शत्रोः शत्रोरुत्तर इत्स्याम ।
 गन्तो वृत्राण्युभयानि शूर राया मदेम वृहता त्वोताः ॥ १३ ॥ [८] (२६६)

॥ २० ॥

१-१३ भग्नजा यादम्पत्यः । इन्द्रः । विष्टुप, ७ विरयद ।

धानं य इन्द्राभि भृमार्थस्तस्थौ रयिः शर्वमा पुत्रु जनान् ।

तं नः मुदस्तेभरमुर्वरासां द्रुदि यनो महसो वृत्रुत्तरम्

॥ १ ॥

(२१७)

दिवो न तुभ्यमन्विन्द्र सत्रामुर्थं देवेभिर्धायि विश्वम् ।	
अहिं यद्वत्रमपो वत्रिवासं हन्त्रीषिन्विष्णुना सचानः	॥ २ ॥
तूर्वन्नोजीषान्तवसस्तवीयान्कृतव्रह्मेन्द्रो वृद्धमहाः ।	
राजामवन्मधुनः सोम्यस्य विश्वासां यत्पुरां दुर्तुमावत्	॥ ३ ॥
शतैरपद्रन्पणयं इन्द्रात्र दशौणये कवयेऽर्कसातौ ।	
वधैः शुष्पास्याशुपस्य मायाः पित्वो नारिरिचीत्किं चन प्र	॥ ४ ॥
महो द्रुहो अपं विश्वायुं धायि वज्रस्य यत्पतने पादि शुष्पाः ।	
उरुप सरथं सारथये करिन्द्रः कुत्साय सूर्यस्य सातौ	॥ ५ ॥ [९]
प्र श्येनो न मदिंरमंशुर्मस्मै शिरो दासस्य नमुचेर्मथायन् ।	
प्रायन्नमीं साप्यं ससन्तं पूणग्राया समिषा सं स्वस्ति	॥ ६ ॥
वि पिप्रोरहिमायस्य दृह्याः पुरो वज्रिच्छंसा न दर्दः ।	
सुदामन्तद्रेक्णो अग्रमृष्यमृजिश्चने द्वात्रं द्वाशुपे दाः	॥ ७ ॥
स वैतसुं दशमायं दशौणिं तूर्तुजिमिन्द्रः स्वभित्तिमुन्नः ।	
आ तुग्रं शश्वदिभं द्योतनाय मातुर्न सीमुषं सृजा इयध्वै	॥ ८ ॥
स ई स्पृधो वनते अग्रतीतो विभ्रद्वज्रं वृत्रहणं गभस्तौ ।	
तिष्ठद्वरी अध्यस्तेन गतं वचोयुजा वहत इन्द्रमृष्यम्	॥ ९ ॥
सनेम तेऽवसा नव्यं इन्द्र प्र पूरवः स्तवन्त एना यज्ञैः ।	
सप्त यत्पुरः शर्म शारद्वीर्द्विन्द्वीसीः पुरुकुत्साय शिक्षन्	॥ १० ॥
त्वं वृध इन्द्र पूव्यो भूर्वरिवस्यन्नशने कान्याय ।	
परा नवनास्त्वमनुदेयं महे पित्रे ददाथ स्रं नपानम्	॥ ११ ॥
त्वं धुनिरिन्द्र धुनिमतीर्केणोरुपः सीरा न स्रन्तीः ।	
प्र यत्समुद्रमतिं शूर पपिं पारया तूर्तुशं यदुं स्रन्ति	॥ १२ ॥
तत्रं ह त्वदिन्द्रं निधमाजौ सस्तो धुनीचुमुरी या ह गिष्पं ।	
दीदयदित्तुभ्यं गोमैभिः सुन्वन्दुभीतिरिधमभृतिः पक्थ्युक्कैः	॥ १३ ॥ [१०] (२२९)

॥ २१ ॥

१-१२ भरद्वाजो गार्दस्पत्यः । इन्द्रः ९, ११ शिवदेवताः । पित्रुपू ।

इमा उं त्वा पुरुतामस्य कागेर्हृष्यं वीर हृष्यां हवन्ते ।
धियो ग्नेष्टामुजं नरीयो र्षिर्निभृतिगीयते वयन्त्या

॥ १ ॥

(२३०)

तस्य स्तुप इन्द्रं यो विदानो गिर्वाहसं गीर्भिर्यज्ञवृद्धम् ।
 यस्य दिवमर्ति मद्वा पृथिव्याः पुरुमायस्य रिरिचे महित्वम् ॥ २ ॥
 स इत्तमोऽवयुनं ततन्वत्सुर्येण वयुनवचकार ।
 कदा ते मर्ता अमृतस्य धामेर्यक्षन्तो न मिनन्ति स्वधावः ॥ ३ ॥
 यस्ता चकार स कुहं स्वदिन्द्रः कमा जनं चरति कासुं विश्व ।
 कस्ते यज्ञो मनसे शं वराय को अर्क इन्द्र कतमः स होता ॥ ४ ॥
 इदा हि ते वैविपतः पुराजाः प्रनास आसुः पुरुकृत्सखायः ।
 ये मध्यमास उत नूतनास उतावमस्य पुरुहूत बोधि ॥ ५ ॥ [११]
 तं पृच्छन्तोऽवरासः पराणि प्रत्ना तं इन्द्र श्रुत्यानु येमुः ।
 अर्चामसि वीर ब्रह्मवाहो यादेव विद्य तात्त्वा महान्तम् ॥ ६ ॥
 अभि त्वा पाजो रक्षसो वि तस्थे महिं जज्ञानमभि तत्सु तिष्ठ ।
 तव प्रत्नेन युज्येन सरुया वज्रेण धृष्णो अप ता नुदस्व ॥ ७ ॥
 स तु श्रुधीन्द्र नूतनस्य ब्रह्मण्यतो वीर कारुधायः ।
 त्वं ह्याइपिः प्रदिवि पितृणां शश्वद्भूथं सुहव एधौ ॥ ८ ॥
 प्रोतये वरुणं मित्रमिन्द्रं मरुतः कृष्णावसे नो अद्य ।
 प्र पूषणं विष्णुमग्निं पुरंधि सवितारमोषधीः पर्वतांश्च ॥ ९ ॥
 इम उ त्वा पुरुशाक प्रयज्यो जरितारो अभ्यर्चन्त्यर्कैः ।
 श्रुधी हवमा हुवतो हुवानो न त्वावां अन्यो अमृत त्वदस्ति ॥ १० ॥
 नू म आ वाचमुप याहि विद्वान्विश्वेभिः सन्नो सहसो यजत्रैः ।
 ये अग्निजिह्वा क्रतुसाप आसुर्ये मत्तं चक्रुरुपरं दसाय ॥ ११ ॥
 स नो बोधि पुरण्ता सुगेपूत दुर्गेपु पथिकृद्विदानः ।
 ये अश्रमास उरयो वहिष्ठास्तेभिर्न इन्द्राभि वक्षि वाजम् ॥ १२ ॥ [१२] (२४१)

॥ २२ ॥

१-११ भरद्वाजो वाहस्पत्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

य एक इन्द्रव्यश्वर्षणीनामिन्द्रं तं गीर्भिर्यर्च आभिः ।
 यः पत्यते वृषभो वृष्ण्यावान्तसत्यः सत्वा पुरुमायः सहस्वान् ॥ १ ॥
 तस्य नुः पूर्ये पितरो नवग्वाः सप्त विप्रासो अभि वाजयन्तः ।
 नद्यदामं तनुंरि पर्वतेषामद्रोषवाचं मृतिभिः शर्विष्टम् ॥ २ ॥ (२४३)

तमीमह इन्द्रमस्य रायः पुरुवीरस्य नृवतः पुरुक्षोः ।
 यो अस्क्रुधोर्युजः स्वर्वान्तमा भर हरिवो मादयध्वै ॥ ३ ॥
 तन्नो वि वौचो यदि ते पुरा चिञ्जरितारं आनुशुः सुम्नमिन्द्र ।
 कस्ते भागः किं वयो दुध्र सिद्धः पुरुहूत पुरुवसोऽनुरम्नः ॥ ४ ॥
 तं पृच्छन्ती वज्रहस्तं रथेष्ठाभिन्द्रं वेपी वक्त्रेयी यंस्य नू गीः ।
 तुविश्राभं तुविकूर्मिं रभोदां गातुमिपे नक्षते तुम्नमच्छ ॥ ५ ॥ [१३]
 अया ह त्वं मायया वावृधानं मनोजुवा स्वतवः पर्वतेन ।
 अच्युता चिद्विद्धिता स्वोजो रजो वि दृहा धृपता विरश्चिन् ॥ ६ ॥
 तं वौ धिया नच्यस्या शर्विष्ठं प्रलं प्रलवत्परितंसयध्वै ।
 स नो वक्षदनिमानः सुवह्नेन्द्रो विश्वान्यति दुर्गहाणि ॥ ७ ॥
 आ जनाय द्रुहणे पार्थिवानि दिव्यानि दीपयोऽन्तरिक्षा ।
 तपा वृपन्निश्वतः शोचिषा तान्द्राद्विपे शोचय क्षामपथ ॥ ८ ॥
 भ्रुवो जनस्य दिव्यस्य राजा पार्थिवस्य जगतस्त्वेपसंढक् ।
 धिष्व वज्रं दक्षिण इन्द्र हस्ते विश्वा अजुर्य दयसे वि मायाः ॥ ९ ॥
 आ संयतमिन्द्र णः स्वस्ति शत्रुतूर्याय बृहतीमष्टधाम् ।
 यया दासान्यार्याणि वृत्रा करो वज्रिन्त्सुतुका नाहुपाणि ॥ १० ॥
 स नो नियुद्धिः पुरुहूत वेधो विश्ववाराभिरा गहि प्रयज्यो ।
 न या अदेवो वरते न देव आभिर्याहि तयमा मंथद्रिक् ॥ ११ ॥ [१४] (२५२)

॥ २३ ॥

१-१० भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

सुत इत्वं निमिश्च इन्द्र गोमे स्तोमे ब्रह्मणि नृस्यमान उक्थे ।
 यदा युक्ताभ्यां मघवन्हरिभ्यां भिन्नद्वजं साहोरिन्द्र यानि ॥ १ ॥
 यदा द्विवि पार्ये मुष्मिन्द्र वृत्रहृत्तेऽवसि शूरगता ।
 यदा दक्षस्य विम्बुपो अविम्यदर्गन्धपः गर्धत इन्द्र दम्यन् ॥ २ ॥
 पाता मुतमिन्द्रो अम्तु सोमं प्रणेनीरुश्रो जंतिगामृती ।
 कनी वीराय गुर्ध्वय उ लोकं दाता पर्गु म्नुवने कर्ण्यं विन् ॥ ३ ॥ (२५५)

गन्तेयान्ति सर्वना हरिभ्यां वृध्रिर्वज्रं पपिः सोमं दुदिर्गाः ।
 कर्ता वीरं नर्यं सर्ववीरं श्रोता हवं गृणतः स्तोमवाहाः ॥ ४ ॥
 अस्मै वयं यद्वावान् तद्विषम् इन्द्राय यो नः प्रदिवो अपस्कः ।
 सुते सोमं स्तुमसि शंसदुक्थेन्द्राय ब्रह्म वर्धनं यथासत् ॥ ५ ॥ [१५]
 ब्रह्माणि हि चकूपे वर्धनानि तावच्च इन्द्र मतिभिर्विषम् ।
 सुते सोमं सुतपाः शंसमानि रान्द्यां क्रियास्म वर्धणानि युवैः ॥ ६ ॥
 स नो बोधि पुरोळाशं रराणः पिषा तु सोमं गोक्रजीकमिन्द्र ।
 एदं ब्रह्मिर्जमानस्य सीदोरुं कृधि त्वायत् उं लोकम् ॥ ७ ॥
 स मन्दस्वा धनु जोषमुग्र प्र त्वा यज्ञासं इमे अश्रुवन्तु ।
 प्रेमे हवासः पुरुहूतमस्मे आ त्वेयं धीरवस इन्द्र यम्याः ॥ ८ ॥
 तं वः सखायः सं यथा सुतेषु सोमैभिरिं पृणता भोजमिन्द्रम् ।
 कुवित्तस्मा असति नो भराय न सुष्विमिन्द्रोऽवसे मृधाति ॥ ९ ॥
 एवेदिन्द्रः सुते अस्तावि सोमं भरद्वाजेषु क्षयदिन्मघोनः ।
 असद्यथा जरित्र उत सूरिरिन्द्रो रायो विश्ववारस्य दाता ॥ १० ॥ [१६] (२६२)

॥ २४ ॥

१-१० भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । इन्द्रः । विष्णुप् ।

- (३) वृषा मद् इन्द्रे श्लोक उक्त्वा सचा सोमेषु सुतपा क्रञ्जीपी ।
 अर्चन्वो मघवा नृभ्यं उक्थैर्युक्षो राजा गिरामक्षितोतिः ॥ १ ॥
 तत्सुरिर्वीरो नयो विचेताः श्रोता हवं गृणत उच्यतिः ।
 वसुः शंसो नरां कारुधाया वाजी स्तुतो विदथे दाति वाजम् ॥ २ ॥
 अक्षो न चक्रयोः शूर बृहन्प्र ते महा रिंरिचे रोदस्योः ।
 वृधस्य नु ते पुरुहूत वया व्यूडतयो रुरुहुरिन्द्र पूर्वाः ॥ ३ ॥
 शचीवतस्ते पुरुशाक् शाक्ता गवामिव सुतयः संचरणीः ।
 वत्सानां न तन्तर्पस्त इन्द्र दामन्वन्तो अद्रामानः सुदामन् ॥ ४ ॥
 अन्यदद्य करिप्रमन्दु शोऽसञ्च सन्मुहुराचक्रिन्द्रः ।
 मित्रो नो अत्र वरुणश्च पूषार्यो वशस्य पर्येतास्ति ॥ ५ ॥ [१७] (२६७)

वि त्वदापो न पर्वतस्य पृष्ठादुक्थेभिरिन्द्रानयन्त यज्ञैः ।
 तं त्वाभिः सुष्टुतिभिर्वाजयन्त आजि न जग्मुर्गिर्वाहो अश्वः ॥ ६ ॥
 न यञ्जरन्ति शरदो न मासा न द्याव इन्द्रमवकर्शयन्ति ।
 वृद्धस्य चिद्धर्घतामस्य तनूः स्तोमैर्भिरुक्थैश्च शस्यमाना ॥ ७ ॥
 न वीळ्वे नमते न स्थिराय न शर्धते दस्युर्जताय स्तवान् ।
 अज्ञा इन्द्रस्य गिरयश्चिद्व्या गम्भीरे चिद्धवति गाधमस्मै ॥ ८ ॥
 गम्भीरेण न उरुणामत्रिन्नेपो यन्धि सुतपावन्वाजान् ।
 स्था ऊ पु ऊर्ध्व ऊती अरिपण्यन्नक्तोर्व्युष्टौ परितक्म्यायाम् ॥ ९ ॥
 सचस्व नायमवसे अभीक इतो वा तमिन्द्र पाहि रिपः ।
 अमा चैनमरण्ये पाहि रिपो मदम शतहिमाः सुवीराः ॥ १० ॥ [१८] (२७२)

॥ २५ ॥

१-९ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

या तं ऊतिरवमा या परमा या मध्यमेन्द्रं शुष्मिन्नस्ति ।
 ताभिरु पु वृत्रहत्येऽधीर्न एभिश्च वाजेर्महान्न उग्र ॥ १ ॥
 आभिः स्पृधो मिथतीररिपण्यन्नमित्रस्य व्यथया मनुयुमिन्द्र ।
 आभिविश्वा अभियुजो विपूचीरार्याय विशोऽर्व तारीर्दासीः ॥ २ ॥
 इन्द्रं जामय उत येऽजामयोऽर्वाचीनासौ वनुषो युयुत्से ।
 त्वमेपां विधुरा शवांसि जहि वृष्ण्यानि कृणुही पराचः ॥ ३ ॥
 शूरो वा शूरं वनते शरीरंस्तनुरुचा तरुषि यत्कृण्वेत ।
 तोके वा गोषु तनये यदप्सु वि क्रन्दसी उर्वरोमु व्रवंते ॥ ४ ॥
 नहि त्वा शूरो न तुरो न धृष्णुर्न त्वा योधो मन्यमानो युयोध ।
 इन्द्र नकिंष्ट्रा प्रत्यस्त्येपां विश्वा ज्ञातान्यभ्यमि तानि ॥ ५ ॥ [१९]
 म पत्यत उभयोर्नुग्णमयोर्यदी वेधसः समिधे हवन्ते ।
 वृत्रे वा महो नृयति क्षये वा व्यचस्वन्ता यदि वितन्तमते ॥ ६ ॥
 अथ स्मा ते चर्षणयो यदेजानिन्द्रं ज्ञातोत भवा वस्ता ।
 अस्माकोमो ये नृतमामो अर्ष इन्द्रं मुरयो दशिरं पुगे नः ॥ ७ ॥
 अनु ते दायि मह इन्द्रियार्यं मत्रा ते विद्यमर्तुं श्रुहत्ये ।
 अनु क्षत्रमनु सहो यज्रेन्द्रं देवेभिरनु ते नृपते ॥ ८ ॥ (२८०)

एवा नः स्पृधः समजा समस्त्विन्द्रं रारन्धि मिथतीरदेवीः ।
विद्याम वस्तोरवसा गृणन्तौ भरद्वाजा उत त इन्द्र नूनम्

॥ ९ ॥ [२०] (२८१)

॥ २६ ॥

१-८ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

श्रुधी न इन्द्र ह्यमसि त्वा महो वाजस्य सातौ वावृषाणाः ।

सं यद्विशोऽयन्त शूरसाता उग्रं नोऽवुः पार्ये अहन्दाः ॥ १ ॥

त्वां वाजी हवते वाजिनेयो महो वाजस्य गर्ध्यस्य सातौ ।

त्वां वृत्रेष्विन्द्र सत्पतिं तरुत्रं त्वां चंपे मुष्टिहा गोपु युर्ध्वन् ॥ २ ॥

त्वं कविं चोदयोऽर्कसातौ त्वं कुत्साय शुष्णं दाशुर्षे वर्कं ।

त्वं शिरो अमर्मणः पराहन्नतिथिगवाय शंस्यं करिष्यन् ॥ ३ ॥

त्वं रथं प्र भरो योधमृष्वमात्रो युर्ध्वन्तं वृषभं दशधुम् ।

त्वं तुग्रं वेतुसवे सचाहन्त्वं तुजिं गृणन्तमिन्द्र तूतोः ॥ ४ ॥

त्वं तदुक्थमिन्द्र बृहणां कः प्र यच्छता सहस्रा शूर दर्षिं ।

अव गिरेर्दासं शम्बरं हन्प्रात्रो दिवोदासं चित्राभिरूती ॥ ५ ॥ [२१]

त्वं श्रद्धाभिर्मन्दसानः सोमैर्देभीतये जुष्टेरिमिन्द्र सिष्वप् ।

त्वं रजि पिठींनसे दशस्यन्पष्टिं सहस्रा शच्या सचाहन् ॥ ६ ॥

अहं चन तत्सूरिभिरानश्यां तव ज्याय इन्द्र सुभ्रभोर्जः ।

त्वया यत्स्त्वन्ते सधवीर वीरास्त्रिवरूथेन नहुषा शविष्ठ ॥ ७ ॥

वयं ते अस्यामिन्द्र द्युभ्रहंतौ सखायः स्याम महिन प्रेष्टाः ।

प्रातर्दानिः क्षत्रश्रीरस्तु श्रेष्ठो धने वृत्राणां सनये धर्नानाम् ॥ ८ ॥ [२२] (२८९)

॥ २७ ॥

१-८ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । इन्द्रः, ८ चायसानो राजा । त्रिष्टुप् ।

किमस्य मदे किम्वस्य पीताविन्द्रः किमस्य सरुख्ये चंकार ।

रणां वा ये निपदि किं ते अस्य पुरा विविद्रे किमु नूतनासः ॥ १ ॥

सर्दस्य मदे सर्दस्य पीताविन्द्रः सर्दस्य सरुख्ये चंकार ।

रणां वा ये निपदि सचे अस्य पुरा विविद्रे सद् नूतनासः ॥ २ ॥ (२९१)

नहि तु तै महिमनः समस्य न मघवन्मघवच्चस्य विद्म ।
 न राधसोराधसो नूतनस्येन्द्र नकिर्ददश इन्द्रियं ते ॥ ३ ॥
 एतत्त्यत्त इन्द्रियमचेति येनावधीर्वरशिखस्य शेषः ।
 वज्रस्य यत्ते निहतस्य शुष्मात्स्वनार्चिदिन्द्र परमो दुदार ॥ ४ ॥
 वधीदिन्द्रो वरशिखस्य शेषोऽभ्यावृतिने चायमानाय शिक्षन् ।
 वृचीवतो यद्भूरियूपीयायां हन्पूर्वं अर्धे भियसापरो दत् ॥ ५ ॥ [२३]
 त्रिशच्छतं वर्मिण इन्द्र साकं गव्यावत्यां पुरुहूत श्रवस्या ।
 वृचीवन्तः शरवे पत्यमानाः पात्रा भिन्द्राना न्यर्थान्यायन् ॥ ६ ॥
 यस्य गावावरुपा स्रयवस्यू अन्तरु पु चरतो रेरिहाणा ।
 स सूञ्जयाय तुर्वशं परादाद्वृचीवतो दैववाताय शिक्षन् ॥ ७ ॥
 द्वयो अग्ने रथिनो विशति गा वधूमतो मघवा मह्यं सप्राद् ।
 अभ्यावृती चायमानो ददाति दूणाशेयं दक्षिणा पार्थिवानाम् ॥ ८ ॥ [२४] (२९७)

॥ २८ ॥

१-८ भरद्वाजो वाहस्पत्यः । गावः; २, ८ इन्द्रो गावश्च । त्रिष्टुप्, २-४ जगती, ८ अनुष्टुप् ।

आ गावो अगमन्नुत भद्रमक्रन्त्सीदन्तु गोष्ठे रणयन्त्वस्मे ।
 प्रजावतीः पुरुरुपा इह स्युरिन्द्राय पूर्वीरुपसो दुहानाः ॥ १ ॥
 इन्द्रो यज्वने प्रणते च शिक्षत्युपेददाति न स्वं मुपायति ।
 भूयोभूयो रथिमिदस्य वर्धयन्नभिन्ने खिल्ये नि दधाति देवयुम् ॥ २ ॥
 न ता नशन्ति न दभाति तस्करो नासामामित्रो व्यथिरा दधर्षति ।
 देवाश्च याभिर्यजते ददाति च ज्योगित्ताभिः सचते गोर्षतिः सह ॥ ३ ॥
 न ता अवीं रेणुककाटो अश्रुते न संस्कृतत्रमुर्ष यन्ति ता अभि ।
 उरुगायमर्भयं तस्य ता अनु गावो मर्तस्य वि चरन्ति यज्वनः ॥ ४ ॥
 गावो भगो गाव इन्द्रो मे अच्छान् गावः सोमस्य प्रथमस्य भधः ।
 इमा या गावः स जनास इन्द्र इच्छामीद्भुदा मनमा विदिन्द्रम् ॥ ५ ॥
 यूपं गावो मेदयथा कृशं चिदधीरं चित्कृणुया मुप्रतीकम् ।
 भद्रं गृहं कृणुथ भद्रवाचो वृहदो वयं उच्यते समामु ॥ ६ ॥ (२०३)

प्रजावतीः सूर्यवसं रिशन्तीः शुद्धा अपः सुप्रपाणे पिवन्तीः ।
 मा वः स्तेन ईशत माघशंसः परि वो हेती रुद्रस्य वृज्याः ॥ ७ ॥
 उपेदमृपपर्वनमासु गोपूप पृच्यताम् ।
 उपं ऋपमस्य रेतस्सुपेन्द्र तव वीर्यं

॥ ८ ॥ [२५] ६* (३०५)

॥ २९ ॥

१-६ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

इन्द्रं वो नरः सुख्यायं सेपुर्महो यन्तः सुमतये चक्रानाः ।
 महो हि द्राता वज्रहस्तो अस्ति महासु रण्वमवसे यजध्वम् ॥ १ ॥
 आ यस्मिन्हस्ते नर्या मिमिक्षुरा रथे हिरण्यये रथेष्ठाः ।
 आ रश्मयो गर्भस्त्योः स्थूरोराध्वन्नश्वासो वृषणो युजानाः ॥ २ ॥
 श्रिये ते पादा दुव आ मिमिक्षुर्धृष्णुर्वृञ्जी शर्वसा दक्षिणावान् ।
 वसानो अत्कं सुरभिं द्यो कं स्वर्णं नृतविपिरो बभूथ ॥ ३ ॥
 स सोम आमिश्रतमः सुतो भूद्यस्मिन्पक्तिः पृच्यते सन्ति धानाः ।
 इन्द्रं नरः स्तुवन्तो ब्रह्मकारा उक्था शंसन्तो देववाततमाः ॥ ४ ॥
 न ते अन्तः शर्वसो धान्यस्य वि तु वावधे रोदसी महित्वा ।
 आ ता सूरिः पृणति तृत्तुजानो यूथेवाप्सु समीजमान उती ॥ ५ ॥
 एवेदिन्द्रः सुहव ऋष्वो अस्तूती अन्तूती हिमिशिप्रः सत्वा ।
 एवा हि जातो असमात्योजाः पूरु च वृत्रा हनति नि दस्युन् ॥ ६ ॥ [१] (३११)

॥ ३० ॥

१-५ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

भूय इद्रावृधे वीर्यायुं एकीं अजुर्यो दयते वदन्ति ।
 प्र रिरिचे दिव इन्द्रः पृथिव्या अर्धमिदस्य प्रति रोदसी उभे ॥ १ ॥
 अधा मन्ये बृहदसूर्यमस्य यानि दाधार नकिरा मिनाति ।
 दिवेदिये स्या दशतो भूढि सवान्युर्विया सुक्रतुर्धाव् ॥ २ ॥
 अधा चिन् चिचदपो नदीनां यदाभ्यो अर्दो गातुमिन्द्र ।
 नि पर्वता अग्रसदो न संद्रुस्त्वया दृहानि सुक्रतो रजांसि ॥ ३ ॥ (३१४)

सत्यमित्तन्न त्वावाँ अन्यो अस्तीन्द्रं देवो न मर्त्यो ज्यायान् ।
 अहन्नर्हि परिशयान्मरणोऽवासृजो अपो अच्छा समुद्रम् ॥ ४ ॥
 त्वमपो वि दुरो विपूचीरिन्द्रं दृहमरुजः पर्वतस्य ।
 राजाभवो जगतथर्षणीनां साकं सूर्यं जनयन्धामुपासम् ॥ ५ ॥ [२] (३१६)

॥ ३१ ॥

१-५ सुहोत्रो भारद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप्, ४ शकरी ।

अमुरेको रयिपते रयीणामा हस्तयोरधिथा इन्द्र कृष्टीः ।
 वि तोके अप्सु तनये च सरेऽवोचन्त चर्षणयो विवाचः ॥ १ ॥
 त्वद्भियेन्द्र पार्थिवानि विश्वाच्युता चिच्यावयन्ते रजांसि ।
 धावाक्षामा पर्वतासो वनानि विश्वं दृहं भयते अज्मन्ना तै ॥ २ ॥
 त्वं कुत्सेनाभि शुष्णमिन्द्राशुषं युध्य कुर्यवं गविष्टौ ।
 दशं प्रपित्वे अध सूर्यस्य मुपायश्चक्रमवित्रे रपांसि ॥ ३ ॥
 त्वं शतान्यव शम्बरस्य पुरो जघन्थाप्रतीनि दस्योः ।
 अशिक्षो यत्र शच्यां शचीवो दिवोदासाय सन्वते सुतक्रे भरद्वाजाय गृण्ते वदन्नि ॥ ४ ॥
 स संत्यसत्यन्महते रणाय रथमा तिष्ठ तुविनृम्य भीमम् ।
 याहि प्रपथिन्नवसोपं मद्रिक्प्र चं श्रुत श्रावय चर्षणिभ्यः ॥ ५ ॥ [३] (३२१)

॥ ३२ ॥

१-५ सुहोत्रो भारद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अपूर्व्या पुरुतमान्यस्मै महे वीराय त्वसें तुराय ।
 विरप्दिनें वज्जिणे शंतमानि वचोस्यासा स्वविराय तक्षम् ॥ १ ॥
 स मातरा सूर्येणा कवीनामवांसयद्रुजदद्रिं गृणानः ।
 स्वाधीभिर्ऋकभिर्वावशान उदुस्त्रियाणामसृजन्निदानम् ॥ २ ॥
 स वह्निभिर्ऋकभिर्गोषु शश्वन्मितज्ञुभिः पुरुकृत्वा जिगाय ।
 पुरः पुरोहा सरिभिः सरयीन्दृहा रुरोज क्रुभिः क्रुभिः सन् ॥ ३ ॥
 स नीच्याभिर्जरितारमच्छा महो वाजंभिर्भहद्विश्च शुष्मेः ।
 पुरुनीरांभिर्वृषभ क्षितीनामा गिर्वणः सुविताय प्र याहि ॥ ४ ॥ (३२५)

स सर्गेण शर्वसा त्वक्तो अत्यैरप इन्द्रो दक्षिणतस्तुरापाद् ।
इत्था सृजाना अनपावृदर्थं दिवेदिवे विविपुरप्रमृष्यम्

॥ ५ ॥ [४] (३२६)

॥ ३३ ॥

१-५ शुनहोत्रो भारद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

य ओजिष्ठ इन्द्र तं सु नो दा मदो वृषन्स्वभिष्टिर्दास्वान् ।

सौर्वक्ष्यं यो वृषन्स्वश्रो वृत्रा समत्सु सासहदमित्रान् ॥ १ ॥

त्वां हीडेन्द्रावसे विवाचो हवन्ते चर्षणयः शरसातौ ।

त्वं विप्रैर्भिविं पर्णारिशायस्त्वोत इत्सर्निता वाजमर्वा ॥ २ ॥

त्वं तो इन्द्रोभयां अमित्रान्दासां वृत्राप्यार्यां च शूर ।

वधीर्वनेव सुधितेभिरत्कैरा पृत्सु दर्षिं नृणां नृतम ॥ ३-॥

स त्वं न इन्द्राकवाभिरूती सखा विश्वायुरविता वृधे भूः ।

स्वर्पाता यद्ध्यामसि त्वा युध्यन्तो नेमधिता पृत्सु शूर ॥ ४ ॥

नूनं न इन्द्राप्रार्यं च स्या भवा मृळीक उत नो अभिष्टौ ।

इत्था गृणन्तो मुहिनस्य शर्मन्दिवि प्याम पायं गोपतमाः ॥ ५ ॥ [५] (३३१)

॥ ३४ ॥

१-५ शुनहोत्रो भारद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

सं च त्वे जग्गुर्गिरं इन्द्र पूर्वीर्वि च त्वयन्ति विभ्र्यो मनीषाः ।

पुरा नूनं च स्तुतय ऋषीणां पस्पुध्र इन्द्रे अर्घ्युक्थार्का ॥ १ ॥

पुरुहूतो यः पुरुगूर्त ऋभ्यां एकः पुरुप्रशस्तो अस्ति यज्ञैः ।

रथो न महे शर्वसे युजानोडेसाभिरिन्द्रो अनुमाद्यो भूत् ॥ २ ॥

न यं हिंसन्ति धीतयो न वाणीरिन्द्रं नक्षन्तीदभि वर्धयन्तीः ।

यदि स्तोतारः शतं यत्सहस्रं गृणन्ति गिर्वेणसं शं तदस्मै ॥ ३ ॥

अस्मा एतद्विच्यै चैर मासा मिमिक्ष इन्द्रे न्ययामि सोमः ।

जनं न घन्वन्ममि सं यदापः सना वावृधुर्हवनानि यज्ञैः ॥ ४ ॥

अस्मा एतन्मर्षाङ्गुपर्मस्मा इन्द्राय स्तोत्रं मृत्तिभिरवाचि ।

अगृधया महति वृनुत्स्य इन्द्रो विश्वायुरविता वृधथ ॥ ५ ॥ [६] (३३६)

॥ ३५ ॥

१-५ नरो भारद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

कदा भुवत्रथक्षयाणि ब्रह्म कदा स्तोत्रे सहस्रपोष्यं दाः ।
 कदा स्तोमं वासयोऽस्य राया कदा धियः करसि वाज्ररत्नाः ॥ १ ॥
 कर्हि स्वित्तदिन्द्रं यन्नृभिर्नृन्वीरैर्वीरान्नीळयासे जयाजीन् ।
 त्रिधातु गा अधि जयासि गोष्विन्द्रं द्युम्नं स्वर्वद्वेह्यस्मे ॥ २ ॥
 कर्हि स्वित्तदिन्द्रं यज्ररित्रे विश्वप्सु ब्रह्म कृणवः शविष्ठ ।
 कदा धियो न नियुतो युवासे कदा गोमघा हर्वनानि गच्छाः ॥ ३ ॥
 स गोमघा जरित्रे अश्वश्चन्द्रा वाज्रश्रवसो अधि धेहि पृक्षः ।
 पीपिहीपः सुदुघामिन्द्र धेनुं भरद्वाजेषु सुरुचो रुरुच्याः ॥ ४ ॥
 तमा नूनं वृजनमन्यथा चिच्छरो यच्छक्रु वि दुरो गृणीपे ।
 मा निररं शुक्रदुघस्य धेनोराङ्गिरसान्ब्रह्मणा विप्र जिन्व ॥ ५ ॥ [७] (३४१)

॥ ३६ ॥

१-५ नरो भारद्वाजः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

सत्रा मदासस्तव विश्वजन्याः सत्रा रायोऽध ये पार्थिवासः ।
 सत्रा वाजानामभवो विभक्ता यद्वेषु धारयथा असुर्यम् ॥ १ ॥
 अनु प्र येजे जनु ओजो अस्य सत्रा दधिरे अनु वीर्यीय ।
 स्युमगृभे दुधयेऽर्वते च क्रतुं वृज्जन्त्यर्पि वृत्रहत्ये ॥ २ ॥
 तं सध्रीचीरूतयो वृष्ण्यानि पौस्यानि नियुतः सध्रिरिन्द्रम् ।
 समुद्रं न सिन्धव उक्थशुष्मा उरुच्यचंसं गिर आ विशन्ति ॥ ३ ॥
 स रायस्त्रासुप सृजा गृणानः पुरुश्चन्द्रस्य त्वमिन्द्र वस्वः ।
 पतिर्वभूथासंगो जनानामेको विश्वस्य भुवनस्य राजा ॥ ४ ॥
 स तु श्रुधि श्रुत्या यो दुवोयुर्दानं भूमाभि रायो अर्यः ।
 असो यथा नः शर्वसा चक्रानो युगेयुगे वर्यमा चेकितानः ॥ ५ ॥ [८] (३४६)

॥ ३७ ॥

१-५ भरद्वाजो पार्हस्पत्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अर्वाग्रथं विश्ववारं त उग्रेन्द्र युक्ताग्रे हरयो वहन्तु ।
 कीरिधिद्धि त्वा हवते स्वर्वानृधीमर्हि मधुमादंस्ते अद्य ॥ १ ॥ (३४७)

प्रो द्रोणे हरयः कर्माग्मन्पुनानासु ऋज्यन्तो अभूवन् ।
 इन्द्रो नो अस्य पूर्यः पपीयाद् द्युक्षो मदस्य सोम्यस्य राजा ॥ २ ॥
 आसन्नाणार्सः शवसानमच्छेन्द्रं सुचक्रे रथ्यासो अर्थाः ।
 अभि श्रव ऋज्यन्तो वहेयुर्न चिन्नु बायोरमृतं वि दस्येत् ॥ ३ ॥
 वरिष्ठो अस्य दक्षिणामियतीन्द्रो मघोनां तुविकूमितमः ।
 यया वज्रिवः परिव्यास्यहो मवा च धृष्णो दर्यसे वि सूरीन् ॥ ४ ॥
 इन्द्रो वाजस्य स्थविरस्य दातेन्द्रो गीभिर्विधतां वृद्धमेहाः ।
 इन्द्रो वृत्रं हनिष्ठो अस्तु सत्वा ता सूरिः पृणति तूतुजानः ॥ ५ ॥ [९] (३५१)

॥ ३८ ॥

१-५ भरद्वाजो चार्हस्पत्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अपादित उदु नश्चित्रतमो मुही भर्षद् द्युमतीमिन्द्रहृतिम् ।
 पन्यसीं धीतिं दैव्यस्य यामञ्जनस्य रातिं वनते सुदातुः ॥ १ ॥
 दूराच्चिदा वंसतो अस्य कर्णा घोपादिन्द्रस्य तन्यति शुवाणः ।
 एयमेनं देवहृतिर्ववृत्यान्मद्युमिन्द्रमियमृच्यमाना ॥ २ ॥
 तं वो धिया परमया पुराजामजरमिन्द्रमभ्यनृप्यकैः ।
 ब्रह्मा च गिरो दधिरे समस्मिन्महाँश्च स्तोमो अर्धि वर्षदिन्द्रं ॥ ३ ॥
 वर्धाथं यज्ञ उत सोम इन्द्रं वर्धाद्रह्य गिरं उक्था च मन्यं ।
 वर्धाहेनमुपसो यामन्नक्तोर्वर्धान्मासाः शरद्रो द्याव इन्द्रम् ॥ ४ ॥
 एवा जज्ञानं सहसे असाभि वावृधानं राधसे च श्रुतार्यं ।
 महामुग्रमवसे विप्र नूनमा विवासेम वृत्रतूर्येषु ॥ ५ ॥ [१०] (३५६)

॥ ३९ ॥

१-५ भरद्वाजो चार्हस्पत्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

मन्द्रस्य क्वेदिच्यस्य वहेविप्रमन्मनो वचनस्य मध्वः ।
 अपा नस्तस्य सचनस्य देवेषां युवस्व गृणते गोअग्राः ॥ १ ॥
 अयमुज्ञानः पर्यद्रिमुस्ता श्रुतधीतिभिर्कृतयुग्युज्ञानः ।
 रुजदरुणं वि वलस्य सानुं पूर्णोर्विचोभिरभि वोधदिन्द्रः ॥ २ ॥ (३५८)

अयं द्योतयद्द्युतो व्युक्तन्दोषा वस्तोः शरद् इन्दुरिन्द्र ।

इमं केतुर्मदधुर्नू चिदह्नां शुचिजन्मन उपसंश्रकार ॥ ३ ॥

अयं रोचयदुरुचो रूचानोऽयं वासयद्भृतेन पूर्वाः ।

अयमीयत ऋतयुग्भिरश्वैः स्वर्विदा नाभिना चर्षणिप्राः ॥ ४ ॥

नू गृणानो गृणते व्रत राजन्निषः पित्व वसुदेयाय पूर्वाः ।

अप ओषधीरविपा वनानि गा अर्वतो नूनचसे रिरीहि ॥ ५ ॥ [११] (३६१)

॥ ४० ॥

१-५ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

इन्द्र पितृ तुभ्यं सुतो मदायाव स्य हरी वि भुञ्चा सखाया ।

उत प्र गांय गृण आ निषद्याथा यज्ञाय गृणते वयो धाः ॥ १ ॥

अस्य पितृ यस्य जज्ञान इन्द्र मदाय ऋत्वे अपिबो विरश्चिन् ।

तमु ते गावो नर आपो अद्रिरिन्दुं समहन्पीतये समस्मै ॥ २ ॥

समिद्धे अग्नौ सुत इन्द्र सोम आ त्वा वहन्तु हरयो वहिष्ठाः ।

त्वायता मनसा जोहवीमीन्द्रा याहि सुवितार्य गृहे नः ॥ ३ ॥

आ याहि शश्वदुशता ययाथेन्द्र महा मनसा सोमपेयम् ।

उप ब्रह्माणि शृणव इमा नोऽथा ते यज्ञस्तुन्वेडे वयो धात् ॥ ४ ॥

यदिन्द्र दिवि पार्ये यदध्वन्यद्वा स्वे सदेने यत्र वासि ।

अतो नो यज्ञमवसे नियुत्वान्सजोपाः पाहि गिर्वणो मरुद्भिः ॥ ५ ॥ [१२] (३६६)

॥ ४१ ॥

१-५ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । इन्द्रः । त्रिष्टुप् ।

अहेळमान् उप याहि यज्ञं तुभ्यं पवन्त इन्दवः मुतामः ।

गावो न वेञ्चिन्स्वमोक्तो अच्छेन्द्रा गेहि प्रथमो यज्ञियांनान् ॥ १ ॥

या ते काकुत्सुकृता या वरिष्ठा यया शश्वत्पिर्वमि मध्वं उमिम् ।

तर्यां पाहि प्र ते अध्वर्युरस्थालं ते वत्तो वर्तनामिन्द्र गृच्युः ॥ २ ॥

एष दृप्सो वृषभो विश्वरूप इन्द्राय वृष्णे मर्मरारि गोमः ।

एतं पितृ हरिवः म्नातृग्र यमोश्रिपे प्रदिरि यन्ते अयम् ॥ ३ ॥ (३६७)

सुतः सोमो असुतादिन्द्र वस्यानयं श्रेयोऽञ्चितुपे रणाय ।

एतं तित्तिर्ध उषं याहि यज्ञं तेन विश्वास्तर्विपीरा पृणस्व ॥ ४ ॥

ह्वयामसि त्वेन्द्रं याह्वर्वाडरं ते सोमस्तन्वै भवाति ।

शतक्रतो मादयस्वा सुतेषु प्रास्माँ अवृ पृतनासु प्र विश्व ॥ ५ ॥ [१३] (३०१)

॥ ४२ ॥

१-४ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । इन्द्रः । अनुष्टुप्, ४ बृहती ।

प्रत्यस्मै पिपीपते विश्वानि विदुषे भर । अरङ्गमाय जग्मयेऽपश्चादध्वने नरे ॥ १ ॥

एमेनं प्रत्येतन सोमेभिः सोमपार्तमम् । अर्मत्रेभिर्ऋजीपिणमिन्द्रं सुतेभिरिन्दुभिः ॥ २ ॥

यदी सुतेभिरिन्दुभिः सोमेभिः प्रतिभूषथा वेदा विश्वस्य मेधिरो धूपत्तमिदेपते ॥ ३ ॥

अस्माअस्मा इदन्धसोऽध्वर्यो प्र भरा सुतम् । कुवित्संसस्य जेन्यस्य शर्धतोऽभिर्शस्तेरवस्परत् ॥ ४ ॥ [१४]

॥ ४३ ॥

(३७५)

१-४ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । इन्द्रः । उष्णिक् ।

यस्य त्यच्छभ्वरं मदे दिवोदासाय रन्धयः । अयं स सोम इन्द्र ते सुतः पिब ॥ १ ॥

यस्य तीव्रसुतं मदं मध्यमन्तं च रक्षसे । अयं स सोम इन्द्र ते सुतः पिब ॥ २ ॥

यस्य गा अन्तरश्मनो मदे हृहा अवासृजः । अयं स सोम इन्द्र ते सुतः पिब ॥ ३ ॥

यस्य मन्द्रानो अन्धसो माघोनं दधिपे शर्वः । अयं स सोम इन्द्र ते सुतः पिब ॥ ४ ॥ [१५] (३७९)

॥ ४४ ॥

१-४४ शंयुर्बार्हस्पत्यः । इन्द्रः । विष्टुप्, १-६ अनुष्टुप्, ७-९ (८ वा) विराट् ।

(४) यो रपियो रथितमो यो द्युमैर्द्युन्नर्वचमः ।

सोमः सुतः स इन्द्र तेऽस्ति स्वधापते मदः ॥ १ ॥

यः शग्मस्तुविशग्म ते रायो द्रामा मन्तीनाम् ।

सोमः सुतः स इन्द्र तेऽस्ति स्वधापते मदः ॥ २ ॥

येन वृद्धो न शर्वसा तुरो न स्वाभिरुतिभिः ।

सोमः सुतः स इन्द्र तेऽस्ति स्वधापते मदः ॥ ३ ॥

त्यमु घो अग्रहणं गृणीपि शर्वमस्पर्तिम् ।

इन्द्रं विश्वासाहं नरं मंहिष्ठं विश्वर्षणिम् ॥ ४ ॥ (३८३)

यं वर्धयन्तीद्विरः पतिं तुरस्य राधसः ।

॥ ५ ॥ [१६]

तमिन्वस्य रोदसी देवी शुष्मं सपर्यतः

तद्वं उक्थस्यं ब्रह्मणेन्द्रायोपस्त्रणीपणिं ।

॥ ६ ॥

विपो न यस्योतयो वि यद्रोहन्ति सुक्षितः

अविद्वदक्षं मित्रो नवीयान्पपानो देवेभ्यो वस्यो अचैत् ।

॥ ७ ॥

ससवान्त्स्तौलाभिर्घाँतरीभिरुरुष्या पायुरंभवत्सखिभ्यः

ऋतस्यं पथि वेधा अपायि श्रिये मनांसि देवासौ अकन् ।

॥ ८ ॥

दधानो नामं महो वचोभिर्वपुर्दृश्ये वेन्यो व्यावः

द्युमत्तमं दक्षं धेहस्मे सेधा जनानां पूर्वीररातीः ।

॥ ९ ॥

वर्षीयो वयः कृणुहि शचीभिर्धनस्य सातावस्मो अविद्धि

इन्द्र तुभ्यमिन्मघवन्नभूम वयं दात्रे हरिवो मा वि वैनः ।

॥ १० ॥ [१७]

नकिरापिर्देदृशे मर्त्यत्रा किमङ्ग रंध्रचोर्दनं त्वाहुः

मा जस्वने वृषभ नो ररीथा मा तै रेवतः सख्ये रिपाम ।

॥ ११ ॥

पूर्वीष्टं इन्द्र निष्पिधो जनेषु जहसुष्वीन्द्र वृहापृणतः

उद्व्राणीव स्तनयन्त्रियर्तान्द्रो राधांस्यश्वानि गव्यां ।

॥ १२ ॥

त्वमसि ब्रुदिवः कारुधाया मा त्वाद्रामान् आ दंभन्मघोनः

अध्वर्यो वीर प्र महे सुतानामिन्द्राय भर स हस्य राजा ।

॥ १३ ॥

यः पूव्याभिरुत् नूतनाभिर्गीभिर्वावृधे गृणतामृषीणाम्

अस्य मदे पुरु वर्षीसि विद्वानिन्द्रो वृत्राण्यभ्रती जघान ।

॥ १४ ॥

तमु प्र होषि मधुमन्तमस्मै सोमं वीरायं शिप्रिणे पिर्वर्धयं

पाता सुतमिन्द्रो अस्तु सोमं हन्ता वृत्रं वज्रेण मन्दसानः ।

॥ १५ ॥ [१८]

गन्ता यज्ञं परावर्तंश्चिदच्छा वसुर्धानामयिता कारुधायाः

इदं त्यत्पात्रमिन्द्रपानमिन्द्रस्य प्रियममृतमपायि ।

॥ १६ ॥

मत्मघथा सोमनसायं देवं व्युम्मद् द्वेषो युयवःशंभः

एना मन्द्रानो जहि शूर शत्रुं जामिमजांमि मघवन्नमित्रान् ।

॥ १७ ॥

अभिषेणो अस्यां देदिजानान्पराच इन्द्र प्र मृषा जृही चं

आमु प्ता णो मघवदिन्द्र पुन्योम्मस्यं महि वरिवः सुगं कः ।

॥ १८ ॥ (३९.५)

अपां तोकस्य तनयस्य जेप इन्द्रं मृगेन्हेणुहि स्मां नो अर्थम्

आ त्वा हरयो वृषणो युजाना वृषरथासो वृषरश्मयोऽत्याः ।
 अस्मत्राञ्चो वृषणो वज्रवाहो वृष्णे मदाय सुयुजो वहन्तु ॥१९॥
 आ ते वृषन्वृषणो द्रोणमस्थुर्धृतग्रपो नोर्मयो मदनतः ।
 इन्द्र प्र तुभ्यं वृषभिः सुतानां वृष्णे भरन्ति वृषभाय सोमम् ॥२०॥ [१९]
 वृषसि दिवो वृषभः पृथिव्या वृषा सिन्धूनां वृषभः स्तिर्यानाम् ।
 वृष्णे त इन्दुर्वृषभ पीपाय स्वाद् रसो मधुपेयो वराय ॥२१॥
 अयं देवः सहसा जायमान इन्द्रेण युजा पणिमस्तभायत् ।
 अयं स्वस्य पितुरायुधानीन्दुरमुष्णादक्षिवस्य मायाः ॥२२॥
 अयमकृणोदुपसः सुपत्नीर्यं सूर्ये अदधाज्ज्योतिरन्तः ।
 अयं त्रिधातुं दिवि रोचनेर्षु त्रितेर्षु विन्ददमृतं निर्गृहम् ॥२३॥
 अयं द्यावापृथिवी वि प्कभायद्वयं रथमयुनक्सप्तरेभिम् ।
 अयं गोपु शच्या पक्कमन्तः सोमो दाधार दशयन्त्रमुत्सम् ॥२४॥ [२०] (४०३)

॥ ४५ ॥

१-३३ शंयुर्वाहस्पत्यः । इन्द्रः, ३१-३३ वृषुस्तक्षा । गायत्री, २९ अतिनिचृत्,

३१ पादनिचृत्, ३३ अनुष्टुप् ।

य आनयत्परावतः सुनीती तुर्वशं यदुम् । इन्द्रः स नो युवा सखा ॥ १ ॥
 अविद्रे चिद्वयो दधदनाशुनां चिदर्वता । इन्द्रो जेता हितं धनम् ॥ २ ॥
 महीरस्य प्रणीतयः पूर्वोरुत प्रशस्तयः । नास्य क्षीयन्त ऊतयः ॥ ३ ॥
 सखायो ब्रह्मवाहसेऽथैत प्र च गायत । स हि नः प्रमतिर्मही ॥ ४ ॥
 त्वमेकस्य वृत्रहन्त्रविता द्वयोरसि । उतेदश्रे यथा वयम् ॥ ५ ॥ [२१]
 नयसीद्वति द्विपः कृणोप्युक्थशंसिनः । नृभिः सुवीर उच्यसे ॥ ६ ॥
 ब्रह्माणं ब्रह्मवाहसं गीभिः सखायमृग्मियम् । गां न दोहसे हुवे ॥ ७ ॥
 यस्य विश्वानि हस्तयोरुचुर्वसनि नि द्विता । वीरस्य पृतनापहः ॥ ८ ॥
 वि दृहानि चिदद्वित्रो जनानां शचीपते । वृह माया अनानत ॥ ९ ॥
 तमुं त्वा सत्य सोमपा इन्द्र वाजानां पते । अहमहि श्रवस्वयवंः ॥१०॥ [२२]
 तमुं त्वा यः पुरासिधु यो वा नूनं हिते धने । हव्यः स श्रुधी हवेम् ॥११॥ (४१४)

धीभिरर्वैद्धिरर्वतो वाजाँ इन्द्र श्रवाग्यान्	त्वयाँ जेष्म हितं धनम् ॥१२॥
अभूरु चीर गिर्वणो महौ इन्द्र धनेँ हिते	भरेँ वितन्तसाग्यः ॥१३॥
या तं उतिरमित्रहन्मक्षुर्जवस्तमासति	तयाँ नो हिनुही रथम् ॥१४॥
स रथेन रथीतमोऽस्माकैनाभियुग्वना	जेषिँ जिष्णो हितं धनम् ॥१५॥ [२३]
य एक इत्तमुं दृहि कृष्टीनां विचर्षणिः	पतिँ जेजे वृषक्रतुः ॥१६॥
यो गृणतामिदासिंथापिरूती शिवः सरयाँ	स त्वं न इन्द्र मृळ्य ॥१७॥
धिष्व वज्रं गभस्त्यो रक्षोहत्याय वज्रिवः	सासहीष्ठा अभि स्पृधः ॥१८॥
प्रह्नं रयीणां युजं सखायं कीरिचोदनम्	ब्रह्मवाहस्तमं हुवे ॥१९॥
स हि विश्वानि पार्थिवोँ एको वसनि पत्यते	गिर्वणस्तमो अग्निगुः ॥२०॥ [२४]
स नोँ नियुद्धिरा पृण कामं वाजेँभिरश्विभिः	गोमँद्धिगोपते ध्रुपत् ॥२१॥
तद्वोँ गाय सुते सर्वा पुरुहूताय सत्वने	शं यद्भवे न श्वाकिनेँ ॥२२॥
न घा वसुनिँ यमते दानं वाजस्य गोमतः	यत्सीमृष श्रवदिरः ॥२३॥
कुवित्सस्य प्र हि ब्रजं गोमन्तं दस्युहा गमत्	शचीँभिरप नो वरत् ॥२४॥
इमा उँ त्वा शतक्रतोऽभि प्र णोनुवुगिरः	इन्द्र वत्सं न मातरः ॥२५॥ [२५]
दूणाशं सरुयं तव गौरिसि चीर गच्यते	अश्वोँ अश्वायते भव ॥२६॥
स मन्दस्वा ह्यन्धसो राधसे तन्वाँ महे	न स्तोतारं निदे करः ॥२७॥
इमा उँ त्वा सुतेसुते नक्षन्ते गिर्वणो गिरः	वत्सं गावो न धेनवः ॥२८॥
पुरुतमं पुरुणां स्तोतृणां विवाचि	वाजेँभिर्वाजयताम् ॥२९॥
अस्माकमिन्द्र भूतु ते स्तोमो वाहिँष्टो अन्तमः	अस्मान्नाये महे हिनु ॥३०॥
अधिँ वृषुः पंणीनां वषिँष्ठे मूर्धन्नस्थात्	उरुः कक्षो न गाङ्गयः ॥३१॥
यस्यं वायोरेव द्रवद्भद्रा रातिः संहसिणी	सुद्यो दानाय महेते ॥३२॥
तत्सु नो विश्वेँ अय आ सदा गृणन्ति कारवः । वृषुँ संहसदातमं मूरिँ महसुमातमम् ॥३३॥ [२६]	

(४३६)

॥ ४६ ॥

१-१४ शंयुवाँहेस्पत्यः । इन्द्रः । प्रगाथः (=विष्णो मृदनी, ममा सतोमृदनी) ।

त्वामिद्वि हवामहे माता वाजस्य कारवः ।
त्वां वृजेप्विन्द्र मर्षति नरुम्यां काष्ठास्वर्षतः

॥ १ ॥

(४३७)

स त्वं नेश्वित्र वज्रहस्त धृष्णुया महः स्तवानो अद्रिवः ।
 गामश्वं रुथ्यमिन्द्र सं किर सुत्रा वाजं न जिग्युषे ॥ २ ॥
 यः संत्राहा विचर्षणिरिन्द्रं तं हूमहे वयम् ।
 सहस्रमुष्क तुर्विन्मृण सत्पते भवा समत्सु नो वृधे ॥ ३ ॥
 वार्धसे जनान्वृषभेवं मन्युना वृषौ मीह ऋचीपम ।
 अस्माकं बोध्यविता महाधने तनूष्वप्सु स्वये ॥ ४ ॥
 इन्द्र ज्येष्ठं न आ भेरुं ओजिष्ठं पुरी श्रवः ।
 येनेमे चित्र वज्रहस्त रोदसी ओभे सुशिग्र प्राः ॥ ५ ॥ [२७]
 त्वामुग्रमवसे चर्षणीसहं राजन्देवेषु हूमहे ।
 विश्वा सु नो विधुरा पिन्दुना वसोऽमित्रान्तसुपहान्कृधि ॥ ६ ॥
 यदिन्द्र नाहुपीष्वाँ ओजो नृम्यं च कृष्टिषु ।
 यद्वा पञ्च क्षितीनां द्युममा भेर सुत्रा विश्वानि पौस्या ॥ ७ ॥
 यद्वा तृक्षौ मघवन्दुहावा जने यत्पूरो कच वृष्ण्यम् ।
 अस्मभ्यं तर्द्रीरीहि सं नृपाद्येऽमित्रान्पुत्सु तुर्वणे ॥ ८ ॥
 इन्द्रं त्रिधातु शरणं त्रिवरुथं स्वस्तिमत् ।
 छुर्दियेच्छ मघवञ्चक्ष मह्यं च यावया दिद्युमैभ्यः ॥ ९ ॥
 ये गच्यता मनसा शत्रुमादुश्ररभिग्रन्ति धृष्णुया ।
 अर्ध स्मा नो मघवन्निन्द्र गिर्वणस्तनुपा अन्तमो भव ॥ १० ॥ [२८]
 अर्ध स्मा नो वृधे भवेन्द्रं नायमवा युधि ।
 यद्वन्तरिक्षे पतर्यन्ति पणिर्नो दिद्यवस्तिभमूर्धानः ॥ ११ ॥
 यत्र शूरासस्तन्वो वितन्वते प्रिया शर्म पितृणाम् ।
 अर्ध स्मा यच्छ तन्वेऽ तने च छुर्दिरचित्तं यावय द्वेषः ॥ १२ ॥
 यदिन्द्र सगे अर्धतश्चोदयासे महाधने ।
 अममाने अर्धनि वृजिने पथि श्येनाँइव श्रवस्यतः ॥ १३ ॥
 सिन्धूरिव प्रवृण आद्रुया यतो यदि ह्योग्रमनु प्वाणि ।
 आ ये वषो न चर्षतत्पारमिपि गृभीता द्याहोर्गधि ॥ १४ ॥ [२९] (४५०)

॥ ४७ ॥

१-३१ गणों भारद्वाजः । इन्द्रः, १-५ सोमः, २० देव-भूमि-हृहस्पतीन्द्राः, २२-२५ प्रस्तोकः,
२६-२८ रथः, २९-३० दुंदुभिः, ३१ तुन्दुभीन्द्रौ । त्रिष्टुप्; १९ वृहती, २३ अनुष्टुप्,
२४ गायत्री, २५ द्विपदा, २७ जगती ।

स्वादुक्किलायं मधुमाँ उतायं तीव्रः किलायं रसवाँ उतायम् ।
उतो न्वीस्य पपिवांसमिन्द्रं न कश्चन सहत आहवेषु ॥ १ ॥
अयं स्वादुरिह मदिष्ठ आस यस्येन्द्रौ वृत्रहृत्यै ममाद ।
पुरूणि यश्चयौत्ता शम्बरस्य वि नवति नव च देहोडे हन् ॥ २ ॥
अयं मे पीत उदियति वाचमयं मनीषामुशतीमजीगः ।
अयं पळ्वीरमिमीत धीरो न याम्यो भुवनं कञ्चनारे ॥ ३ ॥
अयं स यो वरिमाणं पृथिव्या वर्माणं दिवो अकृणोदयं सः ।
अयं पीयूषं तिसृषुं प्रवत्सु सोमो दाधारोर्वीन्तरिक्षम् ॥ ४ ॥
अयं विदच्चित्रदशीकर्मणः शुक्रसन्नानामुपसामनीके ।
अयं महान्महता स्कम्भेनेनोद् घामस्तभाद्रूपभो मरुत्वान् ॥ ५ ॥ [३०]
धृपतिपव कलशे सोममिन्द्र वृत्रहा शूर समरे वसनाम् ।
माध्यन्दिने सर्वन् आ वृषस्व रयिस्थानो रयिमस्मानु धेहि ॥ ६ ॥
इन्द्र प्र णः पुरष्टेव पश्य प्र नो नय प्रतरं वस्यो अच्छ ।
भवा सुपारो अतिपारयो नो भवा सुनीतिरुत वामनीतिः ॥ ७ ॥
उरुं नो लोकमनु नेपि विद्वान्स्वर्वज्ज्योतिरभयं स्वस्ति ।
ऋष्या त इन्द्र स्थविरस्य बाहू उप स्थेयाम शरुणा वृहन्ता ॥ ८ ॥
वरिष्ठे न इन्द्र वन्दुरै घा वहिष्ठयोः शतावन्नश्वयोरा ।
इपमा वक्षीपां वर्षिष्ठां मा नस्तारीन्मघवृत्रायो अर्यः ॥ ९ ॥
इन्द्रं मूळ महौ जीवार्तुमिच्छ चोदय धियमर्यसो न धाराम् ।
यत्कि चाहं त्वायुरिदं वदामि तज्जुपस्व कृधि मा देववन्तम् ॥ १० ॥ [३१]
ज्ञातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं हवेहवे सुहवं शरमिन्द्रम् ।
ह्यामि शक्रं पुरुहूतमिन्द्रं स्वस्ति नो मघवा घात्विन्द्रः ॥ ११ ॥
इन्द्रः सुवामा स्ववाँ अवाँभिः सुमूळीको भवतु विश्वेदाः ।
वार्यतां द्वेषो अर्भयं कृणोतु सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥ १२ ॥ (४६२)

तस्य वयं सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम ।
 स सुत्रामा स्वर्वा इन्द्रो अस्मे आराचिद् द्वेषः सनुतयुयोतु ॥१३॥
 अव त्वे इन्द्र प्रवतो नोभिर्गिरो ब्रह्माणि नियुतो धवन्ते ।
 उरू न राधः सर्वता पुरुष्यपो गा वज्रिन्युवसे समिन्दून् ॥१४॥
 क ई' स्तवत्कः पृणात्को यजाते यदुग्रमिन्मघवा विश्वहवैत् ।
 पादाविव प्रहरन्नन्यमन्यं कृणोति पूर्वमपरं शचीभिः ॥१५॥ [३२]
 शृण्वे वीर उग्रमुग्रं दमायन्नन्यमन्यमतिनेनीयमानः ।
 एधमानद्विळुभयस्य राजा चोष्कूयते विश इन्द्रो मनुष्यान् ॥१६॥
 परा पूर्वेपां सख्या वृणक्ति विततुराणो अपरेभिरेति ।
 अनानुभूतीरवधन्वानः पूर्वीरिन्द्रः शरदस्तर्तीति ॥१७॥
 रूपरूपं प्रतिरूपो बभूव तदस्य रूपं प्रतिचक्षणाय ।
 इन्द्रो मायाभिः पुरुरूपं ईयते युक्ता ह्यस्य हरयः शता दश ॥१८॥
 युजानो हरिता रथे भूरि त्वष्टेह राजति ।
 को विश्वाहा द्विपतः पक्ष आसत उतासीनिषु सूरिषु ॥१९॥
 अग्न्यति क्षेत्रमार्गन्म देवा उर्वी सती भूमिंरहूरणाभूत् ।
 बृहस्पते प्र चिकित्सा गर्विष्टावित्था सते जरित्र इन्द्र पन्थाम् ॥२०॥ [३३]
 दिवेदिवे सदशीरन्यमर्थं कृष्णा असेधदप सन्नो जाः ।
 अहन्दासा वृपभो वस्नयन्तोदव्रजे वृचिनं शम्बरं च ॥२१॥
 प्रस्तोक इन्नु राधसस्त इन्द्र दश कोशयीर्दश वाजिनोऽदात् ।
 दिवोदासादतिथिग्वस्य राधः शाम्बरं वसु प्रत्यग्रभीष्म ॥२२॥
 दशाश्वान्दश कोशान्दश वस्त्रार्थिभोजना ।
 दशो हिरण्यपिण्डान्दिवोदासादसानिपम् ॥२३॥
 दश रथान्प्रष्टिमतः शतं गा अर्धर्वभ्यः । अश्वथः पायवैऽदात् ॥२४॥
 महि राधो विश्वर्जन्यं दधानान्भुरद्वाजान्साजुयो अर्भ्ययष्ट ॥२५॥ [३४]
 वनस्पते वीङ्गो हि भूया अस्मत्संसा प्रतरणः सुवीरः ।
 गोभिः सन्नद्धो असि वीर्य्यस्वास्थाता तै जयतु जेत्वानि ॥२६॥
 द्विस्पृथिचयाः पर्योज उद्धृतं वनस्पतिभ्यः पर्याभृतं सहः ।
 अपामोज्मानं परि गोभिरावृतमिन्द्रस्य वज्रं हविषा रथं यज ॥२७॥ (४७७)

इन्द्रस्य वज्रो मरुतामनीकिं मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः ।

सेमां नो हव्यदाति जुपाणो देवं रथं प्रति हव्या गृभाय ॥२८॥

उपं श्वासय पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा ते मनुतां विष्टितं जगत् ।

स दुन्दुभे सजरिन्द्रेण देवैर्दूरादवीथो अपं सेधु शत्रून् ॥२९॥

आ क्रन्दय बलमोजो न आ धा निः एनिहि दुरिता वार्धमानः ।

अपं प्रोथ दुन्दुभे दुच्छुना इत इन्द्रस्य मुष्टिरसि वीळ्यस्व ॥३०॥

आमूरज मृत्यावर्तयेमाः कैतुमहुन्दुभिर्वीवदीति ।

समश्वपणांश्चरन्ति नो नरोऽस्माकमिन्द्र रथिनो जयन्तु ॥३१॥ [३५]७* (४८१)

॥ ४८ ॥

१-२२ शंयुर्वाहस्पत्यः (लणपाणिः) । १-१० अग्निः; ११-१५, २०-२१ मरुतः, १६-१९ वृषा,
२२ द्यावाभूमिर्वा पृथिवी । प्रगाथः= (१, ३ वृहती; २, ४ सतो वृहती, ५ वृहती, ६ महा
सतो वृहती, ७ महावृहती, ८ महा सतो वृहती, ९ वृहती, १० सतो वृहती,
११ ककुप्, १२ सतो वृहती) १३ पुरजणिक, १४ वृहती, १५ अतिजगती,
१६ ककुप्, १७ सतो वृहती, १८ पुरजणिक, १९-२० वृहती, २१ महा
वृहती यवमध्या, २२ अनुष्टुप् ।)

यज्ञायज्ञा वो अग्रये गिरागिरा च दक्षसे । प्रप्रं वयममृतं जातवैदसं प्रियं मित्रं न शंसिपम् ॥ १ ॥
ऊर्जो नपातं स हिनायमस्मयुर्दाशेम हव्यदातये । भुवद्वाजेन्वविता भुवद्भुव उत श्रता तनूनाम् ॥ २ ॥
वृषा ह्यग्ने अजरौ महान्विभास्यचिपा । अजसेण शोचिपा शोशुचच्छुचे सुदीतिभिः सुदीदिहि ॥ ३ ॥

महो देवान्यजसि यक्ष्यानुपक्तव क्रत्रोत दुंसना ।

अर्वाचः सीं कृणुह्येऽवसे राख वाजोत वँस्व ॥ ४ ॥

यमापो अद्रयो वना गर्भमृतस्य पिप्रति ।

सहसा यो मथितो जायते नृभिः पृथिव्या अधि सान्वि ॥ ५ ॥ [१]

आ यः प्रौ भानुना रोदसी उभे धुमेन धावते द्विवि ।

तिरस्तमो ददश ऊर्म्यास्वा श्यावास्वरूपो वृषा श्यावा अरूपो वृषा ॥ ६ ॥

बृहद्भिरग्ने अर्चिभिः शुक्रेण देव शोचिपा ।

भुवद्वाजे समिधानो अविष्य रेवन्नः शुक्र दीदिहि द्युमत्पावक दीदिहि ॥ ७ ॥

विश्वासां गृहपतिविंशामसि त्वमग्ने मानुषीणाम् ।

शतं पृथिवीविष्ठ पाथंहसः समेद्वारं शतं हिमाः स्तोत्रस्यो ये च ददति ॥ ८ ॥ (४८२)

त्वं नश्चित्र ऊत्या वसो राधांसि चोदय ।

अस्य रायस्त्वमग्ने रथीरंसि विदा गाधं तुचे तु नः ॥ ९ ॥

पपिं तोकं तनयं पृत्तिभिद्रमदधैरप्रयुत्वभिः ।

अग्ने हेळांसि दैव्या युयोधि नोऽदेवानि ह्वरांसि च ॥१०॥ [२]

आ सखायः सवर्दुर्धा धेनुमजध्वमुप नव्यसा वचः । सृजध्वमनपस्फुराम् ॥११॥

या शधीय मारुताय स्वभानवे श्रवोऽमृत्यु धुक्षत । या मृत्वीके मरुतां तुराणां या सुञ्चैरेव्यावरी ॥१२॥

भ्रडाजायाव धुक्षत द्विता । धेनुं च विश्वदेहसमिपं च विश्वभोजसम् ॥१३॥

तं व इन्द्रं न सुक्रतुं वरुणमिव मायिनम् । अर्यमणं न मन्द्रं सूप्रभोजसं विष्णुं न स्तुपं आदिशे ॥१४॥

त्वेपं शर्धो न मारुतं तुविष्वण्यनर्वाणं पूषणं सं यथा शता ।

सं सहस्रा कारिपचर्षपिभ्य आँ आविर्गूहा वक्ष करत्सुवेदा नो वक्ष करत् ॥१५॥

आ मा पूषन्पुं द्रव शंसिपं जु ते अपिकर्ण आघृणे । अषा अर्यो अरांतयः ॥१६॥ [३]

मा काकम्बीरमुद्रहो वनस्पतिमशस्तीविं हि नीनशः ।

मोत स्रो अह एवा चन ग्रीवा आदधते वेः ॥१७॥

दृतेरिव तेऽवृकमेस्तु सुरुयम् । अच्छिद्रस्य दधन्वतः सुपूर्णस्य दधन्वतः ॥१८॥

पुरो हि मर्त्यरमिं समो देवैरुत श्रिया । अभि र्यः पूषन्पृत्तनासु नस्त्वमवां नूनं यथा पुरा ॥१९॥

वामी वामस्य धृतयः प्रणीतिरस्तु सुनृता । देवस्य वा मरुतो मर्त्यस्य वेजानस्य प्रयज्यवः ॥२०॥

सद्यश्चिद्यस्य चर्कृतिः परि धां देवो नति सूर्यः ।

त्वेपं शर्वो दधिरे नाम यजियं मरुतो वृत्रहं शवो ज्येष्ठं वृत्रहं शवः ॥२१॥

सक्रुद् धारंजायत सक्रुद्मिरजायत । पृथ्यां दुग्धं सकृत्ययस्तदन्यो नानु जायते ॥२२॥ [४]

(५०३)

॥ ४९ ॥

१-१५ ऋजिभ्या भारद्वाजः । विदवेदेवाः । त्रिष्टुप्, १५ शफरी ।

स्तुपे जनं सुव्रतं नव्यसीभिर्गीभिर्मित्रावरुणा सुभ्रयन्ता ।

त आ ममन्तु त इह श्रुवन्तु सुक्षत्रामो वरुणो मित्रो अग्निः ॥ १ ॥

मिशोर्विश्र इत्यमघ्नरेभ्रत्सक्रतुमरति युवत्योः ।

द्वियः शिशुं महसः सुनुममिं यजम्यं केतुमेरुपं यजंघ्यै- ॥ २ ॥

अरुपस्य दृष्टितरा विर्ये स्तभिरन्या पिपिगे स्रो अन्या ।

मिपुन्तुर्ग विचरन्ती पावके मन्मं श्रुतं नक्षत क्रुच्यमनि ॥ ३ ॥ (५०६)

प्र वायुमच्छां बृहती मनीषा बृहद्रथि विश्ववारं रथप्राप्तम् ।
 द्युतघामा नियुतः पत्यमानः कविः कविर्मियक्षसि प्रयज्यो ॥ ४ ॥
 स मे वपुश्छदयदश्चिनोयो रथो विरुक्मान्मनसा युजानः ।
 येन नरा नासत्येष्वध्वै वर्तिर्याथस्तनयाय त्मने च ॥ ५ ॥ [५]
 पर्जन्यवाता वृषभा पृथिव्याः पुरीषाणि जिन्वतमप्यानि ।
 सत्यश्रुतः कवयो यस्य गीर्भिर्जगतः स्यात्तर्जगदा कृणुध्वम् ॥ ६ ॥
 पावीरवी कन्या चित्रायुः सरस्वती वीरपत्नी धियं धात् ।
 आभिरच्छिद्रं शरणं सज्जोषां दुरार्थं गृणते शर्म यंसत् ॥ ७ ॥
 पथस्पर्थः परिपति वचस्या क्रमेण कृतो अभ्यानळकम् ।
 स नो रासच्छुरुधश्चन्द्राया धियंधियं सीपधाति प्र पूषा ॥ ८ ॥
 प्रथमभाजं यशसं वयोधां सुपाणि देवं सुगर्भस्तिमृभ्वम् ।
 होता यक्षद्यजतं पस्त्यानामग्निस्त्वष्टारं सुहवं विभावां ॥ ९ ॥
 भुवनस्य पितरं गीर्भिराभी रुद्रं दिवा वर्धया रुद्रमक्तौ ।
 बृहन्तमृष्वमजरं सुपुमृष्वध्रुवेम कविनेपितासः ॥ १० ॥ [६]
 आ युवानः कवयो यज्ञियासो मरुतो गन्त गृणतो वरस्याम् ।
 अचित्रं चिद्धि जिन्वथा बृधन्त इत्था नर्धन्तो नरो अङ्गिरस्वत् ॥ ११ ॥
 प्र वीराय प्र त्वमे तुरायाजा यूथेवं पशुराक्षिरस्तम् ।
 स पिस्पृशति तन्विं श्रुतस्य स्तभिर्न नाकं वचनस्य विपः ॥ १२ ॥
 यो रजांसि विमुमे पार्थिवानि त्रिधिद्विष्णुर्मनवि वाधितार्यं ।
 तस्य ते शर्मन्नुपदद्यमाने राया मंदेम तन्वाइ तनां च ॥ १३ ॥
 तन्नोऽर्हिर्वृध्वो अङ्गिरकंस्तत्पर्वतस्तत्सविता चनो धात् ।
 तदोपधीभिरभि रतिपाचो भगः पुरैर्विजिन्वतु प्र राये ॥ १४ ॥
 नू नो रथि रथ्यं चर्षणिप्रां पुरुवीरं मह क्रतस्य गोपाम् ।
 धयं दाताजरं येन जन्तान्स्पृधो अदेवीरभि च क्रामो विज आदेवीरभ्यश्रवांमा १५ ॥ [७] (११८)

॥ ५० ॥

१-१५ ऋजिदया भारद्वाजः । दिव्येदेवाः । त्रिष्टुप् ।

(५) हुवे वो देवीमर्दति नमोभिर्मृत्नीकाय चरणं मित्रमुग्रम् ।
 अभिल्लदामर्यमणं सुगेवं ज्ञानन्देवान्मन्वितां भर्गं च

॥ १ ॥ (११०)

सुज्योतिषः सूर्यं दक्षपितृननागास्तवे सुमहो वीहि देवान् ।
 द्विजन्मानो य ऋतुसार्पः सत्याः स्वर्वन्तो यजता अग्निजिह्वाः ॥ २ ॥
 उत द्यावापृथिवी क्षत्रमुरु बृहद्रौदसी शरणं सुपुत्रे ।
 महस्करथो वारिवो यथो नोऽस्मे क्षयाय धिपणे अनेहः ॥ ३ ॥
 आ नो रुद्रस्य सूनवो नमन्तामद्या हुतासो वसवोऽधृष्टाः ।
 यदीमभं महति वा हितासो वाधे मरुतो अह्वाम देवान् ॥ ४ ॥
 मिम्यक्ष येपु रोदसी नु देवी सिपकित पूषा अभ्यर्धयज्वा ।
 श्रुत्वा हवं मरुतो यद्व याथ भूमा रेजन्ते अध्वनि प्रविकते ॥ ५ ॥ [८]
 अभि त्वं वीरं गिर्विणसमर्चन्द्रं ब्रह्मणा जरितर्नवेन ।
 श्रवदिद्वचमुप च स्तवानो रासद्वाजाँ उप महो गृणानः ॥ ६ ॥
 ओमानमापो मानुषीरमृक्तं धातं तोकाय तनयाय शं योः ।
 यूयं हि ष्ठा भिपजो मानृतमा विश्वस्य स्थातुर्जगतो जनित्रीः ॥ ७ ॥
 आ नो देवः संविता त्रायमाणो हिरण्यपाणिर्यजतो जगम्यात् ।
 यो दत्रवो उपसो न प्रतीकं च्युर्णुते दाशुपे वार्योणि ॥ ८ ॥
 उत त्वं धनो सहसो नो अद्या देवाँ अस्मिन्नध्वरे वष्ट्याः ।
 स्यामहं ते सदमिद्रातौ तव स्यामग्नेऽवसा सुवीरः ॥ ९ ॥
 उत त्या मे हवमा जगम्यातं नासत्या धीभिर्युवमङ्ग विप्रा ।
 अग्निं न महस्तमसोऽमुमुक्तं त्वैतं नरा दुरितादभीकै ॥ १० ॥ [९]
 ते नो रायो धुमतो वाजवतो द्वातारो भूत नृवतः पुरुक्षोः ।
 दशस्यन्तो दिव्याः पार्थिवासो गोजाता अप्या मूळता च देवाः ॥ ११ ॥
 ते नो रुद्रः सरस्वती सजोपा भीह्रुर्मन्तो विष्णुर्मूळन्तु वायुः ।
 ऋमुक्षा वाजो दैव्यो विघ्नाता पर्जन्यावार्ता पिप्यतामिषं नः ॥ १२ ॥
 उत स्य देवः संविता भगो नोऽपां नपादवतु दानु पप्रिः ।
 त्वष्टा देवेभिर्जनिभिः सजोपा द्यौर्देवेभिः पृथिवी संमुद्रैः ॥ १३ ॥
 उत नोऽहिवृध्न्यः शृणोत्वज एकपात्पृथिवी संमुद्रः ।
 विश्वे देवा ऋतावृषो हुवानाः स्तुता मन्त्राः कविशस्ता अवनतु ॥ १४ ॥
 एवा नपातो मम तस्य धीभिर्भरद्वाजा अभ्यर्चन्त्यकैः ।
 प्रा हुतागो वसवोऽधृष्टा विश्वे स्तुतासो भूता यजत्राः ॥ १५ ॥ [१०] (५३३)

॥ ५१ ॥

१-१६ ऋजिश्वा भारद्वाजः । विश्वेदेवाः । विश्विष्णुः, १३-१५ उष्णिक्, १६ अनुष्णुः ।

उद्दु त्यच्चधुर्महि मित्रयोराँ एतिं प्रियं वरुणयोरदब्धम् ।
ऋतस्य शुचिं दर्शतमनीकं रुक्मो न द्विव उर्दिता व्यधौत् ॥ १ ॥

वेदु यस्त्रीणि विदथान्येषां देवानां जन्मं सनुतरा च विप्रः ।
ऋजु मतेषु वृजिना च पश्यन्नभि चष्टे सरो अर्य एवान् ॥ २ ॥

स्तुप उं वो मह ऋतस्य गोपानर्दिति मित्रं वरुणं सुजातान् ।
अर्यमणं भगमर्दब्धधीतीनच्छा वोचे सधन्यः पावकान् ॥ ३ ॥

रिशादसुः सत्पतीरदब्धान्महो राज्ञः सुवसनस्य दातृन् ।
यूनः सुक्षत्रान्क्षयतो द्विवो नृनादित्यान्याम्यर्दितिं दुवोयु ॥ ४ ॥

द्यौःपितः पृथिवि मातरभ्रुगये भ्रातर्वसवो मृळता नः ।
विश्व आदित्या अदिते सजोपा अस्मभ्यं शर्म बहुलं वि यन्त ॥ ५ ॥ [११]

मा नो वृकाय वृकये समस्मा अघायते रीरघता यजत्राः ।
यूयं हि ष्ठा रुथ्या नस्तनूनां यूयं दक्षस्य वचसो वभूव ॥ ६ ॥

मा व एनां अन्यकृतं भुजेम मा तत्कर्म वसवो यचयध्वे ।
• विश्वस्य हि क्षयथ विश्वदेवाः स्वयं रिपुस्तन्वं रीरिपीट ॥ ७ ॥

नम इदुग्रं नम आ विवासे नमो दाधार पृथिवीमुत धाम् ।
नमो देवेभ्यो नम ईश एषां कृतं चिदेनो नमसा विवासे ॥ ८ ॥

ऋतस्य वो रुथ्यः पूतदक्षानुतस्य पस्त्यसदो अर्दब्धान् ।
ताँ आ नमोभिरुरुचक्षसो नृन्विश्वान् आ नमे महो र्यजत्राः ॥ ९ ॥

ते हि श्रेष्ठवर्चसस्त उं नस्तिरो विश्वानि दुरिता नयन्ति ।
सुक्षत्रासो वरुणो मित्रो अधिर्ऋतधीतयो वक्रमराजसत्याः ॥ १० ॥ [१२]

ते नु इन्द्रः पृथिवी क्षामं वर्धन्पूपा भगो अर्दितिः पञ्च जनाः ।
सुशर्माणः स्वर्वसः सुनीथा भवन्तु नः सुत्रात्रासः सुगोपाः ॥ ११ ॥

नू सभानं दिव्यं नंशि देवा भारद्वाजः सुमतिं याति होता ।
आसानेभिर्वजमानो मियेधैर्देवानां जन्मं वसुयुर्वचन्द ॥ १२ ॥

अप त्यं वृजिनं रिपुं स्तेनमग्रे दुराध्वम् । द्रविष्मस्य सत्पते कधी मुगम् ॥ १३ ॥ (५४६)

प्रावाणः सोम नो हि कै सखित्वनायं वाचशुः। जही न्यत्रिणं पर्णि वृको हि पः ॥१४॥
 यूयं हि ष्ठा सुदानव इन्द्रं ज्येष्ठा अभिर्धवः। कर्ता नो अध्वन्ना सुगं गोपा अमा ॥१५॥
 अपि पन्थामगन्महि स्वस्तिगामनेहसम्। येन विश्वाः परि द्विषो वृणक्ति विन्दते वसु ॥१६॥ [१३]
 (५४२)

॥ ५२ ॥

१-१७ कजिश्वा भारद्वाजः। विश्वेदेवाः। त्रिष्टुप्, ७-१२ गायत्री, १४ जगती।

न तद्विवा न पृथिव्यानुं मन्ये न युजेन नोत शमीभिराभिः।

उञ्जन्तु तं सुभ्रुः। पर्वतासो नि हीयतामतिग्राजस्य यथा ॥ १ ॥

अतिं वा यो मरुतो मन्यते नो ब्रह्म वा यः क्रियमाणं निनित्सात्।

तपैपि तस्मै वृजिनानि सन्तु ब्रह्मद्विषमभि तं शोचतु द्यौः ॥ २ ॥

किमङ्ग त्वा ब्रह्मणः सोम गोपां किमङ्ग त्वाहुरभिश्स्तिपां नः।

किमङ्ग नः पश्यसि निद्यमानान्ब्रह्मद्विषे तपुपि हेतिमस्य ॥ ३ ॥

अवन्तु मामुपसो जायमाना अवन्तु मा सिन्धवः पिन्वमानाः।

अवन्तु मा पर्वतासो ध्रुवासोऽवन्तु मा पितरो देवहृतौ ॥ ४ ॥

विश्वदानीं सुमनेसः स्याम पश्येम नु सर्व्यमुचरन्तम्।

तथा क्रद्वसुपतिर्वसनां देवां ओहानोऽवसागमिष्ठः ॥ ५ ॥ [१४]

इन्द्रो नेदिष्ठमवसागमिष्ठः सरस्वती सिन्धुभिः पिन्वमाना।

पर्जन्यो न ओपधीभिर्मयोभुरभिः सुशंसः सुहवः पितेव ॥ ६ ॥

विश्वे देवास आ गत शृणुता म इमं हवम्। एदं बहिर्नि पीदत ॥ ७ ॥

यो वो देवा घृतस्तुना हव्येन प्रतिभूर्पति। तं विश्व उयं गच्छथ ॥ ८ ॥

उपे नः सूनवो गिरः शृण्वन्त्वमृतस्य ये। समुळीका भवन्तु नः ॥ ९ ॥

विश्वे देवा क्रतावृधं क्रतुभिर्हवनश्रुतः। जुपन्तां युज्यं पर्यः ॥१०॥ [१५]

स्तोत्रभिन्द्रो मरुद्गणास्त्वष्टमान्मित्रो अर्यमा। इमा हव्या जुपन्त नः ॥११॥

इमं नो अग्रे अध्वरं होतर्वयुनशो यज। चिकित्वान्दैव्यं जनम् ॥१२॥

विश्वे देवाः शृणुतेमं हव मे ये अन्तरिक्षे य उप द्यवि ष्ठ।

ये अग्निजिह्वा उत वा यजत्रा आसद्यास्मिन्बहिर्पि मादयध्वम् ॥१३॥

विश्वे देवा मम शृण्वन्तु यज्ञिया उभे रोदसी अपां नपाच मन्म।

मा वो वचांसि परिचक्ष्याणि वोचं सुभ्रेष्विन्द्रो अन्तमा मदेम ॥१४॥ (५६३)

ये के च ज्मा महिनो अहिमाया द्विवो जंजिरे अपां सधस्थे ।
 ते अस्मभ्यमिपये विश्वमायुः क्षप उस्ता वरिवस्यन्तु देवाः ॥१५॥
 अग्नीपर्जन्याववतं धियं मेऽस्मिन्हवे सुहवा सुष्टुति नः ।
 इळामन्यो जनयद्गर्भमन्यः प्रजावतीरिप आ धत्तमस्मे ॥१६॥
 स्तीर्णे वहिर्पि समिधाने अग्नौ सूक्तेन महा नमसा विवासे ।
 अस्मिन्नो अद्य विदथे यजत्रा विश्वे देवा हविर्पि मादयध्वम् ॥१७॥ [१६] (५६६)

॥ ५३ ॥

१-२० भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । पूषा । गायत्री, ८ अनुष्टुप् ।

व्ययुं त्वा पथस्पते रथं न वाजसातये । धिये पूषन्नयुज्महि ॥ १ ॥
 अभि नो नर्यं वसु वीरं प्रयतदक्षिणम् । वामं गृहपतिं नय ॥ २ ॥
 अदित्सन्तं चिदावृणे पूषन्दानाय चोदय । पणेश्चिद्धि ब्रदा मनः ॥ ३ ॥
 वि पथो वाजसातये चिनुहि वि मृधो जहि । सार्धन्तामुग्र नो धियः ॥ ४ ॥
 परिं वृन्धि पणीनामारया हृदया कवे । अर्थेमस्मभ्यं रन्धय ॥ ५ ॥ [१७]
 वि पूषन्नारया तुद पणेरिच्छ हृदि प्रियम् । अर्थेमस्मभ्यं रन्धय ॥ ६ ॥
 आ रिख किकिरा कृणु पणीनां हृदया कवे । अर्थेमस्मभ्यं रन्धय ॥ ७ ॥
 यां पूषन्नहचोर्दनीमारां विमर्ष्यावृणे । तयां समस्य हृदयमा रिख किकिरा कृणु ॥ ८ ॥
 या ते अष्टा गोओपशार्चणे पशुसार्धनी । तस्यांस्ते सुन्नमीमेहे ॥ ९ ॥
 उत नो गोपणिं धियमश्वासं वाजसामुत । नृवत्कृणुहि वीतये ॥१०॥ [१८] (४७६)

॥ ५४ ॥

१-१० भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । पूषा । गायत्री ।

सं पूषन्विदुषां नय यो अजसानुशासति । य एवेदामिति ब्रवत् ॥ १ ॥
 समुं पूषणा गमिमहि यो गृहो अभिशासति । इम एवेति च ब्रवत् ॥ २ ॥
 पूषन्श्चक्रं न रिष्यति न कोशोऽव पद्यते । नो अस्य व्यथते पविः ॥ ३ ॥
 यो अस्मै हविपाविधन्न तं पूषापिं मृष्यते । प्रथमो विन्दते वसुं ॥ ४ ॥
 पूषा गा अन्वेतु नः पूषा रक्षत्वर्वतः । पूषा वाजं सनोतु नः ॥ ५ ॥ [१९]
 पूषन्ननु प्र गा इति यजमानस्य सुन्वतः । अस्माकं स्तुवतामुत ॥ ६ ॥ (५८२)

मार्किनेशन्मार्कीं रिपन्मार्कीं सं शारि क्वेवटे । अथारिष्टाभिरा गहि ॥ ७ ॥
 शृण्वन्तं पूषणं वयभिर्धमनष्टेवेदसम् । ईशानं राय ईमहे ॥ ८ ॥
 पूषन्तव व्रते वयं न रिप्येम कदा चन । स्तोतारस्त इह स्मसि ॥ ९ ॥
 परिं पूषा परस्ताद्धस्तं दधातु दक्षिणम् । पुनर्नो नष्टमाजतु ॥ १० ॥ [२०] (५८६)

॥ ५५ ॥

१-६ भरद्वाजो वाहस्पत्यः । पूषा । गायत्री ।

एहि वां विष्टुचो नपादाघृणे सं संचावहै । रथीर्कृतस्य नो भव ॥ १ ॥
 रथीर्तमं कपर्दिनमीशानं राधसो महः । रायः सखायमीमहे ॥ २ ॥
 रायो धारास्याघृणे वसो राशिरजाश्च । धीर्वतोधीवतुः सखा ॥ ३ ॥
 पूषणं न्वृजाश्चमुषं स्तोपाम वाजिनम् । स्वसुर्यो जार उच्यते ॥ ४ ॥
 मातुर्दिधिपुर्मव्रवं स्वसुर्जारः शृणोतु नः । भ्रातेन्द्रस्य सखा मम ॥ ५ ॥
 आजासः पूषणं रथे निशृम्भास्ते जेनश्रियम् । देवं वहन्तु विश्रतः ॥ ६ ॥ [२१] (५९२)

॥ ५६ ॥

१-६ भरद्वाजो वाहस्पत्यः । पूषा । गायत्री, ६ अशुष्टुप् ।

य एनमादिदेशति कर्मभादिति पूषणम् । न तेन देव आदिशे ॥ १ ॥
 उत घा स रथीर्तमः सख्या सत्पतिर्युजा । इन्द्रो वृत्राणि जिघ्रते ॥ २ ॥
 उतादः पश्ये गवि सरश्चक्रं हिरण्ययम् । न्यैरयद्रथीर्तमः ॥ ३ ॥
 यदद्य त्वा पुरुष्टुत ब्रवाम दस्य मन्तुमः । तत्तु नो मन्मं साधय ॥ ४ ॥
 इमं च नो गृवेपणं सातये सीपधो गुणम् । आरात्पन्नसि श्रुतः ॥ ५ ॥
 आ ते स्वस्तिमीमहे आरेअघामुपांगसुम् । अद्या च सर्वतातये श्वथं सर्वतातये ॥ ६ ॥ [२२] (५९८)

॥ ५७ ॥

१-६ भरद्वाजो वाहस्पत्यः । इन्द्रापूषणौ । गायत्री ।

इन्द्रा तु पूषणां वयं सग्व्यार्यं स्वस्तये । हुवेम वाजसातये ॥ १ ॥
 गोममन्य उपांगदुत्पातये च्मत्रोः गुतम् । कर्ममन्य ईच्छति ॥ २ ॥
 अजा अन्यस्य घट्टयो हरी अन्यस्य संभृता । ताम्यां वृत्राणि जिघ्रते ॥ ३ ॥
 यदिन्द्रो अनयद्रितो महीरपो वृषतमः । तत्रं पूषामेजुत्मचा ॥ ४ ॥ (६०२)

तां पूष्णः सुमतिं वयं वृक्षस्य प्र वयामिव । इन्द्रस्य चा रंभामहे ॥ ५ ॥
उत्पूष्णं युवामहेऽभीशैरिव सारथिः । मखा इन्द्रं स्वस्तये ॥ ६ ॥ [२३] (६०४)

॥ ५८ ॥

१-४ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । पूषा । त्रिष्टुप्, २ जगती ।

शुक्रं ते अन्यद्यजतं ते अन्यद्विषुरूपे अहनी द्यौरिवासि ।
विश्वा हि माया अवंसि स्वधावो भद्रा ते पूषन्निह रातिरस्तु ॥ १ ॥
अजाश्वः पशुषा वाजपस्त्यो धियंजिन्वो भुवने विश्वे अपितः ।
अष्टौ पूषा शिशिरामुद्वरीवृजत्संचक्षाणो भुवना देव ईयते ॥ २ ॥
यास्तै पूषन्नावो अन्तः समुद्रे हिरण्ययीरन्तरिक्षे चरन्ति ।
ताभिर्यासि दुत्यां सूर्यस्य कामेन कृतं श्रवं इच्छमानः ॥ ३ ॥
पूषा सुवन्द्युर्दिव आ पृथिव्या इच्छस्पतिर्मघवा दुस्मर्वाः ।
यं देवासो अर्ददुः सूर्यायै कामेन कृतं त्वसं स्वश्वम् ॥ ४ ॥ [२४] (६०८)

॥ ५९ ॥

१-१० भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । इन्द्राग्नी । गृहती, ७-१० अनुष्टुप् ।

प्र तु वौचा सुतेषु वां वीर्यांश्च यानि चक्रथुः ।
दृतासौ वां पितरौ देवशत्रव इन्द्राग्नी जीर्वथो युवम् ॥ १ ॥
वञ्जिथा महिमा वामिन्द्राग्नी पनिष्ठ आ ।
समानो वां जनिता भ्रातरा युवं यमाविहेहमातरा ॥ २ ॥
ओकिवांमा सुते सचाँ अश्वा ससीङ्वादने ।
इन्द्रा न्वग्नी अवंसेह वञ्जिणां वयं देवा हवामहे ॥ ३ ॥
य इन्द्राग्नी सुतेषु वां स्तवत्तेष्वावृधा ।
जोषवाकं वदतः पञ्जहोपिणा न देवा भुमथश्चन ॥ ४ ॥
इन्द्राग्नी को अस्य वां देवाँ मर्तथिकेनति ।
विष्वो अशान्युयुजान ईयत एकः समान आ ग्ये ॥ ५ ॥ [२५]
इन्द्राग्नी अपादियं पर्यागात्पद्मतीभ्यः । हित्वी शिरो जिहया वारं दुर्चर्मत्रिभ्रत्पदा न्यक्रमीत् ॥ ६ ॥
इन्द्राग्नी आ हि तन्वते नरो घन्वानि यादोः । मा नो अम्मिन्मदायुने पर्ग वक्तुं गर्विष्टिषु ॥ ७ ॥ (६१५)

इन्द्राग्नी तर्पन्ति माघा अयो अरातयः । अप द्वेषांस्या कृतं युयुतं सूर्यादधि ॥ ८ ॥

इन्द्राग्नी युवोरपि वसु दिव्यानि पार्थिवो । आ न इह प्र यच्छतं रयि विश्वायुपोपसम् ॥ ९ ॥

इन्द्राग्नी उक्थवाहसा स्तोमैर्भिर्हवनश्रुता । विश्वाभिर्गींभिरा गंतमस्य सोमस्य पीतये ॥ १० ॥ [२६] (६१८)

॥ ६० ॥

१-१५ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । इन्द्राग्नी । गायत्री, १-३, १३ त्रिष्टुप्, १४ वृहती, १५ अनुष्टुप् ।

श्रथद्वृत्रमुत संनोति वाजमिन्द्रा यो अग्नी सहस्री सपर्यात् ।
इरज्यन्ता वसव्यस्य भूरेः सहस्तमा सहसा वाजयन्ता ॥ १ ॥

ता योधिमभि गा इन्द्र नूनमपः स्वरूपसो अग्र ऊहाः ।
दिशः स्वरूपस इन्द्रे चित्रा अपो गा अग्ने युवसे नियुत्वान् ॥ २ ॥

आ वृत्रहणा वृत्रहभिः शुष्मैरिन्द्र यातं नमोभिरग्ने अर्वाक् ।
युवं राधोभिरकवेभिरिन्द्राग्ने अस्मे भवतमुत्तमेभिः ॥ ३ ॥

ता हुवे ययोरिदं प्भे विश्वं पुरा कृतम् । इन्द्राग्नी न मर्धतः ॥ ४ ॥

उग्रा विधनिना मृधं इन्द्राग्नी हवामहे । ता नो मृळात ईदृशे ॥ ५ ॥ [२७]

हतो वृत्राण्यायी हतो दासानि सत्पती । हतो विश्वा अप द्विपः ॥ ६ ॥

इन्द्राग्नी युवामिमैर्भुभि स्तोमा अनूपत । पिवतं शम्भुवा सुतम् ॥ ७ ॥

या वां सन्ति पुरुस्पृहो नियुतो दाशुपे नरा । इन्द्राग्नी ताभिरा गंतम् ॥ ८ ॥

ताभिरा गच्छतं नरोपेदं सर्वनं सुतम् । इन्द्राग्नी सोमपीतये ॥ ९ ॥

तमीळिष्व यो अर्चिषा वना विश्वा परिष्वजन्त । कृष्णा कृणोति जिह्वया ॥ १० ॥ [२८]

य इद्र आविवासति सुम्नमिन्द्रस्य मर्त्यैः । द्युम्नाय सुतरा अपः ॥ ११ ॥

ता नो वाजवतीरिप आश्रन्पिपृतमर्वतः । इन्द्रमग्निं च वोह्वे ॥ १२ ॥

उभा वामिन्द्राग्नी आहुवर्ष्या उभा राधसः सह मादुपध्वे ।

उभा दातारात्रिपां रयीणामुभा वाजस्य सातये हुवे वाम् ॥ १३ ॥

आ नो गव्येभिरश्वैर्वमव्यैर्इरुप गच्छतम् ।

मरतायो देवा सुग्याय शम्भुवेन्द्राग्नी ता हवामहे ॥ १४ ॥

द्रोमी शृणुतं द्यं यजमानस्य सुन्वतः । वीतं हव्यान्या गंतं पिवतं मोम्यं मधु ॥ १५ ॥ [२९] (६३३)

॥ ६१ ॥

१-१४ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । सरस्वती । गायत्री, १-३, १३ जगती; १४ त्रिष्टुप् ।

इयमेददाद्रभसमृणच्युतं दिवोदासं वध्यश्चार्यं दाशुपे ।

या शश्वन्तमाचखादावसं पणिं ता तै द्वात्राणि तविपा-सरस्वति ॥ १ ॥

इयं शुष्मेभिर्विसखाइवारुजत्सालुं गिरीणां तविपेभिर्रुमिभिः ।

पारावतघ्नीमवसे सुवृक्षितभिः सरस्वतीमा विवासेम धीतिभिः ॥ २ ॥

सरस्वति देवनिदो निर्वह्यैय प्रजां विश्वस्य वृसयस्य मायिनः ।

उत क्षितिभ्योऽवनीरविन्दो विपमेभ्यो अस्रवो वाजिनीवति ॥ ३ ॥

प्र णो देवी सरस्वती वाजेभिर्वाजिनीवती । धीनामवित्र्यवतु ॥ ४ ॥

यस्त्वा देवि सरस्वत्युपब्रूते धने हिते । इन्द्रं न वृत्रतूर्ये ॥ ५ ॥ [३०]

त्वं देवि सरस्वत्यवा वाजेषु वाजिनि । रदां पूपेवं नः सनिम् ॥ ६ ॥

उत स्या नः सरस्वती घोरा हिरण्यवर्तनिः । वृत्रघ्नी वंष्टि सुष्टुतिम् ॥ ७ ॥

यस्या अनन्तो अर्हुतस्त्वेषश्चरिष्णुरर्णवः । अमश्चरति रोरुवत् ॥ ८ ॥

सा नो विश्वा अति द्विपः स्वसूरन्या क्रुतावरी । अतन्नहेव सूर्यः ॥ ९ ॥

उत नः प्रिया प्रियासु सप्तस्वसा सुजुष्टा । सरस्वती स्तोम्या भूत् ॥ १० ॥ [३१]

आपप्रुपी पार्थिवान्युरु रजो अन्तरिक्षम् । सरस्वती निदस्पातु ॥ ११ ॥

त्रिपधस्था सप्तधातुः पञ्च जाता वर्धयन्ती । वाजेवाजे हव्या भूत् ॥ १२ ॥

प्र या महिम्ना महिनासु चेकिते युम्नेभिरन्या अपर्मापस्तमा ।

रथइव बृहती विभ्वने कृतोपस्तुत्या चिकितुपा सरस्वती ॥ १३ ॥

सरस्वत्यभि नो नेपि वस्यो मापं स्फरीः पर्यसा मा न आ धक् ।

जुपस्वं नः सखा वेदया च मा त्वत्क्षेत्राण्यरणानि गन्म ॥ १४ ॥ [३२] ८ * (६४७)

रति चतुर्थोऽष्टकः ॥ ४ ॥

॥ ६२ ॥

१-११ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । अश्विनौ । त्रिष्टुप् ।

(६) स्तुपे नरा दिवो अस्य प्रमन्ताश्विना हुवे जरमाणो अकं । ॥ १ ॥

या सद्य उस्ता न्युपि ज्मो अन्तान्युयूपतः पर्युर्न चराभि ॥ १ ॥

ता युजमा शुचिभिश्चक्रमाणा रयस्य भानुं कुरु रजोभिः ।

पुरु चरांस्यमिता मिमानोपो धन्यान्यनि याधो अर्जान् ॥ २ ॥ (६४९)

ता ह त्वद्वृत्तिर्यदरंभ्रमुत्प्रेत्था धियं ऊहधुः शश्वदश्वैः ।
 मनोजवेभिरिपिरैः शयध्वै परि व्यर्थिर्दाशुपो मर्त्यस्य ॥ ३ ॥
 ता नव्यसो जरमाणस्य मन्मोषं भूपतो युयुजानसंती ।
 शुभं पृक्षमिपमूर्जं वहन्ता होता यक्षत्प्रत्नो अद्भुग्युवाना ॥ ४ ॥
 ता बल्यू दसा पुरुशाकतमा प्रत्ना नव्यसा वचसा विवासे ।
 या शंसते स्तुवते शम्भविष्ठा वभूवतृगृणते चित्रराती ॥ ५ ॥ [१]
 ता भुज्युं विभिरद्व्यः समुद्रात्तुग्रस्य सूनुमूहधू रजोभिः ।
 अरेणुभियोजनेभिर्भुजन्ता पतत्रिभिरर्णसो निरुपस्यात् ॥ ६ ॥
 वि ज्ञयुषा रथ्या यातमद्रिं श्रुतं हवं वृषणा वधिमत्याः ।
 दशस्यन्ता शयवे पिप्यथुर्गामिति चवाना सुमतिं भुरण्यू ॥ ७ ॥
 यद्रौदसी प्रदिवो अस्ति भूमा हेको देवानामुत मर्त्यत्रा ।
 तदादित्या वसवो रुद्रियासो रक्षोयुजे तपुरघं दधात ॥ ८ ॥
 य इ राजानावृतुथा विदधद्रजसो मित्रो वरुणश्चिकेतत् ।
 गम्भीराय रक्षसे हेतिमस्य द्रोघाय चिद्वचस आनवाय ॥ ९ ॥
 अन्तरैश्चकैस्तनयाय वृत्तिर्द्युमता यातं नवता रथेन ।
 सन्त्येन त्यजसा मर्त्यस्य वनुप्यतामपि शीर्षा ववृक्तम् ॥ १० ॥
 आ परमाभिरुत मध्वमाभिर्नियुद्धिर्यातमवमाभिरर्वाक् ।
 दृहस्यं चिद्गोमंतो वि व्रजस्य दुरो वतं गृणते चित्रराती ॥ ११ ॥ [२] (६५८)

॥ ६३ ॥

१-११ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । अश्विनौ । त्रिष्टुप्. ११ एकपदा त्रिष्टुप् ।

फुत्वा बल्यू पुरुहूताद्य दूतो न स्तोमोऽविद्वन्मस्वान् ।
 आ यो अर्वाङ्गासंस्या ववर्त प्रेष्ठा हसंथो अस्य मन्मन् ॥ १ ॥
 अरं मे गन्तं हवेनासास्मै गृणाना यथा पिवांथो अन्धः ।
 परि ह त्वद्वृत्तिर्यो रिपो न यत्परो नान्तरस्तुतुर्यात् ॥ २ ॥
 अक्रौरि व्रामन्धसो वरीमन्नस्तारि बर्हिः सुप्रायणतमम् ।
 उत्तानहस्तो गुवपुर्ववन्दा वां नर्धन्तो अद्रैय आजन् ॥ ३ ॥ (६६१)

ऊर्ध्वो वामभिरध्वरेण्वस्थात्प्र रातिरेति जूणिनीं घृताचीं ।
 प्र होतां गुर्तमना उराणोऽयुक्त यो नासत्या हवीमन् ॥ ४ ॥
 अर्थि श्रिये दुहिता सूर्यस्य रथं तस्थौ पुरुभुजा शतोर्तिम् ।
 प्र मायाभिर्माथिना भूतमत्र नरां नृतू जनिमन्यजियानाम् ॥ ५ ॥ [३]
 युवं श्रीभिर्दशताभिराभिः शुभे पुष्टिमूहथुः सूर्यायाः ।
 प्र वां वयो वपुषेऽनुं पत्तन्नक्षद्वाणी सुष्टुता धिष्य्या वाम् ॥ ६ ॥
 आ वां वयोऽश्वासो वहिष्ठा अभि प्रयो नासत्या वहन्तु ।
 प्र वां रथो मनोजवा असर्जापः पृक्ष इपिधो अनुं पूर्वीः ॥ ७ ॥
 पुरु हि वां पुरुभुजा देष्णं धेनुं न इपं पिन्वतमसंक्राम् ।
 स्तुतश्च वां माध्वी सुष्टुतिश्च रसाश्च ये वामनुं रातिमगमन् ॥ ८ ॥
 उत मं क्रुञ्जे पुरंस्यस्य रध्वी सुमीहे शतं पेरुके च पक्वा ।
 शाण्डो दाद्विरणिनः स्मर्दिष्टीन्दर्श वशासो अभिपाचं क्रुप्यान् ॥ ९ ॥
 सं वां शता नासत्या सहस्राश्चानां पुरुपन्थां गिरे दात् ।
 भरद्वाजाय वीर नू गिरे दाद्विता रक्षांसि पुरुदंससा स्युः ॥ १० ॥
 आ वां सुप्ते वरिमन्त्सूरिभिः प्याम् ॥ ११ ॥ [४] (६६९)

॥ ६४ ॥

१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । उपा । त्रिष्टुप् ।

उर्दु श्रिय उपसो रोचमाना अस्थुरपां नोर्मयो रुशन्तः ।
 कृणोति विश्वा सुपथा सुगान्यभूदु वस्वी दक्षिणा मघोनी ॥ १ ॥
 भद्रा ददक्ष उर्विया नि भास्युत्तं शोचिर्भानवो घामपत्नम् ।
 आविर्वक्षः कृणुषे शुम्भमानोषो देनि रोचमाना महोभिः ॥ २ ॥
 वहन्ति सीमरुणासो रुशन्तो गार्गः सुभगांमुर्विया प्रथानाम् ।
 अपंजते शरो अस्तंषु शनून्वाघंते तर्मा अजिरो न बोह्रां ॥ ३ ॥
 मुगोत तं मुपथा पर्वतेष्ववाते अपन्तरमि स्वभानो ।
 सा नू आ वंह पृथुपामनृष्ये रथि दिवो दुहितरिपयच्यं ॥ ४ ॥
 सा वंह योक्षभिरवातोषो वरं वहसि जोपमनुं ।
 त्वं दिवो दुहितर्या इ देवी पूर्वर्ता मंहना दर्शता भूः ॥ ५ ॥ (१५४)

उत्ते वयश्चिद्वसतेरपत्तचरश्च ये पितृभाजो व्युद्यौ ।

अमा सते बहसि भूरि वाममुषो देवि द्वाशुषे मर्त्याय ॥ ६ ॥ [५] (६७५)

॥ ६५ ॥

१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । उपा । त्रिष्टुप् ।

एषा स्या नो दुहिता दिवोजाः क्षितीरुच्छन्ती मानुषीरजीगः ।

या भानुना रुशता राम्यास्वज्ञायि तिरस्तमसश्चिदुक्तू ॥ १ ॥

वि तर्धपुररुणयुग्भिरश्वैश्चित्रं भान्त्युपसंश्वन्द्रंथाः ।

अग्रं यज्ञस्य बृहतो नयन्तीवि ता वाधन्ते तम ऊर्म्यायाः- ॥ २ ॥

श्रवो वाजमिपमूर्जं बहन्तीनि द्वाशुषं उपसो मर्त्याय ।

मघोनीर्वीरिवत्पत्यमाना अवीं धात विधृते रत्नमघ ॥ ३ ॥

इदा हि वो विधृते रत्नमस्तीदा वीराय द्वाशुषं उपासः ।

इदा विप्राय जरते यदुक्था नि प्म मावते बहथा पुरा चित् ॥ ४ ॥

इदा हि तं उपो अद्रिसानो गोत्रा गवामङ्गिरसो गुणन्ति ।

व्युर्केण विभिदुर्ब्रह्मणा च सत्या नृणामभवद्देवर्हतिः ॥ ५ ॥

उच्छा दिवो दुहितः प्रत्नवन्नो भरद्वाजवर्द्धिधते मघोनि ।

सुवीरं रयिं गृणते रीरीहुरुगायमधि धेहि श्रवो नः ॥ ६ ॥ [६] (६८२)

॥ ६६ ॥

१-७ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । मरतः । त्रिष्टुप् ।

वपुर्नु तर्धिक्रितुषे चिदस्तु समानं नाम धेनु पत्यमानम् ।

मतेऽन्यदोहसे पीपायं सकृच्छुक्रं दुदुहे पृश्निरूधः ॥ १ ॥

ये अप्रयो न शोशुचन्निधाना द्विर्यत्रिर्मरुतो वावृधन्त ।

अरेणवो हिरण्यधाम एषां माकं नृम्यैः पौंस्वेभिश्च भूवन् ॥ २ ॥

रुद्रस्य ये मीहुपः सन्ति पुत्रा यांशो नु दार्ष्टुविर्भरंघ्ये ।

प्रिदे हि माता मृहो मृही पा सेत्पृश्निः मुम्नेडे गर्भमाधाव् ॥ ३ ॥

न य ईपन्ते जनुपोऽया न्वान्तः सन्तोऽवघानि पुत्तानाः ।

निर्यदुते शुचयोऽनु जोपमर्नु श्रिया तन्वमृधमाणाः ॥ ४ ॥ (६८५)

मक्षू न येपुं द्रोहसे चिदया आ नाम धृष्णु मारुतं दर्धानाः ।
 न ये स्तौना अयासौ मह्ना नू चित्सुदानुरव यासदुग्रान् ॥ ५ ॥ [७]
 त इदुग्राः शवसा धृष्णुपेणा उभे युजन्त रोदसी सुमेके ।
 अधे स्मैपु रोदसी स्वशोचिरामवत्सु तस्थौ न रोकः ॥ ६ ॥
 अनेनो वी मरुतो यामो अस्त्वनश्चश्चिद्यमजत्परंथीः ।
 अनवसो अर्नभीशू रजस्तूर्वि रोदसी पृथ्या याति साधन् ॥ ७ ॥
 नास्य वर्ता न तरुता न्वस्ति मरुतो यमवथ वाजसातौ ।
 तोके वा गोपु तनये यमप्सु स व्रजं दर्ता पायं अध द्योः ॥ ८ ॥
 प्र चित्रमकं गृणते तुराय मारुताय स्वतवसे भरध्वम् ।
 ये सहोसि सहसा सहन्ते रेजते अग्रे पृथिवी मुखेभ्यः ॥ ९ ॥
 त्विषीमन्तो अध्वरस्येव दिद्युत्पुच्यवसो जुहोक्षु नाग्रेः ।
 अर्चत्रयो धुर्नयो न वीरा आजन्मानो मरुतो अर्धृष्टाः ॥ १० ॥
 तं वृधन्तं मारुतं आजदृष्टिं रुद्रस्य सुनुं हवसा विवासे ।
 दिवः शधीय शुचयो मनीषा गिरयो नाप उग्रा अस्पृधन् ॥ ११ ॥ [८] (६९२)

॥ ६७ ॥

१-११ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । मित्रावरुणौ । त्रिष्टुप् ।

विश्वेषां वः सतां ज्येष्ठतमा गीर्भिर्मित्रावरुणा वावुधर्ध्यं ।
 सं या रश्मेव यमतुर्यमिष्टा द्वा जना असमा बाहुभिः स्वैः ॥ १ ॥
 इयं मद्रां प्र स्तृणीति मनीषोपं प्रिया नमसा बर्हिरच्छ ।
 यन्तं नो मित्रावरुणावधृष्टं हृदिर्यद्वो वरुध्वं सुदानू ॥ २ ॥
 आ यातं मित्रावरुणा सुशस्त्युपं प्रिया नमसा ह्ययमाना ।
 सं यावम्रःस्यो अपसेव जनाञ्छुधीयतश्चिद्यतयो महित्वा ॥ ३ ॥
 अश्वा न या वाजिनां पूतवन्धु ऋता यद्गर्भमदितिर्भरष्यं ।
 प्र या महि महान्ता जायमाना घोरा मतीय रिषत्रे नि दीधः ॥ ४ ॥
 विश्वे यद्वो महना मन्दमानाः सत्रं देवासो अर्दधुः सजोषाः ।
 परि यद्भूयो रोदसी चिदुर्वी सन्ति स्पशो अर्दन्वानो अमृसाः ॥ ५ ॥ [९]
 ता हि क्षत्रं धारयेथे अनु घृन्दहेथे सानुमुपमादिव द्योः ।
 दृहो नक्षत्र उत विश्वदेवो भूमिमातान्यां धामिनापोः ॥ ६ ॥ (६९८)

॥ ७० ॥

१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । द्यावापृथिवी । जगती ।

घृतवती भुवनानामभिश्रियोर्वी पृथ्वी मधुदुधे सुपेशसा ।
 द्यावापृथिवी वरुणस्य धर्मणा विष्कभिते अजरे भूरिरेतसा ॥ १ ॥
 असञ्चन्ती भूरिधारे पर्यस्वती घृतं दुहाने सुकृते शुचित्रते ।
 राजन्ती अस्य भुवनस्य रोदसी अस्मे रेतः सिञ्चतं यन्मनुर्हितम् ॥ २ ॥
 यो वामृजवे क्रमणाय रोदसी मर्तो ददाश धिपणे स साधति ।
 प्र प्रजाभिर्जायते धर्मणस्परि युवोः सिक्ता विपुरूपाणि सव्रता ॥ ३ ॥
 घृतेन द्यावापृथिवी अभीवृते घृतश्रिया घृतपृचा घृतावृधा ।
 उर्वी पृथ्वी हौतृवृष्ये पुरोहिते ते इद्विप्रा ईळते सुममिष्ट्ये ॥ ४ ॥
 मधु नो द्यावापृथिवी मिमिक्षतां मधुश्रुतां मधुदुधे मधुव्रते ।
 दधाने यज्ञं द्रविणं च देवता महि श्रवो वाजमस्मे सुवीर्यम् ॥ ५ ॥
 ऊर्जं नो द्यौश्च पृथिवी च पिन्वतां पिता माता विश्वाविदा सुदंससा ।
 संरराणे रोदसी विश्वशम्भुवा सनि वाजं रयिमस्मे समिन्वताम् ॥ ६ ॥ [१४] (७२८)

॥ ७१ ॥

१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । सविता । जगती, ४-६ त्रिष्टुप् ।

उदु प्य देवः सविता हिरण्यया ब्राह्म अयंस्त सर्वनाय सुकृतुः ।
 घृतेन पाणी अभि प्रुण्यते मरुतो युवां सुदक्षो रजसो विधर्मणि ॥ १ ॥
 देवस्य वयं सविताः सर्वांमनि श्रेष्ठे स्याम वसुनश्च दावने ।
 यो त्रिश्चस्य द्विपदो यश्चतुष्पदो निवेशने प्रसने चासि भूमनः ॥ २ ॥
 अदन्धेभिः मरितः पायुभिर्द्रुं जिवेभिरद्य परि पाहि नो गर्यम् ।
 हिरण्यजिह्वः सुविताय नव्यसे रक्षा मार्किनो अघशंस ईशत ॥ ३ ॥
 उदु प्य देवः सविता दमृना हिरण्यपाणिः प्रतिदोपमंस्थाद् ।
 अपोदनुषंजतो मन्द्रजिह्व आ द्रुष्टुपे सुवति भूमिं वाग्म्य ॥ ४ ॥ (७२९)

उदू अयाँ उपवक्तेर्व वाहू हिर्ण्यया सविता सुप्रतीका ।
 दिवो रोहोस्यरुहत्पृथिव्या अरीरमत्पतयत्कचिदभ्यम् ॥ ५ ॥
 वाममद्य सवितर्वामसु श्वो द्विवेदिवे वाममस्मभ्यं सावीः ।
 वामस्य हि क्षयस्य देव भूरैर्या धिया वामभार्जः स्वाम ॥ ६ ॥ [१५](७३४)

॥ ७२ ॥

१-५ भरद्वाजो वाहस्पत्यः । इन्द्रासोमौ । विष्टुप् ।

इन्द्रासोमा महि तद्वा महित्वं युवं महानि प्रथमानि चक्रधुः ।
 युवं सूर्यं विविदथुर्व्युवं स्वर्गं विश्वा तर्मास्यहर्त निदथ ॥ १ ॥
 इन्द्रासोमा वासतय उपासमुत्सूर्यं नयथो ज्योतिषा मुह ।
 उप धां स्कम्भथुः स्कम्भेनेनाप्रथतं पृथिवीं मातरं वि ॥ २ ॥
 इन्द्रासोम्रावहिमपः परिष्ठां हृथो वृत्रमनुं वां द्यौरमन्यत ।
 आर्षीस्थैरयतं नदीनामा संमुद्राणि पप्रधुः पुरूणि ॥ ३ ॥
 इन्द्रासोमा पकमामासन्तानि गवामिदंघथुर्वधणासु ।
 जग्मुभधुरनपिनद्धमामु रुशचित्रासु जगतीष्वन्तः ॥ ४ ॥
 इन्द्रासोमा युवमुङ्ग तर्कमपत्पसाचं श्रुत्यै रराथे ।
 युवं शुष्मं नर्यं चर्षणिभ्यः सं विव्यधुः पृतनापार्हसुया ॥ ५ ॥ [१६](७३९)

॥ ७३ ॥

१-३ भरद्वाजो वाहस्पत्यः । पृहस्पतिः । विष्टुप् ।

यो अद्विमितप्रथमजा क्रुतावा पृहस्पतिराङ्गिरमो हविष्मान् ।
 द्विर्हज्मा प्राघर्मुसत्पिता न आ रोदमां वृषभो रौरवीति ॥ १ ॥
 जनाय चिद्य ईर्वत उ लोकं पृहस्पतिर्दुर्वहतां चकार ।
 मन्वुवाणि वि पुरो ददरीति जपञ्चत्तैर्गमिवांन्युत्सु नार्हन् ॥ २ ॥
 पृहस्पतिः मर्मजमुद्धरानि मुहो वृजान् गोर्मतो देव एपः ।
 जपः मिपासन्त्सर्वैरप्रवीतो पृहस्पतिर्हन्त्यामिधर्मकः ॥ ३ ॥ [१७](७४०)

ता विग्रं धेये जठरं पृणध्या आ यत्सद्यः सभृतयः पृणन्ति ।
 न मृष्यन्ते युवतयोऽर्वाता वि यत्पयो विश्वजिन्वा भरन्ते ॥ ७ ॥
 ता जिह्वया सदमेदं सुमेधा आ यद्वां सत्यो अरतिरुते भूत् ।
 तद्वां महित्वं घृताभावस्तु युवं दाशुपे वि चयिष्टमर्हः ॥ ८ ॥
 प्र यद्वां मित्रावरुणा स्पर्धन्त्रिया धामं युवधिता मिनन्ति ।
 न ये देवास ओहसा न मर्ता अर्यज्ञसाचो अप्यो न पुत्राः ॥ ९ ॥
 वि यद्वाचं कीस्तासो भरन्ते शंसन्ति के चिन्निविदो मनानाः ।
 आर्द्धां व्रवाम सत्यान्युक्था नकिंदेवेभिर्यतथो महित्वा ॥ १० ॥
 अवोरिथा वां छर्दिषो अभिष्टौ युवोर्मित्रावरुणावस्कृषोयु ।
 अनु यद्वावः स्फुरान्जिष्यं ध्रुष्यं यद्रणे वृषणं युनजन् ॥ ११ ॥ [१०] (७०३)

. ॥ ६८ ॥

१-११ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । इन्द्रावरुणौ । त्रिष्टुप, ९-१० जगती ।

श्रुष्टो वां यज्ञ उद्यतः सजोषां मनुष्यद्वक्तवर्हिषो यज्ञध्वै ।
 आ य इन्द्रावरुणाविषे अद्य महे सुमार्गं मह आववर्तत् ॥ १ ॥
 ता हि श्रेष्ठा देवताता तुजा शराणां अत्रिष्टा ता हि भूतम् ।
 मधोनां मर्हिष्ठा तुप्रिशुर्मं क्रुतेन वृत्रतुरा सर्वसेना ॥ २ ॥
 ता गृणीहि नमस्येभिः शूषैः सुत्रेभिरिन्द्रावरुणा चकाना ।
 वज्रेणान्यः शर्वसा हन्ति वृत्रं सिर्षक्यन्थो वृजनेषु विप्रैः ॥ ३ ॥
 प्राश्न यन्नरंश्च वायुधन्त विश्वे देवासो नरां स्वर्गताः ।
 प्रभ्य इन्द्रावरुणा महित्वा द्यौश्च पृथिवि भूतमूर्ता ॥ ४ ॥
 म इत्युदानुः स्वर्वां क्रुतामेन्द्रा यो वां वरुण दाशति त्मन् ।
 इषा स द्विपस्तरिदास्त्रान्वंसद्रयि रयिवत्तश्च जनान् ॥ ५ ॥ [११]
 यं युवं द्वाश्वधराय देवा रयिं धृतयो वर्गुमन्तं पुरुक्षुम् ।
 अस्म म इन्द्रावरुणावपि प्यात्प्र यो भनस्ति वनुपामशस्तीः ॥ ६ ॥
 उत नः गुत्रागो देवर्गोपाः सूरिभ्य इन्द्रावरुणा रयिः प्यात् ।
 येयां शुक्लः पृतनागु माह्वान्प्र मयो घृन्ना तिरस्ते तर्तुरिः ॥ ७ ॥ (७१०)

नू न इन्द्रावरुणा गृणाना पृङ्गं रयिं सौश्रवसाय देवा ।
 इत्था गृणन्तो महिनस्य शर्धोऽपो न नावा दुरिता तरेम • ॥ ८ ॥
 प्र सम्राजै बृहते मन्म नु प्रियमर्चं देवाय वरुणाय सप्रथः ।
 अयं य उर्वी महिना महित्रतः क्रत्वा विभाल्यजरो न शोचिषा ॥ ९ ॥
 इन्द्रावरुणा सुतपाविमं सुतं सोमं पिबतं मघं धृतव्रता ।
 युवो रथो अध्वरं देववीतये प्रति स्वसरमुषं याति पीतये ॥ १० ॥
 इन्द्रावरुणा मधुमत्तमस्य वृष्णः सोमस्य वृषुणा वृषेधाम् ।
 इदं वामन्धः परिपिक्तमस्मे आसद्यास्मिन्वर्हिषि मादयेथाम् ॥ ११ ॥ [१२] (७१४)

॥ ६९ ॥

१-८ भरद्वाजो वार्हस्पत्यः । इन्द्राविष्णु । त्रिष्टुप् ।

सं वां कर्मणा समिषा हिंनोमीन्द्राविष्णु अपसस्पारे अस्य ।
 जुषेथां युञ्जं द्रविणं च धत्तमरिष्टैर्नः पृथिभिः पारयन्ता ॥ १ ॥
 या विश्वासां जनितारां मतीनामिन्द्राविष्णू क्लशा सोमधाना ।
 प्र वां गिरः शस्यमाना अवन्तु प्र स्तोमासो गीयमानासो अर्केः ॥ २ ॥
 इन्द्राविष्णू मदपती मदानामा सोमं यातं द्रविणो दधाना ।
 सं वामञ्जन्त्वक्तुभिर्मतीनां सं स्तोमासः शस्यमानास उक्थैः ॥ ३ ॥
 आ वामश्वासो अभिमातिपाह इन्द्राविष्णू सधुमादो वहन्तु ।
 जुषेथां विश्वा हवना मतीनामुषु ब्रह्माणि शृणुतं गिरौ मे ॥ ४ ॥
 इन्द्राविष्णू तत्पनयाय्यं वां सोमस्य मद उरु चक्रमाथे ।
 अकृणुतमन्तरिक्षं वरियोऽप्रथतं जीवसे नो ग्जांमि ॥ ५ ॥
 इन्द्राविष्णू हविषा वावृधानाप्रोढाना नर्मसा रातहच्या ।
 घृतासुती द्रविणं धत्तमस्मे ममुद्रः स्थः क्लशः सोमधानः ॥ ६ ॥
 इन्द्राविष्णू पिबतं मघ्वो अस्य सोमस्य दत्ता जुठरं वृषेधाम् ।
 आ वामन्धोमि मदिराण्यग्मुक्षुषु ब्रह्माणि शृणुतं हव मे ॥ ७ ॥
 उभा जिग्यथुने परा जयेथे न परा जिग्ये कतुग्धनेनाः ।
 इन्द्रश्च विष्णो यदपम्पृथेषां त्रेधा महसं वि तदरेथाम् ॥ ८ ॥ [१३] (७२२)

॥ ७० ॥

१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । द्यावापृथिवी । जगती ।

घृतवती भुवनानामभिश्रियोर्वी पृथ्वी मधुदुग्धं सुपेशसा ।
 द्यावापृथिवी वरुणस्य धर्मणा विष्कंभिते अजरे भूरिरेतसा ॥ १ ॥
 असंश्वन्ती भूरिंधारे पर्यस्वती घृतं दुहाने सुकृते शुचिव्रते ।
 राजन्ती अस्य भुवनस्य रोदसी अस्मे रेतः सिञ्चतं यन्मनुर्हितम् ॥ २ ॥
 यो वामूजवे क्रमणाय रोदसी मतीं ददाश धिपणे स साधति ।
 प्र प्रजाभिर्जायते धर्मणस्परि युवोः सिक्ता विषुरूपाणि सव्रता ॥ ३ ॥
 घृतेन द्यावापृथिवी अभीष्टंते घृतश्रिया घृतपृचा घृताघ्रां ।
 उर्वी पृथ्वी हौतृवृयं पुरोहितं ते इद्विप्रा ईळते सुम्रमिष्टयं ॥ ४ ॥
 मधु नो द्यावापृथिवी मिमिक्षतां मधुश्रुतां मधुदुग्धे मधुव्रते ।
 दधानि यज्ञं द्रविणं च देवता महि श्रयो वार्जमस्मे सुवीर्यम् ॥ ५ ॥
 ऊर्जा नो द्यौश्च पृथिवी च पिन्वतां पिता माता विश्वविदा सुदंससा ।
 संरराणे रोदसी विश्वशम्भुवा सनि वाज रयिमस्मे सर्भिन्वताम् ॥ ६ ॥ [१४] (७२८)

॥ ७१ ॥

१-६ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । सविता । जगती, ४-६ त्रिष्टुप् ।

उद्दु प्य देवः सविता हिरण्यया ब्राह्म अयंस्तु सर्वनाय सुकृतुः ।
 घृतेन पाणी अभि प्रुष्णुते मरुतो युवां सुदक्षो रजसो विधर्मणि ॥ १ ॥
 देवस्य वयं सवितुः सर्वांमनि श्रेष्ठं स्याम वसुनश्च दावने ।
 यो विश्वस्य द्विपदो यश्चतुष्पदो निवेशने प्रसवे चासि भूमनः ॥ २ ॥
 अदन्धेभिः सवितः पायुभिर्द्रुं शिवेभिरद्य परि पाहि नो गर्यम् ।
 हिरण्यजिह्वः सुविताय नव्यसे रक्षा मार्किनो अघशंस ईशत ॥ ३ ॥
 उद्दु प्य देवः सविता दमना हिरण्यपाणिः प्रतिदोषमंस्थात् ।
 अपौहनुर्यजतो मन्द्रजिह्व आ द्रुष्टुपे सुवति भूरिं ग्रामम् ॥ ४ ॥ (७२९)

उदू अयाँ उपवक्तेव वाहू हिरण्यया सविता सुप्रतीका ।
 दिवो रोहाँस्परुहस्पृथिव्या अरीरमत्पतयत्कच्चिदभ्वम् ॥ ५ ॥
 वाममद्य सवितवाममु श्वो दिवेदिवे वाममस्मभ्यँ सावीः ।
 वामस्य हि क्षर्यस्य देव भूरैरया धिया वामभाजः स्याम ॥ ६ ॥ [१५] (७३४)

॥ ७२ ॥

१-५ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । इन्द्रासोमौ । त्रिष्टुप् ।

इन्द्रासोमा महि तद्राँ महित्वं युवं महानिं प्रथमानिं चक्रथुः ।
 युवं सूर्यं विविदधुर्बुवं स्वर्विंश्वा तमाँस्यहतं निदश्च ॥ १ ॥
 इन्द्रासोमा वासयथ उपासुयुत्सूर्यं नयथो ज्योतिषा सह ।
 उप दां स्कम्भथुः स्कम्भेनेनाप्रथतं पृथिवीं मातरं वि ॥ २ ॥
 इन्द्रासोमावहिमपः परिष्ठां हथो वृत्रमर्तुं वां द्यौरमन्यत ।
 प्राणीस्यैरयतं नदीनामा संमुद्राणि पप्रथुः पुरूणि ॥ ३ ॥
 इन्द्रासोमा पक्वामास्यन्तानिं गवामिर्दधुर्बुक्षणासु ।
 जगुभथुरनपिनद्धमासु रुशचित्रासु जगतीष्वन्तः ॥ ४ ॥
 इन्द्रासोमा युवमङ्ग तरुवमपत्यसाचं श्रुत्यं रराथे ।
 युवं शुष्मं नर्यं चर्पणिभ्युः सं विव्यथुः पृतनापार्हमुप्रा ॥ ५ ॥ [१६] (७३९)

॥ ७३ ॥

१-३ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । बृहस्पतिः । त्रिष्टुप् ।

यो अद्रिभित्प्रथमजा क्रुताद्या बृहस्पतिराङ्गिरमो हविष्मान् ।
 द्विवर्हज्मा प्राघर्मसत्पिता न आ रोदसीं वृषभो रौरवीति ॥ १ ॥
 जनाय चिघ ईषेत उ लोकं बृहस्पतिर्दुँवहूतौ चकार ।
 मन्वृत्राणि वि पुरो ददरीति जयञ्छत्रैरमित्रान्पुत्सु माहन् ॥ २ ॥
 बृहस्पतिः मर्मजयद्रुनिं मुहो वृजान् गोमतो द्वेव एपः ।
 अपः निपासन्नुस्वर्पुरप्रतीतो बृहस्पतिर्हन्त्यामित्रमूर्कः ॥ ३ ॥ [१७] (७४२)

॥ ७४ ॥

१-४ भरद्वाजो बार्हस्पत्यः । सोमारुद्रौ । त्रिष्टुप् ।

सोमारुद्रा धारयैधामसुर्मैः प्र वामिष्टयोऽरमश्रुवन्तु ।

दमेदमे सुप्त रत्ना दधाना शं नो भूतं द्विपदे शं चतुष्पदे ॥ १ ॥

सोमारुद्रा वि वृहतं विपूर्चीममीवा या नो गर्यमाविवेश ।

आरे वधेशां निर्कैति पराचैरस्मे भद्रा सौश्रवसानि सन्तु ॥ २ ॥

सोमारुद्रा युवमेतान्यस्मे विश्वा तनूषु भेषजानि धत्तम् ।

अव स्यतं मुञ्चतं यन्नो अस्ति तनूषु वृद्धं कृतमेनो अस्मत् ॥ ३ ॥

तिग्मार्युधौ तिग्महेती सुशेवौ सोमारुद्राविह सु मृळतं नः ।

प्र नो मुञ्चतं वरुणस्य पाशाद्गोपायतं नः सुमनस्यसाना ॥ ४ ॥ [१८] (७४६)

॥ ७५ ॥

१-१९ पायुर्भारद्वाजः । (संप्रामाशिपः) १ वर्म, २ धनुः, ३ ज्या, ४ आर्त्ता, ५ इषुधिः, ६ सारधिः,
६ रश्मयः, ७ अद्वाः, ८ रथः, ९ रथगोपाः, १० ब्राह्मण-पितृ-सोम-वावा
पृथिवी-पूषाणः, ११-१२, १५-१६ इपवः, १३ प्रतोदः, १४ हस्तमः

१७ युद्धभूमि-कवच-ब्राह्मणस्पत्यादयः, १८ वर्म-सोम-वदणाः,

१९ देवप्रहाणि । त्रिष्टुप्; ६, १० जगती; १२, १३, १५, १६, १९

अनुष्टुप्, १७ पङ्क्तिः ।

ज्जीमृतस्येव भवति प्रतीकं यद्दुर्मी याति समदासुपस्थे ।

अनाग्निद्वया तन्वा जय त्वं स त्वा वर्मणो महिमा विपर्तु ॥ १ ॥

धन्वन्ना गा धन्वन्नाजि जयेम धन्वन्ना तीव्राः समदो जयेम ।

धनुः शत्रोरपक्रामं कृणोति धन्वन्ना सर्षाः प्रदिशो जयेम ॥ २ ॥

वृक्ष्यन्तीवेदा र्गनीगन्ति कर्णं प्रियं सर्षायं परिपस्वजान्ना ।

योरेव शिङ्गे वितताधि धन्वन्ना इयं समने पारयन्ती ॥ ३ ॥ (७५०)

ते आचरन्ती समनेत्र योपां मातेव पुत्रं विभृतामुपस्थे ।
 अप शत्रून्विध्यतां संविदाने आर्त्नी इमे विष्फुरन्तीं अमित्रान् ॥ ४ ॥
 बह्वीनां पिता बहुरस्य पुत्रश्चिश्चा कृणोति समनावगत्य ।
 इपुधिः सङ्काः घृतनाश्च सर्वाः पृष्ठे निर्नद्धो जयति प्रसृतः ॥ ५ ॥ [१९]
 रथे तिष्ठन्नयति वाजिनः पुरो अत्रयत्र कामयते सुपारुधिः ।
 अभीर्क्ष्णां महिमानं पनायत मनः पश्चादनु यच्छन्ति रुश्मयः ॥ ६ ॥
 तीव्रान्घोषान्कृण्वते वृषपाणयोऽश्वा रथेभिः सह वाजयन्तः ।
 अवक्रामन्तः प्रपदैरमित्रान्निष्णान्ति शत्रूरनपच्ययन्तः ॥ ७ ॥
 रथवाहनं हविरस्य नाम यत्रायुधं निर्हितमस्य वर्यं ।
 तत्रा रथमुप शग्मं संदेम विश्वाहा वर्यं सुमनस्यमानाः ॥ ८ ॥
 स्वादुषंसदः पितरो वयोधाः कृच्छ्रेश्चितः शक्तीवन्तो गभीराः ।
 चित्रसेना इषुबला अमुध्राः सतोवीरा उरवो व्रातसाहाः ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणासः पितरः सोम्यासः शिवे नो दार्यापृथिवी अनेहसा ।
 पूषा नः पातु दुरितादृतावृधो रक्षा मार्किनो अघशंस ईशत ॥ १० ॥ [२०]
 सुपर्णं वस्ते मृगो अस्या दन्तो गोभिः सन्नद्धा पतति प्रसृता ।
 यत्रा नरः सं च वि च द्रवन्ति तत्रास्मभ्यमिषवः शर्मं यंसन् ॥ ११ ॥
 ऋजीति परि वृद्धि नोऽश्मा भवतु नस्तनुः ।
 सोमो अधि ब्रवीतु नोऽदितिः शर्मं यच्छतु ॥ १२ ॥
 आ जहन्ति सान्वेषां जघनो उप जिघ्रते ।
 अश्वाजनि प्रचेतसोऽश्वान्तसुमर्तु चोदय ॥ १३ ॥
 अहिरिव भोगैः पर्येति बाहुं ज्यायां ह्वेति परिदार्यमानः ।
 हस्तमो विश्वा वयुनानि विद्वान्पुमान्पुमामं परि पातु विश्वतः ॥ १४ ॥
 आलाकता या रुहणीर्ष्यधो यस्या अयो मुग्धम् ।
 इदं पुर्जन्येतेतमु इष्यं देव्यं बृहन्नमः ॥ १५ ॥ [२१] (७३१)

अवसृष्टा परा पत् शरव्ये ब्रह्मसंशिते ।

गच्छामित्रान्त्र पद्यस्व मामीपां कं चनोच्छिपः ॥१६॥

यत्र बाणाः संपतन्ति कुमारा विशिखाईव ।

तत्रा नो ब्रह्मणस्पतिरदितिः शर्म यच्छतु विश्वाहा शर्म यच्छतु ॥१७॥

मर्माणि ते वर्मणा छादयामि सोमस्त्वा राजामृतेनातुं वस्ताम् ।

उरोर्वरीयो वरुणस्ते कृणोतु जयन्तं त्वानुं देवां मदन्तु ॥१८॥

यो नः स्वो अरणो यश्च निप्यो जिघांसति ।

देवास्तं सर्वे धूर्वन्तु ब्रह्म वर्म ममान्तरम् ॥१९॥ [२२] (७६५)

॥ इति षष्ठं मण्डलं समाप्तम् ॥

मंत्र-संख्या

पञ्चममण्डलस्यान्तपर्यन्तं ४३६८

षष्ठमण्डलस्य ७६५

सर्वयोग- ५१३३